ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտասահ. 10 Տոլ.

Dimanche 1 Décembre 1946 Կիրակի 1 Դեկտեմբեր

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4868–Նոր շրջան թիւ 507 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ՝ ՄԷԿ ԱՓԷՆ ՄԻՄԸ

Այսպէս կոչուած լայն հասարակութիւնը ա պահովաբար շատ քիչ բան գիտէ այն բեղուն եւ յարատեւ աշխատանքի մասին, որ կը կատարուի Արտասահմանի մէջ, յանուն Հայկ· Մշակոյթի :

Դպրոցական տա՞նց,— հրաշք է որ մինչեւ այս օր կը դիմանան, մասնաւորապէս արեւելեան դաղութներու մէջ: Երեւանի պատուիրակները իրենք այցելեցին ու զարմացան :

Գրականո՞ւթիւն,— նորադոյն սերունդ մը ա պառօրէն կը ճախրէ այդ անդաստանին մէջ, իր արեւահամ հունձքը բարդելով 25 տարուան վաստակին վրայ: Եւ դարձեալ, մասնաւորաբար Սուրիա - Լիբանանի մէջ: Մէկայն պարբերականները թղթատէ՝ իրական հաճոյք մըն է, առանց նկատի առնելու քաղաքական չերտաւորումները :

Տակաւին չենք խօսիր հայկական Փարիզի մասին, որ երեւութապէս յոգնած կ'երեւայ, վերջին պատերազմէն ի վեր, բայց եւ այնպէս կը աքէ :

(Արեւելեան գաղութներուն մէջ սերունդ կը հասնի դպրոցներով : Այս ափերուն վրայ՝ տակաւին մէկ հատ գրող չելաւ այն սերունդէն որ կը ծաղկի արդէն) :

Այս տղաքը ոչ պետական թոշակ ունին, ոչ պատրաստ հրատարակչական՝ իրենց գործերուն տպագրութեան համար : Ոչ ալ հանդստեան տուն :

Կը աքնին՝ խշտեակի մը մէջ: Ապրուստ կը ճարեն ուսուցչութեամբ կամ խնամի արհեստով մը : Իրենց ամէնէն մաքուր ապաւէնը՝ երիտասարդական խանդն է,— ծառայել մշակոյթին, ապագային հայրենիքին : Ինչ որ կը նշանակէ ժառանգութիւնը փոխանցել սերունդէ սերունդ :

Հարց է այժմ,— Հայրենիքը ո՛րքան կ'օգտուի այս ժառանգութենէն: Ծառը ափերու վրայ կատարուած այս վարուցանէն :

Գիրքեր եւ թերթեր կան որ Հայաստան փոխադրուած են, իրբեւ նուէր կամ ծախու ապրանք : Ուրիշներ ալ պիտի գրկուին, անշուշտ, քանի դիւրանան եւ ընդարձակուին յարաբերութիւնները Երեւանի հետ :

Մեր հարցումը այդ մասին չէ :

Կ'ուզէինք իմանալ թէ՝ Հայկական Արտասահմանի այս գրականութիւնը, այս լեզուն, այս արուեստը, տարագիր բազմութեանց մշակոյթը որ եւ է հետք պիտի ձգէ՞ն հայրենի հողին վրայ :

Աւելի մանրինք հարցումը.—

Երեւանցիները պիտի բարեհաճի՞ն պրպտել արեւմտահայ լեզուական եւ գրական դանձին հարստութիւնները, թէ պիտի չարունակեն պարտկուած մնալ իրենց պատեանին մէջ :

Պիտի սերտե՞ն զայն, թէ պիտի զոհանան իրենց գիտցածով ու սորվածով :

Պիտի փորձե՞ն զարգացնել, ընդլայնել իրենց հորիզոնը եւ ճոխացնել պաշարը, թէ պիտի յամառին աղքատացնել, «պրոլետար» բարբառի մը վերածել այն ինչ որ կը կոչուի հայերէն աշխարհաբար :

Անշուշտ իւրաքանչիւր միջավայր իր պահանջներն ու կլիման ունի եւ իր հետքերը կը ձգէ որեւէ արտադրութեան վրայ : Գիծեր, գոյներ, բոյրեր կան որ տեղական են :

Եւ սակայն, ունինք համաշխարհացի մը, շաղկապ մը,— լեզո՛ւն : Եւ պարտաւոր ենք յարգնել, ծաղկեցնել զայն : Փոխադարձաբար :

Մէկ ափէն միւսը մշակուած գրականութեան մէջ, Արտասահմանը դարձեր է աչք ու ականջ, Հայրենիքին յետին գիծը, հետքը, հեծքը տեսնելու եւ լսելու համար :

Իսկ միասնե՞րը : Անոնք ինչո՞ւ կծկուած պիտի մնան իրենք իրենց մէջ, վոխանակ լայնօրէն ներշնչուելու տարագիր բուրաստաններէն, ուր ոչ վարդը կը պակսի, ոչ ալ սոխակը :

Մեր յետին դրոց-բրոցը միշտ ալ ընդունակ է բան մը քաղելու, սորվելու հայրենի ծաղկաստաններէն : Ինչո՞ւ այդ պարտականութենէն ազատ պիտի մնան երեւանցիները : Մանաւանդ որ, խակ պէս չատ բան ունին սորվելիք :

Մշակոյթի կապը անմէկ խօսք մը պիտի դառնար, եթէ Հայրենիքի գրոց-բրոցները օրն իրիկուն ընկէին իրենց դիտելիքներով :

Մեր պարտքն է միշտ յիշեցնել, թէ նախկին Պոլսոյ եւ ներկայ Հայկական Արտասահմանի վաղուցուանը ոչ Ց· Պարոնեանով եւ Պետրոս Դուրեանով կը սկսի, ոչ ալ ապսպրուած անուններով կը վերջանայ :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Քսանըվեց տարի է որ կը քաշենք հեռաւոր մեր երկրին կարօտը : Կ'ուզենք անձամբ, հպարտութեամբ ողջունել ամոր վերելքը, որուն արձագանգները կը լսենք ճիչ մը ամէն կարգի բերաններէ, մասնաւորաբար վերջերս :

Մեզի նման միլիոնաւոր ժողովուրդի մը համար, որ պայքարեր է, կռուեր, զոհուեր, իր կէսը վրայ տուեր է այդ կտոր մը հողին համար, յանուն ազատութեան, իշնչ աւելի խանդավառ, աւելի սրտաբուխ տօն կրնայ իր հայրենիքին տարեդարձը :

Եթէ հոն, երկրին մէջ պետութիւնը ամբողջ իր կարգուսարքով, տօն է հռչակեր նոյ· 29ը, գաղթաշխարհը չէ որ պիտի ուրանար զայն :

Եւ սակայն վէրք մըն ալ բացին մեր անհնարակ պոլիտիկոսները, ուրացան մեր հայրենիքին ծնունդը : Մատնեցին, դաւեցին, հայհոյեցին ուրիշ աըրբազան թուականի մը համար : Ուրացան, կուրացան կուսակցական կիրքով, փոխանակ ձուլելու մէկը միւսին մէջ եւ տալու Հայուն մէկ Օր :

Ու այն ատեն ո՞վ էր որ պիտի չերգէր «Ովսաննա», խունկ ու մոմով, առանց հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան :

Ո՞վ շահ ունի վարկաբեկելու իր հայրենիքը, անոր ծնունդը եւ զարգացումը : Ո՞վ շահ ունի ժողովուրդին կարեւոր մէկ մասը « թշնամի » նկատելու :

Միայն ա՛ն որ չգիտցաւ հարթել ճամբաները, բոլորը համախմբելու համար հայրենիքի գաղափարին շուրջը :

Եւ սակայն անօգուտ են բոլոր իմաստակութիւնները :

Տարագիր Հայը, որ Հայաստանի բարգաւաճդակէն Մուշի եւ կարինի, Վանի կամ Սեբաստիոյ բարէն, հողէն թրծուած շաղախով է շիներ իր ճակատագիրը ինչ մը ամէն տեղ, գիտէ իր հեռաւոր հայրենիքին պատմութիւնը : Ան իր երակներուն արիւնովը գրած է զայն, եւ գիտէ երգել ու տօնել հայրենիքին փառքը, որ փառքն է ամէն Հայու :

ՍՕՍԻ

ՍՈՒՐՃԻ Նոյեմբերի պաշարը, որ արդելքի տակ առնուած էր, պիտի բաժնուի չաբաթ կամ երկուշաբթի : Դեկտեմբեր 9էն սկսեալ 2.50—3 ֆրանք պիտի ժամանայ խմորեղէնը (փաք), 10 ֆրանք՝ ձէթը, 3 ֆրանք՝ մարկարինը : Միւս կողմէ վախկայ որ ճարպեղէնի բաժնեչափը տմսական 350 կրամի իջնէ :

ԻՐԱՆի մէջ լրջօրէն կը վախնան քաղաքացիական պատերազմէ, որ կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ, ոչ միայն ներքին, այլ եւ արտաքին տեսակէտով : Կը հաստատուի թէ Ատրպատականի նահանդապետը, ճակիա չեղեալ հռչակած է կեդր· կառավարութեան հետ կնքուած բոլոր համաձայնութիւնները : Վարչապետը մերժեց նահանդապետին ծանուցագիրը, կրկնելով թէ պնուր պիտի գրկէ, հսկելու համար երեսփ· ընտրութեանց վրայ : Այս առթիւ ազդարարեց թէ որ եւ է պիմադրութիւն պիտի ուչացնէ ընտրութիւնները եւ «անհաչուելի հետեւանքներ» պիտի ունենայ : Թէհրանի խորհրդային դեսպանը եչ· օր այցելեց Շահին : Կ'ըսուի թէ դեսպանը զանգատ յայտնած է, վերջին անցուդարձը ոչ - բարեկամական համարելով Ի· Միութեան հանդէպ : Երկու ժամ վերջը դեսպանը նոյն բողոքը յայտնած է վարչապետին, որ մերժեր է խօսիլ ներքին գործերու մասին, եւ միեւնոյն առեն դիտել տուեր է թէ կարելի չէ քարիւղի մենաչնորհներ տալ Ռուսիոյ, առանց խորհրդարանին հաւանութեան :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը յայտարարեց թէ նոր դաչնագրին տրամադրութեամբ, անգլ· զօրքը պիտի պարպուի 33 ամիսէն, ինչպէս պնդած էր Մեծն Բրիտանիա : Ի պատասխան կարգ մը քննադատութեանց, վարչապետը բացատրեց թէ անգլ· զօրքը չի կրնար վերադառնալ, առանց Եգիպտոսի հաւանութեան : Գահիրէի Ֆուատ համալսարանը փակուեցաւ ուրիչ երեք վարժարաններու հետ : Ազեքսանդրիոյ համալսարանին եւ երկրորդական վարժարանին ուսանողները դասադուլ յայտարարեցին : ՀԱՐԻՒՐ ՓՈՒՊՄԱՆՆԵՐ Մոն որ Մարսանի (Լանգի նահանգ) պարենաւորման կեդրոնը մանելով, ոչընչացուցին հացի բոլոր տմսերը, իբրեւ բողոք բաժնեչափի դրութեան դէմ :

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ազգ· Ժողովը Գչ· օրուան յատուկ գիւանին ընտրութիւնը եւ նոր դահլիճին կազմութեան խընդիրը : Կուսակցութիւնները տակաւին չեն համաձայնած վարչապետի թեկնածուութեան մասին : Պիտոյի դահլիճը պիտի չարունակէ վարել ընթացիկ գործերը :

Բոլոր խմբակցութիւններն ալ մասնաւոր ժողովներ գումարեցին, ճշդելու համար իրենց դիրքը վարչապետութեան մասին :

Երբ համայնավարները կը պահանջէին անմիջապէս Պ· Թորկլի յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը, ընկերվարականները եւ ձախակողմեան խմբակցութիւնը դիտել տուին թէ ամէնէն բազմանդամ կուսակցութիւնն ըլլալը իրաւունք չի տար իշխանութիւնը վարելու : Ժողովրդականներն ալ հարցուցին թէ համայնավարները ո՞ր պիտի դրնեն 127 պակաս ձայները, մեծամասնութիւն չհաւելու համար : Ազատութեան կուսակցութեան կարծիքով, Ժողովին մեծամասնութիւնը համայնավարութեան դէմ է :

Վերջին պահուն համայնավարները տեսակցութիւն մը առաջարկեցին ընկերվարականներուն, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին : Ընկերվարականները հաւանեցան եւ մասնաւոր ժամադրավայր մը նշանակուեցաւ տեսակցութեան համար : Ինչպէս կ'երեւայ, համայնավարները կ'ուզեն վերահաստատել նախկին ժողովրդական ճակատը : Այս առթիւ պիտի փորձեն հասկնալ թէ ընկերվարականները քուէ պիտի տա՞ն Մօրիս Թորկլի վարչապետութեան համար, եթէ իրենք ալ քուէ տան Վէնսան Օրիոլի, իրբեւ նախագահ Ազգ· Ժողովին : Ընկերվարականները չեն ուզեր սակարկութեան մտնել :

Ամսաւոականները եւ միւս հոսանքները վերապահ դիրք մը բռնած են առ այժմ : Համայնավար կուսակցութեան Բ· քարտուղարը ամսաւոական - ներուն հաղորդեց իրենց կառավարական ծրագիրը, բայց ոչ ժողովրդականներուն :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը անորոշ է տակաւին : Կը թուի թէ համայնավարները մինչեւ վերջը պիտի պնդեն Մօրիս Թորկլի թեկնածուութեան վրայ, որպէսզի միւս հոսանքներուն վրայ իշնայ մերժելու պատասխանատուութիւնը :

Անդրեւասքոն թերթերը զարմանք կը յայտնեն որ Պ· Մարսէլ Քաչէն իր բացման ճառին մէջ աւելի շատ կուսակցական տեսակէտներ յայտնեց, քաբեր գլխաւորել Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն դէմ :

«Վերջ տուէք զինուորական եւ հիւղ - ռումբին»

Մինչեւ Ազգերու վերջին ժողովին մէջ, Պ· Մոլոթով հրաւիրեց բոլոր պետութիւնները վերջ տալ զինարշաւին «որ սկսած է արդէն» եւ անմիջապէս օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէ-ռումբը, միջազգային պայմանագրութեամբ : Այս առթիւ ցոյց յայտնեց որ Մինեսել Ազգերու հիւլէական ուժի յանձնախումբը չէ ընդունած Ի· Միութեան առաջարկները : «Սխալ է ձգձգել մեր որոշումը այս կարեւոր հարցի մասին» : Եւ առաջարկեց երկու յանձնախումբեր կազմել, քննելու համար սպառազինութեանց կրճատման խնդիրները :

Այս յանձնախումբերէն մէկը պիտի հսկէ սպառազինութեանց կրճատման որոշումներուն դործադրութեան, միւսը՝ հիւլէական ուժի արդելքին գործադրութեան վրայ : Թերթերը դիտել կուտան թէ առաջին անդամ է որ Ի· Միութիւնը կ'ընդունի միջազգային կազմակերպութիւն մը՝ հսկողութիւն կատարելու եւ պատիժներ առնելու համար : Նախապէս կ'առաջարկէր որ հսկողութիւնը յանձնուի իրաւաքանչիւր պետութեան, եւ Ազահովութեան Խորհուրդը միջամտէ միայն այն առեն երբ խաղաղութիւնը կը վտանգուի : Իր նոր ծրագրով, Մոլոթով չէ տեղ թէ սպառազինութեանց կրճատումը պէտք է ընդգրկէ բոլոր զէնքերը : Ցեղոյ աւելցուց.— «Բանակները պէտք է կրճատուին : Նաւային եւ օդային զէնքերը պէտք է զեղչուին : Արդելքներ պէտք է գործադրուին կարգ մը պարագաներու մէջ» :

Ֆրանսական պատասխանը, Պ· Փարոտի, առաջարկեց իրարմէ զատել դասական զէնքերու կրճատումն եւ հիւլէական ուժի գործածութեան խնդիրները : Վիճաբանութիւնները կը չարունակուին, առ այժմ Հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ :

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀՌՈՄի մէջ հազարաւոր բանուորներ եւ նախկին զինուորներ պաշարեցին գործարանները, գործ պահանջելով : Ոստիկանական չղթայ մը կազմուած էր, սակայն ցուցարարները յաջողեցան յարձակիլ եւ վնասներ պատճառել : Ամենամեծ խռովութիւնն էր այս Հոկտեմբեր 8էն ի վեր, երբ 20 հազար բանուորներ կառավարական պալատին վրայ յարձակեցան : Այս առթիւ մեռան չորս հոգի, վիրաւորուեցան 140 հոգի : Կառավարական վիճակագրութեան մը համաձայն, 1.769.765 անգործներ կան Իտալիոյ մէջ :

ՍՏԱՀԸ

Տարիներ առաջ, երբ Ամուր գետի ափերին դեռ չկային ոչ մի գյուղ կամ քաղաք, ոչ մի ճանապարհ, ոչ մի կամուրջ, ոչ մի նավ, ոչ մի կամրջակ, ոչ մի ավտոմեքենա, ոչ մի ինքնաթիռ, ոչ մի հեռագրական սյուն, ոչ մի հեռախոսալար, ոչ մի ռադիոընդունիչ, ոչ մի հեռուստացույց, ոչ մի էլեկտրական լամպ, ոչ մի ռադիոալիք, ոչ մի ռադիոհաղորդում, ոչ մի հեռուստահաղորդում, ոչ մի ռադիոլոկատոր, ոչ մի ռադիոկայան, ոչ մի ռադիոտեղորոշիչ, ոչ մի ռադիոնավիգացիոն սարք, ոչ մի ռադիոհեռաչափ, ոչ մի ռադիոհեռակառավարում, ոչ մի ռադիոհեռագրություն, ոչ մի ռադիոհեռաչափություն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ՓՈՍՏԱՓՈՍՏԱՅԻՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆ)

«1— Երևա՛ Հայկ. փոստերը մի քիչ տանող տեղեր չեն։ Ես իմ տան համար Հայկին փոստ եմ գրում։

«2— Ո՞ Հայկին չեմ ճանաչում։ Ինչպե՞ս կարող եմ նրան նամակ գրել։

«3— Հայ եր ու՞ր - հայ ինչպիսի՞ն ուրեմն։

«Ես եմ հայ, ինչպես նաև դուք եք հայ։ Մենք երկուսս էլ հայ ենք։ Ուրեմն ինչո՞ւ չենք կարող նամակ գրել իրար։ Ես ձեզ կգրեմ, դուք ինձ պատասխանեցեք։ Ես ձեզ կհասկանամ, դուք ինձ կհասկանաք։ Ես ձեզ կսիրեմ, դուք ինձ կսիրեք։ Ես ձեզ կճանաչեմ, դուք ինձ կճանաչեք։ Ես ձեզ կհարգեմ, դուք ինձ կհարգեք։ Ես ձեզ կհավատամ, դուք ինձ կհավատաք։ Ես ձեզ կվստահեմ, դուք ինձ կվստահեք։ Ես ձեզ կհամակրեմ, դուք ինձ կհամակրեք։ Ես ձեզ կսիրեմ, դուք ինձ կսի

Թուրքիա եւ Արաբները

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Նոյեմբեր 28ին Անդրյորդանան մեկնեցաւ Պ. Ճէմալ Էրքին, արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը։ Վերադարձին կանգ պիտի առնէ Պէյրութ, կարգ մը համաձայնութիւններ կնքելով Լիբանանի կառավարութեան հետ։

Իրաղեկները դիտել կուտան թէ առաջին անգամ է որ թրքական կառավարութեան մէկ մտանուր պատուիրակը կ'այցելէ արեւելեան երկիրները։ Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս Անգարա այցելեցին Իրաքի խնամակալը, Սայիտ Նուրի փաշա եւ Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը։ Կը նշանակէ թէ Թուրքիա նոր ուղղութեան մը կը հետեւի Մէջին Արեւելքի մէջ։ Ճէմալ Էրքինի այցելութիւնը քնական հետեւանքը կը համարուի այն բանակցութիւններուն որ վերջերս արտասանուեցան արտաքին նախարար Հասան Սաքայի կողմէ։

Հետզհետէ կը հաստատուի թէ Թուրքիա պալքաններէն քչուած ըլլալով, ռուսական ազդեցութեամբ, նորէն աչքերն ուղղած է դէպի արեւելեան երկիրները, որոնք բաժնուեցան իր կայսրութենէն։ Այս նոր քաղաքականութեան հոին կեցած է Մեծն Բրիտանիա։ Այն երկիրները որոնց հետ ամէնէն աւելի իր կապերը կ'ամրապնդէ Թուրքիա, Իրաքն ու Անդրյորդանանն են, երկուքն ալ ամէնէն աւելի ենթակայ բրիտանական ազդեցութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բողոքական եկեղեցիները առաջադրութիւններ պիտի հաւաքեն այսօր, կիրակի, խնդրելու համար Դաշնակիցներէն որ անյապաղ արձակեն հինգ միլիոն դերիները։

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻԶԱՒ 39 տարեկան ֆրանսացի օդաչու մը, Անոի Տէրիքուր, որ չատ մը վտանգաւոր թռիչքներ կատարած էր Անգլիայէն Ֆրանսա, ի հաշիւ անգլ. զաղանի սպասարկութեան, «հերիւրապետ Ժիլպէռ» անունով։ Իր քաջագործութիւններէն մէկն եղած էր Լոնտոն փոխադրել նախորդ վարչապետին՝ Ֆէլիքս Կուէնի կինը, ինչպէս եւ բազմաթիւ ֆրանսացի զործակալներ։ Առեն մը ինթէլիճընսը նկատած էր որ այդ զործակալներէն չատերը կը ձերբակալուէին։ Պատերազմէն վերջը ոսկի ալ փնտռել սկսած էր։ Արդ, ոստիկանութիւնը զերմանական զպանի դիւանաթուղթերուն մէջ իր անունը զտած ըլլալով, հաստատած է թէ Տէրիքուռ մխեւնոյն առեն կը ծառայէր Կէսթափոյին։

ԱԹԼՆԻՔԻՆ կը հեռագրեն թէ Սէլանիկէն 32 քիլոմեթր հեռու, ապստամբները օդը հանեցին կամուրջ մը, կալլիքոս գետին վրայ, խլելով հաղորդակցութիւնները Սէլանիկի, Քիլքիսի եւ Թրակիոյ մնացեալ մասին հետ։ Ամֆիսայի շրջանին մէջ, պատնաս լերան արեւմտեան կողմը, Աթէնքէն 160 քիլոմեթր հեռու, ապստամբները մեծ զործունէութիւն կը ցուցնեն։ Միւս կողմէ, անոնք յարձակում զործեցին Վոլոյի շրջանին մէջ։ Ընդհանուր զործադուլ հռչակուեցաւ Սպարտայի մէջ (Պելոպոնէս)։— Պ. Վենիզէլոս, ազատական կուսակցութեան վարիչը, յայտարարութիւն մը ուղղելով հիւսիսային Յունաստանի բնակչութեան, կ'ըսէ թէ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ կացութիւնը կը սպիտէ դինքը դլուխն անցնել «համահելլենական խաչակրութեան մը, չարժման մէջ դնելու համար բոլոր աղդային ուժերը»։

ՌՈՒՐի (Զերմանիա) անգլիական ու զերմանական առողջապահական իշխանութիւնները, զբաւումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կը յայտարարեն թէ սովը սկսած է, բայց ցարդ անօթութենէ մահացողներուն թիւը մեծ չէ։ Բոլորն այ կը խոստովանին թէ հիմակ որ սնունդի պակասի եւ անօթութեան պատճառով դէպքեր կը պատահին, հապա ի՛նչ պիտի ըլլայ ժողովուրդին վիճակը, եթէ պարենաչափը չանկարծ կրճատուի։

Ռուրի եւ Հռենոսի տասնըհինգ դլխաւոր քաղաքները, նաեւ Պոն եւ Քէօլն անգլիացի պաշտօնեաներու յայտարարութենէն համաձայն, ներկայ պարենաչափը մինչեւ Յունուար կրնան պահել, ոչ աւելի։ Մեծ քաղաքներու մէջ օրական 1550 դոլ պարենաչափին տեղ 300էն մինչեւ 700 դոլ պակաս կուտան ցորենի նուազութեան պատճառով։ Իշխանութիւնները կը յուսան թէ կացութիւնը պիտի բարւոքի մինչեւ Դեկտեմբերի վերջ երբ Մ. Նահանգներէն յատկացուածական ցորեն հասնի։ Եւրոպայի ածխահանքերու ամենահարուստ այս շրջանին Տիւսէլտորֆ քաղաքին մէկ դէպքը ցոյց կուտայ ուտեստի տագնապին աղդեցութիւնը։ Թերթ մը իր առաջին էջին վրայ ծիւրած մարդու մը փոքր նկարը զրած էր, որուն համար խմբագիրը կ'ըսէր թէ անօթութենէ տառապողներէն մէկն էր։ Այս նկարը ժողովուրդին մէջ ահագին խուճապ առեղծեց եւ չչուկները սկսան շրջան ընել թէ «Դերման ժողովուրդին անունդը մինչեւ Ապրիլ 1948 կեղրոնացման կայաններու անունդին պիտի իջնէ»։

Համերգ Մարսէյի մէջ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի գիշեր, ժամը 21ին Հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆի։

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի։

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ։

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիշէն տոմս չի ծախուիր։ Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02։ Ե. Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean եւ երգչախումբի անդամներուն։

Երգահանդէս Լիոնի մէջ
ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(ԼԻՈՆԻ ՕՓԵՐԱՅԷՆ)

15 Դեկտեմբեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ (Salle Rameau) մեծ սրահին մէջ։

Տոմսերու գիները 50, 75 եւ 100 ֆրանք։

Դիմել Ց. ՏԷՅիրմէնճեան՝ 69 Cours Lafayette Արմինակ Աւետեան՝ 205 rue Dugueslin, Կէնճեան եղբարք՝ 45 rue de Bonnel, Գ. Ֆէլլահեան՝ 50 rue Dunoir, Ուզունեան՝ 34 rue Dunoir, Béal: 15 rue de la République, Տէսինի համար Ֆօթօ կարօ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. ՀՄԸՄի թէյասեղանը Դեկտ. 8ին, կէսօրէ վերջ, Salle Voltaire, 21 rue Odéon։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«Գոյաներս Օրացոյցը (1947)

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ, ՇԱՒԱՐՇԱԿԱՆ պլօֆով։ Դիմել՝ M.B.Dserikian, 13 rue dse Dominicaines, Marseille

Հրատ. Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺՈՒԻԹԵԱՆ

Շուտ ապահովեցէք ձեր օրացոյցը։ Գինն **75** ֆր.։

Երջանկերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՊՕՄՈՆ.— 340, Ch. de St. Julien, Պ. Արամ Ռէխեան։

ԿԱՐՏԱՆ.— Ընկեր Ցակոբ Քինոսեան, Cité Rave Biver - Gardanne:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ընկեր Ս. Սիսլեան, 17 rue Hebert :

ՎԻԵՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեան, 130 Rue Lafayette։

ՍԻՆԹ ԷԹԻԵՆ՝ ընկեր Մանուկեան, 49 rue Pointe Cadet :

ՍԻՆ ՇԱՄՈՆ.— ընկեր Ազօեան, 11 rue Marc Seguin, St. Martin en Coailleux (Loire):

Միւս շրջաններուն համար կ'խմացնենք յառաջիկային :

ՓՐԱՆՍ. Կ. ՀԱԶի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ ի նպաստ զպրոցին, կիրակի 8 Դեկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն մինչեւ 12 Լիվրի կառավանի քաղաքապետարանին սրահին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացուի Սուրէն Պարթեւեանի «Անմահ Բոցը» ազգային կեանքէ, 3 արար, ներկայացուած տեղական ուժերով, ղեկավարութեամբ Պ. Բ. Հապէշեանի։ Զաւեշտ, պարեր, կենդանի պատկեր քաղուած Պետրոս Դուրեանէ։ Մուտք 50 ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise Pantinէն առնել 147 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Mairie de Livry - Gargan :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ Սեդրաք Գալեճեան կը փընտռէ իր մօրեղբօր տղան, Գէորգ Մելիտոնեանը, որ 1924ի աշնանը Սէրայի որբանոցէն Ֆրանսա անցած կը կարծուի։ Բնիկ Զարչանպայի էրինճիկ դիւղէն է։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հետեւեալ հասցէին դրել.—Ֆիքս Տուրդութի, D63, թիւնք, Յունաստան։

ՎԵՆԵՍԻՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան եւ զաւակը Սեդա, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք հաճեցան անձամբ կամ դրաւոր ցաւակցութիւն յայտնել իրենց մօր, ողբացեալ ԱՁՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻ ՀԱԶի ԱՒԵՏԻՔԵԱՆի զառն մահուան առթիւ։

ԹՐԻԼԻԹԻ վարչաճեւի մասին վերջնական համաձայնութիւն զոյացած ըլլալով Զորս Մեծ - րուն միջեւ, յոյս կայ որ մօտերս վերահաստատուին առեւտրական ապատութիւնները պալքանեան երկիրներու եւ Իտալիոյ հետ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի համար բացառիկ ժողով մը պիտի դումարուի Լոնտոնի մէջ։ Հնդիկները մերժեցին մասնակցիլ։ Ուրեմն ներկայ պիտի ըլլան միայն Իսլամները։

Օր. ՓՆԱՐԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿԱԶ ՊԷԶԱԶԵԱՆ
Նշանուած

17 Նոյ. 946, Մարսէյլ — Փարիզ

ԳՈՒՇԱՏԵՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով։

Նիկոլ Դումանի եւ Քեռի, 1 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։

Վարդանեան, 2 Դեկտեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։

Քրիստափոր, այս հինգշաբթի 5 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին։

Վռամեան եւ Ընկերք կարօ, այս ուրբաթ, 6 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին։

Ակնունի, Համազասպ եւ Թաթուլ, այս չարաթ իրիկուն 7 Դեկտեմբեր, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին։

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. Իփէքեան։

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԻՆԻՓՃԵԱՆի

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը սպասնձնէ չէնքի նորոգութեան եւ գետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով։ Նորոգութիւն ատրօքներու, արդուկներու եւ կապի վառարաններու։ Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու գետեղում։ Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36։ Autobus 186։

ՍԻՆՖՕՆԻԻ ԵՐԱԺՇՏ. ՄԵԾ GALA

Կաթոդիկոսական նուիրակ՝ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբ մը ստանձնած է հովանաւորութիւնը հայկական սէնֆոնիք երաժշտութեան մեծ ցերեկոյթին որ տեղի պիտի ունենայ յաջնուար 26ի կիրակի օրը Salle Gaveauի մէջ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆի ղեկավարութեամբ։ Կեղր. յանձնախումբի դիւանը կը կազմեն Պ. Պ. Պալըճեան, վոքր նախագահ Թօսունեան՝ զանձապահ եւ Օր. Սրապեան քարտուղար։

ՁԵՐ ՕՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ
ԿՐՆԱՔ ԱՆՑՔՆԵԼ
ՍԱՍՈՒՆԻ ՁԱՇԱՐԱՆԸ

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր դիշերներուն համար կազմակերպած է հանճելի Ռեվէյոններ ճոխ ուտելիքներով եւ խմիչքներով։

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին։
կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
GARO SARIAN
ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուագախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ։

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքներու, նշանուքներու, խնջոյքներու եւ հանդէսներու համար։ Մասնաւոր գին։ Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61 :

SALON GHAMBERIAN
Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն ճաշ-ֆրիփասլ (տաք եւ պաղ) օնթիլասիօն ներկ, տէքօլօրասիօն եւ միլ-ան-փլի։
Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ
24, Place Hôtel de Poste, 24
Villeurbanne Tél. 68-74 V.

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 3 Décmbre 1946 երեքշաբթի 3 Դեկտեմբեր

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4869–Նոր շրջան թիւ 508 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔՆԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՓԲ.

Ի՞նչպէս պիտի կազմուի նոր կառավարութիւնը

Ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց պատուիրակները չաբաթ օր բացառիկ ժողով մը գումարեցին երեսփ. ժողովին մէջ, խորհրդակցելու համար նոր դահլիճին կազմութեան մասին : Ժողովը տեւեց առաւօտեան ժամը 10էն 13 : Այս առթիւ հրատարակուած պեկոյը կ'ըսէ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը հարցումներ ուղղեց այն մեծամասնութեան մասին որուն կ'ուզէ կոթիլ համայնավար կուսակցութիւնը, ինչպէս եւ կազմուելիք կառավարութեան ծրագրի, անոր զբաղադրութեան եւ վերջապէս կառավարական մեթոտներու մասին : Համայնավար կուսակցութիւնը իր տեսակէտները յայտնելէ վերջ, քաղաքական կացութեան մասին, յիշեցուց թէ իբրու հետ կապ ունին դանազան նախագահութիւններ : (Ըսել կ'ուզէ որ եթէ ընկերվարականները քուէ տան Մորիս Թորէզի՝ վարչապետութեան համար, իրենք այլ պիտի քուէարկեն ընկերվարական Թեկնածուն՝ իբրեւ նախագահ Ազգ. ժողովի) :

Կատարուած խորհրդակցութիւնները անմիջապէս հաղորդուեցան երկու կուսակցութեան վարիչ մարմիններուն, որոնք պիտի տան վերջնական որոշումը : Ընկերվարական կուսակցութեան ազգ. խորհուրդը կը գումարուի այսօր, իր տեսակէտները յայտնելու համար կառավարական հարցի մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երկու պատուիրակութեանց ժողովը տեղի ունեցած է առանց յաջողութեան : Հրաւէրը համայնավարները ուղղած էին, ուսոր ընկերվարականները աւելի շատ ուզեցին տեղեկութիւններ եւ լուսաբանութիւններ քաղել : Այս առթիւ հաղորդուած են թէ չեն կրնար իրարու հետ կապել Ազգ. ժողովի նախագահին ընտրութեան եւ վարչապետական թեկնածութեան խնդիրները : Ուրիշ խօսքով, արամադիր չեն սակարկութիւններ կատարելու :

Համայնավարները միշտ կը պնդեն Մորիս Թորէզի թեկնածութեան վրայ. բայց կը խօսուի նաեւ ուրիշ թեկնածուներու մասին : Օրինակ՝ Ռոպէռ Շուման, երկուական նախարարը (ժողովրդական) : Կ'ըսուի թէ այդ պարագային Պ. Պիռօ պիտի պահանջ արտաքին գործերու նախարարութեամբ :

Կարդ մը թերթեր կը գրեն թէ ընկերվարական Պ. Պլոմի վերընտրութեան հակառակ ըլլալով հանդերձ, չեն ուզեր համայնավարներու դերակշիռ ներկայութեան տակ փչնալ : Եթէ նոյն իսկ յանձն առնեն մասնակցիլ ժողովրդական ճակատի կառավարութեան մը, երկուքը միասին չեն կրնար մեծամասնութիւն կազմել Ազգ. ժողովին մէջ եւ պիտի հարկադրուին հրաւիրել նաեւ արմատականները : Այս վերջիններուն նախագահը, Լուիս, առ այժմ կը պահանջ հետեւելով դէպքերու ընթացքին :

Հաւանական է որ առժամեայ վարչապետ մը նշանակուի մինչեւ յունուար, երբ կարելի պիտի ըլլայ կազմել բուն կառավարութիւնը, հանրապետութեան նախագահին ընտրութեամբ : Ամէն պարագայի մէջ, յառաջիկայ երկուամիանները չդի են անակնկալներով, մանաւանդ որ գլխաւոր կուսակցութիւններէն ոչ մէկը կ'ուզէ տեղի տալ : Վերջին տեղեկագրին համաձայն, առաջին երեք կուսակցութեանց երեսփոխաններուն թիւն է :— Համայնավարներ՝ 169, անոնց ուղեկիցները՝ 13—182, ընկերվարականներ 101, ժողովրդականներ՝ 163: Արմատականները ունին միայն 43 երեսփոխան :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անգլիական բանակատեղին, որ Գահիրէ կը գտնուէր, հետզհետէ կը փոխադրուի Ցայիտ, Սուէզի ջրանցքին շրջանը : Այս բանակատեղին կեդրոնն է բրիտանական ցամաքային ուժերուն, Եգիպտոսի, Պաղեստինի, Անդրյորդանի եւ Իրաքի համար : Պարպումը պիտի վերջանայ 1947 մարտին :

ԱԹԵՆՔԻՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբները կը շարունակեն յարձակում գործել ծանր դէնքերով : Կ'ըսուի թէ օտար գործակալներ պատերով արեւելեան Մակեդոնիոյ մէջ, երիտասարդներ կը հաւաքեն եւ Պուլկարիա կը ղրկեն, մարզուելու համար : Ծնողները կը դանգատին թէ իրենց զաւակներէն 325 հոգի մէջտեղ չկան :— Վարչապետ Ցալտարիս Նիւ Եորք մեկնեցաւ, Միացեալ Ազգերու Ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար Յունաստանի տագնապալի կացութեան վրայ :

Ս. Հայաստանի տարեդարձը

Բոլոր քաղաքական նկատումներէ վեր, հայրենադաւճ փարիզահայութիւնը չարաթ դիշեր լեցուցած էր Փալէ տը Շայհօ սրահը (3000 աթոռ) եւ հարիւրաւորներ կը սպասէին դրան առջեւ, առանց տոմսի ներս մտնելու յոյսով :

Բեմին ճակատը՝ երկու վերտառութիւններ.— «Կեցցէ յաղթապանծ Ս. Ս. Ի. Միութիւնը» եւ «Հայ ժողովուրդը իր պատմական հայրենիքը կը պահանջէ» : Բեմը զարդարուած էր սպարապետ Սթալինի, Մ. Պապկանի եւ Յարութիւնեանի մեծադիր նկարներով, եւ հայկ. վիճակաւոր ու դրօշներով : Հանդիսին բացումէն առաջ կարդացուեցան անունները այն «բարեկամ» Միութեանց, որոնք հրաւիրուած էին մասնակցելու այս տարեդարձին : Նախագահին հրաւէրով բեմ բարձրացան անոնց ներկայացուցիչները առաջնորդութեամբ Ատ. արք. Սիւրմէեանի : Նախագահը ֆրանսերէն ճառով մը բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը, չնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ օտար անձնաւորութեանց եւ երախտագիտական պարագը հատոյց Ֆրանսայի սիրալիր ասպնջականութեան համար :

Նուագախումբը նուագեց Ֆրանսայի, Ս. Միութեան եւ Ս. Հայաստանի քայլերգները : Ամէն մէկը հնչած առեն երկու երիտասարդուհիներ, իւրաքանչիւրը իր ազգային տարազով հագուած կը պարզէին իրենց երկրին դրօշները :

Առաջին խօսքը արտեցաւ Ս. Միութեան դեսպան Պ. Պոկոմոլովի որ (ռուսերէն) նախ չնորհաւորեց Հայաստանի խորհրդայնացման 26րդ տարեդարձը : Պարզեց Սթալինեան ազգ. քաղաքականութեան չնորհիւ Միութեան բարկացուցիչ ազգերու վայելած ինքնօրինութեան բարիքները, որոնց կը պարտին իւրաքանչիւր իրենց երկրին վերելքը ամէն մարզի մէջ, մասնաւորաբար Հայաստան, իր մշակոյթով, որ թէեւ ձեւով ազգային, բայց խորքով ընկերվարական է : Աւելցուց կը դարմանայ Ս. Միութեան բարկացուցիչ ազգերու այս ներդաշնակ զարգացման համար : Մեզի համար ո՛չինչ կայ աւելի պարզ, այդ Սթալինի ազգ. քաղաքականութեան չնորհն է եւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն առաջ երկու հրատարակութիւններով մէջտեղ դրուած էր դեռ այն օրերէն : (Այս ճառը հայերէնի թարգմանեց Պ. Հինայեկեան) :

Հ. Ա. Ը. Միութեան քարտուղարին տրուած էր ներկայացնել Հայաստանի ներկայ վերելքը անտեսական, ճարտարարուեստական, երկրագործական, մշակութային եւ գեղարուեստական ճիւղերուն մէջ, բաղդատական թիւերով, պնդասեղի հարուածներով, ամբոխավարական ելոյթներով, որոնք չատ հեռու էին իր ուզած տպաւորութիւնը գործելէ հանդիսականներուն վրայ : Ամէնէնապուշն ալ կրնայ իր մատներուն վրայ իսկ կազմել նոյն-քան պերճախօս բաղդատական թիւեր 30 ամսուան պետական կորիզի մը եւ 312 ամսուան իշխանութեան մը ունեցած հնարաւորութեանց մասին, երբ մանաւանդ այդ նորասեղծ եւ ազգասէր երկիրը իր ծոցին մէջ պարտաւոր եղած է ընդունիլ արեւմտեան Հայաստանէն մազապուր փախած մէկուսովալուկ հարիւր հազարաւոր դաղթականներ, որբեր, վիրաւորներ եւ հիւանդներ :

Փրոֆ. Մանուէլեան նոյնպէս ֆրանսերէն ողջոյնի խօսքեր ուղղեց Ս. Հայաստանի, եւ երախտագիտութիւն ուղս մեծ ժողովուրդին : Շեշտեց հրաշալի վերելքը մեր հայրենիքին բոլոր մարզերուն մէջ, որ հետզհետէ կը պատճառէ ամէնուն :

Ցաջորդ բանախօսն էր կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.— « Համատարած այս ընդհանուր ուրախութեան մէջ Հայ. Եկեղեցին ալ իր բոլոր կերպարանքով կը ներկայանայ մեր սիրելի հայրենիքին՝ Սով. Հայաստանի ժողովրդին ողջունելու : Հայ. Եկեղեցին ճանչցուեցաւ ոչ միայն մեր ժողովուրդին կողմէ, այլեւ դնահատուեցաւ մասնաւորապէս 1945ի մարտին երբ մարէշալ Սթալինին ընդունեց Հայ. Եկեղեցւոյ գերագոյն պետը, (այն առեն տեղապահ) : Չէօրչօվճեան արք. վերադարձաւ զօտեպնդուած այնպիսի հոգեկան կորովով որ կրցաւ երկու տարուան մէջ զլուխ հանել Հայ. Եկեղեցիին բարձրացման գործը, բերելով այս օրուան վիճակին» : Ցետոյ թուեց եկեղեցական իշխանութեանց գործնական մասնակցութիւնը հայրենական պատերազմին, ինչպէս «Սասունցի Դաւիթ» հրատարակութիւնը, «Լէմմիանֆին» ամսագրին հրատարակութիւնը, ճեմարանին վերաբացման ծրագիրը եւ վերջապէս 1945 Յունիսին կաթողիկոսական ընտրութիւնը բոլոր

Խօսում է Երեւանը

Ուրբաթ, 29 Նոյեմբեր, գրական երեկոյ Ս. Հայաստանի 26րդ տարեդարձին առթիւ,— «Ռուս մեծ ժողովուրդը իր բարեկամական ձեռքը կարկառեց հայ ժողովուրդին, Դաշնակիցների անարգ լուծը խորտակելու համար : Այս առթիւ ընկեր Սթալին գրած է, թէ հայ ժողովուրդը ազատ է Դաշնակիցներու լուծէն, որոնք միշտ իրենց յոյսը օտարներու վրայ դրած էին եւ ազատութիւն կը սպասէին օտարներէն : Մորհրդայնացումէն առաջ դարեր շարունակ, Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը արեան ծովու մէջ էին, սովետական կարգերի հաստատումով, այժմ նա 26 տարուայ այս կարճ ժամանակամիջոցին աճում է ու զարգանում, ամէն մարզերի մէջ :

Բանասեղծ Ա. Խահակեան ահա թէ ինչ է երգում.— «Հէյ՛ չան հայրենիք ինչքան սիրուն ես... մինակ բալէքդ են արեան ծովի մէջ» : (Մէկը այս բանասեղծութենէն ամբողջ հինգ տուն կ'արտասանէ մունական ձայնով մը) :

Կ'արտասանեն Սողոմոն Տարօնացիի « Հազար հեծող Թող հնչեն»ը եւ «Իմ անուշ Հայաստան»ը. նաեւ «Դարեր կուգան ու կ'անցնին, իսկ դուն կը մնաս», «Ես գլխով սեւ ամպեր եկել անցկացել» եւ ուրիշ երգեր : Յետոյ երգուեցան Սիրուհիս, Ալա-կէօզ աչերդ, Կոմիտասէն՝ Տուլ, տուլ, Երկինքն ամպել է, Քելէ քելէ, Ծիծեռնակ, Ես լսեցի մի ա-նուշ ձայն, Հով, հով լինի, Եար արի տուն արի, չուրջպար :

Ատրբէջանի ռատիօ կայանի երգչախումբը երգեց Թամարեւէն ու հայերէն քանի մը ժողովրդական երգեր. խօսնակը Ատրպատականի եղբայրական ողջոյնները հաղորդեց Ս. Հայաստանի տարեդարձին առթիւ եւ յայտարարեց որ հայ ժողովուրդվերջապէս ազատեցաւ «Դաշնակների բռնակալ լուծէն» :

Ամփոփեց ԶԱՐԶԱՆԴ

պաղտութիներու ներկայացուցիչներով : Ու վերջացուց այսպէս.— « Հայ. Եկեղեցին Հայաստանի մէջ, Հայ. եկեղեցին արտասահմանի մէջ երախտապարտ է Հայաստանի կառավարութեան եւ մանաւանդ Սթալինին : Կեցցէ՛ Հայ. Եկեղեցին, կեցցէ՛ Ս. Ս. Հայաստանի կառավարութիւնը եւ կեցցէ՛ մեծ առաջնորդ մարէշալ Սթալինը » :

Ապա խօսք արուեցաւ France - URSS բարեկամական Միութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Փուլթոնի, որ ակնարկ մը նետեց Հոկտեմբերին յեղափոխութեան ծագման եւ զարգացման վրայ եւ երախտապարտութեամբ յիշեց Ս. Միութեան գոհողութիւններըպատերազմի ընթացքին, գոհողութիւններ որոնց մէջ բաժին ունեցաւ նաեւ Հայաստանը միւս բազկացուցիչ ազգերու կարգին : «1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը բերաւ փոքրամասնութեանց ազատութեան իրատունքին ճանաչումը, այս է իր ուժին աղբիւրը » :

Կարգը եկած էր Պ. Հինայեկեանի (վիճաբանող) .— «Ազգ հայութիւնը ծանուցած է Ս. Հայաստանի 26րդ տարեդարձը : 26 տարի առաջ հայ ժողովուրդը վերցնելով կառավարութեան դէկը իր ձեռքը, կրցաւ կարճ ժամանակի ընթացքում կառուցանել իր երկիրը : Հայրենական պատերազմը ջախջախեց Փաշիզմը, այդ պայքարի մէջ հայ ժողովուրդը իր տեղը գրաւեց եւ իր նախնիքներուն՝ Դաւիթ Բէկի ու Վարդանի նման քաջեր տուաւ Հերոսի տիտղոս (120 հոգի) : : Աբտաւահմանում ալ ձեռնպահ չմնացին, պայքարեցան Փաշիզմի դէմ : Երբեք չենք մոռանար որ հայ ժողովուրդը տուեց Մանուչեան, որ արժանացաւ «Ժողովրդական հերոս» կոչումին, եւ որու արձանը չուտով կ'ունենանք երկրում : Հայ ժողովուրդը 26 տարուան մէջ կրցաւ կանդնել իր տնտեսութիւնը եւ հրաւիրել ձեզ որ երթաք եւ միասին կառուցանէք ձեր երկիրը : Այս հանդէսը կ'ընդունինք որպէս երախտադիտական ցոյց մեր սովետական Հայաստանի կառավարութեան, եւ մարէշալ Սթալինի ուղղուած» : Այս առթիւ արտասանեց Ցուհ. Շիրազի մէկ բանասեղծութիւնը նուիրուած Սթալինի :

Նախագահի փակման եւ չնորհակալութեան խօսքերէն վերջ (ֆրանսերէն) կարդացուեցաւ ողջոյնի հեռագիր մը որուն բնագիրը պիտի ղրկուի Հայաստանի կառավարութեան :

Քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ նուագախումբը բացաւ դեղարուեստական բաժինը, ուր իրենց յաւուկ տաղանդով փայլեցան Տիկին Ա. Սարգիսեան հայրենաչունչ արտասանութեամբ մը եւ Հայկանուշ Թորոսեան երկու երգերով, «Սիրուհիս » եւ «Կովկասեան քաջեր» :

Հանդէսին ամէնէն յատկանշական մասն էր չարժանկարի բաժինը «Հայրենի երկիր», որ կը ներկայացնէր պատմական Հայաստանը, հին չատ հին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը : Մեր պատմութեան փառքի եւ անկումի չրջանները, մեր վանքերը, պալատները, եկեղեցիները աւերուած, բնաչարհի նկարներ, լեռներ հայրենի, գետեր արբացած մեր երգերու չունչով, Մասիսը սպիտակափառ, Սեւանը իր լուսնային չողերով փալփլուն : Պատերազմ ու աւեր դարերով, կորսուած անկախութիւն մը Պարսիկին, Արաբին եւ Թուրքին տակ, եւայլն, եւայլն : Դարերով սարկու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ Ա. սիւնակ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՏԱՆՋՈՒԱԾՆԵՐ»

Այս գրքի հեղինակը, Կարօ Մխիթար, տառապած որբ մըն է «ճաշակած դառնութեան եւ զրկութեան կեանքը», ինչպէս կը գրէ իր «Երկու խօսք»ին մէջ: Տանջուածները իրական դրուագ մըն է Մեծ Եղեռնի մնացորդացէն: Անտարակոյս, հեղինակի պատմած — աւելի ճիշդ տպրած դրուագը — վիպական բնոյթ ունի, բայց արդի ըմբռնումով վէպ կոչուելէ եւ անոր բարդ պահանջները գոհացնելէ շատ հեռու է: Ի՛նչ փոյթ, սակայն, երբ հեղինակը, թէեւ դեղեւկոտ գրչով, բայց հարուստ զգացումներով, կանգնած է ձեր առջեւ: Հայոց աչքարէն, հայ ցեղի եւ իր բնաշխարհի պաշտամունքն ունի: Եւ հոս է երիտասարդ հեղինակի անդրանիկ մատաղաուղին՝ «Տանջուածներ»ուն բուն արժէքը:

Ահա, թէ ինչպէս կը ներկայացնէ ինքզինքը հայ ընթերցող հանրութեան.— «Թուրքի մօտ ծառայ, մոռցած հայ բարբառը, չնորհիւ ամերիկեան որբանոցներուն եւ եփրատ գոլէճին, վերստացայ պաշտելի լեզուս մայրենի, ինքնաշխատութեամբ ճաշակեցի եւ արբեցայ հայ գրականութեան դեղկութիւնով»: Որքան պարզ եւ որքան հոգեկոյր: Հարցուցէք մեր որբերուն, քրքրեցէք անոնց հոգին եւ պիտի գտնէք այսպիսի խռովիչ զառնութիւններ եւ դրուագներ: Մեր այս տարաբախտ սերունդը անլուր խոչտանգումներու եւ զրկանքներու մէջէն անցաւ, վերապրելով փիւնիկի մը պէս: Այսօր, հասուն տարիքով կ'անդրադառնայ իր երէկուան մռայլ օրերուն:

Կարօ Մխիթար կը պատմէ այնպիսի՛ վարակիչ զգացումով, ուր հայ անզօր «կարաւանները կ'անցնին բարձած արցունքով...» ձեր աչքին առջեւէն, եւ աւերակները կը հեկեկան մենութեան տարտուռով:

Ի՞նչ է նիւթը «Տանջուածներ»ուն:

Հայ տիպար մայրիկ մը՝ Ճուհար քուրօն, համատարած ջարդերէն հրաշքով ազատած, կը վերադառնայ կրկին իր հայրենի գիւղը: Ուրուականի մը պէս կը թափառի հայկական աւերակներուն մէջ: Եկեղեցի, դպրոց, գերեզմանատուն, ծանօթ հայ տուներ, ամէն ինչ աւերակ: Թուրք պատանիներու ձեռքով բոլորն ալ քանդուած, տեղահանուած ու խողխողուած են: Բուն ակերը փոչիացած, թուրքերն են նստած անոնց դարաւոր հոգիքուն վրայ: Ճուհար քուրօյի սիրտը կը մղկտայ: Ինքն ալ մեծահարուստ տան զաւակ, այսօր մեծ որբ մըն է իր հայրենի տան փլատակներուն վրայ:

Կ'որդեգրէ որբ մանուկ մը՝ Գուրգէն անուանով, համադիւղացի, եւ անոր փախուկ ձեռքերէն բռնած դիւղի ցեխոտ փողոցներէն կ'անցնի դէպի իր աղքատ ու կիսաքանդ հիւղակը: Ջմեռ է: Ցուրտ: «Գուրգէնն ու պառաւը ձեռք-ձեռքի դուռ-նէ դուռ պտտեցան եւ փայտ ճարեցին: Դուրսը ցուրտն ու խէնթ քամին կը հսկէին միջոցին. որբութեան մէջ իսկ դեղադէմ մանուկը մերթ ընդ մերթ կուլար եւ կ'արտասուէր, երբեմն ալ սառած մատները բերնին կը մօտեցնէր» իր չունչով տաքցնելու մտօք: Այսպէս տարիներ կ'անցնին վախով ու դողով, միշտ ապրելով իրենց երէկուան ոճրագործներուն հետ: Շա՛տ բան էր փոխուած Ջարդէն ու թալանէն վերջ: Գիւղը կործանուցած էր խիղճն ու ծիծաղը: Դաշտերը՝ խոպան, կամարաւոր աղբիւրը՝ լքուած, Հայոց տներն՝ աւերակ: Ահա նախիրը, որ փոչի ցանելով իր հետքին վրայ դիւղ կը մտնէ: «Կենդանիներ, որ Հայոց բակերը մտնէ, մոռցած չէին տարիներ վերջն իսկ... Ճուհար քուրօն ակնապիշ նայիցաւ գիւղ մտնող նախիրին. երկար նայիցաւ եւ տեսաւ իրենց Սեւօ եղը, որ եղբայր եղբօր տալու չէր կամենար: Ի տես այս տըխուր պատկերին պառաւին աչքերուն առջեւ սեւ վարագոյր մը քաշուեցաւ...»:

Մեծ Եղեռնի բովէն անցած ոեւէ վերապրող Հայ, ո՞ւր ալ ըլլայ եւ Թրքահայաստանի որ անկիւնն ալ գտնուի, նոյն ապրումն ու խռովքը պիտի ունենայ, ի տես իր կեղեքիչներուն: Կարօ Մխիթար, կարճ ու անսեթեւեթ բառերով, կը չափէ մեր ողբերգութեան խորութիւնը Ջարդերէն վերջ: Տիկ. Գափտանեան, Պալաքեան եղ., Վ. Տատրեան, Վ. Մինախորեան, Խրայեան, Կ. Գարիկեան եւ ուրիշներ մեզ տուած էին Հայ Գողգոթայի բուն պատմութիւնը, իր զարհուրելի դրուագներով: Կարօ Մխիթար մեզ կուտայ դրուագ մը փոքրիկէն վերջ, երբ մեր տարաբախտ ցեղի մեծ ու փոքր որբերը, այսահարներու պէս կը դեգերին հայրենի աւերակներուն մէջ: Խորունկ է մեր վէրքը եւ տակաւին չէ սպիացած: Ճուհար քուրօն խիստ յատկանշական տիպար մըն է Հայոց մոխիրներուն փաթթուած: Թէեւ Հայ չկայ, բայց Հայու ոգին հո՛ն է, փարած իր դաշտերուն ու լեռներուն, իր կամարաւոր աղբիւրներուն ու ձորերուն

Կարօ Մխիթար, իր Տանջուածներուն մէջ կուտայ մէկ ուրիշ տիպար մը՝ Ճուհար քուրօյի որդեգիր՝ Գուրգէնը, որ կանանչ տունկի մը պէս կը բանայ իր դալար թեւերը: Ծառայ է Թուրքի մը մօտ, հօտաղ: Կենդանիները դաշտ կը տանի, որինգ կը նուագէ, մելամաղձոտ կ'երգէ: Կրակ կայ իր հոգիին մէջ: Սիրահարած է իր տիրոջ աղջկան՝ Սայիտային: Գեղադէմ պատանի մըն է եղած: Կը սկսի հովուերգութիւն մը եւ հայ պատանին կը նետուի սիրոյ հոգեխռով հեչտանքներուն դիրկը: «Թուրք» աղջկան սիրաբորբ շրթիները կը խենթեցնեն զինք: Ճուհար քուրօն լմայած է անցուդարձը: Ինչպէ՛ս, կարելի՞ բան է Թուրք աղջիկ մը Հայորդիի տալ... Հապա մեր ցեղակիցներուն թափած արիւնն ու արցո՞ւնքը...

Սակայն, օր մը, երբ Գուրգէն վառվռուն արամադրութեամբ տուն կը վերադառնայ, իր աչքերուն առջեւ կը պարզուի անակնկալ իրողութիւն մը:

— «Այդ օրը նոր շարժումներ, նոր ձեւեր կը տեսնէր աղջկան վրայ, Կը լսէր տխուր հառաչանքներ մենութեան մէջ տուայտող հէք աղջիկէն: Ա՛խ, Աստուած իմ, կ'ըսէր, ազատէ զիս այս հալէմոցէն...:

— Սայիտա՛, Սայիտա՛, երդի աղջիկ, հա՞յ ես դուն...»:

Այս անակնկալը բաւական է, որ երկու դժբախտ որբերը աւելի հզօր սիրով կապուին իրարու: Ճուհար քուրօն ալ հոգեպէս կը մխիթարուի եւ կ'ըսէ՝ «Այլեւս կընամ հանդիստ սրտով մեռնիլ»:

Երկու հայորդիները կ'որոշեն փախչիլ այդ Թուրքի տունէն եւ գալ Ֆարբերդի Ամերիկեան որբանոցը: Իրենց փախուստը կը դիւրացնէ Հայու հաց չառած (եւ ո՞վ չէ կերած Հայուն հացը) Քիւրտ մը: Արկածալից փախուստը կը յաջողի եւ երկու սիրահար, դժբախտ որբերը կ'ոտնադրուին Ֆարբերդի Ամերիկեան որբանոցը: Բայց, տարաբախտ Սայիտան - Սիրանոյշը կը կորսնցնէ իր առողջութիւնը եւ անհրաժեշտ հիւանդութիւնը կը դժնդակէ զինքը: Գուրգէն կ'անհետ իր հար բախտը եւ յուսահատ կը մրմնջէ հոգեկոյր երգ մը.—

Ծառը ծաղիկ է բացեր,
Արգելին տակ է լացեր
Հոգիս դուրպան ըն եարին
Տասըն օր է հիւրնդցեր...

«Տանջուածներ»ը կը կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ: Ունի սահուն ու պարզ լեզու, նկարագրական հարազատ պատկերներ, բնաշխարհի տաք չունչ եւ հայրենասիրական սիրտ:

Թերութիւններ չունի՞: Անշուշտ: Ո՞ր նորեկը անթերի գործ է արտադրած: Հոգեբանօրէն անբնական է, որ Սայիտան, առաջին օրէն չըսէր թէ ինք Հայուհի մըն է, քանի որ պիտէր Գուրգէնին հայ ըլլալը: Անակնկալը պիտի չլուծէր, այլ ներքին ձայնը, որ Թրքական դեհենին մէջ բախտակից մըն է դտած: Նման թերութիւնները կարօ Մխիթարի գործէն ոչինչ կը պակսեցնեն, քանի որ երիտասարդ հեղինակը յամառ աշխատող եւ հայ դրականութիւնը ջերմօրէն սիրող մըն է: Ան, դեռ աւելի լաւ գործեր տալու ունչն ունի:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մովսեսեան թատերգութեան զարգացման ուղիները

ԽՄԲ.— Ինչպէս կը յիշուի, Մոսկուայէն արձակուած հրամանին վրայ, Հայաստանի մէջ ալ ինֆիլտրացիոն ատելութիւններ եւ զտումներ կը կատարուին, գրական-գեղարուեստական եակատին վրայ եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ: Վերջերս արտատպեր էինք երկու յօդուածներ՝ կերպարուեստի եւ գրականութեան մասին: Ահաւասիկ տեսութիւն մը եւս «Սով. Հայաստան»ի **1946** Սեպտ. **21**ի թիւէն, մեր հայերէնով, այս անգամ թատերական արուեստի թերութեանց մասին.—

Համամիութենական Կոմունիստական կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի «Դրամատիկական թատրոններու խաղացանկին եւ անոր բարելաւման միջոցներու մասին» 1946 Օգոստ. 26ի որոշումը, խոր-
րապէս եւ լայնօրէն կը բացատրէ սովետական թատերական արուեստի ներկայ վիճակը իր բոլոր թերութիւններով եւ արատներով եւ անոր զարգացման ճամբան կը դծէ: Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի թէ՛ այս որոշումը, թէ «Զվեզդա» ու «Լենինգրատ» ամսագրերու եւ «Մեծ կեանք» շարժապատկերի մասին ընդունուած որոշումները, գաղափարական-ստեղծագործական աշխատանքի հսկայական ծրագիր մը կը ներկայացնեն. այս ծրագրին չնորհիւ մեր արուեստն ու գրականութիւնը, մասնաւորապէս թատերական արուեստը զաղափարական մեծ եւ բարձր վարպետութեան մը պիտի հասնի:

Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Օգոստ. 26ի որոշումը սովետ. հայ. թատերգութեան ապրած դրութեան ալ կ'անդրադառնայ, ուստի ամբողջովին անոր կը վերաբերի:

Ի՞նչ մոռցած են մեր թատերագիրները: Անոնք մոռցութեան տուած են իրենց գործունէութեան պետական եւ ժողովրդական բնոյթն ու նշանակութիւնը: Պարփակուելով համքարային երբորդական, չորրորդական կարդի հարցերու շրջանակին մէջ, թատերագիրներուն դդալի մասը մոռացութեան տուած է խիստպէս մեծ զաղափարականութեամբ եւ բարձր վարպետութեամբ սովետական մարդը, մանաւանդ երիտասարդութեան կոմունիստական դաստիարակութեան գործին ծառայելու իրենց քաղաքացիական պարտքը մոռցած են կատարել: Թատերագիրներու շրջանակը լիապէս չէ ընդգրկած սովետական թատերգիրներու առանձնայատկութեան,— որ սովետական թատերգութիւնը ժողովրդային է իր էութեամբ. ան պէտք է ունենայ «պիտակական պատմական բովանդակութիւն, զաղափարային մեծ խորութիւն» (Լենկլս). պէտք է միացնէ զանգուածներու զգացումը, միտքը եւ կամքը ու բարձրացնէ զանոնք» (Լենին). իր բովանդակութեան հետ մշակէ եւ դրսեւորէ թատերական արուեստի բարդ ձեւը:

Թատերական արուեստի ծայրայեղ յետամնացութեան չնորհիւ սովետ մարդուն կողմէ ներկայացուած պահանջներուն բաւարարութիւն չէ տրուած. հարկ է ըսել նաեւ որ թատերագիրները կուսակցութեան եւ սովետ պետութեան կողմէ իրենց տրուած մեծ հնարաւորութիւնները չկրցան օգտագործել. չկրցան խորապէս կիրարկել բոլշեվիկեան իրապաշտութեան մեթոտը եւ դարն ժողովուրդին ծանօթացնել. մոռցան այն ամենօրեայ հետաքրքիր-հաղարաւոր հանդիսականները, որ պետութեան կողմէն ստեղծուած թատերական ցանցի հարիւր-հազարաւոր հանդիսականներ, թատերագրի գործին կը սպասեն սրտատրոփ:

Ի հարկէ մեր թատերագիրները ուշադրութեան արժանի գործեր տուած են. բայց այդ մասին չէ որ պիտի խօսինք, այլ այն ազդակող թերութիւններու մասին՝ որ տակաւին գոյութիւն ունին եւ չեն յաղթահարուած:

Ի՞նչպէս կը պատահի, որ մինչեւ այսօր այ մեր թատերագիրներու յաջող երկերու թիւին կը դասուին՝ նախ եւ առաջ «Բաչ Նազար», «Երկիր Հայրենի» (Դ. Դեմիրճեանի), «Աբա Գեղեցիկ» (Ն. Զարեանի), փօլօրը եւ հետաքրքրական պատմութիւնը նիւթ ունեցող երկերը: Դ. Դեմիրճեան եւ Ն. Զարեան արդիական թեմա ունեցող թատերգութիւններ ալ գրած են: Բայց տրուած հարցը պատասխան կը պահանջէ.— հետաքրքիր անցեալի թեմային յաջողելու պատճառը կը բացատրուի այն բանով որ, ո՛չ միայն յիշուած երկերուն հեղինակները գրական տաղանդ ունին, այլ նաեւ մեր թատերագիրներէն զգալի մէկ մասը չարունակ դէպի անցեալը հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ. կը հետեւի ուրեմն թէ պատմութիւնն ու փօլօրը նիւթ ունեցող թատերգութեան մէջ խախտած է անցեալն ըմբռնելու չափի զգացումը, զարգացման հետանկարը, լաւատեսութեան փոխարինած է զգայափարութիւնը («վարագոյր»), իսկ զուտ անձնական տառապութիւնը՝ այդ խաղերուն մէջ՝ պատմական զարգացման (պրոցես) մեկնաբանութիւնը միակողմանի կը դարձնէ: Հնադոյն հայրենասիրութեան եւ նորադոյն հայրենասիրութեան միջեւ զանոնք բաժնող ընկերվարական բովանդակութիւնը նկատի չէ առնուած:

Վերջապէս պատմական խաղերու ներկայացումներուն մէջ («Սամուէլ», «Վարագոյր», «Գէորգ Մարզպետուհի», «Թուգան») իրապաշտութիւնը տեղի տուած է անհոգ վիպապաշտութեան: Անցեալով տարուիլը նուազեցուց այն հետաքրքրութիւնը որ պէտք է ըլլար արդիականութեան նկատմամբ: Փութկոտութիւնը, կեանքը լաւ չճանչնալը, միացած յաճախակի արտայայտուղ ձիրքի պակասութեան հետ, խաղերուն կեանքը խիստ կարճատես կը դարձնէին: Այս կարգի ակնառու թերութիւններով կը տառապէր, մասնաւորապէս 1942ին արուեստի վարչութեան կողմէ հրատարակութեան համար պատրաստուած եւ Հայ-պետհրատի կողմէ տպագրուած՝ հայրենական պատերազմին նուիրուած խաղերու ժողովածուն, որուն թեման ամբողջութեամբ արդիական էր:

Իրականութիւնը ընդգրկող չրջանակները լայնցնելու փոխարէն, մեր թատերական դրականութեան մէջ նիւթ կառուցանելու հնարքը «էվիդոս»ր նկատուած է.— օրինակ, որ եւ է կոմունիզմ պայթեցնելը («Անտառի խորքում», Գ. Սարեանի),— Գերմանացիներուն մօտ զերի մնալն ու ազատիլը («Վրէժ», Ն. Զարեանի).— հանդամանք մը, որ դարձեալ խիստ կերպով կը սահմանափակէր իրականութեան ճանաչումը:

Թատերագրութիւնը յաճախ կանգ կ'առնէ մէկ եզակի, անձնական փաստի վրայ եւ անոր կը զոհաբերէ ճշմարտութիւնը: Ան չի նկատեր, որ այդպէս ընելով ուժ տուած կ'ըլլայ քաղքենի զաղափարաբանութեան, որուն ուժը այդ մէկ փաստին մէջն է, բայց նաեւ իր ամբողջ ողբերգութիւնը: Իրականութեան խոր ու բազմակողմանի ճանաչումով միայն կարելի է հասկնալ կեանքի իրական կացութիւնը եւ ատով իսկ յաղթահարել քաղքենի մտածողութեան, որ մեր կեանքէն կը վախնայ, կը խուսափի անկէ, զայն ճանչնալու հնարաւորութեան չհաւատար: Մեր թատերագրութեան ամենամեծ թերութիւններէն մէկն ալ իրականութեան թոյլ ու խեղճ ճանաչումն է. մինչդեռ թատերագիրը պէտք է խորամուխ ըլլար երեւոյթներու կապակցութիւններուն, պատճառներուն ու հիմնաւորումներուն:

ՍՈՒՐ. ԳԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հինգ հազար տոլար Հայկական մշակոյթի համար

« Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք.—

Հոկտեմբեր 16ին Armenian Quarterlyի հրկիզուած թիւի լոյս տեսնելու առթիւ, Ամերիկեան Հայկական Մշակութային Ընկերակցութիւնը կազմակերպած էր համակիր – բարեկամներու հաւաքոյթ մը, Նիւ Եորքի Մըք Ալփին պանդոկին մէջ: Ներկայ էին մօտ 30 հրաւիրեալներ: Հաւաքոյթին հետ էին նաեւ երիտասարդ գրագէտ Լեւոն Զ. Սիւրմէլեան եւ Նիւ Եորֆ Թայմզի գրաքննադատական չարա – թաթերթի ընորհալի աշխատակից Օր. Նոնա Պա – լաքեան :

Ըմպելիքներու սեղանէն հիւրասիրուելէ եւ մտերմական զրոյցներու մասէն յետոյ, Ընկերակ – ցութեան ֆինանսական յանձնախումբի քղմէ եղ – ուարդ Սահակեան բացատրեց հաւաքոյթի նպա – տակը եւ չեշտեց, մասնաւորապէս, հայ մշակու – թային արժէքները օտար հասարակութեան ներկա – յացնելու անհրաժեշտութիւնը: Գործ մը, որուն նուիրուած է Ամերիկեան – Հայկական Մշակու – թային Ընկերակցութիւնը: Ապա խօսքը տուաւ Լ. Սիւրմէլեանին, որ ջերմ ծափերով ընդունուեցաւ ներկաներու կողմէ :

Սիւրմէլեան, զեղեցիկ հայերէնով մը, վեր հանեց հայ մշակոյթը, մեր արժէքները ամերիկա – ցիներուն ծանօթացնելու օգտակարութիւնը. խօ – սեցաւ մեր երիտասարդութեան դերի մասին, ան – կեղծ յուզումով մը իր հիացումը յայտնեց հայ ժո – ղովուրդի մասին, որ, թիւով փոքր, բայց մեծ մշա – կութային գանձեր տուած է մարդկութեան: Գնա – հատանքով արտայայտուեցաւ Ամեր. Հայկական Մշակութային Ընկերակցութեան նպատակներու մասին եւ խոստացաւ ամէն կերպով աջակցիլ անոր:

Սիւրմէլեան ոչ միայն տաղանդաւոր գրագէտ մըն է, այլեւ իր ճառով հաստատեց, որ նաեւ խօ – րագէտ կ'ապրի հայութիւնը եւ հիանալի կերպով կը սիրէ հայերէն լեզուն, ինչ որ հաւաքոյթի ա – տենապետն ալ արձանագրեց գոհունակութեամբ:

Ապա, յաջորդաբար, խօսք առին եւ Ընկերակ – ցութեան գերի մասին արտայայտուեցան Տօքթ. Ա. Ալիխանեան, Տօքթ. Վ. Պօղոսեան, Մ. Ճ. Թաշճեան, Ս. Աւտոյեան, Վ. Կարապետեան, Յ. Խաչմանեան, Ա. Գանթարճեան եւ ուրիշներ, ինչ – պէս նաեւ Քորթրրիի խմբագիր Կոստան Զարեան:

Այնուհետեւ, Վարդան Կարապետեան, զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, հրաւիրեց ներկաները անշուշտ արձանագրուելու Ամերիկայի Հայկական Մշակու – թային Ընկերակցութեան: Մէկ քանիներ արդէն անդամ էին, միւս ներկաներն ալ գրեթէ ամէնքը արձանագրուեցան եւ խոստացան աջակցիլ Ընկե – րակցութեան յաջողութեան: Նիւթական արդիւնքը եղաւ :—

Ե.Սահակեան մի անուղղակի ուղղակի 500 տո – լար, իրրեւ մշտական անդամ: Իրրեւ մշտական անդամ, Հ. Նորեան ուղղակի 500 տոլար հինգ տարուայ ընթացքին վճարելի, 200 ամէն տա – րի, Վ. Կարապետեան՝ 500 տոլար, Մ. Թրփան – ճեան՝ 500 տոլարը Մ. Ճ. Թաշճեան, Ս. Աւտոյ – եան, Յ. Թորիկեան 500ական տոլար, բոլորն ալ՝ նոյն պայմանով, Ա. Շիրակեան՝ 500 տոլար, 200 տոլար միանուագ: Խ. Գանթարճեան՝ 200 տոլար, Մալիքեան (Պէյրութէն)՝ 100 տոլար: 50ական տո – լար՝ Ե. Խըմչեան, Օր. Մ. Սահակեան, Տ. Գասապեան, Մ. Մինասեան, Յ. Խաչ – մանեան (5 բաժնեգին), 25ական տոլար՝ Վ. Տէր – ոհանեան, Տօքթ. Վ. Պօղոսեան, Տօքթ. Ա. Ալի – խանեան, Ս. Վրացեան: Ընդամէնը՝ 5150 տոլար:

Ներկաներու առաջարկով, տեղն ու տեղը, կազմուեցաւ յանձնախումբ մը, որ պիտի ջանայ նիւթապէս ապահովել Ընկերակցութիւնը: Յանձ – նախումբի առաջնորդ ընտրուեցաւ Հէրի Նորեան:

Հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր, մտեր – մական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 25 Նոյեմբեր.— Կիրակի 24 Նոյեմ – բեր ժամը 1ին «Կառիժ լէ Վալանս»ի պղտոտայէն, կարգով ճամբայ կ'իյնային, չորս ինքնաշարժներ որոնց մէջ տեղաւորուած էին, Վալանսի Շրջ. Կո – միտէի ընկերները, Ռոմանի Կապոյա Մաչի Սանու – հինները» Հ. Ց. Դ. Վալանսի Նոր Սերունդի վար – չութիւնը եւ ընկեր Մխոյ Մխոյեան, օրուան բանա – խօսը: Կառքերը կը սուրան ժամական 80ի վրայ, դէպի լեռնաքաղաքը, Փոն տ'Օպնա, առաջնոր – դութեամբ ընկեր Ցակոբ Տէր Սարգիսեանի :

Ժամը 3ին մեր ինքնաշարժերը կը մտնեն Փոն տ'Օպնայի չուկան: Ինչպէս ամառը Մայիս 28ի առթիւ, այս անգամ ալ հակառակ 'աչնան եղանա – կին, ասպետական Ֆրանսայի խրոխտ լեռնաշղ – ջանը ապրող մեր հայրենակարօտ հայրենակիցնե – րը, խռնուած էին մայթերու երկայնքը, ու ան – համբեր կը սպասէին, Վալանսի հիւրերուն: Հա – պիւ թէ կառքերէն դուրս եկած, շրջապատուեցանք, ընկերներու եւ հայրենակիցներու եւ մեծով պըզ – միկով, առաջնորդուեցանք սրահը :

Բեմին աջ եւ ձախ կողմը դետեղուած էին Ժան Ժոռէսի եւ Լէոն Պլումի նկարները, իսկ կեդրոնը՝ Քրիստափորը: Հանդէսին կը նախագահէր ընկեր Դեղամ Սարոյեան, որուն բացման խօսքէն վերջ, յատնկայս երգուեցաւ «Մշակ Բանուորը» :

Հակառակ հապճեպ կարգադրութեան, զեղար – ուեստական բաժինն ալ լաւ էր: Երգեց Օր. Օհան – եան, արտասանեց ընկեր. Վ. Գասեան, Վալանսի Նոր Սերունդէն: Նուագեց երիտասարդ Պ. Ժամ – կոչեան ջութակով, մեներգեց Տ. Զէքիմեան: Գե – ղեցիկ անակնկալներ բրին, քոյր եւ եղբայր Նա – զարեաններ, երգեցին Ժամկոչեան եղբայրներ, Ֆրանսերէն թէ հայերէն, մէկէ աւելի ֆանթէզի – ներ ներկայացուց Տիկ. Ն. Շէհիրլեան:

Ցետոյ սկսան սանուէհներու հայկական պա – րերը տոհմիկ տարազներով: Շնորհաւորելի է զե – կավար Տիկին Շէհիրլեանը, որ հակառակ ճամբու – յորդնութեան, չորս անգամ խումբը բեմ հանեց, մէկը միւսը զերազանցող պարերով, խմբական թէ մենապար: Ի վերջոյ խօսք տրուեցաւ ընկեր Մ. Մխրզեին, որ փառաբանեց Դաշնակցութեան 56ամ – եակը, մօտաւորապէս կէս ժամ խանգաւառելով ունկնդիրները, ջերմ ծափերու մէջ:

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ, հանդէսը վերջացաւ «Ցառաջ Նահատակ»ով: Ժողովուրդը դժուարաւ կը բաժնուէր սրահէն:— Քրիստափոր

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ստացած են հետեւեալ հայրենակիցները (պաշտօնաթերթ 17 նոյեմբեր 1946).— Պարտիզպանեան Արայ, կօչ – կակար, ծնած 1916ին, Իզմիր, այժմ Պուա Քո – լոմպ: Տանոյեկեան Կարպիս, առեւտրական, ծնած 1920ին, Պրուսա, այժմ Լիոն: Տէյիրմէնճեան Թով – մաս, հողագործ, ծնած 1909ին, Քիլիս, այժմ Գո – ատան: Համշիքեան Սարգիս, առեւտրական, ծնած 1904ին, Այիքսանդրեթոլ (Ռուսիա), այժմ Տիժօն: Ճաշիկեան Աբգին, գործաւոր, ծնած 1912ին, Էս – կի Շէհիր, այժմ Մոնսօ լէ Մին: Ցովհաննեան Լէ – ոն, բժշկական ուսանող, ծնած 1920ին, Ատանա, այժմ Անկիէն լէ Պէն: Նազարէթեան Տիրուհի, ծնած 1923ին, Պոլիս, այժմ Սէվրան: Սիրունեան Ճաչատուր, առեւտրական, ծնած 1905ին, Իզմիր, այժմ Փարիզ: Դանիէլեան Կիւլպէնկ, մասգործ, ծնած 1912ին, Բուսմաիկին, (Թուրքիա), այժմ Մարսէյլ: Զոլաքեան Ովսաննա, տիկին Փէսօ, ծնած 1922ին, Պոլիս, այժմ Պոլէն: Եաղիկեան Համբարձում, կօշկակար, ծնած 1907ին, Կարին, այժմ Լօշ: Ամիրեան Ակոբ, մեքենավար, ծնած 1903ին, Եողղատ, եւ կինը Պուշաքճեան Աբրիճատ, ծնած 1915ին, Դըր Շէհիր, այժմ Լասխոմ: Պէօս – ճէնեան Թագուր, կօշկակար, ծնած 1901ին Փլով – տիվ (Պուլկարիա) եւ իր կինը Թուֆեանեան Կատա – րինէ, ծնած 1909ին Զանկուլտաք, այժմ Գրէնոն Ֆէրրան: Տէրտէրեան Օհաննէս, կօշկակար, ծնած 1907ին, Անդարա, կինը Պատմաճեան Մարի, ծնած 1912ին, Անդարա, այժմ Լըօն ան Փրովանս: Տիրա – տուրեան Պաղտասար, ատաղձէ, ծնած 1898ին, Բարս, կինը Երեմեան Սիրանուշ, ծնած 1914ին, Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Քալէնտէրեան Հայկ, ազամանդի մշակուող, ծնած 1893ին, Պոլիս եւ կի – նը Մելիք Աբմինէ, ծնած 1898ին, Պոլիս, այժմ Փարիզ: Գալուստեան Ցարութիւն – Աբթիւր, դեր – ձակ, ծնած 1907ին Պոլիս, զաւակները Գարրիէլ, ծնած 1938ին, Լիոն, Հանրի, ծնած 1946ին, Լիոն, կինը Պուտաքեան Մարի, ծնած 1916ին, Եոզկատ, այժմ Լիոն: Քիւրտճեան Հայկ, հանքագործ, ծնած 1906ին, Աֆիոն Գարա Հիսար եւ կինը Գուրուճեան Թէրէզա, ծնած 1911ին, Աֆիոն Գարա Հիսար, այժմ Թուլօն :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ «Երիտասարդ Գվարդիականներ» հրատարակչականը որոշած է լոյս ընծայել ըն – դարձակ գործ մը՝ «Մեր Հայրենիքը», իրրեւ ան – սակ մը հանրապետակ: Մարիէտտա Շահինեան ստանձնած է գրել «Սովետական Հայաստան» հա – տորը:

ԱՅՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԱՔ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

19 Նոյեմբեր 1910 թուակիր տեղեկագիր մը կը յայտնէ թէ՝ Հայերու քանակութիւնը Թուրքերու հետ եւ անոնց կողքին, անկարելի է, եւ թէ բռնա – դրակ հայրութեան ձգտումը պէտք է ըլլայ ինքնա – վարութիւնը: Անոնք, որ այս ուղղութեամբ չեն գործակիցը Դաշնակցութեան, պիտի սպանուին ու սպանութիւններն ալ պիտի վերագրուին Թուր – քերուն :

Հակառակ բոլոր այս կարգի թշնամական քայ – լերուն, «Իթթիհատ եւ Թէրաքքը» չդադրեցաւ Հայերու հետ իր բանակցութիւնները, պարկեշտ ոգիով :

Նախնական չփումներ տեղի ունեցան Դաշնակ – ցական կուսակցութեան հետ: Դաշնակցականներու նպատակն էր իրենց ծրագիրը նախ ենթարկել «Իթ – թիհատ եւ Թէրաքքը»ի հաւանութեան, ապա ե – րեսփոխանական ժողովին մէջ միասնաբար պաշտ – պանել զայն, հիմնական կազմակերպութեան օրէն – քը ըստ այնմ բարեփոխելու համար :

Ժէօն Թուրքերը այդ ծրագրին բաղմաթիւ կէ – տերը հակառակ զտան իրենց սկզբունքներուն հետ: Երկար խորհրդակցութիւններ եւ վիճաբա – նութիւններ տեղի ունեցան: Թուրքերու դիտողու – թիւնները կարելի է ամփոփել հետեւեալ կէտե – րուն չուրջ :

Օսմանեան Կայսրութիւնը բաղկացած է թուրք, արաբ, քիւրտ, հայ, յոյն, սլաւկար եւ ալբոյ ցե – ղերէ եւ զանազան ազգութիւններէ: Երէ հայկա – կան ծրագիրը ընդունուէր ու իմքնավարութիւն տրուէր Հայերուն, միւս ազգերն ալ նո՛յն ձեւով իրենց ներքին գործերը պիտի կարգադրէին: Ասոր համար ալ Հայերը պէտք էր զինուէին, որպէսզի կարենային պաշտպանել իրենց իրաւունքները: Ասոր դէմ էին Թուրքերը, որոնք կ'ուզէին Հայերը զինաթափ ընել, որպէսզի անոնք ալ ենթարկուին Թուրքերու կամքին: Ասոր դէմ էին նաեւ Հայերը, որոնք կ'ուզէին զէնքերը պահել իրենց մօտ, որպէսզի կարենան պաշտպանել իրենց իրաւունքները: Ասոր դէմ էին նաեւ Արաբները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Քիւրտերը, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Յոյները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Սլաւերը, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Ալբոյները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն:

Ժէօն Թուրքերը այդ ծրագրին բաղմաթիւ կէ – տերը հակառակ զտան իրենց սկզբունքներուն հետ: Երկար խորհրդակցութիւններ եւ վիճաբա – նութիւններ տեղի ունեցան: Թուրքերու դիտողու – թիւնները կարելի է ամփոփել հետեւեալ կէտե – րուն չուրջ :

Օսմանեան Կայսրութիւնը բաղկացած է թուրք, արաբ, քիւրտ, հայ, յոյն, սլաւկար եւ ալբոյ ցե – ղերէ եւ զանազան ազգութիւններէ: Երէ հայկա – կան ծրագիրը ընդունուէր ու իմքնավարութիւն տրուէր Հայերուն, միւս ազգերն ալ նո՛յն ձեւով իրենց ներքին գործերը պիտի կարգադրէին: Ասոր համար ալ Հայերը պէտք էր զինուէին, որպէսզի կարենային պաշտպանել իրենց իրաւունքները: Ասոր դէմ էին Թուրքերը, որոնք կ'ուզէին Հայերը զինաթափ ընել, որպէսզի անոնք ալ ենթարկուին Թուրքերու կամքին: Ասոր դէմ էին նաեւ Հայերը, որոնք կ'ուզէին զէնքերը պահել իրենց մօտ, որպէսզի կարենան պաշտպանել իրենց իրաւունքները: Ասոր դէմ էին նաեւ Արաբները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Քիւրտերը, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Յոյները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Սլաւերը, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն: Ասոր դէմ էին նաեւ Ալբոյները, որոնք կ'ուզէին ինքնավարութիւն մը, որպէսզի կարենան ազատիլ Թուրքերու լուծէն:

(4)

(Շար.)

թիւն, համիսը իր կամիր արհաւիրքով, վերու-թիւն ու մահ :

Ահա եւ 1914—1915ը, իր աննախընթաց պար-հուրանքով, կոտորած, բնաջնջում, սահմանէն սահման, կամաւորները ու պայքար սահմանէն ան-դին : Եւ վերջապէս Սեւրի Դաշնագիր, անկախու-թեան ճանաչում «Անդիմոյ, Ֆրանսայի եւ Թուր-քիայի կողմից», Հայաստանը իր անխուսափելի «պաշնակ մասներիաներին» սարսափի տակ, մահա-ցում, թշուառութիւն, որբե՛ր, որբե՛ր ու գաղթա-կաններ : Հայաստանը հոգեվարքը «Ֆաչիստ Դաշ-նակներին» լուծի տակ? Ցանկարծ հոկտեմբեր-եան յեղափոխութեան յաջողութիւնները : Հայաս-տանի վերակենդանացումը եւ 26 տարուան մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնները երկրագործական, ճարտարագործական, մշակութային եւ պետարուես-տական բոլոր մարզերու մէջ : Երեւանի անհման խաղողն ու ծիրանը որ կը ղրկուին դէպի պահա-ծոյի կամ պինիի գործարանները, եւն. եւն. :

Այս ներկայացման ընթացքին խորէն կը լսու-էին յաճախ հայերէն երգեր ու ծանօթ եղանակ-ներ, իսկ խօսակը իր չատ հաճելի ձայնով կը բա-ցատրէր հայերէն իւրաքանչիւր տեսարանի նշա-նակութիւնը, իմաստը, եւ բնականներու ա-նունները :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Զինաթափութիւն, հիւլէ-ուժը եւ ուրիշ խնդիրներ

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողո-վին չաբաթ օրուան նիստին մէջ, չահեկան վիճա-բանութիւններ տեղի ունեցան զինաթափութեան մասին : Մ. Մխութեան պատուիրակը առաջարկած էր օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ուժը, իբ-րեւ առաջին քայլ սպառազինութեանց կրճատման : Բրիտանական պատուիրակը մերժեց այս առաջար-կը, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.

— Մ. Մխութիւնը կ'ըսէ թէ մեր առաջին նպա-տակը պէտք է ըլլայ արգիլել հիւլէական ուժի արտադրութիւնը եւ գործածութիւնը դիմուորա-կան նպատակներու համար : Ես բոլորովին համա-ձայն եմ ատոր, իբրեւ մէկ մասը սպառազինու-թեանց կրճատման ընդհանուր ծրագրի մը : Բայց, չեմ հասկնար թէ ինչպէս Մ. Մխութիւնը չի պա-հանջեր անմիջապէս ջնջել հրթիռներ, մանրէա-կան պատերազմը եւ զանգուածային բնաջնջումի ուրիշ գործիքները, ինչպէս կ'ընդունի մեծ բանակ-ներու պահպանումը հետամիտ հրեատներու ա-հաւոտին քանակութեամբ, եւ կ'առաջարկէ սպրդիլ հիւլէական ուժը, ոչ միայն իրրեւ զէնք մը քա-ղաքացիներու դէմ, այլեւ հզօր բանակներու եւ հրեատներու դէմ : Այս բոլոր խնդիրները պէտք է միասին քննուին» :

Ամերիկեան պատուիրակն ալ խօսք առնելով առաջարկեց որ համաձայնութիւն մը գոյանայ հիւլէական ուժի յանձնաժողովին մէջ, այդ մա-հացու զէնքը օրէնքէ դուրս հռչակելու մնթոտնե-րու մասին : Ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Փառօ-ա բացատրեց թէ սպառազինութեանց կրճատման համար ծրագրուած հսկողութիւնը անդօր պիտի ըլլայ, եթէ վեթոյի իրաւունքը չջնջուի : Ուրիշ խօսքով, եթէ ան որ հսկողութեան իրաւունք ունի, կրնայ խուսափիլ իր իսկ նախաձեռնու-թեամբ : Իր կարծիքով, նախ պէտք է «բարոյական զինաթափութիւն» հաստատել, խուսափիլ զինուո-րական ուժի կարգ մը ցուցադրութիւններէ եւն. : Այս առթիւ չեչաց.— «Ընդհանուր մթնոլորտ տակաւին թոյնաւորուած է պատերազմէն : Ամէն բանէ առաջ պէտք ունինք վստահութեան վստա-հութեան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ վերման գո-րտաւարներ էպէրհարտ Ֆոն Մաքէնզէն եւ Քիւրթ Մալցէը, որոնք ամբաստանուած էին թէ 1943ին ջարդել տուած են 335 Իտալացիներ, Հռոմի քա-րայրներուն մէջ, իբրեւ փոխ վրէժ 32 S. S.ներու սպանութեան (մէկի դէմ տասը) : Հռոմի մէջ կազ-մուած անգլիական տեսան մըն էր որ կը զուգէր ամբաստանեալները : Այս առթիւ վկայութեան կանչուած էր նաեւ մտերչալ Քէսէլրինգ, իբրեւ նախկին ընդհ.հրամանատար իտալական ճակատի :

*ԴԵՐՄԱՆԻՈՑ ընկերվարականներուն վարիչը, Տոքթ. Քիւրթ Շումախըը Լոնտոն դնաց ընկերակ-ցութեան մասնաւոր պատուիրակութեան մը, խոր-հրդակցելու համար բրիտանական կառավարու-թեան հետ : Գերմանիոյպարտութենէն ի վեր առա-ջին անգամ է որ այսպիսի պաշտօնական այցելու-թիւն մըկը կատարուի : Դէպքը պատ տպաւորու-թիւն գործեց Ֆրանսայի մէջ, ուր անդամ մը եւս ցաւով դիտել կուտան թէ Անգլեսաքսոնները եւ ի-րենք տարբեր տեսակէտներ ունին գերմանական հարցի մասին : Տոքթ. Շումախըը յայտարարեց թէ իրենց կուսակցութիւնը արձուն կը հսկէ, պայքա-րելու համար Նացիներու հակայեղափոխութեան դէմ : Յետոյ յայտարարեց թէ կ'ընդունին պատերազ-մական ճարտարուեստին քանդումը, բայց Դաշնա-կիցները պարտաւոր են հնարաւորութիւն տալ որ Գերմանիա խաղաղութեան ճարտարարուեստ մը հաստատէ : «Մենք կ'ուզենք անթաժանելի խաղա-քութիւն մը, եւ պիտի պայքարինք ամէն տեսակ աղքայնականութեան դէմ : Մենք կ'ուզենք դար-ձակիլ բոլոր երկիրներու բանուորներուն հետ» : Մօսլով Գերմանիոյ արեւելեան սահմաններու մա-սին, վերման նախարարը յիշեց Պ. Պըրնզի այն յայտարարութիւնը թէ այդ սահմանագլուխը ա-ժամեայ է եւ պէտք է վերջնապէս որոշուի հաշ-տութեան դաշնագրին ստորագրութեան առեն :

Մ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 16 հանրապետութիւններէն 13ին Գերագոյն Մօրհուրդներուն ընտրութիւնը պիտի կատարուի 1947 փետրուար 9—16 : Տակաւին ճշդուած չեն Հայաստանի, Վրաստանի եւ Խմիո-նիոյ ընտրութեանց թուականները :

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ցուցահանդէս մը բաց-ուեցաւ Musée Cernuschi մէջ, հովանաւորութեամբ դեսպան Նուման Մէնէմէնճիօղլուի : Կը բաղկանայ երկու մասերէ, որոնց առաջինը կը ներկայացնէ երբեմնի Թուրքիոյ արուեստները ,— չախճա-պակի, կերպասեղէն եւն. : Երկրորդ մասը որ պըղ-ծուարն է, կը ներկայացնէ հարիւրի մօտ նկար-ներ, փորագրութիւններ, գծագրութիւններ, ար-ձաններ, բոլորն ալ զործ Թուրք արուեստագէտներու : Կազմակերպիչներն են Նուրուլլահ Պէրք եւ Զէքի Իզէր, Պոլսոյ Գեղարուեստից վարժարանի ուսուցիչներէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ հաղորդուած յուրերու համա-ձայն, Գերմանիոյ խորհրդային չրջանէն պիտի քաչուին չատ մը զօրարաժիններ, համաձայն զո-րացրումի օրէնքին :

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախարարնե-րէն էրցպէրկերի սպանիչը՝ Թիլսէն, Ֆրիդրիխ-շրի դերման առեանին առջեւ դատուելով, ազատ ար-ձակուած էր, համաձայն 1933ի ընդհ. ներման օ-րէնքին որ հրատարակուեցաւ հիթլէրական իշխա-նութեան կողմէ : Ֆրանսացիները ձերբակալեցին ամբաստանեալը, բանտէն դուրս եկած առեն, իսկ դատարանին նախագահն ալ պաշտօնանկ ըրին, դի-տել տալով թէ ազատ արձակումը կը նշանակէ հա-մակրանք հիթլէրական իշխանութեան :

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հետագրեն թէ կառավարական զօրքը դրաւեց ամբողջ Ամանէի նահանգը եւ արդէն հասած է Ատրպատականի սահմանագլուխը : Թու-րիզի անթելը բուռն յարձակումներ կը գործէ կեդ-րոնական կառավարութեան դէմ, եւ կը յայտարա-րէ թէ Ատրպատականի ժողովուրդը դէնքով պիտի պատասխանէ, եթէ կառավարական զօրքը ներս մտնէ : Իրանի ընդհ. սպայակոյտին պետը կը ծա-նուցանէ թէ 10.000 Շահվիմանները դէմ ի ձեռին պիտի կռուին Ատրպատականի Դեմոկրատներուն դէմ :

ՔՐԶԱՀԱՒԱՔՆԵՐԸ այլեւս պիտի չկրնան ու-տելիք եւ ուրիշ նիւթեր հասցնել փոդոդի կամ ուս-նի աղբամաններէն : Ատով պատմութեան կ'անցնի արհեստապետութիւն մը (chiffonniers) :

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷն կը հետագրեն թէ ծանր պայ-թիւններ սարսեցին քաղաքին կեդրոնը չաբաթ օր եւ հրացանաձգութեան ձայներ լսուեցան : Ռում-բեր նետուեցան պահականոցի մը վրայ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆի ընկերվարականներուն եւ հա-մայնավարներուն միջեւ համաձայնութիւն մը կրնքուեցաւ, միասին վարելու համար իշխանութիւ-նը : Միեւնոյն առեն զանիկանութիւնը կը ձերբա-կալէր խումբ մը ընկերվարականներ ...

53 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆԵԼԻ ՎԵՐՋ, 1944 Ապրիլ 8ին Վիչենայի մէկ բանտին մէջ մեռեր է հրէչ մը, Պոհնօ Լուտէ, համաձայն գերման գաղտնի ոս-տիկանութեան արձանագրութեանց : Զոհերէն 49ը կիներ են : Հրէչը առաջին անգիրը գործած է 16 տա-րեկանին, Պերլինի մէկ արուարձանին մէջ : Մաս-նագէտ մըն էր պղծումի եւ սպանութեան : Իր զէն-քերն եղած են գաւազաններ, խոհանոցի դանակ-ներ, խեղդակապ եւն. :

ԸՆԿԵՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ճերմակ «քաչքօլ» մը մոռցած ըլլալով վերջին ընկերական ժողովին մէջ (Սոսիէթէ Սաւանթ), դանողէն կը խնդրէ յանձնել «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ Սեդրաք Գալուստեան կը փրն-տէ իր մօրեղբօր տղան, Գէորգ Մելիտոնեանը, որ 1924ի առեններէն Սիրայի որբանոցէն Ֆրանսա անցած կը կարծուի : Բնիկ Զաբէլանպայի էրինճիկ գիւղէն է : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հետեւ-եալ հասցէին դրել.— Փիքա Տուրդութի, D63, ա-թէնք, Յունաստան :

Ուշադրո՛ւթիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փա-փազեան *վաճառատունը*, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է *ամէն օր ժամը* 8—12 եւ 14—18, *գոց է* ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : *Հաղոր-դակցութիւն՝* métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

Օր. ՄԱՐԳՐԻՏ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Պ. ՆՇԱՆ ՄԻՒՃԷՐԻՏԵԱՆ
Ամուսնացած

Սէնթ Անթուան (Մարսէյլ) 30 Նոյ. 1946

ՑԱՒԵԱՏԵՍՏ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնա-ճիւղին դասախօսութիւնը, այս հինգչաբթի ժամը 8.30ին, Société Svantesի G սրահը : Դասախօս՝ Ա. Զօպանեան, նիւթը՝ Պատմ. հայ Մատենագրու-թեան (շար.) :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանէէօ Քաչանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեք-չաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողո-վի կը հրաւիրէ իր չրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով :

Քրիստափոր , այս հինգչաբթի 5 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին :

Վռամեան եւ Ընկեր Կարօ , այս ուրբաթ, 6 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին :

Ակնունի, Համազասպ եւ Թաթուլ , այս չաբաթ իրիկուն 7 Դեկտեմբեր , ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին :

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. Իփէքեան :

ԳԻՆԵՄԵՂԱՆ.— Ի նպաստ Նէրսէզեան վարժարանի կազմակերպուած՝ Հայ Կանանց Միութեան Լիւրայի եւ չրջանի մասնաճիւղի կողմէ, կիրակի 15 Դեկտ. ժամը 3ին 11: 34 Ave. de la Porte des Lilas, métro Porte des Lilas : Հնամաւուած յայտագիր : Ճոխ պիւֆէ :

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938 , Eau de Cologne, parfums Crème – poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ **Catalogue** կը ղրկուի :

Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին :

ԱՋՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. **ՔԼԷՓՔԷՐ**

Փարիզի Բժիշկ· համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբա –

նական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

GARO SARIAN

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուագախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaire*ի եւ հիմա* Hotel Windsor*ի մէջ :*

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքնե-րու, նշանուքներու, ինջոյքներու եւ հանդէսնե-րու համար : Մասնաւոր գին : Դիմել՝ G. Sarian , 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61 :

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն *հնաոճ-Քրիզպալ* (տաք եւ պաղ) *օնուլլասիօն* ներկ, *տէքօրասիօն* եւ *միզ-ան-փլի* :

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 4 Décembre 1946 Չորեքշաբթի 4 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4870–Նոր շրջան թիւ 509 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ.

Դէպի հայրենիք - Խ. Հայաստան

Մոսկուայի *Իզվեստիայէն* (20 Նոյ.).—

Հարիւր հազարաւոր Հայեր Ամերիկայէն, Ֆրանսայէն, Ֆրանսայէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Իրանէն, Թուրքիայէն, Յունաստանէն եւայլ երկիրներէ դիմած են Խ. Իշխանութեան խնդրելով թոյլ տալ իրենց վերադառնալ հայրենիք, Խ. Հայաստան:

Խ. Իշխանութիւնը զոհացում տուած է այդ խնդրանքին եւ մեծ վարկեր տրամադրած է նոր-գաղթող Հայերու տեղաւորման համար:

Մօտ հինգ տարի առաջ «Թրանսիլվանիա» նաւը խորհրդային ափերը հանեց արտասահմանեան Հայերու առաջին կարաւանը: Այժմ ներգաղթողներու թիւը կ'անցնի քանի մը տասնեակ հազարը:

— Խորհրդային նոր քաղաքացիները, կ'ըսէ արտասահմանեան Հայերու Ընդունման եւ Տեղաւորման Կոմիտէի նախագահ Բ. Ամատուածատրեանը, հայրենիքի մէջ գտան ջերմ, հոգերուխ ընդունելութիւն: Զանոնք տեղաւորեցինք Հայաստանի քարափներուն, շրջանային կենդրոններուն եւ գիւղերու մէջ: Բաւական մեծ թիւ մը Հաստատուեցաւ մայրաքաղաքը, Երեւան:

Ներգաղթողներու մօտաւորապէս կէսը գիւղացիներ են: Մեծ թիւ կը կազմեն նաեւ բանուորները — մետալագործական, շինարարութիւն, դերձակ, կօշկակար: Շատ են նաեւ արհեստաւորները: Հայրենիք վերադարձած են նաեւ չատ մը մտաւորականներ:

Ներգաղթած հայ գիւղացիներն ընդունուած են կոլխոզներու հաւասարազօր անդամ: Անոնք այժմ կ'աշխատին կոլխոզային դաշտերու մէջ, անասնապահական կայաններու, պարտէզներու եւ այգիներու մէջ:

Ներգաղթողներու մէկ մասը հայրենիք է եկեր կազմակերպուած արտէլներով: Սրբիակ Պուլկարիայէն եկած են մետալագործներու, կօշկակարներու եւ դերձակներու արտէլներ: Անոնք այժմ կ'աշխատին Երեւանի, Լենինականի, Սեւբանա-ւանի եւ Բայազիտի մէջ:

Իրանէն հայրենիք է եկած փոխադրական բանուորներու արտէլը: Անոնք իրենց հետ բերած եւ բեռնատար ինքնաշարժեր, որոնք մեծ յաջողութեամբ կ'օգտագործուին շինարարութեան մէջ:

Վերադարձող մտաւորականները եռանդով կ'աշխատին հանրապետութեան արդիւնաբերական եւ գիտական հաստատութիւններու մէջ: Ցայտնի գիտնական բժիշկ Տէր Կարապետեանը պաշտօնի է կոչուած Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի մէջ: Ներգաղթողներու դպրոցական տարիքի բոլոր զաւակները առանց բացառութեան կ'ուսանին արդէն Խ. Հայաստանի դպրոցներուն մէջ: Անոնց թիւը այս տարի կը հասնի վեց հազարի: Վեց հարիւր պատանիներ եւ աղջիկներ արդիւնաբերական եւ արհեստագիտական դպրոցներու մէջ կը ստանան մասնագիտական կրթութիւն: Մեծ թիւով երիտասարդներ ընդունուած են Հայաստանի համալսարանն ու բարձրագոյն դպրոցները:

Բոլոր ներգաղթած Հայերը տեղաւորուած են իրենց յատուկ բնակարաններուն մէջ: Արագ թափով կը շինուին սեփական տուներ: Ամէն մի ընտանիք կը ստանայ հանրապետութեան կառավարութենէն 25—30 հազար րուբլի նպաստ, այդ նպատակի համար: Տուն շինել ուզողին կը տրուին շինարարական նիւթեր եւ փոխադրական միջոցներ:

Այս օրերուն Երեւանի ազատ հողերու վրայ կը շինուին երեք թաղեր՝ ամէն մէկը երկու հարիւր ընտանիքի համար: Ներգաղթողներու համար տուներ կը շինեն նաեւ արդիւնաբերական հիմնարկութիւնները, կառավարական հաստատութիւնները, կոլխոզներն ու սովխոզները:

★ *Համախորհրդային Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան Հոկտեմբեր 19ի հրամանագրով արտասահմանեան բոլոր այն Հայերը, որ հայրենիք կը վերադառնան կառավարութեան կազմակերպած կարաւաններով, խորհրդային երկիրը մտնելու վայրկեանէն կը համարուին Խորհրդային Ընկերվարական Հանրապետութիւններու Միութեան քաղաքացիներ:*

Թիֆլիզի մէջ տեղի ունեցած համախորհրդային ճատարակի 18 վարպետներու մրցումներուն Հայաստանի ախոյեան Գասպարեան ու Ուկրայնացի Աբօնին հաւասարապէս երկրորդ տեղն են բռնած ռուս Ուքիմցեւէն վերջը:

ՕՐ ՕՐՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՑՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Չեմ գիտեր ի՞նչ կ'ուզեն մեր երբեմնի հարեւանները, որ այ-ձախ կը փչեն նորէն:

Հի՞ն հի՞ն օրերուն Ցոյնն էր իրենց կուշտին վէրքը: Յետոյ Սերպը, Պուլկարը եւն.: Երբ ի վիճակի էր, չվարանեցաւ «մաբրել» զանոնք: Իսկ երբ խոշոր թաթ մը տեսաւ գլխուն վրայ, համբուրեց գայն եւ «ազատութիւն» պարգեւեց բոլորին:

Կային սակայն ուրիշներ,— Հայեր, Արաբներ, Քիւրտեր, Հրեաներ, Նոյնիսկ Չերքէզը, Լազը կամ Ալպանացին որոնք պարբերաբար կ'անհանգստացնէին «Հիւանդ մարդը»:

Վերջապէս ատոնց հաշիւներն ալ իր տոմարներուն մէջ բաց կը մնային: Նախ «պզտիկներ»ը կարելի էր սանկ ոտքի հարուածով մը նետել մէկդի: Ո՞վ պիտի ճշմարէր, երէ հազարաւոր մանուկներ սնտուկներու մէջ կոխուէին եւ դրկուէին սեւ ջուրերուն յատակը: Արջը վիրաւոր էր եւ թաթը չէր կրնար երկարել, մարտանաւերը հեռասահ, շնորհալի··· շա՜տ շա՜տ իրենց տղոցմէով ծաղիկ պիտի խլէին: Կ'արժէր միանգամընդմիշտ փակել հաշիւը կեավուր Հայուն:

Քիւրտը շատ դժուար չէր համոզել: Երբ սիրտը նեղանար, կը հրամայէր «քիչ մը հայ ջարդել», ինչ որ ժամանակ շահիլ կուտար:

Արաբին ալ հաշիւը կարելի եղաւ յանձնել ձեմալ փաշային որ բաւական «թեթեւցուց զայն»:

Իսկ Հրեան, Ցոյնը եւ մնացեալը առանց արիւնի, մի միայն դրամատոմս ու կալուածներով կարգադրուելիք գործեր էին:

Այս հաշուեյարդարները սակայն երբեմն դրժուարամարսութեան կ'ենթարկեն մարդը: Ցանկարծ դրացի Արաբները տուն տեղ կ'ըլլան եւ կողոպտուած ապրանքները ետ կ'ուզեն, ի՞նչ համարձակութիւն, երբ իրենէ էին երէկ տէրը, տասը միլիոնով կ'իշխէին **25** միլիոնանոց երկրի մը մէջ, կը ջարդէին, կը գարնէին, կը կողոպտէին եւ հարցնող փնտռող չկար:

Այսօր ալ, տակաւին բանալիները իրենց ափին մէջ, տոլարները գրպանը, անգլեւսաքսոն մարտանաւերուն շուրին կոթնած, ոչ միայն Հայուն, Ցոյնին, Արաբին Բրտինճովը կ'ուտեն իրենց հանապազօրեայ հացը, այլեւ կը փորձեն «արիւնի թաթը» մէկդի հրել ձեռնածութեամբ:

Ո՞րքան ատեն,— եկէք հարցնենք «Զորս Մեծաշուքներուն», նոր թեմուկ մըն ալ փաթթելով ատոնց գլխուն:

ՍՕՍԻ

ԵՐՈՒսաղէմէն կը հեռագրեն թէ չորս անպիլեացի զինուորներ սպաննուեցան, իրենց կառքը ականի մը զարնուած ըլլալով: Հրէական գաղտնի կոմիտէն քանի մը օր առաջ ազդարարած էր թէ վրէժ պիտի լուծեն, եթէ Հայֆա հասած 4000 հրեայ գաղթականները կիպրոս աքսորուին:

275.000 ԽԵԼԱԳԱՐՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՆ պատերազմի ընթացքին, Նացիներու կողմէ, ինչպէս կը հաղորդեն Պերլինի թերթերը, բժշկական հաստագումարի մը առթիւ: 1939ին Գերմանիոյ յիմարանոցներուն մէջ կը գտնուէին 300.000 խելագարներ, այժմ հազիւ 40.000 հոգի մնացած է:

ԱՒ ՆՈՒԱԶՆ 14 թերթեր եւ հանդէսներ պիտի դադրին մինչեւ տարեգլուխ, նիւթական տագնապի հետեւանքով: Անցեալ ամսու ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջը, դադրեցաւ «Ֆոն Նասիոնալ» օրաթերթը, որ համայնավարական դաշտավարները կը տարածէր մատչելի լեզուով մը: Անոնց բացառութեան բոլոր թերթերն ալ մեծապէս ազդուած են վերջին երկու ամիսներու ընթացքին, թուղթի եւ տպագրական ծախքերու յաւելման եւ սպառումի նուազման հետեւանքով: Ա.Ո. նուազն 500.000 ընթերցողներ պակսած են, ինչ որ կը նշանակէ թէ այլեւս 2—3 թերթ չեն գներ: Իրազեկները կը հաւաստեն թէ ամէնէն աւելի վնասուած են համայնավար, ժողովրդական եւ ընկերվարական թերթերը, 50 առ հարիւր կորսնցնելով իրենց սպառումը: Թուղթի եւ տպագրական ծախքերու նոր յաւելում մը կը սպառնայ դադարման դատապարտել չատ մը թերթեր:

ՍՊԱՆԻՈՑ խնդիրը լուծելու համար, Մ. Նահանգները բանաձեւ մը պատրաստած են, որուն համաձայն Միացեալ Ազգերը պիտի հրաւիրեն զօր. Ֆրանքօն ձգել իշխանութիւնը: Եթէ մերժէ, կոչ մը պիտի ուղղուի Սպանիոյ կառավարութեան, որպէսզի Ֆրանքօն նետեն եւ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմեն:

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ազգ. ժողովը գումարուեցաւ երէկ, ընտրելու համար նախագահը, վեց փոխ-նախագահները եւ վարչական պաշտօնատարները: Նախագահութեան առաջին թեկնածուն էր նախորդը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, ընկերվարական: Կը թուի թէ համայնավարները համաձայնած էին անոր ընտրութեան, որ-պէսզի ընկերվարականներն ալ քուէ տան Պ. Մորիս Թորէզի, իբրեւ վարչապետ:

Այսօր, չորեքշաբթի, պիտի կատարուի նոր վարչապետին ընտրութիւնը: Երէկուան թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարականները համաձայն են Թորէզի թեկնածութեան, բայց չեն ուզեր մասնակցիլ կառավարութեան եւ պիտի դոհանան ուժ տալով: Ժողովրդականները դժդոհ են երկու ձախակողմեան կուսակցութեանց բռնած դիրքէն եւ տեսակ մը «նախագահական սակարկութիւն» կը նկատեն զայն: Իրենց վարիչ մարմինը ցեկոյց մը հրատարակեց այս մասին, առանց սակայն բացորոշապէս պարզելու իրենց դիրքը: Ձեկոյցը կ'ըսէ թէ «ցաւով եւ մտահոգութեամբ կը դիտեն չափօք եւ հակասական բանավէճերը» երկու կուսակցութեանց որոնք ստանձներ են իրենք իրենց դէմ կատարուելիք պատասխանատուութիւնը:

Ընկերվարական ազգ. խորհուրդը ժողով դումարեց երէկ, վերջնապէս ճշդելու համար իրենց դիրքը: Միւս բոլոր կուսակցութիւնները առ այժմ հանդարտ են եւ կը սպասեն ընկերվարականներու որոշման: Ընդհանուր կացութիւնը կրնայ պարզուիլ Դեկտ. 8ին, Հանրապետութեան Խորհուրդի ընտրութեան առթիւ:

★ *Փարիզեան շրջանի Արհեստակցական Միութեանց սէնտիքան, որ աւելի քան մէկ միլիոն անդամ ունի, հրապարակ իջնելով պաշտպանեց համայնավար կուսակցութեան ծրագիրը, իբրեւ համապատասխան բանուորներու տենչերուն: Ուրիշ Միութիւններ ալ կը պաշտպանեն Թորէզի թեկնածութիւնը վարչապետութեան համար: Այս չարժումին դէմ կը բողոքեն հակաբոլշեւիկ Արհեստակցական Միութիւնները, դիտել տալով թէ իրաւունք չունին կազմակերպութիւնը օգտագործելու քաղաքական նպատակներով: Le Populaire, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, նոյնպէս կը մեղադրէ «Արհեստակցական Միութիւններու բոլորովին անարդարանալի միջամտութիւնը քաղաքական խնդիրներու»:*

★ *Թերթերը նորէն կը խօսին առժամեայ կառավարութեան մը մասին, նախագահութեամբ ելմտական նախարար Պ. Ռոպէռ Շումանի, ամէն բանէ առաջ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու եւ ֆրանքը փրկելու համար: Իր ծրագրով, առնուազն 90 միլիառ ֆրանք պիտի կրճատուի ծախքերէն: Այս կառավարութիւնը պիտի հրաժարի յունուարին, երբ բնտրուած կ'ըլլան Հանրապետութեան Խորհուրդը եւ նախագահը, վերջնապէս հաստատելով Ձորրորդ Հանրապետութիւնը:*

Թուրքիա եւ իր դրացիները

Անդարայէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւի Ցունաստանի դէպքերուն, մանաւանդ որ ըմբոստներուն յարձակումները այժմ հասած են Մարիցա գետը, թրքական սահմանին վրայ: Այս դէպքերը կենսական կարեւորութիւն ունին Թուրքիոյ համար, որովհետեւ Պոլիսը երկրի հիւսիսային - արեւմտեան ընդլանին կապող երկաթուղին կ'անցնի յունական հողէն, 40 քիլոմէթր երկայնութեան վրայ (Պոլիս - Խարկէ դիծ): Թրքական կառավարութիւնը կարեւոր ուժեր զրկած է սահմանապլուխ, վախնալով որ երկաթուղին կը կտրեն:

Վարչապետ Րէճէպ Փէքէր, որ քննական պատճառ մը կը կատարէր Թրակիոյ մէջ, վերադարձին յայտարարեց թէ իր այցելութիւնը դժբախտաբար զուգադիպեցաւ Ցունաստանի դէպքերուն, բայց կապ չունէր անոնց հետ: Ցետոյ խօսելով Տարտանէլի մասին, յայտարարեց թէ որ եւ է փոփոխութիւն չկայ կացութեան մէջ:

★ *Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Միջին Արեւելքի մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղար Ճէմալ Էրքէնի Անդրյորդանան այցելութեան: Իրազեկ անձնաւորութիւն մը յայտարարեց թէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը կրնայ քննուիլ այս այցելութեան առթիւ եւ թէ Ամերիկան Թագաւորը արդէն պատրաստ է վերջնապէս ճանչնալու Ալեքսանդրէթի կղզեակը Թուրքիոյ: Ինչպէս յայտնի է, Սուրիա մինչեւ հիմա չընդունիր այս կղզեակը: Նոյն անձնաւորութեան կարծիքով, բրիտանական տեսակէտը Ամերիկացիներէն հեռեւնալէ վերջ, նախ Հայֆան, յետոյ Ադենսանտրէթը կրնան դառնալ իր ամէնէն կարեւոր խարիսխները արեւելեան Միջերկրականի մէջ:*

Թուրք պատասխրակը, որ Իսմէթ Ինէօնիւի մտերիմ ներկայացուցիչն է, վերադարձին պէյրութի հանդիպելով, պիտի դրպի նաեւ դաշնակիցներու եւ Թուրքիոյ լիբանանեան կալուածներու հարցով: Միեւնոյն ատեն պիտի ջանայ առեւտրական եւ տնտեսական յարաբերութիւններ հաստատել Լիբանանի հետ:

(Յուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԱԾ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

Մեր նախորդ յօդուածին մէջ բացատրած էինք թէ՝ ինչպէս ամբողջ 19րդ դարուն տիրապետող տնտեսական ազատութիւնը տեղի տուած էր պետութեան միջամտողական քաղաքականութեան, անհատին տնտեսական գործունէութեան մէջ, 1914—1918ի պատերազմէն ի վեր: Այսպէս, ան – հատին անձնական նախաձեռնութիւնը կաշկան – դուեցաւ հետզհետէ, եւ ազգային տնտեսութեան զսպանակներուն մէկ կարեւոր մասը անցաւ կառա – վարական պաշտօնատուներու ձեռքը:

Դիտել տուած էինք նաեւ որ այսպիսի քաղա – քականութիւն մը արդարանալի էր պատերազմի միջոցին, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն, – եւ կրնար իր օգուտները ունենալ, վարելու համար պատերազմական տնտեսութիւնը՝ որուն գերադոյն նպատակը սպառազինութեանց չինութիւնը եւ բա – նակին պարենաւորումն են: Սակայն, այս ղեկա – վարուած» տնտեսութիւնը չէր կրնար տեւական – օրէն գործադրուիլ այնպիսի պետութեան մը մէջ՝ որ ազատական է էապէս, եւ ոչ թէ հաւաքապաշտ (համայնավար կամ ընկերվարական):

Հարկ էր ուրեմն որ, զինադադարէն ետք, վերջ տրուէր այս դրութեան, վերադառնալով նո – րէն խաղաղութեան տնտեսութեան՝ պատերազմի տնտեսութեան տեղ: Արդ՝ զինադադարէն ի վեր մէկուկէս տարիէն աւելի անցած է, եւ տակաւին կառավարութիւնները չկրցան փոխանցման այս գործողութիւնը կատարել ամբողջովին:

Ղեկավարուած տնտեսութիւնը կարելի է ընդունիլ իբրեւ փոքրագոյն չարիք եթէ լաւ դե – կավարուի: Դժբախտաբար, այս չէ պարագան չատ մը երկիրներու, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսա – յի մէջ: Այս պահուս, ժողովուրդին ենթակայ ե – ղած դժուարութեանց պատճառը այս յոռի վարչութեան մէջ փնտռելու է: Տնտեսական ազատականութեան յաջորդած է տնտեսական ա – նիշխանութիւն եւ անկապակցութիւն, եւ ոչ թէ կազմակերպուած վարչութիւն:

Զինադադարէն վերջ իրարու յաջորդող կառա – վարութիւններուն էական մահացուութիւնը պէտք էր ըլլար, ըստ ղեկավարեալ տնտեսութեան, որ – տադրութիւնը վերակենդանացնել, փոխանակու – թիւնները բազմացնել եւ արագացնել, Ջանալով միեւնոյն ատեն որ — որչափ կարելի է — ապ – րանքները չզլան կամ դոնէ քիչ զլան, եւ հետեւա – բար, թղթադրամներու շրջաբերութիւնը չաւել – նայ: Կասեցնել գիներու եւ օրավարձերու յաւելու – մը. ահա՛ հիմնական նշանակէտը:

Այս բոլորը մասամբ միայն իրագործուեցան: Ճիշդ է որ արտադրութիւնը աւելցած է քիչ մը. բայց այս յաւելումէն սպասուած օգուտը, չատ մը ճիւղերու մէջ, կարեւոր չափով կ'անհետանայ, որովհետեւ հրապարակին վրայ գտնուող վաճառք – ները իրենց ակերուն կողմէ կը մթերուին գաղա – նօրէն՝ փոխանակ ծախուելու չուկային մէջ: Եւ այս ինչո՞ւ: —Անոր համար որ էնֆլասիոնէ, եւ հետեւաբար ֆրանքին անկումէն կը վախցուի: Ապ – րանք ունեցողները կը նախընտրեն պահել գտնուիք, փոխանակ ծախելու արժեզրկուած եւ նոր արժեզր – կումի վախ պատճառող թղթադրամներու փո – խարէն:

Եւ էնֆլասիոնի վախ կայ, որովհետեւ կառա – վարութիւնը չկրցաւ գիներու եւ օրավարձերու սա – կերը պահել չափաւոր սահմաններու մէջ: Անկա – րող ազգային տնտեսութիւնը յանձնարձակ իր ծրա – գրած ղեկավարեալ տնտեսութեան համաձայն, մէկ կողմէ, տեղի տուաւ գործարանատէրերու՝ ո – րոնք գիներու բարձրացում կը պահանջէին, եւ, միւս կողմէ, աշխատաւորական սենտիքաներուն՝ (C. G. T.) որոնք օրավարձի յաւելում կ'ուզէին: Ու անդամ մը որ կառավարութիւնը ոտքը դրաւ այս լայրծուն դետնին վրայ, պահանջումները յա – ջորդեցին իրարու:

Ղեկավարուած տնտեսութիւնը օգտակար կըր – նայ ըլլալ միայն այն երկիրներուն մէջ՝ որոնք ու – ժեղ, հեղինակաւոր եւ հաստատուն կառավարու – թիւններ ունին, ինչպէս Ա. Միութիւն եւ նախկին Գերմանիա եւ Իտալիա: Բայց, այնպիսի երկիրնե – րու մէջ, ինչպէս Ֆրանսա, ուր կառավարութիւն – ները ստիպուած են հետեւելու հանրային կարծի – քին, գործատիրական եւ աշխատաւորական ընկե – րակցութիւններուն ու թերթերուն, կարելի չէ գործադրել զայն: Կարելի չէ դրական արդիւնք սպասել հակասական պահանջներու, հակամարտ ուղղութիւններու մէջ տարուբերող կառավարու – թեան մը տնտեսական կարգադրութիւններէն:

Պետութիւնը ստիպուած է վճռական որոշում մը տալու, կամ դառնալ դէպի ազատ տնտեսու – թիւն, եւ կամ ղեկավարեալ տնտեսութեան հաս – տատուն եւ միատարր ծրագիր մը կազմել, եւ ըստ այնմ գործել: Վերջին ընտրական ճառերէն եւ կու – սակցական թերթերու գրածներէն դատելով՝ բոլոր կուսակցութիւնները համաձայն են թէ հարկ է կարգ կանոն դնել պետութեան ելմտացոյցին մէջ, թղթադրամներու շրջաբերութեան չափազանց – նայ: Կասեցնել գիներու եւ օրավարձերու չափազանց – մը. ահա՛ հիմնական նշանակէտը:

Մովեստահայ թատերգութեան զարգացման խնդիրները

(Ր. եւ վերջին մաս)

Մեր թատերական դրականութիւնը թերեւս ոչ մէկ դէպքի մէջ այնքան բեղնաւոր չէ հղած, որքան փաղթիզականական կռիւները նկարագրելուն մէջ, եւ սակայն ոչ մէկ տեղ աւտնց նկարագրութեան մէջ ան այդքան անօգնական չէ գտնուած. «Հրաբխի վրայ» (Արաքսմանի) խաղին՝ թշնամիին թիկունքը գործող հերոսներու (Մելինիկ եւն.) նկարագրութեան մէջ, որովհետեւ հարեւանցի կատարուած է: Թէ պատերազմի եւ թէ թիկունքի պատկերացման դլխաւոր խնդիրը սովետական մարդու պատկերացման խնդիրն էր. այն մարդուն՝ որուն առջեւն յատկանիշը գաղափարաբանութիւնն է, որու գործունէութեան միակ ասպարէզը իրագործման իրականութիւնն է եւ ճիշդ ատոր համար ալ ան ամենամեծ իրագործումն է՝ ցայտուն, կենսաբեր, աւելի խիզախ, աւելի հայրենասէր:

Մեր թատերագրութեան մէջ կարելի է գտնել եւ սովետական մարդու յատկանիշը կրող կերպարներ,— Վասիլի Մուշեղ (Ն. Զարեան), Կոլեա (Ա. Դուլակեան), Զոյա, (Եաղճեան), Լուսիկ (Վ. Վաղարշեան): Սակայն ատոնք եւս կամ միակող – մանի են, կամ գործունէութեամբ սահմանափակ: Աւտնք ունենմատուրական կարողութիւններ: Բայց թատերագիր Ա. Բարսեղեանի «Կուռածադիկ», մա – սամբ նաեւ «Հայ կինը» խաղերուն մէջ երեւան բերուած մարդոց ղգալի մէկ մասը՝ Կոլա, Կոկոլ, եւն., չատ նախնական են, չափազանց յետամնաց: Դրական մարդը՝ Սիրուշ, խճողուած է նոյն յետամնաց կեանքի մէջ եւ այդ է պատճառը, որ Կոլոն խաղին սեռը կը փոխէ եւ ողբերգութենէն դաւեչտի կը վերածէ զայն, որ հիւթեղ էր ու տպաւորիչ, իսկ մեր մարդիկը՝ անդոյն ու անարիւն:

Մեր թատերդութեան զարդացման դլխաւոր խնդիրն է՝ ստեղծել սովետական մարդու լիարիւն պատկերը եւ անոր մտաւոր եւ բարոյական բարձր յատկանիշները ճարտարօրէն նկարագրել: Կուսակ – ցութեան կեդր. կոմիտէն կը պահանջէ ստեղծել՝ «դուներ, դեղարուեստական տեսակէտով լիար – ժէք երկեր, սովետական հասարակութեան կեանքի մասին, սովետական մարդու մասին: Թատերա – դիրներն ու թատրոնները իրենց խաղերուն եւ ներ – կայացումներուն մէջ, պէտք է անդրադարձնեն սո – վետական հասարակութեան կեանքը, անոր անընդ – հատ չարժման մէջ դէպի առաջ, ամէն կերպով նպաստեն սովետ մարդու նկարագրի լաւագոյն կողմերու յետագայ զարդացման, որ առանձին թափով յայտնուեցաւ հայրենական մեծ պատե – րազմին ժամանակ»:

Արդարեւ, պատմական այս խնդրի լուծման համար, թատերագիրները պէտք է ուքնջան ու լարուած աշխատանք թափեն իրենց նոր երկերուն վրայ, ըլլան վերջին ծայր բարեխիղճ, լծուած պատասխանատուութեան դիտակցութեամբ՝ ժողո – վուրդին, պետութեան եւ կուսակցութեան հան – դէպ: Առանց այս նախապայմանին՝ թատերագիրը մարդկային հոդիի ճարտարապետի բարձր դերը կատարելու ի վիճակի չըլլար: Իսկ թերիաչ ու մայրենի լեզուն վիրաւորող երկեր չատ են եղած մեզ մօտ, որոնք՝ ճիշդ այդ պատճառով՝ չծնած մեռած են:

Մեր թատերդութեան մէկ ուրիշ արատը եւս պէտք է սրբագրել,— հնաձեւութիւնը «Ախաքսի ափին» (Ա. Վարդանեանի, «Հայրենիքի համար» (Հ. Պչլչեանի) եւ ուրիշ երկերու մէջ կը դտնեն թեմաներ եւ առաջադրու – թիւններ, բայց ոչ կեանքի չունչ ու գաղափարներ: Այս կերպ երկերուն մէջ թեման դաղափարական ընդհանրացման չենթարկուիր, իսկ թատերագիր – ները կը մոռնան որ՝ թեման ինքնին ոչինչ կը նշա – նակէ, եթէ անոր դաղափարական ու դեղարուես – տական խոր լուծումը կը պակսի: Նիւթն ու դա – դափարը առարդնահատուած են:

Շատ փիչ բացատրութեամբ, մեր թատերական արուեստին մէջ մարդուն ներքին զարդացումը չտեսնուիր: Յաղին մէջ գործող անձին դիրքը մի – այն կը փոխուի (պիւրատնտեսը կոլտնտեսութեան նախադահ կը դառնայ), տեղակալը՝ դնդապետանուն. բայց կերպարը միշտ նոյն տուեալներով կը մնայ: Թատրոնը մեր օրերու մարդը որպէս վառ անհա –

տականութիւն չներկայացուց. չտեսաւ սովետ չարքային մարդու մտաւոր եւ հոգեւոր վիճակը, որ յատկանշական է մեր երկրին մէջ, պետական հսկայական մեքենային մէկ մասնիկները կազմող մարդուն համար:

Կուսակցութիւնը այժմ կը պահանջէ զարդա – ցնել սովետ մարդուն նկարագիրը՝ անոր հերոսա – կանութիւնը, հայրենիքին նուիրումը, իսկ մեր թատերագիրներուն թերութիւնն այն է եղեր որ կերպար ըմբռնումէն վտարեր են անոր նկարագիրն ու ինքնատպութիւնը:

Թատերական արուեստի կարդ մը կարեւոր հարցերու լուծման համար անհրաժեշտ է որ անոր մէջ նորութիւն մը ներմուծուի: Թէ՛ մեր տեսական միտքը եւ թէ թատերագիրները պարտաւոր են խորտակել այն մոլութիւնը՝ թէ մեր դարաշրջանի բովանդակութիւնը հին ձեւերուն մէջ կարելի է արտայայտել: Աւելի չի նշանակեր թէ դասական ողբերդութեան վարդապետութիւնը մեզի համար այլեւս նշանակութիւն չունի: Ոչ. ան այսօր ա կենդանի օրինակի նշանակութիւնը կը պահէ մեզ համար: Բայց պէտք է հասկնանք, որ հին հասա – րակութիւնները բնութագրող ընկերական եւ պատ – մական վէճերը մեր հասարակութեան մօտ տեղ չունին, մեր թատերական արուեստին մէջ պէտք է արտացոլայ մեր կեանքի օրէնքներէն բխող դրու – թիւնները: Այսպէս, օրինակ, անկախ իր առաւե – լութիւններէն, «Վանքաձոր» (Վ. Վաղարշեանի) ողբերդութեան մէջ ցորենի դողութեան հանդա – մանքը պէտք չէր որ նիւթը դրաւող հիմնական չարժառիթն ըլլար: Բոլոր այս հարցերուն լուծու – մը օրկանապէս կապուած է իրականութեան խոր եւ բազմակողմանի ճանաչումին հետ, որովհետեւ բովանդակութիւնը ամէն անդամ վրէժ չլուծեր, եւ թէ թատերագիրը չդիտակցի, որ կատակերդու – թեան սուր ծայրը պէտք է ուղղել, մէկ կողմէն, արտաքին թշնամիներու դէմ եւ ծաղրել դանոնք ոչնչացնող ծաղրով, միւս կողմէն, դայն պէտք է ուղղել մարդկանց դիտակցութեան մէջ պահպան – ուած դրամատիրական մնացորդներուն դէմ, դա – նոնք խարազանելու եւ արմատախիլ ընելու:

Հինին դէմ կը կանդնի մեր թատերդութիւնը՝ որպէս ամենայառաջադէմ դաղափարականութիւն ունեցող թատերդութիւն: Անոր մէջ կեդրոնական դէմքը պէտք է հանդիսանայ, Սթալինեան նոր հնդամեակը կենսաւորդող, կոմունիզմը կառու – ցանող եւ հայրենիքի անձնուէր մարդիկը: Սովե – տական հայ թատրոնը չունի աւելի մեծ խնդիր, քան նոր մարդու, հայ ժողովուրդի սովետական վերածնունդի պատկերացման խնդիրը: Ան մէկ ճամբայ ունի,— զարդացումի ճամբան, մեծ դա – դափարներով եւ բարձր վարդապետութեամբ յա – դեցած երկեր ստեղծելու ճամբան: Անոր օժանդա – կելու համար ոչ մէկ ջանք պէտք է խնայուի: Մինչդեռ ցարդ թէ մեր մամուլը, թէ մեր քննա – դատութիւնը եւ թէ Գրողներու Միութիւնը այդ կալուածին վրայ հարկ եղած ուշադրութիւնը չեն դարձուցած, մանաւանդ Գրողներու Միութիւնը, որուն համար թատերդութիւնը խորթ զաւակ է – ղած է:

ՍՄԻՐ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԴԱՀՆԵԿՈՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԱՐՍԵԼ.— *Սիրելի Ցառաջ, Հ.Յ.Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէին կազմակերպած հանդէս-ընդոյթը անցաւ չատ ուրախ եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:*

Օրուան նախադահը, ընկ. Ս. Յովհաննէսեան ժամը 4.30ին բացուած յայտարարեց հանդէսը որ տեւեց մինչեւ դիշերուան 11: Բացումը կատար – ուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով, որուն ընկերացան ներկաները յոտնկայս: Նախադահը մասնաւորա – բար ծանրացաւ կուսակցութեան երեք գլխաւոր հիմնադիրներու պայծառատեսութեան, անխոր – տակելի հաւատքի, պողպատէ կամքին եւ մանա – ւանդ անփոխարինելի զոհաբերութեան վրայ: Ա – նոնք այդ վեմ ու խիզախ յատկութիւններով ու կարողութեամբ կրցան պատրաստել հազարաւոր մտաւորականներ եւ աշխատաւորներ որոնք, քա – ջարար կռուեցան եւ զոհուեցան յանուն հայրենիքի փրկութեան: Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարդել հին եւ նոր զոհերու խնկելի յի – շատակը:

Ապա տեղի ունեցաւ դեղարուեստական բա – ժին, Օր. Մ. Մարտիրոսեան (ջութակ), Տիկ. Ս. Խաչատուրեան (երգ), Օրիորդներ Մ. Մկրտիչ – եան, Լ. Յովհաննէսեան եւ Սիւզան (Պանեօյէն) արտասանութիւն, նաեւ Օր. Պուճիկեան երգ եւ Ս. Տիլանեան երգ: Բոլորն ալ իրենց հաճելի չնորհ – ները ցոյց տուին արժանանալով ծափերու:

Առաջին բանախօսն էր ընկ. Յ. Եղիազարեան, որ իրեն յատուկ եւ հաճելի ոճով բացատրեց Հ.Յ. Դաշնակցութեան ծագման չարժառիթները եւ պատկերացուց անոր առանձնաձ ծանրակչիռ պար – տականութեան պատասխանատուութիւնը: Դաշ – նակցութիւնը 56 տարի անընդհատ գործեց հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, եւ անոր ազատութեան համար զոհաբերեց իր ամէնէն ընտիր զաւակները, ոգդմիկներ մտքի ու գործի, սուրի եւ դէնքի»:

Երկրորդ ճառը խօսեցաւ ընկ. Մ. Մկրտիչեան, որ լայնօրէն նկարագրեց 56 տարուան ընթացքին

թղթադրամներու շրջաբերութեան չաւելումը կա – սեցնել եւ Ֆրանքը իր ներկայ արժէքին մէջ ամ – րացնել:

Տարակոյս չկայ թէ՝ անկեղծ են այս յայտա – րարութիւնները: Բայց, բաւական չէ այս անկեղ – ծութիւնը, հարկ է որ այս դիտաւորութիւնները գործադրելու միջոցներուն մասին ալ համաձայն ըլլան իրարու հետ այն կուսակցութիւնները՝ ո – րոնք վաղուան մեծամասնութիւնը պիտի կազմեն նոր Երեսփ. ժողովին մէջ: Կը յուսանք թէ անոնք այս անդամ ըմբռնած են երկրին տնտեսական քայ – քայման սպառնացող վտանգին ծանրակչիռ հան – դամանքը:

ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Դաշնակցութեան կատարած անփոխարինելի ծառայութիւնները: Ան սորուն Հայը փրկեց կեղեքումի եւ բռնութեան լուծէն, սորվեցուց անոր ապրիլ ու մեռնիլ որպէս մարդ: Դաշնակցութիւնն էր որ արտասահմանեան հանրային կարծիքն ու ուշադրութիւնը հրաւիրեց Հայոց ազատագրութեան պայքարին վրայ, իր կատարած աշխարհասաստան, խիզախ եւ անվեհեր դաւադրական ձեռնարկներով, որոնք ի վերջոյ յանգեցան 1918 Մայիս 28ի, Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումին, եւ, ինչու չէ՞ մինչեւ Սեւրի հանդիսաւոր պատմական դաշնագրին: Մենք նոյնպէս հպարտութեամբ եւ ուրախութեամբ կ'ողջունենք այն մեծ փոփոխութիւնները որ կատարուեցան Ս. Հայաստանի մէջ: Այսօր ուրախ է նաեւ Դաշնակցութիւնը որ բացուեցան կղպուած դռները Հայրենիքին եւ ետ կը պահանջուին բռնագրաւեալ հողերը, ինչպէս անընդհատ կը յիշեցնէր 25 տարիէ ի վեր:

Քառորդ ժամ դադարի ընթացքին ժրաջան ընկերները գովելի եռանդով, իսկ Նոր Սերունդի մատաղաչ օրիորդները իրենց հեզաճկուն չարժուձեւերով, նախապէս պատրաստած սեղանները պարտացուցին ճոխ եւ առատ ուտելիքներով եւ խմիչքներով: Սեղանապետութեան պաշտօնն ալ կրկին յանձնուեցաւ ընկ. Սահակին, որ չատ կանոնաւոր եւ պատշաճութեամբ վարեց այդ պարտականութիւնը, տաք եւ չէն տրամադրութիւն մը ստեղծելով շուրջը: Երգուեցան յեղափոխական, ազգական եւ ժողովրդական երգեր, թէ անհատապէս եւ թէ հաւաքաբար: Եղան սրամիտ արտայայտութիւններ, վայելեցինք նորանոր գոհարներ երգի թէ արտասանութեան: Ընկ. Բ. Հապէչեանն ալ իրեն յատուկ արտայայտութիւններով աւելցուց խնճոյքին փայլը: Շատ հաճելի էր նաեւ աւագ ընկեր Մ. Մակաբեանին երգած «Մայր Արաքսի ափերով»: Ներկաները խորապէս յուզուած, երգեցին «Ցառալ Նահատակ»ը: Ընկերը խօսք առնելով, քանի մը դրուագներ եւ տպաւորութիւններ յիշելէ վերջ, չեշտեց հետեւեալը, —«Ես մեծ զարմանքով եւ ուրախութեամբ դիտում եմ որ արտասահմանում, հազարաւոր փարախներով հեռու երկրից, Դաշնակցութիւնը քաղաքական եւ մշակութային աշխատանքներից զատ, այսպիսի ուրախ եւ զբաղեցուցիչ հաւաքոյթներ կազմակերպելու մի տեսակ դպրոց է բաց արել. սա իսկապէս մի դեղեցիկ երեւոյթ է որ մարդու հրճուանք է պատճառում»:

Մեր ընկերվարական բարեկամը, քաղաքացի Մանուկեանն, որ Շրջանային վարչութեան ընդհ. քարտուղարն է, ուշ առեն ընտրութիւններէն զատնալով, եկած էր մասնակցելու, բերելով միանգամայն իր ընկերներու ողջոյնն եւ յարգանքի խօսքը: Քաղաքական խօսքեր ուղղելէ վերջ, չեշտեց թէ՝ երկու քոյր մեծ կազմակերպութիւններու մէջ սերտ գործակցելու համար, որոշած ենք յառաջիկայ գարնան կազմակերպել գեղարուեստական հանդէս-խնջոյք մը, հայ եւ Ֆրանսացի արուեստագէտներով:

Ընկեր Յովիկ Ֆրանսերէն դեղեցիկ առոգանութեամբ սարգեց Դաշնակցութեան ծագումը եւ ընկերվարական հանդամանքը, անոր սերտ յարաբերութիւնը Ֆրանսացի վերջին ընկերվարականներու հետ (թուելով անունները) որոնք պաշտպանեցին մեր դատը: Ցետոյ 56 լուսաւառ մոմերով շրջապատուած խորոված հաւ մը աճուրդի դրուելով, կարճ ժամանակի մէջ հասաւ չօշափելի գումարի մը՝ շնորհիւ Պ. Ն. Նիկողոսեանի սրամիտ եւ վարպետ խաղերուն, եւ մասնաւորապէս ընկ. Ալեքսան Փանոսեանին առատաձեռն մասնակցութեան: Աճուրդն ալ լինք չհեգաւ, վերջին անգամ միանուագ վճարելով 2500 ֆրանք եւս: Ընկերը ուղեց կրկին աճուրդի հանել, արդիւնքը նուիրելու համար հիւանդ հայ գերիի մը, որ կը խնամուի սանաթօրիոմի մէջ: Ընկեր Մաչիկ առաջարկեց մասնաւոր հանգանակութիւն կատարել եւ ոչ թէ հաւը աճուրդի դնել: Հինգ վայրկեանի մէջ 8655 ֆրանք հաւաքուեցաւ եւ յանձնուեցաւ Պ. Անդրանիկ Կարապետեանի եւ Պ. Սերովբէ Աւետիսեանի, ղրկելու համար տարաբախտ հիւանդին:

Մթնոլորտը այնքան տաքցած էր որ ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ: Ափսերն ու խրախճանքը վերսկսած էին: Հանդէսը փակելէ առաջ ընկեր Կարօ յանուն կազմակերպիչ մարմնի չնորհակալութիւն յայտնեց իրենց ցոյց տուած գոհարբերութեան համար՝ բարոյական թէ նիւթական: «Դուք ձեր ներկայութեամբ քաղաքական աւելի էք մեր թիւէն: Դուք չեկաք հոս մեր սեւ աչքերը տեսնելու, այլ ձեր յարգանքը մատուցանելու այն բոլոր գոհերուն որոնք՝ այս գեղեցիկ օրուան խորհուրդը քանդակեցին մեր եւ ձեր հոգիներուն մէջ: Եւ միանգամայն ուրախ սեղանակիցներ ըլլալու մեզի հետ, Հ.Յ.Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին տաքուկ չունչին եւ չուքին տակ: Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը, կեցցէ անոր հարազատ զաւակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ժողովուրդը ակամայ բաժնուեցաւ սրահէն, ախորժակը պահելով յառաջիկային:

ԽԹԱՆ

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Պանդուխտ եւ հայրենակրօտ հայրենակիցնե՛ր, տարագրութեան երեսուն տարուան ցաւալը մաշեցաւ այլեւս մեր ձեռքին մէջ: Մաշեցաւ եւ մեր եղբ սերունդը ժամանակի աւերիչ մանգաղովը: Կր մաշի մէջին սերունդն ալ, «ա՛խ, հայրենիք», դոչելով: Լուծուելու եւ անհետանալու վրայ է վերջապէս, մեր նորաբողբոջ սերունդը որ հասակ կը նետէ, Սէնի, Դանուբի, Ամազոնի, Միսիսիպիի եւ Նեղոսի ափերուն վրայ: Կեանքի հարթիչ ղլանը անխնայ կը կոխկռտէ մեզ եւ մեր առջեւ անդունդն է կանգած իր վիշապի երախովը, թէեւ հմայիչ եւ հիպնոսացնող, բայց եւ այնպէս անդունդ անյատակ եւ անյատ:

Ի տես այս յուսահատական ու սրտմաշուք փորուքեան, Արեւելքէն Մայր Հայրենիքը հրեշտակի հզօր թեւերով օգնութեան կը փութայ, բանալով իր դռները:

«Իմ սիրելի զաւակունքս կը թափառին օտար աշխարհ, ես ո՞ւր դիմեմ, ո՞ւր փնտռեմ, կը ծառայեն այլոց խոնարհ, եկայք որդեակք իմ ձեր մօրն այցելութեան»:

Այո՛, սիրելի ու թանկագին մնացորդաց, կը կանչէ մեզ այն Հայրենիքը ուր կը հանդչէին մեր անմահ պապերու ոսկորները. այն Հայրենիքը որ 500 տարուան սարկութեան քունէն վերջ, մեր մէկ ու կէս միլիոն սիրելիներու արեամբ ոռոգուած դարաւոր ծիրանիի կոճղին նոր ճիւղը ընծայեց. այն Հայրենիքը, որու դուրգուրանքին այնքան կարիք ունինք ամէնու համար, այն Հայրենիքը առանց որու իսպառ կորսուած պիտի ըլլայինք: Ու վերջապէս այն Հայրենիքը որ առանց մեզի անդամահատ ու միականի մէկուն պիտի նմանէր:

Հնչած է ժամը գիտակցութեան ու գոհաբերութեան. պէտք է խուսներամ արձանագրուիլ եւ մեկնիլ երկիր: Անոնք որ անմիջական արգելքներ ունին արձանագրուելու եւ երթալու, պէտք է լայն բանան իրենց քսակները, գացող եղբայրներուն օժանդակելու համար: Առաջին եւ գեղեցիկ օրինակը տուաւ Ամերիկայի մեր Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը, տրամադրելով 10.000 տոլարի գումար մը: Այդ գեղեցիկ օրինակը արձագանգ գտաւ եւ հոս, եւ անցեալ շաբթուան ժողովին մէջ սակաւաթիւ հայրենակիցներէ գոյացաւ 18.400 ֆրանքի գումար մը, իբրեւ սկիզբը Ներդաղթի հանգանակութեան, (տես յանկը առանձին):

Կոչ կ'ընենք Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան մեր բոլոր Մասնաճիւղերուն, որ հետեւելով մեր օրինակին, ձեռնարկեն ընդհ. հանգանակութեան եւ գոյացնելով կարելւոր գումարներ ղրկեն մեր հասցէին, որպէսզի միանուագ յանձնենք Ներգաղթի կեդրոն. Հանգանակիչ Մարմնոյն, որու արժանաւոր անդամներէն մէկն է մեր հայրենակիցը, փրօֆ. Առաքել Զաքրեան:

Կը խոստանանք մամուլի միջոցաւ յայտնել բոլոր նուիրատուներու անունները: Նուէրները կարելի է ղրկել հետեւեալ հասցէին՝ **Léon Doniguian 52,, Gustave Courbet, Bagneux** (Seine).

Վարչութիւն

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հանդանակութիւնը ի նպաստ Ներգաղթի Փոնտին. Առաքել Թաթուլեան 5000 ֆրանք, (երկրորդ անդամ), Լեւոն Տօնիկեան, Վարդան Աւետիսեան, Ստեփան Ալեքսանեան, Աբրահամ Աստուրեան, Կիրակոս Պետրոսեան, Տիգրան Միքիթարեան, Փիլիպ Աստուրեան, Միհիթար Աւետիսեան, Պօղոս Վարդապետեան, Միքայէլ Ոսկամիրեան, Զօհրապ Մուրատեան 1000ական ֆրանք, Սարգիս Օհանեան, Սրապ Սողիկեան, Գէորգ Միրոյեան, Յովսէփ Փոսթոյեան 500ական ֆրանք, Արշակ Դանիէլեան 200, Շուարթ Տ. Պարսամեան (ուսանող) 200 ֆրանք: Գումար 18.400 ֆրանք:

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՓՐԿԱԳԻՆԸ (պէտէր) Հազիւ հաստատուած, ջնջուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, նկատելով որ նորագիր գիներուներուն մէջ փրկագին վճարողները մեծ թիւ մը կը կազմէին:

ՏԱՒՂ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ, Տանըլտ Մինասեան, իր երկրորդ «բէսթիթալ»ը տուած է Նիւ Եորքի Սթայնուէյ Հօլի մէջ, ինքնավստահութեամբ նուագելով Պախէն, Պէթհովէնէն, Շօփէնէն եւ Շուպէրթէն: Նուագած է նաեւ իր յօրինած կտորները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԻԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

Ցանձնաժողովին մաս կազմող քանի մը խոլամ անդամները, այդ շրջանին Իսթանպուլ կը գտնուէին: Անոնց հետ չփումներու ձեռնարկուեցաւ: Բացատրուեցաւ իրենց թէ Ֆրանսայի մօտ կատարուած դիմում մը՝ կրնայ պատճառ դառնալ օտար միջամտութեան: Միւս կողմէ, ապահովութիւն տրուեցաւ, թէ կառավարութիւնը պիտի կատարէ անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները: Այս հաւաստիքներուն վրայ, Ցանձնախումբին մէկ մասը եկաւ Իսթանպուլ ու համաձայնութիւն գոյացաւ:

Հայերու հետ նպաստաւոր դիտնի մը վրայ նոր բանակցութիւններու նախօրեակին, Հայերը փորձեցին այս անգամ ալ տարբեր ձեւով օգտուիլ Թուրքիոյ տկարութենէն:

Տեղեակ ըլլալով որ Ռուսիա ինքնավար Հայաստան մը պիտի հաստատէ Թուրքիոյ մէջ, հայկուսակցութիւնները մէկ կողմ դրին իրենց բոլոր տարակարծութիւնները ու միացան Հայոց Պատրիարքարանին: Այս ձեւով, Դաշնակ, Հնչակ եւ ռամկավար կուսակցութիւնները կը գառնային մէկ ճակատ: Միւս կողմէ Ս. Էջմիածնայ Կաթողիկոսին եւ Նուպար փաշայի նախագահութեամբ՝ կազմուեցաւ մարմին մը, որ Փարիզ պիտի երթար, հայկական ինքնավար պետութեան մը կազմութիւնը ապահովելու համար:

ՀԱՅԵՐ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՈՐԾԻՔ ԴԱՐՁԱՆ ՄԵՐ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐՈՒՆ

Այստեղ կ'արտագրեմ Դաշնակցութեան հետեւեալ կարեւոր շրջաբերականը, որ կը հաստատէ թէ Ռուսերը կը զրգռէին Հայերը՝ պահոնք իրրեւ պրոպագանտի միջոց ծառայեցնելու համար Եւրոպայի մէջ:

«ՇԱՏ ԴԱՂՏՆԻ Է

« Պալքանեան պատերազմի պայթումը, քաղաքական հորիզոնը մթագնեց դարձեալ: Շատեր, Հայկական Հարցին համար չատ նպաստաւոր կը նկատեն վայրկեանը: Եւ սակայն, ճիշդ չէ այս պարագան: Զանազան անձնասուրութիւններ ու մասնաւորաբար մեր կազմակերպութիւնը, զանազան ձեռնարկներու լծուած են՝ Հայկական Հարցը լաւագոյն արդիւնքով մը պսակելու համար: Այս առթիւ, մեր ստացած բազմաթիւ նամակներէն կարեւորագոյն կէտեր կը ներկայացնենք ստորեւ.

«1) Հայկական Հարցը օրակարգի նիւթ պիտի չկազմէ Լոնտոնի Դեսպանական Ժողովին մէջ, որ տեղի կ'ունենայ ներկայիս:

«2) Հաշտութեան գործը աւարտելէ վերջ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ռուսիա՝ որոշած են գրգռիչ նաեւ մեր դատով:

«3) Այս երեք տէրութիւնները համաձայն են, որ Հայկական Նահանգներու մէջ մասնաւոր իշխանութիւն մը հաստատուի. տարբեր խօսքով՝ բարեկարգութեանց գործադրութիւնը ապահովուած կ'ըլլայ լոկ այս առանձին իշխանութեան հաստատումով:

« Փարիզի մէջ՝ Փոանքարէ, Լոնտոնի մէջ՝ Սըր Էտուըրտ Կրէյ, Բեռլերսպուրկի մէջ՝ Սազանով, եւ իրենց Պոլսոյ դեսպանները, կը յանձնարարեն քիչ մը եւս համբերել, յուսադրելով մեզ՝ որ կարելի պիտի ըլլայ իրենց բաղձանքը եւս իրագործել:

« Լոնտոնի Հայեւանգլիական կոմիտէն, որուն մաս կը կազմէ նաեւ Պալքանեան Կոմիտէի ամէնէն ականաւոր մէկ անդամը, տենդագին գործունէութեան մէջ է: Այս կոմիտէն, վեց պետութեանց Մեծերուն եւ Մ. Նահանգներու նախագահ Թաֆթի ուղղած է յուշագիրներ: Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ դեսպանները, հրահանգ ստացած են իրենց կառավարութիւններէն՝ զբաղելու Հայկական Հարցով: Պիտի դիմեն նաեւ այլ պետութեանց, որպէսզի եթէ նոյնիսկ չմասնակցին կամ միջամուխ չըլլան այս խնդրին, դէթ չխոչընդոտեն կամ դէմ չըլլան անոր վիճաբանութեան: Ամէն պարագայի, Լոնտոնի դեսպանական ժողովին մէջ որոշուած է խորհրդակցութեան նիւթ դարձնել Հայկական խնդիրը:

« Անհրաժեշտ է, որ ժողովուրդը բնաւ իրա-

« Անհրաժեշտ է, որ ժողովուրդը բնաւ իրանդգումի չմասնուի: Որովհետեւ Անատոլուի օսմանեան հարցը նկատի պիտի առնուի Եւրոպայի օսմանեան խնդիրներէն վերջ: Այս բոլոր խնդիրներուն մէջ՝ կենսական իրաւունքն այն է, որ այս հարցին չուրջ տեւէ տարակարծութիւն չունի Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ: Ֆրանս. կառավարութիւնը բոլոր սրտով ու հոգիով չհակադրուած է այս հարցով: Հայերը դիմած են Փեթերսպուրկ, Արտ. Նախարարութեան: Նախարարը խոստացած է դրել Պոլսոյ իր դեսպանին, տեղեկացած է որ Հայերը պրոպագանդ կատարեն նաեւ Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ: Այս պարագան ուշադրաւ է:

« Ինչպէս հաղորդած ենք նախապէս, Պատրիարքարանը ամբողջութեամբ եւ տառացի կերպով ընդունած է մեր բոլոր պահանջները: Հիմա կ'ուզեն մանրամասնօրէն տեղեկանալ մեր տեսակէտներուն: Ներկայիս զբաղած ենք այս խնդրով ու կը պատրաստենք մեր ծրագրին հիմնական գծերը պարունակող տեղեկագիր մը»:

« Փեթերսպուրկէն երկու Հայ պատուիրակներ եկեր, Հայ շրջանակներու հետ չփումներ ունենալէ վերջ, անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաւաքեր ու մեկներ էին:

(Շար.)

Հիւլէական ռումբեւ ալ անառար

ՀԱՊԱ. ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄԸ ...

Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Ցանձնաժո-ղովին Բ։ օրուան նիստին մէջ, բրիտանական ներկայացուցիչը հետեւեալ յայտարարութիւնն ը-րաւ, ի պատասխան Պ. Վիշինսկիի որ «զէնքերու թաղուհին» կոչած էր հիւլէական ռումբը.

— « Պատճառ չկայ պնդելու թէ հիւլէական ռումբը ամէնէն սարսափելի զէնքն է։ Քանդումի չատ աւելի ահաւոր զէնքեր կան, որոնք իրենց ա-նունները չեն յիշուած այս Ցանձնաժողովին մէջ, բայց անոնց գոյութիւնը խնդութիւն չէ։ Չեմ կըր-նար մանրամասնութիւններ տալ, բայց այս մէջո-ցին դիտնականները չոգեպինդ կ'աշխատին քան-դումի այնպիսի միջոցներու վրայ որ կրնան երկ-րորդական դեռնի վրայ նետել հիւլէական ռում-բը։ Օրինակ, մանրէական զէնքերը որոնք ամբող-ջովին յայտնուած չեն տակաւին։ Բայց կան նաեւ ուրիշներ, եւ արդար է որ հանրային կարծիքը չա-փէն աւելի ծանրանայ հիւլէական ռումբին վրայ, պայն համարելով թէ ու որ եւ է ապագայ պատե-րազմի մէջ» ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին Մ. Նահանգնե-րու ներկայացուցիչը, ծերակուտական Քոնըլի Վի-տել տուաւ թէ Ս. Միութեան վինաթափութեան ծրագրին դլխաւոր նպատակն է մէջտեղէն վերցնել հիւլէական ռումբը եւ յետոյ միւս բոլոր զէնքերու խնդիրը ներկայացնել Ապահովութեան Խորհուր-դին, ուր պիտի ենթարկուին «վեթոյի հիւլէռում-բին»։ Պատուիրակը մերժեց խորհրդային ծրագի-րին»։ Պատուիրակը մերժեց խորհրդային ծրագի-րը, իբրեւ «չափազանց նեղ»։ Մերժեց նաեւ վեթո-րը, իբրեւ «չափազանց նեղ»։ Մերժեց նաեւ վեթո-յի իրաւունքը գործադրել սպառազինութեանց կըր-ճատումը ստուգելու պարագաներուն մէջ։ Եւ նո-քէն բացատրեց թէ ռուսական առաջարկը օրէնքէ դուրս հռչակելով հանդերձ հիւլէական ռումբը , չի յիշեր թունաւոր կազը եւ ուրիշ քանդիչ զէն-քեր։ «Թունաւոր կազէ մեռած մարդ մը նոյնքան մեռած է որքան եթէ հիւլէական ռումբէ մը պա-տճառած ըլլար»։

Պ. Վիշինսկի պատասխանեց թէ Ս. Միութիւ-նը անհրաժեշտ կը դտնէ սպառազինութեանց ընդհ. կրճատումը եւ պատրաստ է անուններով յիշելու բոլոր զէնքերը, բայց ամէն բանէ առաջ պէտք է օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ռումբը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՎ

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի վարչապետը, Պ. Յալտաբիս փարիզ հասաւ, նիւ Եորք մեկնելու համար օդա-նաւով։ Ան յայտարարեց մամուլի ներկա-յացուցիչներուն թէ պիտի խնդրէ Միացեալ Ազ-գերու ընդհ. ժողովէն յանձնախումբ մը ղրկել, քննելու համար սահմանադրութի դպքերը։ «Ան-տեն պիտի կրնան հաստատել թէ ո՛վ ճշմարիտ կը խօսի, յունական կառավարութի՞ւնը, Եուկոսլա-նե՞րը, Ալպանացի՞ները թէ Պուլկարները»։ Ասա-լով Մակեդոնիոյ դէպքերուն վրայ, վարչապետը յայտարարեց թէ «խռովութիւններ պիտի չծա-դէին, եթէ մեր ելմտական կացութիւնը բաւարար չըլլար։ Բնակչութեանհաղիւ տասը առ հարիւրը ուժ կու-տան համապատասխանելի կացու-թիւն մը ստեղծած են։ Անոնք կը չահան Մակեդո-նիան անջատել եւ եդեսականի վրայ ելք մը տալ Սլաւներուն։ Անգլ. մտաւչալ Մոնկոմըրի Աթէնք հասաւ կարեւոր պաշտօնով մը ։

ԹէՀրանի անթելը հաղորդեց թէ կառավարա-կան զօրքը Զինճան մտած է եւ թէ օդանաւերը թռուցիկներ կը ձգեն, որոնցմով վարչապետը կը հրաւիրէ ժողովուրդը զործակցիլ բանակին եւ խիստ պատիժներ կը սպառնայ դիմադրողներուն։ Բանակը այժմ հրամանի կը սպասէ, Ատրպատա-կան մտնելու համար։ Վարչապետը ուրիչ հեռա-դիր մը ուղղեց Ատրպատականի կուսակալին, ազ-դարարելով թէ իրաւունք չունի մերժելու կառա-վարական զօրքին մուտքը։ «Եթէ պինուորները պարտու պատշաճ ընդունելութիւն դտնեն, քնա-րութիւնները պիտի կատարուին համախորհուրդ տեղական իշխանութեանց հետ։ Եթէ ոչ, Ատրպա-տական պիտի կրէ հետեւանքներուն պատասխանա-տուութիւնը»։ Ատրպատականի կառավարութիւնն ալ իր կարգին ազդարարեց թէ զօրքի առաքումը պատերազմի յայտարարութիւն կը նշանակէ ։

ՓԱՐԻԶԻ ԴՈՒՆԱՊԱՆՆԵՐՆ Ալ (քոնսիէրժ) դլուխ վերցուցած են։ Առջի օր 3000 պատուիրակ-ներ ժողով դումարեցին ի դիմաց 100.000 դոնա-պան - դոնապանուհիներու, բողոքելու համար այն որոշման դէմ որ կը պարտադրէ դուռները փակել կիրակի կէս օրէն վերջը, զողութեանց ա-ռաջքը առնելու համար։ Մասնաւորապէս դոնա-պանուհիները չեն ուզեր զոհել իրենց կիրակնօրեայ հանդիստը։ «Դուռները բաց ըլլան թէ ոչ, գողերը կրնան ներս մտնել, քանի որ մենք պարտապէս դուռները կը բանանք, առանց դիտնալու թէ ո՛վ է ներս մտնողը »։

ՍՈՎԻ ԿՐ ՎԱԽՑՈՒԻ Ալպանիոյ մէջ, ուր ար-տերուն 60 առ հարիւրը փճացած են վերջին ողո-ղումներէն։ Մէկ միլիոն սթերլին կը հաշուեն վնասը։ Փճացած է աշնանացանը եւ կարելի չէ նոր ցանք կատարել մինչեւ դարուն։

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՓԻԿ ԱՐՂԻԹԵԱՆի

Շաբաթ, 7 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 5ին
Salle Chopin (Pleyel)

Ցայտագրիւն մէջ՝ *Կոմիտաս Վարդապետ, Սայաթ-Նովա, Մելիքեան, Սարգիսեան*, B. Marcello, F. Du-rante, G. F. Haendel, H. Duparc, G. Fauré, Ch. Bordes, Brahms, P. Tchaikovsky եւ S. Rachmaninoff:

Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՓ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆի, կաթող. վիպազր։

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Ga-veauի *մէջ*, (45 rue La Boëtie):

« ՑԻՇԱՏԱԿի ՀԱՄԵՐԳ »

Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-երգչախում-բին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ. ՊԱՐԹԻԵԱՆի

Ցայտագրին մէջ պիտի գործադրուին վարդա-պետին մշակած գործերէն 40 կտորներ, խմբերգի, մեներգի եւ դաշնակի համար։ Նախօրօք տպահո-վել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն։— Հրանտ Սամուէլ, Սապօնճեան, 39 rue Trévise, *Բամպուք-ճեան* 9 rue Jouy Rouve, *Հ. Սարգիսեան* 261 Fbg. St. Martin, *Պարթեւեան* 14 rue Petit, Paris (19) : *Հա-մերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը* :

Ժողովրդական երգի եւ պարի հաւերգ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Համա-լսարանի վերատեսուչ M. GUSTAVE ROUSSYի *եւ նախագահութեամբ* MADAME BRUNSCHWIG, Inspectrice de l'Académie de Paris, *ի նպաստ* St. Hilaire du Touvetի *ապաքինարանի Ֆրանսացի եւ օտար ուսանողներու։ Այս կիրակի 8 Դեկտ. ժամը 2.30ին Սորպոնի* Richelieu *ամփիթատրոնին մէջ։ Հայկա-կան բաժինին կը մասնակցին ՀԱՅԿԱՆՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍ-ԵԱՆ եւ Ռէժին Յովհաննէսեան։ Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։ Գիները 50, 75 եւ 100 ֆրանք* :

Աղուսախնամի պատահանդէսը

HOTEL CONTINENTALի *ճեղոսրահներուն մէջ, Դեկտ. 21, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առա-ւօտ, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Սուրիոյ եւ Լի-բանանի նախկին* haut commissaire et ambassdeur de France, Պ. HENRY PONSOT *եւ նախագահութեամբ Պ. ՔԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆի։ Ընտիր նուագախումբ* Fernand Bouillon *իր ամբողջ կազմով եւ* Costia՝ *հռն-դարական հռչակաւոր խումբը։ Այժմէն ապահովել տեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիճեանի*, 7, rue de Ponthieu , Ely. 23-66: *Տոմսերու համար՝ Պ. Պարկիրճեանի* 52, rue Lafayette, Tai. 55-88 *եւ Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի* 24 rue Feydeau Cent. 48-51 :

Ամերիկեան ասուրդ տեղի պիտի չունենայ :

Տօքթ. Պօղոս Քիւշիւկեան եւ զոյգ զաւակնե-րը, Պ. Նուրհան Քիւշիւկեան, Տէր եւ Տիկին Նու-պար Քիւշիւկեան եւ զաւակը, Պ. Բաֆֆի եւ Լի-պարիտ Քիւշիւկեաններ, Տէր եւ Տիկին Գարբոն Քիւշիւկեան, Տէր եւ Տիկին Բասդալ Էմինեան, Տէր եւ Տիկին Լևոն Էմինեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զարուհի Պապոնեան, Տէր եւ Տիկին Գա-լենէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկ Ալ-չըճեան եւ բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի, մօր, մեծ մօր, հար-սին եւ աղդականին՝

ՏԻԿԻՆ ՏՕՔԹ. ՊՕՂՈՍ ՔԻՒՉԻՒԿԵԱՆի
(Ծնեալ Աստղիկ Ձեվահիրենեան)

դառնադէտ մահը որ տեղի ունեցաւ յանկարծական մահուամբ Դեկտ. 1ին, 62տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր չորեքշաբթի առաւտուն ժամը 9ին Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), *յետ պա-տարագի :*

Մարմինը պիտի տեղափոխուի Անիէռի դերեզմա-նատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Ծանօթ.— Մասնաւոր մահազդ չատացողներնէ կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ Արշաւիր Ուզունեան Զիլէկի, 35 տարեկան, սաւրիւ որ Մարսէյլ չաքարի գոր-ծարանը կ'աշխատէր նախապէս։ Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի։

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏԻ քաղերէն 700 ֆրան-սացիներ բրիտանական բարձր չքանչաններ պիտի ստանան այսօր, Փարիզի անգլ. դեսպանին նախա-դահութեամբ։ Արժանաւորներէն մէկը դրպէտ մըն է, Անտռէ Մալռօ :

ՄԱՐԴՈՒ ՄԻՍԼ ԵՐՇԻԿ չինելով սեւ չուկան կը ծախէին խոտոր մը չարագործներ, Հունգարիոյ մէջ։ Չերբակալուեցան 80 հոգի։ Մինչեւ հիմա մորթած են 12 հոգի, համաձայն Փեշթայէն հա-ղորդուած տեղեկութեանց :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵԳԻՊՏԱՑիի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չա-բաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայու-թիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ «Բաբկէն Միւնի» խումբի ժողովը այսօր, չորեքշաբթի, ընկերվա-րականներու սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի Փարիզի մասնա-ճիւղին դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահը։ Դասախօս՝ Ա. Զօպանեան, նիւթը՝ Պատմ. հայ Մատենագրու-թեան (շար.)։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի Պանէօ Քաչանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեք-շաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողո-վի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով :

Քրիստափոր , այս հինգշաբթի 5 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին։

Վռամեան եւ Ընկեր կարօ, այս ուրբաթ, 6 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին :

Ակնունի, Համազասպ եւ Թաթուլ, այս չորեքթի իրիկուն 7 Դեկտեմբեր, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին :

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. Խիէճեան :

Հ. Ց. Դ. ԼԻՈՆի «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Գրագարանի սրահը, 137 rue Paul Bert։ Կա-րեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. ՄԱԶի բէյասեղանը Դեկտ. 8ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Voltaire, 21 rue Odéon :

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Պ. Կէօվէրճինեան վեցամսեայ « Ցա-ռաջ» կը նուիրէ Պ. Պալեանի (Անըմաս) եւ Պ. Քա-բապիլիքեանի (Մարոք)։

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ Սարգիս Տէր Թումասեան, 1914ին ծնած, ինչպէս նաեւ Յանամիրեան Մկր-տիչ, հօրը անունը Մեսրոպ, Նորեցի։ Տեղեկացնել Ցառաջ»ի :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ Սեդրաք Գալէօճեան կը փըն-տռէ իր մօրեղբօր տղան, Գէորգ Մելիտոնեանը, որ 1924ի աշնանը Սիւրայի որբանոցէն Ֆրանսա անցած կը կարծուի։ Բնիկ Զարչանպայի Էրմինճիկ գիւղէն է։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հետեւ-եալ հասցէին դրել.— Ֆիքթ Տուրդութի, D63, ա-թէնք, Ցունաստան։

ՇԱՎԻԼԷՆ Այրի Տիկին Սրբուհի Թումասեանի մահուան առթիւ, տեղւոյն Հ. Ց. Դ. «Արդութ-թեան» խումբը կը նուիրէ 500 ֆրանք, տեղւոյն Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ 500 ֆրանք տեղւոյն «Բաֆֆի» երիտ. Միութեան։ Ընկերք Գէ-որգ Պօղոսեան նոյն առիթով եւս 200 ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վալանսի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկերք Բիւզանդ Պալեանի, իրենց զաւկին՝ փոքրիկն Մինասի, զառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Խաչիկ Տէրտէրեանէ (անդամ նախկին Պատանեկան Միութեան), Դաշնակցու-թեան Օրուան առթիւ։

ANTONIN
COIFFEUR – PARFUMEUR
24, Bld. des Capucines, Paris (9) Tél. Opé. 66-10
Արանց եւ կանանց մասնաւոր բաժիններ, Տէր եւ Տնօրէն Բ. Ամէմեան (Jacques), *էնտֆրիզպլ, ներկ, օնտիւլասիոն, միզ–ան-փլի, մասաժ, մա-նիւքիւռ, փէտիքիւռ եւ ամէն տեսակ խնամք մոր-քի եւ մազերու համար :*
Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie:** *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փա-փագեան վաճառատունը*, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղոր-դակցութիւն՝* métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Ֆր.

Jeudi 5 Décembre 1946 Հինգշաբթի 5 Դեկտեմբեր

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4871–Նոր շրջան թիւ 510 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԻ ԼՈՒԾԸ»

Այսպէս ուրեմն, Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն 26 տարի վերջն ալ, նոյն ստայօդ, քինախնդիր եւ տմարդի եղանակը, — «Դաշնակիները անարդ լուծը», «Դաշնակ մաւ – զերիստաներ», « Ֆաշիստ Դաշնակներ »: Շարեցէք ինչ որ կ'ինյայ ձեր միտքը, զրպռելու համար հանրային կարծիքը:

Անշուշտ կարդացիք ամէնքդ ալ, «Յառաջ»ի Գ· օրուան թիւին մէջ, ինչ որ Թաւ՛ր էին Ռատիօ-Երեւանի խօսնակին բերնէն, 26րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ: Ուրիշ կողմնակի եւ դարչելի ցնդաբանութիւններ ալ՝ Փարիզի հանդէսին մէջ, ուր այնքան լուրջ եւ վայելուչ դիրք մը բռնած էին պաշտօնական դէմքեր :

Եթէ մենք ալ ուզէինք Երեւանի խօսնակին լեզուով խօսիլ եւ ֆա երթալ մինչեւ 26 տարի ...

Ա՞յդ է որ կը վճռուեն, օրն ի բուն «մխու – թի՛ւն, միասնականութի՛ւն» աղաղակելէ վերջ : Ճիշդ այն պահուն երբ դուռները բացեր են, եւ ճառեր կը խօսին հայրենիքի ամրողջացմանմասին :

Լա՛ւ, մենք ալ քիչ մը պատմութիւն թղթա – տենք: Ոչ թէ պատասխան տալու, այլ պարզապէս քանի մը ճշմարտութիւններ յիշեցնելու համար : Մեզի համար երբեք հաճելի չէ հին վէրքերը քրքրել: Իրենք են որ տեղի կուտան, յամառօրէն չարունակերով 26 տարուան խուժանավարութիւնը: Տեսակ մը չլամարտ, ալիքներու պատերազմ սարքելով Հայաստանէն Արտասահման :

Արդ, պատմութիւնը կ'ըսէ :—

Անճար, անտէր, ճղակոտոր ժողովուրդ մը օրհասական պայքար, տասնամեան իմաստով՝ գոյա – մարտ կը մղէր 1918ին, իբրեւ հետեւանք անօրինակ սարսափներու :

Այդ ժողովուրդը յաջողեցաւ բոյն մը հաստատել աւերակներու վրայ, ահաւոր քաոսի մը մէջ: Անոր այսօրուան բարեկամը, Խորհրդային Ռուսաստան, «դէպի տուն» քաշուած, ամփոփ – ուած էր Մոսկուայի մէջ :

«Անկամրջելի» անջրպետ մը բացուած էր այդ իշխանութեան եւ նորահաստատ Հայնոցին միջեւ, թշնամի ուժերով,— ներքին թէ արտաքին :

Յետադիմական ուժերը կը սիրապետէին կովկասի մէջ եւ լեռներէն անդին: Այն ատենն որ, հայ բոլշեւիկները լեղապատառ կը փախչէին Վրաստանէն եւ Ադրբէջանէն, եւ ապաստան կը գտնէին Երեւան , «Դաշնակ մատղերխաների» հովանաւորութեան տակ: Ոչ միայն ապաստան , այլեւ պաշտօն՝ դանազան նախարարութեանց մէջ, — կրթական, եկմտական եւն, ազնիւ խօսք տալով :

Ու եղաւ որ այդ մարդիկ ապատամբութիւն մը սարքեցին եւ պարտուեցան (1920 Մայիս) :: Եւ յետոյ պայթեցաւ դժբախտ պատերազմ մը (1920 Սեպտեմբեր) :

«Մուսթաֆա Քէմալ եղբայրդ է գալիս»,— աւետեցին այս մարդիկը, թունաւորելով բանակը, կոտրելով անոր բարոյական կորովը :

Մնացեալը գիտէք: Հանրապետութիւնը, ու – ժասպառ, հարկադրուեցաւ սառրագրել խայտա – ռակ դաշնագիր մը: Այն ուժը որ կրնար խափանել, դաշնագրին սառրագրութիւնը, ինք սառրագրեց չատ աւելի խայտառակ թուղթ մը, 1921 մարտ 16ին: (Բարեհաճեցէք նորէն կարդալ բոլշեւիկ Բորեանի պատմական դիրքը, տպուած՝ Մոսկուա) :

Այդ իշխանութեան Հայաստանի առաջին ներկայացուցիչները իսկական դժոխքի մը վերածե – ցին Ա· Հայաստանը, դանդուածային աքսորներով, կողոպուտներով, դնդակահարութիւններով: Ժո – ղովուրդին բողոքի ձայնը հասաւ մինչեւ Մոսկուա, եւ Լէնին հարկադրուեցաւ լիազօր մը ղրկել (Մխա – նիկեան), պատուիրելով որ Հայաստանը չչփոթեն Ռուսաստանի հետ :

Ողբացեալ Ցոլվ· Թումանեանը, որ Պոլիս ե – կած էր, ե· Թաղիանոսեանի հետ, «Հօկ»կազմելու համար (մենք Հօմ ունէինք արդէն), կը պատմէր, —Օրժոնիկիձէ, խորապէս ազդուած հայ բոլշեւիկ – ներու խելագարութիւններէն, յանդիմանած է զանոնք, դիտել տալով թէ մոռցած են որ իրենք Հայեր են եւ իրենց դիմացիններն ալ Հայեր են :

Միշտ ահուսարսափի մատնուած՝ «Դաշնակ – ներուն լծի» մղձաւանջէն, այդ իշխանութեան օր – կանները սրտաճոյց եւ հրապարակաւ կ'ողջունէին թուրք «ասկեար»ին յաղթանակը Փոքր Ասիոյ մէջ, երբ յունական բանակը ուժասպառ կ'իյնար, խա – փանելով Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը :

Թէեւ ցերուցան, բայց չարունակենք: Շ·

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Կատարեալ փորձաւիճ՝ «որ»ն ու «զոր»ը: Նոյն իսկ անոնց համար որ ոչ միայն հրապարակաւ դաս առած, այլեւ մասնաւոր նամակներ ստացած են:

Վերջին ֆանի մը շաբաթներու ընթացքին, «Յառաջ»ն ալ փորձաւիճի հանդիպած էր:

Փորձերը կարդացուած ատեն, երեք անգամ «որ»ը գինովի պէս գլորած, դարձած է «զոր»:

Ահաւասիկ ամենավերջինը (ազդ մը Մարսէյլէն)·— «... երեկոյթին զոր տեղի ունեցաւ» (30 Նոյեմբեր):

Պարզ է որ պիտի ըլլայ ՈՐ:

Չեմ գիտեր, աւելի շուտ կը սորվի՞ն, եթէ ըսեմ թէ «որ»ը ֆրանսերէն **qui**ն է, «զոր»ը՝ **que**ն: Օրինակ·—

1. Յառաջը թերթ մըն է որ լոյս կը տեսնէ ա – մէն օր:

2. Յառաջը, զոր կը կարդամ ամէն օր, կը հը – րատարակուի Փարիզի մէջ:

3. Շատ յաջող անցաւ մեր հանդէսը, զոր կազ – մակերպած էր Սանուէիներու Միութիւնը:

4. Երէկ հանդէս մը սարքած էր Նոր Սերունդի X մասնաճիւղը որ ունի **50** անդամ, եւն·:

★ Անհերթելի սխալներ որ կը վխտան ամէն օր, արձակ թէ ոտանաւոր·— *անմեռ* (անմահ)· *անմար* (անշէջ):

Գործածեցէք ուրիշ ինչ բան որ կ'ուզէք, բայց ոչ այդ երկուքը որոնիք պարզապէս կը հայհոյեն հերակաւութեան դէմ :

×

Իսկ դուն, երեւան, լսէ:

Ամէն օր կը կարդանիք ձեր թերթերուն մէջ·— «*Մատչ ռեսպուբլիգայի չամխատային չեմ – պիոնի կոչման համար*»:

Ինչպէս կը տեսնէք, վեց բառերէն երկուքը միայն հայերէն են:

Արդ, «մատչ»ը անգլերէն **match**ն է, որ կը կարդացուի «մէչ» եւ կը նշանակէ մրցում :

« Շախմատ»ը նոյնպէս աւազանմն է անգլերէն **chess, checkmate** բառերուն եւ գերմաներէնի: Հայերէն կ'ըսենք՝ *ճաւրակ*:

Չեմպիոն = **champion**, *ախոյեան*:

«Ռեսպուբլիգա»ն գիտէք արդէն, = հանրա – պետութիւն:

Ո՞ւր կ'ուզէք իջեցնել *ռեսպուբլիգական* հայերէնը, այս «ռեգորդայինի էրուդիցիայի չեմպիո – նատ»ով :

Վ.Ա.Հէ

ՁՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ կը չարունակեն կարդի դնել, հինդ պարտուած պետութեանց դաշնագիրները: Առջի օրուան նիստին մէջ որոշեցին որ Իտալիա եւ Պուլկարիա (իւրաքանչիւրը) 150 միլիոն տոլար տուգանք վճարեն Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ: Յետոյ որոշեցին անփոփոխ պահել յունա – պուլկարակ· սահմանագլուխը ,և որոշ ապագինում կատարել Պուլկարիոյ կողմէն: Թերթերը կը գրեն թէ Մոլոթով հետեւեալ խօսքն արտասաներ է ժրպ – տադին, երբ Պըրնը եւ Պէվին կը խնդրէին տեղի տալ փոքր հարցի մը մասին·— «Մենք որոշած ենք տեղի տալ ամբողջ դծին վրայ· կրնանք դիջիլ նաեւ այս կէտին մէջ» :— Խորհրդային Բ· պատուիրակը, Վիշինսկի, յայտարարեց հրապարակային ժողովի մը մէջ թէ Ա· Միութիւնը պատրաստ է ոչ – յար – ձակման եւ զինաթափութեան դաշնագիրները, ինչ – պէս եւ առեւտրական համաձայնութիւններ կնքել դրամատիրական ազգերու հետ :

ՃԱՂԱՏՆԵՐՈՒ ԱՋԲԸ ԼՈՑՍ·— Վիօլա անու – նով մէկը որ տասներեք տարիէ ի վեր փորձեր կը կատարէր ճաղատ գլուխներու վրայ մազ բուսցնել, տալու, յաջողած է վերջապէս իրմոտձերը կատա – րելագործել, ինչպէս կը գրեն թերթերը: Զուիցե – րիացի եւ ամերիկացի երկու մանճեր չնորհիւ այս դարմանումին, տասն օրուան ընթացքին հաճոյքով դիտած են, որ իրենց ճաղատ գլուխներուն վրայ մէկուկէս մատնաչափ սեւ մազեր բուսած են: Պ· Վիօլա բազմաթիւ առաջարկներ կը ստանայ, բայց առայժմ կը մերժէ որ եւ է վճարում, մինչեւ որ աշխարհ համոզուի դիւտին վաւերականութեան :

150 ԿՐԱՄ ՍԱՌՆԱԾ ՄԻՍ պիտի բաժնուի մին – չեւ Դեկտեմբեր 8, Դեկտեմբերի DA կարօնով, 100 կրամ խոզերէն՝ DE կարօնով :— Խոզի միսն ալ սա – կաղնով պիտի ծախուի այսուհետեւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՓՈՒՍՊԱՆՆԵՐԸ որոշեցին գործա – դուլ հռչակել վաղը, ուրբաթ, նահանգապետը մերժած ըլլալով որ եւ է յաւելում հացի դիներուն վրայ :

ՎԻՆՍԱՆ ՕՐԻՈԼ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԻ

Երեքշաբթի օր Ազգ· Ժողովին նախագահ ընտ – րուեցաւ Պ· Վինսան Օրիոլ (ընկերվարական), ստանալով 559 քուէներու 284ը: Վերջին պահուն համաչնավարները իրենց թեկնածու առաջարկած էին Պ· Մարսէլ Քաշէնը, որ չահեցաւ 170 քուէ , այսինքն միայն իրենց երեսփոխաններուն ձայնը : Ազմատականներն ալ թեկնածու մը ունէին, Պ· Ա – լէքսանդը Վառէն, որ ստացաւ 98 քուէ :

Վինսան Օրիոլի քուէ տուած էին ժողովրդա – կանները եւ ուրիշ չափաւոր տարրեր: Այս ար – դիւնքը հարուած մը կը համարուէր Պ· Մորիս Թո – րկդի թեկնածութեան համար (իբրեւ վարչապետ): Ազգ· Ժողովին նոր նախագահը պիտի կրնայ պաշ – տօնավարել միայն երկու ամիս, նոյնիսկ աւելի պակաս, մինչեւ որ երկրորդ ժողովը եւ հանրա – պետութեան նախագահը ընտրուին եւ նոր Սահմա – նադրութիւնը լիովին գործադրուի

Վինսան Օրիոլ մէկն էր այն 80 երեսփոխան, – ներէն որոնք մերժեցին քուէարկել մառէշալ Փէ – թէնի վիազօրութեան համար 1940 յունիսին: Ճե – տոյ անմիջապէս սկսաւ գործել Գերմաններուն դէմ, հարաւային Ֆրանսայի մէջ ուր գլուխ մը դրեց դիմադրական պայքարի մասին, ուրիշ մըն ալ՝ Վիշիի կառավարութեան դէմ :

Իր ճառին մէջ, նորընտիր նախագահը յայտա – րարեց· — « Մենք հրաշք չէ որ կը սպասենք, այլ քաջութիւն, ազատական կարգապահութիւն եւ հեղինակութիւն· անշուշտ ոչ անձնական կամ բըռ – նապետական հեղինակութիւն, այլ հեղինակու – թիւն մը որ կը ծնի ուշիմութենէն, քաջութենէն եւ ուղղամտութենէն եւ ի գործ կը դրուի ազգին հակակշռին տակ , ազգին անունով եւ ազգին համար: Ազգը ծարաւ է ճշմարտութեան, ճշմար – տութիւն անցեալի, ճշմարտութիւն ներկայի, ճըշ – մարտութիւն փրկութեան պայմաններու մասին: Կը մաղթեմ որ կառավարութիւնը անկեղծօրէն պարզէ թէ ինչ եղած է եւ ինչ պիտի ըլլայ : Բա – րեբախտաբար վերջ գտած է փոխանցումի եւ վա – րանումներու շրջանը: Այժմ պէտք է վերակազմել Ֆրանսան, կարգի դնել զայն: Ահագին, բայց աքանչելի գործ ղոր կրնայ գլուխ հանել այս ժողո – վը, եթէ յանդգնութիւն՝ իր առաջադրութեանց մէջ եւ մեթոտ՝ անոնց իրականացման համար: Ե – թէ երկիրը գիանայ ճշմարտութիւնը, կը հաւանի անհրաժեշտ զոհողութեանց, պայմանաւ որ գիտ – նայ թէ ինչո՛ւ կ'ըսէ զանոնք: Սուտը, տկարութի – նը, անկարգութիւնն են որ տարակոյս եւ զզուանք յառաջ կը բերեն » :

Բուռն վիճաբանութեան վարչապետական մասին

★ Երէկ, չորեքշաբթի, յուզումնալից տես – րան մը կը պարզէր Ազգ· Ժողովը, նոր վարչապե – տին ընտրութեան առթիւ: Համաչնավար կեդր· Կոմիտէն վերջնապէս վճռած էր Մորիս Թորկդի թեկնածութիւնը: Ընկերվարականներու Ազգ· Ժո – ղովը բացառիկ նիստ մը դումարեց երեքշաբթի դիշերը, վիճաբանելով մինչեւ լոյս: Թերթերու հրատարակութիւնները կը հաստատեն թէ վիճա – բանութիւնները չատ բուռն եղած են: Ան պատ – ուիրակները որ տեսակցեր էին համաչնավարնե – րուն հետ, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղոր – դեցին: Ընդհ· քարտուղարը, Կի Մոլլէ չծածկեց կացութեան ծանրակչիռ հանդամանքը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, նախորդ նա – խարար՝ Անտռէ Ֆիլիփ ուժգնօրէն հակառակեցաւ Մորիս Թորկդի թեկնածութեան, չնչտելով թէ համաչնավարի մը ձգել Ֆրանսայի վարչապետու – թիւնը՝ կը նշանակէ օտարի մը յանձնել գործերու ղեկավարութիւնը, իր կարծիքով, համաչնավարը ներկայացուցիչն է Մոսկուայի «ուր կը բաղմի ա – մէնէն յետադիմական կառավարութիւնը: Պէտք է այնպէս չարժինք որ բանուոր դասակարգը յուսա – խաբ չըլլայ » :

Հօթ – Վիէնի երեսփոխանն ալ բուռն ճառ մը խօսեցաւ համաչնավարութեան դէմ: Նախկին վարչապետը, Պ· Կուէն, ընդհակառակն թեր խօ – սեցաւ, դիտել տալով թէ կարելի չէ աւելի երկա – րաձգել կառավարութեան կազմութիւնը: Յետոյ, երկարօրէն բացատրեց թէ համաչնավար կուսակ – ցութիւնը հետզհետէ կը բարեչրջուի եւ այժմ «ազ – գային եւ ժողովրդավար» դարձած է :

Մորիս Թորկդի ընտրութեան դէմ խօսեցաւ նաեւ ներքին նախարարը, Պ· Տէֆրէօ, բաղդատու – թիւն մը կատարելով հիթլէրական իշխանութեան հաստատման եւ այն մեթոտներուն միջեւ զոր ի գործ կը դնէ Ֆրանսայի համաչնավար կուսակցու – թիւնը, իշխանութեան տիրանալու համար :

Պ· Անտռէ Ֆիլիփի կարծիքով, արտաքին նա – խարարութիւնն ալ պէտք չէ համաչնավարի մը յանձնել: «Մենք չենք կրնար իշխանութիւնը յանձ – նել անոնց որոնց համար բոլոր միջոցները լաւ են: Ընդհակառակն, ընկերվարականները պէտք է փոր – կեն բարոյական արժէքները, ազատեն մարդը, ա – պահովեն արդարութեան տիրապետութիւնը : Հա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՅԿ ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ծառայի)

Տարագիր հայութիւնը, աշխարհի որ անկիւնը որ գտնուի, եւ ինչ կացութեան մէջ ալ եղած ըլլայ, բուռն տենչով մը կը հետաքրքրուի իր ամէն մէկ բեկորովը: Արդարեւ, ինքնաճանաչումը մեզի պէս հալածական ու կոտորակուած ազգի մը համար լաւագոյն ուժն ու առաքինութիւնն է մեր ազգային լուսաւոնչ եւ աւանդապաշտ ոգին անվթար ու աննկուն պահելու համար: Այս համոզումով, պիտի ջանամ ներկայացնել համառօտ պատկերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան, որ իր քանակի ու որակին տեսակէտներով ամէնէն կարեւորն է բոլոր տարագիր հայութեան մէջ:

Ինչքան ալ ընդոծին ըլլան Հայուն աչխատասիրութեան եւ ստեղծագործելու անկշռելի կարողութիւնները, Սուրիոյեւ Լիբանանի հայութեան մաշին խօսած առեն՝ առաջին բառը որ դուրս կ'ելլէ Սուրիոյ կամ Լիբանանի ամէն մէկ Հայու շրթունքէն, չնորհակալութեան եւ երախտապարտութեան զգացումն է հանդէպ Սուրիոյ եւ Լիբանանի տեղացի ժողովուրդներուն եւ կառավարութիւններուն, որոնք այնքան դրկաբաց հիւրընկալեցին մեզ եւ կարելի հնարաւորութիւններ չնորհեցին, ապատ ու հանգիստ ապրելու եւ զարգանալու:

Իմ այս յօդուածիս նիւթ պիտի չդառնան այս երկու դրացի, իրարմէ պրեթէ անբաժան քոյր երկիրներու կեանքն ու վիճակը:

Տարբերով ու կրօնքով այնքան այլազան, հնութիւններով ու աւանդութիւններով այնքան հարուստ, եւ իր աչխարհագրական դիրքով այնքան կարեւոր այս ցամաքամասը արժանի է որ նիւթ դառնայ աւելի համուտ զրիչներու:

Ես կանգ պիտի առնեմ միմիայն հայկական կեանքի առջեւ, կարելի եղածին չափով պատկերացնելու զայն այնպէս, ինչպէս որ է:

Մեր ամենամեծ եւ ամէնէն յուսատու հայ գաղութն է Սուրիա - Լիբանանը: Կը հաշուէ 180 — 200 հազար հայութիւն:

Առաջին ընդհանուր պատերազմէն առաջ անոնց մէջ ունեցած ենք արդէն տեղացի Հայեր գլխաւորապէս կեդրոնացած Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ, որոնց մեծ մասը արաբախօս էին:

Առանցքէ դուրս ունեցած ենք հայաբնակ գիւղեր՝ (Ձէպէյ - Մուսայի վեց գիւղերը՝ Պիթիաս, Հաճի Հապիպլի, Եօղուն - Օլուք, Խըարը - պէկ, Վադրֆ եւ Քէպուսիէ).

Քէսապի շրջանը իր գիւղերով Քէսապ, Քէօր Գընէ, Էօքիւզ Ուրուք, Գալատուրան, Սեւ աղբիւր, Տուղ ազաճ Պաշճազուղ են(*):

Արամօ եւ Ղըմխիէ, Եազուլիէ եւ Ղընէյիէ ու Աբֆալու:

Այս գուռ հայաբնակ գիւղերն ալ արժանի են մասնաւոր ուսումնասիրութեան մը, ունին 400տարիէ աւելի հնութիւն:

Ես հոս միմիայն կրնամ յիշել թէ Ձէպէյ - Մուսայի եւ Քեսապի շրջանի Հայերը, որոնք Ձէյթունի եւ Հաճընի նման ունին իրենց ուրոյն բարբառները, մնացած են զտարիւն եւ մաքուր Հայեր, որոնք պահած են նոյն հոգու բոլոր առանձնայատկութիւնները մակաբոյծ թերութիւններու մէջ:

Միւս բոլոր գիւղերն ալ որոնք նոյնպէս ունին իրենց բարբառները, սակայն, արաբախօս են, եւ անոնց առաջին հանդիպողը զանոնք պիտի չկրնայ զանազանել Արաբներէն, ըլլայ տարազով, ըլլայ լեզուով:

Այս գիւղերուն մէջ գաւառական խնդիրը, անկասկած մեծ աւեր գործած է, եւ դեռ մինչեւ հիմա ալ կը չարունակուի, թէեւ մեծապէս մեղմացած:

« Ապրիլ 11-24» եղեռնէն վերջ մեր աղատագրուած բեկորներուն մեծ մասը եկած ու հաստատուած է այս քոյր երկիրներուն մէջ: Հոն են Այնթապցիները եւ Ուրֆացիները, Կիլիկեցիները, Տարօնցիները, Տիգրանակերտցիները, Սեբաստացիները եւ Անատոլուի խորերէն եկողները, ու մինչեւ իսկ հեռաւոր Վանեցիներն ու Կարնեցիները եւն.:

Առանց ամէն մէկը կը պահէ իր բնաղաւառի դիծերը, սակայն, ամէնէն չեշտուածները Այնթապցիներն են, որոնք Հալէպի մէջ կը պահեն մինչեւ իսկ իրենց ուրոյն եկեղեցին ու դպրոցը, եւ Կիլիկեցիները իրենց Թրքախօսութիւնը:

Սակայն ամէնէն աչքի դարնողը Որբերու սեռունդն է, որոնք հասակ նետած են, ամուսնացած, տուն տեղ եղած, բարձր դիրքերու հասած են ու կը կազմեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան տղնապարը:

Ով որ հրաչքի մասին դաղափար չունի, պէտք է Սուրիա ու Լիբանան երթայ, տեսնելու մեր որբերուն հրաչքը, տեսնելու համար մեր աչքի լոյս որբ բժիչկը, որբ դեղագործը, որբ վաճառականը, որբ թաղականը, եւ մանաւանդ որբ արհեստաւորները, որոնց մատները փայտին ու երկաթին, ոսկիին ու արծաթին վրայ, ու կտաւին ու պաստառին վրայ չնորհք, լոյս ու մարգարիտ կը բանին, կը քանդակեն, գրաւերով ամէնուն հիացումը:

Իր քառորդ դարու կեանքին մէջ Սուրիոյ եւ Լիբանանիհայութիւնը տնտեսական ու կրթական դործերուն մէջ քայլ առ քայլ բարգաւաճած է, եւ դժուարին զարիվեր մը կտրած հիանալի բարձունքի մը հասած է:

Վիկթոր Հիւկոն էր որ կ'աղաղակէր ամէն առերակի առջեւ,—«Թուրքը անցած է ասկէ»:

Կրնամ ձեր հոդին փառաւոր հպարտութեամբ մը լեցնել, երբ ձեզ կեցնեմ Սուրիոյ անապատներուն մէջ ամէն ծաղկազարդ ու ծաղկած դիւղին առջեւ ու ըսեմ «ասիկա Հայու գիւղ է, կամ հոսկէ Հայ անցած է...»:

Քսան եւ հինդ տարիներու ընթացքին անապատներու աւազին ու արեւէն խարկուած, մերկ ու պարտասած հայութեան մէջէն, մէկ հատիկ ձեռք չկարկառեցաւ օտարին, ի խնդիր պատառ հացի: Ձակատներէն հոսեցաւ քրտինքը բիւրեղի պէս, ու հայ պատիւը բարձրաճակատ անցաւ դաշտերէն, մայթերէն ու գործատուններէն:

Քանի՛-քանի՛ անդամ կեցած եմ, գործատուններ վազող հայ աղջիկներուն եւ կիներու եռեւեռն դիտած ու սաղմոսի մը պէս արտասանած Վարուժանի «Բանուորուհին»...

Այս կարճ ժամանակին մէջ — պատիւ այս հայութեան — գիտցաւ ու կրցաւ կազմակերպել իր Գաւառական ու Քաղաքական ժողովները, իր Թաղական Խորհուրդները, կրցաւ ծաղկեցնել իր եկեղեցիներն ու դպրոցները՝ մասնաւորապէս Հալէպի ու Պէյրութի մէջ: Ամէնէն մեկուսացած գիւղն անդամ ունեցաւ իր եկեղեցին ու դպրոցը:

Շինուեցան չատ եկեղեցիներ ու դպրոցներ, և իրրեւ անմրցելի փառք հայութեանԱնթիլիասի կաթողիկոսարանը իր Նահատակաց յուշարձանովը, որուն ապակիներուն մէջ չարուած եւ Տէր-Զօրէն բերուած տակորներուն առջեւ՝ ամէն Հայելեկտրականհոսանքի մը վրայ կեցած կը զգայ ինքզինքը: Ու միւս փառքը Ազունիէի բարձունքին վրայ՝ Հայկ. Բուժարանը, որ կանթեղի մը պէս, վարսի մը պէս կը կանգնի Լիբանանի մէկ բարձունքին վրայ, եւ կեանք կուտայ իր չրջապատին:

Ու դեռ ինչպիսի՛ հպարտանքով մը ընթերցողնե՛ր, դուք պիտի անցնէիք Հալէպի Նոր-Գիւղ եւ Տաուզլար, ու Պէյրութի Էշրէֆիէ, Հայկաշէն, Նոր-Սիս, Հաճըն եւ Մարաշ գիւղաքաղաքներէն, որոնք ամէնքն ալ չինուած են հայկական քրտինքով եւ ամէնքն ալ ունին իրենց վարժարաններն ու եկեղեցիները...

Կարելի չէ չյիչել այն բազմաթիւ ազգային Միութիւնները, որոնք կեանքի զարկերակներն են այդ գաղութներու հայութեան:

— Ինչպէս չյիչել Հ.Մ.Ը.Մ.ը որ մասնաճիւղեր ունի մը, եւ որ իր մրցումներովն ու տողանցքներովը ոչ միայն օտար ժողովուրդներուն հիացումը գրաւած է, այլեւ խրոխտանքըեղած է հայութեան եւ տարածիչը հայ ոգիի կամքին, կեանքին ու չնորհներուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողքին ինչպէս չյիչել միւս մարմնակրթական միութիւններն ու խումբերը՝ «Հ.Մ.Մ.»ը, «Վասպուրական»ը, «Անդրանիկ»ը եւ վերջերս նաեւ «Բազրամեան»ը, որոնք ոչ նուազ արտայայտիչը եղած են ու տարածիչը հայ կենսունակութեան:

Դեռ ունինք Հայ Օգն. Խաչը իր Արծուիկներու փաղանգներով, Հ.Բ.Ը.Միութիւնը, Աղքատասերը - նամները, Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնները, որոնք ամէնքն ալ լաւ կազմակերպուած՝ փառաւորապէս կատարած են իրենց դերերը կրթական եւ բարեգործական ու չինարարական մարզերուն մէջ:

Պէտք է յիչել դեռ Հ.Բ.Ը.Միութիւնը որ մեծ խանդավառութեամբ լծուած է մշակոյթի տարածման դործին:

Կրնա՞նք դանց ընել Հայ «Գուսան»ն ու իր բազմավաստակ Բ. Կանաչեանը՝ հայ ժողովրդական երգերու երկիւղած քուրմը, որ իր աքանչելի համերգներով — որոնց համար չինայեց իր աչքերու լոյսին վերջին չողն անդամ — ցնծագ ամբողջ Սուրիան ու Լիբանանը, հայ երգին հմայքն ու քաղցրութիւնը բարձրացնելով ոգեպարար, անմոռանալի բարձունքի մը:

Ցիչատակութեան արժանի է նաեւ աչխատանքը Հ. Պէրպէրեանին, որ նոյնպէս իր սարքած համերգներով ոչ նուազ սատարած է հայ երգի տարածման:

Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան կենսունակ մէկ երակն ալ իր մամուլն է: Ունեցած ենք բազմաթիւ օրաթերթեր ու դրական պարբերաթերթեր, որոնց դլխաւորները եղածեն՝ «Ազդակ», «Ազդարար», «Զարթօնք», «Ժողովուրդի Ձայն», «Արարատ», «Եփրատ» ու վերջերս Հալէպի «Արեւելք»ը, ամէնքն ալ օրաթերթեր, իսկ դրական պարբերաթերթերէն աչքի կը զարնեն «Ակօս», «Նայիրի», «Հայ Գիր», «Դէպի Երկիր», «Անի» եւ «Մխիթարեան», եւն. եւ կաթողիկոսարանի «Հասկ»ը:

ՎՐԷՆ

(*) Այս երկու շրջաններուն բնակչութեան մասին ճարահասն ցանկը ունիմ պատրաստած, բայց, «Ծառայ»ին ներկայ սիւնակներըչեն կրնար տրամադրուիլ աւոնց: (ԽՄԲ.— Ինչո՞ւ չէ):

Որո՞նք են խանգարողները

(Նամակ խմբագրութեան)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Զարմանքով կարդացի «Ծառայ»ի Նոյ. 14ի թիւին մէջ, Հ. Աթթարեանի նամակը, ուր ի միջի այլոց կը գրէր. թէ ցարդ Հ.Մ.Ը.Մ.ի աչխատանքները լաւ կ'ընթանային, բայց դժբախտաբար այս քանի մը տարիէ ի վեր կարդ մը անհատներու եւ կազմակերպութիւններու ձեռքը պործիք դարձած է անուղղակի:

Ինչո՞ւ քաղաքիւնը ունեցած չէ ըսելու թէ որո՛նք են այդ անհատները եւ կազմակերպութիւնները: Որո՞նք են որ կ'աչխատին նոր ուղեգիծ տալ Հ.Մ.Ը.Մ.ին: Ո՞ր կուսակցական վարիչներն են որ պատասխանատու դործեր ստանձնած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի մէջ կամ կ'ուզեն ստանձնել:

Եթէ ուրիչ մը ըլլար, այդ նամակը գրողը, այնքան պիտի չմեղադրէի, նոյնիսկ պիտի չպատասխանէի: Քանի որ ինքը քաղաքիւնը ունեցած չէ մատնանչելու (իր խօսքով) պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսացողները, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու անչափաւորէն պիտի պատկերացնէինք Հ.Մ.Ը.Մ.ի չուրջ անցած գործածները:

Միացում ուզող կազմակերպութիւններն են Հ.Ա.Ճ.ի հովանաւորած Նորքը եւ J.A.F.ը, որոնք Ֆրանսայի պատասդրումէն վերջ կարեւորութիւն չտուին Հ.Մ.Ը.Մ.ին, այլ ընդհակառակը պահանջեցին որ 28 տարուան միակ մարզական Միութիւնը լուծուի Նորքի մէջ: Բայց Հ.Մ.Ը.Մ.ը կրցաւ արժեցնել ինքզինքը, չնորհիւ նոյն օրուան վարիչներուն եւհակառակ եղած սպառնալիքներուն: Այս անյաջողութենէն վերջ, Հ.Ա.Ճ.ը իր բոլորտիք - եռանեերով աչխատեցաւ իր հովանաւորութեան տակ առնել Հ.Մ.Ը.Մ.ը (կարդ մը ժողովներէ վերջ): Միութեանս Մայիս 19ի ընդհ. ժողովը տուաւ արժանի պատասխանը, 2/3 դէմ 75 ձայնով մերժեց Նորքի առաջարկը (Ազդ. Ճակատի հովանաւորութիւնը): Աւոր վրայ Նորքի վարիչները, նախագահ Ս. Ալթունեանի եւ քարտուղարին ստորագրութեամբ նամակ մը կ'ուղղեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ բաւական քարոզներ կարդալէ վերջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ը կը նկատեն հակահայաստանեան կազմակերպութիւններու մէկ թեւը:

Եւ ո՛վ զարմանք, այս լուտանքներէն վերջ, Նորքի եւ J.A.F.ի կողմէ կ'առաջարկուի դարձեալ միացում, պայմանաւ որ մէկ-մէկ ներկայացուցիչներ ունենան Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան մէջ:

Այս կացութեան մէջ, յանկարծ Փարիզէն Մարսէյլի քարափը իջան Պ. Պ. Գ. Շահինեան եւ Ժապաունի, որոնք փոխանակ անաչառ քննութիւններ կատարելու անցուդարձի մասին, միանալով կարդ մը մարդոց հետ եւ միայն վարչութեան հետ տեսնուելով անոր երկու անդամները—քարտուղարը՝ Լ. Մնացականեան եւ դանձապահը՝ Վ. Շամլեան — կախակացեցին, իրրեւ անհնազանդներ, ու կրկին անդամ, անդոյ միացումը յայտարարեցին, Քաֆէ Նոայի մէջ, բոլորուած չամփանեայի շիշերուն չուրջ: Մնացածը հէքեաթ է:

Այս բոլորէն վերջ, իրենք պիտի ուժամեայ, Վերին Մարմին յորջորջող այս պարոնները, Հ.Մ.Ը.Մ.ի անունով կնիքներ բաժնելու եւեր են: Ցիչենք միայն մէկը,— նախագահ Ալթունեան որ երկու չաբաթէ ի վեր փարիզ կը գտնուէր, Նոյ. 17ի կիրակի առաւօտ իր արբանեակներով դումարուած ժողովին մէջ, կ'ըսէ.— Այսուհետեւ մենք ենք Հ.Մ.Ը.Մ.ը (այսինքն Նորքը եւ J.A.F.ը)։

Ահաւասիկ, Պ. Աթթարեան, որոնք են Հ.Մ.Ը.Մ.ի աչխատանքները խանգարողները, եւ թէ ինչու չենք ճանչնար Առժամ. Վարչութիւնը: Դուք այս ամէնը չատ լաւ դիտէք իրրեւ նոյն շրջանի նախագահ: Դժբախտաբար դուք եւս մաս ու բաժին ունեցաք այս բոլոր անցուդարձինմէջ: Հ.Մ.Ը.Մ.ը ու անոր անդամները ձեզ սիրեցին իրրեւ մարզիչ, ընծայեցին պէտք եղած չարդանքը, ընտրեցին Միութեանս նախագահ, ձեր փափաքին համաձայն ձեզ հետ տուին վաւերատն եւ ժրաչան երիտասարդ ուժեր, բայց երկար չտեւեց: Բողոքեցիք թէ չեն աչխատիր. Միութիւնը դարձեալ ընդառաջ երթալով ձեր տրտունջին, այս անդամ ընտրեց ձեր ուզած փորձառու անձերը: Ափսո՛ս, փոխանակ Միութեան վերելքին աչխատելու, դուք ալ սկսաք ձուլումի չանկերդը երգել, մինչեւ որ Մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը եկաւ վերջ տալ ձեր գործունէութեան:

Սիրելի բարեկամ, մոռնանք այս բոլորը, չանուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի չահերուն դիտնանք դոհել մեր եսերը, եւ զայն առաջնորդենք իր բուն ճամբով: Արատ տալու չեմ եղեր: Դուք չատ լաւ դիտէք որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դուռները բաց են հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն առջեւ, առանց խտրութեան: Ով որ կը փափաքի կրնայ մտնել, ըստ կանոնագրի: Բայց խմբական միացում դանազան միտումներով, կարելի չէ: Ինչ կը վերաբերի կեդր. վարչութեան, իսկապէս մաքուր առաջնորդները պէտք է անաչառօրէն գործադրեն կանոնագիր-ծրագիրը: Մեր պահանջը քոյր Մասնաճիւղերուն հետ պատգամ. ժողով դումարելն էր. ուրախ ենք որ այդ եղած է, բայց դիւրութիւն տալու համար բոլոր շրջաններուն, ամէն տեսակէտով, Վիէնի, Տէսինի, Մարսէյլի բաղձանքն է որ ժողովը դումարուի կեդր. Ֆրան-

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԻՑԱՍԵՂԱՆ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Նոյ. (Յատ.).— *Հ.Մ.Դ. Օրուան առթիւ Պոմոնի Զաւարեան Ենթակոմիտէն կազմակերպած էր թէյասեղան մը ի պատիւ ընկ. Գ. Իփէկեանի Նոյ. 24ին, կիրակի երեկոյ: Սրահը լեցուած էր երկսեռ հասարակութեամբ: Օրուան նախագահ՝ ընկ. Ց. Նիկողոսեան երեկոյթը բացուած յայտարարեց «Մշակ բանուոր»ով, Սան-Սանուհիներու մասնակցութեամբ, ապա դրաւոր ուղերձով մը պանծացուց Դաշնակցութեան Օրուան խմաստը, ոգեկոչելով պաշտելի հերոսներու յիշատակը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի տուրքը մատուցանել բոլոր անոնց, որոնք ղէն ի ձեռին պայքարելով նահատակուեցան յանուն հայրենիքի ազատութեան:*

Գեղարուեստական բաժնի փայլը աւելցուցին իրենց մեներգներով Տիկ. Ազատուհի Տ. Վարդանեան եւ իր քոյրը, Օր. Սէրէնկիւլեան: Գ. Քրմոյեան կուռ առոգանութեամբ արտասանեց քանի մը դեղեցիկ կտորներ Զաբէնցէն եւ Տարագիրէն, արժանանալով ծափերու. ընկերներ Կ. Մուրատեան, Գր. Քէնտիրեան եւ Մ. Դաւիթեան արտասանեցին նոյնպէս աւուր պատշաճի ընտիր կտորներ նահատակ մատուռականներէ: Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկ. Տ. Թատոյեան, վերլուծելով Դաշնակցութեան արժէքը եւ ոճնին խմաստը: Յանուն Կապոյտ Աչի տեղական Մասնաճիւղին ընկերուհի Քիպրիթեան խօսեցաւ սրտառուչ եւ տեսորիչ ճառ մը, փառաբանելով Հ.Ց.Դաշնակցութեան գաղափարներն ու յարատեւելու զաղտնիքը: Մի քանի խմբերգներէն վերջ, ընկերը նախագահը բեմ հրաւիրեց ընկ. Գ. Իփէկեանը որ չնորհակալութիւն յայտնելով եղած պատիւին, իրեն յատկացուած ոճով մը վերլուծեց Դաշնակցութեան դէմ մղուած խաչակրութիւնը, անոր կենսունակութիւնը եւ յարատեւելու զաղտնիքը: Ապա խօսքն ուղղեց նոր սերունդին, յորդորելով ըլլալ հայրենասէր, պարկեշտ եւ կարգապահ քաղաքացիներ: Մաղթեց որ անոնք ալ ապրին պայքարի կրկէսին մէջ, ըլլան տոկուն ու մանաւանդ չմոռնան ու սիրեն հայ լեզուն, որ կապակցուած է մեղի մեր նախահայրերէն: Միջավայրը կրնայ է եւ լաթծուն, մեր լեզուն ունինք միայն որպէս զրահ: Որքան լաւ սորվինք Հայոց պատմութիւնը, այնքան կապուած պիտի զգանք մեզ ազգին եւ հայրենիքին: Ուրախութիւն յայտնեց որ Կապոյտ Աչուհիները, խրթապէս զիտակից իրենց կոչումին, կողք կողքի կը քալեն դաշնակցական մեծ ընտանիքին հետ: Շեշտեց թէ Կապոյտ Աչուհին մեծագոյն զոհաբերողն է հայ կանանց կազմակերպութեանց մէջ, թելադրեց ներկաներուն զօրավիզ ըլլալ քոյրերուն, անոնց ծանր բեռը մասամբ թեթեւցնելու համար: Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակով: Գեղարուեստական բաժինը լրանալէ վերջ, խրախճանքը չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր: Ցաճախ դաւաթներ առաջարկուեցան պանասան սեղաններէ Դաշնակցութեան, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Աչի կեանցը: — Թղթակից

ԿՈՉ ԲՈԼՈՐ ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Սիրելի հայրենակիցներ, Գերագոյն պարտականութեան մը առջեւ կը գտնուինք: Ամերիկայէն Քղիի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը սկսած է զործնապէս Ներզաղթի համար աշխատանք կատարել, չմոռնալով նաեւ օգնութեան հասնիլ չքաւոր հայրենակիցներուն: Նոյ. 10 թուակիր թիւ 2 շրջաբերականով կ'իմանանք որ ցարդ Կեդր. Վարչութիւնը Ներզաղթի համար յատկացուցած է 7.500 տոլար.— 1000 տոլար Սուրիոյ 17 հայրենակիցներու ճանապարհածախսին, (արդէն մեկնած են Ա. Հայաստան), 500 տոլար Յունաստանի՝ իբրեւ կանխավճար, իսկ 6.000 տոլարն ալ Բարեգործականին Կեդր. Վարչութեան՝ 1947ի Հայրենիք մեկնող մեր հայրենակիցներու համար, իբրեւ ճանապարհածախս:*

Մեր Կեդր. Վարչութիւնը մեղի կ'իմացնէ թէ Ֆրանսայի մէջ Ներզաղթի արձանագրուած մեր հայրենակիցները պէտք է դիմեն տեղւոյն Մասնաճիւղի Վարչութեանն, որուն միջոցաւ ներզաղթող մեր հայրենակիցներու պարագան ուշադրութեան պիտի յանձնուի Ներզաղթի Կեդր. Մարմնին:

Կեդրոնական Վարչութեան թելադրանքով անհատ Քղեցիները Ներզաղթի համար հանդանակութեան նուէրները պէտք է յատկացնեն մասնաճիւղերու միջոցաւ: Այս առթիւ Մարսէյլի Մասնաճիւղս ալ պիտի կատարէ իր հայրենասիրական պարտականութիւնը: Փափաքելի է որ Քղեցիները իրենց նուէրները Մասնաճիւղիս միջոցաւ կատարեն: Ծօնական օրերը կը մօտենան: Ըստ թիւ 2 շրջաբերականին Դեկտ. 25ի օրը պիտի ըլլայ Քղեցիներու օր. այս առթիւ կազմակերպած ենք ընտանեկան խնճոյք մը Մարսէյլի մէջ: Փափաքելի է որ բոլոր հայրենակիցները ներկայ ըլլան:

Մարսէյլի Մասնաճիւղս ձեռնարկած է Ֆրանսա բնակող բոլոր Քղեցիներու մարզահամարը կատարել: Ցաճախ ուրիշ զաղութներու Քղեցիները մեզմէ տեղեկութիւններ կ'ուզեն, դժբախտաբար մեր ձեռքը չունենալով բոլորին ցանկը, չենք կրցած պէտք եղած զոհացումը տալ: Փարիզի, Լիոնի, Մէնթ-Էթիէնի, Մոնփելիէի, Վալանսի, Նիսի եւ Ֆրանսայի մէջ ուր որ կը զտնուին Քղեցիները, Թող բարեհաճին իրենց մարզահամարի ցանկերը ղրկել մեր հասցէին, չմոռնալով նաեւ յիշել թէ Ներզաղթի արձանագրուած են թէ ոչ:

Միութեան հասցէն է.— K. Antikian, 29, rue Léon Bourgeois, Marseille, (B. du R.).

Վարչութիւն

ՓՈՔՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՀՈԳԵՐԸ

ԹՈՒԼՈՆ.— Մէկ տարուան ամուլ ձեռնարկներէ վերջ, ստիպուած ենք հրապարակ իջնել:

Վերջերս ժողովրդական հանրաքուէով հաստատեցինք թէ հայրենակիցներու ոտուար թիւ մը կը փափաքի որ Թուլոնի հայ մատուռը բաց մնայ կիրակիները, քահանայ ըլլայ կամ ոչ: Եռապրեալ հոգաբարձութիւնը նախ ընդունած՝ յետոյ մեր ժամ ըլլալով մեր առաջարկը դիմեցինք կրօնական իշխանութենէն, Փարիզ եւ Մարսէյլ: Ստացուած պատասխանները զոհացուցիչ չէին «բստատաչնոյն, կ'ըսէն, տեղւոյն հոգաբարձութեան կարգադրութեամբ ամէնը անգամ մը քահանայ կը տրամադրուի»: Իրականին մէջ երկու ամիսէ աւելի փակ կը մնայ մատուռը:

Կը հարցնենք հրապարակաւ.— կրօնական ո՞ր օրէնքն է որ արգիլը կ'ըլլայ մատուռի մը բացուելուն ամէն կիրակի (քահանայի մը պակասէն) երբ ժողովուրդը կը զոհանայ նոյնիսկ առանց ծիսակատարի երթալ հոն աղօթել կամ ի հարկին երգել մեր եկեղեցական երգերը:

Երկրորդ պարագայ: Հրապարակաւ բացատրութիւն կը պահանջենք Պ. Պ. Սայապալեանէն եւ իր երկու խորհրդականներէն (հոգաբարձու) որոնք անտարբեր են 70—80 ընտանիքէ բաղկացած զաղութի մը ազգային ձեռնարկներուն հանդէպ: Անոնք իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով հաներձ սրահ մը բոլորովին պարապ եւ անվատ եկեղեցական սպասարկութենէ, զայն չտրամադրեցին երիտասարդութեան, հակառակ բազմաթիւ դիմումներուն, ծառայելու համար իրենց կեդրոնատեղի հաւաքավայր, լսարան եւ զպրոց: Ասով իսկ ամբողջութեան դատապարտեցին անոնց զործունէութիւնը:

Ժամադրութիւնը չե՞ն զատեր նաեւ ազգասիրութիւն: Այս հայրենակիցները ինչո՞վ պիտի արդարացնեն իրենց այս անբացատրելի ընթացքը:

Ք. Գ.

ԱՃՆՊԱՏ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

« Մեղի հաղորդուած յուրերու համաձայն՝ Վանի պաշտպանողական մեր կազմակերպութիւնը կը զարգանայ օրէ օր: Այդ կազմակերպութիւնը, Քիւրտերու վրայ մեծ ազդեցութիւն կը բանեցնէ: Նոյնինքն կուսակալը, մեղի հանդէպ փոխած է իր վերաբերումը եւ կ'ուզէ մտերմութիւն հաստատել:

« Քաղաքական երեսէն անկախ, հարցը անհատական պաշտպանութեան երես մըն ալ ունի,— ինչ որ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ մեղի համար: Կարգ մը վայրերու մէջ կացութիւնը չատ դժուարացած է: Անհրաժեշտ է մեր աչքերը պարձնել դէպի այդ վայրերը, վրկելու համար այդ չրջաններու Հայութիւնը՝ իր զժնդակ վիճակէն:

« Մեր մասնաճիւղերէն կը խնդրենք կարեւորութեամբ նկատի ունենալ հետեւեալ կէտերը.—

«1.— 1913ի անդամներուն յատկացումները ղրկել:

«2.— Անհատական նախաձեռնութիւններու ուժ տալ եւ մեծ ճիզ թափել այս ուղղութեամբ: — Դաշնակցութեան ենթակայ բոլոր թաղականութիւն, նուագահանդէսներուն ու կարմիր Խաչի կազմակերպութեանց հրահանգ տալ՝ ճշդելով իրենց գործունէութեան ուղղութիւնն ու տարողութիւնը:

«3.— Ժողովրդական բոլոր խաւերուն մէջ, ընտրանին մեղի հետ է: Այս համոզումով՝ ամէն կարգի պրոպագանդի ուժ տալ եւ հաւաքոյթներ կազմակերպել:

«4.— Մասնակցիլ « Հայրենիք » օրաթերթի վողմէ կազմակերպուած հանդանակութեան:

«5.— Բոլոր հաճոյքի եւ հանդիսութեանց վայրերուն մէջ, նուիրահաւաքութիւններ կատարել»:

Այս կարեւոր վաւերաթուղթի վերջաւորութեան կը ճշդուէր թէ՝ Աւորպէյճանէն, Անատոլու Ռուս օդնական ուժերը պիտի դային, եթէ երբեք Հայերու կացութիւնը կնճռոտէր:

Պապը Ալի (Բարձ. Դուռը), որ բարենորոգչական միջամտութիւններու, պատճառաւ վրատուած էր Բումելիի իր հողերուն մեծ մասը, ու դիտակ էր՝ թէ Ռուսիա մը թշնամական ձգտումները միշտ կ'իրագործէ այս անունին տակ, ուզեց իր նախաձեռնութեամբ իսկ կատարել անհրաժեշտ բարենորոգութիւնները Աբեւել. Նահանգներու մէջ, Եւրոպացի մասնագէտներու օժանդակութեամբ:

Այս նպատակով ալ, Աբտ. նախարարութիւնը իր Լոնտոնի դեսպանին՝ Թէվֆիք փաշայի հրահանգ տուաւ անհրաժեշտ դիմումները կատարել Բրիտանական կառավարութեան մօտ, որպէսզի անհրաժեշտ թոյով մասնագէտներ ղրկէ:

Պապը Ալի լրջօրէն ու անկեղծօրէն կողմնակից էր բարեկարգութիւններու: Եւ սակայն, տակաւ հասկնալի դարձաւ, թէ Ռուսիոյ նպատակը «բարեկարգութիւններ» տեսնել չէր, այլ ուղղակի իր ազդեցութեան ենթարկել Աբեւել. Նահանգները:

Այս չրջանին իշխանութեան զլուխ կը գտնուէր Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի դահլիճը: Ես մաս չէի կազմեր այդ դահլիճին: Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարն էի: Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի հաւանութեամբ, կ'ուղէինք անգամ մը եւս դիմել Հայերուն: Նախկին Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարար Հալաճեան էֆ.ի տան մէջ՝ կարգ մը զեկավար հայ դէմքերու հետ չխոհմ ունեցանք: Բացատրեցի, թէ կառավարութիւնը անկեղծօրէն կը փափաքի կատարել անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները, թէ Ռուսիոյ միջամտութիւնը՝ այս իմաստով մերժելի է, ոչ միայն ուժէ չատ չապահովելը Հայերուն, այլեւ պատճառ կրնայ դառնալ, որ Թուրքերու եւ Հայերու միջեւ քաղաքական դաւեր ու խարէութիւններ արծարծուին:

Դիմելի իրենց հայրենասիրական զգացումներուն եւ թելադրելիհրաժարիլ Ռուսիոյ միջամտութենէն: Ատոր փոխարէն՝ առաջարկեցի այդ գծիներուն մէջ եռեւան բնակիլ կազմակերպուած բանակ մը, եւրոպացի մասնագէտներու օժանդակութեամբ: Եւ սակայն, այս չատ տրամաբանական ու մտերմական առաջարկը մերժուեցաւ, այն առարկութեամբ թէ՝ ժողովուրդն ու Պատրիարքարանը պիտի չհամոզուէին մեր անկեղծութեան:

Ինծի համար չատ յստակ էր, թէ Հայերը տարբեր արդիւնք կ'ակնկալէին ռուսական միջամտութենէն:— Անոնք կ'ուզէին տիրանալ ինքնավարութեան, ապա բացարձակօրէն անկախ պետութիւն մը հիմնելու համար:

Աւելի վերջ, 1913ի Սեպտեմբերին Հայերու հնչակեան կազմակերպութեան կողմէ կայացած համագումարը յանդեցաւ որոշումներու, որոնք ակնբախ կը դարձնէին Հարց անկախութեան եւ ազատագրութեան ձգտումները:

Ստորեւ կը ներկայացնենք Հնչակեան կուսակցութեան 17, 9, 1913 թուակիր ատենագրութիւնը.

«Հնչակեան կուսակցութեան Թուրքիոյ կացութիւնը.

« Ցուլիս 10, 1908ին, երբ զինուորական ապստամբութենէ մը վերջ Սահմանադրութիւն հրատարակուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, երկրին մէջ ապրող զանազան տարրերը, իրենց ազգային զոյութիւնը պահպանելու նպատակով ուղեցին սահմանադրութիւններ պատրաստել՝ իրենց համար: Հայերը եւս, իրենց կարգին, նոյն մտահոգութիւններէն առաջնորդուած էին:

սայի մէջ: Ու այդ ժողովին մասնակցին միայն Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ եւ ոչ թէ անոր անունով զանազան Միութիւններ: Ամառասիկ մեր արդար եւ համեստ պահանջը:

Թող իմանայ հանրութիւնը թէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի Մասնաճիւղի ներկայ Վարչութեան եօթ անդամները զաղութիս ծանօթ, համեստ, զործունեայ եւ բոլորովին չեզոք անհատներ են, որոնք իրենց ճիգն ու ջանքը կը թափեն ամէն բանէ վեր բռնելու անոր նշանաբանը: Հասկցողին չատ բարև:

Հ.Մ.Ը.Մ.ԱԿԱՆ ՄԸ

ԽՄԲ.— Ստացած ենք նաեւ երկար նամակ մը Պ. Լեւոն Մնացականեանէ, որ կը խնդրէ «կրճատումներու չենթարկել զայն»: Տեղի անձկութիւնը կը հարկադրէ մեզ երկու տողով տալ իմաստը:

Նամակը ուղղուած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի Առժամ. Կեդր. վարչութեան նախագահ Պ. Գարլօ Շահինեանի եւ բողոքելով իր եւ Վ. Շահլեանի կախաղանի դէմ, կը դատապարտէ,— 1. Անոր «անվայել ընթացքը հանդէպ մեր օրինաւոր կազմակերպութեան ներկայացուցիչներուն. — 2. Անոր քաղաքական գործեր հետապնդելը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ»:

մայնավար կուսակցութիւնը պէտք եղածին չափ հանրապետական չէ, երկիրը վարելու համար, բաւարար չափով միջազգայնական չէ խաղաղու – թիւնը ապահովելու համար. հետեւաբար չի կրնար կառավարել Ֆրանսան »:

Գերմանիոյ անգլո-ամերիկեան շրջանները ուղղումը

Դեկտեմբեր 3ին Պ. Պ. Պըրնզ եւ Պէվին պայ – մանագրութիւն մը ստորագրեցին, որով տնտեսա- պէս կը ձուլուին Գերմանիոյ անգլիական եւ ամե- րիկեան շրջանները: Այս համաձայնութիւնը առա- ջին քայլը կը համարուի, ամբողջ Գերմանիոյ տըն- տեսական միացման համար: Այժմ երկու շրջաննե- րը պիտի դործեն իբրեւ մէկ տնտեսական միու – թիւն: Երեք տարի երկու գինակիցները կէս առ կէս պիտի հոգան երկրին պարենաւորման եւ ճար- տարադործական վերակազմութեան ծախքերը: Գրաման առաջին տարին Անգլիա 80 միլիոն սթերլին ծախսած է, Ամերիկան՝ 200 միլիոն տո – լար: Այս ծախքերը աստիճանաբար պիտի նուազին երեք տարուան ընթացքին: Մասնագէտի մը հա – շիւներուն համաձայն, շրջաններուն առեւտրական կշիռին բացը 120 միլիոն սթերլին պիտի ըլլայ 1947ին, 75 միլիոն՝ 1948ին, 23 միլիոն՝ 1949ին, 10 միլիոն՝ 1950ին: Յետոյ, 1951էն սկսեալ, 10 միլիոն սթերլինի չափ մը պիտի մնայ:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը բացատրեցով համաձայնութեան բարիքները, չէշտեց թէ ան տուղղուած չէ ուրիշ ոեւէ կառավարութեան դէմ (Ֆրանսա եւ Միջերկրական Միութիւն, որոնք առ այժմ հակառակ են ընդհանուր ձուլման): «Պարզ անհրաժեշտութիւն մըն էր այս միացումը: Ոչ Գերմանիան բաժնելու խնդիր կայ, ոչ ալ չա- բարհամութիւն»:

Թերթերը կը գրեն թէ այս համաձայնութեան չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ պարենաւորումը 1550 դուլէն բարձրացնել 1800ի, գարկ տալ Գերմանիոյ նոր ճարտարարուեստին զարգացման եւ ինքնա – պահ դարձնել երկրին դոնէ մէկ մասը: Անգլիա եւ Ամերիկա կ'ուզեն որ միւս երկու դաշնակիցներն ալ միանան: Երեք տարուան համար երկու պետու- թիւնները պիտի ծախսեն 250 միլիոն սթերլին, հաւասարապէս բաժնելով իրենց միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱԺՈՒԻԻ դործադրելին առթիւ, դատի քաշուած էր հանքադործներու Մի- ութեան նախագահը, ձօն Լիւիս: Դատարանը յան- ցաւոր հռչակեց նախագահը եւ իր 400.000 բան – ուրները, ամբաստանելով թէ խախտած են օրէն- քը եւ նախատած՝ դատական իշխանութիւնը: Նա- խագահը ենթակայ է բանտարկութեան: Մինչ այս մինչ այն, դործադուրը կը չարունակուի, Լյուտե – րով երկրին տնտեսական դործունէութիւնը:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ՝ Թաիին եւ Թասվիր թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Սթալին ծանր հիւանդ է եւ իր վիճակը երթալով կը վատ- թարանայ, հակառակ բժիշկներու խնամքին: (ԽՄԲ.— կ'արձանագրենք վերապահութեամբ):

200.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի դան Ֆրանսա, 1947ին: Պայմանագիրը առորագրուեցաւ առջի օր եւ կը տրամադրէ ամիսը 17.000 բանուոր փոխադրել:

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՆ Քոնսթանցայի մէջ, համաճայն անդլեւսաքսան թերթերու հրա – տարակութեանց: Ռուս դինուորներու թիւը կը հաշուեն 15.000, քաղաքացիները՝ 30.000: Քաղա- քին բնակչութիւնը, որ 70.000էն իջած էր 50.000ի, այժմ բարձրացած է 100.000ի: (Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով):

ԹԻՀՐԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերը չատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը Ատրպատականի սահմա – նին վրայ: Կառավարական զօրքը կանգ առած է, դիմադրութեան հանդիպած ըլլալով: Կը վախցուի քաղաքացիական պատերազմէ: Ատրպատականի կառավարութիւնը վճռած է պահել իր ինքնավա – րութիւնը:

ԼԱՎԱԼԻ անձնասպահ ջոկատէն 11 հոգի այս միջոցին կը դատուին Անժէի մէջ: Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ նախկին վարչապետը 11 թոն դէնք եւ ռազմանիւթ կը պահէր Շաթէլրոնի դղեակին մէջ:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ֆրանքի հարիւր – նոց կեղծ թղթադրամներ չրջաբերութեան հան – ուած են վերջերս: Կեղծարարներէն երեքը ձերբա- կարուեցան ուրիշ կեղծ թղթադրամներով եւ պա – բենատոմսերով:

ՍՈՒՐԻՈՑ համալսարանին ուսուցիչները եւ ուսանողները որոշեցին դասադուլ հռչակել, բո – դոքելու համար Մեծն Սուրիոյ ծրագրին դէմ:— Դպրոցական աշակերտներն ալ ցոյց մը կատարե – ցին կառավարութեան կրթական նոր օրէնքին դէմ: Այս առթիւ խռովութիւններ ծագեցան, աշակերտ մը սպանուեցաւ, անցորդներ եւ ոստիկանները վի- րաւորուեցան: Ի վերջոյ կառավարութիւնը եւս ա- ռաւ օրէնքը:

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չա- բաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, կարեւոր օրակարդ: Բոլորին ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ փարիզի մասնա- ճիւղին դասախօսութիւնը, այս հինդշաբթի ժամը 8.30ին, Société Savantesի G սրահը: Դասախօս՝ Ա. Զօպանեան, նիւթը՝ Պատմ. հայ Մատենագրու – թեան (շար.):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողո- վի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով:

Քրիստափոր, այս հինդշաբթի 5 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին:

Վռամեան եւ Ընկեր Կարօ, այս ուրբաթ, 6 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին:

Ակնունի, Համազասպ եւ Թաթուլ, այս չաբաթ երեկոյն 7 Դեկտեմբեր, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ, ընկեր Գ. Խիէճեան:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Գրադարանի սրահը, 137 rue Paul Bert: Կա- րեւոր օրակարդ:

ՍԷՆԹ ԷթԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք ենթակո – միտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷթԻԷՆ.— Ֆր. կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ յաւելեակայ երկուշաբթի 9 Դեկտ. ժամը 15ին ընկերուհի Վարսենիկ Չէքիճեանին բնակա – րանը: Խիստ կարեւոր օրակարդ:

Նոյն Միութեան Սանուհիներու ընդհ. ժողո- վը՝ յաւելեակայ երկուշաբթի 9 Դեկտեմբեր, ժա- մը 20ին հայ մատուռի սրահին մէջ: Խիստ կարե- ւոր օրակարդ:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ թէյասեղանը Դեկտ. 8ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Voltaire, 21 rue Odéon: Ի պատիւ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՌՈՒԲԻՆԱՑԻ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սարդիս Տէր Թովմասեան, 1914ին ծնած, ինչպէս նաեւ Յանամիրեան Մկր – տիչ, հօրը անունը Մեսրոպ, Նորքցի: Տեղեկացնել Ցառաջ»ի:

ՍԱՐԳԻՍ ՑԱԿՈԲԵԱՆ կը փնտռէ Ազամ Պետ – րոսեան (Իզմիրցի), կինը Ալիս, լուր տալ Mr. Tuhdarian, 76 rue d'Argemont, Epinay sur Siene, Seine:

« ՑԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ. Միհրան Նազարեան կազանդի առթիւ վեցամսեայ «Ցառաջ» կը նուիրէ իր եղբօ- րը, Գառնիկ Նազարեանի, Ամերիկա:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ այս կիր. առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, նորոգ հանգուցեալ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՔԱ- ԵԱՆի հոգւոյն (մեռած Ներվէսի մէջ, Նիէվռ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Արշաւիր Ուզունեան Զիլէյի, 35 տարեկան, սափրիչ որ Մարսէյլ չաբաթի գոր – ծարանը կ'աշխատէր նախապէս: Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի:

ՄԱՐՍԻԼԻԷՆ Պ. Բարունակ Զիլճեան ընկեր Լեւոն Ղարիպեանի (Գահիրէ) մահուան առթիւ վտ- խան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին, նոյնպէս 500 ֆր. Տիկին Վ. Ճոճռեանի մահուան առթիւ: Ստանալ Ցառաջէն:

ՎՐԻՊԱԿ.— 28 Նոյեմբերի՝ «Տիգրիս եւ Տիգ- բանակերտ» վերնագրով յօդուածիս մէջ կարդալ Միհրան Պապաքեհեան ոչ թէ Պաթմաճեան, Սանտր- ճի Ցակոբ, ոչ թէ Սանթրճի, Հ. Յ. Դաշնակցու – թեան երկրորդական բարձրագոյն վարժարանը կը կոչուէր «Ցառաջդիմական վարժարան»:

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒղի Հայր. Միութեան խնջոյքին առթիւ, Պիսէթրէն Պ. Լեւոն Ցովհաննէսեան 4 հա- րիւր ֆրանք կը նուիրէ ժանթիյիի հայկական դպ- րոցին:

ՄԱՐՍԷՑԼ ՔԱՂԱՔԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ արձանա – գրութիւնները սկսած են 67 rue Longues des Capu- cins, ամէն օր կէսօրէ առաջ ժամը 10էն 12, եւ երե- կոները 5—7.30, իսկ կիրակի առաւօտները 9—12: Անպայման միասին բերել՝ երկու օրինակ ինքնա- կենսագրութիւն չատ մաքուր գրուած:

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏԱՒԻՐԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Հան – դիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրա- կի Լիոնի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ, 69 rue Louis Blanc, հայրապետական օրհնութիւնները հա- ղորդելով:

Տարեկան պարահանդէս

Փարիզի Հայկական երգչախումբի, Յունուար 26ին, ժամը 4էն 12, HOTEL CONTINENTALի սրահ- ներուն մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ «ԹԷՐԶՊԻՇ»

5, Rue Bergère, Paris (9)
Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65

Պօղոս Գուլումճեան (խանճիստ) արուն ան- հայ Յունուարին կազմակերպած արեւելեան ցերե- կոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս ան- գամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրի- կուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի՝ նոխ աղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցու- թեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու: Բաց է ամէն օր:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfu- merie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Colo - gne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը դրկուի: Աբտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն հնոտ- Փրիզապլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօրասիօն եւ միզ-ան-փլի: Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին 20 զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24
Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

GARO SARIAN

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուա- գախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ:

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքնե – րու, նշանառքներու, խնջոյքներու եւ հանդէսնե- րու համար: Մասնաւոր գին: Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61:

ԱՋՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏՕՔԹ. ՔԼԷՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ· համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնարուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայճենէք հիւան- դանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբա – նական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)
Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը 3-5

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փա- փազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղոր- դակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 6 Décembre 1946 Ուրբաթ 6 Դեկտեմբեր

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4872-Նոր շրջան թիւ 511 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գինն՝ 4 Ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԱՀՃԵՐԻՍՏՆԵՐ»

Գոց եղած խօսքերու խառնիճաղանճին մէջ, երեւանը աւելի քան 25 տարիէ ի վեր անդադար կը հոլովէ տխուր բառ մը, «մաւզերլիսա»: Եւ ա-նոր ետեւէն՝ «ֆաշիսա»ը: Արտասահմանի թու-թակներն ալ դէմ կը բռնեն, առանց ետ-առաջ նայելու :

Թող իմանան, մէկ անգամուան համար.—

« Մաւզէր»ը սիրական զէնքն էր երկուսան ֆէ-տայիներուն: Օրհնեալ «տասը կրականոց»ը, որ ահուդողի կը մատնէր արիւնարբու թշնամին:

Ազատագրութեան պայքար էր եւ հազարաւոր-ներ լեռ ու ձոր բարձրացած, անտառներ եւ ան-դունդներ ճեղքած են, փարելով անոր չանթահա-րիչ կրակին :

Այն երկիրը ուր մտաք 1920ի ձմեռը, ձեր կրո-նակն ունենալով 11րդ կարմիր բանակը, այդ ափ մը հոգը կը պարտիք մաւզէրին եւ մնացեալին: Ուրիշ խօսքով, այն քաջերուն որ գործածեցին զայն տարիներ ու տարիներ, հոգ հասնելու համար :

Անշուշտ զայն չարաչար գործածողներ ալ ե-ղան, ինչպէս կը պատահի ամէն ժողովուրդի մէջ: Եղան հասարակ բախտախնդիրներ եւ խաչադող-ներ, որոնք չարիքներ գործեցին, ապաւինած նոյն մաւզէրին :

Բայց, մասնաւոր պարագաներ ընդհանրացնել եւ «մաւզերլիսա» կոչել ամբողջ մարտական սե-բունդ մը, անձնուէր ռազմիկներու արիւարանց զունդերը,— կը նշանակէ հոգեկան թշուառու-թիւն: Լրբութիւն: Բուն բառով՝ անբարոյակա-նութիւն :

Երեւանի խօսնակը եւ միւսները պարզապէս ջուր կը հոսեցնեն Թուրքին ջաղացքը, այսպէս ամարդօրէն վարկաբեկելով ժողովուրդին բոլոր խաւերէն կազմուած կամաւորներու բանակը :

Ամէն պարագայի մէջ, յիսին «մաւզերլիսա»ը այնքան չարիք չէ գործած անճար բազմութեանց դէմ, որքան «չեկիսա»ը :

«Դաշնակների լծին տակ» չէր որ իթարու ե-ւեւէ հրապարակէն քշուեցան, աքսորուեցան, բանտարկուեցան, « մաքրուեցան » այնքան ակա-նաւոր դէմքեր : Ամբողջ սերունդ մը պիտական , մտաւոր եւ հանրային աշխատաւորներու :

«Դաշնակ մաւզերլիսաներ» չէին որ չարաչար սպաննեցին կամ բանտէ բանտ քշելով մեռցուցին Աղասի Յանջեանը, Սահակ Տէր Գաբրիէլեանը , Եղիշէ Չարենցը եւ դեռ ուրիշներ որոնց անունները չիշատակութիւնն անգամ սարսուռ կը պատ-ճառէ :

Ու մինչ «բարեկամները» ձայն - ծպտուն չեն հաներ, «թշնամի» Դաշնակցականներն են որ կը հարցնեն, եւ միշտ ալ պիտի հարցնեն, առանց որ եւ է կապ ունենալու.—

Ո՞ւր են Զապէլ Եսայեանը, Վահան Թոթովեան-ցը, Ակսել Բակունցը, Ալազանը, Գուրգէն Մահա-րին, Մկրտիչ Արմէնը, Սիմոն Զակոբեանը, Գ. Վանանդեցին, Սուրխաթեանը, Տիգրան Զաւէնը , Գր· Վարդանեանը, Դրաստամատ Տէր Սիմոնեա-նը, եւայլն, եւայլն:

Ո՞ւր են Աչոտ Յովհաննիսեանը, Արամայիս Երզնկեանը, Պօղոս Մակինցեանը, Լուկաշինը , Սաքօ Համբարձումեանը (նախկին վարիչներ եւ վարչապետներ) եւ նոյն չարքին միւս դէմքերը :

Ո՞ւր են այն տղաքը, Տարոնէն, Վասպուրա-կանէն կամ անապատէն փրկուած բեկորներ, ո-րոնք ծաղկեցան խորհրդային արեւին տակ, խոր-հրդային դպրոց գացին եւ խորհրդային գրակա-նութիւն մշակեցին, բայց յանկած լռութեան դա-տապարտուեցան :

Ո՞ղջ են բոլորն ալ : Այն ատեն, ո՞ր օրուան կը սպասեն, հայրենիք վերադարձնելու համար բան-տէն կամ աքսորէն :

Ահա երկու տարի է որ նախկնախիչ յաղթանակ մը տարած է կարմիր բանակը : Ի՞նչ աւելի փառա-ւոր առիթ, ընդհ· ներում չնորհելու համար, — ընդունելով թէ իսկապէս յանցաւոր էին...

Ո՞վ կ'ուզէք խաբել «մաւզերլիսա» եւ «ֆա-շիսա» հոլովելով կարճ ալիքներու վրայ, այնքան կարճ չիշողութեամբ, երբ դիտէք որ բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսեն պատմութեան երկա՜ր, ծաւա-լուն եւ չատ աւելի հնչուն ալիքները :

«Մենք չենք մոռացել»ները չեն որ պիտի չքլեն պատմութեան ընթացքը, երեւանէն արտասանուին թէ այս լարձուն պղտոտաներուն վրայ :

«Մենք եւ չենք մոռացել», բայց կը չանանք մոռնալ, յանուն այս ժողովուրդի դերազոյն չա-հերուն :

Շ·

Ներգաղթը եւ մեկ միլիոն տոլարի հաճգանապարհը

ՄՄԲ·— Նիւ Եորքէն ստացանք Բարեգործա-կանի կեդր· Վարչութեան վերջին զեկոյցը (18 Նոյ·), որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւն-ները .—

ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՄԱ ԳԱՅԱԾ ԵՆ 50—58.000 ՀՈԳԻ

Ներգաղթը ամէն օր հրաշալի երեւոյթներ կը պարզէ, դատելով այն անօրինակ խանդավառու-թենէն զոր ներգաղթողները ստեղծած են Մ· Հա-յաստանի սահմաններուն մէջ, ուր կը դտնեն եղ-բայրական յոյժ սիրալիր ընդունելութիւն, պետա-կան շրջանակներէն, ինչպէս եւ ժողովուրդի ամէն խաւերէն : Մինչեւ այսօր աւելի քան 50.000 հայրե-նակիցներ Տուն վերադարձած են, եւ բանաստեղծ Սիամանթոյ վերադարձաւ Հայաստանէն, ա-մոնց թիւը 58.000ի բարձրացած ըլլալը կը զեկու-ցանէ : Մեծադոյն մասը ներգաղթած է Պարսկաս-տանէն եւ Սուրիայէն, չուրջ 15.000 եւս Պալքան-եան երկիրներէն :

Սակայն եւ այնպէս չատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ մեկնումի ազդանշանին կը սպա-ծեն ամէնէն, մասնաւորապէս Ֆրանսատանի եւ Սուրիոյ մէջ: Հարց է թէ կարելի պիտի ըլլա՞ դէթ անոնց մէկ փոքր մասը եւս փոխադրել, երբ ձմեռը արդէն զգալի կ'ընէ եղանակին անպատե-հութիւնները :

Եթէ իր թափը չէ կորսնցուցած ներգաղթը, որ յառաջիկայ գարնան աւելի մեծ համեմա-տութեամբ պիտի չարունակուի, մէկ միլիոն տոլա-րի համազգային հանգանակութիւնը եւս իր թափը բնաւ չէ կորսնցուցած : Ընդհակառակն, կարելի է ըսել թէ սքանչելի ոգեւորութեամբ մը յառաջ կը տարուի ան ոչ միայն Միացեալ Նահանգներու ու դլխաւորաբար Գալիֆորնիոյ եւ Նիւ Ինկլընտի շրջանակին մէջ, ուր աւելի քան 200.000 տոլար ա-պահովուած է ցարդ, այլեւ Հարաւ· Ամերիկայի մէջ, ուր Պուէնոս Այրէսէն հեռագիր մը կը ծանու-ցանէր թէ արդէն 90.000 տոլար հանգանակուած է, ինչպէս նաեւ Սուրիոյ, Ցունաստանի, Կիպրոսի , Եգիպտոսի եւ Ֆրանսայի մէջ, ուր այդ ուղղու-թեամբ նախապատրաստական աշխատանքները լրացած ըլլալով, դործի ձեռնարկուած է գոտե-պինդ :

Մինչեւ այսօր Ներգաղթի Հանդ· կեդր· Ցանձ-նախումբը ստացած է 239.908 տոլար, որուն 155.620 տոլարը անհատներէ եւ 84.288 տոլարը Հայրենակցականներէ : Եթէ այս դումարին վրայ աւելցնենք խոստումները 61415 տոլար (32.095ը Հայրենակցականներէ) եւ դանազան վայրերէ, ինչ-պէս Նիւ Ինկլընտ, Հարաւ· Ամերիկա, Շիքակօ , Քանատա եւն·, ծանուցուածները, 164.500 տոլար, համագումար կ'ըլլայ 465.823 տոլար :

Ամէն յոյս ունինք որ մէկ միլիոն տոլարը պի-տի գոյանայ մինչեւ տարեդլուխ, եւ անհաւանա-կան չէ որ ամենաուտեք ցոյց տրուած եռանդին չնորհիւ նոյնիսկ դերակատարուի :

Օրուան սլօկանն (նշանախօսք) է «Արտագաղ-թին եւ բնաագաղթին տեղ ներգաղթը» եւ ամէն Հայ պէտք է գոնչ Հայ մը, եթէ ոչ ընտանիք մը, Հայաստան դրկելու երջանկութիւնը վայելէ :

Ռուսերը կը տեղաւորուին Քոնսթանցայի մէջ

Ամգլ· թերթ մը կը գրէ·—

Սեւ Ծովու երբեմնի բարգաւաճ նաւահանգիս-տը, Քոնսթանցա, այժմ բացարձակ ռուսական դի-մագիծ է ստացած : Հազարաւոր ռուս ընտանիք-ներ՝ իրենց բարեկամներով, խանութներով, դըպ-րոցներով եւ մարզանքի սրահներով հոն հաստատ-ուած են :

Արդարեւ դժուար թէ դտնուի ուրիշ քաղաք մը՝ Եւրոպայի դրաւման շրջաններուն մէջ, ուր բազ-դատարար այդքան մեծ թիւ մը կազմեն կիները, երախաներն ու արձակուած զինուորները : Այդ ըն-տանիքները տեղաւորուած են ոչ միայն քաղաքին մէջ, այլեւ Սեւ Ծովու հիւսիսային եւ հարաւային ափերուն երկայնքը :

Դժուար է ճշդել զինուորներուն թիւը, բայց քաղաքին զօրանոցները կրնան լայնօրէն 15,000 հո-գի տեղաւորել : Ռուս քաղաքացիներու թիւը 30000 կը հաշուեն : Քաղաքային բնակչութիւնը այս կող-մերը թափիլ սկսաւ անցեալ գարնան : Վերջերս Ռուսերը 2500 տուներ դրաւեցին : Քոնսթանցայի

ՎԱՐՉԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թուրհզ միայն 259 քուէ չհաներցաւ

Երեսփ· ժողովի Դշ· օրուան նիստին մէջ, ա-ռաջին փորձը կատարուեցաւ նոր վարչապետին ընտրութեան համար : Միակ թեկնածուն էր Պ· Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը եւ փոխ-վարչապետ : Ընտրու-թիւնը ձախողեցաւ, որովհետեւ թեկնածուն ստա-ցած էր միայն 259 քուէ, մինչդեռ օրինական մե-ծամասնութիւնն է 310 : Քուէարկուներուն թիւն էր 579 : Սպիտակ քուէ տուած էին 318 երեսփոխան-ներ : Մ· Թորէզի համար քուէարկած էին միայն համայնավարները եւ ընկերվարականները : Այս վերջիններէն 22 հոգի քուէ չէին տուած, հակա-ռակ իրենց ազդ· խորհուրդին որոշման :

Քուէարկութեան արդիւնքը զարմանք չպատ-ճառեց ոչ Փարիզի, ոչ ալ արտասահմանի մէջ : Սկիզբէն իսկ յայտնի էր թէ համայնավար - ընկերվարական ճակատ մը չէ կրնար մեծամասնու-թիւն չահիլ Ազդ· ժողովին մէջ, առանց համաձայ-նելու միւս կուսակցութեանց հետ :

Քուէարկութենէն առաջ ճառ մը խօսեցաւ Պ· Վլօլէթ, յանուն ձախակողմեան խմբակցութեան (արմատականներ, չափաւոր ընկերվարականներ եւն·) : Ըսաւ թէ համայնավարները չեն պաշտպա-ներ ո՛չ Ֆրանսան, ոչ ալ իր կայսրութիւնը : «Ահա-դին բեռ է կառավարութեան գործը : Երմտական խնդիրը միայն ելմտացոյցի հարց չէ, այլեւ դրա-մական եւ ընկերային : Ձայն լուծելու համար ան-հրաժեշտ է յանդուգն կառավարութիւն մը ուր բոլոր նախարարները տոգորուած պիտի ըլլան գործակցութեան նոյն ոգիով : Մինչեւ հիմա մենք իրական կառավարութիւն չունեցանք, որովհետեւ նախարարները միշտ կը մտանահգէին ընդդիմա-դիր ճակատին : Ամէն մէկը իր կուսակցութիւնը կը փառաբանէր, անսխալ հոչակելով զայն» :

Ցետոյ խօսք առաւ Պ· Ժաք Տիւքլօ, համայնա-վար կուսակցութեան Բ· քարտուղարը, մէկ անգա-մէն յայտարարելով թէ հակառակ է մասնագէտնե-րու կառավարութեան մը, ինչպէս եւ Պիտոյի դահ-լիճին չարունակութեան : Թաքուն սպառնալիքներ ալ տեսնուց.— «Վտանգաւոր է քնացնել ժողո-վրդապետութիւնը, նոյնիսկ ցաւալի» : Ապա իր խօսքն ուղղելով ժողովրդականներուն (M. R. P.), բերնէն փախցուց.— «Մենք վերադանք այն տեղը զոր գողցեր էիք մեզմէ» : Բողոքի ձայներ լսուե-ցան եւ Պ· Տիւքլօ անմիջապէս ճշդեց.— «... Այն տեղը զոր առեր էիք մեզմէ» : Շատպարզ էր ճառին միտքը,— իր կուսակցութիւնը չահած ըլլալով մե-ծամասնութիւնը, իրեն կ'իյնայ կազմել նոր կառա-վարութիւնը : Փառաբանելով իր կուսակցութեան չահած յաղթանակը եւ թերեւս նախատեսելով պարտութիւնը, աւելցուց.— «Այո, պէտք չէ դի-նուիլ յաղթանակով, ոչ ալ ընկճուիլ պարտու-թենէն» : Այս առթիւ պարզեց կուսակցութեան ծրագրին գլխաւոր գիծերը,— Պաշտպանել Ֆրան-քը, աւելցնել արտադրութիւնը, վերկազմել ճար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

մէջ իւրաքանչիւր տուն ռուս ընտանիք մը ունի : Այժմ Մ· Միութեան պատկանող Պեսարապիայէն եւ Օտէսայէն ալ ընտանիքներ կը հասնին :

Պատերազմէն անմիջապէս վերջ 50.000 բնակ-չութիւն ունեցող այս քաղաքը, հիմակ մօտ 100000 կը հաշուէ, որոնց 50 առ հարիւրը ռուս քաղաքա-ցիներ ու զինուորներ : Որ եւ է ժամանակ փողոց-ները լեցուն են Սովետ քաղաքացիներով, մինչ Ռումանացիները դուրս ելլելէ կը խուսափին : Ծո-վեզերքը կը դեգերին :

Երկու տեսակ ենթադրութիւններ կ'ըլլան այս ներգաղթին առթիւ : Առաջինը այն է թէ Քոնսթան-ցայի մէջ ուտեստը աւելի առատ է ու դիւրին կը ճարուի, չնորհիւ ռուսական զինադադարի պայ-մաններուն համաձայն մթերուած ապրանքին, քան Օտեսայի մէջ : Երկրորդ պատճառը որ աւելի դե-րակշիռ է, — այն է թէ Սովէտները իրենց յա-տուկ նրբանց մը հաստատել կը մտադրեն Սեւ Ծո-վու ափերուն վրայ, Ռումանիան կտրելով Ծովէն :

Քոնսթանցա Պոլսէն միայն **200** մղոն հեռաւո-րութիւն ունի, ծովու ճամբով եւ աւելի մօտ է Տարտանէլի :

Ասիկա հեռաւոր ծրագիր մը կրնայ նկատուիլ, եւ այսքան մեծ թիւով ընտանիքներու երեւումը ուժ կուտայ այս կարծիքին : Աւելին, Ռուսերը իր-րենք բացէն կը յայտարարեն թէ՝ Սովետները հան-րապետութեանց միութեան մը պիտի վերածեն Քոնսթանցան եւ հարեւան շրջանները, ինչպէս Մոլտավիոյ հանրապետութիւնը :

Քաղաքին ուտելիքը պայմանագրով մը կը ճա-րեն Ռումանացիները որոնք դիւղացիներէն կը գնեն լէյի 1938ի արժէքով, այժմու դրամին հա-րիւր անդամ նուազ : Տարբերութիւնը պիտի վճարէ ռումէն կառավարութիւնը, համաձայն Սովետ-զինադադարի պայմաններուն : Ռուսերու յատուկ խանութները միշտ լեցուն են, ուր ամէն օր ուտե-լիք եւ չոքոլա կը բաժնուին :

Ռուս դպրոցականները կամ կապոյտ համա-զգեստներ կը հագնին կամ մուշտակէ գդակներ կը գնեն, վրան կարմիր աստղ մը : Ուսուցիչները մասնաւորաբար բերուած են Մ· Միութենէն :

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ես չատ համառօտակի թուեցի այս ամէնը, ոչ թէ իբրեւ ներբող մը, այլ ցոյց տալու համար այն աշխատանքը, որ կատարուած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան մէջ, քանի՜ՙնի տարուան ընթացքին: Եւ ասիկա խօսք չէ, այլ իրապէս ու յամառօրէն կատարուած աշխատանք, վեր ամէն գնահատանքէ:

Անշուշտ, հարց պիտի տրուի թէ այդ գաղութներուն մէջ կեանքը սահած է միայն ղուլա՞ղ ջուրի պէս, ու չէ՞ ունեցած երբեք պղտորութիւն, վէճ, կաք ու կռիւ, ու անհաճոյ երեւոյթներ...:

Ճիշդ է, եղած են նաեւ այդ ամէնը, ու երբեմնիցատ բուռն ու չատ տգեղ: Եւ սակայն, ատոնք ոչինչ կը պակսեցնեն կատարուած աշխատանքին արժէքէն:

Պայքարը կեանքի յառաջդիմութեան հիմնականներուն մէկն է: Ո՛ւր էր որ, այդ պայքարը մնար գաղափարական գետնի ու բարձունքի վրայ, լայնամտութեան, դիտակցութեան ու ներդաշնակութեան սահմաններուն մէջ, ու ծառայէր միայն ազգային կեանքի բարձրացման:

Ես համաձայն չեմ այն մտածումին՝ թէ այդպիսի տգեղ երեւոյթներ բոլոր ազգերն ալ ունին:

Մեր, հազար անգամ հազար չարչարուած ու տառապած ազգը պէտք է օգտուէր իր փորձառութենէն, եւ Ս. Մեսրոպի հրաշքով գտնուած տառերուն խորհուրդը, հարկ էր որ հրաշքին համաչափ մաքրութեամբ մը տանէր մեզ մեր ազգային դիտակցութեան, եւ առաջնորդէր մեզ միահամուռ նուիրումի, ներդաշնակութեան լոյսին բալասանով լեցուած, քանի որ բոլոր անհատներէն ու անհատական չահերէն ու տենչերէն վեր կան ու կը մընան Ազգն ու Հայրենիքը՝ արեւու լոյսին պէս ամէնուն համար անխտիր:

Գիտեմ, որ ներկայ օրերուն ամէն Հայու սիրտն ու հոգին կլանուած են Ներդաղթի խնդրով, ու ամէն մարդ կը վտիտքի դիտնալ անոր ազդեցութիւնը քոյր գաղութներու մէջ:

Հայրենիքի դռներուն բացուիլն ու կանչը, իմ անձնական համոզումովս, ոչ մէկ երկրի մէջ այնպէս բուռն կերպով չդգացեց հայ սրտերը, որքան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

Ելեկտրական կոճակ մը սեղմելու պէս Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր հայութիւնը, առանց մէկ հատիկ բացառութեան, վառուած էր Հայրենիք դառնալու կարօտէն, ու բովանդակ հայութիւնը պատրաստ էր մեկնելու:

Ու զացին այս տարի միմիայն Սուրիայէն ու Լիբանանէն չուրջ քսան հազար հոգի: Պզտիկ թիւ մը չէր այս, քանի մը ամսուայ ընթացքին:

Հայրենի՛ք վերադառնա՛լ...: Համազգային գործ մըն էր այս եւ համազգային այնպիսի ապրում մը, այնպիսի հոգեկան աշխարհ մը, որուն համար եւ որուն առջեւ Երեւանէն մինչեւ ամենահեռաւոր անկիւնները աշխարհին բովանդակ հայութիւնը մաքրագործուած մէկ մտածում միայն հարկ էր որ ունենար· այդ էր միակ ճամբան, միակ վերջութիւնը: Հայութեան համար օրերուն Մէրն էր որ ներկայացած էր, եւ որ դարերու ընթացքին կրնայ ներկայանալ մէկ անգամ միայն:

Օրը ներկայացաւ, եւ սակայն, հոգեպէս մինք դարձեալ պատրաստ չէինք:

Ուրկէ ո՛ւր ու չես դիտեր ինչպէս, յանկարծ չէյթանը նորէն գլուխը ցցեց, ու յառաջ եկաւ երկու հոսանք՝ Յառաջդիմականներ եւ «Ճետադիմականներ»:

«Ուխտեալ»ներու եւ «ուրացող»ներու պատմութիւնն էր որ կը կրկնուէր նորէն:

Ու իբրեւ հետեւանք պատահեցաւ անբաղձալին· հայրենիք դառնալու համար «յետադիմականները» պարտաւոր էին «զղուանքով հրաժարիլ իրենց պատկանած «ազգապատ» Միութիւններէն ու կուսակցութիւններէն:

Ուրկէ՞ էր այս հրահանգը, ուրկէ՞ կուգար, ըրեւանէ՞ն, անոր պատասխանատուներէ՞ն թէ Ներդաղթի տեղական կոմիտէներէն, ոչ ոք գիտցաւ: Պատասխանները կը յայտարարէին թէ իրենք բոլորովին կ'անդիտանան այդ պարագան· տեղական կոմիտէները կ'ըսէին թէ մեր կամքէն անկախ է այդ: Այսպէս ոչ ոք կար հակառակող, եւ սակայն, ոչ մէկ «յետադիմական» կրնար երթալ Հայաստան: Ու երեւանէն մինչեւ Լիբանան չեղաւ հեղինակութիւն մը որ սաստէր ու մէջտեղէն վերցնէր այդ անմասամ ու տգեղ քար գայթակղութեանը:

Ու Ներդաղթի նուիրական գործի այդ հրամայական պահուն, պայքար մը սկսաւ «յառաջդիմական» ու «յետադիմական» թերթերուն մէջեւ, պայքար մը, որ հասաւ չատ տգեղ ու տխուր սահմաններու:

Լայնամտութիւնը, բարեացակամութիւնը, դիտակցութիւնը տեղի տուած էին կիրքին, որ կը տիրապետէր սանձարձակ, չնորհիւ «յառաջդիմականներուն»:

Բոլոր դիտողութիւններու միտք բանին մէկ բան էր միայն — Ներդաղթի նուիրական գործը խիստ ծանր է, հարկ է կազմակերպել զայն ազդովին, որ թէ՛ գացողները քիչ վնասով ու քիչ մը աւելի հանդիստ պայմաններու մէջ մեկնին եւ թէ մնացողները օտարներու աչքին փուշ դառնալով մեծամեծ վնասներու չենթարկուին:

Երկու կողմերը իրար չկրցան հասկնալ երբեք: Ու ժողովուրդին մէջ ստեղծուեցաւ քաոս, դոր ծուեցան վարկաբեկիչ կռիւներ ու արարքներ:

Ի հարկէ վնասուողը եղաւ նախ՝ ինքը ժողովուրդը: Մեկնողները ենթարկուեցան նիւթական ծանր վնասներու եւ տառապանքներու, իսկ մնացողները, որոնք այս նեղ օրերուն չեն կրնար գործ գտնել — մանաւանդ որ առանց առոր ալ գործազրկութիւնը հասած է ծայրայեղ վիճակի մը, եւ երբորդ՝ ինքը Հայրենիքը, որ մրրկաւ իրմէ բաժնուած իր պանդուխտ ուաքտարական զաւակներուն կը սպասէր անհամբեր ու կարօտակէզ···

Խիստ ցաւալի եղաւ: Պէտք չէր ըլլար այս խտրականութիւնը: Հայրենիքը պէտք ունէր միեւնոյն ու միասնական հայութեան մը, որ թեւ-թեւի, կռնակ-կռնակի տուած աքներ Հայրենիքի չինարարական վերելքին:

Մէկ հատիկ ու միւնչեւ իսկ ամէնէն «յետադիմական» մէկուն հայրենիք մուտքը փրկութիւն մըն էր եւ օրհնութիւն մը:

Հասած էր մեր պատմութեան վերապոյն ժամը: Հարկ էր մոխրացնել սրտերուն մէջ ամէն քէնն ատելութիւն, ամէն անհատական փոքր ու գձուձ հաշիւ ու չահ, եւ անոնց տեղ վառել եղբայրական սէրն ու Լուսաւորչի կանթեղին լոյսը, եւ սէրովն ու լոյսովը զօրացած երթալ դէպի՛ Երկիր, դէպի՛ վեհափառ ու մայրապետով Մասի՛սը···:

Իսկ եթէ դեռ պիտի չարունակէն քրթմնջել·— «Անցաւ ձեր օրը, մեր օրն է այսօր, ձեր խերը պիտի անիծենք, մենք պիտի երթանք, դուք պիտի չերթաք», այն ատեն պիտի անցնի վերապոյն պահը, ու պիտի մղկտայ նորէն Մասիսը, ու պիտի մղկտան նորէն անոր զաւակները:

Հա՛րկ է, հարկ է գիտնալ, որ միասնականութեան մէջն է մեր փրկութիւնը, ու Հայրենիքը մինչեւ իսկ ձեռքերը կարուած մարդու մը պէսքն ունի:

Այս գործունէութեան իրրեւ արդիւնք՝ ճիշտ է Սուրիայէն ու Լիբանանէն քսան հազար հոգի մեկնեցան Հայրենիքի ու ասիկա օրհնութիւն մըն է, եւ սակայն, աւելի քան քսան հազար հոգի այս օր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ մասնուած են անկարագրելի թշուառութեան:

Դեռ Ներդաղթի սկիզբն ենք: Դեռ կարելի է չատ բան գարմանել ու փրկել· մեծ է գործը, ժամանակները չատ:

Անցողակի երեւոյթ են այս անխուսափելի դժուարութիւնները, եթէ՛ եթէ միայն չուտ անցնէին: Իսկ՛ եթէ կարենայինք անյապաղ գնահատել մեր պատմութեան վերապոյն պահը:

Ահա՛ քանի մը համառօտ գծերով պատկերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան, որ իր բոլոր թերութիւններովը միասին, իր կեանքովը, իր չինարարական աշխատանքովը, իր վերելքովը, իր ազգային ոգիովը բոլոր գաղթաշխարհին մէջ առանձին տեղ մը ունի եւ առանձին արժէք մը, ու կը ներկայացնէ մէկ մանրանկարը նախկին Պոլսոյ հայութեան:

Հայ ընտանեկան յարկին, հայ դպրոցին, եւ հայկ· եկեղեցիի նուիրական քաղցրութիւնները հո՞ն կրնանք գտնել:

Ու հո՞ն է գարձեալ, որ մենք կրնանք չնչել հայրենի լեռներէն եկող խնկաբոյր հովը:

Ու կ'առնենք ձա՛յնը «ահեղաւազ Եփրատ»ին ու Եփրատին պէս ահեղաւազ մեր աւանդութիւններուն···:

ՎՐԻՆ

ԿԱՐԳ ՄԸ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ երգապնակներու վրայ առած է Նիւ Եորքի Ս. Խաչ եկեղեցին: Եկեղեցւոյ երգչախումբը, դեկավարութեամբ Ներսէս Ներսէսեանի երգած է Եկմալեանի, Կոմիտասի վարդապետի եւ Լեւոն Զիլինկիրեանի բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւններէն՝ խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի, Աստուածածին Ամենասպացեալ, Զանեցառելի լուսոյ մայր, Մարմին Տէրունական, Սուրբ, Սուրբ, Ամէն եւ ընդհոգւոյդ Բոմ, Ամէն Հայր Սուրբ, Տէր ողորմեա, Քրիստոս պատարագեալ, Ով զարմանալի, Այսօր ձայնն հայրական, Հայր մեր: Այս երգեցողութեանց իրենց մասնակցութիւնը բերած են՝ Մարի Աբրահամ, Շարլէ Պօյաճեան, Սոնա Թեփիկեան, Յակոբ Աստուրեան, Էլուին Ալպէրեան, Եդուարդ Աթթարեան, Երուանդ Իսքէնտէրեան, Մարտիրոս Քէօչէկեան: Երգապնակները պատրաստուած են RCA-Victor Divisionի կողմէ եւ մեքենական տեսակէտէն արձանագրութիւնները չատ յաջող եղած են: Կը ծախուին Հատը տասը տոլարի: Թղթատարի ծախքով 50 հէնթ աւելի: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Holy Cross Church of Armenia, 580 West 187th Str. New York 33, N. Y.:

ԱՆՀԵՏԱՁՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Օրիորդ Արաքսի Արապեան

Կ. Պոլսոյ եւ Փարիզի հայ լրագրական դաշտը չատ արժէքաւոր դէմքերէն մէկին ալ իր յաւիտենական հանդիստը գտաւ, յառաջացեալ տարիքի մէջ:

Ճիշտ է որ ազգային տեւէ մարդի մէջ իրեն տպարէզ ընտրած գործիչ պէտք է ճանչնալ իր տպրած ժամանակին եւ իր գործունէութեան միջավայրին մէջ: Ողբացեալ Օրիորդ Արապեանի անձնուէր գործունէութիւնը իր բովանդակ արդիւնաւորութեան մէջ սկսաւ գրեթէ կէս դար առաջ, տեւեց մինչեւ իր հեռանալը Պոլսէն ու Փարիզ հաստատուիլ իրեններով, եւ Գատը-Գիւղը եղաւ իր ծառայութեան դաշտը, երկար տարիներ: Բարեկեցիկ ընտանիքի դուստր, Օր. Աբրապեան իր եղբօր եւ քոյրերուն հետ, չատ կանուխէն ժառանգեց ուսեալ, կրթասէր, լուրջ ու ծառայասէր Հայուհիի բոլոր առաքինութիւնները եւ օժտուած ազդասիրական ընտիր ձիրքերով, իր գիւղին Աբրահեան վարժարանը ընտրեց իր անձնուէր ծառայութեանը յարմարագոյն դետինը եւ այս այնպիսի ժամանակ մը՝ երբ 1900 թուականէն առաջ իսկ Աբրահեան վարժարանը կը հանդիսանար Կ. Պոլսոյ ազդ· բոլոր վարժարաններուն առաջնակարգը:

1900ական թուականներուն Գատը – Գիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցիին թաղականութիւնը եւ թաղին Աբրահեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը սոսկածնած էին գիւղին ամէնէն կարկառուն դէմքերը, որոնց նիւթական դիրքէն աւելի իրենց ազդասիրական ոգին դիրենք ընտրած էր այդ պատասխանատու պաշտօններուն ու բախտաւոր էր բազմահայ թաղը: Ողբացեալ Աբիկ Ունճեանի ուժին ու ազդասիրական բարձր հմայքին տակ կը գործէին թաղական ու հոգաբարձուներ ու պէտք է չուրջ կէս դար եռ երթալ, գիտնալու համար թէ թրքական ծանր բռնակալութեան այդ չրջանին ազդասիրական որպիսի բարձր զգացումներովտոպորուած էին թաղին ժողովականները: Թաղին եկեղեցին հասութաբեր մեծ կալուածներ չունէր, բայց բոլոր թաղեցիները վստահութեամբ կուտային կամ կր նուիրէին, վասն զի ուղիղ էր եկեղեցին, դպրոցին ու ազգասիրական մասնակարարութիւնը ու Աբրահեանը տարեկան 2000 օսմ. ինչուան ոսկիէն աւելի պիտակ ունէր: Դպրոցի կրթասէր ու ուսումնական հոգաբարձութեան կազմին մէջ, ողբացեալ Նշան Թորոսեանի արդիւնաւոր տեսչութեան տարինեբուն, հեղինակաւոր դէմք էր Արայ Արապեան, Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչութեան գլխաւոր քննիչներէն մէկը՝ որ միջազգային համբաւ կը վայելէր մայրաքաղաքին մէջ եւ մէկ ամիս առաջ ցաւալի արկած մը անցուցած ըլլալով չկրցաւ ներկայ ըլլալ իր սիրելի քրոջ թաղման: Գրեթէ ամէն գպրոց կ'այցելէր, դասերուն ներկայ կ'ըլլար ու փափաքն էր ուսեալ եւ դաստիարակուած հայ սերունդ մը պատրաստել:

Աղջկանց վարժարանն ալ ունէր իր Տիկնանց խնամակալութիւնը՝ որուն հոգին էր Օր. Արաքսի Արապեան: Աւելի քան քառասուն տարիներ վերջ՝ ինձի համար չատ դժուար է ներկայացնել ողբացեալը իր եռանդուն գործունէութեան մէջ: Ան իր ամբողջ սիրտն ու միտքը դրած էր աղջկանց բաժնին վրայ: Հո՛ն էր, այնքան անձնուէր իր գործակիցներով, դպրոցին մէջ՝ զոր իր տանը չափ կը սիրէր: Օր. Արապեան դպրոցին ոչ տեսչուհին էր, ոչ ալ վարժուհիներէն մէկը, բայց չա՛տ աւելին էր անոնցմէ, դպրոցին ուղղակի վարիչ ուժն էր, զսպանակը: Ան դասարաններուն մէջն էր, տեսչարանին մէջ, կարի ու ձեւագիտութեան սրահին մէջ ու վերջապէս ընդարձակ սեղանատան մէջ՝ ուր ամէն կէսօր աղքատիկ մանչերուն եւ աղջիկներուն տաք կերակուր կը բաժնուէր, առատ, մաքուր, երբեմն երեք տեսակ ու Օր. Արապեան չատ անգամ իր ձեռքով կը բաժնէր ճաշը: Ինք էր որ իր ճաշակովը կը հագուեցնէր աղքատիկ աղջիկները ու տարեկան բոլոր հանդէսներուն աչխատանքի միջոցին կը բաժնէր, առանց յոգնութեան: Եթէ հայ ազդը Ամերիկացիներու կամ Սքանտինաւեան ժողովուրդներու նման օտար միսիոներութեան բաժին մը ունենար, անչահախնդիր, առաքինի, բարի եւ բարեսէր, ես կը կարծեմ որ նման հրաւէրի մը առաջին ներկայացողը Հանդուցեալը պիտի ըլլար: Բայց առանց առոր ալ ան լիովին կատարեց ազդապահպանման իր սրբազան պարտականութիւնը, ու լիովին, յօժարութեամբ, առանց հրաւէրի, իր պարզասէր, համեստ կենցաղավը, ապրելով հաւատացեալ կրօնաւորուհիի մը կեանքը, առանց վանքի, առանց քօղի, իր համայնքին մէջ:

Գատը-Գիւղի հին սերունդը երախտապարտութեամբ պիտի յիչէ միշտ ողբացեալը՝ որ իր պարտականութիւնը լիովին կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ կը բաժնուի ահա իր սիրելի եղբօրմէն ու սիրելի ազդէն:

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ԾԱՂԱՋ»Ի

«Աղխատին պարտականութիւնը»

Այս խորագրով «Ծաղաջ»ի Նոյեմբեր 22ի թիւին մէջ մեծ զարմանքով կարդացի Պ. Լիլլայի եր-դիծականը, որ չատ հինցած ու մաշած յանկերդ մը ըլլալով, ուշադրութիւն իսկ պիտի չդրաւէր, եթէ զուգադիպած չըլլար՝ ընդհանուրին կողմէ գնահատուած բարեսիրական ձեռնարկի մը նա-խօրեակին :

Կասկածէ վեր է անշուշտ, որ Լիլլայի ինչպէս նաեւ հինէն ի վեր բազմաթիւ լուրջ կամ երգիծա-կան դրողներուն միակ մտահոգութիւնը եղած է Աղքատախնամի գանձանակը ազատել ապերեաւիներու ծախքերէն : Ձիշդ նոյն մտահոգու-թենէն մղուած է, որ ես ալ կը փութամ պատաս-խանել ժամանակավրէպ մտայնութեան մը, որու ծաւալումն ու ընդհանրացումը մեծ վնասներ կըր-նայ պատճառել բարենպատակ բոլոր ձեռնարկնե-րուն : Եթէ իսկապէս ատիկա Պ. Լիլլայի անձնական տեսակէտն է եւ ինք սկզբունքով հակադրակ է պա-քահանդէսով կամ այլ ժամանցիկ միջոցներով դրամ հաւաքելու դրութեան, ինչո՞ւ կը ծանրանայ միայն Աղքատախնամի մօտալուտ պարահանդէսին վրայ, երբ Փարիզի մէջ բարեսիրական ուրիշ ըն-կերութիւններ ալ կան, ինչպէս՝ կարմիր եւ կա-պոյտ Խաչեր, Տիկնանց եւն. : Աւոնք ալ ամէն տա-րի, այս եղանակին, անվրէպ նոյն միջոցին կը դի-մեն՝ հաւասարակշռելու համար իրենց պիւտճէին եւ լաւագոյն կերպով դիմագրաւելու՝ իրենց վստահ-ուած նիւթական պարտաւորութիւնը : Արդ, նկատի ունենալով միակողմանի այս ընթացքը, կը տար-ուիմ ենթադրել, թէ մի՛ դուցէ Պ. Լիլլա թելա-դրուած ըլլայ՝ յարակից սենեակներէ կամ քովնտի դռներէ փսփսացող չարախօս լեզուներէ, որոնց ծածուկ ձգտումն է հանրութեան միտքը պղտորել· ինչ որ ինքնին խիստ դատապարտելի է :

Զեմ փսփսքիր նոյնպէս, որ մեր սիրելի Լիլլան հեռուէն ցաւ զգայ կամ դուր տեղը տառապի, մը-տածելով, թէ աղքատին գանձանակէն բաղում դրամարներ յումպէտս պիտի ծախսուին պարահան-դէսի մը առթիւ : Ուստի, ի խաղաղութիւն մտաց, կը փութամ յայտնել, թէ՝ ըլլալիք ծախքը աղքա-տին համար հաւաքուած դրամէն պիտի չառնուի, այլ աղգասէր ու բարեսէր անձերէ, որոնք ինքնա-բերաբար յանձն առած են ամէն պատահութիւն կամ առատաձեռնութիւն : Նոյնիսկ ուսելիք ու խմելիք-ներն ալ նուիրատուներու կողմէ հայթայթուած են :

Աղքատախնամը նոր կազմուած ընկերութիւն մը չէ, այլ քանի մը տասնեակ տարիներու գոյու-թիւն մը ունի : Մենք դեռ Փարիզի ալ չէինք տե-սած, երբ անոր հիմնադիրները հաւաստարմօրէն, ամէն տարի, նման պարահանդէս մը կը կազմա-կերպէին, այնպէս որ այլեւս աւանդութիւն մը դարձած է եւ ժողովուրդը անհամբերութեամբ կը սպասէ անոր, ապա անոր գանձին բերելու համար ամենալայն նիւթական օժանդակութիւնը :

Վերջապէս, տեղին է յիշել ու կրկնել Պ. Լիլ-լայի հանդիպած «փորձառու ազգային»ին ճշմարիտ համոզումը թէ՝ «հարուստը դրօսանք եւ ճոխու-թիւն կ'ուզէ··· այլապէս ոչ կուգայ եւ ոչ ալ կը վճարէ » :

Իսկ ես անվարան պիտի ըսեմ, թէ՝ ոչ միայն հարուստը՝ այլ առհասարակ ամէն մարդ մէկի տեղ տասը կուգայ, տեսնելով իր եսին ու հաճոյ-քին գոհացումը, այդ վայրկեանին իսկ կը ծնի խանդավառութեան եւ գոհողութեան ոգին :

ԱՂՔԱՏԱՍԷՐ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՏՈՒՆԵՐԸ ԾԱՒԵՑԻՆ Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԲՆԱԿԻՆ

Հալէպի «Արեւելք»ը չատ վրդովիչ լուր մը կը հաղորդէ Ներգաղթի համար արձանագրուած հայ-բնակիչներու մասին, որ անդամ մը եւս կը հաս-տատէ Ներգաղթի Ցանձնախումբերուն անյարիր ու անխոհեմ գործունէութիւնը :

Նոր Գիւղի մէջ, բազմաթիւ Հայեր մինչեւ Նոր Տարի Հայաստան երթալու յոյսով, տեղացիներու ծախած են իրենց տուներն ու կալուածները, վո-խանցումը կատարուած եւ դրամն ալ դանձուած է Ներգաղթի Ցանձնախումբերուն կողմէ :

Արդ, Նոր Տարին ահա կը մօտենայ եւ այդ հայրենակիցները սոխուած են դեռ տակն մնալնոյ իրենց տեղերը : Անշուշտ իրենց տուները պարպե-լու հեռանկարը ծանր մտահոգութեան մը կը մատ-նէ զիրենք եւ չատ բնականօրէն իրար են անցած :

Այս ծանրակշիռ հարցին առթիւ, որ նոր յու-սախաբութիւններու պատճառ պիտի դառնայ, «Ա-րեւելք»ի խմբագրութիւնը դիմած է պաշտօնական շրջանակներու, կացութեան մասին ստոյգ տեղե-կութիւններ ստանալու համար :

Հալէպի կառավարիչին յայտարարութեան համաձայն, քանի մը շարաթ առաջ քանիկ աւելի Հայեր խնդրանքով մը դիմած են իրեն, որպէսզի իրենց ծախուած տուներու նոր տէրերու յանձնու-մը յետաձգուի մինչեւ 1947ի վերջը : «Դժբախտա-բար ի վիճակի չենք այդ ուղղութեամբ ձեզ բա-ւարարող պատասխան տալու», պատասխանած է կառավարիչը :

Խմբագիրը նոյն պատասխանը ստացած է նա-եւ Ոստիկանութեան Տնօրէնէն, որ յայտնելէ վերջ իր բարեացակամ տրամադրութիւնները Հայերուն հանդէպ, յայտարարած է թէ՝ որքան ալ բարի ըլ-լայ նպատակը, պետութեան մը պաշտօնեան օրէնք-քին դէմ եւ օրէնքէն դուրս չի կրնար դործել : «Այ-սուհանդերձ, չարունակած է, պարտականութիւն տուի Ապահովութեան պաշտօնեաներէս մէկուն, որ հաւաքէ աղերսադիրը ստորագրող Հայերը եւ դնորդներուն հետ փորձէ համաձայնութեան մը բերել : Օրէնքը չատ յստակ է եւ որոշ· տուները կը պատկանին դնողներուն : Անոնց բարեացակա-մութիւնը կրնայ լուծել այս ցաւոտ խնդիրը» :

Այս առթիւ կարեւոր տեղեկութիւն (թա-փուր) տնօրէնն ալ հաստատելով իր պաշտօնակից-ներուն յայտարարութիւնները, քննադատած է Ներգաղթի յանձնախումբերուն առած այս ապօրի-նի քայլը, ըստ որում անոնք պաշտօնական մար-միններ չեն եւ իրաւունք չունին տուներու առու-ծախով զբաղելու :

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵՒՐՈՊԱՑԵՑ

Եպիսկոպոսի Ներգաղթի Կեդր· Կոմիտէին քե-լադրութեամբ եւ Աղջնորդին դեկավարութեամբ Ատիս Ապէպայի մէջ կազմուած է Ներգաղթի կո-միտէ մը, հետեւեալ անդամներով·— Պ. Պ. Գէ-որգ Քէհեաեան, Վահան Փոդարեան, Յակոբ Նալ-պանտեան, Արշակ Խաչատուրեան, Արսէն Ահմա-եան :

Կիլիկիոյ Գաթողիկոսի յորելեանը տօնուած է Կիպրոսի Աղգ· իշխանութեանց կողմէ, Հոկտեմբեր 27ին : Այս առթիւ դոյացած է 1500 անգլ· ոսկի, որ պիտի յատկացուի Այթիլիասի մշակութային աշխատանքներուն : Ցոյս կայ որ այս դումարը հասնի 2500 սթերլինի :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
(Նամակ խմբագրութեան)

Յառաջիկայ ամառ, Օգոստոս ամսուան ըն-թացքին, Ֆրանսայի մէջ տեղի կ'ունենայ աշխար-հի բոլոր Սկաուտներու Միջազգային Ձամբարը (Ձէմպորի) :

Հայ Արիներու Միութիւնը, ինչպէս անցեալին մէջ՝ հրաւիրուած է մասնակցելու ճամբարին պաշ-տօնապէս : Մասնակցողներն են Միութեան Փարի-զի եւ Մարսէյլի շրջանները Ֆրանսայէն, Աղէք-սանդրիոյ եւ Գահիրէի շրջանները՝ Եգիպտոսէն, Պրիւքսէլի եւ Անվէրսի շրջանները՝ Պէլճիքայէն :

Հայ Արիներու Միութիւնը, իբրեւ դուստ սկա-ուտական կազմակերպութիւն, որ ճանչցուած է Սկաուտական Միջազգային Գրասենեակէն, լիա-զօրուած է ներկայացնելու հայ սկաուտութիւնը եւ կազմակերպելու հայկական պատուիրակութեան մասնակցութիւնը :

Այս առթիւ, կուչ կ'ընենք բոլոր հայ պատա-նիներուն, սկաուտներուն եւ խումբերուն, որոնք Հայ Արիներու Միութենէն դուրս կը դտնուին, մտնել մեր շարքերուն մէջ, վայելելու համար հաւ Արիներու Միութեան տրուած առաւելութիւնները սկաուտական միջազգային ընտանիքին մէջ :

Ի դիմաց Հայ Արիներու Միութեան Գործադիր Խորհուրդի, Ընդհ· Քարտուղար՝ Ն· Պօյաճեան

ԻՏԱԼՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալացի կնոջ քաղաքական դիմագիծը ներ-կայացնող երկու կազմակերպութիւններ կան այ-սօր Իտալիոյ մէջ :— Իտալացի կիներու ընկերակ-ցութիւնը (U. D. I.) եւ Իտալացի կիներու կեդրոնը (C. I. F.) :

Առաջինը ազգային կազմակերպութիւն մըն է, ձեւականօրէն հիմնուած բոլոր քաղաքական եւ ոչ քաղաքական հոսանքներու վրայ, բայց գլխաւոր դրդիչն ուհակակշռողը կընդհակայանանձնաչատաու-րական կուսակցութիւնները, մասնաւորաբար հա-մայնավարները : Երկրորդը հիմնովին Քրիստոն-եայ Դեմոկրատ կազմակերպութիւն մըն է, առա-ջինին հակառակորդ : Իր գլխաւոր նպատակն է շարքերուն մէջ առնել կաթոլիկ կիներ, օգնելու համար Քրիստոնեայ Դեմոկրատ Կուսակցութեան եւ աչխատիլ անոր ի նպաստ քարոզութիւններ կատարել :

Երկու կազմակերպութիւններն ալ պայքարի լծուած են քաղաքական եւ օրէնսդրական ընտրու-թիւններուն առթիւ եւ կիներուն ալ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը կը պահանջեն :

Իտալացի կիներու ընկերակցութիւնը որ կազ-մուեցաւ երկու տարի առաջ, այսօր չատ ազդեցիկ է եւ ուժեղ, հազարաւոր անդամ ունի, գլխաւո-րաբար աչխատաւոր դասակարգէն : Հաւաքական մասնակցութիւնը կը բերէ երկրին վերականգնու-մին եւ վերանորոգութեան գործին : Դեմոնսարներու եւ ֆաչականներու դէմ կատարուած կռիւներուն ընթացքին, անոր անդամները գործնապէս օգնե-ցին ըմբոստներուն եւ իրրեւ տուրհանդակ ծառա-յեցին չատ մը զազտնի կազմակերպութիւններու :

Իտալիոյ ազատագրումէն վերջ՝ կազմակերպու-թեան գործելակերպը հիմնապէս փոխուեցաւ : Ե-րկու մխութիւններն ալ հրաչալի գործ կատարե-ցին,— մանկատուններ ու զպրոցներ, սպառազա-կան հաստատութիւններ ու արհեստանոցներ հաս-տատեցին : Պատերազմի պատճառով երկար տարի-ներ անմնունդ մնացած աղքատ երախաներուն, ծովեզերեայ արձակուրդի կայաններ հիմնեցին :

Մինչեւ 1946 Սեպտ· U. D. I.ին անդամներուն թիւը 402.000ի էր հասած : Զանազան ուրիշ դոր-ծերու կարզին, անոնք կովերու յատուկ դոմեր ճարեցին, անոնց կաթը յատկապէս բաչխելու հա-մար հիւանդներուն եւ մանուկներուն : Օճառի գործարաններ հիմնեցին, քաղաքներուն մէտաք-սահիւս զգեստներու գործը ելն :

տարադրծութիւնը եւ հողագործութիւնը: «Մենք բարեկամութիւն պիտի մշակենք բոլոր գինակից երկիրներուն հետ, բացարձակապէս պիտի յարգենք մեր անկախ արտադրութեան օրինականութիւնը: Մենք խրտուիլակ ճիւաղներ չենք (հեգնական ծիծաղներ աջակողմեան եւեսփոխաններէ): Մի ըսէք թէ համայնավարական կառավարութիւն չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ չէ եղած մինչեւ հիմա: Ամէն բանի սկզբնաւորութիւն մը պէտք է ըլլայ:

Ձայն մը.— Վախճանին սկիզբը:

Վերջացնելով, Պ. Տիւքլօ հրաւիրեց Ժողովը հասկնալ «ընկերային եւ քաղաքական իրականութիւնը: Մեր մասին, ինչ որ ալ ըլլայ քուէարկութեան արդիւնքը, մենք ճշդորէն կ'ըմբռնենք դէպքերու ընթացքը, եւ գիտենք թէ ինչ որ այսօր չի յաջողիր, վաղը անպատճառ պիտի յաջողի»:

Ցետոյ կատարուեցաւ քուէարկութիւնը, ձայնը ձգելով Մորիս Թորէզի ընտրութիւնը: (Երկու քուէ ալ ընկերվարական Լը Թրոքէրի տրուած էր, անշուշտ իրրեւ կատակ): Նախագահը յայտարարեց թէ առաջինը յաջողած չըլլալով, հարկ է վերքրորդ քուէարկութիւն մը կատարել: Բայց որո՞ւ համար, քանի որ ուրիշ թեկնածու չկար: Ժողովականներէն մը առաջարկին վրայ, որուչուեցաւ յաջորդ օրուան (երկ, եշ.) ձգել վարչապետին ընտրութիւնը: Համայնավարները եւս չեն առած Թորէզի թեկնածութիւնը: Կը խօսուի նաեւ նախորդ վարչապետ Կուէնի (ընկերվարական) եւ էմմաական նախարար Ռոպէռ Շումանի մասին: Հաւանական է որ քառաթեւ դահլիճ մը կազմուի:

★ Թերթերը կը գրեն թէ՝ ընկերվարական եւեսփոխաններէն կին մը յուզումէն կուլար, երբ ամկամայ քուէ կուտար Մորիս Թորէզի համար, համաձայն կուսակցութեան հրահանգին:

★ Էմմաական - տնտեսական կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Հաղիւ քսան օր մնացած է, քուէարկելու համար 1947ի առաջին եռամսեակին էմմացոյցը: Էմմաական նախարարին կարծիքով, անհրաժեշտ է խիստ խնայողութիւններ կատարել եւ հաւասարակշռել էմմացոյցը, այլապէս աղէտ մը պիտի ծագի:

Մոլորակ կ'ընդունի ամերիկեան ծրագիր

Մեծ Բրիտանիոյ վարչապետ Ատլի յայտարարեց թէ Մոլորակ ընդունած է Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին Դէշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով անակնկալ յայտարարութիւն մը ըրաւ, ըսելով թէ պատրաստ է մէկդի դնելու դինաթափութեան խորհրդային ծրագիրը եւ ընդունելու Մ. Նահանգներու ծրագիրը, իրրեւ հիմ վիճաբանութեանց: Անշուշտ կրնայ փոփոխութիւններ առաջարկել: Մ. Նահանգներու եւ Քանատայի ներկայացուցիչները ուրախութեամբ ողջունեցին այս յայտարարութիւնը եւ վերջինը աւելցուց.— «Աչխարհը երախտապարտ պիտի ըլլայ Մ. Միութեան արտաքին նախարարին, այն մեծ յոյսին համար զոր իր ճառը կը պարզէ մարդկութեան առջեւ»:

Մոլոթով իր յայտարարութեամբ կ'ընդունի որ հիւլէական ռումբէն զատ, օրէնքէ դուրս հրաւիրական նաեւ ուրիշ քանդիչ զէնքեր: Ցետոյ, կը հակուին նաեւ ուրիշ քանդիչ զէնքեր: Ցետոյ, կը հաւանի որ վեթոյի իրաւունքը չգործադրուի դինաթափութեան միջազգային հսկողութեան առթիւ: «Հինգ մեծ պետութիւնները պէտք է միացան ըլլան դինաթափութեան հարցին մէջ, ապահովելու համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն արդիւնաւորութիւնը»:

Անգլիական պատուիրակն ալ գոհունակութիւն յայտնեց Մ. Միութեան դիջումներուն համար: Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին ոխրագործ բարեացակամութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանքագործներու գործադուլին առթիւ, սէնթիքային նախագահը՝ Ճօն Լիւս դատապարտուեցաւ 10.000 տոլար, Միութիւնը՝ 3.500.000 տոլար տուգանքի: Բանտարկութեան վճիռ չէ արուած: Գործադուլին հետեւանքով կառավարութիւնը որոշեց դադրեցնել արտածումն յատուկ ապրանքներու փոխադրութիւնը, կապոցներու (քոլի) առաքումը երկրէն դուրս, եւ 50 առ հարիւր կրճատել երկաթուղիներու երթեւեկը:

ԿԻՆԵՐԸ ԾԽԱՏՈՄՍ պիտի ստանան յունուար-փետրուարի պարենատոմսերուն հետ, 1947ի համար: Հապա կ'ըսէին թէ ծխախոտի վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ 1947 փետրուարէն սկսեալ...

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական զօրքը սահմանն անցնելով մտած է Ատրպատական. նի ինքնավար հռանգը: Կը վախցուի որ ծանր դէպքեր պատահին:

ՓԱՐԻԶԻ 40.000 ՔՐՋԱՀԱՒԱՔՆԵՐԸ իրաւունք ստացան չարունակելու իրենց արհեստը, քանի որ թէ պիտանի նիւթեր կը հաւաքեն եւ թէ տուրք կը վճարեն: «Մենք ամէն օր 300 Թոն հին թուղթեր, 200 Թոն քուրջ, 150 Թոն ոսկոր, 250 Թոն երկաթի, 100 Թոն ապակիի կտորներ կը ժողվենք, եւ մինչեւ նատր բանուորներէ պէտք ունին այս նիւթերուն»:

ԳՈՒՇԱՏԵՍՐ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով:

Վռամեան եւ Ընկեր կարօ, այս ուրբաթ, 6 Դեկտեմբեր, սովորական հաւաքատեղին:

Ակնունի, Համազասպ եւ Թաթուլ, այս չաբաթ իրիկուն 7 Դեկտեմբեր, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. Խիէէեան:

Հ. Ց. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Գրադարանի սրահը, 137 rue Paul Bert: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. Անտօք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Ծաչի ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ երկուշաբթի 9 Դեկտ. ժամը 15ին ընկերուհի Վարսենիկ Զէքիեանին բնակարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Նոյն Միութեան Սանուհիներու ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ երկուշաբթի 9 Դեկտեմբեր, ժամը 20ին հայ մատուռի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԼՆ.— Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին հայ երիտասարդաց սրահին մէջ, 18 Quai Anatole France: Կարեւոր օրակարգ: Վարչական ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաթող. պատուիրակ Աբրահաղ արք. Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի Լիոնի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ, 69 rue Louis Blanc, հայրապետական օրհնութիւնները հաղորդելով:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԹԷյասեղանը Դեկտ. 8ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Voltaire, 21 rue Odéon: Ի պատիւ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՌՈՒԲԻՆԱՑԻ:

Ֆ.ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷԼԻ մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը՝ Ցունուար 25ին, չաբաթ երեկոյ Քոլիզէի սրահին մէջ:

Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԻԵԱՆի, կաթող. լիազօր:

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Gaveau մէջ, (45 rue La Boëtie):

«ԳԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ»

կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-երդչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ՍԱՐ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Ցայտագրին մէջ պիտի դործադրուին վարպետին մշակած գործերէն 40 կտորներ, խմբերգի, մեներգի եւ դաշնակի համար: Նախօրօք տպահովել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն.— Հրանտ Սամուէլ, Սապօնճեան, 39 rue Trévise, Բամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Պարթեւեան 14 rue Petit, Paris (19): Համերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը:

Ժողովրդական երգի եւ սարի հաւերգ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի վերատեսուչ M. GUSTAVE ROUSSYի եւ նախագահութեամբ MADAME BRUNSCHWIGի, Inspectrice de l'Académie de Paris, ի նպաստ St. Hilaire du Touvetի ապաքինարանի Ֆրանսացի եւ օտար ուսանողներու: Այս կիրակի 8 Դեկտ. ժամը 2.30ին Սորպոնի Richelieu ամփիթատրոնին մէջ: Հայկական բաժնին կը մասնակցին ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ՌԷժիսի Ցովհաննէսեան: Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն: Գինները 50, 75 եւ 100 Ֆրանք:

Տարեկան պարահանդէս

Փարիզի Հայկական երգչախումբի, Ցունուար 26ին, ժամը 4ին 12, HOTEL CONTINENTALի սրահներուն մէջ:

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

կը յայտարարէ որ ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յարգելի յաճախորդները ամէն օր ժամը 9էն 10 եւ 6էն 7, իր Cabinetին մէջ, **21 rue Pierre Sémard Paris (9) (anciennement Rue Baudin, métro Cadet** կամ Poissonière) եւ կամ ժամադրութեամբ: Tél. Tru. 29-39 (Բացի չաբաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերէն):

Համերգ Մարեզիի վրայ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. Կիրակի գիշեր, ժամը 21ին Հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի:

«Արմենիա» երկտեղ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԴՍԵԱՆի:

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ եկեղեցական թէ աչխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ:

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիշէն տոմս չի ծախուիր: Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02: Ե. Ամիէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean եւ երգչախումբի անդամներուն:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՏԱՊԱՂԵԱՆ այսու կը տեղեկացնէ իր բարեկամներուն, որ իր տիկնոջ Լիզայի մօր եւ հօրեղբօր ՍՕՆԻԱ ԵՒ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ-ՆԵՐՈՒ (վախճանած երեւան) հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հայոց Ս. Ցովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ, (15 rue Jean Goujon), այս կիրակի, 8 Դեկտ. պատարագի արարողութենէն վերջ:

Ռ. ԱՒԱԼԱՆԵԱՆ ԵՒ Զ. ՊՕՏՈՍԵԱՆ
Կը կազմակերպեն
ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆ
Ցունուար 18ին, Salle d'Iénaի մէջ: Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

ՊԻՑԱՆԲՈՒՐԼԵՆ Այբի Տիկին Զարուհի Համբարձումեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գիրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ::

ԴՐՆԱՊԱՆ - ԴՐՆԱՊԱՆՈՒՀԻՆԵՐԸ պարտաւոր չեն դուռները գոցելու եւ տունը մնալու: Ոստիկանութիւնը եւս առաւ նախորդ հրամանը:

ԱԹԼԷՏԻՔ կը հեռագրեն թէ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան Մակեդոնիայէն մինչեւ Պելպոնէս, ըմբոստներուն եւ կառավարական զօրքին միջեւ: Ցունաստան ուղղակի կ'ամբաստանէ իր դրացիները, Եուկոսլաւիան, Պուլկարիան եւ Ալպանիան, իրրեւ մեղսակից: 38 ըմբոստներ սպանուած են առջի օր:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

MEUBLES MODERNES

60, Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԼԵԱՆի կահ - կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Այս ծանուցումով ներկայացողին մասնաւոր գեղչ:

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(Ցաջորդ Պ. ԿՐԷԿՈՒԱՌ)

28, rue St. Séverin, Paris (V)

Métro: St. Michel **Tél. Odé. 34-83**

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու ճոխ զանազանութիւն: Արեւելեան առաջնակարգ ճուագախումբ: Կ'երգէ փարիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի **Mme. SONIA KARAKACHE**: Նախընտրելի է նախապէս գրաւել սեղանը:

Ուղադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափագեան **վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ **métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տօլ.

Samedi 7 Décembre 1946 Շաբաթ 7 Դեկտեմբեր

ՓԼ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4873_Նոր շրջանի թիւ 512 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՒՆ «ՖԱՇԻՍՏ»ՆԵՐԸ

Քանի մը ճշմարտութիւններ եւս, փակելու համար անհաճոյ էջ մը որ բացուեցաւ հակառակ մեր կամքին: Իրրեւ հետեւանք պաշտօնական բերաններէ արձակուած լուսանքներու:

Ըսեր ենք առաջին օրէն,— երբեք մխիթար չունինք հին վէրքեր քերքելու կամ նոր ճեղքեր բանալու :

Ատոր համար ալ, մէկ հիմնական ուղեգիծ,— ոչ մէկ պատասխան, զանազան պիտակներու տակ արձակուած աուտերու, քսութեանց եւ բանսարկութեանց :

Երեւանի խօսնակը ուրիշ բառ մըն ալ սահեցուցած էր Նոյեմբեր 29ի հրչակաւոր ըրոյցին մէջ,— «ֆաշիստ Դաշնակները» :

Նոյն բառը կը հնչէր Փարիզի ռօնակառարութեան առթիւ սարքուած չարժանկարին մէջ:

Անդին, Աղբրէջանի մէջ, Ռատիօ - Բաքուն կը կապկէր նոյն եղանակը: Անչուշտ եւ Ռատիօ - Թրիլիսին (Թիֆլիս): Ու ձայնը կ'արձագանգէր ամբողջ 10 Միութեան մէջ, մինչեւ Մոսկուա :

— « Հայաստանը փրկուած ֆաշիստ Դաշնակների անարգ լծից»··· Ճիշդ այնպէս ինչպէս եթէ աղաւնած ըլլար ցարական, անգլիական կամ ամերիկեան աշխարհակալութեան լուծէն :

Երբեք այսքան ռասիական մոլիգնութեան հասած չէր կուսակցական, հաւատամքական առեղծութեան կիրքը, առաջնորդութեամբ հակայական ուժի մը որ կը տիրապետէ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին :

Առելութիւն եւ ոխակալութիւն, որ ոչինչ ունի գաղափարական: Քառասուն - յիսուն տարի առաջ ալ եւ մանաւանդ 1905ի յեղափոխութեան առեն, մարդիկ այսպէս կը պայքարէին :

Այն առեն ոչ «Կոմպարտիա» կար (Կոմ· Կուսակցութիւն), ոչ բոլշեւիկ - մենշեւիկ, այլ միայն Սոցիալ - Դեմոկրատ հոսանք: Զկար նաեւ «ֆաշականութիւն» բառն իսկ :

Արդ, իրարու յաջորդող սերունդները այնքան լաւ սերտած են իրենց դասը, որ հազիւ թէ կը տարբերին իրարմէ :

Աչխարհ սարսեցաւ իր հիմերէն: Երկու պատերազմներ վեր ի վայր շրջեցին ամէն բան: Գահեր տապալեցան եւ ժողովուրդներ կործանեցան : Թմրած, կործանած ազգեր յարութիւն առին: Եւ սակայն, արեւելեան սոցիալ - դեմոկրատ ազան - դամոլութիւնը մնաց անսասան : Մնաց տաճին կառչած : Հակասելով իր իսկ սարքած յեղափոխութեան պահանջներուն :

Եւ Թոյնը հոսեցաւ մինչեւ Ատլանտեանի եւ Խաղաղականի ափերուն վրայ: Ամէն ուր որ հայկական համրանք մը անձկութեամբ կը հեւայ, ի խնդիր հայրենիքի :

Ու տեսանք ներգաղթի պատուիրակներ, որոնք հազիւ իրենց պաշտօնատեղին հասած, սրբազան պարտականութիւն համարեցան «Քչնամի» հռչակել Դաշնակցութիւնը :

Սուրիա - Լիբանանէն մինչեւ Ֆրանսա, այդ պատուիրակները Հայոց պատմութիւն հեղեցին, Վարդան Մամիկոնեան, Դաւիթ Բէկ եւ Խորայէլ Օրի հոլովեցին, փառաբանելով անոնց պատուական պայքարը :

Իսկ երբ կարգը եկաւ այդ պայքարի յաջորդական չրջաններուն եւ Հ· Յ· Դաշնակցութեան, իրենց ամէնէն թեթեւ որակումն եղաւ «ֆաչիստ» :

Ամէնէն համբակ հայախօսն ալ դարձաւ հեռատոր, մոլորեցնելով ունկնդիր բազմութիւնները որոնք երբեք տրամադրութիւն չունէին գայլի աւետարան լսելու :

Այն աստիճան որ, մարդիկ ներգաղթն անգամ տառապանքի վերածեցին, միջնադարեան հաւատաքննութեամբ :

Անոնք մասնաւոր հարցարաններ ու հարցաքննիչներ պատրաստեցին, երեւան հանելու համար հայրենակարօտ հայորդիներու քաղաքական անցեալն ու ներկան :

Անոնք մինչեւ դետին խոնարհեցուցին հայրենիքին տարագիր զաւակները: Տրորեցին, արիւնեցին անոնց սիրտը: Թունաւորեցին անոնց հոգին: Որոմ ցանեցին հօր եւ զաւկի միջեւ :

« Ֆաչիստ»: Փնտռեցէք անոնց մէջ որ այս բարքերը ստեղծեցին ու կը քաջալերեն, ծաղրանկարի վերածելով յեղափոխութեան տարրական դիտելիքները :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նուէրի մը առթիւ

Գարնան սկիզբն էր: Մէկ ծրար պարէն ղրկեր էին Ամերիկայէն, ատկէ քանի մը շաբաթ առաջ՝ բարեգործականը նամակով մը կը տեղեկացնէր թէ ինծի տրամադրուած է դոլար մը, իբրեւ նուէր: Ուրախացայ որ ծրարն ալ նոյն աղբիւրէն էր:

Եթէ չպատասխանեցի, պատճառն այն է որ ես ունիմ իմ սկզբունքներս, որոնց հետ կ'ապրիմ՝ ընտանիք կազմած, հանրապետութիւն հիմնած: Արդ, իմ հանրապետութեանս մէջ՝ ամէն մարդ չի կրնար նուէր ղրկել ամէն մարդու, — օրէնք պատճառութեան :

Ուզողը թող հպարտութիւն համարի, կամ ուրիշ բան,— կը բաւէ որ ես հաշտ կ'ապրիմ իմ սկզբունք աղբարիկներուս հետ: Գիւղացիները շատ կը վախնան պարտական մնալէ, դիտնալով որ պարտքը կը բռնաբարէ կոյս հոգիները,— եւ ես գիւղացի եմ :

Ատոր համար՝ ջղայնութիւնս, ընկերներս զարմացնելու աստիճան, երբ ծրարը հասաւ,— ո՞վ է այն որ իրաւունք կուտայ ինքզինքին, նուէր ղրկելու իրեն անծանօթ անձի մը: Կ'ընդունիմ որ պեղեցիկ է ժխտը, բայց ո՛չ ինծի համար, որովհետեւ ընկերներէս եւ ծանօթներէս դատ՝ ո՛չ ոքի կուտամ այդ մտերմութիւնը, նոյնիսկ անօթութեան օրերուն: Կ'ընդունիմ որ սրտառուչ է ժխտը եւ մարդկային, բայց դիտղութիւն մը ունիմ, — նման նուէրները կը ղրկուին յաճախ այն անձերուն, որոնք վեր բարձրացած են արդէն զորշ դանդուածէն, զադաթ կազմած եւ անուն չունած, (եւ այստեղ՝ հասկնալի է, այլեւս, նուիրատուութեան բուն շարժառիթը ,— յիշեցէք Պէրնըրտ Շոյի մերժումը նուէրի մը պատճառին տակ) մինչ նոյն այդ նուէրները կը մերժուին այն խռնարհներուն, որոնք չուքի մէջ կը մնան:

Վայրի տունկ մը թէեւ, ե'ս ալ կը սարսռամ անուշ գուրգուրանքէն եւ համակրանքէն, երբ հեռաւոր ընկեր մը կը յիչէ քեզ, ձեռքի խնճորը կը կիսէ ու կը ղրկէ քեզի, կ'ուզէ որ անուշ ընես հետն իրեն, պատրանքը տարով որ բազմած էք կողք կողքի՝ նոյն սեղանին վրայ: Բայց այդ անուշ, այդ անմոռանալի, այդ հոգին սարսռացնող նուէրները կ'ընկերանան նամակներու, որոնց տակը կր տեսնես ստորագրութիւնը սիրած անձիդ :

Այս օրերուս, օրինակ, նամակ մը հասաւ հեռաւոր Արճենթինայէն,— մեր ընտանիքէն՝ ընկերներ են որ կը զրկեն թէ խնամուած ծրար մըն են շիներ եւ ղրկեր Յառաջի Շայերուն, որպէսզի անուշ, ընենք իրենց հետ: Ուշադրութի՛ւն, քաղցկինե՛ր, ուշադրութի՛ւն, նամակին մէջ չեն մոռցած աւելցնել կարեւոր տող մը,— կը խնդրեն որ չվիրաւորուինք, ուզեցինք, կ'ըսեն, ձեզ տեսնել մեր սեղանին վրայ: Է՛հ, այս մէկ տողը նուէրներուն ամէնէն քաղցրն է արդէն : Ի՞նչպէս վիրաւորուինք , ընկերնե՛ր, մենք մեր աղ ու հացը բաժնող ընտանիքին մէջ ի՞նչպէս կրնանք վիրաւորուիլ իրարմէ : Շատ խնամարհ ընկերներ էին, որ պատերազմին մէջ՝ Վալտնէն ու Պորտոյէն յաճախ դեղ ու ծիրան կը հասցնէին մեզի, եւ մենք կ'ընդունէինք հրճուանքով իբրեւ արքայական պարգեւ, ատաուածային ընծայ: Պլիտայէն (Ալճերիա) եւ Լաթաքիայէն (Սուրիա) կարօտի ապրշումով մը մեզ միացնող ընկերներ ամէն բան կ'ընէին ու միջոց կը գտնէին բան մը հասցնելու համար մեզի, պատերազմի տաժանելի օրերուն, բայց մենք գիտէինք, որ մեր ընկերներն էին անոնք:

Պարէնի ծրարը, որ ինծի ղրկուած էր գարնան սկիզբը, նամակի չէր ընկերանար: Անծանօթ անուն մը կար միայն, — Ռուբէն Պէրպէրեան: Որհնեցայ թէ մարդ մըն է Բարեգործականին: Ես չեմ կրնար պարտական մնալ Բարեգործականի, ըսի: (Բարեգործականի նման գործունէութեան մասին պիտի գրեմ առանձին) :

Անցեալներն էր, որ Հայրենիքէն իմացանք թէ Ռուբէն Պէրպէրեան կը պատկանի մեր ընտանիքին: Եւ ինչպէս մեկը որ իր չճանչցած ու կորսուած արենակիցր կը գտնէ, այնպէս գուրգուրանքով ուզեցի ծանօթանալ ընկեր Ռուբէն Պէրպէրեանի կեանքին:

Չեղի եւս կը ծանօթացնեմ իր կեանքը՝ յաջորդով :

ՍԱՍԱՉ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Դ· օրուան պարտութենէն վերջ, համայնավար կուսակցութիւնը ետ առաւ Մորիս Թորէզի թեկնածութիւնը եւ որոշեց չմասնակցիլ ո եւ է կառավարութեան որ կը կազմուի Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) ղեկավարութեամբ :

Երեսփ· ժողովի հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, մթնոլորտը այնքան տաքցած էր որ, կարելի չէր եղրակացութեան մը յանդիլ: Թորէզի հրաժարումէն վերջ թեկնածու կը մնար միայն ներկայ վարչապետը, Ժոռժ Պիտօ: Սակայն համայնավարները եւ ընկերվարականները որոշեցին քուէ չտալ անոր թեկնածութեան: Ժխտական դիրք բռնած էր նաեւ ձախակողմեան խմբակցութիւնը (արմատականներ եւն·) : Այս խմբակցութիւնը կ'ուզէ որ ազգային դահլիճ մը կազմուի զանազան հոսանքներու մասնակցութեամբ, որպէսզի կարենայ վստահութիւն ներշնչել երկրին, այս ծանր կացութեանմէջ:

Համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեանց ձեռնպահութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց ամբողջ երկրին մէջ: Բացորոշ է որ առանց անոնց մասնակցութեան :

Համայնավար կուսակցութեան բանաձեւը չնորհաւորելով Մորիս Թորէզը՝ 259 քուէ չհաւաքուն առթիւ, կը յայտարարէ թէ պիտի չարունակէ իր ջանքերը, համախմբելու համար բանուորական եւ ժողովրդավար ուժերը, իբրեւ գլխաւոր պայման Ֆրանքին փրկութեան եւ երկրին անտեսական վերակազմութեան :

Ժողովր բացուած առեն, Ժողովրդական Շարժումին ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը կը դնէ Պ· Պիտոյի թեկնածութիւնը: « Գործը ազգային է: Պէտք է զոհողութիւններ ընել, արդար բաշխումով: Որհեմ գործողութիւն մր դիներու վրայ եւ տնտեսական նոր ազատութիւններ : Հակակշիռ կատարել միայն անհրաժեշտ պարագաներու մէջ : Այս գործերը եւ ուրիշներ կարելի է կատարել միայն հետեւեալ պայմաններուն մէջ,— կառավարական հեղինակութիւն, նախապարական համերաշխութիւն, կացութիւնը լրիւ լուսաբանելով երկրին առջեւ: Ելմտական խնդիրը լուծելու համար չկայ ուրիշ հրաշք եթէ ոչ զոհաբերութիւն ամէնուն կողմէ: Ելմտացոյցը կրնայ հաւասարակշռուիլ միայն քաղաքային եւ դիներու կրճատումով, նպաստներու ջնջումով, բայց հացէն, կաթէն եւ կարգ մը նեպարեալ ուտեստներէ, կարգ մը վարչութենէ եւ նոյնիսկ նախարարութենէ ջնջումով, հարկային բարենորոգումով: Տնտեսական տեսակէտով , նը տար որ կարելի է»:

Պատասխանները կը ֆեհադատոին

Մոսկուայի անթելը առջի օր յարձակեցաւ սովետ պատմագէտներուն վրայ, մեղադրելով թէ « կարեւորութիւն չեն տար» Մ· Նահանգներու , Արեւելեան եւ Արեւմտեան աղբերու արդի պատմութեան: Ծանակը յիշելով սովետական պարբերաթերթի մը, «Մշակոյթ եւ կեանք»ի մէկ յօդուածը, կը յայտարարէր·

— « Խորհրդային պատմագիրներուն պարտականութիւնն է լիովին երեսն հանել յետադիմական ցեղային վարդապետութիւնները»: Ըօդուածագիրը կը պահանջէ որ ցարական եւ ներկայ Ռուսիոյ վարչաձեւի բաղդատութեան առեն, անպատճառ չներկայացուի ներկայ կարգուսարքը :

«Կարգ մը պատմաբաններ կը փառաբանեն ու կը գեղեցկացնեն ցարական արտաքին քաղաքականութիւնը եւ երբեմն կը թերանան ցոյց տալ՝ Սովետական եւ յեղափոխութենէն առաջուան Ռուսիոյ տարբերութիւնը՝ խորհրդային եւ հին հայրենասիրութեան միջեւ: Նկատելի պարագայ մըն է, որ առենէ մը ի վեր, մեր կարգ մը պատմագէտները վնասակար տեսակէտներ կը պաշտպանեն, հակառակ լենինական վարդապետութեան, գրականութեան եւ արուեստի նշանաւոր դէմքերը ներկայացուած ժամանակ կը զոհեն պատմական ճշմարտութիւնները, — մոռացութեան տալով այդ մարդոց վիպումները եւ թերութիւնները, կարծես թէ խորհրդային պատմաբան մը պարտաւոր ըլլար մեծ մարդոց միայն դրական եւ յառաջդիմական գործունէութիւնները ներկայացնել : Ինչո՞ւ համար մնասաբեր է այս ոչ-Մարքսեան տեսակէտը: Որովհետեւ կը հակասէ պատմական ճշմարտութեան ու կը խեղաթիւրէ այլեւայլ կարկառուն դէմքերու զարգացման պատմութիւնը»:

Ազդարարելէ վերջ թէ պատմաբանները պարտին աւելի եռանդով պայքարիլ Ֆաշական եւ ուրիշ բոլոր յետադիմական գաղափարներու դէմ, խօսնակը աւելցուց·— Խորհրդային պատմական դիտութիւնը պէտք է ընդարձակէ իր սահմանը, աւելի ուշադրութիւն ընծայելով ընդհանուր պատմութեան, Եւրոպայի ամենակարեւոր երկիրներու, Ամերիկայի եւ Արեւելքի պատմութեան» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՕՇԱԿԱՆԻ ՀԵՏ

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսինք Սփիւռքի մասին. կը ճշտենք անոր դէմքը, կանդ կ'առնենք բանաստեղծութեան վրայ, կը զբաղինք առանձին դէմքերով, բանաստեղծներով, գլխաւոր ներկայացուցիչներով:

Յետոյ, վէպով ու պատմուածքով, յետոյ քննադատութեամբ:

Կուտամ վերջին դլուխը, անոր համար, որ կ'ընդդրկէ ան, գրեթէ, ամբողջ գրականութիւնը, մեր գրականութեան ոգին, տաղանդը, վերելքը եւ նաեւ... վայրէջքը:

Օշական չատ ոգեւորուած չէ, ինչպէս այս տողերը գրողը: Քննադատութիւնը, որ բարձրագոյն առաքելութիւն մը ունի ամէն գրականութեան մէջ, հետզհետէ ընկղմելու վրայ է, տրուած ըլլալով քննադատ մտքին աստիճանական նուազումը մեր օրերուն. տրուած ըլլալով իշխանութիւններու սբ. խուր ջանքը՝ կոտրելու քննադատ մտքին թեւերը, լծելու զայն քաղաքական նպատակներու, առօրեայ չարժումներու, հաշիւներու, այսինքն՝ դերասանութեան, դեր ըսելու, այսինքն՝ արձագանդ դառնալու տրուած հրահանգներուն...

Բայց, կը խորհիմ թէ ժամանակաւոր աղէտ մըն է աս, որ կը հարուածէ իշխանապետական երկիրներու ժողովուրդները եւ կը կաչկանդէ մտքի ազատ թռիչքը, դերագոյն նուաճումը՝ դոր ձեռք բերած ըլլայ մարդկութիւնը, դարերու իր պայքարով:

Հայ գրականութիւնը, ինչպէս հայ Միտքը, առհասարակ, հպարտ էին այս ազատութեամբ: Հայոց նորագոյն պատմութիւնը ազատութեան ու ազատագրութեան պատմութիւն մըն է: Հայ յեղափոխութիւնը չքեղ պոռթկումն եղաւ այս հրեղէն չարժումին, իբր արդիւնք, նաեւ, մեր մտաւորական գործիչներու ազատաչունչ գրականութեան, սկսած Աբովեանէն, Րաֆֆիէն մինչեւ Ա. Հարոնեան, Արիսեանէն մինչեւ Սիամանթօ ու Վարուժան, մինչեւ Սփիւռքի մէջ ապրող ու ստեղծագործող մեր գրողներն ու բանաստեղծները, դէթ չատերը անոնցմէ:

Այս օրերուն, աւելի քան երբեք, անհրաժեշտ է քննադատին դերը, չբսելու համար խարազանը, հայ գրականութեան մէջ, ուր նոր ու կորագամակ նեղու համար իրենց չուքին տակ: Երբ տխուր դեր կը կատարեն անտաղանդ գրողներ, ուսանուրին հետ ամէն բան կը դրեն, «քննադատութի'ւն» մանաւանդ, դիրք ու անուն չահելու. արժէքները կ'արժէքազրկեն, գրական սակարանին մէջ արժէք դառնալու համար:

Գրական քննադատութիւնը, այսօր, չատերու համար ամբոխավարութիւն դարձած ըլլալով, երկար կը խօսինք Օշականի հետ.— դոհերէն մէկը յանուն գրականութեան ու հայրենասիրութեան բացուած այն խաչակրութեան, որ կ'արչաւէ դեռ հայ գրականութեան անդաստանին մէջ, այնքան տիեստութեամբ եւ ախտաւոր մտայնութեամբ, խափանելով հայ հոդիի ազատ ծաղկումը:

— Օշական՛, կ'ըսեմ, ի վերջոյ, ամփոփելու համար մեր խօսակցութիւնը, ի՞նչ կը խորհիս մեր քննադատութեան մասին: Ի՞նչ դեր կը վերագրես անոր, մեր գրականութեան զարգացման մէջ:

Օշական.— Մեր քննադատութիւնը կը փորձուի գրական հանդէսներու եւ թերթերու մէջ:

Հանդէսներու մէջ եղած քննադատութիւնը, ընդհանրապէս, ենթակայ է հոսանքներու, եւ ազատ կ'արգիլէ զայն:

Միւս կողմէ, պակասը զրքին ու գրական չարժման (որոնք քննադատութիւնը կը անուցանեն) առօրեայ նկարագրով գրականութիւն մը, քննադատութիւն մը չեն տար: Ոմանք ծիծաղելի դարձուցած են անցեալով զբաղիլը (Շ. Շահնուր), ուրիշներ՝ մանկտա ունին միայն գովելու կամ պարսաւելու (վահէ վահեան), ուրիշներ՝ էսփրի կ'ըննեն (Ա. Ծառուկեան): Փարիզը ամէնէն տաքն է լուրջ քննադատեան մը գաղափարով (բաղդատելով Սուրիոյ եւ Ամերիկայի): Ամերիկա հիմնավին կ'անդիտանայ, իր ձիզը յատկացուցած ըլլալով քաղաքա-պատմական գրականութեան: Սուրիան ատոր պէտքը չզգար, ան ստեղծումի թափին մէջ է, ուր չեն զբաղիր քննադատութեամբ:

Ամէնէն չատ քննադատը՝ Եգիպտոսը ունի, բայց Եգիպտոս իմացականութեան կեդրոն չէ եղած, եւ հիմա ալ չի կրնար գրական միտքը առաջնորդել, տրուած ըլլալով առօրեային չարժուած ըլլալը:

— Կը սխալիս, Եգիպտոս այն չէ, ինչպէս որ էր երկու տասնամեակ առաջ, մինչեւ իսկ տասնամեակ մը առաջ: Հասած է երիտասարդութիւն մը, որ ունի լայն հետաքրքրութիւն եւ երեւութականն անտարբերութեան մը տակ, ըստ էութեան կը գնահատէ հայ գրականութիւնն ու մշակոյթը: Կը կարդայ եւ կ'աջակցի մեր մտաւորական չարժումին: Նկատի առ որ Եգիպտոսը՝ բաղդատաբար

ՄԵՐ ՀԱՑՐԵՆԻՔԸ

Բասենի չրջան

Արաքսի վերին հովիտը կը բաժնուի երկու մասի. հարաւը Թէքման՝ որ Արածանիի գետակիցներէն Խնուս եւ Տուղա գետակներու հովիտներու հետ, միասին կը կազմէ Մարդաղին: Հիւսիսը՝ Բասեն, ուր Արաքս կը ստանայ բազմաթիւ գետակիցներ, ընդ որս Մուրց, որուն մէկ ճիւղը՝ Գուռնիճ գետ՝ կը ծնի Արծաթաղբերքէ, միւս ճիւղը կը կոչուի Նապի գետ:

Բասեն Այրարատի արեւմտեան ծայրագաւառն է, չրջապատուած՝ հետեւեալ լեռներով,— Փալանտէօքէն, Տէվէպոյու, Գարկափազար, Քիրէճլի, Հիւնքեար Տիւզի, Ագ Մեղրէ (Մեծրաց լեռ), Քօչուէթ, Ագրակ, Սօղանլու, Զիարէթ, Ալատաղ, Սոխէ, Բարթող, Զաքմաք, Գարաթաչ, Թօփ տաղ, Սաքալֆութան: Ակէ զատ, Աղճապօնճուխ՝ Խոսրովերանի մօտ ծաղկաւէտ եւ ջրաբեր լեռ մը: Հիմնար՝ Զօպան Քէօփրիւի հիւսիսը, ունի սրբաբազան ծառեր, ուր ուխտ կ'երթան: Կիւնճիւռ՝ Աւնիկէ երեք ժամ հեռու, ծնունդ կուտայ վտակի մը, որ վայրի պտուղներու անտառէ մը անցնելով կը թափի Երասխ: Միրանի լեռ Հասանգալէի հիւսիսը, Այգորդ, Արատող եւ Տէլիպաղայի մօտ Հաճի Կէտիկ եւ Սորիկ: Դուարաբուծութեան յարմար եայլաղներ են հիւսիսային լեռները եւ Ալէմ տաղ: Լեռնանցքներէն կարեւոր են Գարկափազարի կիրճը կարմիքսու գիւղի արեւմուտքը: Տէվէ պոյնու որ կ'առաջնորդէ Երզրում: Գարա Տէրպէնդ՝ Բագրեւանդի դուռը, քառորդ մղոն երկար եւ 40 կանգուն լայն:

Բասեն ունի 4500 քառ. քմ. տարածութիւն եւ 45.000 բնակիչ: 1914ին Ռուսերը փրկեցին Բասենի 22.000 Հայերը: Միւս բնակիչներն են Քիւրտեր, Թուրքեր, Զէրքէզներ եւն: Այս չրջանը հաղորդակցութեան օղակ մըն է, ուր իրար կը կտրեն հետեւեալ ճամբաները.—

Ա. — Պայազիտ — Հասան Գալէ — Երզրում — Տրապիզոն թրանսիդի ուղին, որ պատմական Արտաչատ — Սատաղ արքունի ճանապարհն է: Բ — Քէօթրիւքէօյի արեւելքէն երկու ճամբայ դէպի Կարս, մին Գարաուրղանէ եւ միւսը Գարապուրտէ անցնելով: Գ — Հասանգալէ—Խնուս—Մուշ ուղին:

Կարաւաններէն Բասենի երկարութիւնը երեք, իսկ լայնքը մէկօրէն կը կտրեն: Այս գաւառը երկու մասի կը բաժնուի,—

Ա. Ստորեայ Վերին Բասէն, 40 գիւղ ունի եւ 25 մղոն լայն տափարակ դաշտ մը, հիւսիսը փոքրիկ անտառներ:

Բ. Ստորին Բասէն օժտուած լեռնահովիտներով, ձորերով, դաշտերով, դէպի հիւսիս մայրի եւ սեղ սեղ սօսիի անտառներով: Գաւառքի'արտադրեց_ցորեն, արմտիք, ընդեղէն: Ծագիկներէն նըշանաւոր են հօրօտէն եւ աղբերանց արիւն: Հանանդալէի մօտ կայ հանքածուխ: Նոյն վայրին, Զօպան քէօփրիւի եւ Զուրնի մօտ կան ջերմուկներ:

Գլխաւոր աւաններն են,— Հասանգալէ, Վերին Բասենի կեդրոնը. մօտը Միրանի լերան վրայ կարմիր կամ Ս. Աստուածածին վանքը, Գրիդոր Մագիստրոսի դերեզմանով: Գետին վրայ կամուրջ, բերդին մօտ քարայրի մը ձեղունը եղջիւրներով օժտուած: Ալիչան կը կարծէ որ հեթանոսական ուխտատեղի մըն է, իսկ Հասան Տէմ ուխտատեղին ալ կը նոյնացնէ ատրուշանի մը հետ: Քաղաքին մօտ կան ճահիճներ:

Քէօփրիւէոյ (Վաղարչաւան) չինուած վաղարշ թագաւորէ, մօտը Զօպան Քէօփրիւսի՝ չինուած հայ հովիւի մը հնարքով, իսկ կարաւանատունը Ալիչան իրաւամբ կը նոյնացնէ Բոլորապահակին հետ:

Հերթեւ՝ հարաւը Փօթօղլու լեռնահովիտը, երկու ժամ երկայնութեամբ, տարասփիւռ ցուրտ, ուր մինչեւ Մայիս կը ձիւնէ: Աւնիկ ունի բերդ, մօտը ջրամբար մը եւ վայրի վարդի թուփ մը, ուրկէ բժշկութիւն կը յուսային հիւանդները: Տէլի Պապա՝ մօտը ուխտատեղի: Դու եւ Որդսրու Գարկափազար լեռներու մօտ, Խոսրովերան՝ բոցիկ սեւ ապառաժուտ լերան վրայ: Սորպահան եւ Ոկոմի: Իսկ Ստորին Բասենի մէջ Խորասան, Զիւրին (Ծուռինա կամ Ճուստինոպոլիս), Ագար գիւղ, Արտամուրեան եւ Սալքորա՝ Խանի Զայի եւ Երասխի գետախառնուրդին վրայ:

Վանեան բեւեռագրեր գտնուած են Հասանգալէ եւ Ս. Խաչ լեռ: Նոյն լերան վրայ կան խոյակերպ դերեզմաններ:

Ոկոմի կը կրէ կելտական ճարտասանութեան աստուածու անունը (Ալիչան): Բասենի նորապսակները կրակ վառելով վրայէն կը ցատկեն, ծուխին կրակ վառելով վրայէն կը ցատկեն, ծուխին այս կամ այն կողմը հակիլը, նշան է հարսին բեղնաւորութեան:

Գլխաւոր նախարարութիւններն էին Որդունիք, Բասենիք, Արեղեանք, Գարեղեանք և Հաւնունիք, որոնք կուտային 2500է մօտ զինուոր:

Պատմական դէպքերէն նշանաւոր են.— Քսենոփոնի անցքը, Դոմետիանոսի պարտութիւնը Արտաչէսէ, Պոմպէոսի եւ Կորբուղոնի արչաւանքները:

Արշակունեաց օրով Ոսխայի մօտ (ըստ Ալիշանի Իշխու գիւղ) Ներսեհ Պարսիկի պարտութիւնը նի Իշխու գիւղ) Ներսեհ Պարսիկի պարտութիւնը Ցոխներէ, Արշակի եւ Վաչէ Մամիկոնեանի յաղթանակները Պարսից վրայ, Որտունիներու կոտորածը նակները Պարսից վրայ, Որտունիներու կոտորածը Վաչէ Մամիկոնեանէ: Մարզպանական չրջանին Վաչէ Մամիկոնեանի յաղթանակը Միհրան Պարսվահան Մամիկոնեանի յաղթանակը Միհրան Պարսիկի վրայ: Իսկ Բոլորապահակի մօտ Տամ Խոսրով

Ռուստովեն Թիֆլիս

Paris-Presseի թղթակիցը կը գրէ.— Կովկասի եւ Ռոստովի միջեւ կայ հողամաս մը որ 1942ին յարձակման ենթարկուեցաւ Գերմաններուն կողմէ, բայց այնքան չուտ հասաւ աղատագրումը որ աւերները անկարեւոր են: Բուն Ռոստովը որ պատերազմին չորս անգամ տէր փոխեց, մասնաւորապէս մեծ վնասներ կրեց: Թատրոնը, հանրային հաստատութիւնները եւ շատ մը չէնքեր հրդեհէն քանդուեցան, մանաւանդ երկրագործական մեքենաներու հսկայական գործարանը եւ շատ մը ուրիշ գործարաններ վնասուեցան:

Ռոստով կը գտնուի ալ կողմը Տօն գետին որ գայն կը բաժնէ Քուպանի հարուստ տափաստաններէն: Բացի Կովկասեան լեռնագօտիէն, ուրէք ուրիշ բնական պաշտպանութիւն չունի: Անոր համար է որ սովետ սպայակոյտը չկրցաւ կասեցնել գերմանի հեղեղը որ աճապարանքով կ'անցնէր գետը:

Ես տեսայ Ռոստովը, մարտիրոս քաղաքը, որ կը վերակենդանանար: Ինքզինքդ հարաւային քաղաքի մը մէջ կը զգաս: Շուկան անբաղդատելի բան մըն է: Ամէն տեսակ պտուղ առատ, ծիրանը, տանձը, կեռասը, սալորը եւ այլն:

Րոսթսկլ Մազան, երկրագործական մեքենաներու գործարանը, որ աւերակի վերածուած էր Գերմաններու կողմէ, այժմ անընդհատ կը վերաշինուի եւ պատերազմի առաջուան 30.000 գործաւորներէն շատերը նորէն կը բանին:

Ռուսիոյ մէջ շատ զգալի է գործիքներու եւ փոխադրութեան միջոցներու պակասը: Այս բանը նկատեցի Ռուստովի կայարանին մէջ, որ Ա. Միութեան երկաթուղիներու ցանցին ամէնէն կարեւորներէն է: Ներկայիս այդ աւերակներուն մէջէն ճամբորդի քանի մը չոգեկառքեր միայն կ'երթեւեկեն:

Ռոստովի գլխաւոր երկրաչափը ինծի բացատրեց քաղաքին վերաշինութեան ծրագիրը, աշխատանք մը որ քսան տարիէն պիտի վերջանայ: Ամպէս մը պիտի ըլլայ որ ճարտարարուեստական թաղը իր մաղութի ընդունարաններով եւ բեռնաբարձ մեքենաներով Տօնի երկայնքին պիտի հաստատուի, իսկ բնակութեան թաղը նաւահանգիստէն հեռու պիտի ըլլայ եւ ընդարձակ պարտէզներ, թատրոններ եւ շարժանկարներ ունենալ պիտի չինուին:

Թէեւ ժողովուրդը 400.000էն աւելի չէ, այսինքն 2/3ը պատերազմէն առաջուան իր թիւին, սակայն բնակարանի խիստ մեծ տագնապ կը տիրէ Ռոստովի մէջ:

Հնգամեայ ծրագրին մէջ յօդուած մը կայ որ քաղաքներու զարգացման համար սահման մը կը նախատեսէ, այնպէս որ Ռոստովի բնակչութեան թիւը պիտի չանցնի 650.000ը:

Տօն գետին վրայ խիստ մեծ են փոխադրութեան միջոցները. չոգիով կամ շարժիչ մեքենաներով նաւերը անդադար կը բանին: Իսկ գետին միւս կողմը, մեր ակնարկները կը կառչին ընդարձակ բանջարանոցներուն, որոնք բնակչութեան կը հայթայթեն ամբողջ պտուղը եւ բանջարեղէնը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ԾԱՌԱՅ»ԻՆ

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Զգրեմ ըսի, նորէն չեղաւ: Անցեալ գիշեր զացեր էինք տեսնելու Պ. Սէթեանի շարժանկարին քանի մը ժապաւէնները: Մէկը կը ներկայացնէր Տէր Զօրի Հայկական Սարսափները որ անգամ մըն ալ նորոգեց մեր վիշտերը:

Այս առթիւ տեղը չէ՞ յիշել կրկին իր ազգին նման անբախտ մեր տառապանքի երդիչին՝ Ա. Ահարոնեանի աղաղակը, արձակուած ի խորոց սրտի.— «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք» ...

Գովելի է ժապաւէնին ներկայացումը այն աստիճան որ հայ գաղութ կայ: Մանաւանդ մեր նորահաս սերունդը որ սիրահար է եւրոպական նորելուկ ժապաւէններուն, պարտաւոր է քիչ մըն այ այդ սարսափի պատկերները սերտելու, յիմանալու համար իր ազգին պատմութեան ամէնէն ողբերգական շրջանը:

Ներկայացնելու է նաեւ օտար մամուլի եւ ժողովուրդի առջեւ, ապացուցանելու համար թէ անհնարին հէքեաթներ չեն այլ օր ցերեկով եւ 20րդ դարու քաղաքակրթութեան թոյլատուութեամբ սարքուած արիւնի խրախճանքներ անոնց կողմէ, որոնք այսօր ֆէսը գլխարկի փոխած, ուրբաթը կիրակիի վերածած են, առանց գլուխները փոխելու:

Ի զուր չէ որ ասկէ առաջ յանդգներ են գոռնայ այդ ժապաւէնը ըստ Պ. Սէթեանի յայտարարութեան, սակայն ինք յաջողեր է կրկին երեւան հանել եւ հանրութեան ներկայացնել:

Գալով միւս ժապաւէնին որ կը ներկայացնէր Զօրավար Անդրանիկի յուշարձանի բացման արարողութիւնը որ կատարուեցաւ անցեալ տարի, լաւ էր ու տպաւորիչ: Բայց, կանգ առնենք պահ մը եւ հարցնենք թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ճառախօսներու կարգէն դուրս ձգուած է «Ցառաջ»ի խմբագրիչն ու իր ճառին յիշատակումը ...

Արդեօք ժապաւէ՞նն ալ մոգական ազդեցութեամբ մը չէ քաշած այդ նկարը կամ այդ վայրկեանին արկածի մը հանդիպածէ:

Պ. Սէթեան անշուշտ գիտէ իր գործիքին դադնիքը եւ եթէ ուզէ կրնայ լուսարանել մեզ: Իսկ եթէ լուռ դժուար չէ եղրակացութեան գալ եւ լուծել հանելուկը յանուն ճշմարտութեան եւ աղաղակող իրականութեան ...

Մին-Սէ

Կրնայի եւ Ռոստովէն Թիֆլիս երթալ այն չքեղ չոգեկառքով, որ ամէն օր Մոսկուայէն հին Թիֆլիսի միջեւ կ'երթեւեկէ եւ ուր ճամբորդները կը դտնեն ճաշ, սափրիչ, հագուստի արդուկիչ, ինչպէս բաղնիքի սրահ մը: Բայց սովորական չոգեկառքով ճամբորդեցի մինչեւ Քիսլովոդսք: Ուղեգիծը հրաշալի է: Քուպանի դաշտերը կը թաւալին իրենց կանանչ տարածութեամբ: Ամէն կայարան, ուսւ երիտասարդուհիներ կը ծախեն պտուղ, կաթ, հաւկիթ եւ հաւեղէն:

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՒՏՕ.— Մենք ալ տօնեցինք այս տարի Դաշնակցութեան օրը, Սընօնի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահին մէջ, շրջապատուած խանդավառ եւ տաքուկ մթնոլորտով մը:

Ընկեր Տօնէրեանի բացման խօսքէն վերջ, «Մշակ բանուոր»ը թնդաց սրահին մէջ: Ցետոյ, մեր երիտասարդ - երիտասարդուհիները կարգով բեմ ելան արտասանութիւններով, խմբերգներով, մեներգներով: Շնորհակալութիւն բոլորին ալ:

Գեղարուեստական բաժինէն վերջ՝ խօսք առաւ ընկեր Ա. Քէնտիրեան, պանծացնելով Դաշնակցութեան Օրը: Ընկերը չեչտելով ներդաղթին կարեւորութիւնը ըսաւ.— «Կը ցանկայինք որ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը դառնար Ամենայն Հայոց կառավարութիւն եւ հայրենիք տանէր արտասահմանի ամբողջ հայութիւնը, այն տեղ միայն կատարուած կ'ըլլայ մեր հարիւր հազարաւոր նահատակներու ցանկութիւնը: Մեր հայրենիքի իւրաքանչիւր վայրը ոռոգուած է անոնց արիւնով, եւ մենք չենք որ այս վճռական օրերուն պիտի խուսափինք մեր պարտականութենէն: Ո՞ւր էին անոնք որ այսօրհայրենիքի անունով կը պարծենան աժան ամբոխավարութեամբ, իրենց սեփականութիւնը նկատելով զայն»:

Հանդէսը լրացած էր, բայց ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ սրահէն եւ իր տաքուկ մթնոլորտէն: — Բերդակցի

Է. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՄԸ

Տաղանդաւոր երգիչը, որ մեծ համբաւ հանած է Իտալիոյ մէջ, երգահանդէս մը պիտի տայ Սայ Կավոյի մէջ յունուար 15ին:

Փարիզահայ գաղութը չէ մոռցած անցեալ տարուան իր մեծ յաջողութիւնները կէթէ Լիրիքի եւ Օպէռնի մէջ, ուր Փափազեան ներկայացուց, Օքայլի արուեստագէտներով կազմուած խումբի մը հետ Մոցարդի «Քոզի Ֆան Թուտէյէ»ն, արժանալով տեղական դժուարահաճ թերթերուն ամենաջերմ դնահատանքին:

Երկու մեծ երգիչներ, Արման Թոզաթլեան Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիտան օփերային մէջ եւ Էմմանուէլ Փափազեան Իտալիոյ մեծագոյն օփերային մէջ, կը մնան հայ ժողովուրդին երկու պարծանքները:

Կը խնդրուի հանդէս կազմակերպողներէն նկատի ունենալ այս թուականը, անհաճոյ խաչաձեւումներու առիթ չտալու համար: Ն.

ԱՁՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԱՒ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

«62 տարիէ ի վեր յեղափոխական պայքարի եւ գործունէութեան մէջ յոգնած ու վհատնալու դատապարտուած հայ ժողովուրդը, զօրանալու եւ հանդչելու համար, որդ չրջան մը պէտք է ղերծ մնար ամէն ամէն կարգի ճնշումէ, որպէսզի ազգային հիմերու վրայ յառաջդիմէր եւ զարգանար:

«Սահմանադրութեան կողմէ տրուած ազատութեան եւ անկախ զարգացման խոստումները, չատ սահմանափակ կը թուին ըլլալ: Հետեւաբար, կուսակցութիւնս որոշած է հնարաւորութեանց սահմանին մէջ օգտուիլ ներկայ պայմաններէն ու իր սեփական մտքերը զարգացնել՝ յօդուտ հայ ժողովուրդին: Ահա թէ ինչու, Պատգամաւորական վեցերորդ ողովին մէջէ՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը չէ ուզած բաժնուիլ Օսմանեան Սահմանադրական կառավարութենէն, եւ որոշած է օրինական մի - ջոցներով պահել իր գոյութիւնը՝ ազատ գործունէութեան լուծելու համար:

«Զօրս - հինգ տարուան չրջանի մէջ որոշ դարձաւ թէ՝ Օսմանեան կառավարութիւնը Սահմանադրութեան խոստումներէն եւ ոչ մէկը իրագործելու նպատակ ունի: Ընդհակառակն, պարզուեցաւ որ՝ պետութեան կողմէ հրատարակուած բոլոր օրէնքները կը ձգտին ճզմել քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները, մանաւորապար ձախ եւ արմատական կազմակերպութիւնները: Գլխաւոր առաջադրութիւնն է՝ ամէն գնով բնաջնջել երկրին մէջ ապրող եւ զանազան ազգութեանց պատկանող տարրերը, գործունէութեան ամէն դուռ փակել անոնց առջեւ: Որոշ է այլեւս, թէ ժողովուրդը անկարող է կառավարութիւն մը հաստատել: Իթթիհատ եւ Թէրաքֆը կուսակցութիւնը, որ ներկայիս իր ձեռք կը պահէ երկրին իշխանութիւնը, ուէ վստահութիւն չի ներշնչեր բարեկարգութիւններ իրագործելու: Այս կուսակցութիւնը կ'ուզէ տասը տարիմ մնալ միշտ թուրք պիւրոքրասիին եւ արդելք հանդիսանալ բարեշրջուած կառավարութեան մը կազմութեան: Միւս կողմէ, թէեւ երեւութապէս իր նպատակն էր զանազան տարրեր միացնել, ու ներդաշնակել, խորքով սակայն՝ կը հետամտէր ճզմել զանոնք ու այդ ազգութիւնները պահել տեւական ճնշումի տակ:

Գալով կառավարութեան, իր ձեռք դտնուող դերակշիռ դասակարգին միջոցաւ կը ձգտի բնաջնջել հարստութիւնը եւ տա այդ կը հետապնդէ մասնաւոր քաղաքականութիւն մը, առանց ամենադոյզն ներողամտութեան: Ցստակ կը դառնայ օրէ օր, որ այս անխնայ հալածանքներուն պատճառաւ, Հայութիւնը կը մատնուի տակաւ փշրանալու վտանգին եւ ի վիճակի չըլլար իր սեփական սկզբունքներուն իսկ ծառայելու: Հայերը այն տատասկամոդումին յանգած են, թէ դամոկլեան սուրէն միանգամընդմիշտ փրկուելու եւ բոլոր վտանգները հեռացնելու համար, անհրաժեշտ է վճռականութեամբ ու յանդգնութեամբ չարժիլ այլեւս»:

Հնչակեան կուսակցութիւնը պատգամաւորական եօթներորդ ժողովին մէջ, 1 ժխտական քուէով, միաձայնութեամբ որոշում տուած էհրաժարիլ այլեւս օրինական ճամբաներէ ե միջոցներէ, ու ազգային բաղձանքները իրականացնելու առաջադրութեամբ՝ ապագայի համար որդեգրել ապօրինի ճամբաներ, մինչ այդ կուսակցական բուռն պայքար տանելով:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՃԱՄԲԷՆ ԱՊՕՐԻՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Հնչակեան կուսակցութեան եօթներորդ պատգամաւորական ժողովի որոշումները:

«Է. Պատգամաւորական ժողովի կայացումէն առաջ, Թուրքիոյ մէջ եւ Թուրքիայէն դուրս գըտնուող մեր բոլոր կազմակերպութիւնները կենսունակ եւ գործօն դարձնելու որոշում տրուած էր:

«Ներկայ կացութեան եւ պայմաններու տակ, Հնչակեան Կուսակցութեան Պատգամաւորական եօթներորդ ժողովը տուած է հետեւեալ որոշումները.

«1.— Լուծարքի ենթարկել Հնչակեան կուսակցութեան Թուրքիոյ կազմակերպութեան Վերին Մարմինը, որ ոչ միայն ի վիճակի չէ վստահութիւն ներշնչելու Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ գտնուող Հնչակեան կոմիտէներուն, այլեւ պատրաստուած չէ թուր գործելու՝ համաձայն կուսակցութեան ներկայ սկզբունքներուն ու ստեղծուած նորագոյն պայմաններուն:

«2.— Թուրքիոյ մէջ գործող «Կեդրոնական Վարչական Մարմինը» յետ այսու կոչել «Թուրքիոյ Վարչական Մարմին»:

«3.— Նկատելով որ Թուրքիոյ Վարչական Մարմինը բաղկացած պիտի ըլլայ Օսմանեան կայսրութեան մէջ գտնուող զանազան կոմիտէներու կողմէ նշանակուած ներկայացուցիչներէ, կազմուած Մարմինը որոշ լիազօրութիւններ պիտի ունենայ, պայմանաւ սակայն որ՝ իր որոշումները պիտի ունենայ, պայմանաւ սակայն որ՝ իր որոշումները հետ Կեդրոնիմաւերացումին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 10րդ տարեդարձին առթիւ (5 Դեկտ.) Մոսկուայի ան-թեղը յայտարարեց եւ տասն անդամ կրկնեց թէ այդ հիմնական օրէնքը երախտապիտութեան տող մըն է ի փառս իմաստուն առաջնորդին եւ վարպետին՝ Սթալինի»: Եւ աւելցուց.— «Մեր իմաստուն առաջնորդին եւ վարպետին ղեկավարութեանտակ, Խ.Մ.Ի.ութեան ժողովուրդները պարտութեան մատնեցին թշնամին, յետոյ գլուխ հանեցին վերակազմութեան վիթխարի աշխատանք մը»:

Մ. ՆԱՀԱՆԴՆԵՐՈՒ գործադուլը եթէ տասը օր ալ շարունակուի, անգործներուն թիւը երկու միլիոնը պիտի անցնի:

ԵՐՈՒՍԱԼԷՄԻՆ կը հեռագրեն թէ ռումբ մը պայթեցաւ Թէլ Ավիվի ճամբուն վրայ, սպաննելով անգլիացի սպայ մը եւ երկու զինուորներ: Վիրաւորներ ալ կան:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մասին բացառիկ ժողով մը սարքուած է Լոնտոնի մէջ: Հնդիկներու պատուիրակն է Նէհրու, որ 300 միլիոն հնդիկներ կը ներկայացնէ, Իսլամներու պատուիրակը՝ Ճիննահ (հարիւր միլիոն):

ԱՆԴՐՑՈՐԴԱՆԱՆի Ազգայնական Թաղաւորը Անգարա պիտի այցելէ մօտերս, խորհրդակցելու համար Թուրքիոյ վարիչներուն հետ:

ԱԽՍՏՐԻՈՑ խորհրդարանը որոշում մը քուէարկեց, որուն համաձայն կառավարութիւնը պիտի ստիպուի արտաքին վարկեր պահանջել յատկապէս, տարի, եթէ զբաւման չորս պետութիւնները պնդեն իրենց զբաւման ծախքերու քանակին վրայ: 1947ի զբաւման բանակի ծախքերը՝ ընդհանուր պիտճէին տասնըհինգ առ հարիւրը կը կազմեն: Մինչեւ հիմա 30 առ հարիւր էր, որուն կարեւոր մասը Ռուսերը կ'առնէին:

ԻՏԱԼԻՈՑ ելեւմտական շրջանակներուն մէջ մեծ խուճապ մը ստեղծուեցաւ առջի օր: Տոլարը որուն սեւ չուկայի դինը 770 լիր էր, յանկարծ տասը վայրկեանի մէջ 820ի բարձրացաւ: Իտալական ելեւմտական ամենակարեւոր թերթին՝ «Իլ-Կլօպօ»ի համաձայն երկիրը դէպի անանկութիւն կը դիմէ եւ իրրեւ դարման կ'առաջարկէ որ հաշուութեան պայմանները թեթեւնան եւ Մ. Նահանգները աւելի մեծ փոխատուութիւն մը բնեն:

ՓՈՒՌԵՐՈՒ բանուորները ժողով մը գումարելով, որոշեցին մերժել դիւերայինի աշխատանքը:

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ Ազգ. Մեծ ժողովին յղուած օրինագծի մը համաձայն, ցարդ հիմնուած բանուորական բոլոր սէնտիքաներուն գործունէութեան վերջ պիտի արուի: Վերջերս երկրիս մէջ մեծ թափով սէնտիքաներ եւ աշխատաւորական միութիւններ հիմնուած էին: Ասոնցմէ խոչընդոտելն պիտի հիմնուին բանուոր եւ աշխատանք հայթայթող միութիւններ: Օտար պետութեանց հպատակները չեն կրնար այս միութեանց վարչ. խորհուրդին անդամակցիլ: Միւս կողմէ բանուոր եւ գործ հայթայթող միութիւնները քաղաքականութեամբ չեն կրնար զբաղիլ եւ քարոզութիւն չեն կրնար ընել:

140 ՏԱՐԻ Ի ՎԵՐ 5000 սթերլին տարեթոշակ կը տրուէր լորտ Նէլսընի ընտանիքին, Թրաֆալկարի յաղթանակին առթիւ: Երեսփ. ժողովը չնչեց այս թոշակը, հակառակ ընդդիմադիրներու որոնք կը մեղադրէին թէ կառավարութիւնը գաւառ հաշիւներ կ'ընէ:

ՄԻԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ թղթադրամ գողցուեցաւ կառախումբի մը մէջ որ թղթատարական պայուսակներ կը փոխադրէր: Երկու գողերը նամակ մը ձգեր էին, ուր կ'ըսէն.— «Մենք հաճելու քաղաքացիներ ենք: Պարկեշտ աշխատանքը փոր չի կշտացներ: Կրնանք ճորտեր ըլլալ, բայց ոչ կամքներ: Թղթատարական պայուսակները պիտի վերադարձնենք, բայց դրամին պէտք ունինք, ուտելու համար, քանի որ միայն հարուստները կըրնան լաւ ուտել այս օրերուն»:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ 12 հոգի որոնք ոսկիի եւ օտար դրամներու առեւտուրով կը զբաղին: Ոստիկանութիւնը գրաւեց 6.172.000 ֆրանքի ոսկի եւ դրամ:

ՕՓԵՐԱՑԻ մօտակայ հիւրանոցներէն մէկուն մէջ ձերբակալուեցան քսան ցնծուհիներ, որոնք կը շարունակէին իրենց արհեստը, հակառակ հանրատուններու փակման: Ձերբակալուեցաւ նաեւ հաստատութեան վարիչը, որ 200 ֆրանք կը գանձէր իւրաքանչիւրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌԻԻ Սարգիս Տէր Թոմմասեան, 1914ին ծնած, ինչպէս նաեւ Ֆանամբրեան Մկրտիչ, հօրը անունը Մեսրոպ, Նորքցի: Տեղեկացնել Ցառաջ»ի:

ԿԸ ՓՆՏՌԻԻ Արշաւիր Ուզունեան Զիլէցի, 35 տարեկան, սափրիչ որ Մարսէյլ շաբաթը դար-ծարանը կ'աշխատէր նախապէս: Տեղեկացնել «Ցառաջ»ի:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ենթակոմիտէներու խումբերը հետեւեալ կարգով:

Ականունի, Համազասպ եւ Թաթուլ, այս շաբաթ իրիկուն 7 Դեկտեմբեր, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

Այս բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գ. Իփէքեան:

Հ. Ց. Դ. *ԼԻՈՆԻ* «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Գրադարանի սրահը, 137 rue Paul Bert: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԵՆ.— Ֆը. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին հայ երիտասարդաց սրահին մէջ, 18 Quai Anatole France: Կարեւոր օրակարգ: Վարչական ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԵՐԳԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՓԻԿ ԱՐՂԱԽԹԵՑԵԱՆԻ

Շաբաթ, 7 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 5ին
Salle Chopin (Pleyel)

Ցայտագրին մէջ՝ *Կոմիտաս Վարդապետ, Սայաթ-Նովա, Մելիքեան, Սարգիսեան*, B. Marcello, F. Durante, G. F. Haendel, H. Duparc, G. Fauré, Ch. Bordes, Brahms, P. Tchaikovsky եւ S. Rachmaninoff:

Մանուկներու Օրը

Կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Աչքի շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Ցունուար 2ին, շաբաթ օր ժամը 3.30—6, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ:

Համերգ Մարսէյլի մէջ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի գիշեր, ժամը 21ին Հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆի:

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի:

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ:

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիչէն տոմս չի ծախուիր: Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02: Եւ Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean եւ երգչախումբի անդամներուն:

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ, կիրակի 9 մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie: Նկատի առնել այս թուականը:

ՏԷՐ ԵԻ ՏԻԿԻՆ ԼԵՒՈՆ ՁԻՐԱՀԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը, իրենց զաւկին՝ *ԱՐԱՄԱՅԻ - ՕՆՆԻԿի*, 25 Նոյեմբեր 1946, Փարիզ, այս առթիւ նոյն ընտանիքը եւ այրէ Տիկին Տիգրանուհի Թիւֆէնկճեան հազարական Ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Աչքի Փարիզի դարմանատան:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի ընկեր-ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն, ընկեր Թովմա Թումայեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր՝ այրէ Տիկին ՍԻՐՈՒՀԻ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷԼԷԼԻՆ Տիկին Մաննիկ Մանուկեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, գրով եւ ծաղկեպսակով եւ ի մասնաւորի Կ. Ֆաչին, իրեն ամուսնոյն եւ հօր ՍԱՍՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի (Պիթլիսի Թեղուտ գիւղացի) արկածալի մահուան առթիւ:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie**: *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք* Ց. Գ. Փափազեան *վաճառատունը*, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը* 8—12 *եւ* 14—18, *գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝* **métro : Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ՓԱՐԻԶԻ Ց. Կ. ՄԱՋԻ թէյասեղանը Դեկտ. 8ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle Voltaire, 21 rue Odéon: *Ի պատիւ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՌՈՒԲԻՆԱՑԻ:*

Ժողովրդական երգի եւ պարի միջազգային հաւաքոյթ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Համալսարանի վերատեսուչ M. GUSTAVE ROUSSYի *եւ նախագահութեամբ* MADAME BRUNSCHWIGի, Inspectrice de l'Académie de Paris, *ի նպաստ* St. Hilaire du Touvetի *ապաքինարանի Ֆրանսացի եւ օտար ուսանողներու: Այս կիրակի 8 Դեկտ. ժամը 2.30ին Սորպոնի* Richelieu *ամփիթատրոնին մէջ: Հայկական բաժնին կը մասնակցին* ՀԱՑԿԱՆՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ *եւ Ռէժին Ցովհաննէսեան: Տոմսերու համար դիմել Սորպոնի դռնապաններուն: Գիները 50, 75 եւ 100 Ֆրանք:*

Թատերահանդէս

ՖՐԱՆՍ. Կ. ՄԱՋԻ Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ ի նպաստ դպրոցին, կիրակի 8 Դեկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին մինչեւ 12 Լիվրի կառնանի քաղաքապետարանին սրահին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ կը ներկայացուի Սուրէն Պարթեւեանի «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ» ազգային կեանքէ, 3 արար, ներկայացուած տեղական ուժերով, դէկավարութեամբ Պ. Բ. Հապէշեանի: Զաւեշտ, պարեր, կենդանի պատկեր քաղուած Պետրոս Դուրեանէ: Մուտք 50 Ֆրանք:

Հաղորդակցութեան մէջոց.— Eglise Pantinէն առնել 147 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Mairie de Livry-Gargan:

Տօնական օրերու համար նուէր մի փնտռէք
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՂՐԵՐՈՒ
համար ճոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին
ճերմակեղէններու պիտի գտնէք
DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
8bis Rue Falguière, Paris (15)
Métro Pasteur *կամ Մոնփարնաս*
Տէր եւ Տիկին Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
«ԹԷՐԱՊԻԱ»
5, Rue Bergère, Paris (9)
Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65
Պօղոս Գուլումճեան (խաւնիստ) որուն անց եալ Ցունուարին կազմակերպած արեւելեան ցերեկոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս անգամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները *ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ*, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրիկուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի ճոխ աղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցութեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու: *Բաց է ամէն օր:*

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. **ՔԼԷՓԷՐ**
Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ ֆրանսական Ակնաբանական ընկերութեան
61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)
Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ՑԵԿՈՒՐ ՄՈՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique
JAC-MOT
136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.
Փափաքողներուն ձրի նմոյշներ եւ Catalogue կը զրկուի:
Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուղուին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Ամբաս. 10 Տոլ.

Dimanche 8 Décembre 1946 Կիրակի 8 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4874–Նոր շրջան թիւ 513 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Կարելին կը փորձենք, վաւերական տեղեկութիւններ հաւաքելու համար Սովետահայ Գրողներու Բ. Համագումարի մասին, որ տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ։

Արտասահմանէն ալ հրաւիրուած էին խումբ հատընտիր գրագէտ-բանաստեղծներ եւ հասարակ լրագրողներ, որոնք իրենց տպաւորութիւնները կը հրատարակեն հետզհետէ։

Բոլոր չհայկաբանութիւններէն եւ գովասանական տաղերէն ետք, մեզ կը հետաքրքրեն այն տող նիւթերը որ հրատարակուեցան Երեւանի թերթերուն մէջ, համագումարին փակումէն վերջ։ Այդ նիւթերէն մէկն է այն զեկուցումը զոր կարդացեր է Եղ. Թոփչեան, ներկայացնելու համար «Արտասահմանի ժամանակակից գրականութիւնը»։

Ի՞նչ գոհարներ, ի՞նչ գոհարներ՝ սկիզբէն մինչեւ վերջը, թէ իբրեւ պատկեր եւ թէ իբրեւ գրական տեսութիւն։

Զեկուցանողը՝ պարզելով Արտասահմանի հայ գրականութեան հեռանկարները, կը յանդի տարօրինակ ճշմարտութեան մը,— այդ գրականութիւնը «կարուած է հայրենի հողէ եւ ժողովրդէ»։ Եւ ապա վճիռ մը։

— «Թխաելով դեմոկրատական գրականութեան նուաճումները, պէտք է նշել, որ իր ընդհանուր տրակով նա դեռ եւս չի հասել Վարուժանի, Սիամանթոյի, Զօհրապի եւ Երուխանի ստեղծած արուեստի մակարդակին։ Ռէալիզմի եւ ժողովրդայնութեան ? անկումը, ինչպէս եւ բուրժուական ոչակիոն գրականութեան աղդեցութիւնը մեծ պէս արգելափակել են արտասահմանի հայ գրականութեան զարգացումը»։

Այս ոչինչ։ Շնորհակալ ըլլանք որ վերջապէս կրցեր են բարձրացող դասընթացքի մը հասնիլ, սերտելով Սիամանթօն, Վարուժանը, Զօհրապը եւ Երուխանը։ Եւ մանաւանդ գնահատել անոնց արուեստը։ Մինչեւ անգամ իբրեւ տիպար ցուցնելով զանոնք։

Այլապէս «զգայացունց» վճիռ մը։

— «Վերոյիշեալ արատները արտայայտուել են նաեւ լեզուի մէջ։ Եթէ 1915 թուից առաջ Արեւմտահայութեան լեզուն միասնական բարձր կուլտուրայի լեզու էր, ապա գաղութահայ գրականութեան ժամանակակից լեզուն զգալի չափով իջել է նախկին աստիճանից, տարբեր լեզուների (ֆրանսերէն, անգլերէն) ուժեղ ազդեցութեան ներքոյ կորցրել է ազգային լեզուի կենսունակութիւնը եւ համային, իսկ երբեմն նոյն իսկ անհասկնալի դարձել սովորական ընթերցողին»։

Ի՞նչ կը հետեւի այս վճիռներէն։

1. *Զեկուցանողը բան չէ կարդացած Արտասահմանի 25 տարուան գրական արտադրութիւններէն։*

2. *կարդացած է, բայց չէ հասկցած։*

3. *կարդացած է միայն ոչինչ է պիտոյ գործեր, ամէն բանէ առաջ «դիրքաւորում» փնտռելով։*

Դժուար է ուրիշ եղրակացութեան յանգիլ, այս որքան տգէտ նոյնքան ամբարտաւան յայտարարութեան առթիւ։

Աչտարակի յետին վիւղի վարժապետն անգամ, պիտի վարանէր ստորագրել այս տողերուն տակ։

Բոլոր գիրքերը ու թերթերը չունի՞ն ձեռքի տակ, բաղդատելու համար երէկուան Պոլսոյ եւ այսօրուան Արտասահմանի գրական վարուցանը։ Ձափելու համար կտրուած ճամբուն լայնութիւնն ու խորութիւնը։

Հողէն կտրուած ըլլալով հանդերձ, արտասահմանի տարագիր երիտասարդութիւնը 25 տարուան ելեւէջներուն մէջ արուեստը եւ լեզուն բարձրացուց այնպիսի չքեղութեան մը, որ ամէնէն առաջ պիտի ծափահարուէր երէկուան նահատակներուն կողմէ։

Երբեք այսքան հասուն, ճկուն, հայաշունչ եւ նուրբ, ներքաշնակ բարձրութեան մը հասած չէր մեր այսօրուան աշխարհաբարը։

Հրապարակագրութեան մէջ անգամ, 1915էն ասդին լեզուն ոչ թէ «զգալի չափով իջել է նախկին աստիճանից», այլ կը գերազանցէ նախկինը, չատ մը տեսակէտներով։

Ի՞նչ պիտանի դասեր պիտի գտնէին, եթէ բարեհաճէին թղթատել մանաւանդ Դաշնակցականի մամուլը։

Դժբախտաբար մարդիկ այստեղ ալ քաղաքականութիւն կը խաղան։

Անպէս որ անօգուտ է վիճիլ։ Շ.

Պաշտօնական յայտարարութիւն

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԽՈՒՄԲԻ

Երեւանի Ներգաղթի գլխաւոր Կոմիտէի եւ Ն. Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Հայրապետին յատուկ պաշտօնագիրներու հիման վրայ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած Ներգաղթի հանգանակութեան կեդր. Յանձնաժողովս կուգայ հրապարակաւ զեկուցանել հետեւեալը.—

1) *Բացուած է Ֆրանսայի մէջ Ներգաղթի համազգային հանգանակութիւնը։*

2) *Ամէն Հայ անխտիր բարոյապէս պարտաւոր է իր նիւթական կարողութեան առաւելագոյն չափովը մասնակցիլ այս հանգանակութեան։*

3) *Հանգանակութիւնը պիտի կատարուի ամենուրեք Հ. Բ. Ը. Միութեան տեղական մասնաճիւղին գլխաւորութեամբ, իսկ եթէ այդ մասնաճիւղը գոյութիւն չունի, Ներգաղթի տեղական կոմիտէներու նախաձեռնութեամբ կազմուած հանգանակիչ յանձնախումբերու կողմէ։*

4) *Այս տեղական յանձնախումբերու անդամակցութեան պէտք է հրաւիրուին ազգային, հայրենակցական, արհեստակցական եւ այլ բարեսիրական մարմիններու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւններ։*

5) *Այս յանձնախումբերը պիտի ենթարկուին կեդր. յանձնաժողովիս վաւերացման եւ համաձայնութեան պիտի գլան անոր։ Յարդ կազմուած եւ այսուհետեւ եւս կազմուելիք հանգանակիչ յանձնախումբերէն կը խնդրուի համիջապէս հաղորդելմեզի իրենց կազմը՝ վաւերացուելու համար։*

6) *Ներգաղթի ի նպաստ ամէն ձեռնարկ (հանդէս, վիճակահանութիւն, ճաշկերոյթ եւն.) պիտի ենթարկուի տեղական հանգանակիչ մարմիններու հաւանութեան եւ հակակշռին։ Անոնք պիտի թոյլատրուին ներգաղթի անհատական եւ հաւաքական հանգանակութեան լրանալէն ետքը։*

7) *Նուիրուած դումարները պիտի արձանագրուին Հ. Բ. Ը. Միութեան կնիքը կրող պաշտօնական ցուցակներու վրայ, ուր երեւցող նուիրատուներէն իւրաքանչիւրը պիտի ստանայ յատուկ ընկալագիր կեդր. յանձնաժողովին կողմէ։*

8) *Հանգանակուած գումարները պիտի ղրկուին Ցանձնաժողովիս, մաս կազմելու համար մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութեան որ բացուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Նիւ Եորքի կեդր. վարչութեան կողմէ։*

9) *Նախընտրելի է որ հանգանակուած մեծ եւ հաւաքական գումարները ղրկուին Պանք Մորկանի, Banque Morgan, 14 Place Vendôme, Paris, Union Générale Arménienne de Bienfaisance-ի հաշիւին, կամ բանկագործականի վերոդրեալ անուան 11 Square Alboni, chèque barré-ով։ իսկ փոքր գումարները թղթատարական մանուածքարտով մը ղրկել արկղակալ Գ. Խանճեանի անունին՝ Mr. G. Khandjian, 11 Square Alboni, Paris։*

Ներգաղթի այս համազգային հանգանակութիւնը արտասահմանի կարգ մը գաղութներուն մէջ արդէն լրացած եւ այլուր լրանալու վրայ ըլլալով, ժամանակը եկած է որ Ֆրնսարնակ իւրաքանչիւր Հայ, առանց խորութեան եւ բացառութեան, կատարէ իր պարտքը հանդէպ իր հայրենաբազձ եղբայրներուն, լիուլի արդարացնելով մեր սիրելի կառավարութեան, Վեհ. Հայրապետին, Հայաստանի եղբայրընկալ ժողովուրդին եւ համայն ազգին կողմէ իր վրայ դրուած ակնկալութիւնները։

Ի դիմաց Ներգաղթի Հանգանակութեան կեդրոնական Յանձնաժողովի Նախագահ՝ Արտաւազդ արք., *առենապետ՝* Ե. Պարկիրեանեան, *առենադպիր՝* Ա. Զաքրեան, *դանձապետ՝* Վ. Փրէնկեան։

Փարիզ, 29 Նոյեմբեր, 1946

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը 36 էջէ բաղկացած տեղեկագիր մը յանձնեց Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, դանդատելով թէ խումբեր կը մարզուին եւ կը կազմակերպուին դրացի երկիրներուն մէջ եւ Յունաստան կը ղրկուին։ Կառավարութիւնը խաղաղութեան համար վտանգ մը կը նկատէ այս պարագան։— Կռիւները կը շարունակուին Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ։ Ըմբոստները օդը հանեցին կամուրջ մը՝ Քիլքիսի մօտ։ 300 հոգինոց հրոսախումբ մը յարձակեցաւ Քալարիթայի վրայ, (Եպիրոս)։— Կը հերքուին այն լուրերը թէ ամերիկեան զինուոր պիտի ղրկուի Յունաստան։ Անգլ. օդաքն ալ պիտի չմիջամտէ։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄ�է ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, Պիտոյի թեկնածուութիւնն ալ ջուրն ինկաւ։ Ժողովրդական Շարժման թեկնածուն, որ առժամապէս կը վարէ վարչապետութիւնը, հազիւ 240 քուէ չահած էր, այսինքն 70 ձայն պակաս օրինական մեծամասնութենէն (310)։ Մորիս Թորէզ, որ նոյնպէս պարտուեցաւ, չահած էր 259 քուէ։

Եչ. օր քուէարկողներու թիւն էր 601։ Ժողովրդական Պիտոյի թեկնածուութեան դէմ սպիտակ քուէ տուած էին 337 երեսփոխանները։ Ուրիշ թեկնածու մը՝ Քլոտիւս Փըթի, ստացած էր 21 քուէ։

Զարմանալի չէ այս արդիւնքը, քանի որ հանրապետականները, ընկերվարականները եւ ձախակողմեան խմբակցութիւնը որոշեր էին քուէ չտալ։

Այս կացութեան առջեւ, երեսփ. ժողովին նախագահը, Պ. Վենսան Օրիոլ Թախանձագին կոչ մը ուղղեց բոլոր հոսանքներուն, որպէսզի գլուխ դլխի տան եւ ելք մը գտնեն, օր առաջ կազմելու համար կառավարութիւնը։ Եւ սկսաւ անմիջապէս խորհրդակցիլ բոլոր կուսակցութեանց եւ խմբակցութեանց նախագահներուն հետ։ Իսկ նոր վարչապետին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի օրուան։ Իրազեկներու կարծիքով, այս անելը կրնայ լուծուիլ ընտրելով կա՛մ ընկերվարական եւ կամ արմատական վարչապետ մը, քանի որ ոչ համայնավարները տեղի տալ կ՛ուզեն, ոչ այ ժողովրդականները։ Հաւանական թեկնածուներ կը համարուին, արմատականներէն՝ Էռիօ կամ Իվօն Տէլթոս, ընկերվարականներէն՝ Ֆէլիքս Կուէն (նախորդ վարչապետը)։ Էռիօ միեւնոյն ատեն թեկնածու կը համարուի հանրապետութեան նախագահութեան համար։

Հակառակ սուր հակամարտութեանց, բոլոր հոսանքներն ալ կ՛ընդունին թէ անհրաժեշտ է օր առաջ կազմել կառավարութիւնը, փրկելու համար Ֆրանքը։ Միեւնոյն ատեն, բոլորն ալ կ՛ըմբռնեն թէ կարելի չէ համայնավարները դուրս ձգել կառավարութենէն, բայց կը խրաչին անոնց յանձնել կառավարութեան գլուխը։ (Ընկերվարական Ազգ. Մորհուրդը 2145ի դէմ 2242 ձայնով որոշեց չմասնակցիլ որ եւ է կառավարութեան, առանց համայնավարներուն)։

★ *Նոր կառավարութիւնը կազմուած չըլլալով հանդերձ, երեսփոխանները երմտական յանձնաժողով մը ընտրեցին, որպէսզի անմիջապէս գործի ձեռնարկէ եւ նախահաշիւ մը կազմէ 1947ի առաջին երեք ամիսներուն համար։*

★ *Նոր կառավարութիւնը պիտի պաշտօնապէս վաղը մինչեւ յունուար, մինչեւ հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը։ Եթէ նոր վարչապետը ընկերվարական ըլլայ, կարգ մը զիջումներ պիտի պահանջեն միւս հոսանքներէն, մասնաւորապէս տնտեսական գետնի վրայ, համաձայն իրենց հընդամայ ծրագրին։*

«Ամա՛ն, Հալիլ պէյ, ո՞ւր են հայ պատուիրակները»

Շարունակելով իր ծանօթ յիշատակները «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ, նախկին օսմ. խորհրդարանի նախագահ եւ արտաքին նախարար Հալիլ Մենթէշ կը գրէ (27 Նոյ.)։

— *Պրէսթ Լիթովսքի դաշնագրով, Ռուսերը մեզի ձգած էին երեք նահանդները, բայց Վրացիներն ու Հայերը, որոնք գրաւած էին ռուսական բանակներու վերաբերեալ ռազմանիւթերը, ըսին մեզի։— «Այս տեղերը մերն են, չենք տար»։ Բայց երբ մեր բանակը կրցաւ գրաւել այդտեղերը, հաշտութիւնն առաջարկեցին։ Իրրեւ կառավարական պատուիրակ Պաթում գացի, զինուորական պատուիրակն ալ հրամանատար Վեհիպ փաշան էր։ Ազրբէջանի թուրքերուն հետ գործակցելով, յաջողեցանք իրարմէ բաժնել Վրացիներն ու Հայերը։ Բանակցութիւնները բաւական տեւեցին, որովհետեւ Լենէվը Փաշա զնդ. Հալիտ պէյի հետ զիներ էր Ախալքալաքի Իսլամները, եւ կը կռուէին Վրացիներուն դէմ, մեզի միանալու նպատակով։ Կ՛ուզէին նաեւ ընդարձակել Կարսի սահմանը, Աղեքսանդրապոլի տերրատեսելու համար։*

Հաշտութեան բանակցութիւնները կը շարունակուէին։ Երբ մեր բանակը կռիւի բռնուեցաւ Հայերուն հետ, սաստիկ պատերազմ մը սկսաւ, Հայերը կանոնաւոր զօրագունդեր ունէին, Անդրանիկ փաշային հրամանին տակ։ Պատերազմի չորրորդ օրը, Վեհիպ Փաշա ըսաւ.— Ես Կարս կ՛երթամ, եաղուպ Շէվքի Փաշա հեռաձայնեց, նեղը մնացեր է։

Հինգերորդ օրը վերադարձաւ, չատ ջղային էր, չխոթած.— «Ամա՛ն Հալիլ պէյ,— ըսաւ ինծի,— ո՞ւր են սա Հայ պատուիրակները, վերջացնենք եւ հաշտութիւն կնքենք, «Հէրիֆ»ները դէչ կը կռուին, ձեռքս 12.000 հոգի ունիմ միայն, եւ սխս բնաւ պահեստի ուժ չունիմ։ Մէկմէկու երբ նահանջ մը ընէ, մեր չունչը կրզրում կ՛առնենք»։ Զինքը հանգստացուցի եւ ըսի.— Փաշա՛ս, այս վիճակով եթէ Հայերուն դէմը ելլես, հաշտութիւն չըլլար։ Գնա՛ լուացուէ եւ հանդչէ։

Կէսօրէն վերջ, ժամը չորսին խնդալով եկաւ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԳԻՐՔ ՄԸ ԶՈՐ ՊԷՏՔ Է ԳՈՎԵԼ

Փրոֆ. Վահան Արծրունիի գիրքին քննադատութենէն անմիջապէս ետքը, իբրեւ չարունակութիւն այն պայքարին՝ զոր կը վարեմ յանուն արժէքներու վերագնահատութեան կամ մեր բանաւոր մեքենային վերանորոգութեան, մտադիր էի նոյն կշիռքին վրայ չափել նաեւ Փրոֆ. Աճառեանի երկու գործերը:

«Հարթենք»ի ո՛չ ցանկութիւն ունիմ, ո՛չ ալ սիրտ: Իմ նպատակս է թոյլ չտալ, որ ընթերցողը, երբ այս չարքին մէջ՝ վերագնահատութեան նոյն փորձերը կատարեմ գրական արժէքներու վրայ, եւս, կարծէ թէ քմայք է որ կը ծախեմ,— տպաւորապաշտ քննադատութեան աժան - կարապետ ապրանքը: Գիտական գործերու այս քննադատութիւնը ապացոյց մըզիտի կազմէ թէ գրական գործերու քննադատութիւնը եւս պիտի ունենայ իր նոյնքան առարկայական մասշտաբը՝ Հայաստանի բառով, եւ նոյնքան պայծառ մեթոտը:

Եւ սակայն, ոմանք ինծի դիտել կուտան արդէն թէ նման քննադատութիւնները, արժէքներու քանդումով կամ փառք եւ անուն չունած դէմքերու տապալումով, պիտի ծառայեն հիասթափութիւն պատճառելու երիտասարդութեան մէջ, փոխանակ ստեղծելու խանդավառութիւն եւ ազգային հպարտութիւն: Անշուշտ, կ'ըսեն, կարելի չէ յաւերժացնել սխալները, (տեսանք թէ ի՜նչ կատաղաւոր սխալներ էին), ոչ ալ խելացութիւն է պարծենալ սուտ արժէքներով: Բայց վերաքննութեան աշխատանքները կարելի չէ՞ կատարել... Ժողովուրդին ականջէն հեռու: Փոխանակ տապալը չարժելու օրթոդոքսի մը մէջ, աւելի լաւ չէ՞ը ըլլար նոյն ալդ անգութ աշխատանքը կատարել մատուռականներուն ականջին տակ միայն,— պարբերաթերթերու մէջ, որոնք անմատչելի կը մնան Ժողովուրդին առօրեայ ընթերցանութեան եւ հետաքրքրութեան:

Նախ պէտք է դիտել տալ թէ պարբերականը, մեր մէջ, քառածալ կամ ութածալ օրաթերթի մըն է միայն, որուն հետաքրքրութիւնը կը սահմանափակուի հրատարակելով երկու պատմուածք եւ եօթը տողանոց: Մեզի կը պակսի ոչ միայն իսկական պարբերականը, այլ եւ պարբերական կոչուած բանին խմբագրութեան հասկացողութիւնը: Ալդ պակասին դէմ՝ ունինք օրաթերթեր, որոնք կ'աշխատին, Ժողովուրդին եւ մատուռականին հետաքրքրութեանց իբարու հետ հաչա ծիրէն մեկնելով, ճաշակ ստեղծել դիմացող ու տակացող ծանօթութիւններով մտածման տուն մը կահաւորելու: Ատով՝ թերթը փրկելու համար վտանգէն, որ նպաստաւոր յարաբերութեան մը հեղինակը Սփիւռքի տաղանդներուն հանդէպ կը կրկնէ այն լրբութիւնը, զոր ժամանակին կատարած են իր մարժապետները հանդէպ Վարուժանի՝ Հերաւոս երգերը երկնողին փառքի օրերուն, զայն հասկցողի ձեւեր առնելով այսօր, այսինքն քառասո՛ւն տարի ետքը: Ձեմ խօսիր դէտ արտասահմանեան հայերէն հրաչք լեզուին մասին, որուն ճարտարապետական նրբահիւս կառուցուածքին գաղտնիքները հասկնալու համար բաւական չէ կարդալ դիալեկտիկա կամ Էկոնոմիկա:

Իմ ցաւս այն է որ, նեղսիրտները հասկնան կամ ոչ, դուրսիններդը տակաւին չեն ըմբռներ թէ գեղեցի՞կ բան է քննադատութիւնը, բայց գիտո՛ւն քննադատութիւնը, որ կը կատարուի ցոյց տալու համար մեր արժէքները Հրաշդանի թէ Սէնի, Ռոմնդէսի թէ Նեղոսի ափերուն վրայ: Վասնզի, դէթ մեզի համար, հայրենիքը Հայաստա՛նն է՝ սիրելի եւ նուիրական, բայց մեր բարձրադոյն հայրենիքը հայ մշակոյթն է միայն՝ սրբազան եւ անբռնաբարելի, — առանց ստեղծագործութեան, առանց հոգիի, առանց արուեստի՝ չկա՛յ հայրենիք: Հին տեսութեան դէմ, որ կը ներկայանայ «հող - հայրենիք» տարազով, մենք կը դնենք «միտք - հայրենիք» տարազը, ամէնէն յառաջապահ տարազը,— մատենադարա՛նն մտէք քիչ մը, որ վաղը պիտի եղբայրացնէ ժողովուրդները եւ բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը, մարդ արարածին տալով dignité, ապրելու համար իմացականօրէն, եւ ոչ թէ անասնօրէն՝ միայն ուտելո՛ւ համար, միայն ցըկնելո՛ւ համար:

Ահա մեր քննադատութեանց նպատակը:

Գալով այն առարկութեան թէ քննադատութիւնը հիասթափութիւն կը պատճառէ, կ'ուզէի դիտել տալ նախ թէ սխալ հասկցուած է, մեր մէջ, քննադատութիւնը, մտաւորական մեքենային այդ արուճ ճոխինէը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ակադեմական Ց. Մանանդեան

ԽՄԲ.— Երեւանի թերթերէն, մեր հայերէնով.

Ցակոբ Մանանդեան՝ ծնած է Ախալցխա, 1873ին: Սկզբնական կրթութիւնը ստացած է Թիֆլիզի ճեմարանին մէջ, իսկ բարձրագոյն կրթութիւնը՝ նախ Ենայի (Գերմանիա) մէջ, ուր 1897ին աւարտելով համալսարանը, կը ստանայ փիլիսոփայութեան վարդապետի աստիճան, ապա փե թերսպուրկի համալսարանի արեւելագիտական բաժնին եւ վերջապէս Դորպատի իրաւագիտական համալսարանին մէջ, զոր կ'աւարտէ 1909ին:

1900—1905 տարիներուն, Գէորգեան ճեմարանին մէջ դասախօս յոյն գրականութեան ու փիլիսոփայութեան, ինչպէս նաեւ գերմաներէնի եւ հայերէն լեզուներու: Այնուհետեւ Մանանդեան աշխատած է Թիֆլիզի ճեմարանին մէջ՝ իբրեւ ուսուցիչ եւ Բաքուի մէջ՝ իբրեւ երդուեալ հաւատարմատար:

Այս աշխատանքներուն զուգընթաց, ան երբեմն կը հրատարակէր իր լեզուաբանական հետազօտութիւնները:

1921ին Հայագիտութեան կեդրոն դարձաւ Երեւանի պետական համալսարանը, ուր հրաւիրուեցաւ Մանանդեան իբրեւ դասախօս եւ միաժամանակ եղաւ՝ առաջին տնտուչն ու պատմա-գրական համալսարանի օգնական դասախօսը: Այդ շրջանին սկսաւ անոր ստեղծագործական աշխատանքը: Լեզուաբանական նեղ հարցերէն անցաւ հին եւ միջնադարեան Հայաստանի ընկերային կարգի եւ տնտեսական կեանքի հարցերու հետազօտման: Իր առաջին պատմական աշխատութիւնը՝ համալսարանին մէջ 1921ին կարդացած դասախօսութիւններն են, որ հրատարակուեցան 1922ին, ձեռագրի իբրեւ, — «Հայաստանի պատմութիւնը թուրք - թաթարական արշաւանքների ժամանակաշրջանում»:

Հայաստանի 11—13րդ դարերու պատմութեան վերաբերեալ այդ դասախօսութիւններուն մէջ, առաջին անգամ կ'ընդհանրացուի Հայաստանի պատմութեան այդ շրջանին տակաւին չուսումնասիրուած պատմութիւնը: Ամէնէ վերջ գրած է չորք մը աշխատութիւններ՝ նուիրուած նախարարական Հայաստանի տնտեսական կեանքին ու ընկերային կարգուսարքի հետազօտութեան:

Ներկայիս անվարան կարելի է ըսել, որ Հայաստանի նախարարական շրջանի պատմութեան ուսումնասիրութիւնը կապուած է Մանանդեանի անուան հետ: Իր հետազօտութիւնները հայագիտութեան պատմութեան մէջ՝ դարագլուխ մը կը կազմեն: Ց. Մանանդեան առաջինն է, որ խնդրին մօտեցաւ ո՛չ միայն իրաւական տեսակէտէն, այլ ելակէտ ընդունեց այն տնտեսական ու ընկերական հիմը, որով կը պայմանաւորէր այդ իրաւական համալսարաններուն գոյութիւնը:

1925էն սկսեալ հրատարակած է ամբողջ շարք մը հետազօտութիւններ, որոնք Հայոց պատմագրութեան մէջ՝ առաջին անգամ հիմը դրին Հայաստանի պատմական անցեալի ուսումնասիրութեան, անոր տնտեսական զարգացման տեսակէտէն: Փայլուն հետազօտութիւններու այս շարքը սկսաւ «Ակնարկներ հին Հայաստանում ընական դրութեան մասին մարզպանութեան ժամանակաշրջանում» անուն աշխատութեամբ: Այդ եւ յետագայ աշխատութիւններուն մէջ, Ց. Մանանդեան երեւան եկաւ որպէս պատմաբան մը, որ արդէն կը դնուի պատմական «մատերիալիզմ»ի դիրքերու վրայ: Հին եւ Միջնադարեան Հայաստանի տնտեսական կեանքի առանձին հարցերու ուսումնասիրութեան արդիւնքը հանդիսացաւ «Հայաստանի առեւտուրի եւ քաղաքների մասին, կապուած հին ժամանակների աշխարհային առեւտուրի հետ» անունով մենագրութիւնը: Այդ աշխատութիւնը լուսաբանութեան կարիք ունի բոլոր անոնց համար, որոնք կ'ուսումնասիրեն Կովկասի եւ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն տնտեսական կապերու պատմութիւնը: Ի վերջոյ, նախարարական Հայաստանի ընկերային կարգուսարքի հարցերու վերաբերեալ հետազօտութիւններու ընդհանրացումը հանդիսացաւ անոր գլխաւոր աշխատութիւնը՝ «Ֆէօդալիզմը հին Հայաստանում» (Արշակունիների եւ մարզպանների ժամանակաշրջանում), որ մեծ աւանդ է ոչ միայն հայագիտութեան, այլեւ սովետական պատմագրութեան մէջ:

Ց. Մանանդեանի յիշեալ երկասիրութիւնները, ինչպէս նաեւ «Կշիռքները եւ չափերը հին Հայաստանում», «Հին Հայաստանի գլխաւոր ճանապարհները» (կցուած Պիֆինտերեան նշանաւոր քարտէսի հետ), «Երեւանը որպէս Պոմպէոսի ճանապարհ դէպի Անդրկովկաս», «Հասարակական կարգը մինչ՝ Արշակունեան Հայաստանում» եւ կարգ մը ուրիշ աշխատութիւններ, համաշխարհային հռչակ ստեղծեցին անոր չուրջ:

Նայելով խօսակցին՝ Ց. Մանանդեան ժպտելով կ'ըսէ.

— Իրրեւ պատմաբան, ես կը գտնուիմ չափազանց բարենպաստ պայմաններու մէջ: Հայկական հնագոյն եղակի ձեռագիրները, որոնք կեդրոնացած են Մատենադարանին մէջ, անսպառ նիւթ կը հայթայթեն ոչ միայն Հին ու Միջնադարեան Հայաստանի պատմութեան նոր լուսաբանութեան համար, այլեւ արեւելագիտութեան կարեւոր գոյն աղբիւրներէն մէկը կը հանդիսանան: Պատեբազմը, ուրկէ սովետական ժողովուրդը պատուով դուրս եկաւ, ինծի աւելի չունչ տուաւ: Ես որոշեցի, քանի դեռ կրնամ չարժել գրիչս, հիւսել Հայոց ամբողջ քննական պատմութիւնը, նպատակ ունենալով ցոյց տալ աշխարհին, թէ ինչպիսի հերոսութեան, անձնուիրութեան եւ քրտնաջան աշխատանքի ընդունակ են եղած մեր անմահ նախահայրերը՝ անվերջ մաքառելով իրենց երկրի տնտեսական բարգաւաճման, մշակոյթի, արուեստի ծաղկման համար, ընդդէմ բազմադէմ թշնամիներու »:

Ց. Մանանդեանի «Հայոց պատմութեան քննական տեսութիւնը» պիտի ընդգրկէ Հայոց ամբողջական պատմութիւնը ամենահին շրջանէն՝ հայ ցեղարանութեան կազմաւորումէն՝ մինչեւ առեւտրական դրամագլխի հաստատումը Հայաստանի մէջ, (6րդ դարէն մինչեւ 16րդ դար), եւ պիտի ամփոփէ անոր աւելի քան չիսուն գրական հետազօտութիւններու կարեւորագոյն եզրակացութիւնները:

Առաջին հատորը որ կը բովանդակէ Հայոց պատմութիւնը՝ հայ ցեղարանութեան կազմաւորումէն մինչեւ Արշակունեանց հարստութիւնը, արդէն լոյս է տեսած Հայպետհրատի հրատարակութեամբ: Երկրորդ հատորը կը բովանդակէ Արշակունեանց հարստութենէն մինչեւ Սելճուքներու տիրապետութեան շրջանը (առաջին դարու կէսէն մինչեւ 11րդ դարու առաջին կէսը):

« Այս շրջանին վերաբերեալ կան հարուստ նիւթեր՝ մեր պատմիչներուն թողած հարուստ ժառանգութիւնը, նիւթական մշակոյթի ահագին մնացորդներ, արձանագրութիւններ, ուսումնասիրութիւններ: Այդ շրջանին կը պատկանին նաեւ իմ աշխատութիւններուս գլխաւոր մասը»:

Այդպէսով երկրորդ հատորը բովանդակող նիւթերու չարադրութիւնը տրուած է իր խոկ՝ Մանանդեանի կողմէ, բազմաթիւ տարիներու ընթացքին: «Այդ պատճառով ալ, կը յարէ ակադեմականը, ես առ այժմ կը թողում երկրորդ հատորի աշխատանքները եւ կ'անցնիմ երրորդ հատորին, որ պիտի ընդգրկէ Հայոց պատմութեան ամենահին, ոչ - ուսումնասիրուած սակայն ուշագրաւ շրջաններէն մէկը՝ Սելճուկներու տիրապետութենէն մինչեւ Պարսկաստանի եւ Տաճկաստանի տիրապետութիւններու շրջանը — Ջաքարեաններու շրջանը (11րդ դարու երկրորդ կէսէն մինչեւ 16րդ դար), շրջան մը ուրկէ այժմ Հայաստանի հողին վրայ կանգուն կը մնան հայ մշակոյթի բազմաթիւ կոթողներ :

« Մեծ է Հայոց պատմութիւնը,— կ'ըսէ բազմավաստակ պատմաբանը,— զայն ամբողջութեամբ գրելը մէկ մարդու ուժերէն վեր է: Ես հանգիստ իմ այդ յոյսով, որ իմ աշակերտներն ու փոխանորդները կ'աւարտեն այդ գործը, նուիրական, անխոնջ եւ յարատեւ աշխատանքով, արժանի հայ հերոսական պատմութեան »:

Գիտնականին աչքերը կը փայլին տենդագին հրճուանքով, ան կարծես թէ կը տեսնէ իր ժողովուրդի աւելի փառաւոր ապագան եւ պատմութիւնը նոր ժամանակաշրջանին, որուն առաջին քաղաքացիներէն մէկն է ինքը:

ՑՈՎՀ. ՂԱՋԱՐԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՇԻՇԱՂ

ՄԱԿԳՄԿ

Հաճելո՞վ է խորագիրս : Կրնաք այնպէս նկատել : Սակայն լուծողին վարձատրութիւն չկայ :

Վերի վեց տառերով կազմուած անիմաստ բառին տակը, ամբողջ ազգերը ընդգրկող իմաստ մը կայ : Մարդկութեան երջանկութիւնը կերտող, աշխարհը դրախտի վերածելով՝ մարդկութիւնն այ հրեշտակներու փոխակերպող ձեռնարկ մըն է ան :

«ՄԱԿԳՄԿ» կը նշանակէ եղեր, Միացեալ Ազգերու Կրթա - Գիտա - Մշակութային Կազմակերպութիւն :

Ի՛նչ երկար խօսք, ի՛նչ անմտապահելի նախադասութիւն... Կեցցէ՛ կրճատադրութիւնը, որ նորոյթի կարգ անցած է հիմա եւ օր մը մեղ պիտի ազատէ էջերով զրուիչն տողելէ, ուղղագրութեան մղձաւանջէն եւ մամուլն ալ թուղթի սուվհարուբեննէ : Պարզապէս մեր ըսելիք կամ գրելիք խօսքերուն սկզբնատառերը դնելով՝ ափիկ մը թուղթով պիտի վերջացնենք գործը : Մանաւանդ դլխադրով պիտի գրուին անոնք, որով պիտի ազատինք լուի աչքերու մեծութիւնով տառերէ, որոնք մեր աչքերուն մուխը կը մաղեն եւ գրուած աղօթքն իսկ հայհոյանքի կը փոխեն :

Արդ, այս նորոյթին համաձայն փոխանակ երկար - բարակ գրելու «գրածներդ վարձկանի օրհներգ են», «պիտի գրենք» «ԳՎՕԵ» :

Ամէն կարդացող, իր նկարագրին համաձայն պիտի մեկնաբանէ զայն : Ի՛նչ լաւ մէջոց համոզելու կերտելու :

Բայց կարծեմ նիւթէն չեղեցանք : Մարպարէներու կալուածէն ներս մտանք :

Ըսելի՞քս : Հա՛, սա նորատեղծ ՄԱԿԳՄԿի մասին էր : Այս կազմակերպութիւնը կուգայ մարդկութեան ճակատագիրը արմատապէս փոխելու : Զարիքն ու պատերազմը, տգիտութիւնն ու անդրպետութիւնը ջնջելու, վերցնելու նոյնիսկ բառգրքերուն մէջէն : Ամբողջ մարդկութիւնը դիւտուն, կրթուած, մշակուած ու զրադէտ դարձնելու :

Տեսէ՛ք, ինչ դեղեցիկ նպատակներ ունի իր ծրագրին մէջ :

Այդ կազմակերպութիւնը «կ'ուխտէ իր բոլոր ճիգերը, հատուածը, գիտութիւնը նուիրել խաղաղութեան դատին : Աշխարհի կրթական եւ մշակութային մակարդակի բարձրացումին : Անգրագիտութեան դէմ պայքարելու... Կարծես թէ չարիքը անկէ կուգայ :

Ուրեմն բոլոր դիւանագէտներն ու զինապաշտները անպրագէտնե՞ր են... Քա՛ւ լիցի :

Այսչա՞փ միայն : Շարունակենք երջանկութեան աւետարանին ընթերցումը :

Այդ կազմակերպութիւնը «տեղեակ պիտի պահէ ժողովուրդները՝ աշխարհի անցուդարձէն», իրրեւ թէ պէտք եղածէն աւելի տեղեակ չըլլային անոնք : Եւ ասոնք իրագործելու համար, պէտք է եղեր «Ջնջել - թևթեւացնել երկիրներու սահմանները» կոչուած նախապաշարումը : Անշուշտ, անհայրեն ներքին համար չէ այս որոշումը : Ուրի՞շ : «Զրնջել գրաճնութիւնը» : Ի՞նչ աւելորդ յողնութիւն սա անթելի դարուն մէջ : «Պատրաստել միակերպ դասագրքեր» : Ինդիրը վարժապետութեան սահմաններէն ներս մտաւ :

Կան ուրիշ բաւական հոդեմաշ ծրագիրներ : «Թուաբանական տարրալուծարան հիմնել Ծայր Արեւելքի մէջ»! : Ա՛ս ալ կ'երեւայ, իրենց դրամին հաշիւը չդիտցող յղփացածներու ուղեղը եւ մինչեւ այսօր Թուրքին տրուած փոխատուութիւններու դումարները տարրալուծելու համար է, որուն յարմարագոյն վայրը Անգարան է կարծեմ :

Ասոնք բոլորն ալ խո՞սք են : Ո՛չ, բարեկամներ : Արդէն գործի սկսած են : ՄԱԿԳՄԿը Ցունեսքոյի դպրոցներուն «դրկած է թուղթ, գրիչ, մատիտ, կաւիճ» : Ջնջելու համար սպունգ եւ գրաջինջ ուսին ալ դրկա՞ծ է : Այդ մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք մինչեւ գրիս մամուլին յանձնուելու վայրկեանը :

Օգտակար ձեռնարկներ են այս կազմակերպութիւնները : Գոնէ բաւական թիւով անձեր գործի վրայ կը գտնուին : Իրենց օրապահիկը կ'ապահովեն : Երկիրներ կը տեսնեն : Երկաթուղիները, հիւրանոցները եւ...երը կը հարստացնեն : Դիւանագէտներ կը հանդիպին՝ երկիրներու սահմանները ընդարձակելու համար : Ժողովուրդներն ալ կ'ուրախանան եւ հացի տեղ ձրի յուսադրութիւնով կ'ապրին :

Եթէ ուրիշներ կարեւորութիւն չտան իսկ այս կազմակերպութեան, մենք հայմաքոս Հայերս իրաւունք ունինք լրջօրէն նկատի առնելու զայն : Երկիրներու սահմանները վերցնելու ծրագիր մը ունի ան, որուն այնքա՜ն կարօտ ենք, մեր ծնողքազգական - բարեկամները կամ նշանածացուները աչօք բացօք տեսնելու համար, վտխանակ լուսանկարով գոհանալու : Մանաւանդ որ Թուրքի պէս բռոյապաշտ, զթասէրտ, գործնական եւ խաղաղութիւնը արմատէն պոկող ազգի մը ներկայացուցիչն ալ մտած է այդ կազմակերպութեան մէջ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՕՇԱԿԱՆԻ ՀԵՏ

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օշական.— Հայ քննադատութիւնը, ընդհանրական իմաստով, մենք ունեցած չենք երբեք : Քննադատութիւնը հիմա դարձած է ոմանց համար խմբակներու, փաբխանձներու ձեռքը գործիք, այս կամ այն հարուածելու : Կը պակսի լայն միտքը, որ վեր ըլլար խմբակներէն եւ ընդգրկէր բոլորը : Կայ նաեւ մեծ աղէտ մը, որ Ս. Հայաստանի փրոֆէսօրներուն ճաշակովը պարտադրուած է մեզի : Այդ աղէտը Եւրոպայի մէջ ալ կայ : Դասախօսը համալսարանի փրոֆէսօրը իրենց տոկմաթիզմը, քարացած վարդապետութիւնը ունին : Արեւելահայերուն մէջ, մասնաւորաբար, իր յատուկ նկարագիրը ունի, որուն դէմ պայքարեր եմ միշտ : Ասիկա՝ դրուածքին նիւթը պատմելն է, հիմա աւելցած է ընկերաբանական հետազօտումին հետքանքը : Այն հասարակութիւնը, որ Օշականի Համապատկերը եւ նման գործերը պիտի կարդայ, կ'ուզեմ դանոնք :

— Մեր քննադատութիւնը նման է մեր դրամականութեան : Առանց բարձր, այսինքն՝ խորունկ դրականութեան, առանց հայ ժողովուրդին մտքին ու սրտին հասնող դրական գործերու, գեղարուեստական մեծ ստեղծագործութեան, կարելի չէ ճըշմարիտ քննադատութեան հասնիլ : Մեծ գրողներու հետ կը ծաղկին մեծ քննադատները, քանի որ այս վերջիններու դրական դորուննէութեան դաշտը՝ դրական արտադրութիւնն է : Բայց, կարելի է քննադատական միտքը արթնցնել եւ ազդակ դարձնել զայն գեղարուեստական մեծ գործերու : Ջմռոնանք, որ մեր դրականութիւնը կը տառապի առաւելապէս միջակ գործերէ : Քննադատութիւնը չի՞ կրնար բան մը ընել այս ուղղութեամբ :

Օշական.— Այո՛, կրնայ դարդանալ ան եւ գարգացման սատարել դրականութեան : Ասոր համար, նախ՝ բոլոր լուրջ հանդէսներուն մէջ մնայուն սիւնակ մը պէտք է յատկացնել խմացական չարժման, առաւելագոյն չափով մեր խմացական չարժումին : Բայց միշտ միջազգային բաժինով մը : Միւսլին հարցը էական է հոս, գրական հանդէսի մը նուազագոյն 1)5րդը պիտի առնէ ան :

— Ջի՞ք խորհիր թէ կը յոդնեցնէ : Քանինե՞ր պիտի հետաքրքրուին քննադատութեամբ, որ ոըոշ գարդացում, մշակոյթ կը պահանջէ ընթերցող հասարակութենէն, յաւապէս ճաշակուելու համար :

Օշական.— Ո՛չ, մի գրաղիք դժգոհներով, մեծ մասով գրողներ, որոնք իրենց խեղճ գրուածքներուն տեղ կրնան ճարել : Հանդէսի մը ամենահետաքրքրական մասը այդ բաժինն է (քննադատականը) : Կայ նաեւ այդ բաժինը հետաքրքրական դարձնելու պարագան : Անգլիական թերթերը կէս սիւնակ, կամ մէկ սիւնակ դատում ունին : Իրաւ դերքերուն վրայ կարելի է երկար դրել, իսկ սովորականներուն վրայ՝ կարճ :

Ցետոյ, հանդէսներուն մէջ, պէտք է հին դէմդ մը էտիւթ-ի ենթարկուի : Այդ դէմքը կրնայ գրողի մը, գործիչի մը, եկեղեցականի մը կամ լրագրողի մը դէմքն ըլլալ : Էականը՝ այդ դէմքին վերաբերուելիքն է, թարմացումն է՝ այս տերունդին գեղայնութեան մէջ : Մէրիթիւ տը Ֆրանսը ունէր այս բաժինը, ինչպէս Ռըվիւ տը տէօ Մոնտը, եւն. : Ասիկա ծաւալի ալ խնդիր է : Հանդէս մը առնուազն 100 էջ պէտք է ունենայ, որպէսզի լրագրականին տեղ ուսումնասիրականը տեղ գրաւէ :

Հարկ է նաեւ պատմական դէմքեր տալ. 18—19րդ դարերէն. (օրինակ. Ռ. Բերբերեանի երկու դարերու շէմքինը նման փորձ մըն է, թէեւ չատ բանութիւն ունի) :

— Այդ ըսածներդ լայն ժամանակով պայմանաւոր են : Ցետոյ, կայ բուն իսկ ուսումնասիրութիւններու խնդիրը : Ատոնք կը հետաքրքրեն թերեւս մտաւորական չրջանակները, բայց չարժում

ՀԱՅԱՍՏԱՆ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

«4.— Ներկայիս դոյութիւն ունեցող բոլոր մասնաճիւղերը պիտի պահեն իրենց դոյութիւնը, բայց նորեր եւս պիտի չծուխն գործօն աշխատանքի՝ համաձայն կեդրոնի հրահանգներուն : Պիտի սկսի գաղտնի գործունէութիւն : Ապօրէն միջոցներու գործադրութեամբ՝ կեդրոնը պիտի ձգտի կազմել նոր կոմիտէներ ու լծել պայքարի :

«5.— Անհրաժեշտ է հնուց պատրաստուած ներքին կանոնադրութիւնները բարեփոխել՝ համաձայն ներկայ պայմաններուն : Ցարդ ի գործ դրուող քաղաքական եւ տնտեսական բոլոր սկզբունքները ի զօրու չեն այլեւս : Անոնց տեղ գործադրութեան պիտի դրուին Կոմիտէի կողմէ վերջերս բանաձեւուած սկզբունքներ եւ պիտիընտրուին գործունեայ անդամներ, զանոնք իրագործելու, եւ տեւականօրէն այդ ուղղութեամբ աշխատանք տանելու համար :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

« Անկախ Հայաստան :— Հնչակեան կուսակցութիւնը իր բոլոր կարելիութիւնները ի սպաս պիտի դնէ բարեկարգական այն աշխատանքներուն, որոնց ձեռնարկելու պատրաստակամութիւն յայտնած է Օսմանեան Պետութիւնը, Արեւելեան Նահանգներու մէջ : Կուսակցութիւնս համոզուած է միւս կողմէ, որ առաջադրուած բարեկարգութիւնները՝ եթէ իրագործուին իսկ, կենսական է հաստատումը անկախ Հայաստանի մը, առանց ուրուն հայ ժողովուրդը տեւական կերպով պիտի ապրի ազգային անապահովութեան մէջ եւ որեւէ արտաքին վտանգի դէմ պիտի չկարենայ պաշտպանել իր գոյութիւնը :

«Այս նպատակով, կուսակցութիւնը որոշած է աշխատիլ Հայաստանի անկախութեան համար ու պաշտպանել իր տեսակէտը՝ ամէն տեղ» :

Հայերը պատմական ոչ մէկ հիմք ունէին իրենց այս տեսակէտը պաշտպանելու համար : Օսմանեան պետութիւնը՝ Հայերէն չդրաւեց Արեւելեան Նահանգները : Իսկ Հայերը, Օսմանեան կայսրութեան հաստատումէն մինչեւ այսօր, ոեւէ ձիգ ի գործ չդրին՝ իրենց սահմաններու եւ անկախութեան ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար :

Հայերը ապաստան գտան Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ ու ցարդ վայելեցին հայրենակցական հաստատաց օրէնքներու պաշտպանութիւնն ու օժանդակութիւնը : Տեղաւորուեցան երկրին բոլոր անկիւններուն մէջ : Բացի այն չըրջաններէն, ուր սահմանափակ էին Քիւրտերու հետ, խաղաղ ու անոդրը կեանք ապրեցան : Կառավարութիւնը այդ գօտիներուն մէջ չյաջողեցաւ երբեք կարգ-կանոն հաստատել ու ապահովել պետական օրէնքներու գործադրութիւնը :

Անատոլուի եւ բոլոր նահանգներուն մէջ, մինչեւ Պոլիս, հայ տարրը, բաղդատմամբ այլ ազգութեանց, միշտ աւելի բարօր ու ապահով կեանք ապրեցաւ : Հայութիւնը միշտ օգտուեցաւ հայրենիքի բարիքներէն ու մասնակից եղաւ անոր ուրախութիւններուն : Բայց, միշտ ալ վերծ մնաց անոր տառապանքներէն եւ հեռու՝ անոր վիշտերէն :

Երկրին ուրախութիւնները թէ ցաւերը առիթներ դարձան միշտ պատեհապաշտական ելոյթներու : Հայրենիքի փրկութեան կամ ապահովութեան համար մղուած կռիւներէն եւ ոչ մէկուն մասնակցեցան, ու չթափեցին նոյնիսկ կաթիլ մը արիւն : Շարունակեցին իրենց առեւտուրն ու շահաբեր գործերը, խաղաղութեան թէ պատերազմի ժամանակ, ու ապրեցան չքեղաշուք ու փարթամ կեանք :

Իրրեւ չնորհակալութիւն կամ երախտիք այս անհուն բարիքներուն, հիմա ալ կ'ուզէին թրքանահանգներու ստուար մեծամասնութիւնը — թըրքութիւնը — վտարել Արեւելեան Նահանգներէն ու կորզել Օսմանեան Կայսրութեան հողերէն պատառ մը :

Պատմութիւնը որեւէ տեղ չէ արձանագրած այսքան մեծ ապերախտութիւն : Ռուսեւգերման պատերազմի սկզբնաւորութեան՝ այս էր տրամադրութիւնը Հայերուն : Ընդհանուր պատերազմը, սակայն, խախտեց անոնց յոյսերը՝ չուտով իրականացնելու հայկական ինքնավարութիւնը : Այս անգամ, իրենց յոյսը կապած էին պատերազմի վախճանին ու կ'ուզէին որ յաղթանակէր Ռուսիա : Այս ուղղութեամբ չէին խնայեր ոեւէ ճիգ ու աշխատանք : Ստորեւ տրուած փաստաթուղթերը, բացայայտ կերպով կը պարզեն Հայերու որոշումները՝ այս իմաստով :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՈՒՂԱՐԿՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿ

«Պոլիս... 1914(*)

«Օսմանեան կառավարութիւնը սեպտեմբեր 21, 1914ին զօրաշարժ հռչակեց : Նոյն օրը, Պոլսոյ Դաշնակցութեան կեդրոնին մէջ արտակարգ դործունէութիւն մը աչքի կը զարնէր : Ղեկավար դէմքեր, ժողով դումարելէ վերջ, ծածկագիր հրահանգներ ուղղեցին բոլոր մասնաճիւղերուն : Նոյն գործունէութիւնը կը տեսնուէր նաեւ Հնչակեան, Ռամկավար եւ Վերանայնեալ (Վերակազմեալ ըսել կ'ուզէ, Ա. Ա.) կուսակցութեանց կեդրոններուն մէջ :

(8)

(Շար.)

(*) Դաշնակցութիւնը **1914**ին կազմակերպութիւն ունէ՞ր Դամասկոսի մէջ : Ա. Ա.

չէն ստեղծեր : Իմ բաղձանքս՝ քննադատութեան մէջ, մեր անմիջական անցեալի դրական չարժու - մին ու զայն ղեկավարող դէմքերուվերաբաղդու - մըն է ,անոնց կենդանի ոգեկոչումը : Ձիս կը հետա - քրքրեն մասնաւորապէս այն դրողները, ինչպէս Զօհրապ, Զարդարեան, Վարուժան, Սիամանթօ եւն., որոնք կապուած են Սփիւռքին եւ անոր հո - գեբանութեան եւ գաղափարական հոսանքներուն :

Օշական.— Ես ըրած եմ այդ գործը : Ձու պա - հանջդ այդ գետնին վրայ՝ եղած է. չեմ կարծեր որ ուրիշ մը աւելին ընէ :

— Մի փակէք դուռը : Ձեր ըրածը չատ լաւ է եւ թանկագին, բայց դուք 50—60 էջերու մէջ տուած էք, դիրքի համար, ուսումնասիրութեան արժէքով :

Օշական.— Ձեմ փակեր, բայց աւելի ամփոփ գրուածքներ կրնան չգոհացնել. Մշակեցէք լայնին ու խորունկին ճաշակը :

— Համաձայն եմ, բայց լայնին ու խորունկին հետ հարկ է տալ ոգին, գրողներու չունչը, որով - հետեւ կը խորհիմ թէ անոնք իրենց գործերու գե - ղարուեստական իրականացումներէն աւելի, իրենց ոգիովը մեծ են եւ իրենց անճովը չահեկան՝ մեր օրերուն համար :

Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

— Վերջացաւ, հէրիֆները ցրուեցան, ըսաւ, Հա - յերը 5000 մեռեալ տուեր են :

Օր մըն ալ Իսթանպուլէն ստացայ հետեւեալ ծածկագիրը.— Գնա տես Վրաստանի վարչապետ կէկէչկորին, մեր մէջեւ բաժան բաժան ընենք Հա - յերը : Կառավարութեան այս առաջարկը հաղորդե - ցի առ որ անկ է եւ սա պատասխանը առի.— Պէյ էֆէնտի, ռուսական եւ օսմանեան ահագին կայ - րութիւնները չկրցան գլուխ ելլել այդ «հէրիֆ»նե - րուն հետ, մեր փոքրիկ Վրաստա՞նն է որ պիտի ճակատի այդ փորձանքներուն դէմ : Անոնք հարիւ - րին 60 մեծամասնութիւն են Թիֆլիսի մէջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՈՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ վերջին նիստին մէջ, քննուեցաւ Ֆրանսական ծրագիրը՝ հատու - ցումներու մասին, որ կը սրամադրէ հետեւեալ դումարները,— Պուլկարիա պիտի վճարէ Եուկո - սլաւիոյ՝ 25 միլիոն տոլար, Յունաստանի՝ 45 մի - լիոն : Իտալիա պիտի վճարէ Եուկոսլաւիոյ՝ 125 միլիոն, Յունաստանի՝ 105 միլիոն, Ռ. Միութեան 100 միլիոն, Եթովպիոյ՝ 25 միլիոն տոլար : Մոլո - թով պնդեց որ Ալպանիան ալ 10 միլիոն տոլար հատուցում տայ Իտալիային : Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մերժեցին այս առաջարկը, դիտել տալով թէ Փարիզի խոր - հրդաժողովը չէր ընդունած նոյնիսկ հինգ միլիոն տոլարի հատուցումը :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ թիւը 40ուկէս միլիոն է, համաձայն մարտ 10ի մարդահամարին, մինչ 41.900.000 էր 1936ին : Ուրեմն վերջին տաս - նամեակին մէջ կորսնցուցած է 1.400.000 հոգի, այսինքն իր բնակչութեան 3.3 առ հարիւրը : Փա - րիզի բնակչութիւնը պակսած է 105.000 հոգի, բայց մեծմասով օտարականներէն որ հեռացած են :

ՑԿԵԱՆՍ ԹԻԱՊՐՏՈՒԹԵԱՆ դատապարտուե - ցաւ Պէրնառ Ֆէ, ազգ. մատենադարանին պետը, որ Վիշիի կառավարութենէն պաշտօն ստացած էր հետազօտութիւններ կատարելու գաղտնի ընկերու - թեանց մասին (մասոններ եւն.) : Իր մեղսակից - ներն ալ դատապարտուեցան : Մահապատիժ կը նա - խատեսուէր ,բայց դատարանը նկատի առաւ զանա - զան մեղմացուցիչ պարագաներ : Պետութիւնը պի - տի գրաւէ բոլորին ալ գոյքերը :

ՀԱՋԱՐ ԱՆԳԱՄ ԱԻԵԼԻ զօրաւոր հիւլէ-ռումբ մը չինած են Ամերիկացիները, համաձայն գիտնա - կանի մը յայտարարութեան : Այս նոր ռումբին քանդիչ ուժը հաւասար է երկու միլիոն թոն պայ - թուցիկի եւ կրնայ հազար անգամ աւելի կորուստ պատճառել քան այն որ արձակուեցաւ Հիրոշիմա - յի վրայ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ 310 ան - դամներէն 200ը պիտի ընտրուին այս կիրակի, 85 հազար պատուիրակներու կողմէ որոնք ընտրութ - եան Նոյեմբեր 24ին :

ԱՀԱԲԵԿՋԱԿԱՆ ԿԱՋՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ե - բեւան հանուած է Իտալիոյ մէջ,ինչպէս կը ծա - նուցանէ ներքին գործերու նախարարութիւնը : Ձեկոյին համաձայն կազմակերպութիւնը, որ կը կոչուի «Տրոյքա», կը բաղկանար հազար անդամ - ներէ եւ իր հրամանները կը ստանար խորհրդային իշխանութիւններէն : Ձեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ ի հարկին պիտի միջամտէին 280.000 կուսակիցներ, դինուած՝ համայնավարներու կողմէ : Հռոմի հա - մայնավար թերթը հրատարակելով ոստիկանու - թեան չրջաբերականը, կը ծաղրէ զայն :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ կառավարութիւնը աղաչա - րեց Իրանի վարչապետին՝ Ղաւամ Սալթանէի որ եթէ չարունակէ զօրք ղրկել, պատերազմի յայ - տարարութիւն պիտի համարուի : Այս աղաչա - րութիւնը հեռագրուած էթէհրան եւ հաղորդուած՝ Թաւրիզի եւ Մոսկուայի անթելներուն միջոցաւ : Ձեկոյցը կ'ըսէ թէվայրագութիւններ գործուած են Ձէնճանի դրաւման ատեն : Հիւս. Իրանի զօրքին

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐՍԻԼԻԱՅի մանուճիւղի նոր - ընտիր վարչութիւնը ընդառաջ երթալով առժամ - եայ կեդր. վարչութեան ուղղած հրաւէրին, պատգամ. ժողովի մասին, կը յայտարարէ թէ 14 Դեկտ. չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին տեղի պի - տի ունենայ մանուճիւղիս ընդհ. ժողովը՝ (ժողո - վատեղին պիտի հաղորդուի թռուցիկով) ընտրելու համար իր պատգամաւորները : Նկատի ունենալով այս ընդհ. ժողովին բացառիկ կարեւորութիւնը, մանուճիւղիս բոլոր անդամներուն ներկայութիւ - նը անհրաժեշտ է : Անդամավճարին վերջին եռամ - սեան չվճարող անդամները պիտի զրկուին այս ընդհ. ժողովին մասնակցութեան իրաւունքէն :

Այս առթիւ, մանուճիւղիս անդամակից փա - փաքողներէն կը խնդրուի դիմել մինչեւ Դեկտ. 10ի իրիկունը 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահը՝ ամէն իրիկուն ժամը 7էն 9 : Մինչեւ Դեկտ.10ի իրի - կունը բոլոր անդամակցողները պիտի կրնան մաս - նակցիլ վերոյիշեալ ընդհ. ժողովին, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքով :— (Դիւան)

հրամանատարն ալ իր կարգին յայտարարեց թէ դրաւման գործողութիւնները պիտի չարունակ - ուին : Ընդհ. զօրաչարժ յայտարարուեցաւ Ատրպա - տականի մէջ : Այս առթիւ հրատարակուած յայ - տարարութիւն մը կ'ըսէ թէ «պէտք է ոչնչացնել այն իրանցի զինուորները եւ ոստիկանները որ կը բռնաբարեն մեր հողը : Եղբայրասպան պատերազ - մը սկսած է» :

ԿԻՆԵՐՈՒ ԱՐԳԵԼԱՐԱՆԻՆ, Ռավէնսպրուքի (Գերմանիա) չարդին առթիւ, անդ. տեսան մը սկսաւ դատել 12 Գործանաներ ,7 Գերմանուհիներ եւ զուիցերիացի կին մը : Բոլորն ալ անմեղ ձեւացան : Անդլիացի դատախազը յայտարարեց թէ արգելա - րանին մէջ եղած մարդկային կորուստը հաւասար է Երբ քաղաքին ոչնչացման (քաղաքը ունի 90.000 բնակիչ) : Իր հաշիւով, 100.00 կիներ անցած են «կիներու այս ամենամեծ բանտէն» : Մահերու հա - մեմատութիւնը այնպիսի աստիճանի մը հասած էր այդ ճահճային կղզեակին մէջ (Պերլինէն 50 մղոն հեռու), որ կալանաւորներուն հարիւրին հարիւրը սրբուած պիտի ըլլար մէկ տարուան մէջ, բայց չարունակ նորեկներ կը հասնէին : Արգելարանը նախապէս սահմանուած էր 6—7000 կալանաւորնե - րու համար, բայց երբեք 12.000էն պակաս չունե - ցաւ 1943ին, իսկ տեղ մը մինչեւ 40.000 դաշնակից կիներ կը պարունակէր : Հիմնէր անդամ մը այցե - լելով դանդատեր է թէ կալանաւորները արագօրէն չեն սպաննուիր : Միայն կազով սպաննուածներու թիւը 3000—7000 կը հաշուեն :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Շումախերը, որ Լոնտոն հրաւիրուած էր, ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ ներսի. ժողովին մէջ : Այս առթիւ պարզեց իր տեսակէտները՝ Գերմանիոյ վերակազմութեան մասին : Ֆրանսական կառավա - րութիւնը հրահանգեց իր դեսպանին բողոքել այս այցելութեան դէմ, քանի որ տակաւին չէ կարգա - դրուած գերմանական հարցը : Փարիզի թերթերն ալ խստօրէն կը քննադատեն Անգլիոյ դիրքը, դի - տել տալով թէ ասով պիտի քաջալերուին Գերման - ները, մերժելու համար Դաշնակիցներուն պա - հանջները :

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ անդամ ընտրուեցաւ Պ. Լոթիս, նախկին վարչապետ : Նոր «անմահ»ը 38րդ անդամն է, 74 տարեկան : Նախկին ուսուցիչ, գրական համ - բաւ տիրացաւ Մատամ Ռէքամիէի նուիրուածդիր - քով մը եւ շարք մը հրատարակութիւններով, ո - րոնց մէկն է «Պէթհովէնի կեանքը» : Այժմ Ակադե - միային մէջ բաց կը մնան միայն Փէթէնի եւ Շարլ Մոռասի աթոռները :

ՍՈՎ ԾԱԳԱԾ է Ռումանիոյ արեւելեան նա - հանգներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք երկուտար - ուան երաշտին : Պալքանեան ցուրտն ալ կը սաստ - կացնէ թշուառութիւնը : Ամէնէն աւելի ազդուած է Մոլտաւիան, ուր մէջին հաշուով երեք չերո - հաց կը տրուի : Միսին դինը անմատչելի է հասա - րակ ժողովուրդին համար : Քլուժ եւ Կալաթի քա - ղաքներուն մէջ չաբաթը միայն մէկ անգամ հաց կը տրուէր նոյեմբերին : Գիւղացիները սերմնացուն ան - գամ կ'ուտեն եւ ալիւրի կը վերածեն խոզկապինը :

674.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐիՆԵՐ Ֆրանսայի, Պել - ժիոյ եւ Հոլանտայի յանձնուած են պատերազմէն վերջը : Ամերիկեան կառավարութիւնը առաջար - կած է զանոնք արձակել որքան կարելի է չուտ : Պելժիա հաւանած են գերիները արձակել յառաջի - կայ յուլիսին, իսկ Ֆրանսա չէ պատասխանած տակաւին :

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺի յանձնաժողովին մէջ, Մ. Նահանգներու պատուիրակը բանաձեւ մը առա - ջարկեց, միջազգային հսկողութեան համար : Այս առթիւ բացատրեց թէ կարելի չէ միակողմանի զի - նաթափութիւն կատարել, ստիպելով որ Մ. Նա - հանգները յայտնեն հիւլէական ռումբին գաղտնի - քը : «Մենք կ'ողջունենք զործակցութիւնը, բայց կը պահենք մեր հիմնական սկզբունքները, եթէ նոյն իսկ մինակ մնանք : Մենք հսկողութեան աղդու ծրագիր մը ունինք եւ առիկ պակաս բան չենք ը - նդունիր» : Խորհրդային պատուիրակը ժամանակ խնդրեց, բանաձեւը ուսումնասիրելու համար :

ԱՆԳԼԵՀՆԴԻԿ բանակցութիւնները, որ սկը - սած էին Լոնտոնի մէջ, ձախողած կը համարուին : Մամուլը յոռետես կարծիքներ կը յայտնէ :

Կումիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆի, կաթող. լիազօր :

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Gaveauի մէջ, (45 rue La Boëtie) :

« ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ »

կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-երգչախում - բին կողմէ ,ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Ցայտագրին մէջ պիտի գործադրուին վարդա - պետին մշակած գործերէն 40 կտորներ , խմբերգի , մեներգի եւ դաշնակի համար : Նախօրօք ապահո - վել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն.— Հրանտ Սամուէլ, Սապօնճեան, 39 rue Trévise, Բամպուք - ճեան 9 rue Jouy Rouve, Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Պարթեւեան 14 rue Petit, Paris (19) : Հա - մերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ երկուշաբթի 9 Դեկտ. ժամը 15ին ընկերուհի Վարսենիկ Զէքիեանին բնակա - րանը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Նոյն Միութեան Սանուհիներու ընդհ. ժողո - վը՝ յառաջիկայ երկուշաբթի 9 Դեկտեմբեր, ժա - մը 20ին հայ մատուռի սրահին մէջ : Խիստ կարե - ւոր օրակարգ :

Հ. Ց. Դ. «ԱՐԾԻԿ» ենթակոմիտէի (Պանեէօ Քաշան) երեկոյթ պարահանդէսը 21 Դեկտ. չա - բաթ երեկոյին մինչեւ առաւօտ : Bourg la Reineի Salle Municipaleի մէջ : Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր ճաշով : Եւայլն : Մանրամասնութիւնները յետա - գային :

ՏՕՔԹ. ՊՕՂՈՍ ՔԻՒԶԻԿԵԱՆ եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր աղգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց ո - րոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ նամակով ի - րենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՏՕՔԹ. ՊՕՂՈՍ ՔԻՒԶԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ :

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին :

Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԻՆԷՐՃԵԱՆի

Աչխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ չէն - քի նորոգութեան եւ գետեղումներու ամէն կարգի աչխատանք վարպետներու ձեռքով : Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կաղի վառարան - ներու : Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգու - թիւն եւ ապակիներու գետեղում : Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36 : Autobus 186 :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie** : Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փա - փագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղոր - դակցութիւն՝ métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն էնտէ - ֆրիզալլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, մէքօրասիօն եւ միւ-ան-փլի :

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

GARO SARIAN

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուա - գախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ :

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքնե - րու, նշանտուքներու, խնջոյքներու եւ հանդէսնե - րու համար : Դիմել՝ G. Sarian , 33 rue Bayen, Paris (17) : Tél. Gal. 67-61 :

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN. 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տլ.

Mardi 10 Décembre 1946 երեքշաբթի 10 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4875-Նոր շրջան թիւ 514 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«... ԳԼԵՇ ԿԸ ԿՈՒՈՒԻՆ»

Ո՛րքան անդիր եւ պերճախօս մանրամասնութիւններ՝ Հալիլ պէյի յուշերուն մէջ։

Տակաւին աչքի առջեւ չունինք յուշերուն ամբողջութիւնը։ Բայց, ինչ որ կ'երեւայ հետզհետէ, պիտի ծառայէ լուսաբանելու զանազան դէպքեր։

Օսմ. խորհրդարանի նախկին նախագահը աւելի զօրյզ կ'երեւայ քան չանսատակ թալաթը, որ վեր ի վայր շրջած է ամէն բան, քնարեր հէքեաթներով։

Իր պատմելու ձեւը քիչ մը թրքավարի է, անհամապատասխան՝ պետական մարդու մը։ Բայց եւ այնպէս, որոշ ճշմարտութիւններ կը յայտնուին այդ չատախօսութեանց կարգին։

Այսպէս՝ այն հատուածը որ երեւցաւ կիրակի օրուան «Ցառաջ»ի մէջ։

Օսմ. կայսրութեան երբեմնի արտաքին նախարարը նախ կը հաստատէ երկու պատմական իրողութիւններ, որոնք անգամ մը եւս կը լուսաբանեն 1918ի եղերական դէպքերը։

— «Ադրբէջանի Թուրքերուն հետ գործակցելով, յաջողեցանք իրարմէ բաժնել Վրացիները ու Հայերը։ Բանակցութիւնները բաւական երկար տեւեցին, որովհետեւ Էնվէր փաշա զնդ. Հալիտ պէյի հետ գինած էր Ախալքալաքի Իսլամները, մեզի միանալու նպատակով։ Կ'ուզէին նաեւ ընդարձակել կարսի սահմանը, Աղեքսանդրապոլի տիրապետելու համար »։

Արդարեւ, Ազէրիներն ու Վրացիները շարունակ դաւելով Հայերու կռնակէն, կարմն ալ Թուրքերուն յանձնած էին գաղտնապէս, երբ հայկական զօրքը զայն կը պաշտպաներ հերոսաբար, յանուն Կովկասեան իշխանութեանց։

Հալիլ Մենթէշ յետոյ կը պատմէ թէ «սաստիկ պատնրազմ մը» ունեցաւ Հայերուն եւ Թուրքերուն միջեւ, մինչ Հաշտութեան բանակցութիւնները կը չարունակուէին։

— « ... Պատերազմին չորրորդ օրը Վէհիպ փաշա ըսաւ։— Ես կարս կ'երթամ, եագուպ Շեվքի փաշա հեռաձայնեց։ Ցեղը մնացեր է։ Հինգերորդ օրը վերադարձաւ, շատ ջղային էր, շփոթած։ — «Ամո՞ն, Հալիլ պէյ, ըսաւ ինծի, ո՞ւր են սա հայ պատուիրակները, վերջացնենք եւ հաշտութիւն կնքենք։ «Էհրիֆ»ները գէշ կը կռուին։ Ձեռս միայն **12.000** հոգի ունիմ, հետեւս քնաւ պահեստի ուժ չունիմ։ Մէհմէտը երբ նահանջ մը կատարէ, մեր շունչը էրզրում կ'առնենք»։ Զինքը հանգստացուցի եւ ըսի։— Փաշաս, այս վիճակով երբէ Հայերուն դէմը ելլես, հաշտութիւն չըլլար։ Գնա լուացուէ եւ հանգչէ»։

Կէս օրէն վերջը, Վէհիպ կը վերադառնայ խնդումերես, աւետելով։— «Վերջացաւ։ Էհրիֆները գրուեցան, Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են»։

Ինչպէս կը տեսնէք, ոչ թուական, ոչ ամիս եւ ամսաթիւ, ոչ ալ ուրիշ ճշդրիտ պարագաներ կան՝ այս թրքաբանութեան մէջ։ Թուրք նախարարը ապահովաբար կ'ակնարկէ այն կռիւներուն որ մղուեցան Էրզրումէն կարս, եւ մանաւանդ բերդաքաղաքին մէջ, յետոյ յանձելու համար Ղարաքիլիսէի եւ Սարտարապատի ճակատամարտներուն։

Ամէն պարագայի մէջ, թանկագին վկայութիւն մը կը կազմէ Վէհիպի բացագանչութիւնը։

— « Ամո՞ն, Հալիլ պէյ, ո՞ւր են սա հայ պատուիրակները, վերջացնենք եւ հաշտութիւն կնքենք։ «Էհրիֆ»ները դէշ կը կռուին ...»։

Մենք պիտի չուզէինք նոյն լեզուով չափուիլ Էրբեմնի փաշային եւ պէյին հետ, « Էհրիֆ »նե-րուն համապատասխան բառ նետելով իրենց երեսին։ Բաւական է, որ կը խոստովանին թէ իսկապէս քալ թշնամի մը դուեր են իրենց դէմ։ Թշնամի մը որ «դէշ կը կռուէր», օրհասական պահու մը։ Եթէ վրաստանի այն առենուան վարիչները խաղ մը սարքած չըլլային, անկասկած կարսը կանգուն պիտի մնար, իսկ Թրքական բանակը իր չունչը էրզրում առած ...

Ուսուցչանութիւն մը եւս։

— *Օր մը Իսթանպուլէն ստացայ հետեւեալ ծածկագիրը,— Գնա սեւ Վրաստանի վարչապետ կկկչկոլին, մեր միջեւ բաժան - բաժան ընենք Հայերը»։*

Աւելորդ փաստ մը եւս թէ ինչ ոճրապարտ դաւեր կ'որոճար Թրքական դիւանագիտութիւնը, իրար ձգելու համար երկու հարեւան ժողովուրդները։ Դժբախտաբար մեծ մասով յաջողեցան այդ հրէշային դաւերը, սմէնէն առաջ Հարուածելով միւնուճար Հայաստանը։

Շ.

ՎԱՀԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Անցեալ շաբթու ընթերցող մը կը հաղորդէր թէ Վահան Յարութիւնեան մեռած է Քոմոթինիի մէջ (Կիւլմիւլճինա)։ Չհաւատացինք, սպասելով նոր տեղեկութեանց։

Դժբախտաբար ճիշդ է զոյժը, ինչպէս կը հաստատէ Ամէնքի «Ազատ Օրը», նոյեմբեր 14ի եւ 17ի թիւերով։

Ողբացեալը եղբայրն էր պրպտէտ - բանաստեղծ Արտաշէս Յարութիւնեանի (Մալկարացի Կարօ), որ չարաչար սպաննուեցաւ Հայաջինջ Սարսափներուն առեն։ Ինքն ալ օժտուած՝ գրական տաղանդով, կ'աշխատակցէր զանազան թերթերու եւ տարեգիրքերու։ Զափազանց զգայուն եւ բծախնդիր, չէր սիրեր չատ երեւալ։ Բայց, տարիներու ընթացքին հրատարակած գրութիւնները կըբնան մէկ - երկու հատոր կազմել։

Վարպետ մեղուաբոյծ էր, եւ վերջին արտադաղթին, երբ ինքն ալ Յունաստան կը հաստատուէր, Թրակիոյ շրջանին քննիչ նշանակուեցաւ Հոդադործական նախարարութեան կողմէ։ Խորապէս ընկճուած էր վերջին տարիներուն, եւ անդամալոյծ՝ անկողին գամուած էր երկար տեսնէ ի վեր։

Դեռ կը խօսինք իր մասին, ճաշակ մըն ալ տալով իր գրականութենէն։ Սերունդ մըն է որ կը սպառի հետզհետէ ...

★ Հալէպեն կը գրեն մեզի Նոյ. 28 թուակիով։— *Վերջին պահուն Դամասկոսէն հեռագիր մը կը գուժէ կաթող. փոխանորդ Եփրեմ արք. Տոհմունիի վախճանումը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։*

Ռուսերը պիտի գրաւեին Արեւելեան նահանգները

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Իթթիհատականներու արտաքին նախարար Հալիլ Մենթէշ, կը շարունակէ իր յուշերը հրատարակել Պոլսոյ «Ձումհուրիէթ»ին մէջ։ Ահաւասիկ հատուած մը եւս։—

«Ռուսիա բարենորոգումներու խնդիրը ձեռք առած էր իրրեւ նախապայման՝ Արեւելեան Նահանգներու գրաւման։ Այդ նպատակին կը ձգտէր նաեւ Ռուսիոյ պատրաստած Բարենորոգումներու Ծրագիրը։

Արդարեւ, եթէ գործադրուած ըլլար ռուսական Ծրագիրը, վեց նահանգներու իսլամ բնակչութիւնը — որ ընդհանուր բնակչութեան 75 առ հարիւրէն աւելի էր — ենթարկուած պիտի ըլլար հայ փոքրամասնութեան, ինչ որ ամէն բանէ առաջ ընդվզում պիտի պատճառէր իսլամ բնակչութեան։ Արդարեւ, նկատելով որ Իսլամներն ու Հայերը հաւասարութեան հիման վրայ պետական պաշտօնեաներ, ոստիկաններ, ոստիկան գնդապետներ եւ դատաւորներ պիտի ունենային, կասկած չկայ թէ քրիստոնեայ ընդհ. կուսակալին եւ իրենց կրօն. ու քաղաք.-զօրաւոր կազմակերպութիւններուն շնորհիւ առաւելութիւն ձեռքբերէին Հայերը։ Այդպայմաններուն մէջ պետական մեքենան ընդհ. կուսակալին ձեռքին մէջ պիտի աշխատէր ի նպաստ փոքրամասնութիւն կազմող Հայերու տիրապետութեան, ինչ որ ըմբոստութեան պիտի հարկադրէր իսլամ բնակչութիւնը։

Այդ պարագային, ըմբոստութիւնը զսպելու պատրուակով Ռուսիա իր բանակները պիտի մտցնէր Արեւելեան Նահանգները։ «Հոս եմ, հոս կը մնամ», պիտի ըսէր, եւ անգամ մըն ալ պիտի չհեռանար, ու այդպէսով իրականացած պիտի ըլլար Օսմ. Կայսրութեան բաժանումը եւ վերջնական հաշուեյարդարը։

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Այս միջոցին Հայերը սխալ ճամբէն վար դարձնելու նպատակով, Թալէաթ պէյի հետ բազմաթիւ բանակցութիւններ կատարեցինք Դաշնակցութեան ղեկավարներուն հետ։ Չալաճեան եւ Զօհրապ էֆէնտիներու տուներուն մէջ դումարեցինք բազմաթիւ ժողովներ, որոնց կը մասնակցէին Մալումեան (Ակնունի), Շահրիկեան, Վարդգէս, Վանայ երեսփոխան Վահան, եւ Փաստրմաճեան էֆէնտիները։

Հայերուն ըսինք.— «Այս ձեռնարկը ռուսական թակարդ մըն է։ Ո՛չ դուք եւ ոչ ալ մենք իյնանք անոր մէջ։ Ռուսիա որեւէ առեն չուզեր որ Միջերկրականի ճամբուն վրայ ստեղծուի միջազգային օժանդակութեան կոթնած Հայաստան մը։

Հաւաքագրման Խորհուրդին ընտրութիւնը

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Նոր Սահմանադրութեամբ նախատեսուած Բ. ժողովին՝ Հանրապետութեան Խորհուրդին ընտրութիւնը։ Այս անգամ ալ ցանկին դլուխը կը գտնուին ժողովրդականները (M. R. P.) եւ համայնավարները։

Հանրապետութեան Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 315 անդամներէ, ընտրուած՝ երեք տարբեր եղանակներով։ Կիրակի օր ընտրուած 214 անդամներէն 62ը ժողովրդական են, 61ը համայնավար, 37ը ընկերվարական, 25ը ձախակողմեան խմբակցութիւնէն, 22ը աջակողմեան եւ չափաւորներ։

Ձայներու համեմատութիւնը մօտաւորապէս նոյնն է ինչ որ Նոյ. 24ին։ Այսպէս, ժողովրդականները չհասած են 30.9 առ հարիւր, (Նոյ. 24ին՝ 26 առ հարիւր), համայնավարները՝ 29.3 առ հարիւր (29.3), ընկերվարականները՝ 17.9 առ հարիւր (17.4 առ հարիւր), ձախակողմեան խմբակցութիւնը՝ 11.6 առ հարիւր (9.9) եւն.։ Զանջալախիչ պարտութիւն մը կրած է ազ հոսանքը (Ազատութեան կուսակցութիւն), հազիւ 4.2 առ հարիւր չհելով, մինչ Նոյ. 24ին 11.4 առ հարիւր էր։

Սէնի նահանգին մէջ ընտրուած է միայն մէկ ընկերվարական, մեր բարեկամը՝ Henri Barré որ ճառ մը խօսեցաւ Դաշնակցութեան Օրը։ Համայնավարները չհասած են չորս աթոռ, ժողովրդականները՝ տասնպէս։ Տակաւին կարգ մը մանրամասնութիւններ կը պակսին։ Քիւսուն անդամներ ալ պիտի ընտրուին Ազգ. ժողովին կողմէ։

Հանրապետութեան Խորհուրդը խորհրդատու հանդամանք ունենալով հանդերձ, պիտի կրնայ մեծ ազդեցութիւն գործել երկրին քաղաքականութեան վրայ։

★ *Ազգ. ժողովը այսօր պիտի փորձէ նոր վարչապետին ընտրութիւնը։ Խորհրդակցութիւնները կը չարունակուին կուսակցապետներու հետ։ Հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Ցունուար 16ին, Վերսայլի մէջ, ուր պիտի դումարուին երկու ժողովները։*

Ելմտական նախարարը, Ռոպէռ Շուման, այսօր յատուկ յանձնաժողովին պիտի ներկայացնէ երկրին ելմտական կացութիւնը։ Իր տեղեկագիրը, որ կը բաղկանայ 9 գլուխներէ, մասնաւորապէս կը յանձնարարէ խիստ խնայողութիւններ եւ կրճատումներ։ «Զափազանց շատ պաշտօնեաներ ունինք եւ արտադրութիւնը անբաւական է։։ Հրաչքի չենք կրնար սպասել։ Պետական պաշտօնեաներու ծախքը, որ 17 առ հարիւր էր 1938ին, այժմ հասած է 25 առ հարիւրի։ Զինուորական ծախքերը 38 առ հարիւր էին 1920ին, այժմ 46 առ հարիւր եւն.։

Զոռաները վերջացուցին հինգ դաշնագիրներ

ՆՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Զորսերու Խորհուրդը աւելի քան մէկ տարի քաշքշելէ վերջ, Դեկտեմբեր 6ին լրացուց Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Ֆինլանտայի դաշնագիրներուն քննութիւնը։ Այժմ ամբան բացուած է ամենամեծ հարցին, Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան համար։ Դաշնագիրներու վերջին յօդուածները վաւերացուեցան 115րդ նիստին մէջ, հաշուելով անցեալ սեպտեմբերէն։ Վերջնական համաձայնութիւն գոյացաւ փոխադարձ զիջումներով, եւ վերկ, երկուշաբթի, սկսաւ գերմանական հարցին քննութիւնը։ Կ'ըսուի թէ բուն խորհրդաժողովը պիտի դումարուի Մոսկուայի մէջ, փետրուարին։

Եուկոսլաւիա կը սպառնար չստորագրել իտալական դաշնագիրը, բայց Զորսերը յօդուած մը աւելցուցին, որուն համաձայն ոեւէ ապդ չի կրնար օգտուիլ դաշնագիրներու հողային կամ դրամական առաւելութիւններէն, եթէ չընդունիր դաշնագիրներու բոլոր տրամադրութիւնները։ Պ. Մոլոթով կ'առարկէր այս կէտին դէմ, բայց յետոյ տեղի տուաւ։ Հաւանեցաւ նաեւ որ պալքանեան դաշնագիրներուն մէջ արձանագրուի Դանուբի ազատ նաւարկութեան սկզբունքը, որուն համար պայքարած էին Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա։ Այս զիջումներուն փոխարէն, Մոլոթով յաջողեցաւ ընդունել տալ հետեւեալ պահանջները.— աւելցնել Իտալիոյ կողմէ Եուկոսլաւիոյ վճարելի հատուցումը, կրճատել Պուլկարիոյ հատուցումներուն դումարը եւ 5.000.000 տոլար հատուցում ստանալ Ի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

եկէ՛ք հրաժարեցէք, եւ ձեռք ձեռքի տալով ձեռնարկենք բարենորոգումներուն»։

Կարելի չեղաւ սակայն համոզել այս երազապաշտները։

Ռուսահայ Մալումեան (Ակնունի) խիստ ուշիմ եւ զարգացած անձ մը ըլլալով հանդերձ, ինքզինքը չէր կրցած ազատել երազապաշտութենէն, որ յատկանիշը կը կազմէ իր ցեղին։ Այս անձը, օր մը հետեւեալ պատասխանը տուաւ ինծի.— «Հալիլ, անգամ մը որ միջազգային հակակշռի տակ Հայաստան մը ստեղծեմ, այլեւս Ռուսիոյ ցարէն անդամ չեմ վախնար»։

ՅՈՒՍԻՉ ԻՐՏԱՆՑ ՍՈՎՈՐԴ ԿՈՒՆԵՑԱ
ԳՈՒՐԻՈՒ Ի

Ծրագրի իրագործման ընթացքին նկատի պիտի առնուին՝ տնտեսական պայմանները, որոնք կրնան փոխել ծրագրի ոմանց մասերը, ինչպես նաև ժամանակի հանգամանքները, որոնք կրնան ստիպել՝ որ ոմանք կարճ ժամանակի մը համար հետաձգուին: Ծրագրի ամենակարևոր մասերը պիտի չհետաձգուին:

Ծրագրի ամենակարևոր մասերը կը կազմեն՝ ճանապարհներ, կամուրջներ, ջրանցքներ, ոռոգման ցանցեր, ջրհորներ, ջրհեղեղներու դեմ պատնեշներ, ինչպես նաև ճանապարհներ, որոնք պիտի միացնեն գիւղերը իրարու հետ և գիւղերը՝ շրջանային կեդրոններու հետ:

Ծրագրի կատարման համար անհրաժեշտ է 1 միլիոն 600 հազար ոռոգելի հեկտար հող: Ներկայիս ոռոգելի հողերը կը կազմեն 1 միլիոն 200 հազար հեկտար: Ուրեմն՝ ծրագրի կատարման համար անհրաժեշտ է 400 հազար հեկտար նոր հող ոռոգել:

Ծրագրի կատարման համար անհրաժեշտ է 1 միլիոն 600 հազար հեկտար հող ոռոգել

Երկար ատենէ ի վեր կը կարծուէր թէ կարգ մը քիմիական նիւթերու կազմութիւնը առաջ կը բերէ յոգնութեան երեւոյթը: Իրաւ է որ ինչ ինչ թթուներ, մասնաւորապէս կաթնային թթուն, կը կազմուին արեան եւ մկաններուն մէջ, առաւելա – պէս ֆիզիքական ճիգի հետեւանքով քան թէ հան – դիստի մէջ: Հաստատուած է նաեւ թէ մարզանքի վարժուած մկանները օժտուած են մեծ քանակու – թեամբ ալքալակերպ պահեստի նիւթերով, որոնք կը չեզոքացնեն թթուներուն ազդեցութիւնը:

Կարգ մը գործօն նիւթեր, ինչպէս հօրմոններ – ը, որոնց մասին խօսեցանք վերջերս, կրնան հա – կազդել յոգնութեան դէմ: Սակէ զատ, արեան շըր – ջաբերութեան խանգարումները դիմաւոր ազդակ – ները կը կազմեն յոգնութեան յայտնումին, ինչ – պէս նաեւ ենթակայի մը հիւանդագին վիճակին:

Ցաջորդաբար երկու դիչեր չքնացող անձեր ղարկերակի թէթեւ արագացում կ'ունենան, ինչ – պէս նաեւ արեան եւ մկաններուն մէջ աճում կաթ – նային թթուի քանակութեան: Ցոգնած վիճակի մէջ մարմինը աւելի թթուածին կը պահանջէ քան թէ հանդիստի մէջ: Ցոգնութեան առեն ուժի վատ – նումին կը մասնակցին բոլոր գործարանները, մասնաւորապէս շնչառութեան եւ արեան շրջարե – րութեան գործարանները:

Վերոյիշեալ հակազդեցութիւնները կը յայտ – նուին նաեւ հոգեկան կեանքի մէջ: Ջափազանց յոգնած անձեր երբեմն առանց պատճառի ամենա – չնչին բաներէն կ'զզուին, մինչդեռ հանդիստի վարժուած առողջ մարդիկ բնաւ կարեւորութիւն չեն տար անոնց: Անոնք երբեմն կը մասնուին բար – կութեան նոպայի, եւ երբ անգամ մը հանդարտին, իրենք ալ կ'անդրադառնան թէ եղածը առօրեայ կեանքի սովորական նեղութիւններ են:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Արուեստագէտ-զրագիտուհի Մաննիկ Պէրպէր – եան, որ պատերազմի ամբողջ շրջանը Ազեքսանտ – րիա անցուցած է, եւ որ ներկայիս կը պատրաստ – ուի Հայաստան մեկնելու, վերջերս, զրական բե – ղուն գործունէութիւն մը ունեցած է:

Ստացանք իր պատմուածքներու նոր հատորը, «Հեթանոս Տղայ»:

Առնցմէ զատ, Ֆրանսերէնի թարգմանած է արձակ բանաստեղծութիւններու իր երկրորդ հա – տորը, «Արեւուտ Ճամբան» որուն նեղիպտոսի մէջ հրատարակումէն վերջ, յոյն ամենայայտնի թարգ – մանիչը, Տոքթ. Փօլ Կնէֆթօս, զայն յունարէնի թարգմանած է: Այս հատորը լոյս տեսաւ անցեալ Մայիսին, թարգմանիչին մէկ երկար յառաջաբա – նով, ուր կը խօսի նաեւ հայ մեծ բանաստեղծնե – րուն վրայ, մէջբերումներ ընելով: Գիրքը ջերմ ընդունելութիւն գտած է յոյն մտաւորական շրջա – նակներուն մէջ, եւ Աթէնքի դրական թերթերը գո – վեստով կը խօսին հայ հեղինակի մասին: Մեղի կը հաղորդեն թէ փարիզեան հրատարակչական տուն մը կը խորհի տալ Մաննիկ Պէրպէրեանի բանաստեղծական եւ վիպական գործերուն Ֆրան – սերէն թարգմանութիւնը:

ՀԱՑ ԳԻՏՈՒՆԻ ՄԸ ՆՈՐ ԳԻՒՏԸ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ թաթար աղջիկ մը, կազեա Սաքիուլլինա, պիտութեան վարդապե – տութեան թեկնածու, կարեւոր յաջողութիւն մը ձեռք ձգած է Փավլովի ղեկավարութեան վարդապետութեան վրայ:

Օրիորդը Ռուսիոյ նշանաւոր բնախօս՝ հետա – խոյզ Իվան Փավլովի նախկին աշակերտ, փրոֆ. Եղբայր Հասրաթեանի տարբերածարանի հետազո – տութեանց ճիւղին վարիչն է:

Կազիա խոր եւ երկարատեւ քնարերութեան համար իր փորձերը սկսաւ 1943ին: Փավլովի փոր – ձերը չարունակեց կատուներու եւ գորտերու վրայ, վատահանալու համար թէ քունը կրնա՞յ ազատեւ վերստանալու վնասուած չարժական եւ ղազացական դործունէութիւնը:

Փրոֆ. Հասրաթեանի հսկողութեան տակ Օր. Սաքիուլլինա եւ ուրիչ հետախուղիչ պաշտօնակից – իրենց փորձերը սկսան հիւանդանոցներու մէջ ալ կատարել: Բժիչկներու սովորական հանդարտա – ցուցիչ դեղերը ի զուր անցած էին մեղմելու հա – մար ղազային պատանին վնասումէն յառաջ եկած անդամներու սարսափելի ցաւերը: Հիւանդները չաբաթներով կանոնաւոր քուն քնացած չէին եւ ա – մենաթեթեւ ձայն մը կամ իրենց մարմնին հպում մը դիրենք կը տառապեցնէր:

Հասրաթեանի եւ իր օգնականներու ուսումնա – սիրութեան եւ ընտրուած քնարերներու չնորհիւ հիւանդները խոր քունի մէջ մտան. այսպէսով ղազային կեդրոնական դրութեան վրայ իր առողջա – բար արդիւնքն ունեցաւ: Հիւանդները որոնք երկու չաբաթէ ի վեր քնացած չէին՝ խոր քուն մտան ու երբ արթնցան իրենց ցաւերը անցած էին:

Մէկ ամսուան մէջ քառասունը ուղ անձեր բուժուած են այսպէս:

«ԱՆՕԹԻ ԱԶԳԻ ՄԸ ԲԵՒԸ»

Գերման Ազատ Դեմոկրատ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Տէր Մօրկըն (Առաւօտ) կը դան – գատի թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կայաններուն մէջ գտնուող չատ մը տարագիրներ ասպնջականու – թեան իրաւունքները կը բռնաբարեն եւ կը պա – հանջէ որպէսզի աչիատին ամէն կերպով նուա – զեցնել «անօթի ազգի մը բեռը»:

Թերթին համաձայն տարագիրներէն չատեր Գերմանիա բերուած են բանուորագետնալ բանուոր – ներու ծրագրին հիման վրայ: Անոնք հիմա կը վախնան իրենց երկիրները վերադառնալ, հոն տի – րող քաղաքական պայմաններուն հետեւանքով: Բայց չատեր ալ կան, կ'ըսէ թերթը, որոնք կ'ու – զեն դաղթական մնալ: Եւ այս տարրն է պատաս – խանատուն արեւմտեան Գերմանիոյ չատ մը ոճիր – ներուն:

«Եթէ այս մարդիկը Նացիներու բռնի աչխա – տանքի ազատրին դոհերն իսկ ըլլան, որոնց չատե – րուն ճշմարտութեան չենք հաւատար, կը չարու – նակէ Ռուսերէն պաշտպանուած թերթը, իրենց ներկայ դողութեան, մարդասպանութեան եւ սեւ չուկայի ոճիրները չեն արդարանար: Այս կերպ ոճ – րագործ դէպքերը — զանազան կայաններու մէջ տեղի ունեցած — ապատանի իրաւունքին դէմ ակներեւ բռնաբարումներ են եւ անոնց հեղինակ – ները իրենք իրենց պարտադրած տնազուրկ վիճա – կին եւ ոճրագործ մղութեանց համար զթութիւն եւ ներողամտութիւն պէտք չէ խնդրեն: Անոնցմէ չատեր թերեւս իրական պատճառներ ունին մնա – լու իրրեւ հետեւանք քաղաքական դէպքերու, սակայն պէտք է զատուին այն միւսներէն որոնց Գերմանիա մնալու միակ նպատակը ոճրագործ չահը կը կազմէ»:

ԻՐԱՒՔԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Նուրի Սայիտ փա – չա յայտարարեց թէ իր երկիրը կը կարօտի տըն – տեսական, ընկերային եւ կրթական լայն բարենո – րոգումներու: «Միայն այս բարենորոգումներով կրնանք խափանել քանի մը համայնավար տարրե – րու աճումը»: Ելեւմտական նախարարն ալ յայ – տարարեց թէ ոմանք կը չափազանցեն ձախերու դոյութիւնը եւ կ'ուզեն որ անոնք դուրս ձգուին երեսփ. ժողովէն: «Ես ծայրագոյն կամ չափաւոր ձախերու երեսփ. ժողովին մէջ մտնելուն հակա – ռակ չեմ, եթէ ընտրուին, որովհետեւ ժողովուր – դին մէկ հատուածը պիտի ներկայացնեն: Չենք կըր – նար արդիլել որ անոնք իրենց դաղափարները ու տեսչերը արտայայտեն:

ՎԻԵՆՆԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ ռուս դրաման հրամանատարութիւնը որոշած է դադրեցնել իր ըրջանի ուտեստեղէններուն առաքումը Աւստրիոյ միւս ըրջանները, մասնաւորաբար Վիէննա: Այս յանկարծական որոշումը ուտելիքի մեծ տագնապ մը ստեղծած է: Կը կարծուի թէ Աւստրիա բաւա – կանաչափ ուտելիք ունի, պահելու համար 1550 դոլը մինչեւ յառաջիկայ գարուն, սակայն բաչ – խումը լաւ չի կատարուիր: Ռուսական ըրջանը երկրին ամենահարուստ հողագործական մասն է եւ ունի կարեւոր քանակութեամբ ցորեն պաչար, դեհնախնձոր, կաթ եւ չաքար, մինչդեռ Վիէննայի եւ արեւմտեան ըրջաններու պաչարը նուազ է: Ռուսական այս որոշումը կը հակասէր Զորսերու համաձայնութեան: Վերջին պահուն ռուսական հրամանատարութիւնը համաձայնած է առ այժմ չարունակել կաթի եւ ուրիչ անհրաժեչտ ուտելիքնե – րու առաքումը: Այս որոշումին պատճառները դեռ յայտնի չեն, բայց աւստրիական ըրջանակները այն կարծիքն ունին թէ Ռուսերը դժգոհ մնացած են վարչապետական յայտարարութիւններէն: Վար – չապետը պարզնին բաժնեչափին յաւելումը յայ – տարարած էր առանց նախապէս լուր տալու զաչ – նակից պետութիւններուն: Նմանապէս Ռուսերը կ'ուզեն ցոյց տալ թէ իրենց ըրջանը արեւմտեանէն աւելի լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի:

ԱՁՆՈՒԼ՝ ԻՆՉՈՒԼ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

« Արեւելեան Նահանգներու բարեկարգութեան համար գործակցող այս կուսակցութիւնները, հի – մա ալ աւելի սերտ կապերով կ'աչխատէին, ազգա – յին միութիւնը ամրապնդելու եւ զօրացնելու:

«Երբ Ռուսերն անցնին օսմանեան սահմաննե – րը, անհրաժեչտ է գոյութիւն ունեցող բոլոր մի – ջոցներով՝ ապստամբութիւններ կազմակերպել երկրին բոլոր կողմերը: Այս կերպով Օսմանեան բանակը պիտի մնայ երկու կրակի մէջտեղ»:

«Պաչտօնական բոլոր հաստատութիւնները օ – դը պիտի հանուին, կառավարութիւնը պիտի գրաւ – ուի ներսէն ու յարձակում պիտի գործուի դերման հաղորդակցութեան դիծերուն եւ փոխադրութեանց վրայ: Երբ Օսմ. բանակը յառաջանայ, հայ դին – ուորները պիտի յքեն իրենց վաչտերը ու պէնքերով միասին պիտի անցնին Ռուսերու կողմը:

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅՈՂՈՒԱԾ ՄԸ.—

Պատերազմէն առաջ Բաղուի մէջ հրատարակ – ուող «Արեւ», 11 Սեպտեմբեր 1914ի թիւին մէջ, կը հրատարակէր հետեւեալ յօդուածը.

«Կենսական վայրկեաններու առջեւ.— Ինչ որ կ'անցնի մեր չուրջ ու մեր սահմաններուն մօտիկ, կ'արժէ որ դրաւէ մեր ուչադրութիւնը: Ոչ միայն ռուսական պատմութեան, այլեւ Հայերու համար կենսական կարեւորութիւն կը ներկայացնեն ներ – կայ դէպքերն ու իրադարձութիւնները: Դարերէ ի վեր դերութեան չղթաներու տակ ապրող ժողո – վուրդ մը, որուն նուիրական ձգտումներն ու խոչ – ընդները կ'ուղէին քնաչնչել, ոտքի կանդնած է այսօր ու կը պահանջէ՝ որ լուծում գտնէ Հայկ. Հարցը:

« Հայերը այդ դերադոյն նպատակին համար հրաչքներ գործեցին ու՝ մանաւորաբար այս դարու վերջին քառորդին, վճռակամութեամբ եւ անխորտակելի կամքով պայքարեցան, հերոսա – կան դրուագներ աւելցնելով պատմութեան վրայ:

«Անհրաժեչտ է այլեւս վերջ տալ Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ ապրող Հայերու տառապանքներուն, եւ լուծել այս խնդիրը՝ առիթ տալու համար, որ առաքինի ժողովուրդ մը փրկուի դարերու եղեռնագործութիւններէն ու աչխատու – թեան լծուի իր կենսունակ տարրերուն չնորհիւ:

«Եւրոպայի մեծ ուժերը մինչեւ այսօր ոչինչ ըրին մեզի համար, Պերլինի խորհրդաժո – ղովէն վերջ: Խաղաղութեան շրջանին, Օսմանեան կառավարութեան հանդէպ թոյլ ու անպղտու քա – ղաքականութիւն մը որդեդրեցինք: Իսկ այսօր, վոյորիկ մը տակնուվրայ կը դարձնէ աչխարհը ու կը մղէ բոլոր ազգերը, որպէսզի դոյութեան ա – պահով խարխխներ գտնեն իրենց համար: Ցեղա – յին հարցը պատմութեան մէջ բոլորովին տարբեր ընոյթ ու տարողութիւն ստացած է այսօր: Երբ մեծ ու փոքր ազգերու ճակատագիրն է խնդրոյ առարկայ, պիտի քնանա՞նք մենք: Հայերը քանի մը դարերու անցեալին կը սեւեռին: Եւ սակայն, մեր պատմութեան որեէ շրջանին, այսքան կենսա – կան վայրկեաններու առջեւ չէինք գտնուած: Մեր նախնիքները յաղողեցան ոչնչացումէ փրկել հայ ժողովուրդը ու պաչտպանել մինչեւ այսօր: Ասիա – յէն փրթած փոթորիկներու թէ յարձակումներու դէմ պաչտպանեցին հայ քաղաքակրթութիւնը, ու – րուն չնորհիւ, թէեւ «ածու փոքր», այլ ամէնէն քաղաքակիրթ երկիրներէն մէկն ենք այսօր: Զե՞նք պայքարի դաչտը ու մեկուսանա՞նք մեզի սպասող անյոյս ճակատագրին հետ: Մեր սերունդը հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէ մեզի. «Պիտի չունենա՞նք մեր դաղափարական մեծութեան հետ համեմատական հայրենիք մը:

«Ազգերը կը վերականգնին, սահմաններու փո – փոխութիւնը օրակարգի վրայ է, ամէն ազգ իր ճակատագիրը իր ձեռքերով կը գծէ: Հայ ժողո – վուրդի ու մանաւանդ հայ երիտասարդութեան դե – րագոյն նպատակը պէտք է ըլլայ պաչտպանել մեր նախնիքներու ասանդը ու ապագայ սերունդներու համար պատրաստել աւելի վայրկեան, անկաչկանդ կեանք:

«19րդ դարու հայութիւնը փորձեց յաղթահա – րել բոլոր դժուարութիւնները Վանէն – Պոլիս, Զէյթունէն – Սամսոն, Երեւանէն Շիրազ, եւ Լո – րիէն Ղարաբաղ, եւ փորձեց ստեղծել նոր Հայաս – տան մը: Հիմա, այդ ժողովուրդն է որ կը զբա – նուի դէմ յանդիման կենսական խնդիրներու: Ի վիճակի ենք հետեւելու 19րդ դարու ընթացքին ընդարձակուող ու մեծցող պետութիւններու օրի – նակին և յաղողելու: Վաղը միւս օր, սահմաններու վրայ նոր դէպքեր կրնան պատահիլ, ու Համաչ – խարհային պատերազմի իրազարձումները կրնան արձագանգ մը ունենալ Հայաստանի հորիզոննե – րուն վրայ :

« Ահա այդ հաւանականութեան առջեւ է որ պատրաստ պէտք է ըլլայ հայ ժողովուրդը եւ ոչ միայն ազգային միութեան խօսքերով, այլեւ գոր – ծով ու գործունէութեամբ պէտք է դիմագրաւէ բոլոր դէպքերը: Ցարդ հայ ժողովուրդի սահմա – նափակ մէկ կոտորակն էր որ իր վրայ առաւ այդ նուիրական պարտականութիւնը, ու զարնուեցաւ: Ժամանակը չէ՞, որ հայ կոմիտէներու եւ կազմա – կերպութեանց գործը քննադատողներ հրապարակ իջնեն՝ իրենց ազգային պարտականութիւնը կա – տարելու համար,— երբ չատ ուչ չէ տակաւին:

(Շար.)

տալիայէն՝ Ալպանիոյ համար։ Գոյացած համա-ձայնութեամբ, Իտալիա Եուկոսլաւիոյ պիտի վճարէ 125 միլիոն տոլար, Ցունաստանի՝ 105 միլիոն, Ալպանիոյ՝ 5 միլիոն։ Համապատասխար՝ 235 միլիոն տոլար, կամ 35 միլիոն աւելի քան ինչ որ սահմանուած էր Փարիզի մէջ, անցեալ հոկտեմբերին։ Պուլկարիա Ցունաստանի պիտի վճարէ 45 միլիոն, Եուկոսլաւիոյ՝ 25 միլիոն, համապատասխար 70 միլիոն, կամ 50 միլիոն պակաս քան Փարիզի ժողովին որոշածը։

Արեւմտեան պետութիւնները տեղի տալով այս հարցին մէջ, յաջողեցան իրենց պահանջները արժեցնել ուրիշ զետնի մը վրայ։ Թշնամի երկիրներու մէջ Դաշնակիցներու նիւթական վնասներուն համար Փարիզի ժողովը որոշած էր 75 առ հարիւր հատուցում վճարել։ Մոլորով կ'առաջարկէր միայն 33 1)3, ժողովը որոշեց 66 2)3 առ հարիւր։ Գետոյ, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները փոխարինութիւն պիտի առնան Ռումանիոյ քարիւղի եւ մեքենաներու իրենց սեփականութեանց համար որ Խ. Միութեան ձախսած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

127 ՀՈԳԻ ՈՂՋ ՈՂՋ ՎԱՌԵՑԱՆ, հեղձամահ եղան կամ վար ցատկերով ջախջախուեցան, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու Ալթլանթա քաղաքին Ուայնքօֆ հիւրանոցին մէջ ծագած մեծ հրդեհի մը։ Շքեղ հիւրանոցը կը բաղկանար 15 յարկէ, ունէր 285 վարձակալներ եւ կ'արժէր 1.500.000 սթերլին։ Աննկարագրելի տեսարաններ պարզուեցան մանաւորապէս երրորդ յարկէն վեր։ Միայն մէկ սենեակի մէջ 16 դիակներ գտնուեցան։ Բոլորն ալ խեղդուած էին մուխէն։ Պանդոկի ամենամեծ հրդեհն է այս ամերիկեան պատմութեան մէջ։ Շէնքը անկիզելի կը համարուէր։ Հրշեջները հերոսական ճիգեր թափեցին, աղէտեալները փրկելու համար։ Շատերը վախէն խելագարած կամ ծուխէն յուսահատած, փողոց նետուեցան ջարդուփշուր ըլլալով։ Մայր մը երկու զաւակները վար նետեց եօթնեւրորդ յարկի պատուհանէն, յետոյ ինք նետուեցաւ, երեքն ալ մեռան։ Ցիսուն հիւր ազջիկներ տեղաւորուած էին պանդոկին մէկ եւ քի չերը կրցան ազատիլ։ Վիրաւորներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի։

5000 ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ, մեծ մասով կիներ, Հունգարիոյ խորհրդարանին վրայ յարձակեցան չաբաթ օր, խորտակեցին դռնաւոր դուռները եւ ներս մտան իրար կոխոտելով, բողոքելու համար հաւկիթի, գետնախնձորի եւ ալիւրի տագնապին դէմ։ Եօթը հոգի վիրաւորուեցան, երբ ամբոխը ներս խուժեց, կրկնակ դուռները խորտակելէ վերջ։ Պահապանները չէին կրնար զսպել մասնաւորապէս կիները որոնք հազած էին ամէն տեսակ զգեստներ, ցնցոտիներէ մինչեւ մուշտակներ եւ անդադար կ'աղաղակէին, որոշ նշանախօսքերով։ Նոյն օրը, 15—20.000 հանքագործներ գործադուլ հռչակած էին Փէլթայէն 30 մղոն հեռու, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ։— Հունգարիոյ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ երկիրը 500.000 մարդկային կորուստ ունեցած է, վերջին պատերազմին մէջ, իսկ նիւթական կորուստը կ'անցնի մէկ միլիառ սթերլինը։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կառավարութիւնը խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը որ կը տրամադրէ ազգայնացնել բոլոր ճարտարարուեստներու թիւնները։ Առաջին անգամ ըլլալով կը նախատեսէր մասնակցիլ թիթօ, որ առաջարկից ստիպողաբար քուէարկել օրինագիծը։ Երեսփոխանները անցեալ անակնկալի եկան այս աճապարանքին առջեւ։ Քանի մը ժամ վերջը օրինագիծը քուէարկուեցաւ եւ բոլոր ճարտարարուեստական ձեռնարկները դարձան պետական սեփականութիւն։

120 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱՍՏՈՑ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Դեկտեմբեր 9էն 15, Դեկտ. DB կտրօնով, 100կրամ խոզեղէն՝ DF կտրօնով։

ԱՅՕՒԻՒ ՏԱԳՆԱՊԻՆ հետեւանքով, հաստատուած է որ կարգ մը գործարաններ չբանին մինչեւ 15 օր, տարեվերջին ծօներուն առթիւ։ Ամերիկեան գործադուլն ալ սաստկացուցած է տագնապը եւ դժուար կը ճարուի առանին ածուխը։

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ զպրոցական արձակուրդները պիտի սկսին Դեկտ. 23ին եւ պիտի տեւեն մինչեւ Ցունուար 3։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանքագործներու գործադուլը, որ կը տեւէր 17 օրէ ի վեր, վերջացաւ սենատիքայի նախագահին հրամանով, եւ աշխատանքները վերսկսան երէկ։ Այս հրամանով, պայմանաժամ տրուած է մինչեւ մարտ 31, բանակցութիւնները չարունակելու համար։ Ձամբորդներու երթեւեկի եւ ապրանքներու փոխադրութեան մասին հաստատուած բոլոր կրճատումները ջնջուեցան։

ՕՓԵՐԱՅԻ նախկին երգչուհիներէն ժէմմէն Լիւպէն, 56 տարեկան, ցկեանս իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ Օրլէանի դատական ատեանին կողմէ, ամբաստանուած ըլլալով թէ իր դղեակը լայն բացած էր գերման բարձրաստիճան սպաներու առջեւ, որոնք հաճոյքով կը հանգստանային։ Դատապարտեալը իր գոյքերն ու կալուածները ալ պիտի կորսնցնէ եւ իրաւունք չունի Սէնի նահանգը բնակելու։

Համերգ Մարսէյլի մէջ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի գիշեր, ժամը 21ին հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի։

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի։

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ։

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիչէն տոմս չի ծախուիր։ Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02։ Ե. Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean, Հայգադործեանի՝ 15 rue Longue des Capucins, Tél. C. 05-78 եւ երգչախումբի անդամներուն։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍՈՒՉԱՆԱՒ ՄԸ (նախապէս զերմանական) կորուեցաւ Թուլոնի առջեւ, 1200 մեթր խորութեամբ, 23 նաւաստիներով։ Բազմաթիւ փորձեր կատարուեցան հետքը գտնելու համար, բայց անօգուտ։

ՄԱՐՍԷՅԼԸ ԱՌԱՆՑ ՀԱՑԻ մնաց տուրքաթ առաւ, իբրեւ հետեւանք 800 փոսպաններու գործադուլին։ Նահանգապետը հրամայած էր բանադրուել փուռերը, անոնց ալիւրը եւ բանուորները, բայց գործադուլի կազմակերպիչները գիշերանց պատուիրած էին փակել խանութները, այնպէս որ առաուն տանտիրուհիները հաց չգտան շատ մը փուռերու մէջ։ Միեւնոյն առեն փոսպաններու ներկայացուցիչները ձերբակալուեցաւ ժողովի մը պահուն, բայց ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, աշխատանքը վերսկսաւ իրիկուընջ։

ՍԹԱԼԻՆԻ առողջական վիճակի մասին վրդովիչ զրոյցներ շրջան կ'ընեն առեն մը ի վեր։ Կ'ըսուի թէ նորէն Սոչի գացած է։ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ սպարապետը չատ առողջ է, թէ այդ լուրերը բխած են Անգարայէն եւն.։ Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Սթալինն վերջնապէս պիտի քաշուի 1 ամիսէն։ Ամէնէն հաւանական յաջորդը կը համարուի Մոլոթով։ Կը խօսուի նաեւ հռչակաւոր Բերիայի եւ Մալենքովի մասին։

ՓՈՒՆ ՏՐՈՒԱԾ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ արձակումը պահանջած է ամերիկեան կառավարութիւնը, դէր մը ուղղելով Ֆրանսայի։ Այժմ 750.000 զերման զերիներ կան Ֆրանսայի մէջ, 500.000ը՝ Մ. Նահանգներուն կողմէ յանձնուած։ Ֆրանսական կառավարութիւնը չուզեր մէկ տարիէն աւելի յանձնել զանոնք, վախնալով որ կը խանգարուին երկրին վերաշինութեան աշխատանքները։

ԵԳԻՊՏՈՍի դահլիճը հրաժարեցաւ, անհամաձայնութիւններ ծագած ըլլալով անգլ. կառավարութեան հետ։ Նախկին վարչապետ Նահաս փաշա կը ջանայ Խ. Միութեան աջակցութիւնը ապահովել, աւելի նպաստաւոր պայմաններ ստանալու համար։

ԻՐԱՆի բանակը Ատրպատական մտած է արդէն, համաձայն Մոսկուայի անթելին։ Կառավարութիւնը յետաձգեց երեսփ. ընտրութիւնները որոնք տեղի պիտի ունենային Դեկտ. 6ին, կանոնաւոր բանակի պաշտպանութեան տակ։ Նոր հեռագրի մը համաձայն, Ատրպատականի ազդ. ուժերը ետ մղած են կառավարական բանակը։ Մազանդարանի նահանգիմէջ 148 ընդդիմադիրներ դատուեցան զինուորական ատեանի մը առջեւ։ Դատապարտեալներուն մէջ մահապարտներ ալ կան։

ՍՊԱՆԻՈՑ ՆԴԻՐԸ նորէն քննելով, Միացեալ Ազգերու յատուկ յանձնախումբը որոշեց յանձնարարել բոլոր անդամներուն որ մերժեն ընդունիլ Սպանիայէն դրկուած ուտեստները, մինչեւ որ հաստատուի թէ անոնք անհրաժեշտ չեն սպանիացի ժողովուրդին համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի կացութեան մասին վարչապետին հետ վիճաբանած առեն, Ուոլինկթընի հելլենական դեսպանը պետին իմնալով յանկարծամահ եղաւ, Նիւ Եորքի մէջ։—Կռիւները կը չարունակուին ըմբոստներուն եւ կառավարական զօրքին միջեւ։

ԱՐՃԱՆԹԻՆ 4.000.000 ԴԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ կը պնտռէ, իր տասնամեայ ծրագրին գործադրութեան համար։ Մասնաւորապէս պիտի ընտրեն ինտալացիներ եւ Սպանիացիներ։ Այս գործին համար մասնաւոր դեսպան նշանակուած է տէրտէր մը, Հ. Եոզէ Սիլվա, որ պիտի գործէ Հռոմի եւ Մատրիտի մէջ։ Կը յանձնարարենք մեր հայրենակիցներուն դիմել։

ՇԱՔԱՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ կը սկսի այսօր, 10 Դեկտեմբեր հետեւեալ չափերով։— E 1 քիլօ 500, J1, J2 եւ J3 մէկ քիլօ, M եւ C 500 կրամ, V 750 կրամ, Դեկտեմբերի թիւ 9 եւ 10 կտրօններով։— Անուշեղէնի (confiture) քիլօն 60 ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 96 ֆրանքի։

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ 200 ԳԵՐՄԱՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ կ'աշխատին Մ. Նահանգներու օդանաւային բանակի հաստատութեանց մէջ։ Այս գիտնականներէն մէկն է վէռնըը Պրաուն, V2ի գլխաւոր հեղինակը, որ ամերիկեան հպատակ եղաւ։

ԼՈՒՍԱՖԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Դաշնակցութեան Օրուան Մարսէյլի ծօնակատարութեան կազմակերպիչները վերջին պահուն մեզմէ խնդրեր էին հրատարակուած աղդէն վեր ցնել ջութակահար Պ. Ֆիլիփ Ազազարեանի անունը։

Այս առթիւ Պ. Ֆ. Ազազարեան կը խնդրէ ճշդել թէ՝ ոչ խոստացած, ոչ այ մերժած է նուագել այդ օրը, սա պարզ պատճառով որ ոչ ոք այդպիսի առաջարկ մը ըրած է իրեն։

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պանէէօ Քաշանէ գաղափարական ժողովը այս չորեքշաբթի։ Սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Ց. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ԵՆԹԱԿոմիտէի (Պանէէօ Քաշան) երեկոյթ պարահանդէսը 21 Դեկտ. չաբաթ երեկոյեան մինչեւ առաւօտ։ Bourg la Reineի Salle Municipaleի մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր ճաղով։ եւայլն։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պօսմանի «Քրիստափոր» խումբին ընդհանուր ժողովը այս հինգշաբթի Դեկտ. 12, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահը։ Դասախօս՝ ՇԱՒԻՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ։ Նիւթ՝ Հայրենիքի գաղափարը։ Նոյն օրերը 8էն 9 հայերէնի դասեր նոյն սրահը։

Տիկին Վերժին Թէվէքէլեան, Օր. Ցասմիկ Թէվէքէլեան, Տիկին Ծնունդ Պետրոսեան, Օր. Ժաքլին Պետրոսեան եւ բոլոր պարապաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնադէպ մահը իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր

ԻՍՐԱՑԻԼ ԹԷՎԷՔԷԼԵԱՆի

(Բնիկ Շապին Գարահիսարցի)

որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 8ին, իր բնակարանին մէջ, յետ երկար հիւանդութեան։

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ, վաղը, չորեքշաբ. 11 Դեկտ. ժամը 1.45ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պիսկթթի գերեզմանատունը։ (Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 65 Bld. Kellermann, métro Porte d'Italie։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս համարել իբր այդ։

CAFÉ DES SPORTS
4, rue de la Défense, Issy les Moulineaux, (Seine)
Tél.: Mic. 37.03
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ Ս. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Հարանիքի, նշանառուքի, մկրտութեան, ընկերական եւ հայրենակցական բոլոր հանդէսներու եւ խնջոյքներու համար տրամադրելի սրահ։ Կը հայթայթենք ամէն տեսակ ըմպելիներ, մատչելի գիներով։ Դիմել 8 օր առաջ։ Métro Mairie d'Issy օթոպիւս Mairie d'Issyէն առնել 23 եւ 190 թիւ եւ իջնել կառ տ'Իսի։

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**։ Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Փ. փագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54։ Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, դոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro։ **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière**։

SALON GHAMBERIAN
Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն էնտէֆրիզապլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ճերեկ, տէքօրօրասիօն եւ միզ-ան-փլի։
Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ
24, Place Hôtel de Poste, 24
Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
GARO SARIAN
ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուագախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ։
Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքներու, նշանառուքներու, խնջոյքներու եւ հանդէսներու համար։ Մասնաւոր դին։ Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17)։ Tél. Gal. 67-61։

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN. 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 11 Décembre 1946 Զորեքշաբթի 11 Դեկտ.

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4876-Նոր շրջան թիւ 515 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ Ա.ՋՆ ՈՒ ՁԱԽԸ

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր աչքերուն առջեւ, այս երկրին մէջ եւ այլուր, ախտանշանն է հին կարգերու վերադման :

Տեղ մը հանդարտ յեղաշրջում կամ բարեշրջում, ուրիշ տեղեր՝ յեղափոխութիւն : Երբեմն արիւն եւ աւեր, բայց ընդհանրապէս դիրքերու նուաճում՝ օրինական միջոցներով : Արժեցնելով, պարտադրելով «ձայն բազմաց»ը :

Ահաւասիկ երկու տարի է որ ծանր ջղաձգութեան մը մատնուած է մեր բնական երկիրն ալ :

Թշնամի լուծը հազիւ խորտակուած, բոլոր հոգեբները ասպարէզ նետուեցան, իրենց յատուկ ծրագիրներով եւ նշանախօսքերով : Ամէնէն յետադիմական խմբակցութիւնն ալ հարկադրուեցաւ նոր բառեր, չողչողուն բանաձեւեր դործածել : Իսկ անոնք որ արդէն ձախ կ'ին բնութեամբ եւ գործունէութեամբ, դարձան աւելի աչխոյժ եւ ճկուն, աւելի մեծ բազմութիւններ հրապուրելով :

Խմորումները այնքան խորացան, որ Դիմադրական ճակատին զանազան թեւերը արդէն փըրփուր կը տեղան իրարու դէմ, անհատապէս կամ հաւաքաբար :

Ֆրանսուա Մորիաք, ծանօթ դրադէտը — դիմադրական — հրապարակաւ «դայլեր» կ'անուանէ համայնավարները, առակներ ալ յիշելով : Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «դայլը հովիւ է դարձեր», կ'աղաղակէ : Եւ այսպէս ամէն օր, հոսանքէ հոսանք եւ թերթէ թերթ : Քաղաքէ քաղաք եւ բիմէ բեմ, ինչպէս տեսանք վերջին ընտրութեանց առթիւ :

Այս բանավէճերն ալ կը հաստատեն թէ իսկապէս խոր ճեղքեր բացուած են երկրին քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական ճակատներուն վրայ : Ուրիշ խօսքով, այլեւս կարելի չէ չարունակել նոյն կարդուսարքը, թիանոյ դաղափարներով եւ քաղացած մեթոտներով : Մանաւանդ որ, Եւրոպայի կէսէն աւելին դարձած է յեղափոխական : Ինչ որ ցնոթք էր երէկ, այսօր դարձած է իրականութիւն, միջին Եւրոպային մինչեւ Պալքանները :

Փոթորիկ մը պայթեցաւ բոլորի գլխուն, եւ շատ մը դիրքեր մեքենաբար ինկան նոր ուժերու ձեռքը, դէն ու զրահով :

Մինչ արեւմտեան Եւրոպան ճարտարադործութեանց, մեծ հարստութեանց աղդայնացումը կը կատարէ աստիճանաբար, դդուշանալով ցնցումներէ, յետամնաց Եուկոսլաւիան ընդհանուր աղդայնացում կը յայտարարէ մէկ նիստի մէջ :

Ծայրայեղութիւնները մէկդի դնելով, կը տեսնենք որ հսկայական թռիչքներ կատարեց աշխատանքի եւ ընկերային արդարութեան գաղափարը, Աչխարհամարտէն անմիջապէս վերջը : Արմատապէս ջնջուեցան բազմաթիւ առանձնաշնորհներ : Հողերու համայնացումը դարձաւ ընդհանուր օրէնք : Ճամբան լայն բացուեցաւ խոնարհ դասերուն առջեւ եւն. :

Անշուշտ այս նոր չարժումին թաւիր կը տարբերի երկիրէ երկիր : Ատոր համար է որ Ֆրանսան ալ, ի բնէ յեղափոխական բայց աւելի կիրթ, նոյն ճամբան կը հարթէ յուշիկ - յուշիկ : (Ինչպէս Անգլիան) : Փորձելով օրինական բոլոր միջոցները ,— քարոզութիւն, գաղափարական պայքար, քուէ :

Ի՞նչ կը տեսնենք, երկու տարուան խմորումներէն եւ չարք մը բնտրութիւններէ վերջը :

Ինչ որ նախապարական տագնապ կը կոչենք, մէկ երեսն է դաղափարներու ընդհարման : Ուրիշ խօսքով, ձախ հոսանքներու ծաւալման :

Պատերազմէն առաջ, կարելի էր դահլիճներ կազմել առանց ընկերվարականներու եւ համայնավարներու : Այսօր՝ ամէնէն պահպանողականն ալ դիտէ որ ցնորք է ոեւէ կառավարութենէ դուրս ձգել այդ երկու հոսանքները, այսինքն յարաճուն զանդուածները :

Միշտ աչն ու ձախը, ինչպէս ամէն տեղ : Ամէն ինչ կախում ունի անոնց իմաստութենէն եւ փոխադարձ դիջումներէն :

Այդ փորձն է որ կը կատարուի այժմ, նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ :

Տագնապը կրնայ լուծուիլ այսօր կամ վաղը , խառն կառավարութեան մը կազմութեամբ : Սակայն խմորումները պիտի չարունակուին անվերջ : Մանաւանդ որ, երկու դլխաւոր հոսանքները, հակադիմադրական, կը հաւասարակչռեն իրար, Ազդ· ժողովին մէջ :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ 75ԱՄԵԱԿԸ

Որքան կը յիշեմ, առաջին անգամն է որ բանի մը տեղ միեւնոյն ատեն հանդէսներ կը կազմակերպուին մեծ վարդապետին ծննդեան կամ մահուան տօնակատարութեան առթիւ :

Ձիշդ է որ ամէն տարի հոգեհանգիստներ կը կատարուին : Ձիշդ է որ տօնուեցաւ հանդիսաւորապէս **60**ամեակը· բայց համագդային ձեւ չէ տրուած այդ յարգանքի արտայայտութեանց :

Մէկը հոս կը տօնէ, մէկը հոն, մէկը այսօր, միւսը վաղը, բիչ մը պատահականութեանց մնացած եւ շատ մըն ալ դէպքերու դասաւորման, մեր կամքէն անկախ :

Պէտք է սակայն որ հետզհետէ աճ ստանայ ազգային տօնակատարութեան գիը ձեւը : Օր մը յատկացուի աւնոր, «Երդի օր» եթէ կ'ուզէք, որուն փառատօնը անկասկած վարդապետին տօնն է իսկութիւն : Չէ՞ որ ան է մեր «ժողովրդական երգին» հայրը, ան է գոյն, հարազատութիւն եւ համ դրած մեր երգի բանահիւսութեան մէջ :

Այս ուղղութեամբ ահա առաջին քայլը : Փարիզ եւ Մարսէյլ միասին կը տօնեն այս կիրակի **75**ամեակը Կոմիտասի :

Հանդէսին (Մարսէյլ) մէկուն դեկավարը Վարդան Սարգիսեանն է, վարդապետին տաղանդաւոր աշակերտը, որ իր բծախնդրութեամբ աշխատանքի յամառ կամքով, դեկավարի կարգ մը խստութիւններով կը յիշեցնէ մեր վարպետը :

Միւսինը (Փարիզ) Արա Պարթեւեան իր տուրքը կը բերէ ահա, մեր անմոռանալի երգիչին, հետզհետէ քրծուելով աւնոր հայկական շունչով, աւնոր գեղջուկ երգերուն հմայքով եւ իր եւրոպական վարպետները պահ մը մոռնալով :

Մարսէյլ թէ Փարիզ հայ ժողովուրդը չի մոռնար իր անմոռանալի կոմիտասը : Իրեն համար ան միշտ թարմ է իր «հօրովելները»ով իր «Սօնա եար»ներով, աւնոր «Շիմալ ջան լաչին ջան»ը գիւեր կը տանին հայրենի դաշտերը պեղելու, իսկ պարերու ոտքի բպրտոցը կ'ապրեցնէ բոլորը մեր շուրջպարերու կարօտով :

ՍՕՍԻ

50761 ՀՈԳԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ մինչեւ Նոյեմբեր 20 Հայաստան ներդաղթողներուն թիւն է 50.761: Ներդաղթողներուն հարիւրին 40էն աւելին հաստատուած են քաղաքներու մէջ՝ երեւանի մէջ՝ աւելի քան տասը հազար հոգի :

Իրանի օդանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն Ատրպատականի քրտական դիւղերը, ինչպէս կը հաղորդէ Թաւրիզի անթելը : Բազմաթիւ տուներ քանդուած են, իսկ մարդկային կորուստները յայտնի չեն տակաւին : Անթելը կ'աւելցնէ թէ կառավարական օդանաւերը ամէն օր թռիչքներ կը կատարեն Թաւրիզի եւ Ատրպատականի ուրիշ շրջանները վրայ : Վարչապետը նոր յայտարարութեամբ մը կ'ազդարարէ թէ կառավարական զօրքը պիտի երեւայ բոլոր նահանգներուն մէջ, հսկելու համար երեսփ· ընտրութեանց վրայ : «Կառավարութիւնը չուղեր արիւն թաւիլ, բայց միւս կողմէ չի կրնար անտարբեր մնալ, երբ հանրային ապահովութիւնը եւ երկրին անկախութիւնը վտանգուած են :

275.000 ՀՈԳԻ ԲՆԱՋՆՋՈՒԱԾ ԵՆ ԶԵխոսլովաքիոյ մէջ, իրրեւ «աւերուդ բերանները», ինչպէս կ'ըսէ 23 զերման բժիչկներու դէմ բացուած դատին ամբաստանագիրը : Դատը տեղի կ'ունենայ Նիւրընպէրկի մէջ : Ընդհ· դատախազն է ամերիկացի մը որ մանրամասնօրէն նկարագրեց «աւերուդբերանները» բնաջնջումը (անբուժելի հիւանդներ , ի ծնէ ապուշներ, անկարներ, այլասերածներ եւն.) : Միայն Զեխոսլովաքիոյ գոհերուն թիւը եղած է 275.000 հոգի, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Նոքրասի փաչայի : Սըտքի փաչա հրաժարեցաւ անոր համար որ Անգլիա չընդունիր Սուեզի ջրանցքի եգիպտոսի կցելու պահանջը :

ՆՈՒԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ, առեւտրական պաշտօնեաները եւն· կը սպառնան գործադուլ հռչակել , եթէ իրենց պահանջները չընդունուին :

ՍՊԱՆԻՈՑ ՀԵՏ դիւանադիտական յարաբերութիւնները խզելու բանաձեւ մը առաջարկուած էր Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Ընդհանուր Ժողովին : Բանաձեւը մերժուեցաւ 20ի դէմ 20 ձայնով :

Վարչապետական եւ արտաքին տագնապը

Ազդ· ժողովը գումարուեցաւ երէկ, զրաղելու համար վարչապետին ընտրութեամբ : Ինչպէս յայտնի է, Պ· Պ· Թորէզի եւ Պիտոյի պարտութենէն վերջ, Ազդ· ժողովին նախագահը, Պ· Վէնսան Օրիոլ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ բոլոր կուսակցապետներուն եւ ուրիշ ականաւոր անձերու հետ, ելք մը գտնելու համար : Երէկ առաւոտ նախագահը նիստի հրաւիրեց ազդ· ժողովի խմբակցութեանց նախագահները, եւ անոնց հաղորդելով իր խօսակցութիւնները, առաջարկեց որ իրաքանչիւրն իր պատասխանատուութիւնը ստանձնէ նոր դահլիճին կազմութեան համար : Նախընթաց օր ալ խորհրդակցած էր Պ· Պ· Լէոն Պլումի, Խուան Տէվոէյոի (ներքին նախարար), Ալէքսանտր Վաւէնի, Իվոն Տէլպոսի եւ Ռոպէռ Շումանի հետ : Երկու միջոցներ կը նախատեսուին, առաջնայը լուծելու համար, —1. նոր կառավարութիւնը կազմել չորս գլխաւոր հոսանքներու մասնակցութեամբ.— 2. Ազդ· Միութեան դահլիճ մը կազմել : Երկու ձեւերն ալ չատ մը դժուարութիւններ կը ներկայացնեն, բայց երկրին կացութիւնը այնքան փափուկ է որ կարելի չէ աւելի երկար քաշքշել : Երէկ համաձայնութեան մը յանդած պիտի ըլլային, այլապէս այսօրուան պիտի մնար կառավարութեան կազմութիւնը :

ԴԷՊԻ ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆ Կ'ԵՐԹԱՆՔ

Մինչ այս մինչ այն, երկրին տնտեսական եւ ելմտական վիճակը խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ : Ելմտական նախարարը իր տեղեկագրին մէջ չատ մոայլ գոյներով կը նկարագրէ ընդհանուր կացութիւնը : Թերթերը կը զրեն թէ տեղեկագիրը այնպիսի թուանշաններ կը պարունակէ որ հրատարակուած չեն մինչեւ այսօր : Նախարարը կ'առաջարկէ ամենախիստ խնայողութիւն եւ արմատական բարենորոգում, այլապէս կարելի չէ նախատեսել հետեւանքները : Տեղեկագրին համաձայն, ընդհանուր եկամուտին կէսը կառավարութիւնը կը ծախսէ : Պետական նպաստները չատ ծանր կը կշռեն ելմտացոյցին վրայ, առանց զարկ տալու արտադրութեան : «Երկիրը իր եկամուտէն աւելի կը ծախսէ եւ եթէ մեր ոսկիի պահեստները եւ արտասահմանէն ընորհուած բացառիկ վարկերը սպառին մեր արտադրութեան կատարեալ կարողութիւնը վերագտնելէ առաջ, յանկարծ դէմ դիմաց պիտի գտնուինք վերջնական աղքատութեան» :

Նախարարը այս առթիւ իրրեւ օրինակ ցոյց կուտայ Անգլիան, որ կրցաւ տագնապը լուծել խիստ կրճատումներով եւ խնայողութիւններով : Իր տեղեկագրին համաձայն, Ֆրանսայի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 600 միլիառ Ֆրանքի դումար մը (ուրիշներ կը հաշուեն 655 միլիառ), դումար մը որ 7 անգամ աւելի է քանանախապատերազմեան վերջին տարուան նախահաչիւը : Քաղաքապետութեանց ծախքերն ալ չափազանց աճած են : Փարիզի քաղաքապետութեան ելմտացոյցը զրեթէ 2ուկէս անգամ աւելի է 1938ի նախահաչիւէն : Պետութեան մուտքին եւ ելքին բացը 310 միլիառ Ֆրանք է, մէջն ըլլալով հարիւր միլիառի դումար մը, իրրեւ նպաստ հողագործութեան եւ կարդ մը ճարտարադործութեան : Պետական ծախքերուն մէջ թոշակները կը կազմեն 26.6 առ հարիւր, մինչ համեմատութիւնը 17.2 առ հարիւր էր 1938ին : Ֆրանսայի հանրային եւ անհատական հարստութիւնը այսօր կէս առ կէս պակաս է, բաղդատելով 1939ի հետ :

Տեղեկագիրը կը քննադատէ նաեւ ազդայնացուած ճարտարադործութեանց մատակարարութեան եղանակը եւ դիտել կուտայ թէ ձգտում կայ պանունք վարելու այնպէս իրրեւ թէ կառավարական դրասենեակներ ըլլային : Անոնց մատակարարութեան եղանակով պետութիւնը դէշ օրինակ կը հանդիսանայ եւ կը նպաստէ դիներու բարձրացման : «Չենք կրնար պահել մեր դրամին ներկայ դիները, մինչեւ որ չհաւասարակչռենք մեր ելմտացոյցը : Մինչեւ որ այդպէս չընենք, պիտի ապրինք պարտքով կամ մեր դրամագլուխը սպառելով» :

Մոլոթով ևոռեն կը ևերժէ

Միացեալ Ազգերու ընդհ· ժողովին Բ· օրուան նիստին մէջ, վերսկսան վիճաբանութիւնները դինուորական ուժերու մասին : Պ· Մոլոթով խօսք առնելով հաւանութիւն յայտնեց որ Միաց· Ազգերու անդամ պետութիւնները յայտնեն իրենց արտասահմանեան ուժերուն թիւը, բայց առաջարկեց որ առանձին քննուին այդ ուժերուն եւ երկրին մէջ եղած զօրքին խնդիրները : Ցետոյ բացատրեց թէ կարելի չէ կատարեալ դաղափար մը կազմել բուն կացութեան մասին, եթէ ուժերու ցուցակագրութեան հետ արձանագրուած չըլլան նաեւ զէնքերը : Եղրակացնելով, մերժեց անգլեւամերիկեան բանաձեւը, որ կը տրամադրէ ցուցակագրել նաեւ իւրաքանչիւր մայր երկրի մէջ եղած ուժերը :

Ե· Միութիւնը իր այս դիրքով անգամ մը եւս կը հասկցնէ թէ Անգլեսաքսոնները պարտաւոր են յայտնել իրենց գաղտնի զէնքերը եւ մանաւանդ հիւլէական ռումբի գաղտնիքը, այլապէս կարելի չէ խօսիլ զինաթափութեան մասին : Վիճաբանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՑ ԹՈՒՐՔԻԱ

Մ. Նահանգներու՝ մինչեւ Չինաստան եւ Արեւելեան Միջերկրական տարածաշրջու ձգտումին դիմաց, Ֆ. Մխիթեան Նեղուցներու եւ արեւելեան նահանգներու մասին ներկայացուցած պահանջները կ'երեւին շատ չափաւոր եւ արդար։ Երբ Անգլիա չի կրնար հանդուրժել որ Սուէզի ջրանցքին հովանաւորեալ մը ըլլայ, շատ բնական պիտի ըլլայ որ Ֆ. Մխիթարեան ա՛յ ջանայ՝ պաշտպանէ հաղիւ հինգ քիլոմէթր հեռու հաստատուած Թուրքիոյ ըլլալ։

Զարմանալի է ուրեմն որ այսքան տրամաբանական պահանջներ, որոնց տանելապատիկը կ'իրագործեն Անգլեւսաքսոնները իրենց շահերուն ի պաշտպանութիւն, վիճաբանութեան նիւթ ըլլայ եւ չհամոզիչներ ցոյց տրուին։ Որովհետեւ խնդիրը կուգայ կը յանդի անտեսական հակամարտութեան եւ մրցակցութեան քան քաղաք. թշնամութեան։

Եթէ Անգլեւսաքսոնները, մասնաւորաբար Մ. Նահանգները — քանի որ այլեւս Անգլիոյ բաժին ինկած է փայլուն երկրորդի մը դերը միայն — կը փորձեն զօրավիղ կանգնել Թուրքիոյ, պատճառը Թուրքիոյ սէրը չէ։ Վաղը այս միեւնոյն Մ. Նահանգները, երբ տեսնեն որ Ֆ. Մխիթիւնը ուրիշ տեղէ առաւելութիւններ ձգած է իրենց, կրնան ուղղութիւն փոխել եւ համամիտ ըլլալ խորհրդային պահանջներուն։

Անգլեւսաքսոնները կը ջանան ապահովել եւ իրենց ազդեցութեանը տակ պահել Միջագետքի եւ հարաւային Իրանի քարիւղի դաշտերը։ Ասիկա՝ զիրենք պիտի բերէ խորհրդ. սահմաններու անմիջական մօտը։ Ի փոխարէն Ֆ. Մխիթիւնը կը պահանջէ հայկական բարձրաւանդակին դնել մէկ մասը, իբրեւ ապահովութեան դօտի իր իսկ քարիւղի դաշտերուն։

Ինդիրը իր խակութեանը մէջ, ուրեմն կը դառնայ աւելի տնտեսական սակարկութեան մը չուրջ։ Ֆ. Մխիթիւնը՝ տնտեսական դեռնի վրայ կը ներկայանայ որպէս չատ վտանգաւոր մրցորդ մը Մ. Նահանգներու համար, որոնց արտադրական կարելիութիւնները հասած են դրեթէ իրենց ծայրագոյն սահմանին, մինչդեռ Ֆ. Մխիթիւնը տակաւին ունի անսահման կարելիութիւններ։ Երկու հնդամեակ վերջ ան արդէն կ'անցնի — տնտեսական արտադրութեան մէջ — Մ. Նահանգները։

Հակառակ այս մրցակցութեան մէջ Թուրքիան «pion» մըն է պարզապէս։ Մինչեւ Ա֊Թաթիւրքի մահը՝ Ֆ. Մխիթիւնն էր որ այդ «փիօն»ը յառաջ կը մղէր, այժմ Անգլեւսաքսոնները են որ կ'ուզեն դործածել։ Թուրքերը իրենց կատարած դերին կ'ուզեն տալ կարեւորութիւն մը չափէ դուրս։ Եւ կ'ուզեն հաւատացնել ուրիշներուն թէ Ֆ. Մխիթեան պահանջները կը վտանգեն իրենց անկախութիւնը։ Բայց իրենք իրենց, Թուրքերը շատ լաւ գիտեն թէ «փիօն»ի դեր է որ կը կատարեն եւ թէ քաղաքի մը կամ նահանգի մը անջատումը երբեք չի վտանգեր իրենց կարծեցեալ անկախութիւնը։ 1918ին ասդին Թուրքիա կորնցուց իր կայսրութեան կէսը, բայց իր անկախութիւնը մնաց անվթար։

Բան մը կը վրիպի Թուրք վարիչներու ուշադրութենէն,— ժողովուրդի մը անկախութիւնը այս օր սերտերօրէն կապուած է իր տնտեսական վիճակին անկախութեան։

Լոզանի հաշտութեան ժողովին էր, երբ լորտ Քըրզընը ստիպուած տեղի կուտար Թրքական պահանջներուն, եւ կ'ըսէր.

— Ձեր այս բոլոր չահերը ետ պիտի առնենք, երբ մեր դաւանները ձեռք առնէք փոխադարձութեան համար։

Ա֊Թաթիւրք՝ որ հասկցած էր այս ճշմարտութիւնը, երբեք չուզեց արտաքին փոխադարձութիւն կնքել։ Արդարեւ, ի՞նչ փոյթ ունենալ ընդարձակ սահմաններով երկիր մը, երբ ան տնտեսապէս ուրիշէն կախում պիտի ունենայ եւ օտարին քմահաճոյքներէն պիտի անցնի նոր վարկեր ստանալու համար։ Ցաճախ իր իսկ չահերուն հակառակ ծառայելով եւ գործիք դառնալով։

Այսօրուան Թուրքիոյ վարիչները չեն տեսներ այս ճշմարտութիւնը, իրենց նաւահանգիստները այցելութեան եկող Անգլեւսաքսոն մարտանաւերուն մուխերը կը խաւարեն անոնց տեսողութիւնը։ Երբ այդ մուխերը վարաւին, անոնք պիտի գտնեն հսկայ հաշուեցոյց մը վճարելի։

Ձիշդ է թէ Անգլեւսաքսոնները կուտան օգնաւեր, զրահապատ կառքեր, «ռատար»ներ, թնդանօթներ եւ ռազմամթերք, նոյն իսկ առատ հնչուն դրամ։ Բայց պիտի գայ օր մը, ուր պիտի ստիպուին վճարել այդ ապրանքներուն հաշիւը։

Թուրքիա կը պահէ այսօր մէկ միլիոն զինուոր որոնց ձեռքերը կը պակսին երկրին տնտեսական զարգացումին եւ վերելքին համար։ Այս զինուորները պատրաստէն կ'ուտեն՝ նոր փոխադարձութիւններու եւ պարտքերու դուռ բանալով։ Հարիւրաւոր միլիոններու հասնող այս պարտքերը Թուրքիա ո՞ւրկից եւ ինչպէ՞ս պիտի վճարէ։ Այսօր Թրքական Թղթադրամը ինկած է 100 դրուշը, 90 տոկոսի եւ երկիրը կը մխրճուի օրէ օր տնտեսական

Հայերը կօշիկի հրապարակին վրայ

ՅՄՔ.— Կ'ամփոփենք Շիրակ պարբերականի վերջին թիւէն.—

1916ի աւեններն է որ առաջին անգամ երկու երեք կօշիկի հայ գործատէրեր կը դանէնք Փարիզի մէջ։ 1922ին, երբ Հայ գաղթականները Փարիզ հասան, առաջին անգամ աշխատանք գտնող գործաւորները կօշկակարները եղան։ Անոնք կրցան շատ դիւրութեամբ գործ ճարել այդ ժամանակ մայրաքաղաքին մէջ հաստատուած քանի մը Հայ տուներուն մէջ, որոնց թիւը կարծեմ երեքը չէր անցներ։

Այդ օրերուն, Պէլվիլ թաղին մէջ յոյն գործատէրերը քանի մը տարիէ ի վեր հաստատուած էին արդէն ամուր կերպով, կօշիկի հրապարակին վրայ, գլխաւորաբար; շնորհիւ իրենց կիներուն՝ որոնք Ֆրանսացի ըլլալու առաւելութեան կը միացնէին նաեւ կօշիկի պատրաստութեան մէջ որոշ մասնագիտութիւններ։ Տեղական հրապարակի եւ աշխատանքի իրենց ունեցած ծանօթութիւններով, լայնօրէն կ'օգնէին իրենց համաքսիններուն։

Բոլոր Հայերը՝ որոնք այդ շրջանին կօշիկի մէջ աշխատիլ սկսան, — թէեւ արհեստով լաւ կօշկակար — բայց անծանօթ էին տեղական աշխատելու կերպերուն։ Շատ կարճ ժամանակի մէջ չարքով (սէռի) արտադրելու ձեւին տիրացան։ Կօշիկի մէջ դործածուած տեղական ձեռքի գործիքները քիչ ժամանակուան մէջ ճարտար կերպով կը գործածէին։ Հատով աշխատանքի դրութիւնը կը տիպէր դորաւորները՝ օրէ օր աւելի արագ աշխատելու վարժուելէ։ 1923—24ին Փարիզի մէջ որակեալ աշխատաւոր մը հազիւ ժամը երեք Ֆրանք կրնար շահիլ գործարաններու մէջ, մինչդեռ կօշկակարութեան մէջ ճարպիկ աշխատաւոր մը յաճախ կը յաջողէր ժամը 10էն 15 Ֆրանք շահիլ։ Արտասովոր օրավարձի հրապոյրը հետզհետէ նոր հայ գործաւորներ կօշկակարութեան ասպարէզը կը մղէր։

1924—25ի դրամական անձնախնդիր տագնապը յոյն գործատէրերու մեծամասնութիւնը քշեց հրապարակէն, եւ տեղ մը մեր կօշկակար գործաւորներն ալ վազդը մնացին, Ֆրանսական կօշիկի գործարանները փակ գտնելով իրենց առջեւ։ Ֆրանսական եւ մասնաւորաբար յոյն գործարաններու մէջ, հայ գործաւորը, քիչ անգամ, հաւասար կը նկատուէր Ֆրանսացի կամ յոյն գործաւորներուն. դժուար եւ նուազ չահաւէտ գործերը միշտ հայ գործաւորին կը պատահրուէին, գործի նուազութեան ժամանակ, առաջին անգամ հայ աշխատաւորն էր որ գործազուրկ կ'ըլլար, հակառակ իր լրջութեան եւ լաւ բանուորի համբաւին։

Կը կարծեմ սխալած չեմ ըլլար, երբ ըսեմ որ օտար գործատէրերուն հայ բանուորներու հանդէպ ցոյց տուած այս իտրական եւ անիրաւ վարմունքը մեծ դեր խաղաց հայ կօշկակար գործաւորները եւ եմտական աներեւակայելի քաոսի մը մէջ։ Ահա իրական վտանգը իր անկախութեան։

Եւ Թուրքիա ստիպուած է ապրիլ օրէ օր զարգացող եւ ա՛լ աւելի զօրացող Ֆ. Մխիթեան քովն ի վեր։ Ուշ կամ կանուխ, մէկ տարիէն, տասը տարիէն, օր մը պիտի դայ ուր Անգլեւսաքսոնները պիտի կարենան հոսող տոլարներու եւ սթերլինգներու ակերը եւ պիտի պահանջեն իրենց տուած դրամներուն վերադարձումը։ Ահա այն տեղն է որ Ֆ. Մխիթիւնն ալ իր հաշիւը պիտի ներկայացնէ։ Եւ միշտ ա՛լ սնանկանալու մօտ մէկուն առնելիքները կը գտնեն իրարու հետ համաձայնելու եղր մը ի վնաս խեղճ «փիօն»ին։ Այժմէն՝ Անգլեւսաքսոնները կ'առնեն երաշխաւորութիւններ. Անգլիացիներ Տարտանէլի մէջ կը տեղաւորուին, Ամերիկացիները որ առնէ մը ի վեր Իզմիրի չուրջ կը դաւանան, կը պատրաստուին հոն, ոչինչ ...օդային խարիսխ մը հաստատել իրենց համար եւ արդէն դէպի Ատալիա չիլ չիլ կը նային։

Թուրքերը ինչ որ կը կարծեն ապատել մէկ ձեռքով, կուտան Անգլեւսաքսոններուն միւս ձեռքով։ Եւ արդէն Թուրքիա կորնցուցած է իր քաղաքական չարժումներուն ազատութիւնը։ Անգլեւսաքսոն դեսպաններն են որ տուն կուտան Անգարայի։ Եթէ այսօր ան ուղէ նոյնիսկ հասկացողութեան գալ իր հսկայ դրացիին՝ Ֆ. Մխիթեան հետ, չի կրնար, որովհետեւ կը դանուի Անգլեւսաքսոններու ազդեցութեան տակ եւ առանց արտօնութեան չի կրնար ինքնիշխան քայլ մը առնել։

Նախ քան կարսի եւ Արտահանի նահանգները իրենց իրական տէրերուն վերադարձումը, Թուրքիա կորնցնելու վրայ է իր անկախութիւնը։

Եւրոպացիները առած մը ունին,— «Համբերութիւն եւ ժամանակ աւելի դործ կը տեսնեն քան ուժը եւ դրդռտութիւնը»։ Կարծէք այդ առածն է որ կը գործադրէ Ֆ. Մխիթիւնը։

Ուշ կամ կանուխ պիտի դայ օր մը, ուր Թուրքիա, այժմ ըրած անխորհուրդ եւ իր կարողութենէն վեր ճիդէն պարտասած, պիտի փոսի դեռին, իրրեւ պատրաստ որս՝ նախ իր բարեկամներուն եւ ապա իր դրացիներուն։

ՊԵՐՃ

րու արհեստակցական եւ առեւտրական աղատադրութիւնը փութացնելու մտահոդութեան մէջ։

1926ին, հազիւ տասնեակ մը գործատէր կը դտնենք Փարիզի մէջ. այս թուականէն սկսեալ, մինչեւ 1935 տարեկան մօտաւորապէս կօշիկի տասը նոր հայ գործատէր «առեւտրական արձանագրութեան» թիւ կը տտանար (registre de commerce)։

1935էն վերջ, «Փուլէնի օրէնք»ով արգիլուած կօշկակի նոր խանութներու եւ նոր գործարաններու հաստատումը։

Ի՞նչ կը ներկայացնեն այսօր կօշիկի գործատէրերը առ հասարակ Ֆրանսայի եւ մասնաւորապէս Փարիզի մէջ։

Փարիզի շրջանին մէջ, կօշիկի գործարան անունը կրելու արժանի մօտ 50 հաստատութիւն ունինք, որոնցմէ իւրաքանչիւրը 1939ին չարաթական 200էն 2000 զոյգ կօշիկ կ'արտադրէր մօտաւորապէս։ Ունինք դեռ 40ի մօտ փոքր գործարաններ, որոնցմէ իւրաքանչիւրին արտադրութիւնը չարաթական 50էն 150 զոյգի կրնայ հասնիլ։

Փարիզի շրջանի 1938 եւ 1940 տարիներու միջին արտադրութիւնը 600.000 զոյգի կը հասնէր, 50 միլիոն Ֆրանքի արժէքով։ Ֆրանսայի ընդհանուր արտադրութեան մէջ առաջնակարգ տեղ մը կը դրաւէ փարիզահայ կօշիկի արտադրութիւնը։ Ի֊րենց լինքնատիպ յատկութիւններով, շատ անգամ, մեր հայրենակիցները յաջողած են արուեստագէտի մակարդակին բարձրանալ, նորանոր նախատիպերու (մօտէլ) առեղծումով, կանանց նորոյթի կօշիկներու շինութեան մէջ։

Առեւտրական ուղղամտութիւնը ամէն անգամ եւ ամէն տեղ, փարիզահայ կօշկակարներու գլխաւոր առաքինութիւնը եղած է օտար մեծամասնութեան համար։ Կօշիկի հրապարակին վրայ եռան վերջացող անունները հայթայթիչներուն համար ուղղամտութեան համանիշ կը համարուին, եւ տեւէ ժամանակ, հայթայթիչները չեն մերժած հայ կօշկակարին բանալու չափաւոր վարկեր։ Դժբախտաբար միեւնոյնը կարելի չէ ըսել Ֆրանսայի հարաւային մասին մէջ հաստատուած կարգ մը հայրենակիցներու համար, որոնք Փարիզահայութեան շինած գեղեցիկ վարկը չարաչար գործածած են։ Սակայն եւ այնպէս, մօտ տասը տարիէ ի վեր, անոնք ալ հասկցած կ'երեւին թէ միայն ուղղամտութեամբ կարելի է ապրիլ եւ բարգաւաճիլ։

Աւելորդ չէ յիշել որ, քսանըհինգ տարուան մէջ, հազիւ հինգ տնանկութիւն պատահած է փարիզահայ կօշկակարներուն մէջ։ Քանի մը գործատուններ միայն պատասուտր կերպով հաշուեյարդարութեան ենթարկուած են, առանց մէկուն սուր մը վնաս պատճառելու։

Կեդրոնական Ֆրանսան, Լիոնի շրջանը, որուն մասին շատ մը մանրամասնութիւններ կը պակսին, ինծի, դրեթէ Փարիզի շրջանին չափ կարեւոր արտադրութիւն ունի։ Հարաւային շրջանը, թէեւ ոչ բակով ցած, բայց քանակով Փարիզի արտադրութիւնը դլելու վրայ է։

Երեք շրջաններու արտադրութիւնը 1939ին մօտաւորապէս 2 միլիոն զոյդի կը հասնէր տարեկան, ինչ որ Ֆրանսայի ընդհանուր արտադրութեան դրեթէ հինդ առ հարիւրը կը ներկայացնէ։ Այս թիւին մէջ չենք հաշուեր հարիւրէ աւելի չափու վրայ կօշիկ շինողները (պոթիէ) Փարիզի շրջանին մէջ, ինչպէս նաեւ հարիւրաւոր հնակարկատները, որոնք երբեմն նոր կօշիկ ալ կը շինեն։

Արդար ըլլալու համար, պէտք է ընդունինք որ մեծ գովեստի արժանի են մեր բազմաթիւ հայ կօշկակար գործաւորները, որոնք իրենց գերազանց արհեստագիտութեամբ եւ ճարպիկութեամբ մեծապէս նպաստած են հայ տուներու յաջողութեան։

Ցաճախ, արժանապատուութեան զգացումէ մղուած, անոնք, հայ գործատիրոջ կողքին եւ անոր արտադրութեան մէջ, իրենց եռանդուն աշխատութեամբը, քանակի, որակի, ճաշակի եւ յղացումի իրենց բաժինը բերին։

ՍԱՐԳԻՍ ՏԻՕՒՄԼՃԵԱՆ

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր եմտացոյցին մէջ մասնաւորաբար շատ երախտիք ունեցող մայրերու նպաստներու քանակը պիտի աւելնայ։ Այս նոր ծրագրով կը կարծուի թէ Ֆ. Մխիթեան ընդհանրապէս թիւը քանի մը տարիէն երկու հարիւր միլիոնի պիտի բարձրանայ։

Ցառաջիկայ տարիներուն համար մայրերու յատկացուելիք դումարը պիտի ըլլայ 400 միլիոն րուբլի, վերջին անգամ տրուած նպաստին դումարն էր երկու միլիոն հարիւր հազար։

Մինչեւ երեք զաւակ ունեցողներուն յատկացուած նպաստն էր 400 րուբլի իւրաքանչիւրին, տասնէն աւելի ունեցողներունը 5000 րուբլի։

Բազմանդամ ընտանիքի մայրերուն տրուած դրամը ամսական 80էն հարիւր րուբլի է։ Նկատողութեան առնելիք պարագան այն է որ Խորհրդային Միութիւնը իր խաղաղութեան ժամանակի մեքենական ծրագրի գործադրութեան համար մարդկային ձեռքերու պահանջն ունի։ Պատերազմը չատ տուղի նստաւ իրեն։

Շատ հաւանաբար Ֆ. Մխիթիւնը երեք զաւկն զատ, բանակէն աւելի մեծ թիւով դասակարգեր արձակէ, որպէսզի կարենան մասնակցիլ հնդամեայ ծրագրին գործադրութեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԸ, որ այժմ ունի 20.000 բնակիչ, հիմնուած է 1925ին: Իր արուեստը հիւսուածեղէնի եւ կարի բաժանմունքներէն զատ, ունի մեքենայի մասեր պատրաստող եւ նորոգող աշխատանոց: Կ'արտադրէ ամսական մօտ 900 հազար րուբլի արժէքով բամպակեղէն: Մօտ առնէն պիտի արտադրէ նաեւ մեռաքսի գործուածքներ: Արտելին մէջ կ'աշխատին 470 բանուորներ, որոնց 55ը նոր ներգաղթողներ: Ունի առանձին ակումբ, գրադարան, մանկապարտէզ եւ մանկամսուր՝ մօտ 120 երախաներու համար:

Աւանին գլխաւոր պղտոտան կ'եզերեն ղուլայ ջուրով առուակներ: Բոլոր տուները չրջապատուած են այգիներով ու պարտէզներով:

Ունի երկու միջնակարգ վարժարան, մէկ տիչերային միջնակարգ վարժարան՝ բանուորներու համար, երեք մանկապարտէզ, մէկ մանկամսուր, երկու գրադարան եւ երկու ակումբ, ուր տեղի կ'ունենան թատերական եւ չարժանկարի ներկայացումները, երեւանէն եկող խումբերու կողմէ: 1945ի գրքերուն քանակն էր 5780, որոնց 4500ը դուրս տրուած է կարդալու համար:

Մանկապարտէզը ունի 70 երախայ, 3—6 տարեկան: Հաստատուած է հասարակածային հիւանդութեանց բուժակայան մը, ընդհ. բուժարան մը՝ ատամնաբուժական եւ դեղարանի մասերով: 1941ին հիմնուած է մայրանոց մը: Այս բոլոր հիմնարկութիւնները կը սպասարկեն ամսական հարիւր հիւանդներու, եօթը բժիչկներ եւ քան օգնականներ: Ունի նաեւ բաղնիք մը:

Վերջին ամիսներուն այնտեղ տեղաւորուած են Սուրիա-Լիբանանէն, Պալքաններէն եւ Իրանէն ներգաղթող 180 ընտանիքներ:

Պատերազմի ընթացքին Նոր Արարկիրն ալ տրուած է բազմաթիւ գինուորներ, ինչպէս եւ պատսպարած 300 ընտանիքներ, որոնք եկած էին գրաւեալ չրջաններէն: Այս տարուան վերջը Երեւանի հանրակառքը պիտի հասնի Արարկիր:

Նոր աւանը հիմնուած աւեն, կառավարութիւնը կը չինէ 10 չէնքեր: Ամերիկայի Արարկիրցիներու Միութիւնն ալ կ'օգնէ բնակարաններու չինութեան, եւ ուղղակի հին Արարկիրէն 70 ընտանիքներ տեղաւորուելով կը զառնան աւանին առաջին բնակիչները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան չրջանին հրամանատարութեան քաղաքական խորհրդականը, Բոպերթ Մըրֆի ձայնասփիւռ ճառ մը ուղղելով գերման ժողովուրդին, «Ամերիկացիներուն հիացումը յայտնեց այն սքանչելի ճիգերուն համար զոր ի գործ կը դնեն ժողովրդապետութիւն հաստատելու համար»:— Անգլ. կառավարութիւնը մերժեց Ֆրանսայի բողոքը, գերման ընկերվարական պատին՝ Շումախերի այցելութեան մասին: Հարցը փակուած կը համարուի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲՈՐԵՀԱՃԵՑԻՔ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ

Մարսէյլ, 5 Դեկտ.— Զարմանքով կարդացի «Յառաջ»ի 5 Դեկտ. թիւին մէջ «Հ.Մ.Ը.Մ.ական մը» ստորագրութեամբ յօդուածը, որուն մէջ իմ անունս ալ խառնուած էր իրականութենէն բոլորովին հեռու մեկնութիւններով:

Պատրաստ եմ, սիրելի «Հ.Մ.Ը.Մ.ական» ձեր դրութեան ալ պատասխանելու, պայմանաւ որ քաջութիւնը ունենաք ձեր ստորագրութիւնը դնելու ինձի պէս:

Կ'ըսէք.— «Ափսո՛ս, փոխանակ Մխութեան վերելքին աշխատելու, դուք այ սկսաք ճուլումի յանկերդ երգել, մինչեւ որ Մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը եկաւ վերջ տալ ձեր գործունէութեան»:

Ձիշտ այդ ընդհ. ժողովին փափաքին ընդառաջ երթալով, երգեցի ոչ թէ ճուլումը, այլ միութեան երգը: Ինչինքս յանցաւոր չեմ նկատեր, ուրախ եմ միութիւն երգելուս համար, ի շահ Հ.Մ.Ը.Մ.ի:

Կ'ուզէք հանրութեան ծանօթացնել ներկայ վարչութիւնը եւ իր եօթը անդամները, իրրեւ հաստատ, գործունեայ եւ բոլորովին չեզոք: Գիտեմ ես, անոնք եղած են Հ.Մ.Ը.Մ.ական եղբայրներս, որոնցմէ չատերուն հետ երկար տարիներ աշխատելու հաճոյքը ունեցած եմ: Հաւանաբար անոնց խիղճը ըմբոստացած է ընդհ. ժողովին ինձի եւ իմ վարչութեանս հանդէպ բռնած ընթացքին, (միութիւն ստորագրելուս համար) եւ ՁՈՐՍ ԱՆԳԱՄ ՆԱՄԱԿ ԳՐԱԾ ԵՆ ԻՆԾԻ, որ իմ գործօն մասնակցութիւնս բերեմ թէ իրենց եւ թէ մեր սիրելի Միութեան:

Հեռու չեմ իրենցմէ, իմ Միութենէս, միշտ պատրաստ եմ, երբ վերջ դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի անվայել վերջին նորաձեւութեան, իսկ ըսաւներուն:

ՀՐԱՆԴ ԱԹԹԱՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ կառավարութիւնը մէկ միլիոն լեվայի նպաստ յատկացուցած ըլլալով հայկական դպրոցներուն, բաժնուած է հետեւեալ համեմատութեամբ.—

Փլովտիվ՝ 220.000 լեվա, Վառնա՝ 180.000, Սոֆիա՝ 170.000, Պուրկաս՝ 130.000, Ռուսչուք՝ 60.000, Եամպոլ՝ 50.000, Խասքովո՝ 50.000, Սլիվէն՝ 30.000, Շումէն՝ 30.000, Տոպրիչ՝ 28.000, Սթ. Զակորա՝ 20.000, Փազարճըք՝ 20.000, Տրուճրա՝ 12.000:

ՁԼԳՋԻՐԷի (Սուրիա) դաղութը — որ կը հաշուէ 65 ընտանիք, դպրոցը վերաբացուած է: Առայժմ արձանագրուած են չիսունը չորս աշակերտներ, երեք ուսուցիչներով:

Այս փոքրիկ դաղութին ալ թչուառութեան մատնուած է. մանաւանդ այն ընտանիքները՝ որոնք ներգաղթի ակնկալութեամբ ծախած են իրենց անչարժ ու չարժուն կալուածները:

ԱՐՈՒԲ - ՓՈՒՆԱՐԻ (Սուրիա) հայ կեանքն այ վտանգուած է, չնորհիւ ներգաղթի յանձնախումբերու տնաւարի գործունէութեան: Ժողովուրդը նիւթական ու բարոյական ահագին վնասներու է ենթարկուած եւ դարձած է քսանըհինգ տարի վերջ՝ կրկին գաղթական:

Մեծ արժէք ներկայացնող կալուածները ոչինչ գիներով ծախուած են տեղացիներուն:

Դպրոցը վերաբացուած է, ցարդ արձանագրուած են հարիւր աշակերտներ: Դպրոցականները մէկ մասը հայ կաթոլիկ վարժարանը արձանագրուած է, մնացեալը կը մնայ փողոցը, որովհետեւ ծնողներ չեն ուզեր «յետպատերազմեան» դպրոցը ղրկել իրենց զաւակները ...

ԹԷՒ - ԱՊԻԱՏՆ ալ նոյն տխուր պատկերը կը ներկայացնէ: Ներգաղթի աղմուկը պատճառ եղած է որ տուներ, խանութներ եւ պարտէզներ ծախուին ոչինչ գիներով: Կարգի առաուտութեամբ նչանաւոր այս վայրին մէջ, հարիւր կրամ կաթ ճարելու համար առաւեակ դուռները պէտք է բախել:

«Յառաջդիմական»ներու զգուելի պայքարը մեծ աւեր կը գործէ աշակերտներու կրթական գործին մէջ: Դպրոցը ունի 32 աշակերտ: «Յառաջդիմական»ներու զաւակները փողոցները կը թափառին, սպասելով որ Բարեգործականը պիւտճէ եւ ուսուցիչ տրամադրէ իրենց, անշուշտ «յառաջդիմական» մէկը... (Արեւելք):

ԻՐԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ մեծ գովասանքով կը խօսին ճարտարապետ Վարդան Յովհաննէսեանի մասին, ուսած Փարիզ: Անոր պատրաստած նախագիծով չինուած են Տարբանտի արքունի պալատը: Ան լրացուցած է «Սպաներու ակումբ»ը որուն չինութիւնը սկսած էր ճարտարապետ Կեվրկեանի նախագիծով եւ կարգ մը տուիչ չէնքեր: Յովհաննէսեան ներկայիս արքունի պէլճաւորճարտարապետն է:

ԹՐԱԿԻՈՑ կուսակալութեան ընդհ. քարտուղար եւ փոխ կառավարիչ Պ. Եորկիոս Քիսավոս այցելած է Աքէնքի «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը, խօսելով մեր հայրենակիցները չահագրգռող խնդիրներու մասին: Պ. Քիսավոս իր պաշտօնավարութեան կարճ չրջանին մեծապէս օգտակար եղած է Թրակիոյ մեր հայրենակիցներուն, մեղմացնելով իր չրջանին հակահայ տրամադրութիւնները:

ԱՆԳԼԻՈՑ Բ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ դրելու գործը յանձնուած է Քէնսընկթն Թրինիթի բարձր. վարժարանի դասախօս Մ. Պըթլըրի, գործ մը որ մինչեւ իր մահը կրնայ տեւել: Մինչեւ գաղտարի Հոկտեմբերին մասնակի վճարում պիտի կատարուի, անկէ վերջ մէկ տարուան համար ամբողջական վճարում, յետոյ մինչեւգործին լրանալը նորէն մասնաւճար: Առաջին մեծ պատերազմին պատմութիւնը լոյս տեսաւ 1918ին, անձնուած էր զօր. Սըր Ճօն Լիմընտոսի: Ծարդ գիրքը 25—30 հատոր եւ տակաւին կը չարունակէ: Այսօր աւելի քան է եւ կը ստանայ 2000 անգլ. ոսկի տարեկան: Պօէրներու պատերազմին պաշտօնական պատմութիւնը ութը տարիէն լրացաւ եւ արժեց 34.000 ոսկի:

ՍՏԱՅԱՆԳ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ (Ցուչեր եւ խոհեր). գրեց՝ Արտաւազդ արք. տպ. Պէյրութ, 1946:

ԱՑՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

«Հայե՛ր, մեր հերոս նախնիքներու հոգիները մեզի կը նային այսօր: Պիտի կարենա՞նք ըմբռնել մեր դատին կենսական նչանակութիւնը: Պիտի կարենա՞նք պայքարիլ չատ աւելի դժնդակ կեանքի պայմաններու դէմ: Պիտի ուզե՞նք վանել ամէն տխուր հաւանականութիւն»:

Նոյն թերթին մէջ, Սարայեվոյի մահափորձէն վերջ՝ Հնչակեան կուսակցութեան կողմէ հրատարակուած յայտարարութիւնը.

— «Տաւրոսեաններու դպաթէն ու Հայաստանի ամէնէն հեռաւոր անկիւններէն՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը հրապարակ կ'իջնէ վերստին օգտուելու քաղաքական պայմաններէն ու արեան մէջ խեղդելու համար Օսմանեան մենատիրութիւնը: Ազատամարտութեան եւ պայքարի դանդն է որ կը հնչեցնենք: Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութիւնը՝ վերջին քսանեւհինգ տարիներու ընթացքին, արիւնի երկար ճամբայ մը կտրեց, փրկելու համար հայ ժողովուրդը, որ ցաւի, չրկանքի ու տեւական հալածանքներու տակ ապրեցաւ, կատարեալ եւ ամբողջական անիրաւութեանց զոհ:

«Հնչակեան կուսակցութիւնը բարոյական եւ նիւթական իր բոլոր կարելիութիւնները զօրաչարժի պիտի ենթարկէ, յեղափոխութեան թուր ի ձեռին: Ազգերու դոյութեան համար մղուող այս պայքարին մէջ, չենք կրնար ձեռնածալ նստիլ: Իբրեւ զինակից ռուս բանակներուն, պիտի կըռուինք Հայաստանի, Կիլիկիոյ, Կովկասի եւ Սպերպէյճանի մէջ: Հայրենասիրական ու պատմական մեր բոլոր պարտականութիւններուն հաւատարիմ կը մնանք:

«Բոլոր այն հերոսները, որոնք պատրաստ են իրենց կեանքն ու բազուկը ի սպաս դնելու հայրենիքի փրկութեան, անհրաժեչտ է որ օժանդակեն այս պայքարին՝ բարոյական ու նիւթական իրենց բոլոր կարելիութիւններով: Անհրաժեչտ են այս զոհողութիւնները ու ոգորումները, որպէսզի վաղը կարենանք հպարտութեամբ ներկայանալ Հաշտութեան Խորհրդաժողովին ու կարենանք պահանջել մեր կեանքի ու քաղաքականութեան բացարձակ ազատութիւնը: Այս ճամբով միայն պիտի կարենանք ձեռք ձգել այն բացարձակ անկախութիւնը եւ պետական վարկը, որուն համար դիտերով արիւն հոսեցաք: Թող ծագի պատերազմի արշալոյսը եւ այդ լոյսին տակ երեւան գան իրաւունքը, արդարութիւնը եւ ազատութիւնը:

«Յառա՛ջ, ընկերնե՛ր: Գործի գլուխ: Մեր մահով խեղդենք Հայաստանի սպառնացող մահուան վտանգը: Որպէսզի ան ապրի յաւիտենապէս:

Սոցիալ - Դեմոկրատ Հնչակեան
Կեդր. Կոմիտէ

Փարիզ, 1914

Այդ վաստաթուղթերը կառավարութեան ձեռք անցան, երբ զօրաչարժ կը հռչակուէր: Կառավարութիւնը որոշեց սպասել դէպքերու զարգացման եւ յեղափոխականներու նպատակները կամ դիտաւորութիւնները կանխելու ոեւէ փորձ չընաւ: Ո՛չ մէկ չարժում կամ ձեռնարկ: Միայն որոշեց փոխադարձ մէջոցներ ձեռք առնել՝ ծածուկ:

Ես, սակայն, Դաշնակ կուսակցութեան ակնառու դէմքերէն չատերու, ու մասնաւորաբար Էրզրումի երեսփոխան բարեկամիս՝ Վարդգէսի տեղեկացուցի, թէ կառավարութիւնը ծանօթ է բոլոր անցուդարձերուն եւ թէ չատ բուռն հակամարտ ջոցներու պիտի դիմէ, եթէ երբեք յեղափոխական ծրագիրներու գործադրութեան լծուին Հայերը:

Նպատակս էր այս կերպով պարզել Հայերուն, թէ կառավարութիւնը քուն չէ, տեղեակ է բոլոր մանրամասնութեանց եւ թէ Հայերու համար մեծ փորձութիւն է ձեռնարկել հակապետական ոեւէ քայլի, որ կրնայ խեղդուիլ իր սաղմնային վիճակին մէջ:

Երբ հռչակուեցաւ Զօրաչարժը, զինքի տակ առնուող Հայերու մէկ մասը փախաւ արտասահման, ուրիչ մաս մը՝ դէնքերով անցաւ Անատոլուի խորերը: Ու նոյնիսկ պատահեցան որոշ բախումներ՝ կարգ մը չրջաններու մէջ:

Ընդհ. հրամանատար՝ Էնվէր փաչա Հայոց Պատրիարքը հրաւիրեց իր մօտ եւ չեշտեց թէ՝ Հայերու ընթացքը ուղղակի թշնամական բնոյթ եւ նկարագիր ունի: Այնպիսի օրերու մէջ, երբ պետութիւնը զէնք կուտայ Հայերուն, այս վերջինները կը փախչին Անատոլու եւ այդ զէնքերը կ'ուղղեն թուրք բնակչութեան, մահուան, աւերներու եւ թալանի պատճառ հանդիսանալով: Ինդրեց, ուրեմն, որպէսզի իրրեւ կրօնապետ, միջոցներ ձեռք առնէ՝ խրատելու համար օրինապահները:

Էնվէր փաչա ճշդեց միաժամանակ թէ՝ թուրք հրամանատարութիւնը կարուկ եւ խիստ միջոցներու պիտի դիմէ, երբ Հայերու յարձակումները ընդհանուր բնոյթ ստանան:

Պատրիարքը Էնվէր փաչայի նկատողութեան յանձնեց այն պարագան, որ գործուող բոլոր ոճիրները յեղափոխական կազմակերպութիւններու գործն են. խոստացաւ, միաժամանակ, թելադրել իր հօտին, որպէսզի չհետեւի չարագործներու օրինակին եւ չարունակէ հաւատարիմ մնալ պետութեան:

(Շար.)

թիւնները յետաձգուեցան եւ մթնոլորտը կը մնայ միշտ անորոշ :

Քաղաքական յանձնաժողովը նորէն քննեց զինադադարի խնդիրը : Այս առթիւ անգլ. պատուիրակը չհաւատց թէ անհրաժեշտ է նախ հաւաքական ապահովութիւն հաստատել, եւ յետոյ խօսիլ զինաթափութեան մասին : «Ազգերը չեն կրնար դիտնալ թէ կրնա՞ն կրճատել իրենց զինեալ ուժերը, ցորչափ վստահ չեն ապահովութեան միջոցներ ստանալու, համաձայն Մ. Ա. Կ.ի դաշինքին 43րդ յօդուածին» : Այս յօդուածը կը տրամադրէ որ Միացեալ Ազգերու անդամները Ապահովութեան Խորհուրդին տրամադրութեան տակ դնեն իրենց զինեալ ուժերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԷն կը հեռագրեն թէ Պ. Տէֆաւա - զով, արտաքին նախարարութեան օգնականը, կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ բրիտանական դեսպանին հետ :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ .— Պոլսոյ «Թասվիր» թերթը կը գրէ .— Արժանահաւատ լուրերու համաձայն, Լաթաքիոյ շրջանին մէջ տեղի ունեցած քանդումներու մասնակցող Սուրիացի ժանտարմաներու դլուխը կը գտնուի Թուրքերու յայտնի թշնամի քոմիթաճի Հրանտ որ ներկայիս թրքաբնակ բոլոր շրջաններու մէջ, նոյնպէս ալ Պայըր Պուճաքի կարգ մը գիւղերուն մէջ թուրքերու հանդէպ բռնութիւնները ի գործ կը դնէ : Հրանտին հրամանով գործող ժանտարմաները իրենց ձեռքէն եկած ամէն չարիք ի գործ կը դնեն թուրքերու հանդէպ : Բարեկարգութեան քօղին տակ թաղնուած այս չարժումներու միջոցին, Լաթաքիոյ մէջ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ ոստիկանական ուժերը քառապատկուած : Կացութիւնը օրէ օր աւելի կը վատթարանայ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ (Բ. ժողով) ծերակոյտի չէնքին մէջ պիտի տեղաւորուի Դեկտեմբեր 24ին : Այս շաբթու Ազգ. Խորհուրդը պիտի ընտրէ 50 անդամներ, համաձայն իւրաքանչիւր հոսանքի կարեւորութեան : Գաղթավայրերու անդամներով կը լրանայ ամբողջ կազմը, 315հոգի :

ԱՔԻՆԻՒՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստ հրոսախումբեր յարձակեցան Կրկվինայի շրջանին դիւղերուն վրայ : Ըմբոստները սկսած են գործել նաեւ մայրաքաղաքին մէջ : Առջի օր ձեռնառումբեր նետուեցան եւ կրակ բացուեցաւ դանազան թաղերու մէջ :

ՀՍԿԱՅ ՆԱԽ ՄԸ, «Լիպէռթէ», նախկին դեսպանական «Եւրոպա»ն, սաստիկ [illegible] կը հրատարակէ, կրկին օր : Պարանոյնութեամբ կը հաւաստէ զարնուելով «Փառի» շրջանները, ինչպէս : Այս արկածը ծանր կորուստ մը կը կազմէ Ֆրանսայի առեւտրական նաւատորմիղին համար : Մանրամասնութիւններ կը յուսան փրկել նաեւը : Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը յայտարարեց թէ նորոգութիւնները մօտ մէկ տարի պիտի տեւեն :

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Միացեալ Ազգերուն եւ Ֆրանսայի դէմ : Թերթերը կ'ըսեն թէ Զօր. Ֆրանքօ անձամբ միջամտեց, միեւնոյն ատեն հասկցնելով որ Միացեալ Ազգերը իրենց գործերով զբաղին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷն .— Թրքահայ Դատի պաշտպան յանձնախումբի մասնաճիւղը, ժողովի կը հրաւիրէ իր յանձնախումբի 21 անդամները այս չորեքշաբթի ժամը 20ին եկեղեցւոյ սրահը : Կարեւոր օրա - կարգ :

Աղոտահևուսի պարահանդէսը

HOTEL CONTINENTALի չքեղսրահներուն մէջ, Դեկտ. 21, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի նախկին haut commissaire et ambassdeur de France, Պ. HENRY PONSOT եւ նախագահութեամբ Պ. ՔԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆի : Ընտիր նուագախումբ Fernand Bouillon իր ամբողջ կազմով եւ Costia՝ հռչակաւոր խումբը : Այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիճեանի, 7, rue de Ponthieu , Ely. 23-66 : Տոմսերու համար՝ Պ. Պարկիրճեանի 52, rue Lafayette, Tai. 55-88 եւ Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի 24 rue Feydeau Cent. 48-51 :

Ամերիկեան աւուրդ տեղի պիտի չունենայ :

Երգահանդէս Լիոնի մէջ
ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(ԼԻՈՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ)

15 Դեկտեմբեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ (Salle Rameau) մեծ սրահին մէջ :

Տոմսերու գիները 50, 75 եւ 100 ֆրանք :

Դիմել Ց. Տէյիրմէնճեան՝ 69 Cours Lafayette Արմենակ Աւետեան՝ 205 rue Duguesclin, Կենճեան եղբայրք՝ 45 rue de Bonnel, Գ. Թէլլեան՝ 50 rue Dunoir, Ուզունեան՝ 34 rue Dunoir, Béal: 15 rue de la République, Տէսինի համար Ֆօթօ կարօ :

Համերգ-Մարաթոնի մէջ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. Կիրակի գիշեր, ժամը 21ին Հոգեւանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի :

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի :

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ :

Տանօր .— Համերգին օրը կիշէն տոմս չի ծախուիր : Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02 : Եւ Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean, Հացագործեանի՝ 15 rue Longue des Capucins, Tél. C. 05-78 եւ երգչախումբի անդամներուն :

Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի, կաթող. լիազօր :

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Gaveauի մէջ, (45 rue La Boëtie) :

« ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ »

Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Ցայտագրին մէջ պիտի գործադրուին վարդապետին մշակած գործերէն 40 կտորներ, խմբերգի, մեներգի եւ դաշնակի համար : Նախօրօք ապահովել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն .— Հրանտ Սամուէլ, Սապօնճեան, 39 rue Trévise, Բամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Պարթեւեան 14 rue Petit, Paris (19) : Համերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը :

Մանուկներու Օրը

Կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Յունուար 2ին, հինդշաբթի օր ժամը 3.30-6, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը

Ջուղի Կ'ըլենայ, շաբաթ [illegible] ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy : Ռեպարտուարական ճոխ բաժին, ճաշ եւ պուֆէ : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԿՈՑՔ Համաքղեցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, 14 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Հ. Ա. Ը. Միութեան սրահին մէջ, 67 rue Longue des Capucins, հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգեր եւ դանազան հաճելի անակնկալներ : Պիտի պարուին Քղեցիներու հանրածանօթ, «Օրօրու ջուր» , «Աղա տղայ» եւ «Տալտալայ» չուրջպարերը : Մուտքը ազատ է :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻն Լենինականի գիւղերէն, Մկրտիչ Սիմոնով կը փնտռէ իր մեծ որդին Յովհաննէս Մկրտիչեան Սիմոնով, որմէ 4 տարիէ լուր չունի եղբայրը Վահէ Մկրտիչեան Սիմոնով, բոլորն ալ Հայաստանցնած եւ Լենինականի 11րդ դպրոցի բնակիչ : Տեղեկացնել « Ցարաջ »ի : Փնտռողը կը խոստանայ 100 տոլար նուէր ճշդրիտ տեղեկութիւն տուողին :

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Կրթական Մարմնոյ դպրոցական հանդէսը Դեկտ. 15 կիրակի օր ժամը 2.30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բ. Տալեանի : Հաղորդակցութեան միջոց .— առնել Porte d'Orléansէն 187 թիւ օթօպիւսը , եւ իջնել Mairie de Cachan, կամ մէթրօով Arcueul - Cachanի կայարանը :

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ թէյասեղանը՝ կիրակի 22 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Salle Saulnierի մէջ, 7 rue Saulnier , métro Cadet : Բոլոր հայբենակիցները սիրով կը հրաւիրուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր եւ Անահիտ Թէրզիպաշեան, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով խնդակցութիւն յայտնած են իրենց ամուսնութեան առթիւ :

ՁԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՔ ԱՆՁԼՆԵԼ
ՍԱՍՈՒՆԻ ՁԱՇԱՐԱՆԸ

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր գիշերներուն համար կազմակերպած է հաճելի Ռէվէյոններ ճոխ ուտելիքներով եւ խմիչքներով :

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. «Եդիպտացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ, կարեւոր օրակարգ :

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի : Սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբին ընդհանուր ժողովը այս հինդշաբթի Դեկտ. 12, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը , այս հինդշաբթի ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի G սրահը : Դասախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ : Նիւթ՝ Հայրենիքի գաղափարը : Նոյն օրերը 8էն 9 հայերէնի դասեր նոյն սրահը :

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ընկերութեան բազմաթիւ անդամներու պահանջին վրայ, նոր վարչութիւնը հարկադրուած է ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրել, քննելու համար եղած մեղադրանքները : Ժողովր տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ, 19a rue Caumartin :

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société redigez vos actes d'achat, vos contrats de Gérance toutes formalités.—

P. H. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique,

41 Rue du Muy, Marseille

ԱՒՏԻՏՐԱԿԱՆՆԵ՛Ր .— Ձեր կազմած ընկերութեան կանոնադիրը յօրինելու, ձեր կալուածական գնումներու եւ ծերակնի պայմանագիրներու եւ ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութեան համար դիմեցէք վերի հասցէին :

Տօնական օրերու համար ճոխ էր մի փնտռէք
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՑԲԵՐՈՒ
համար ճոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին ճեմակեղէններու պիտի դանէք

DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

8bis Rue Falguière, Paris (15)
Métro Pasteur կամ Մոնփարնաս
Տէր եւ Տիկին Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
«ԹԷՐԵՊԻԶ»

5, Rue Bergère, Paris (9)

Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65

Պօղոս Գույումճեան (բանուիստ) որուն անց եալ Յունուարին կազմակերպած արեւելեան ցերեկոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս անգամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրիկուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի ճոխ աղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցութեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու : Բաց է ամէն օր :

ANTONIN

COIFFEUR – PARFUMEUR

24, Bld. des Capucines, Paris (9) Tél. Opé. 66-10

Արանց եւ կանանց մասնաւոր բաժիններ, Տէր եւ Տիկին Բ. Ամէմեան (Jacques), էնտէֆրիզապլ, ներկ, օնտիւլասիոն, միզ-ան-փլի, մասաժ, մանիւքիւռ, փէտիքիւռ եւ ամէն տեսակ խնամք մորթի եւ մազերու համար :

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղորդակցութիւն՝ métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière**:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN. 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

THE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տ. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Ամրաս. 10 Տոլ.

Jedi 12 Décembre 1946 Հինգշաբթի 12 Դեկտեմբեր

ԾԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4877–Նոր շրջան թիւ 16 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԷ. ԴԺԲԱԽՏ

Նորէն կրակ եւ արիւն՝ արեւմուտքէն արեւելք: Հարեւան Ցունաստանի եւ հեռաւոր Իրանի լեռներուն եւ քաղաքներուն մէջ:

Եղբայրասպան կռիւ, որ կրնայ հետզհետէ ծաւալիլ եւ յանգիլ քաղաքացիական պատերազմի: Միեւնոյն ատեն արիւով զանազան ախորժակներ:

Արդէն արիւնլուայ եւ ուժասպառ՝ վերջին աշխարհամարտէն, Ցունաստան կը կարօտէր երկարատեւ խաղաղութեան եւ չինարար աշխատանքի, կապկպելու համար իր վէրքերը:

Զուներեաւ այդ բախտը, եւ նոր վէրքեր բացուեցան իր սրտին վրայ, ազատագրութենէն վերջը:

Շատեր կը կարծէին թէ պատահական դէպքեր են այն ընդհարումները որ ծագեցան աջին ու ձախին, ոստիկանին եւ ըմբոստին, կառավարական զօրքին եւ ապստամբ հրոսախումբերուն միջեւ:

Բայց ահա երկրորդ տարին է որ արիւնը կը հոսի Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ լեռներէն մինչեւ Պելոպոնէսի քարաժայռերը: Ցունական արիւն՝ Ցոյներու ձեռքով ...

Միայն վարչական կարգուսարքի, հանրապետութեան եւ միապետութեան յաւիտենական վէճը չէ որ ճակատներ բացած է ժողովուրդի դէմ: Կա՛ն նաեւ ընկերային եւ տնտեսական, դասակարգային չարժառիթներ, ինչպէս եւ արտաքին գերդաւութիւններ:

Ինդիրը այն է որ այս կսկծալի պատահարը եւ համատարած թշուառութիւնը կը քամեն երկրին երակները: Իսկ մեր յոյն բարեկամները փոխանակ միացեալ ճակատ կազմելու, իրար կը բզկտեն:

Միայն յայտնի կամ ծածուկ թշնամիներ կը ընդունեն օգտուիլ պատմական ելլադայի այս եղերական վիճակէն, ո՛վ որ ալ ըլլայ պատասխանատուն, չատ աւելի մութ հեռանկար մը կը պարզուի, երեւութական խաղաղութենէ մը վերջ:

Մինչ կը կարծուէր թէ Թուրքիոյ եւ Իրանի լեռու դատ եղեր, տքնաջան բանակցութիւններէ վերջ, ահա բանակ մըն է որ կը քալէ «ըմբոստ» Աթրպատականի դէմ: Կեդրոնը կը փորձէ վերահաստատել իր կեդրոնաձիգ իշխանութիւնը նահանգի մը վրայ, որ չատոնց արթնցած եւ արմատական բարենորոգումներ կատարած է, կարճ ժամանակի մը մէջ:

Այս անակնկալ արշաւանքին չարժառիթներն ալ չատ բարդ են:

Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ զինուոր պիտի դրկուի ամէն կողմ, հակելու համար երեսփոխանութեանց վրայ:

Անոնք որ ծանօթ են արեւելեան երկիրներու կարգուսարքին, դիտեն թէ ինչ կը նշանակէ այս պիսի կազդարութիւն մը:

Միւս կողմէ, զաղանիք չէ որ բոլորովին տարբեր պայմաններ կը տիրեն Իրանի հիւսիսային եւ հարաւային շրջաններուն մէջ: Օրինակ, Աթրպատականը կարելի չէ բաղդատել Խուժիստանի հետ: Նահանգներ կան որ պիտի ողջունեն կառավարական զօրքը, ճակատելու համար ձախ հոսանքներու դէմ. իսկ ուրիշներ պիտի ըմբոստանան, վտանգ մը տեսնելով իրենց ինքնավարութեան դէմ:

Աթրպատականի պարագան մասնաւորապէս կը շահագրգռէ մեզ անոր համար որ, ոչ միայն հայաշատ շրջան մըն է, այլեւ սահմանակից Հայաստանի:

Անշուշտ Խ. Միութիւնը պիտի չզոհանայ ամերիկեան դիտողի դիրք բռնելով: Իսկ Աթրպատականի բարենորոգիչները, որոնք մինչեւ հիմա խուսափած են անկաւտմէ, կրնան վերաքննել իրենց ուղեգիծը, եթէ միջին ճամբայ մը չգտնուի:

Ինչպէս Ցունաստանը, Իրանն ալ կը կարօտի տեւական խաղաղութեան եւ արմատական բարենորոգումներու:

Ձիշդ է, Պարսիկները ալ երկար ճամբայ կըտրեցին վերջին քանի տարիներու ընթացքին: Բայց, տնտեսական - ընկերային կարգուսարքը չատ ալ փոխուած չէ: Նորէն խաներու, ցեղախումբերու, հողատէր - կալուածատէրներու առանձնաշնորհ - արեւ չեն տեսած աշխատաւոր բազմութիւնները, մանաւանդ ներքին գաւառներու գիւղացին:

Բարեկամ ու հարեւան, տարեկից եւ դարերով բախտակից՝ երկու ժողովուրդներուն ալ, պիտի մաղթենք որ կարճ տեւէր իրենց տաժանելի երազը:

Շ. ԿՈՒՆԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ...

Կրկին պիտի հաւաքուինք հոս Փարիզի եւ հո՛ն Մարսէյլի շէնեղ սրահներուն մէջ՝ յիշելու եւ վերակենդանացնելու հայ երգի Ս. Մեսրոպը՝ ԿՈՄԻՏԱՍ Վ.Ա.Ր.Դ.Պ.Ե.Տ:

Եօթանասուն հինգ տարիներ անցած են այն օրէն, երբ կեանքի եկաւ Սողմոնեանց Սողմոնը՝ փոքրաթիւ համեստ հայ հեռաւոր գաղութի մը ծոցը՝ Քէօթահիոյ մէջ:

Ո՛չ հովիւներ եւ ո՛չ մոգեր եկան զայն շնորհաւորելու: Քաղքին համեստ մամիկները, դրացի հարսերը եւ իր ամենապիրելի Կիւլնա հօրաքոյրը աչքալուսեցին անոր ծնունդը եւ շրջապատեցին անոր փայտեայ համեստ օրօրոցը:

Դիպուած մը եւ որքութեան հանգամանքը գինք նետեցին էջմիածին՝ Քրիստոսի կրօնքը սերտելու, վարդապետանալով թեմի մը առաջնորդ ըլլալու, ժամին մէջ խարոզ խօսելու եւ տարին քանի մը անգամ հանդիսաւոր պատարագ մատուցանելու համար:

Այսպէս կ'երեւակայէին, անշուշտ, իր ազգականներն ու հայրենակիցները: Մինչեւ վերջն ալ, Քէօթահիացին, լեզուէն բաց չէր ոդուց «Սողմոն Վարդապետ»ը: Ան, Կոստինացիին (Քէօթահիա) Սողմոնն էր: Բաւական մը չիրին անէք - ութիւններ ձգած էր իր քաղքին մէջ՝ իր չարաճճի խաղերով:

Գնաց, Թիւրքիոյ (թրքերէն երգ) շրջաններուն եւ օր մը, իբր Կոմիտաս վարդապետ, կարօտը սրբեցին, վերադարձաւ իրեններուն մօտ, հայ երգը գոռացնելու՝ թրքախօս քաղաքին՝ Քէօթահիոյ մէջ: Առաջին համերգը տուաւ ի՞նչ: Ուսումնասիրած տեղական տարբերէն կազմած խումբով մը՝ իր մկրտուած Ս. Թորոս եկեղեցւոյ ընդարձակ բակը:

«Լո՛, Լո՛, Լո՛... Ախ Սիրեցայ Սարին վրայ...» Ինչ զարմանահրաշ երեւոյթ: Սիփանին ո՞ւր: Քէօթահիան ուր: Կամուրջ մը կը նետէր հայրենի լեռնէն՝ մայրենի լեզուն բռնութեան տակ կորսնցուցած հայութեան հոգիին միջեւ:

Եւ մեծ, յետ այնորիկ, սկսաւ հայ երգը հնչեցնել այդ թրքական եւ թրքախօս քաղաքին դաշտերուն, պարտէզներուն, հարսանեկան եւ ընտանեկան խնջոյքներու միջոցին...

Ա՛խ, ինչ սրտալի յուշեր ունիմ այդ օրերէն: Իրապէս Հայոց Եկեղեցւոյ հանճարի երեւոյթ մը: Քէօթահիոյ հայութեան՝ հայրենի երգի՝ ուրեմն եւ հայախօսութեան դարձն էր որ տեղի ունեցաւ այդ տարիներուն՝ իր լուսաւորիչ - զաւկին Սողմոնիկին - կոմիտասի միջոցաւ:

Այս կիրակի, աշխարհի գեղարուեստի ոստանին՝ Փարիզի մէջ, Աբով Պարթեւեանի եւ Մարսէյլ վարդան Սարգիսեանի նպաստներուն տակ պիտի վերակենդանացնենք Սողմոնիկին ու պիտի հնչեն Քէօթահեացի որբ Սողմոնի՝ կոմիտաս վարդապետի երգերը, ցնցելով հայ հոգիները, հայացնելով նոր սերունդի հազագիները եւ կամրջելով Հայաստանը սփիւռքի հետ: Հոգեկան հայրենիքով մը մթնոլորտելու տարագիր հայութիւնը:

Վա՛յ սրահէն դուրս մնացողներուն: Հայ հոգեկան հաղորդութենէ զրկուած մեղաւորներ պիտի ըլլան անոնք:

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

ԿԻՆԵՐՈՒ ԴԺՈՒԽԻՆ՝ Ռավէնսպրուքի արդելարանի դահիճներուն դատավարութիւնըկը շարունակուի Նիւրընպէրկի մէջ: Ամբաստանեալներէն կինը մը, Ցոն Շեքնէ մարեցաւ Գշ. օր: Ամբաստանագիրը կ'ըսէր թէ 16 կալանաւորները 3000 — 7000 հիւանդներ մեռցուցած են կաղարձակ խցիկներու մէջ, մէկ անգամէն մինչեւ 150 զոհեր թխելով: Հոլանդացի կինը մը պատմեց թէ ամբաստանեալներէն Կիւսթաւ Պինտէր ամէն օր կը ծեծէր կալանաւորները, թէ չէր խնդար եթէ արիւն չտեսնէր: «Ցաճախ բոլորովին կը մերկացնէր կիները, հասկնալու համար թէ հագուստի կտորներ պահա՞ծ են իրենց ցնցոտիներուն մէջ»: Այս վկան ստորերկրեայ խցիկի մը մէջ բանտարկուած է վեց շաբաթ, առանց լոյսի, եւ պատուհ մը հացով:— Նացի բժիշկներուն դատավարութիւնն ալ կը շարունակուի: Ամբաստանեալներէն SS մը երրորդ յարկէն վար նետուելով անձնասպան եղաւ:

ԱՁՄՕՐ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՒԻ՞ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ազգ. ժողովին Գշ. օրուան նիստը հազիւ տասը վայրկեան տեւեց: Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով զանազան հոսանքներու միջեւ, նոր վարչապետին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ այսօրուան (Եշ.): Պ. Վէնսան Օրիոլ, Ազգ. ժողովին նախագահը, ամէն միջոց կը փորձէ, ելքի մը յանգելու համար, այլապէս պիտի հրաժարի: Ինք հանրապետութեան նախագահ չէ որպէսզի կարենայ թեկնածու մը ներկայացնել, վարչապետութեան համար: Ուրեմն միջնորդի դեր մըն է որ կը կատարէ: Տագնապին լուծումը դիւրացնելու համար, նուազագոյն ծրագիր մըն ալ առաջարկած է, որուն գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Իսկ միջոցներ ձեռք առնել, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու եւ ֆրանքը փրկելու համար: 2.— Եօթն ամսուան զեղչել զինուորութեան շրջանը: 3.— Զննել պարենաւորման եւ տեղեկատու նախարարութիւնները: 4.— Պետական պաշտօնեաներու 1)3ը կրճատել, սկսելով 1940էն 1944 ատեղծուած պաշտօններէն: 5.— Զննել պետական նպաստները որով պիտի խնայուի 100—125 միլիառ ֆրանք: 6.— Մասնաւոր յանձնաժողովներ հաստատել, սեւ չուկայի շահերը երեւան հանելու համար: 7.— Ստուգել ազգայնացուած գործարաններու մատակարարութիւնը: 8.— Արդիլել առեւտրական նոր գործերու բացումը (Փոն տը քոմէրս): 9.— Վերաքննել արտածումները եւ ներածումները: Արտաքին ճակատի վրայ, ծրագիրը կը մերժէ պետութեանց խմբակցութեան տեսակէտը եւ կը թելադրէ գործակցութիւն ազատ ժողովուրդներու հետ, ամրապնդում ֆրանքեւռուս գինակցութեան եւ լրացուցիչ դաշինքներ կնքել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, ուժ տալ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան, կրճատել սպառազինութիւնները, պահպանել Գերմանիոյ գինուորական գրաւումը, միջազգայնացնել Ռուրի շրջանը եւն.:

*Թերթերը կը դրեն թէ ընդհանրապէս բոլոր հոսանքներն ալ համաձայն են այս ծրագրին. բայց վիճելի կը մնան հետեւեալ կէտերը.— Սարի շրջանին համար մէկ մասը կ'առաջարկէ Ֆրանսայի կցել քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս, ուրիշներ կը գոհանան միայն տնտեսական միացումով: Հռենոսի շրջանին համար ալ երկու տարբեր տեսակէտներ կան.— 1. Պահել Գերմանիոյ դերիշխանութեան տակ, միջազգայնացնելով Ռուրը.— 2. Ստեղծել մը կազմել այս ծրագրին հիման վրայ. բայց կարելի չէ եղած համաձայնիլ: Զապրայ. բայց կարելի չէ եղած համաձայնիլ: Զապրայ. բայց կարելի չէ եղած համաձայնիլ: Զապ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ ՈՐՈ՞Ի

(Քիչ մը պատմութիւն)

Այժմէութիւն մըն է պաղեստինեան հարցը: Անժամէութիւն մը սակայն, որ աւելի քան 30 դարերու պատկառելի հնութիւն մը ունի:

Հետաքրքրական է ասիկա, բայց իրողութիւն: Արդարեւ Դատաւորաց գիրքին մէջ կը կարդանք հետեւեալ խմաստով (Դատ. գլ. ԺԱ. 15-26) — Յեփթայէ Ամմոնացիներուն պատգամաւոր ղրկեց, ըսելով.

— Ինչո՞ւ դուք մեր ժողովուրդը (զիսբայէլացիս) կը նեղէք:

Ամմոնի թագաւորն ալ պատասխանեց.

— Այս երկիրները, որոնք բռնի գրաւուած են Իսրայէլացիներու կողմէ, նախապէս Ամմոնացիներուն կը պատկանէին:

Յեփթայէ նորէն պատասխանեց.

— Իսրայէլ այս երկիրներուն մէջ 300 տարիէ ի վեր հաստատուեր է եւ դո՞ւն ես, որ Եհովայի ընտրած ժողովուրդին դէմ կը համարձակիս սուր բարձրացնել...:

Այսպէս՝ Ս. Գիրքը, մասնաւորապէս Յեսուայ, Դատաւորաց, Թագաւորաց եւ Մնացորդաց գիրքերը ուշադիր կարդացող մը կը տեսնէ, որ չատ հին է վէճը — թէ ո՞վ է երկրին բուն տէրը — Քանանու երկրին բնիկներուն եւ եկւորներուն մէջ:

Թէեւ Յեսու հրամայեց արեւուն կենալ հորիզոնին վրայ, խոստացուած երկիրը նուաճելու համար, բայց, չյաջողեցաւ Աւետեաց երկրին ամբողջութիւնը գրաւել, չկրցաւ այդ մեղր ու կաթ բխող երկիրը Իսրայէլի 12 ցեղերուն բաժնել: Յեսուի մեռնելէն 300 տարիներ վերջ, Դանի ցեղը դեռ չէր կրցած իր ժառանգութեան տիրանալ եւ հոն հաստատուիլ (Դատ. գլ. Ժ. 1), թող որ, միւս ցեղերէն մէկ քանին, ինչպէս Եփրեմ, Զաբուղոն, Ասեր եւ ուրիշներ իրենց բաժին հողամասերու տէրացիները չկրցան վռնտել եւ անոնց հետ խառն բնակեցան (Դատ. գլ. Ա. 29-31): Աւելի ճիշտ, Իսրայէլիսրայէլացիները լեռնային շրջանները կրցան գրաւել, բայց չյաջողեցան դաշտային շրջանները իջնել, ուր բնիկները, մասնաւորապէս Փղշտացիք հարիւրաւոր երկաթէ կառքեր ունէին (Դատ. Գլ. Ա. 19): Պատերազմական կառքեր՝ որոնք կը համապատասխանէին այժմու զրահապատ մարտակոցներուն:

Իսրայէլի թագաւորութիւն հռչակելէն վերջ, մասնաւորապէս Դաւիթի եւ Սողոմոնի օրով, իր բանական ուժեղ պետականութիւն մը ստեղծուեցաւ, տեղացիները այլեւս չկրցան ըմբոստանալ եւ հարկատու դարձան, թէեւ միշտ ալ սպառնալիք մը կը կազմեցին: Ահա ասո՛ր համար էր, որ Դաւիթ Յեբուսը (այժմ Երուսաղէմ) ընտրեց իբր մայրաքաղաք, անոր լեռնային անառիկ դիրքին համար (ծովու մակերեսէն 2400 ոտք բարձր), թէեւ այդ դիրքը որոշ առաւելութիւն մը չունէր եւ կը կազմէր (ու ցարդ է) անջրդի առապար մը:

Երբ Սողոմոնի թագաւորութիւնը երկուքի բաժնուեցաւ, բնականաբար արքայական ուժն ու համբաւն ալ նսեմացաւ, որով երբեմնի հարկատու Քանանացիները յաճախ կ'ըմբոստանային եւ պատճառ կը դառնային կրկնակ թագաւորութեանց տկարանալուն: Կը թուի, թէ անոնք ձեռք կը մեկնէին դրացի հզօրներու եւ կը թելադրէին յարձակիլ Իսրայէլի վրայ — կործանել Հրէաստանը՝ վրէժխնդրելու համար Քանանը: Եւ հզօրը կուգար աւարի կուտար Երուսաղէմն ու իր տաճարը, առանց բան մը տալու Քանանացիներուն, որոնք բաժան-բաժան, միաւորեալ ուժեղ ամբողջութիւն մը չէին ձեւացներ:

Ու այսպէս, Պաղեստինը փոխն ի փոխ ինկաւ Ասորիներու եւ Պարսիկներուն, Եգիպտացիներուն ու Մակեդոնացիներուն եւ վերջապէս Հռոմի զարհուրելի կրունկին տակ:

Անցնելով երկրին ազգային բաղակցութեան— յայտնի է, որ այս չաճախակի զարձած յարձակումներն ու աւարառութիւնները զգալապէս փոխեցին Պաղեստինի բնակչութեան կազմը, վասնզի Իսրայէլացիները, ծայրայեղօրէն պահպանողական եւ ազգայնական, չուզեցին տեղացին լուծել իրենց մէջ եւ մինակ մնացին — հետեւանքը՝ իբրեւ երկրին տէրերը Իսրայէլացիներն էին, որ յարձակում կը կրէին, անոնք էին, որ կը պատերազմէին ու կը ջարդուէին:

Հրէաստանի արքայական տունը կործանողը բնականաբար սիտի գերեվարէր անոր համակիր տարրը — Հրեաները, որոնք ցրուեցան աշխարհի ամէն կողմը:

Այս ակամայ գերեվարումներուն եւ կամովին ցրուումներուն արդիւնքը —գացին Հրեաները եւ մնացին Քանանացիները:

Ընդհանուր անունով Քանանացի կոչուած այս այլազգիները, որոնք բաղ Ս. Գիրքին 8—10 այլազան անուններով ազգեր կամ ցեղեր կը ներկայացուին (ինչպէս Քեւտացի, Ամմոնացի, Անմորնացի, Յեւուացի, Փերեզացի, Ամազեկացի, Եբուսացի, եւ այլն), յետագային իսլամ կրօնի հզօր կապով մըն ալ միացած՝ այսօր կը ներկայանան իբրեւ արաբական մեծ ազգ մը, որ աննուարկելի կերպով ինքզինքը կը դաւանի երկրին բուն տէրը 30—35 դարեր ի վեր եւ այսօր 80—85 առ հարիւր բնակչութեան մեծամասնութիւն մը ունի: Մեծամասնութի՛ւն, ուր չ՛ան հինէն կրօնափոխ եղած եւ համարակատութեան մէջ լուծուած կան նաեւ Իսրայէլի 12 ցեղերէն կարեւոր մաս մը:

Ուրեմն Պաղեստինի վէճը ի՞նչպէս լուծելու է:

— Իւրաքանչիւր անհատ, որ արեւուն տակ իր դոյութիւնը կը պատճնէ, արեւը մարը մտնելէն վերջ, իրաւունք ունի իրեն համար բնակարան մը եւ անկողին մը ունենալու, իր յոգնատանջ մարմինին տանջուած անդամներուն կազդուր տալու համար: Նոյնպէս — արեւուն տակ գոյութիւն ունեցող ամէն ազգ, որ լեզու, քաղաքակրթութիւն եւ մշակոյթ ունի, իրաւունք ունի նաեւ հայրենիքի մը, հոն խաղաղօրէն զարգանալու եւ յառաջդիմելու համար:

Առանց ուրիշ պետութեան մը գործիք դառնալու, առանց կանխակալ մտքերու եւ կեղծիքի, արդեօք արաբ ու հրեայ ազգերն ալ կրնայի՞ն հաստակաց դեմին մը պատրաստել, իրար հասկնալ եւ ստեղծել հզօր, հարուստ եւ բարգաւաճ հայրենիք մը, միացնելով մէկուն դրամագլուխը միւսին աշխատանքին եւ մէկուն ձեռներէցութիւնը միւսին գործակցութեան հետ:

Ներգաղթող իւրաքանչիւր Հրեայ որոշ ծանրութեամբ ոսկի կը փոխադրէն Պաղեստին, ու տեղացի Արաբը, կը խորհի, կրնայ օգտուիլ այդ հարստութենէն, օգտուելով նմանապէս Հրեայի գործի մարդու արժէքներէն, պայմանաւ որ, Հրեան ալ լայն խորհի:

«Եհովայի ընտրեալ ժողովուրդի» յաւերկնու-թիւնը միայն Յեսուին եւ Դատաւորներուն օրով արժէք ունէր:

Խ. Ն. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

Դաշնակցութեան Օրը Պէյրութի մէջ

ՓԱՌԱՇՈՒԻՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԱՐԱԲ ԵՐԵԻԵԼԻՆԵՐՈՒ

Ա.

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Ազդակ» շաբաթաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեան մասին.—

Կիրակի, Նոյ. 17ին առաւօտեան ժամը 10ին, Ռոքսիի չքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան հիմնադրութեան 56րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը:

Ժամը 8էն սկսած, երկսեռ բազմութիւն մը խուռներամ սկսած էր հոսիլ դէպի հանդիսավայրը, քաղաքի բոլոր շրջաններէն: Կարճ ժամանակուան ընթացքին սրահի աթոռները եւ միջանցքները զրաւուած էին արդէն: Կարգադիր յանձնախումբը հարկադրուած էր դռները փակել՝ խուժումի առաջքը առնելու համար: Նոր հանդիսականները ստիպուած տեղ կը գրաւէին Ռոքսիի մայթերուն վրայ, հետզհետէ տարածուելով մինչեւ Պուրճի հրապարակը:

Անկարագրելի էր ժողովուրդի խանդավառութիւնը, որ նոյն ատեն կարգապահութեան բարձր ոգի մը ի յայտ կը բերէր: Անոնք որ բախտը ունեցած էին տեղ մը ապահովելու սրահէն ներս, եւ անոնք որ դուրսը կը մնային, հաւասար երկիւղածութեամբ հետեւեցան յայտարերին, որ մասնաւոր բարձրախօսներով կը ձայնասփուէր: Հանդէսը, մեծավայելուչ շուքով ու կանոնաւորութեամբ տեւեց մօտ երկու ժամ, որու ընթացքին իսկապէս ծովածաւալ բազմութիւն մը բերաւ իր յարգանքի տուրքը Դաշնակցութեան հերոսներու յիշատակին եւ փառապանծ գործունէութեան: Դժուար է սովորական բառերով արտայայտել այն ոգեւորութիւնը, որ վարակած էր ներկաները, պատանի թէ ծերունի, երիտասարդ թէ չափահաս: Այդ պահը անձնապէս ապրողները միայն անջնջելի եւ ներշնչող տպաւորութիւն մը կը տանին իրենց հետ, Դաշնակցութեան գաղափարով ու ոգիով տոգորուն:

Հանդէսին ներկայ եղան Լիբանանի Խորհրդարանի նախագահ, նախկին փոխ-վարչապետ երեսփոխան Ն. Վ. Հաւիլ պէյ Ասի Շահլա: Վարչապետ ընդունելով իր կողմէ ղրկած էր վարչապետութեան դիւանապետ Նաղըմ պէյ Աբքարին, նախկին վարչապետներ Բիատ պէյ Սօլհ, Սամի պէյ Սօլհ, եւ Ապտուլլա պէյ Եաֆի, նախկին արտաքին նախարար երեսփոխան Հանրի պէյ Ֆարաօն, նախկին ներքին նախարար երեսփոխան Վէհի պէյ Նահմ, նախկին արտաքին նախարար երեսփոխան Համիտ պէյ Ֆրանժիէ, երեսփոխաններ Շէյխ Ֆէրիտ Խազէն, Խալիլ պէյ Ասլիժօտի, Լիբանանի Մամուլի Դիւանի պետ Հալիմ պէյ Լահուտ, Խմբը Նուհատ Աբսլան, Նէճատիներու պետ Ամին պէյ Սաղիր եւ քարտուղարը, Ֆալանժներու ընդհ. քարտուղար Ժոզէֆ պէյ Շատըր, Հաղպ էլ Քալմիի պետ Նամի պէյ Թապէթ, յայտնի լրագրող եւ «Տիւնեա» զինքր կը դաւանի երկրին բուն տէրը 30—35 դարեր ի վեր եւ այսօր 80—85 առ հարիւր բնակչութեան մեծամասնութիւն մը ունի: Մեծամասնութի՛ւն, ուր չ՛ան հինէն կրօնափոխ եղած եւ համարակատութեան մէջ լուծուած կան նաեւ Իսրայէլի 12 ցեղերէն կարեւոր մաս մը:

Թեթի տնօրէն Թէֆիք պէյ Վէհպի եւ ուրիշ ազգ լրագրողներ:

Ազգային պաշտպանութեան նախարար Էմիր Մճիա Աբսլան, որ քննական պատճառով ելած ըլլալ քանի մը օրէ ի վեր Հասպաեա կը գտնուէր, հեռագրով խնդրած էր Բիատ պէյ Սօլհէն որ իր կղմէ չնորհաւորէր Դաշնակցութիւնը: Նախկին նախագահ երեսփոխան Ալֆրէտ պէյ Նագըժ մասնաւոր դրութեամբ մը ցաւ կը յայտնէր որ անհանգստութեան պատճառաւ չպիտի կրնայ ներկայ գտնուիլ եւ կը ներկայացնէր իր ջերմ չնորհաւորութիւնները:

Աւելցնենք նաեւ որ ներքին նախարար երեսփոխան Սափլ պէյ Սլամ, որ հինգ օրէ ի վեր Պաղտատին կը գտնուի, մեկնելէ առաջ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները ջերմ արտայայտութիւններով չնորհաւորեց եւ ցաւ յայտնելէ վերջ թէ չպիտի կրնայ ներկայ գտնուիլ քաղաքէն բացակայելուն պատճառաւ, ողջոյններ ղրկեց մեր ընկերներուն:

Բոլոր բարձրաստիճան հիւրերը ընդունուեցան սաուտական պատիւներով եւ նուագով: Պուրճ-Համուտի Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտները, էշրէֆիէի բնուչները եւ Հայաշէնի արծուիկները կ'աւելցուցին հանդէսին փայլը: Բեմը զարդարուած էր Լիբանանեան դրօշներով եւ Դաշնակցութեան մեծադիր դիմանչանով:

Ժամը 10ին, օրուան նախագահը՝ ընկեր Արշակ Ցովհաննէսեան հանդէսը բացուած յայտարարեց: Պ. Հ. Ապէլի դեկավարութեամբ նուագախումբը հնչեցուց Լիբանանի ազգային քայլերգը, ապա նոյն պահուն պաստառին վրայ կ'երեւէր Լիբանանի դրօշը: Այնուհետեւ նուագուեցաւ «Մշակ քաւնուտը»ր ու այս անգամ պաստառին վրայ կը չեղաը Հ.Ց.Դաշնակցութեան գունաւոր դիմանչանը: Ժողովուրդը յոտնկայս խելայեղօրէն կը ծափահարէր:

Ընկեր նախագահը խօսքը ուղղելով հանդիսականներուն, բացման հակիրճ ճառի մը մէջ, յայտարարեց,— «Հայ հնամեայ եւ մեծ ժողովուրդի առեղծած կուսակցութիւնը 56 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի: Անոր աշխատանքները բազմազան են.— պետական, քաղաքական, զրական, կրթական, մշակութային: Եւ այս բոլոր աշխատանքներուն մէջ Հ.Ց.Դաշնակցութիւնը եղած է հայ ժողովուրդին համար նուիրական կուսակցութիւն մը, որպէս հարազատ զաւակը անոր: Ներկայիս դժուար է անշուշտ անաչառօրէն պատկերացնել քաղաքական այսպիսի մեծ կազմակերպութեան մը դերը: Յամանակակիցները խոր համոզում ունինք, որ ապագայ պատմագիրը վերլուծումի ենթարկելով զայն, պիտի ըսէ իր խօսքը եւ պիտի գրոշմէ գրիչով: Ու այդ խօսքը անջնջելի պիտի մնայ: Անշուշտ, քաղաքական կուսակցութիւնները անցեալով չէ որ կ'ապրին, այլ ապագայ գործունէութեանց հեռանկարով:

«Մեր կուսակցութեան գալիք գործունէութեան գլխաւոր նպատակն է Հայոց հողերու ամբողջացումը: Ժողովուրդ մը առանց հայրենիքի չի կրնար իր գոյութիւնը յարատեւ դարձնել:

Հ. Ց. Դաշնակցութեան դեկավարութեամբ, Հայոց հողերու ամբողջացումը խոստացուեցաւ Վիլսընեան սահմաններով: Պէտք է այդ հողերը ամբողջացուին նաեւ աշխարհագրական եւ ազգագրական տուեալներու արդար սահմանագծումով: Բացի այդ, Դաշնակցութեան երկրորդ նպատակն է իրականացնել հայժողովուրդի ամփոփումը Հայոց հողերուն վրայ: Պատմութեան մէջ չտեսնուած եղելութիւն մըն է, որ միայն մէկ միլիոն հայութիւն կ'ապրի Այրարատեան դաշտի կուրծքին վրայ, մինչ Ա. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց մէջ ցրուած է 1,700,000 աւելի հայութիւն: Մէկ միլիոն ալ ունինք աշխարհի զանազան կողմերը: Որով երկուք ու կէս միլիոնէ աւելի հայութիւն իր Հայրենիքէն դուրս կ'ապրի: Այս տարագիր հայութեան իր հողերուն վրայ համախմբումը պէտք է իրագործուի:

«Երրորդ կէտ մը եւս կ'ուզեմ յանձնել ձեր ուշադրութեան: Ազգերու գոյութիւնը կ'ապահովուի անոնց ազատ կամքը արտայայտող պետութիւններով: Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը հետապնդած է մեր ժողովուրդի ազատ կամքիարտայայտութիւնը: Կ'ուզենք որ մեր ժողովուրդը իր հողին վրայ ապրի համախումբ, ազատ եւ անկախ:

Քաղաքական կուսակցութիւն մը միշտ առաջ կը նայի: Մենք անցած ենք շատ ծանր ժամանակաշրջաններէ: Ունեցած ենք վերելքներ ուվայրէջքներ: Վերելքները Հայոց ժողովուրդի պարծանքը կը կազմեն: Վայրէջքները բնաւ յուսահատական չեն՝ Հայոց լեռներու նման կամք ունեցող ժողովուրդի մը համար: Մենք տուած ենք բազմաթիւ զոհեր ազատագրութեան ճամբուն վրայ: Այսօր յիշատակի տօնն է՝ բանտերու, աքսորի եւ պայքարի դաշտերուն մէջ ինկող մեր նահատակներուն: Յարգենք անոնց յիշատակը»:

Ընկեր Ցովհաննէսեան հաղիւ այս խօսքերը արտասանած, ժողովուրդը ինքնաբերաբար ոտքի ելաւ եւ լուռ ու ինքնամփոփ՝ յարգեց նահատակ հերոսներու յիշատակը:

(Շար.)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՁԱՐԱԶ»Ի

Պատասխանին պատասխանը

«Ցառաջ»ի 6 Դեկտ. թիւին մէջ կարդացի Պ. Աղթատասէրի պատասխանը իմ «Աղքատին պարահանդէս»ը վերնագիրիս (22 Նոյ.):

Պ. Աղթատասէրը, «հինցած ու մաշած» կը գտնէ դիտողութիւնս, երբ կ'ըսէի թէ՝ աղթատին համար սարքուած պարահանդէսին ծախսուած գումարը պէտք է խնայել եւ կարելի եղածին չափ ընդհանուր հասոյթը տրամադրել ընպատակին: Ահա այս էր զրուցեանս նպատակը, եւ ասոր համար էր որ կը թելադրէի ամէն տարի հանգանակութիւն մը ընել աղքատին օգնելու բարեսիրական նպատակով:

Չեմ կարծեր եւ չեմ կրնար երեւակայել հայրենակից մը, որ յամառի ըսել, թէ «ես պէտք է ղուարճանամ, ուստի խմեմ այդ հանդէսին, որպէսզի զրամ տամ, տոմսակ գնեմ եւ նպաստեմ...» Այդ տեսակ մտածողներուն համար զբօսանքի վայրեր պակաս չեն կարծեմ, հոս Փարիզ է, աշխարհի զբօսարանը:

Իսկ, յարդելի Աղքատասէրը երբ կը կարծէ թէ՝ ես յարակից սենեակներէ, քովընտի տուներէ փսխացողներէ եւ անոնց չարակամ լեղուներէն կը տարուիմ, բոլորովին կը սխալի եւ կամ զիս մօտէն չի ճանչնար:

Աղքատին կոնակը տաքցնել, անոր արցունքը չամքեցնելը ամէն Հայու պարտականութիւնն է: Չեմ կրնար երեւակայել սրտի եւ բարոյականի տէր Հայ մը, որ յանդգնի մերժել իր խղճին դիմող եւ աղքատին համար զրամ հաւաքող աղջկան մը, ըսելով՝ «ես չալղըսըզ, պիւֆէսիզ աղքատին զրամ չեմ տար...»:

Գովելի Աղթատասէրը իր զրութեան մէջ կը յիշէ թէ «բարեսէր անձնաւորութիւններ ապահոված են ծախքերը եւ պիւֆէն...»: Այն ատեն այս տողերը ղրողը իրաւունք ունի դիտել տալու թէ, այդ կարեւորազոյն պարագան պէտք էր յիշուած ըլլար պարահանդէսին ծանուցումին մէջ, որով Նոյ. 22ի այդ յօդուածը պիտի չհրատարակուէր:

Գալով Պ. Աղթատասէրին այն դիտողութեան թէ իմ այդ զրութիւնս, մանաւանդ հանդէսին մօտ օրերուն հրապարակ նետուած, կրնայ վնասել բարեպատակ հասոյթին, բոլորովին կը սխալի, քանի որ թէ իմ առաջարկ-զրութիւնս, թէ իր աղքատասիրաբար տուած պատասխանը, երկուքն ալ օրը օրին զրուած ու զրուած ռէֆլաէներ են, որոնք պատճառ պիտի ըլլան ժողովուրդին թեր ու դէմ վիճաբանութիւններուն եւ այդպէսով պիտի նպաստեն ձեռնարկին արդիւնաւորման, ինչպէս կը փափաքին Պ. Աղքատասէրը եւ՝

ԼԻԼԱ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՆԲԵՐ, հոգեւոր ամսաթերթ Ֆրանսայի աւետ. եկեղեցւոյ: Թիւ 4—7 (բացառիկ) եւ 8—10: Հասցէ՝ 7, Rue Papère, Marseille.

Հալիլ Մէնթէշ կը պատմէ

Օսմ. խորհրդարանի երբեմնի նախագահը, Հալիլ Մէնթէշ (Խալիլ պէյ) շարունակելով իր յուշերը, կը պատմէ.

Գիշեր մը պուլկար դեսպանատան մէջ տըրուած ճաշկերոյթի մը ընթացքին, հանդիպեցայ ռուս դեսպան պառոն տը Կիրսի, որ ըսաւ.

— Հալիլ պէյ, ինչո՞ւ այդ աստիճան խիստ վերաբերում կ'ունենաք բարենորոգումներու խնդրին մէջ: Քաղաքականութեան մէջ այդ աստիճան խստութիւնը օգտակար չէ, քիչ մը ճկունութիւն պէտք է:

Պատասխանեցի.— «Կը մոռնաք թէ յեղափոխական կուսակցութիւն մըն ենք: Սուլթան Համիտէն խլեցինք մերաշատութիւնը: Կ'ուզենք ընդհանուր բափիթիւլասիօնները՝ վերստանալու համար մեր անկախութիւնը: Բնաւ չենք հանդուրժեր նոր բափիթիւլասիօնի: Ձիւդ է որ դուք չատ զօրաւոր էք, կրնաք մեր երկիրը արշաւել, բայց պիտի կըռուինք մինչեւ վերջին փամփուշտը եւ բնաւ նոր բափիթիւլասիօն չպիտի ընդունինք»:

Տեսնելով որ չուէտացի եւ հոլանտացի ընդհ. քննիչներ կարգուած են եւ ջուրը լինկած է իրենց ծրագիրը, Ռուսերը այս անգամ ըմբոստութեան դրդեցին Պիթլիսի Քիւրտերը, որոնք 1914ին ըմբոստացան Հալիֆէ Մոլլա Սէլիմի գլխավորութեամբ: Շուտով պարտուեցան սակայն ըմբոստները, որոնց 15 գլխավարները Պիթլիսի ռուսական հիւպատոսարանը ապաստանեցան: Գալով Հայերուն, անոնք կը յարատեւէին նոյն սխալին մէջ եւ կը շարունակէին յենուլ օտար պետութիւններուն եւ Ռուսերուն, ինչ որ դէմ էր Հայերուն եւ անոնց շահերուն»:

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԹՈՎՄԱՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ յիսնամեակը տօնուած է Սելանիկի մէջ: Այս առթիւ ճառեր խօսած են Վ. Բազրեւանդեան, Ձէկունի քհնյ. որ կարդացած է նաեւ Աթէնքի առաջնորդին շնորհաւորական գիրը, Հայ կաթոլիկ հասարակութեան հովիւը Ե. վրդ. Գոյունեան: Գեղեցիկ ուղերձ մըն է կարդացած Ա. Մուրատեան, Կիւլպէնկեան վարժարանի շրջանաւարտներուն կողմէ: Բոլոր ճառախօսները դնահատած են յորելեանին բազմամեայ գործունէութիւնը կրթական ասպարէզին մէջ:

Ամէնէն վերջը խօսած է յորելեարը, եւ շնորհակալութիւն յայտնած՝ իր հանդէպ ցոյց տրուած այս մեծարանքի ցոյցին առթիւ:

Թովմաս Պօյաճեան ծնած է 1875, Էօսէմիչլի մէջ: Երկրորդական ուսումը ստացած է Թուլուզի եւ Փարիզի զոյգ վարժապետանոցներուն մէջ, ուր ղրկուած էր ուսանելու ազգային իշխանութեանց նիւթական օժանդակութեամբ:

Իզմիրի Մեսրոպեան վարժարանին տեսչութենէն վերջ՝ բացած է իր սեփական վարժարանը (Նոր դպրոց, եւ յետոյ Պօյաճեան) որ չարունակած է մինչեւ Իզմիրի 1922ի աղէտը: 1930ին կը հրաւիրուի Փարիզ իբրեւ անօրէն Կիւլպէնկեան բարերարներու կողմէ հիմնուած հասարակութեան մէջ: Կը պաշտօնավարէ մինչեւ 1936:

Կոչումով տիպար դաստիարակ մը եղած է: Պօյաճեան ուսուցչական գործունէութեան դուռը թաց վարած է հանրային պատասխանատու պաշտօններ: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, առանցքը կը կազմէ Սելանիկի ազգային իշխանութեանց:

ԻՐԱՒԱԲԱՆՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒԻ

Ի. Մ. Իրաւաբանական նախարարը վերջերս քննադատեց Մոսկուայի փաստաբանները որպէս ոչ բաւականաչափ հմուտ միջազգային եւ ներքին օրէնսդրութեան: Հաստատութիւններու մէջ լրջօրէն չեն աշխատիր, գպրոցներուն մէջ օրէնսդիտական դասախարակութիւնը կը պակսի, չատ աղօտ գաղափար մը ունին այդ մասին. իրենց միակ նպատակն է չատ այցելուներ ստանալ:

Այս քննադատութեանց իբրեւ հետեւանք, համապատասխանաւար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն իրաւաբանական լայն բարենորոգման մը ձեռնարկած է ամբողջ Ի. Մ. Իրաւաբան մէջ: Ծրագիրը կը նախատեսէ.

1.— Իրաւագիտութեան ուսանողները աւելցնել, 1947ին հասցնելով 2500ի, 2.— 1947ին եւ 1949ին վեց նոր իրաւագիտական համալսարաններ հիմնել, 3.— 1947ի յունիսէն առաջ նոր ծրագիրներ պատրաստել այս համալսարաններուն համար, մասնաւորաբար Ի. սահմանադրութիւնը եւ զանազան ուսումնասիրութիւնները դիւրացնող դասագրքեր հրատարակել: 4.— Ստեղծել լրացուցիչ դասընթացքներ իրաւագիտութեան դասախօսներու, դատաւորներու եւ իրաւագէտներու համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԵՆՈՐ Է. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԻԼԱՆ.— Պոլոնիայի քաղաքային համբաւաւոր թատրոնին մէջ մեծ յաջողութեամբ երգելէ վերջ Մոցարտի «Գողի Ֆան Թուլիթէ»ի թենորի մասը, յայտնի երգիչ Պ. Է. Փափազեան փայլուն յաջողութիւն մը եւս ապահովեց Միլանոյի Teatro della Basilicaի մէջ, երգելով Սգարլաթթիէն, Պոնոնչինիէն, Հասսէլէն, Պախէն, Շուպէրթէն, Պրահմսէն եւ Զայքովսքիէն: Ընդառաջ գարով հայ եւ օտար բազմութեան խնդրանքին՝ Պ. Փափազեան երգեց նաեւ հայկական եւ պուլկարական գեղջկական երգեր: Իր նուագահանդէսը փակեց մեծ խանդավառութիւն յարուցանելով իր անձին չուրջ, երգելով Պիզէի «Pêcheurs de perles»ի նշանաւոր «Romanza»ն:

Պ. Է. Փափազեան 1947 Յունուարին պիտի այցելէ Փարիզ, Լիոն եւ Մարսիլիա, սարքելով քանի մը նուագահանդէսներ: Փետրուարին Պարսելոնայի «Լիչէոյ» թատրոնին մէջ անգամ մը եւս ի յայտ պիտի գայ «Գողի Ֆան Թուլիթէ»ի մէջ: Տեղական թերթերու երաժշտական քննադատները համակրանքի տողեր նուիրեցին մեր արուեստագէտին: Նուագահանդէսը արժանավայել կերպով կազմակերպած էր տիկին Maria Castelloti - Mgrian.— Ա. Ս.

ԱՁՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

Այդ թելադրութիւնները, սակայն, ոեւէ օգուտ չունեցան, որովհետեւ Հայ Ցեղասպանական Կուսակցութիւնները, չատ կանուխէն տեղեկացուցած էին Պաորիարքարանին, թէ ինչ պիտի ըլլար իրենց դիրքը, երբ Թուրքիա պատերազմ յայտարարէր Ռուսիոյ դէմ:

Անմիջապէս որ ծագեցաւ պատերազմը, սկսան ապստամբութիւնները՝ Մուշի, Պիթլիսի եւ Վանի մէջ: Բոլորն ալ Հայերու կողմէ կազմակերպուած:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԱՔՍՈՐԸ

Այս անցուդարձերը հարկադրեցին Ընդհ. բանակատեղին՝ պատրաստելու «Հայկական Աքսոր»ի օրինագիծ մը, եւ յղելու Նախարարաց Խորհուրդին: Ես այդ օրէնքին բացարձակապէս դէմ էի: Ոստիկան զօրքերը՝ ամբողջովին, իսկ ոստիկանական ուժերը՝ մեծ մասով, բանակի ծառայութեան կոչուած էին, ու անոնց պարտականութիւնը չանձնուած էին պաղաքապահ ուժերու: Երբ այս պայմանները կը կազմակերպուէր, անխուսափելի պիտի ըլլային չատ տգեղ ու անպատեհ իրաղարձութիւններ եւ դէպքեր:

Նկատի ունենալով ամէն կարգի անպատեհութիւններ եւ ապագայ դժուարութիւններ, բովանդակ ուժովս հակառակեցայ նման օրէնքի մը դրդակ ուժովս հակառակեցայ չատ ուշ դործադրութեան դնել տալ զայն:

Քիչ ժամանակ վերջ, Վան գրաւուեցաւ Ռուսերու կամ աւելի ճիշդ՝ հայ կամաւորական դունդերու կողմէ: Աւելի վերջ տեղեկացանք, թէ հրոսակային այդ խումբերու հրամանատարութիւնը (դեկավարութիւնը) ստանձնած են Օսմանեան Ադր. Ժողովի երկու երեսփոխանները, — Փաստրմաճեան եւ Փափազեան: Վանի բնակչութենէն ցանցառ մարդիկ, որոնք կրցեր էին փրկել իրենց կեանքը, կը պատմէին թէ Հայերը կը սպաննէին բոլոր անոնք՝ որոնք չէին փախած այդ նահանդէն: Կիներու պատուին դէմ յարձակում կը դործէին. երիտասարդ թուրք կիներ եւ աղջիկներ կը լեցնէին տուներու մէջ, իբրեւ հանրակին դործածելու համար: Վանէն փախչող հազարաւոր անդէն կիներու, այրերու եւ մանուկներու վրայ՝ Հայերը գնդացիրի կրակ բացած էին:

Վանի այս դէպքերուն ցուգահեռ, ներքին ապըստամբութիւնները կը զարդանային արագ թափով: Զինուորական կարդ մը դումարտակներ, որոնք ղրկուեր էին իրենց զօրաբանակներուն միանալու համար, սպաննուած էին նոյնպէս Հայ ապըստամբներու կողմէ: Հրամանատարութեանց կողմէ ընդհ. բանակատեղի ղրկուած տեղեկադիրներու համաձայն, իսլամներու դէմ ձեռնարկուած էր յարձակման եւ ջարդերու: Քաղաքներու, գիւղերու եւ յետին անկիւններու մէջ իսկ, անխնայ կը սպաննուէին այր, կին, ծեր ու մանուկ: Այս բարբարոսութիւնները չատ դէշ անդրադարձում ունեցած էին այդ շրջաններու թուրք գին. ուժերուն եւ բնակչութեանց վրայ:

Բանակներու վերին հրամանատարութիւնը, այս պայմաններուն մէջ, կրկին պնդեց աքսորի համար պատրաստուած օրէնքը դործադրել: Ես դարձեալ ընդդիմացայ այս առաջարկին: Բազմաթիւ տխուր պատգամներու մէջ հաստատած էի, թէ քրիստոնեաներու հալածանքն ու չարագործութիւնները՝ իսլամ բնակչութեան դէմ, մեծ ներդամտութեամբ կը դիմաւորուէին Եւրոպայի մէջ. մինչ Իսլամներու կողմէ փորձուած ոեւէ հակադարձութիւն, լայն անդրադարձումներ կ'ունենար Օսմ. կառավարութեան դէմ: Կասկած չկար, թէ Ռուսերու կողքին կռուող Հայերու հանդէպ ոեւէ բուռն վերաբերում, պատճառ ու պատրուակ պիտի հանդիսանար մեզ դամելու անարդանքի սիւնին:

Այս խնդրին չուրջ տեղի ունեցող բուռն վիճաբանութիւններու ընթացքին, իմ ընկերներէս շատեր դիս մեղադրեցին որպէս «անզգայ» եւ անհաւատարիմ: Ադդարեւ, բանակը չատ վտանգաւոր կացութեան մատնուած էր: Բանակը ի վիճակի էր անհրաժեշտ միջոցներու դիմելու, առանց նոյնիսկ օրէնքի վաւերացման սպասելու, որովհետեւ հարկը կը լուծէր օրէնքը: Ուրեմն, աւելորդ էր աւելի երկար վիճաբանիլ ու ձգձգել:

ԱՔՍՈՐ.— Այս օրէնքը բանակի եւ զօրաբանակներու հրամանատարներուն լիազօրութիւն կուտար, որ ապստամբող ժողովուրդը անհատաբար կամ հաւաքաբար այլ շրջաններ տեղափոխեն: Պատերազմի պատճառաւ պաշարման վիճակ հաստատուած ըլլալով, քաղաքային իշխանութիւններն ալ անցած էին զինուորական իշխանութիւններու ձեռք:

Աքսորը նախ սկսաւ Էրզրումէն: Էրզրումի կուսակալ Թահսին պէյ, հաղորդեց ներքին նախարարութեան, թէ համախմբումի միջոցին, Հայերու եւ Քիւրտերու յարձակման ենթարկուած է: Հրամայեցի հեռագրով, որ անմիջապէս դիմէ բանակին ու խստիւ պատժել տայ յարձակում գործողները: Ադդարեւ, բանակի հրամանատարութիւնը չուտով գործի լծուեցաւ, եւ անոնք որ ձեռք անցան՝ գնդակահարուեցան անմիջապէս:

Համախմբումիատեն ըմբոստութիւններ ծայր տուած էին նաեւ Գարահիսարի եւ Ուրֆայի մէջ: Այս դէպքերու մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները տրուած էին.

(11) (Շար.)

դային ամբակոծութեամբ: Մարդկային կորուստներու մասին լուր չկայ տակաւին, բայց կը կարծուի թէ բաղդատաբար թեթեւ են, քանի որ երկու կողմերն ալ ծանր զէնքեր գործածած չեն տակաւին: Կառավարական զօրքը չատ մը հրացաններ եւ գնդացիրներ գրաւած է: Կը կարծուի թէ աւելի մեծ աւար մը ձեռք պիտի ձգէ երբ յառաջանայ կիրճին մէջ, քանի որ պաշտպանները ամրացուցած են զայն ամէնէն նեղ կէտին վրայ եւ դաշտային քնդանօթներ հաստատած գլխաւոր ճամբունվրայ:

Ճաֆար Փիշավէրի, Ատրպատականի դեմոկրատներուն վարիչը, ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեցուց Ատրպատականի բնակչութեան, հրաւիրեց ճակատ երթալ եւ կռուիլ կեդր. կառավարութեան բշտանքին դէմ: Այս առթիւ յայտնեց թէ կառավարական օդանաւերը կը ռմբակոծեն քրտական գիւղերը:

Ղաֆլանուխի կիրճը կը դանուի Միանէէն հիւսիս մղոն դէպի հարաւ: Կառավարական զօրամասերը կը յառաջանան գլխաւոր խճուղիէն, հետեւելով երկաթուղիին:

Իրանի վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ, դիր մը ուղղելով Ատրպատականի կուսակալ Տօքթ. Ճավիտի, կ'ըսէ թէ իր նպատակն է «պարզապէս փարատել թիւրիմացութիւնները: Հրամայած եմ ապահովութեան ուժերուն դէպի Միանէ յառաջնալ: Հրամայուած է խորտակել այն դիմադրութիւնը որ կը դիմադրէն: Զօրքը պէտք է Ատրպատական մտնէ առանց միջադէպի եւ պէտք չէ յուսահատիլ երեսի. ընտրութիւնները »:

Հիմա որ կռիւները սկսած են, քաղաքական շրջանակներու մէջ կը հարցնեն թէ ի՞նչ դերը պիտի բռնէ Մ. Միութիւնը: Թէհրանի կառավարական շրջանակներուն մէջ կը վախնան որ Մոսկուա անուղղակի օգնէ Ատրպատականի Դեմոկրատներուն: Լոնտոնի մէջ առ այժմ վերապահ են եւ ներքին խնդիր մը կը նկատեն այս նոր դէպքը: Բայց մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին, իմանալու համար թէ Մ. Միութիւնը որքան խորասուզուած է Միջին Արեւելքի գործերուն մէջ:

Թաւրիզի անթելը նոր զեկոյցով մը յայտարարեց թէ վարչապետը «ծառան է ամերիկեան աշխարհակալութեան որ կ'ուզէ գաղթավայրի մը վերածել Իրանը: Ատրպատականի կառավարութիւնը աննախընթաց բարենորոգումներ հաստատեց ի վնաս Ղաւամ Սալթանէի եւ իր ընկերակիցներուն պէս աւատականներէ որոնք անշուշտ ազդին ներկայացուցիչները չեն, այլապէս զօրք պիտի չղրկէին Ատրպատական, արիւնահեղութեան եւ եղբայրասպանութեան համար, ռմբակոծելով անմեղ գիւղացիները »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթէնքին կը հեռագրեն թէ արիւնալի կռիւ մը տեղի ունեցաւ պուլկարական սահմանապուխին վրայ, տեւելով ութ ժամ: Սելանիկ - Տէմէ Աղաճ երկաթուղին յարձակում կրեց 150 ըմբոստներու կողմէ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ յարձակողներուն մէջ կը դտնուէին 20 կիներ որոնք սպաննեցին երկու պաշտօնեաներ եւ վեց ոստիկան գինուորներ, բայց չդպան 20 կանոնաւոր գինուորներու: Զեռնարուի մը պայթեցաւ Աթէնքի մէկ սրճարանին մէջ, մէկ հոդի մեռաւ, հինգ հոդի վիրաւորուեցան: Փիրկոսի մէջ (Պելոպոնէս) կրակի տրուեցաւ խանի մէկ թերթին խմբագրատունը եւ գրաչար մը սպաննուեցաւ: Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 600—1000 հոդիանոց հրոսախումբ մը կը դործէ պուլկարական սահմանին վրայ, առատ դէնք եւ ուտելիք առանալով:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԱՅԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ հիմնադիրը, Քրիսթիան Մէսաճ, որ մասնաւոր դրասենեակ մը բացած էր դրաման առեն եւ գանազան թերթեր կը հրատարակէր, մահուան դատապարտուեցաւ առջի օր, իբրեւ մատնիչ: Դատաւարութեան առեն ըսաւ թէ կ'ուզէր փէթէնի տեղը անցնիլ, բայց մառէշալը մերժեց:

200.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ պիտի արձակուին Մ. Միութեան կողմէ, Ծնունդի առթիւ: Անգլիոյ մէջ ալ գերիները պիտի հիւրընկալուին տուներու մէջ, նոյն տօնին առթիվ:

ՖՐԱՆՔԵՒՌՈՒՄ դաշնադրին Բ. տարեդարձին առթիւ, վարչապետը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Սթալինի:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Ալէվինները պատերէն Սարմոն Մուրչիտ եւ իր երկու փոխադահապետները, Սուրիոյ պատերազմական առեանին կողմէ: Երէքն ալ ամբաստանուած են չատ մը ոճիրներով եւ դատաստանութեամբ (իբրեւ լրտեսներ Ֆրանսայի): Ուրիշ երեք ամբաստանեալներու մահապատիժը վերածուեցաւ 15 տարուան թիապարտութեան, իսկ 18 հոդի դատապարտուեցան մէկէն մինչեւ հինդ տարի բանտարկութեան: Անպարտ արձակուեցան 31 ամբաստանեալներ:

ԾՐ. ԿԱՊՈՑ ՄԱԶի Իսիի մատնահիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք փոխանակ Ծաղկեպսակի Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՏԹԻՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

Ձորս Մեծերը Մոսկուայի մէջ

Ձորսերու Մորհուրդը որոշեց դերմանական դաշնադրին առաջին քննութիւնը կատարել Մոսկուայի մէջ, Մարտ 10ին: Մ.Նահանգներ պիտի ներկայացնէ պետական քարտուղար Ա.Մոլոթով եւ Անգլիոյ խնդիրը: Այս առթիւ Պ. Մոլոթով յայտնեց Պ. Պըրնզի թէ ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայուի օտար թղթակիցներուն, ինչպէս Փարիզի եւ Նիւ Եորքի մէջ: Ժողովը Մոսկուայի մէջ գումարելու առաջարկը ներկայացուցած էր Պ. Մոլոթով: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը չառարկեց, պայմանաւ որ ամէն դիւրութիւն ընծայուի թղթակիցներուն: Դիտել տուաւ թէ մէկ տարի առաջ, երբ Ձորսերու Մորհուրդը դումարուեցաւ Մոսկուայի մէջ, օտար մամուլը բաւարար չափով ներկայացուած չէր, այնպէս որ կարելի չեղաւ լրիւ տեղեկութիւններ հաղորդել արտասահմանի ժողովուրդներուն: Պ. Մոլոթով անմիջապէս պատասխանեց թէ Մ. Միութիւնը ուրախութեամբ պիտի ողջունէ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները: Ցետոյ աւելցուց թէ՝ հակառակ բնակարանի դժուարութեանց, կարելին պիտի փորձուի ամէն յարմարութիւն ընծայելու համար:

Այս հաւաստիքներուն վրայ, ոչ անգլիական, ոչ ալ ֆրանսական պատուիրակները որ եւ է առարկութիւն ըրին: Թերթերը կը դրեն թէ հարցում չեղաւ խորհրդային դրաքննութեան մասին:

Մինչեւ մարտ 10 դանազան խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին, եւ պիտի լսուին Գերմանիոյ սահմանակից պետութեանց կարծիքները: Ֆրանսա կ'ուզէ որ միանգամ ընդ միշտ լուծուի Սարի շրջանին խնդիրը:

ՀԱՄԵՐԳ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի դիշեր, ժամը 21ին Հաւաքատուրքեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի:

«Ամենիա» երկտեղ երգչախումբին կողմէ, դեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԴՍԵԱՆի:

Ճայտարդիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ:

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիշէն առաջ չի ծախուիր: Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02: Ե. Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean, Հայգապրձեանի՝ 15 rue Longue des Capucins, Tél. C. 05-78 եւ երգչախումբի անդամներուն:

Աղտաստիանոցի պատուհանի վրայ

HOTEL CONTINENTALի չքեղսրահներուն մէջ, Դեկտ. 21, շաբաթ դիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի նախկին haut commissaire et ambassdeur de France, Պ. HENRY PONSOT եւ նախագահութեամբ Պ. ՔԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆի: Ընտիր նուագախումբ Fernand Bouillon իր ամբողջ կազմով եւ Costia՝ հռչակաւոր խումբը: Այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆեանի, 7, rue de Ponthieu, Ely. 23-66: Տոմսերու համար՝ Պ. Պարկիրճեանի 52, rue Lafayette, Tai. 55-88 եւ Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի 24 rue Feydeau Cent. 48-51:

Ամերիկեան աւուրդ տեղի պիտի չունենայ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ Լենինականի գիւղերէն, Մկրտիչ Սիմոնով կը փնտռէ իր մեծ որդին Յովհաննէս Մկրտիչեան Սիմոնով, որմէ 4 տարիէ լուր չունի եղբայրը Վահէ Մկրտիչեան Սիմոնով, բոլորն ալ Հայաստանծնած եւ Լենինականի 11րդ դպրոցի մասի բնակիչ: Տեղեկացնել « Ցառաջ »ի: Փնտռողը կը խոստանայ 100 տոլար նուէր ճշդրիտ տեղեկութիւն տուողին:

ԱՋՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. ՔԼԷՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէֆ հիւանդանոցին, անդամ ֆրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82-68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

ՑԻՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին, «Մուրատ» ակումբին մէջ:

Հ. Ց. Դ. «Եդիպտացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պօսմանի «Քրիստափոր» խումբին ընդհանուր ժողովը այս հինդշաբթի Դեկտ. 12, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղ դասախօսութիւնը, այս հինդշաբթի ժամը 830ին, Sociétés Savantesի G սրահը: Դասախօս՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ: Նիւթ՝ Հայրենիքի գաղափարը: Նոյն օրերը 8էն 9 հայերէնի դասեր նոյն տեղը:

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ընկերութեան բազմաթիւ անդամներու պահանջին վրայ, նոր վարչութիւնը հարկադրուած է ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրել, քննելու համար եղած մեղադրանքները: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սթիւտիօ Ալէմչահի մէջ, 19a rue Caumartin:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՑԳԻ Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 221 rue Belleville (Chartonի սրճարանը), մէթրօ՝ Փլաս տէ Ֆէթ: Օրակարգ՝ 1.— Ընդհանուր հաչուետուութիւն: 2.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société-rediger vos actes d'achat, vos contrats de gérance-toutes formalités.—

PH. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique,

41 Rue du Muy, Marseille

Tél. D. 43-54

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵ՛Ր.— Ձեր կազմած ընկերութեան կանոնադրերը յօրինելու, ձեր կալուածական գործարքներու եւ ժերանոի պայմանագիրներու եւ ամէն կարդի թուղթերու համբագրութեան համար դիմեցէք վերի հասցէին:

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն հնտէֆրիղոպլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօլօրասիօն եւ միքսան-փլի:

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ԱՆՈՒՇԱԶՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը դրկուի: Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուղադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 13 Décembre 1946 Ուրբաթ 13 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4878.-Նոր շրջան թիւ 517 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՐԳ ՀԻՒՍԵՑԷՔ, ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ...»

Հորհրդահայ բանաստեղծներէն Սարմէն կը նկարագրէ մահամերձ բանաստեղծի մը վերջին վայրկեանները, երկու տուն ոտանաւորի մէջ :

Երկրի տէրերը հաւաքուեր են ծերունի բանաստեղծին շուրջը : Որ լռութիւն : Այնքան խոր, «որ լսում էր թէ նորատունկ վարդը ի՛նչպէս էր շնչում »:

Երկրի տէրերը անհամբեր կը սպասէն բանաստեղծի կտակին : «Բայց նա աչքերն անխօս փակեց»:

Ու կը տանին կը թաղեն : Յետոյ, գերեզմանէն տուն վերադարձած տանէն, հանդուգնալի բարձին տակէն կը գտնեն «մի թուղթ, վրան այսպէս ձեռագրուած մի կտակ».

— « Երգ սիրեցէք կեանքից, գինուց, ամէն բանից աւելի.— Երգն է միակ բալասանը անդնդախոր ցաւերի.—երգ հիւսեցէք, առանց երգի վիշտն աշխարհը կ'աւերի» :

Այսպէս նաեւ մեր կեանքը : Մանաւանդ օտար ափերու վրայ, ուր խորթ, խժալուր աղմուկ մը կը ապառնայ խեղդել տկարին, անճարին ձայնը :

Ե՛րգ, մրմունջ եւ մեղեդի, սփոփելու համար ձեր վիշտերը :

Ե՛րգ, մարտադաշտ կանչ, պողպեկալու համար ձեր տառապանքը, բողոքը կամ ընդվզումը աշխարհի անիրաւութեանց դէմ : Կամ փառաբանելու համար կռիւն ու յաղթանակը :

Երգ ողբաձայն, սգալու համար ռազմիկը որ ինկաւ դէն ի ձեռին, ի խնդիր արդարութեան :

Ու վերջապէս երգեր աշխատանքի, հայրենիքի եւ ազատութեան, սիրոյ եւ գեղեցկութեան, պայքարի եւ ստեղծագործութեան : Երգեր մայրենի, աշխարհի բոլոր եղանակներով,— խոյանք, մըրմունջ, ցաւում, ծիծաղ, փոթորիկ, ծափ կամ թախիծ :

Այս ժողովուրդը ունի բոլոր տեսակներն այ եւ դեռ կ'ունենայ, հիմա որ ցիրուցան բազմութիւնները իրար կը գտնեն հայրենի հողին վրայ :

— « Երգ հիւսեցէք, առանց երգի ողջ աշխարհը կ'աւերի» :

Հիւսեցէք, դո՛ւք, բանաստեղծները, որ ներշնչում կը փնտռէք օտար պողոտաներու վրայ : Հիւսեցէք, եւ թող ձեր հոգին ալ ցնծայ, աշխուժանայ, «բացուի», փոխանակ վաղաժամ ցամքելու :

... Եւ ահաւասիկ երեք երգահանդէս մէկ օրուան մէջ,— այս կիրակի : Առաջինը՝ Փարիզ, երկրորդը՝ Մարսէյլ, երրորդը՝ Լիոն : Առաջին երկուքը՝ համերգ, երկու վարպետներու կազմած երգչախումբերով : Երրորդը՝ մեներգ, նախաձեռնութեամբ արեան ճապաղիքներէն փրկուած օրիորդի մը որ իրաւամբ կրնայ կոչուիլ Մինչեւ Յարնասայի սոխակը :

Երկու համերգները սարքուած են Վարդապետին ծննդեան 75ամեակին առթիւ : Ուրեմն, անդամ մը եւս պիտի պանծացնեն անոր Թանկագին վաստակը, որ մինչեւ այսօր ալ կը պահէ իր թարմութիւնը, խորութիւնը, հմայքը :

Ո՛ւր իջած պիտի ըլլար մեր հոգին, մեր բանաստեղծական կորովը օտարութեան մէջ, առանց այդ երգերուն,— այն բոլոր երգերուն որ կը պատին մեզի հետ , աշխարհէ աշխարհ :

Անոնք մեր լուսաղբիւրներն են, տառապանքի թէ հրճուանքի պահերուն :

Անոնց մէկ չեզոր սարսուռ կը հոսեցնէ մեր երակներուն մէջ : Անոնց իւրաքանչիւր խօսքէն դարաւոր ժողովուրդի մը իմաստութիւնն է որ կը ծորի, կաթիլ կաթիլ :

« Երգ սիրեցէք ամէն բանից աւելի» : Բայց սիրեցէք հասուն դիտակցութեամբ : Ձեր իսկ վարկին ու վայելքին համար :

Այդ վարկն ու վայելքը, ցիրուցան բազմութեանց հոգեկան առողջութեան եւ յարատեւութեան պահանջը մէկ պարտականութիւն կը դնեն բոլորին վրայ,—

Սրտանց բաջալերել ամէն ձեռնարկ որ կը կազմակերպուի, վառ պահելու, տարածելու, բազմապատկելու համար Հայկական երգը :

Թոյլ չտանք որ մէկ լար իսկ փրթի հայրենի քնարէն, կամ ձայներ ծիւրին, մարին Թուլութեամբ, անհոգութեամբ, անտարբերութեամբ :

Անոնք որ երգելով մեռան երէկ, այդ երգերը մեզի ձգեցին ապրելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Սեպտեմբեր 16ին, կը գրէ *Հայրենիք*, Փարվիտէնսի մէջ մեռաւ ընկեր Ռուբէն Պէրպէրեան : Այս այն Դաշնակցականն է, որուն կռնէմէ ծրարներ դրկուած էին Փարիզի հայ գրաղներուն ու մտաւորականներուն, պատերազմը հազիւ վերջացած :

Ծնած է Էտիրնէ 1866ին : Նախնական կրթութիւնը ֆաղաֆին ազգ. վարժարանին մէջ : Ցետոյ կը մտնէ Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը, զոր կ'աւարտէ, յետոյ կ'ամուսնանայ Օր. Զարուհի Պէյլիֆճեանին հետ ու կ'անցնի Ֆիլիպէ : 1896ին Ամերիկա հասած է արդէն, ուր կը հիմնէ կիտուածագործութեան տուն մը :

Առաջին օրէն Դաշնակցական, ընտանիքին ու գաւակներուն ապագան ապահովելէ ետքը՝ կ'աշխատի օգտակար հանդիսանալ իր գաղափարակից ընկերներուն : Հայ եկեղեցի եւ հայ մշակոյթ,— ահա իր վարդապետութիւնը : Ու Պէյրութի ճեմարանին կը նուիրէ կարեւոր գումարներ, վերջին անգամ մըն ալ մահուընէ առաջ՝ հազար տոլար, ինչպէս համեստ գումար մը Փրավիտենսի Վարդանեանց եկեղեցիին, Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէին ու Ամերիկայի Կապոյտ Խաչին :

Ցատկանշական պարագայ մը,— զգալով որ մահը իր դռներն է հասած, (ուրսուս տարեկան էր արդէն), ու շուտով պիտի բաժնուի իր սիրած կուսակցութեան ժողովներէն, Քրիստափոր կոմիտէին կը վճարէ յառաջիկայ տասը տարիներու կուսակցական անդամատուրքը, որպէսզի տակաւին տասը տարի «ներկայ» յայտարարուի ժողովներու մէջ, երբ իր անունը կանչուի :

Ընկեր Վրացեան կը գրէ թէ վերջերս իր տրամադրութեան տակ դրած էր **500** տոլար, որպէսզի պարէնի ծրարներ դրկուին կարօտ մտաւորականներու,— ահա այդ ծրարներն են որ Փարիզ հասան անակնկալ ձեւով, անցեալ գարնան :

Ահաւասիկ պայծառ դէմքը այս ազնուահոգի ընկերոջ որ իր միջոցներով, առանց աղմուկի, օգնութեան կը հասնէր հայ մտաւորականներուն :

Իր այս սրտառուչ ժէսթը ինծի կը թելադրէ խօսիլ մտաւորականներու օգնութեան հարցին մասին, (յաջորդով), ինչպէս եւ ըսել. — Ազնիւ ընկեր, հայ նկարագիրները պղտորած են հիմակ, մշուշին մէջէն ահա կը տեսնեմ մարդիկ որ կը շարժին յետին միտքերով եւ յետին հաշիւներով : Ատիկա պատճառ մը չէ որ մենք կտրսնցնենք մաբրութեան, խրթնութեան եւ անբծութեան ամէն յոյս եւ յիշատակ : Կայ հոսանք մը, որ մշուշին մէջէն կը պոռայ «ներկայ» : Այդ՝ հու ձայնդ է, որուն մենք ես կը պատասխանենք՝ «ներկա՛յ» :

Որպէսզի Ձայնը — Գաղափարին՝ զոր ա՛յնքան սիրեցիր — թրթռայ եւ արձագանգէ յաւիտեանս թեան մէջ :

ԱՐԱՋ

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Փոն տը Շէրիւի.— Շաբաթ, 7 Դեկտեմբերին քաղաքս հասաւ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք., ընկերակցութեամբ Լիոնի Գիւտ քհնյ.ի եւ վարչութեան անդամներէն Պ. Պ. Սողոմոնեանի եւ Թադէոսեանի : Պատուիրակը, երգեցողութեամբ դպրաց դասի եւ ամբողջ ժողովուրդով առաջնորդուեցան Ս. Լուսաւորիչ մատուռը : Ժամերգու թեանց ընթացքին Արտաւազդ արք. հաղորդեց կաթողիկոսին օրհնութիւնները եւ յորդորեց ըլլալ համերաշխ, թէ՛ իրարու եւ թէ Ֆրանսացիներու հանդէպ. սիրենք հայրենիքն ու եկեղեցին : Բարի գալուստ մաղթելու եկած էր նաեւ տեղւոյս քաղաքապետը :

Նոյն օրը կէսօրէ վերջ պատուիրակը այցելեց դպրոցը եւ քաջալերեց տղոց ընթերցումներն ու արտասանութիւնները : Երեկոյեան եկեղեցական արարողութենէն վերջ կրկին օրհնելով ժողովուրդը, փրգոհունակութիւնը յայտնեց գաղութին : Ցետոյ թելադրեց ուժ տալ ներգաղթի հանդանակութեան՝ լիառատ մասնակցութեամբ :— Ց. Պ.

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբը կը խնդրէ մեզմէ ճշդել թէ այս կիրակի օրուան համերգը իր ձեռնարկն է, սարքուած Կոմիտասս վարդապետի ծննդեան **75**ամեակին առթիւ, եւ ոչ թէ իրրեւ տօնը այդ տարեդարձին, որ պիտի կատարուի առանձին :

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. ժողովը երէկ նորէն ղբաղեցաւ նոր վարչապետին ընտրութեամբ. խնդիր մը որ հրատապ հանդամանք ստացած է : «Ֆրանքը չսպասեր», կը գրեն թերթերը ամէն օր : Պ. Վէնսան Օրիոլ երէկ առտու ալ շարունակեց իր խորհրդակցութիւնը, մեծամասնութիւն մը ապահովելու եւ թեկնածու մը գտնելու համար : Այս առթիւ ամէնէն աւելի կը խօսուէր հետեւեալ թեկնածուներու մասին.— Վէնսան Օրիոլ, Ռամատիէ, Լէոն Պլում, Մուէթ (ընկերվարական), Ռոպէռ Շուման (ժողովրդական), Էռիօ կամ Իվօն Տէլթոս (արմատական) :

Համայնավարները առաջարկեցին ընկերվարականներուն այնպիսի թեկնածու մը նշանակել որ կարենայ ապահովել բանուորական եւ ժողովրդավար ուժերը : Անոնք համաձայն են որ թեկնածուն ըլլայ ընկերվարական մը, քանի որ Մորիս Թորէզ մերժուեցաւ : Ամէն պարագայի մէջ, համայնավար կեդր. կոմիտէն կ'ուզէ ձախակողմեան մեծամասնութեան վրայ հիմնուած կառավարութիւն մը, եւ ոչ թէ մասնագէտներէ բաղկացած դահլիճ մը : Իսկ Ժողովրդական Շարժումը (M.R.P.) իրրեւ թեկնածու կը ներկայացնէ ելմտական նախարարը, Ռոպէռ Շուման, հաւատալով թէ ան պիտի կրնայ ըլլալ նոր փուանքառէ մը, ֆրանքը փրկելու համար : Թերթերը կը գրեն թէ արմատականներն այ տրամադիր են ընդունելու այս թեկնածութիւնը :

Ազգ. ժողովի զանազան հոսանքներուն նախադահները դարձեալ քննեցին նոր կառավարութեան գործունէութեան ծրագիրը, առանց վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու :

Նոր վարչապետին գլխաւոր դործը պիտի ըլլայ վստահելի մեծամասնութիւն մը ապահովել առժամեայ կամ տեւական ծրագրի մը մասին :

Հանրապետութեան նախագահի թեկնածութեան մասին ալ միաձայնութիւն չէ գոյացած : Ժողովրդականները հաւատարիմ կը մնան զօր. տը Կոլլ, հակառակ զանազան թիւրիմացութեանց : Էռիօ եւ Վէնսան Օրիոլ եւս թեկնածու կը համարուին :

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ԲԱՆԻԼ

Հանքածուխի տաղնապը այնքան սաստկացած է որ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ ստիպողական կոչ մը ուղղել Մ. Նահանգներուն, այլապէս շատ մը գործարաններ պիտի փակուին : Ուրիշ խօսքով, հազարաւոր բանուորներ անդործութեան պիտի դատապարտուին : Ազգ. տնտեսութեան նախարարին ներկայացուցիչը առջի օր շատ յուսահատեցնող տեղեկութիւններ հաղորդեց այս մասին : Հակառակ հանքադործներու հերոսական ճիդերուն, ածուխը 1.350.000 *թոն պակաս եղած է Հոկտեմբեր, Նոյեմբեր ամիսներու եւ Դեկտեմբերի առաջին շաբթուան համար : Հանքադործները 210.000 թոն աւելի արտադրած են երեք ամսուան ընթացքին, բայց ներածումները պակաս են 1.560.000 թոն : Սովորական տաճն ալ Ֆրանսա մեծապէս կախում ունէր ներածումներէ, ո՞ւր կը մնայ այսօր, երբ երկիրը ահագին դժուարութեանց մատնուած է, իրրեւ հետեւանք պատերազմի աւերներու : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ նոյնիսկ Մ. Նահանգները պատասխանելով Ֆրանսայի օդնութեան կոչին, 200.000 թոն ղրկեն Դեկտ. 15էն սկսեալ, չատ մը գործարաններ պիտի փակուին կամ պիտի դանդաղեցնեն իրենց արտադրութիւնը : Առնուազն 2—3 ամիս պէտք է անցնի, մինչեւ որ կառավարութիւնը կարենայ վերակազմել ածուխի մթերքը :*

Այս տագնապին առթիւ, Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը կոչ մը ուղղեցԱնգլիոյ Արհեստակցական Միութեանց Համադումարին, որպէսզի ճնշէն կառավարութեան վրայ, աւելի մեծ քանակութեամբ հանքածուխ յանձնելու համար Ռուրի արտարդութենէն, իրրեւ Ֆրանսայի բաժինը :

ՀԱՅԻ ՄՆԴԻՐՆ ԱՀ. մտահոգութիւն կը պատճառէ : Մ. Նահանգներու արմտիքի պաշտօնատունը 371.000 թոն ցորեն տահմանած է Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին, 191.000 թոն ալ՝ հիւս. Ափրիկէի համար, համագումար 562.000թոն, այսինքն ներածելի քանակութեան մէկ երրորդը կամ քիչ մը աւելի : Արդ, Ֆրանսա պահանջած էր 1.500.000 թոն, 480.000ը մայր երկրին, 540.000ը հիւս. Ափրիկէի, 480.000 Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին համար, մինչեւ նոր հունձք : Արմտիքի պաշտօնատունը մերժած է որեւէ բաժին յատկացնել բուն Ֆրանսայի, որով 900.000 թոն ցորեն կը պակսի : Եթէ ուրիշ տեղ ցորեն չճարուի, վախ կայ որ հացի բաժնեչափը կրճատուի :

ՓԵՏՐ. 10ԻՆ ՊԻՏԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻՆ, Փարիզի մէջ, Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիրները :

ՀԻԹԼԷՐ ԵՒ ՊՈՐՄԱՆ ՈՂՋ ԵՆ, եթէ հաւատանք չուէտական «Ակֆոնտիտնինկէն» թերթին, որ զարմանազան պատմութիւններ կը պատմէ.— իրրեւ թէ Հիթլէրի օդնականը (Պորման) 1946 ապրիլ 13—14ին տեսակցութիւն մը ունեցեր է Շուէտի մէջ, քանի մը նացի վարիչներու հետ, յետոյ Հիթլէրի հետ՝ Պավարիոյմէջ, եւ հիմա ինքն ալ Հարաւային Ամերիկա կը գտնուի : «Հինգ տարիէն պիտի վերադառնանք եւ աշխարհ պիտի զարմանայ »...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Տիգրան Քոչինեանի մասին

Պէտք չէ մոռնալ, որ Տիգրան Քոչինեան մեր ժամանակների ամենամեծ հայ գրագէտներից մէկն էր, որ նրա գրական գործունէութիւնը ընդգրկում է մօտ 40 տարի, որ նրա գրչի տակից դուրս են եկել մի շարք վիպակներ, պատմուածքներ, ակնարկներ, յօդուածներ

Սորպոնի Միջազգ. համերգը

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Սորպոնի Richelieu ամփիթատրոնին մէջ միջազգային երաժշտութեան եւ պարի հանդէս մը, կազմակերպուած ի նպաստ ուսանողական ապաքինարանին:

Հանդէսին նախագահուհին Madame Brunschwig իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ թէ, 1924էն ի վեր գոյութիւն ունի Կրքնոպլի բարձունքին վրայ, St. Hilaire du Touvet մէջ ուսանողական ապաքինարանը օժտուած արդիական տուեալներով:

«Այսօրուան հանդէսը եւրոպական բարեկամութեան հանդէս մըն է, եւ ժողովրդական բանահիւսութիւնը կը կազմէ ասոր ամենէն ամուր կապը, երգը, երաժշտութիւնը, պարը իրենց հարատեւութեամբ, որոնք կը ներշնչուին, մարդկային կեանքի կշռոյթէն, տօներէ, արհեստներէ, ծնունդէ, սէրէ, ամուսնութիւնէ, մահէ ամէն ազգի մէջ իր ինքնայատուկ ըմբռնելու եւ արտայայտելու եղանակը ունի: Այսպէս ճամբորդութիւն մըն է որ պիտի կատարենք այսօր այլազան երկիրներու մէջ: Եւ չնորհակալութիւն յայտնեց որ Փարիզի զանազան գաղութները պատասխանեցին իր հրաւէրին: Այս առթիւ մասնաւոր խանդաղատանք յայտնելով Հայերուն:

Ցայտագիրը ճոխ էր եւ այլազան: Իւրաքանչիւր ազգ մասնաւոր հոգածութեամբ ուղած էր ներկայանալ ազգային տարազով, նուագով եւ երգերով:

Եուկոսլաւիան իր ընտրած երգերը երեք չորքանններու բաժնած էր, նախապատերազմեան, որ կ'արտայայտէ ըմբոստութիւնը անարդարութեան դէմ: Երկրորդ, ազգային պատերազմի երգերը ոգեւորող յաղթութիւնը կը փառաբանէն, երրորդ վերաշինութեան երգերը եւ մարջախտ Թիթոյի հերոսապատումը:

Հունգարական ժողովրդական պարերը պարեց Փարիզի «Հունգարական Անկախութեան Շարժման Ֆոլէյորիճ խումբը»:

Ռումանականը ռումանական նուագախումբը Sava Neagu-ի առաջնորդութեամբ: Վեց հոգինոց երգեցիկ խումբ մը դաշնակի ընկերակցութեամբ, կը ներկայացնէր Մեծն Բրիտանիան: Իսկ բազմանդամ, միայն այրերէ բաղկացած, խնամուած արուեստով երգեց Զուիցերիացիներու Harmonie Suisse երգչախումբը: Ցրանսան որ կը ներկայացնէր Janine de Waleyne-ը, խիստ արտայայտիչ չարժուձեւերով երգեց Ալղասեան, Փարիզեան, Պուրկոյնի եւ Լիմուղէնի ժողովրդական երգերէն: Իսկ Bretagne-ը, Amzer da Zont-ի groupe folklorique, տիկի ընկերակցութեամբ իր կենդանի պարերով:

Սպանիացի հանրածանօթ պարուհին եւ պարական արուեստին մասնագէտ Nana de Herrera-ն պարեց սպանիական ժողովրդական պարեր: Գանա - տան ներկայացուեցաւ երգով եւ դաշնակով:

Երբ կարգը եկաւ հայկականին, համակրելի նախագահուհին յայտարարեց «ահաւասիկ Հայաստանը», եւ բեմ ինկաւ հայկական սիրուն տարազով մը Հայկանուշ Թորոսեան, բուռն ծափերու մէջ: Պ. Գարեգին նուագեց Թառին վրայ, ու ահա իր աղջիկը, Ռէժին, այս տարուան երաժշտանոցին առաջին մրցանակաւորը: Թէթեւուտն, եթերային չարժումներով՝ երիտասարդ պարուհին անգամ մը եւս հաստատեց թէ դիտէ թեւերու, սրունքներու, գլխու չարժումներով արտայայտել հոգեկան ապրումներու ելեւէջները: Սրահը կը գոռար ծափերու մէջ որոնց տեղի տալով կրկնեց Ռէժին: Մ.

Ֆ. Կ. ԽԱԶԻ ՓԱՐԻԶԻ Մ. ՃԻՒղԻՆ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ Վօլթէրի մէջ ջերմ եւ սրտաբուխ ընդունելութիւն մը սարքուած էր ի պատիւ Տիկին Ռուբինա Օհանջանեանի: Ֆր. Կ. Խաչի ընկերուհիները եւ համակիր բազմութիւն մը չքնաղատած էին սեղանները, որոնց կը նախագահէր ընկ. Գ. Բալայեան:

Փարիզի Մասնաճիւղի նախագահուհին, Տիկին Տ. Սերենկիւլեան բարի գալուստի քանի մը յարգալիր բառերով բացաւ հանդէսը, որուն նպատակն էր յեղափոխական հայ կնոջ մը ընծայել արժանաւոր պատիւը կիներու մեր մեծ կազմակերպութեան կողմէ:

Թառը եւ դափը սկսած էին մթնոլորտը խանդավառել: Նախագահէն վերջ, որ ներկայացուց Տիկին Ռուբինայի յեղափոխական եւ հանրային կեանքը հակիրճ կերպով: Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները յատկանշական կ'ունկնդրէին դանազան դրուագներ յեղափոխական Հայուհիին արկածալի կեանքին, մահափորձէն, բանտէն ու աքսորէն հալածական, Պուլկարիայէն Պոլիս, անկէ Կովկաս ու Սիպէր:

Հետզհետէ խօսք տրուեցաւ ներկայ հիւրերուն, որոնց կարգին Տիկիններ Շ. Մխաքեանի (յանուն Ցրանսայի Շրջ. Վարչութեան), Է. Բիւզանդի, Զիթունիի, Մաթէոսեանի, Խոնդկարեանի, Պ. Պ. Շ. Մխաքեանի, Հայկ Սաքպեսեանի, Ա. Խոնդկարեանի, Հ. Զրուանդեանի, Մ. Մակարեանի, Ս. Մկրտիչեանի, Հ. Աղաբէկեանի, Տ. Ոսկեփիչեանի (Երուսաղէմէն), Կ. Երանեանի, Ա. Փանոսեանի, Լ. Բաբանեանի, Պ. Մավեանի, Դաւիթեանի, Կայծակ Մարանճեանի, որոնք տաք խօսքերով իրենց յարգանքը յայտնեցին օրուան հիւրին, պատերով իրենց երիտասարդ տարիներէն տպաւորութիւններ, մասնաւորաբար «Երկտոքի պօմպայի» կապուած յիշատակներ:

Սրճէնէն վերջ խօսք առաւ Տիկին Ռուբինա Օհանջանեան չնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին իրեն եղած այս ջերմ ընդունելութեան համար եւ իր կարգին փառաբանեց ընդհանրապէս հայ կինը որ ոչ մէկ վտանգաւոր դործի մէջ անցած անձնուէր ու զոհաբերող ընկերոջմէն:

Ընկեր Հ. Օհանջանեան եւս խօսքը ուղղեց մասնաւորաբար համագաղութային մեծ կազմակերպութեան, Հայ Օգնութեան Միութեան, որուն գանազան ճիւղերը, ամէն տեղ ուր հայ համախմբում մը կայ կը գործէ եռանդով, անձնուրացութեամբ եւ կուռ չարքերով:

Գիշերուան մինչեւ տասը տեւող այս թէյասեղանը որ ոչ մէկ ծրագրուած դեղարուեստական բաժին ունէր, դարձաւ ճշմարիտ վայելք մը բոլոր ներկաներուն համար, որոնք չկրցան բերել իրենց մանուկ-ցութիւնը երգով, պարով, նուագով եւ հիւրասիրութեամբ: Օր. Նիդամեան սկսաւ իր դաշնակով, Տիկին Դաւիթեան եւ Օրիորդներ Գավէզեան եւ Զրուանդեան չարունակեցին իրենց երգերով, Տիկիններ Յակոբեան, Խոնդկարեան եւ Թորոսեան իրենց պարերով չէնցուցին հաւաքոյթը, որմէ ակամայ բաժնուեցաւ հասարակութիւնը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԹԻՒՐԻՄԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԹՈՒԼՈՆ.— Քաղաքապետութիւնը հոգաբարձութեանս յանձնած է երկու սրահ, մէկը մատուռ, միւսը պահարան, պայման դնելով որ այս երկու սրահները պիտի մնան «locaux religieux» եւ ոչ մէկ ատեն ուրիշ նպատակի պիտի չկրնան ծառայել:

Ակնարկուած «անջատ սրահը» իրականին մէջ մատրան պահարանն է, որ պէտք է եկեղեցիին, որ չի կրնար որեւէ միութեան կեդրոնատեղի ըլլայ քաղաքապետութեան վերոյիշեալ արգելքով եւ ոչ ալ, իրրեւ սուրբ տեղ, մանկամարդ պարոններու եւ օրիորդներու հաւաքատեղի:

2.— Մատուռը կը բացուի տարիներէ ի վեր եւ որքան կարելի է՝ ամէն ամիս: Ան բացուեցաւ նոյն իսկ ռմբակոծման օրերուն, երբ չատերը գիւղերը պահուած էին: Բացման օրերէն դուրս, հոգաբարձութիւնս իսկոյն գոհացում կուտայ ժողովուրդին հոգեւոր պէտքերուն հեռաձայնելով Մարսէյլի առաջնորդարանին: Պատարագի օրերը հազիւ 30 հաւատացեալներ կուգան: Առանց քահանայի, 1-2 հոգի:

3.— Ձեղի դրող անձը (5 Դեկտ.) երբեք չէր հետաքրքրուած, 15 տարիէ ի վեր թէ, ո՞ւր կը գտնուի Թուլոնի մատուռը: Հիմա, փառատենչութենէ բռնուած, եկեղեցասիրութիւն կը քարոզէ: Վչտացած է որ արտօնութիւն չէ տրուած իրեն թէ Փարիզի կաթող. պատուիրակէն, թէ Մարսէյլի առաջնորդարանէն, թէ Թուլոնի հոգաբարձութենէն որպէսզի, առանց քահանայի, մատուռը բանայ եւ, հակառակ երգեցողութիւն չգիտնալուն, «բաներ մը ընէ»:

4.— Վերջին կէտ մը: Ո՞վ կրնայ լրջօրէն պնդել թէ եկեղեցիին պահարանէն դուրս, ամէն ազգային գործունէութիւն խամրելու դատապարտուած է Թուլոնի մէջ երբ ուրիշ նպատակներու համար ոչ տուն կը պակսի, ոչ ալ սրահ:—Հոգաբարձութիւն

ԱՑՆՈՒԼԻՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԻԱՔ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

— Ապստամբական չարժումը նախ սկսաւ Զէյթունի մէջ: Զօրաչարժի հռչակումով, Հայերն այ հաւաքաբար ապստամբութեան դրօշ պարզած էին, չէին ուզեր տուրք վճարել եւ ընդդիմացած էին զօրահաւաքումի բոլոր հրամաններուն:

Հայերը չէին բաւականացած սակայն այսքանով: Անոնք չարձակում կը գործէին նաեւ բոլոր այն Իսլամներուն վրայ, որոնք զինուորագրութեան համար կը դիմէին զին. մասնաճիւղերը, ու կը սպաննէին զանոնք: Զէյթունի հայ ժողովուրդը, սպաներու հրամանին տակ, կազմակերպած էր «Զէյթունի յեղափոխական չարժումը»:

Իրենց նպատակն էր զինեալ ուժերով պաշտպանել քաղաքները: Անշուշտ, այս կարելիութիւնը չդտան ու մասնզէներով ու մարքինիներով (ատրճանակ եւ հրացան) լեռներ ելան: Այդտեղ անոնք սկսան չարձակում գործել թուրք գիւղերու վրայ եւ զինուորական փոխադրութեանց արգելք հանդիսանալու փորձեր ըրին՝ հաղորդակցութեան գլխաւոր ճամբաներու վրայ:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԱ ԴԻՊՔԵՐ (*)

Օգոստոս 14ին, 1914, զօրաչարժի հռչակու-

մէն քանի մը օր վերջ, Ենթէրունի Իսլամները չարձակումի ենթարկուած էին: Հայերը չէին բաւականացած կողոպտելով զանոնք, այլսպանած էին անոնց մեծամասնութիւնը: Նոյն օրը, ապստամբները չարձակած էին ոստիկան զօրաց սպաներու վրայ (ժանտարմըրի) եւ Մարաշի (Գերմանիկ) ճամբուն վրայ, Պեշանլը գիւղին մէջ, սպաննած էին բազմաթիւ Իսլամներ: Երկարատեւ հետապնդումներէ եւ վնտռտուքներէ վերջ, հրոսակներէն 65ը ձերբակալուեցան: Իրենց վրայէն գտնուեցան ռումբեր, ուժանակ, մարթին եւայլ զէնքեր:

Միջոց մը անդորրութիւն տիրեց: (Երբ կ'ըսէ «անդորրութիւն տիրեց», ըսել կ'ուզէ. մենք կը ջարդէինք, կը սպաննէինք, կը խոշտանդէինք ու կը բռնաբարէինք, իսկ Հայերը կը համբերէին, Ա. Ա.)

Յաջորդ տարուան (1915ի) Յունուարին, ապստամբական չարժումը կրկին թափ ստացաւ: Այս անգամ, չարձակումներու թիրախ կը հանդիսանայինն ուղղակի Օսմանեան պետական պաշտօնեաներու եւ ոստիկան զօրաց հրամանատարներու բնակարանները եւ պաշտօնատուները: Զէյթունի մէջ, Հնչակեան կուսակցութեան պետ Զաքըրօղլու Փաթոսի? (Զաքըրեան Պետրոս, Ա. Ա.) նախագահութեան տակ ժողով մը գումարուած եւ որոշուած էր չարձակում գործել կառավարչատան վրայ, սպաննել բոլոր պաշտօնէութիւնը, քանդել հեռագրական բոլոր կազմածներն ու հեռագրաթելերը: Եւ սակայն, ահաբեկիչները առանձին ու հեռաւոր տուներու մէջ կը բնակէին, դժուար էր ճիշդ ժամանակին գործի լծուիլ: Ահա թէ ինչու, դաւադրութիւնը երեւան ելաւ գործադրուելէ առաջ:

1915իրնթացքին Զէյթունի Հայերը իմացեր էին՝ թէ Մարաչէն ռազմանիւթ պիտի ղրկուի Զէյթուն, ոստիկան զօրքի հրամանատարութեան: Դարան մտեր էին՝ արգելք հանդիսանալու համար այն առաքումին, ու գրաւելու համար ռազմանիւթերքը, բայց փոխադրութիւնը կատարուած էր տարբեր ճամբով, ու Հայերը ի զուր սպասած էին իրենց թակարդին մէջ: Ասոր փոխարէն, չարձակում գործած էին 17 հոգիէ բաղկացեալ ոստիկան զօրքերու խումբի մը վրայ: 6 հոգի մեռցուցեր եւ 2 հոգի վիրաւորեր էին: Միւս կողմէ, քանդելով Զէյթուն – Մարաչ հեռագրաթելերը, տիրական դիրք ստեղծած էին իրենց համար՝ այս ճամբուն վրայ:

Փետրուար 27, 1915ին, Մարաչի փոխ – կուսակալը անդորրութիւնը վերահաստատելու համար Զէյթուն կուգայ: Գիշերը, երբ պահակներու եւ չրջման զին. միութիւններու հետ կը չրջագայէր քաղաքի փողոցներուն մէջ, կ'ենթարկուի Հայերու չարձակումին ու կը սպաննուի: Յաջորդ առաւօտ ալ, զինուորագրուելու համար զին. մասնաճիւղ դիմող Իսլամ մը կը սպաննուի նոյն ձեւով, նոյն մարդոց կողմէ:

Հնչակեան կուսակցութեան հրահանգով, փախստական բազմաթիւ Հայեր կը միանան ապստամբ ուժերուն: Դարձեալ կ'առաջադրեն ամէն գնով ճեղք անցընել ոստիկան զօրաց զօրանոցը եւ չարձակումով դրաւել զայն: Առաջին փորձ իրրեւ, նախ կը սպաննեն զինուոր մը եւ ոստիկան զինուոր մը, ու միւսներուն ալ կը սպառնան՝ չհետեւելով թէ ոչ միայն զիրենք, այլեւ իրենց ընտանիքները պիտի մաքրազործեն, եթէ տեղի չտան: Սպառնալիքի առաջին պտուղը այն կ'ըլլայ, որ բանտարկուած բոլոր չարագործներն ու քաղաքական չանցապարտները, (Հայեր՝ բոլորն ալ) կը չաղոդին ազատ արձակել տալ: 600—700 հոգի, որոնք փըրկուած էին այս կերպով, Զէյթունի բարձրադոյն դիրքին վրայ դտնուող Թէքէքի վանքին մէջ կը հաստատուին ու կը սպառազինեն բարձունքը:

(*) Հարկ կա՞յ ճշդելու թէ հետագայ մանրամասնութիւններու մէջ թրքաբարոյ վերագրումներ իրենց գլուխն առած կ'երթան: Խորագիրներէն միևչեւ վերջին կէտը, կը թարգմանենք հաւատարմօրէն բնագրէն: Ա. Ա.

(Շար.)

Ատրպատական անձնատուր եղաւ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարական զօրքը Թաւրիզ մտաւ չորեքշաբթի օր: Զրոյցի մը համաձայն, Դեմոկրատներուն պետը, Փեշավարի, փախած եւ խորհրդային հողը ապաստանած է:

Նոյն հեռագրին համաձայն, կառավարական զօրքը մեծ դիմադրութեան չէ հանդիպած եւ անձնատուրութիւնը տեղի ունեցած է Ատրպատականի կուսակալին կողմէ Շահին ուղղուած հեռագրով մը որ կ'ըսէ,— «Բարիպաստ կը մաղթենք ի - րանեան բանակին»: Կառավարական զօրքը ամէնէն աւելի դժուարութիւն կրած է կամուրջներու քանդումէն: Սպայակոյտին տեղեկութեանց համա - ձայն, բոլոր կամուրջները քանդուած էին եւ երբ կառավարական զօրքը Միանէ հասաւ, կայարանը կրկուառէր: Թաւրիզի անձնատուրութիւնը տեղի ունեցաւ սահմանը անցնելէ 48 ժամ վերջը: Բացի Միանէի ճամբով կատարուած յառաջխաղացութենէն, ուրիշ զօրամաս մըկը յառաջանար Թիքմասէն:

Սպայակոյտին զեկոյցը նկարագրելով յառաջխաղացութեան մանրամասնութիւնները, կ'ըսէ թէ Ղաֆլանուխի բարձունքներուն բոլոր կէտերը գրաւուեցան եւ Միանէն բոյորովին պաշարուեցաւ, կտրուելով Թաւրիզէն: Այս զեկոյցէն առաջ, Թաւրիզի անթելը կը հաղորդէր թէ Նահանգային Խորհուրդը հաւանած է որ «ապահովութեան ուժերը» Ատրպատական մտնեն, իսկ կառավարական բանակին հրամանատարը կոչ մը կ'ուղղէր Ատրպատականի ժողովուրդին, յորդորելով (Ջերմապէս ընդունիլ իրենց հայրենակից զինուորները որոնք պիտի ջանան փրկել դիրքնին»: Զրոյցի մը համաձայն, Ատրպատականի կառավարիչը հաղորդած է Շահին թէ ապ. պահակազօրքը պատրաստ է իր զէնքերով անձնատուր ըլլալու կայս. բանակին:

Ազակոմեան Թերթ մը, «Ազէզ», կը գրէ.— Թէհրանի խորհրդային դեսպանը դիտել տուած է Իրանի վարչապետին թէ Ատրպատականի դէմ կատարուած գործողութիւնը կը հակասէ ռուսեւիրանեան համաձայնութեան: «Այս զինուրական չարժումը ոչ միայն սպառնալիք մըն է խորհրդային սահմանները համար, այլեւ մեծ ազգութիւն մը յեղափոխականներուն համար, ուստի Ս. Միութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ»:

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ պաշարման վիճակ յայտարարուած է ամբողջ հիւս. Իրանի մէջ:— Ուշինկթընէն կը հերքեն այն լուրերը թէ Ամերիկա 40 օդանաւեր ճարած է Իրանի կառավարութեան: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը մնան միշտ վերապահ, ներքին խնդիր համարելով ամբողջ անցուդարձը:

★ *Վերջին լուրի մը համաձայն, Իրանի պատերազմական նախարարը հեռագիր մը ստացած է Ատրպատականի նահանգապետէն եւ փեշավարիէն, որոնք կը հաղորդեն թէ հրաման տուած են Ատրպատականի բոլոր ուժերուն զէնքերը վար դնել եւ թոյլ տալ որ կառավարական զօրքը Թաւրիզ մտնէ: Թաւրիզի անթելն ալ յայտարարեց թէ պատրաստ են համաձայնելու:*

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը յուզումնալից նիստ մը ունեցաւ երէկ. 11ին, վիճաբանութեան հարցին առթիւ: Նորէն դէմ դիմաց եկան անգլիասաքսոններն ու խորհրդային պատուիրակները, բաւական սուր խօսքեր փոխանակելով: Ի վերջոյ կարելի եղաւ ընդունիլ բանաձեւ մը որուն համաձայն անմիջական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին սպառազինութիւնները կրճատելու, հիւլէական ռումբը օրէնքէ դուրս հռչակելու, արտաքին սահմանի մէջ եղած զինուորները ետ քաշելու եւ միջազգային հսկողութիւն հաստատելու համար:

Պոլկաւրիոց կառավարութիւնը ճանչնալու համար կը խորհրդակցին Անգլիա եւ Մ. Նահանգները, որոնք մինչեւ հիմա բացասական դիրք մը բռնած էին:—Ռումանիոյ ազգ. դիւղացիական կուսակցութեան պետը, Մանիու, պահանջեց չեղեալ հռչակել վերջին ընտրութիւնները, իբրեւ խարդախ գործողութիւններ:

Անգլիացիներուն դէմ բուռն ցոյցեր կատարուեցան Փաղեսթայի մէջ: Ամբոխը կրակի տուաւ 50 զինուորական կառքեր: Անգլիացիները կրակ բացին եւ 20—25 հոգի վիրաւորուեցան ընդհարումներու հետեւանքով:

Ժանտախտի քանի մը դէպքեր պատահեցան Թորինոյի չրջականները: Ուրիշ իտալական քաղաքի մը մէջ ալ կարմրախտ ծագած ըլլալով, դպրոցները փակուեցան:

Պանեւօ Քուշանի կրթական Մարմնոյ դպրոցական հանդէսը Դեկտ. 15 կիրակի օր ժամը 2.30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, կեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բ. Տալեանի: Հաղորդակցութեան միջոց.— առնել Porte d'Orléans էն 187 թիւ օթօպիւսը, եւ իջնել Mairie de Cachan, կամ մէթրօով Arcueil - Cachan կայարանը:

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Արտաւազդ սրբ. Սիւրմէեան կիրակի օր պիտի քարոզէ Մարսէյլ-Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտ ունին երկար ատենէ ի վեր:

Կը խնդրենք մասնաւոր ճամակի չսպասել եւ հաշիւները փակել միւնչեւ տարեգլուխ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պոմիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ, կաթող. լիազօր:

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Gaveauի մէջ, (45 rue La Boëtie):

« ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ »

Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-Երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԻԵԱՆԻ

Ցայտագրին մէջ պիտի գործադրուին վարդապետին մշակած գործերէն 40 կտորներ, խմբերգի, մեներգի եւ դաշնակի համար: Նախօրօք ապահովել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն.— Հրանտ Ամատէլ, Սապօնճեան, 39 rue Trévise, Բամպուքճեան 9 rue Jouy Rouve, Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Պարթեւեան 14 rue Petit, Paris (19): Համերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը:

ՀԱՄԵՐԳ ՄԱՐՄԷՑԻ ՄԷՋ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի դիշեր, ժամը 21ին Հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ:

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ:

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիշէն տոմս չի ծախուիր: Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ճ. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02: Ե. Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean, Հայցագրծեան՝ 15 rue Longue des Capucins, Tél. C. 05-78 եւ երգչախումբի անդամներուն:

Երգահանդէս Լիոնի մէջ ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(ԼԻՈՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ)

15 Դեկտեմբեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ (Salle Rameau) մեծ սրահին մէջ:

Տոմսերու գիները 50, 75 եւ 100 ֆրանք:

Դիմել Ճ. Տէյիրմէնճեան՝ 69 Cours Lafayette Արմենակ Աւետեան՝ 205 rue Dugueslin, Կէնճեան եղբարք՝ 45 rue de Bonnel, Գ. Ֆէլլահեան՝ 50 rue Dunoir, Ուզունեան՝ 34 rue Dunoir, Béal: 15 rue de la République, Տէսինի համար Ֆօթօ կարօ:

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԿՐԸՆՈՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, 1 Յունուար ժամը 3ին կէս գիշեր, Expositionի սրահին մէջ: Ցիսունէ աւելի մանուկներ բեմին վրայ, մեծ պատրաստութեամբ: Կաղանդի ծառ եւ կաղանդ պապա: Կը հրաւիրուին զաղութին բոլոր երախաները: Եւրոպական պար, հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Տարեգլխուն յոյս կը տեսնէ Վազգէն Անդրէասեանի Սկաուտին Առաջնորդը: Սկաուտ Ազգ. պետ Գ. Ճակոբեանի յառաջաբանով: Այս գրքին Ա. հատորը (350 էջերէ աւելի), պատկերազարդ եւ Հայաստանի ամբողջական քարտէսով, կը պարունակէ դիտելիքներ ամէն անհատի եւ մանաւանդ ամէն հայու անհրաժեշտ:

Ամէն հայ ընտանիք պէտք է ունենայ հատ մը անկէ իր հին թէ նոր սերունդներուն համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի արտասահմանեան մարմիններըը, հայ դպրոցները, երիտ. միութիւնները, օրինակ մը նախ ստանալուհամար պէտք է դիմեն՝

V. Andreassian, 5 rue des Sables, Viroflay (S.etO.) France:

Հանդէս solicitor

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. ՀԱԶԻ ՏԻՄԻՆի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ. վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ճ. Դ. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ճ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, կազմակերպուած Պուլ. Օտտոյի Վոամեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Խաչիսեան» խումբի:

Կը խօսի ընկեր Գ. ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այս կիրակի առաւօտ, (15 Դեկտ.) ժամը 9ին, Salle Internationaleի մէջ, 230 Chemin de la Madrague, Bld. Oddo, առնել թիւ 70 հանրակառքը:

Մուտքը ազատ է:

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ճ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 8.30ին, «Մուրատ» ակումբին մէջ:

Հ. Ճ. Դ. «Եդիպատացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Ճ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿՐԸՆՈՊԻ.— Հ. Ճ. Դ. Եօթնեղբայրեան են - թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չարաթ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՕԼԷՕԶԻ ՎԵՐԱՇԻՆԱՑԸ իր վերակազմութեան առթիւ կը սարքէ ընտանեկան խնջոյք մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին փարիզեան չրջանի բոլոր Սէօլէօզցիները եւ բարեկամները: Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ արեւելեան նուագ, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, Ա-պատին սրահը, 4 rue de la Défense, Issy les Moulineaux

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société-rediger vos actes d'achat, vos contrats de gérance-toutes formalités.—

PH. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique,

41 Rue du Muy, Marseille

Tél. D. 43-54

ԱՈՒԵՏՐԱԿԱՆՆԵՐ.— Ձեր կազմած ընկերութեան կանոնագիրը յօրինելու, ձեր կալուածական գնումներու եւ ժեռանիի պայմանագիրներու եւ ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութեան համար դիմեցէք վերի հասցէին:

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

կը յայտարարէ որ ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յարգելի յաճախորդները ամէն օր ժամը 9էն 10 եւ 6էն 7, իր Cabinetին մէջ, **21 rue Pierre Sémard Paris (9) (anciennement Rue Baudin, métro Cadet** կամ Poissonière) եւ կամ ժամադրութեամբ: Tél.Tru. 29-39 (Բացի չաբաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերէն):

MEUBLES MODERNES

60, Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. Քիւֆէլեանի կահ - կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Այս ծանուցումով ներկայացողին մասնաւոր գեղչ:

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(ՏՇօքէն Պ. ԿՐԻԿՈՒԱՌ)

28, rue St. Séverin, Paris (V)

Métro: St. Michel **Tél. Odé. 34-83**

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու եռոյ զանազանութիւն: Արեւելեան առաջնակարգ նուագախումբ: Կ'երգէ փարիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի **Mme. SONIA KARAKACHE**: Նախընտրելի է նախապէս գրաւել սեղանը:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie:** *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափագեան վաճառատունը,* **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը* 8—12 *եւ* 14—18, *գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝* **métro : Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN. 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 14 Décembre 1946 Շաբաթ 14 Դեկտեմբեր

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4879–Նոր շրջան թիւ 518 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԱՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՒՅԹՆԵՐ

Շունդալից դէպքերու ժխորին մէջ, յաճախ կը մոռցուին չատ մը մանր լուրեր : Այլապէս չահեկան իրողութիւններ որոնք նոր հոգեբանութիւն մը կը մատնեն :

Թուենք քանի մը պարագաներ. —

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանա - տարութիւնը անցեալ շաբթու մասնաւոր յայտա - րարութեամբ մը կը թելադրէր բանակին, որ ստե - լութեամբ չվարուին Գերմաններուն հետ, ինչպէս մինչեւ հիմա : Նոյն իսկ եղբայրակցութեան յորդոր կը կարդար, իբրեւ լաւադոյն միջոցը զանոնք դէպի ժողովրդապետութիւն առաջնորդելու :

. Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Շումախերը, Լոնտոն հրաւիրուելով, ջերմ ընդունելութիւն գտաւ : Այս առիթիւ կրցաւ իր տե - սակէտները յայտնել հրապարակաւ, թերթերու միջոցաւ կամ ժողովներու մէջ :

Այս այցելութիւնը տհաճութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ : Թերթերը սկսան տրտնջալ թէ 1918ի սխալներն են որ կը կրկնուին : Կառավարութիւնն ալ զարմանալով, յանձնարարեց Լոնտոնի դեսպա - նին բողոքագիր մը ներկայացնել :

Անգլ. կառավարութիւնը հանդստացուց դան - գատողները, սովորական դէպք մը համարելով ե - զածը եւ չհետեւելով թէ երբեք թոյլ պիտի չտայ որ վերահաստատուի գերման զինապաշտութիւնը :

Խնդիրը վախուեցաւ դիւանագիտական գետնի վրայ. բայց կասկածամտութիւնը չփարատեցաւ :

Այս անցուդարձէն անմիջապէս վերջն էր որ, պատերազմական նախարարը կը յայտարարէր երեսփ. ժողովին բեմէն, թէ Անգլիացիները կըր - նան, Ծնունդի առիթիւ, հիւրասիրել գերման դերի - ները (անոնք որ բարի վարքագրաբեր ունեցած են) :

Դեռ աւելի բարեացակամ դիրք մը ամերիկեան շրջանին մէջ, ուր այնքան տաք ու պաղ օրեր տե - սաւ գերման ժողովուրդը :

Շրջանին հրամանատարը, զօր. Մաք Նարնի, Դեկտեմբեր 11 թուակիր հրամանագրով մը կը յայտարարէ թէ ամերիկացի զինուորները, սպա - ները եւ պաշտօնեաները կրնան ամուսնանալ Գեր - մանուհիներու հետ : Այս չի նշանակեր թէ հարս - փեսայ պիտի ըլլայ իրենց զինուորութեան շրջա - նին, այլ երբ որ իրենց պաշտօնը վերջնայ : Իրենց հարսերը Ամերիկա պիտի ղրկուին կառավարու - թեան ծախքով :

Այս արտօնութիւնը զարմանք պատճառեց ա - նոր համար որ, դեռ անցեալ մայիսին, զօրավարը վճռապէս կը յայտարարէր.

— « Թոյլ պիտի չտրուի որ զրաւման բանակի զինուորները ամուսնանան Գերմանուհիներու հետ, քանի ես զինուորական հրամանատար եմ կամ ցոր - չափ չէ ստորագրուած հաշտութեան դաշնագիրը» :

Ուրիշ զարմանալի կէտ մը եւս, — անցեալ ա - մառ քուէարկուած օրէնքի մը համաձայն, ամերի - կացի զինուորի մը հետ նշանուած եւրոպացի աղ - ջիկ մը Մ. Նահանգները կրնայ երթալ նշանածին ծախքով : Մինչդեռ հիմա կառավարութիւնն է որ կը ստանձնէ այդ ծախքը, — 600էն 1000 տոլար :

Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ այս փոփո - խութիւնը հետեւանք է հոգեւոր հովիւներու թե - լադրութեանց : Անոնք ուզած են քիչ - չատ զգաս - տացնել ամերիկացի զինուորները, որոնց մեծ մա - սին վարք ու բարքը տեղի տուած էր դառն դժգո - հութեանց :

Աւելի իրազեկներ քաղաքական նկատումներ կը տեսնեն այս բարեացակամութեան մէջ :

Տարակոյս չկայ թէ Զորս Մեծերէն իւրաքան - չիւրը զանազան ձեւեր կը փորձէ, սիրաշահելու համար գերման ժողովուրդը : Տեսակ մը մրցակ - ցութիւն ալ այս :

Անգլեւսաքսոն «բարեացակամութեան» աստի - ճանը չափելու համար, կը բաւէ ըսել թէ տակաւին անցեալ սեպտեմբերին 65 տոլար տուգանքի կր դատապարտուէր ամերիկացի զինուորը, եթէ մտերմանար Գերմանուհիներու հետ : Զօր. Այզընհաուըր ի վերջոյ արտօնեց սիրաբանութիւնը, բայց ոչ ամուսնութիւնը : Թէեւ անպակաս էին զաղանի պսակներ (կրօնական) :

Դեռ չյիշեցինք թէ Ամերիկացիները պահան - ջած են որ Ֆրանսա հեազհեազ արձակէ իր «փոխ տուած» 500.00 գերման գերիներ, որոնք Ֆրան - սան կը վերաշինեն աւերիչ 250.000 քախտակիցներու հետ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Նուիրական օր մըն ալ այս :

Մանուկներու օրուան մայրն է Ֆր. Կապոյտ Խաչը, **1935**էն ասդին :

— Այս ո՞րթան տօն ու հանդէս, պիտի ըսէր, մեր «Չէզոք» Հայը : Չէզոք ոչ միայն բաղաքական գետնի վրայ, այլեւ ամէն հայկական ձեռնարկի հանդէպ :

Ամբողջ աշխարհ կը դողայ իր մանուկներուն վրայ, իբրեւ ապագայ սերունդ, իսկ մենք տասն անգամ աւելի պէտք է գուրգուրանք այս օտար ա - փերուն վրայ, արթնցնելով մեր տղոց ազգային գի - տակցութիւնը :

Այս վերջին մտահոգութեամբ է որ հայ կնոջ մեծագոյն կազմակերպութիւնը հիմը դրաւ Մա - նուկներու Տօնին, տարիներ առաջ, վստահ թէ այ - լասերման դէմ պայքարի լաւագոյն միջոցներէն մէկն ալ այս է :

Արդարեւ հայ մանուկը շատ աղօտ գաղափար ունի իր ցեղին հաւաքական ուժի կամ արժէքի մա - սին : Ան շատ լաւ գիտէ թէ Ֆրանսան մեծ է, հա - րուստ է եւ ամէն բան ունի գինքը գոհացնելու հա - մար իր հանելի միջոցներով, դպրոցէն մինչեւ «փաթրոնաժ», մարզադաշտէն մինչեւ շարժա - նկար : Եւ կը կարծէ թէ իր պատկանած ժողովուր - դը խեղճ գաղթականն է, զուրկ ամէն արժէքէ :

Գոնէ տարին անգամ մը պէտք է անոր ցոյց տալ իր ցեղին հաւաքական հնարաւորութիւնները :

Ինչո՞ւ չներշնչել հայ մանուկին թէ իմին ալ թանկագին բան մըն է անոր համար, գուրգուրա - ճի արժանի իր տունէն դուրս ալ :

Երբ երեք ժամ խնդալէ, զուարճանալէ, ևախ - ընթրելէ վերջ, նուէրները գրկած դուրս գայ սրա - հէն, արմունկի հարուածով մը ճովի տղան պիտի փսփսայ իր ականջին, անշուշտ փրանսերէն :

— Տեսա՞ր, «մեր Հայերն» ալ գիտեն հանդէս տալ : Ո՞րթան մարդ կար : Ի՞նչ լաւ երգեցին, պա - րեցին, ի՞նչ ազուր բաներ տուին մեզի : Գիտե՞ս, առջի օր ես ուրիշ տեղ մըն ալ հանդէսի գացի, ա - սանկ ազուր չէր, ես ա՛լ հինգշաբթի օրերը փաթ - րոնաժի պիտի չերթամ, Հայերուն դպրոցը պիտի երթամ, դուն ալ եկուր, հա՞ :

ՍՕՍԻ

Ֆրանսայի մը՝ Կոմիտաս վարդապետի մասին

Մեր սրտակից բարեկամուհին, Տիկին Odette *Միքայէլեան, «Յառաջ»էն տեղեկանալով որ Կոմի - տաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը պիտի տօնա - ուի ամէն տեղ, պարտք սեպեր է յօդուած մը ձօ - նել, անոր Կրընոպլի* Le Dauphiné Libéré *թերթին մէջ* (11 Դեկտեմբեր) :

Յօդուածը, որուն գլուխը կ'երեւայ վարդա - պետին երիտասարդութեան լուսանկարը, կարդ մը կենսագրական տեղեկութիւններէ վերջ, կը շա - րունակէ.

— « Իր ամբողջ գործին մէջ կը սարսռայ եր - գահանին ներքին խորունկ կեանքը : Կոմիտաս միշտ կ'արտայայտէ, նոյնիսկ մտերմութեան եղա - նակին վրայ, իր հալածական եւ աքսորական ժո - ղովուրդին տենչերը, ուրախութիւնները, յուսա - խաբութիւնները, տառապանքները : Կարելի է ը - սել հայ վարպետին երաժշտութեան մասին թէ յաւիտենապէս պիտի մնայ իր հայրենակիցներու սրտին մէջ : Ան իր եռին ձգեց լուսաղեղ հետք մը որ պիտի չմարի » :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ուսանողները վերսկսան ցոյցերը, այս անգամ նոր վարչապետին՝ Նոքրաշի փաշայի դէմ, երեք մեծ քաղաքներու մէջ : Նոր վարչապե - տը հարկադրուած է կա՛մ տեղի տալ անգլիական պահանջին, որ կը թելադրէ անջատում և անկախու - թիւն Սուտանի, եւ կամ տասը տարի եւս յետա - ձգել այդ խնդիրը : Ցոյցերը տեղի ունեցան Ասիու - թի, Գահիրէի եւ Թանթայի մէջ : Էլ Ազհարի հա - մալսարանին ուսանողները դասադուլ հռչակելով, փորձեցին քաղաք իջնել : Այս առթիւ քարկոծեցին ոստիկանները որոնք ստիպուեցան կրակ բանալ : Ուրիշ վարժարանի մը ուսանողները կրակի տուին կահ-կարասիները, յետոյ յարձակեցան խանութ - ներու վրայ :

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ

Վերջապէս կարելի եղաւ լուծել նախարարա - կան տագնապը, որ մեծ մտահոգութեան մատնած էր երկիրը, թէ ներքին եւ թէ արտաքին տեսա - կէտով :

Հինդշաբթի առաւօ, Ազգ. ժողովին զանազան խմբակցութեանց նախագահները բացառիկ ժողով դումարեցին երեսփ. ժողովին մէջ : ժողովէն վեր - ջը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, Ազգ. ժողովին նախագահը, որ այնքան յոգնեցաւ տագնապը լուծելու համար, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ներ - կայացուցիչներուն.

— Պ. Խոտաւ Էռիօ նախ բացատրեց թէ Պ. Ռոպէռ Շումանի թեկնածութիւնը առաջարկելով, ձախակողմեան խմբակցութիւնը նկատի ունի ել - մտական քաղաքականութեան մը ղեկավարութիւ - նը : ժողովրդական Շարժումի պատուիրակները պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեցին թէ Ռոպէռ Շումանի թեկնածութիւնը կրնան ա - ռաջարկել այն պայմանով որ բոլոր խմբակցու - թիւնները համաձայն ըլլան : Պ. Վէնսան Օրիոլ, խորհրդակցելով զանազան պատուիրակներու հետ, հաստատեց թէ կարգ մը խմբակցութիւններ վճռա - պէս հակառակ են այդ թեկնածութեան, հետեւա - բար մէկդի դրուեցաւ : Պ. Անտրէ Թրոքէր (ընկեր - վարական), որ պահ մը բացակայ էր, վերադառ - նալով յայտարարեց թէ դիմում կատարուած է Պ. Լէոն Պլումի, հասկնալու համար թէ կը հաւանի՞ ստանձնել վարչապետութիւնը, դոնէ քանի մը շաբթուան համար : Նկատի առնելով կացութեան ծանրութիւնը եւ համաձայնութեան մը յանգելու անկարելութիւնը, Պ. Լէոն Պլումի բարեկամները քանի մը օրէ ի վեր խնդրած էին ընդունիլ այս առաջարկը, բայց մինչեւ հիմա նախկին վարչա - պետը հաստատական պատասխան չէր տուած : Ի - րապէս յուզուած եւ իր վերջնական պատասխանը ստորագրելով իր առողջական վիճակին, Պ. Լէոն Պլում չմերժեց իր բարեկամներուն առաջարկը եւ յայտնեց թէ, ամէն պարագայի մէջ, կ'ուզէ բոլոր խմբակցութեանց հաւանութիւնը, միութեան տարր մը դառնալու համար :

Այս խորհրդակցութենէն վերջը, խմբակցու - թիւնները ժողովի նստան, իրենց դիրքը ճշդելու համար : Ժամը 11.35էն մինչեւ 12.45 արդէն հաւա - նութիւն յայտնած էին ձախակողմեան խմբակցու - թիւնը (արմատականներ եւ ուղեկիցներ), չափա - ւորները, ժողովրդական Շարժումը : Ժամը 13ին համաձայնաւոր կուսակցութեան քաղաքական բիւ - րօն ալ իր հաւանութիւնը կը յայտնէր մասնաւոր գեկոյցով մը : Լէոն Պլումի քուէ տալ որոշած էր նոյնիսկ ամէնէն ալ թեւը, Ազատութեան կուսակ - ցութիւնը :

Այս ընդհանուր հաւանութենէն վերջն էր որ դումարուեցաւ Ազգ. ժողովը, իրկուան դէմ, քուէարկելու համար Լէոն Պլումի թեկնածութիւ - նը : Քուէարկութեան առեն, իւրաքանչիւր ներկա - յացուցիչ կը յայտնէր իր հոսանքին տեսակէտնե - րը, նոր դահլիճի գործունէութեան ծրագրի մա - սին : Բոլորն ալ ամէն բանէ առաջ կը յիշեցնէին ֆրանքին պաշտպանութիւնը : Արմատականները կը պահանջէին վերահաստատել մամուլի ազատու - թիւնը (թերթ հրատարակել առանց արտօնութեան եւն.) : Առաջին անդամ խօսք առաւ Լը Թրոքէր, յանուն ընկերվարական կուսակցութեան : Ժաք Տիւքլօ (համայնավար) բացատրեց թէ ինչո՛ւ հա - կառակ էին «ազգային միութեան բանաձեւին, որ չատ հեռու է ճշմարիտ ժողովրդապետութենէն» :

Վիճաբանութիւններէն վերջ, Լէոն Պլում վար - չապետ ընտրուեցաւ 575 ձայնով : Ներկայ էին 590 եղեսփոխաններ :

ՋԻՆԱԹՓՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ նորէն անհամա - ձայնութիւն ծագեցաւ Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ : Արհրդային պատուիրակը մերժեց պելժիա - կան բանաձեւ մը որ կը ձգտէր հաշտեցնել անգլեւ - սաքսոն եւ խորհրդային տեսակէտները : Եթէ վեր - ջին պահուն ելք մը չգտնուի, սպառազինութեանց կրճատման ծրագիրը պիտի յետաձգուի :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ դեմոկրատ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարա - կեց, կառավարական զօրքին թաւրիզ ժամանումէն վերջը, յայտնելով թէ կ'ուզեն որ երեսփ. ընտրու - թիւնները կատարուին կարելի եղածին չափ շուտ, որպէսզի Ատրպատականի ճակատագիրը վճռուի խորհրդարանին մէջ : Այս առթիւ կ'ըսեն թէ փրենք միչտ պահանջած են որ Ատրպատականը մնայ Ի - րանի ամբողջական մասը :— 1945 Դեկտեմբեր 12ին էր որ դեմոկրատները գրաւեցին Թաւրիզը : Ուրեմն իրենց իշխանութիւնը տեւած եղաւ ճիշդ մէկ տարի :

ԱԹՈՒԻՒԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ հետեւանքով, նախարա - րական խորհուրդը որոշեց կազմ գործածութիւնը կրճատել դեկտեմբեր 15էն սկսեալ, կառախումբե - րու երթեւեկը պղտչել 1947 Յունուար 6էն Մարտ 27, վերջապէս կրճատել հանրային եւ առեւտրա - կան լուսավառութիւնը : Միեւնոյն տաեն երեքէն մինչեւ տասը օր պիտի փակուին գործարանները : Ա.ծուխի բացն է 1.600.000 թոն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՇԱՀԵՑԱՆՔ

ԽՄԲ.— *Ցուսաբեր* հետեւեալ խորհրդածու-թիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, ակնարկ մը նետելէ վերջ Հայկ. Դատի ներկայ վիճակին վրայ (16 Նոյ.):

... Տարօրինակ, կրնանք ըսել անհասկնալօրէն բացուեցան Հայրենիքի դռները, կէս մը: Պահանջներէն մէկը հայութեան, աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր: Առաջին պահանջներէն նաեւ Դաշնակցութեան, մինչեւ իսկ պայքարի օրերուն:

Գոհունակութիւն բոլորին կղմէ. ժողովուրդին, կուսակցութիւններուն, ազատական կամ պահպանողական բոլոր դասակարգերուն կողմէ:

Կ՞ը աւելի կենսական եւ նաեւ քաղցր հրաւէր, քան հայրենի հրաւէրը: Քաղաքական ազդակ, ազգային զօրութեան ու Հայկ. Դատի լուծման համար անհրաժեշտ միջոց. ազդահատոյք:

Հայրենիքը իր զաւակները կը կանչէր, առանց խորութեան: Նոր առիթ մը, հզօր ազդակ մը՝ ազգային միութեան, համագործակցութեան, համերաշխութեան:

Կարելի՞ էր ուրիշ կերպով մտածել: Կարելի՞ էր ենթադրել որ մայր մը կրնար իր զաւակներէն մէկ մասը ներս առնել եւ ուրիշներու առջեւ փակել դռները:

Ջունէինք այս փորձառութիւնը, բայց ունե՞նք:

Աւելի՛ն:

Հայրենադարձը ոչ միայն չեղաւ բոլորին համար, այլ եւ յատկապէս առիթ մը դարձաւ դառնութեան, խորութեան, սեւի ու ճերմակի: Ոչ միայն միութեան կոչ մը չեղաւ, այլեւ եղաւ,— ի՛նչ ողբերգութիւն — անմիութեան, պառակտումի ազդակ մը:

Պահանջուեցաւ ուրացում, հրաժարում, համակերպում...

Հայրենիքի՞ն էր պահանջը, չուզեցինք հաւատալ:

Բայց անկէց էր վերադարձի հրաւէրը:

Ու յանկարծ մարդիկ հրապարակ իջան, ներդաղթի անունով: Արդիւնքը՝ հազարաւոր անձերու արձանագրութիւն. ի՛նչ ուրախութիւն: Բայց նաեւ քայքայում ազգային միութեան. դժբախտութի՛ւն:

Ու այսօր անմիութիւն է, խտրականութիւն ամէն տունէ ներս, ամէն շրջանէ ու համայնքէ ներս:

Հայը՝ իր հայրենիքին մէջ, անշո՛ւշտ: Բայց, ըլլանք զգաստ ու խմաստուն: Ոչ բոլոր Հայերը կրնան եւ ոչ ալ մէկ անգամէն կրնան տեղափոխուիլ: Անոնք, որ պիտի կրնան հայրենիք դառնալ, ուժ մը պիտի կազմեն, բայց անոնք որ պիտի չկրնան երթալ, պէ՞տք է որ լուծուին ու քայքայուին. նախ հոգեպէս, ապա իբր համայնքի մը անդամ:

Ամէն Հայ արժէք մըն է, թանկ ու թանկագին: Հայրենիքը պէտք ունի բոլորին, ինչպէս ուրեք ալ տարիներուն: Ինչո՞ւ աւերակ տեսնել ուզել մեր կռնակը, բարոյապէս ու իբր հաւաքական կեանք: Անոնք որ պիտի մնան, հարկադրաբար, չահ մը պիտի դառնան հայրենիքին համար, իրենց ազգային կերպարանքով եւ իրենց դրաւած դիրքովը:

Հայ Դատը, որ չէ լուծուած դեռ, չահ մը չի կրնար ունենալ քայքայուած համայնքներէ եւ պառակտուն քաղմութիւններէն:

Ձգոյշ ժողովուրդ է Հայը եւ հայրենասէր: Ձընե՞նք զգաստութեան հրաւէր՝ չվոխթելու հա-

Դաշնակցութեան Օրը Պէյրութի մէջ

ՓԱՌԱՁՈՒԻԴ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԱՐԱԲ ԵՐԵԻԵԼԻՆԵՐՈՒ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԱՐԱԲԵՐԷՆ ՈՒՂԵՐՁԸ.— *Այսօր կը տօնուի հիմնադրութեան 56րդ տարեդարձը Դաշնակցութեան, որ ինչպէս պիտէք, ժողովրդավար կուսակցութիւն մըն է ու կը հաւատայ ազգերու հաւասարութեան սկզբունքին: Անոր ծրագիրը կազմուած է խղճի, կրօնքի, խօսքի ազատութեան մեծ ու մարդկային նշանաբաններուն վրայ: Աղաղակ ու երջանիկ աշխարհ մը կարելի կ'ըլլայ ստեղծել երբ բոլոր ազգերը ըլլան ազատ, անկախ ու մարդկութիւնը առաջնորդուի ազատութեան խոհեմով: Անոր նպատակը եղած է ձեռք բերել Հայաստանի անկախութիւնը, հիմնուած այն սկզբունքին վրայ, թէ բոլոր փոքր ու ճնշուած ազգերը պիտի տիրանան իրենց ազատութեան եւ անկախութեան: Իր 56 տարուան կեանքը եղած է շղթայ մը ծանր ու դժնդակ պայքարներու: Ցաւուն այդ նուիրական սկզբունքին:*

Դաշնակցութիւնը իր 56 տարուան գործունէութեան ընթացքին, տուած է հազարաւոր զոհեր, կախաղաններու վրայ, բանտերու մէջ ու կռուի դաշտը: Այսօր մենք հաւաքուած ենք մեր յարգանքի տուրքը տալու մեր այդ բոլոր նահատակներուն յիշատակին, որոնք ինկած են իրենց ժողովուրդին համար, որոնք ինկած են արդարութեան համար, տառապած եւ ճնշուած ազգերու ազատագրութեան համար:

Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, մեր կուսակցութիւնը չէ ունեցած ուրիշ դինակից, բացի ղրաժի ճնշուած ու անիրաւուած ժողովուրդներէն, որոնց եղբայրական ձեռք երկարած է միշտ, միասնաբար եւ փոխադարձ օգնութեամբ հետապնդելու համար իրաւունքն ու արդարութիւնը, ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

Մեր զեկավարներէն շատեր, որոնք նահատակուած են, ու ամենք որ դեռ կ'ապրին, իր ժամանակին, ըլլայ Պոլսոյ, ըլլայ եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ, միշտ խորհրդակից ունեցած են արաբական երկիրներու ազատասէր վարիչները ու անոնց հետ եղբայրացած, ծրագրած են երկու ժողովուրդներու ազատութիւնը:

Կոմիտէս այսօր ինքզինքը երջանիկ ու հպարտ կը զգայ այն իրողութեամբ, որ իր կուսակցութեան տարեդարձը կը տօնէ իր անկախութեան տիրացած, ազատ Լիբանանի մայրաքաղաքի մէջ, բարձր ներկայութեամբը երկրի մեծ ու արժանաւոր զաւակներուն, որոնց կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնը իրենց ներկայութեան համար:

Ինքզինքը երջանիկ ու հպարտ կը զգայ, որ այսօր, իր անցեալին նուիրուած այս տօնակատարութեան, առիթը կ'ունենայ անգամ մը եւս հրապարակաւ չեշտելու, թէ պատրաստ է իր բոլոր կարելիութիւններու սահմանին մէջ ծառայելու մեր այս նոր հայրենիքին, դեղեցիկ Լիբանանի կատարեալ անկախութեան ու բարգաւաճումին:

Վստահ եղէք, որ Լիբանանի հայ ժողովուրդը պիտի դիտնայ արժանի ըլլալ այն ջերմ դուրգուրանքին ու հոգածութեան, որուն առարկայ կ'ընեն դինքը Լիբանանի ազնիւ ժողովուրդն ու իմաստուն վարիչները:

Կեցցէ՛ Լիբանանի ազնուասիրտ ժողովուրդը: Կեցցէ՛ մեր մեծ ու իմաստուն նախագահը Շէյխ Պէչարա Խուրին:

ԸՆԿ. Մ. ՏԻՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ.— *Երբորդ բանախօսն էր Լիբանանի երեսփ. ժողովի անդամ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան: Ա.հաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.—*

Ի զուր չէ որ Դաշնակցութեան կազմութիւնը նամանգուած է Վահագնի ծնունդին:

Ի՞նչ էր հայ իրականութիւնը՝ Դաշնակցութեան հիմնադրութենէն առաջ: Հայոց աշխարհը դարձած էր ահաւոր տանջարան, ողողուած արիւնով եւ արցունքով: Հայ ժողովուրդը ամէնէն անդութ եւ վայրագ բռնակալութիւններու ճանկերուն մէջ կը չարչարուէր, կը ըղկտուէր ու կը ջարդուէր՝ ոչխարային համակերպութեամբ: Օտարներու մօտ ոչխարային համակերպութեամբ: Օտարներու մօտ եւ հայ անունը դարձած էր հոմանիշ վախկոտի եւ սորուկի: Մեռած էր դարերէ ի վեր հայուն ուժի ու քաջութեան աստուած Վահագնը:

Ան յարութիւն առաւ 56 տարի առաջ, այս անգամ Հ. Ց. Դաշնակցութիւն անունով: Ճիշդ է, Դաշնակցութենէն առաջ կը լսուէին ազատատենչ կանչեր, բայց այդ բոլորը մասնակի երեւոյթներ էին, երկունքի ցնցումներ, նախանշանները մեծ գալիքին: Հայ ազատագրական չարժման մարմնացումը, ազատութեան իսկական մեսիան եղաւ ինքը՝ Դաշնակցութիւնը: Անոր հրաշագործ չունչին տակ, Հայու երակներուն մէջ կրկին սկսաւ բոցավառիլ մեր նախնիքներու արիւնը: Անոր ցանած կայծերէն ընդվզումի եւ ազատագրութեան խարոյկներ վառեցան, լուսաւորելով մեր խաւար երկնակամարը: Ներչնչուեցան ուխտեալներու բանակները, որոնք իրենց անհուն զոհաբերութիւններով ջնջեցին հայ ժողովուրդի ճակատէն ստրկութեան պատը, փոխեցին համաշխարհային կարծիքը եւ յարգանք ու հիացում պարտադրեցին մեր բարեկամներուն ու թշնամիներուն:

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը կերտեց նոր հայութիւնը, արի, կորովի եւ ինքնագիտակից, արժանի պատմութեան եւ իր բարձր կոչումին:

Այսօրուան հանդէսը յարգանքի տուրք մըն է՝ յանուն Հայաստանի ազատագրութեան ինկած հերոսներու յիշատակին: Ով որ Հայու անարատ արիւն կը կրէ իր երակներուն մէջ, չի կրնար այսօր մեզի հետ չխոնարհիլ անոնց լուսեղէն յիշատակին առջեւ: Այսօրուան հանդէսը միանգամայն հաւատքի եւ վստահութեան արտայայտութիւն մըն է Դաշնակցութեան ապագայ գործունէութեան եւ առաքելութեան մասին:

Դաշնակցութիւնն է Հայկական Դատին միակ անչահախնդիր պաշտպանը եւ հայ խոհեմին միակ անկաշառ եւ անդաւաճան ջահակիրը: Բոլոր վտանգներու ընթացքին, բոլոր հայ աչքերն ու յոյսերը իրեն կ'ուղղուին, իրեն կ'ապաւինին, իրեն կը կառչին: Ի զուր կը փորձեն Դաշնակցութեան մուտքը արգիլել իր ազատագրած Հայաստանէն ներս: Կարելի է արգիլել Դաշնակցութեան ֆիզիքական մուտքը, բայց ոչ մէկ ուժ կրնայ արգիլել անոր ոգիին մուտքը հայ ժողովուրդի հոգիէն ներս: Ոչ մէկ ուժ, ոչ մէկ միջոց կրնայ սարսել Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ անոր գոյութիւնը կը սնանի հայ ժողովուրդի առողջ բնազդով եւ պայծառ դիտակցութեամբ:

Դաշնակցութիւնը պիտի մնայ ամուր եւ անսասան բոլոր փոթորիկներուն առջեւ՝ իրագործելու համար հայութեան արդար դատին ամբողջական լուծումը: Ան կանգնած պիտի մնայ պատնէշին վրայ՝ հպարտ ու անվեհեր, մինչեւ որ Սեւրի դաշնագրով Հայաստանի սահմաններէն ոչ մէկ թիզ հող չմնայ օտար տիրապետութեան տակ, մինչեւ որ իրականանայ հայ ազգի անտեղիտալի իտեալը:

Նեղուցներու խնդիրը եւ Թուրքիա

Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին առթիւ, տեղական թերթ մը կը գրէ,—

Նեղուցներուն վրայ թուրք վեհապետութիւնը կը սկսի եւ կը տեւէ 1356էն ի վեր անխափան: Սկիզբները Սուլթանները բռնական զօրաւոր էին ապահովելու համար այս դերիշխանութիւնը իրենց անձնական միջոցներով. յետոյ սակայն քանի օսմանեան զօրութիւնը տկարացաւ, Պոլսոյ դեկավարները՝ պահպանելու համար իրենց դերակշռութիւնը այս շրջանին մէջ, սկսան օգտագործել Ռուսերուն եւ արեւմտեան ազգերուն հակոտնեայ շահերը: Հաւասարակշռելու այս քաղաքականութիւնը չարունակեց Քէմալ Աթաթիւրք, կատարեալ յաջողութեամբ, բայց իր մահէն վերջ, անոր յաջորդները, քիչ մը անփոյթ գտնուեցան ռուսական գործօնին հանդէպ, հակառակորդ ուժերու խաղը փոխադրելով Գերմանիոյ եւ Ֆրանքեւբրիտանական խմբակցութեան միջեւ: Գերմանիոյ խորտակումով, անոնք ներկայիս իրենց յոյսը դրած են անգլեւսաքսոն պաշտպանութեան վրայ, դիմագրաւելու համար ռուսական պահանջները: Ուստի երբ խորհրդային կառավարութեան ծանուցագիրները արծարծեցին այս խնդիրը, Անգարայի մէջ բացէ ի բաց ակնակեցին 1939ի անգլեւֆրանքեւբրիտական երբեակ համաձայնութեան, որով իւրաքանչիւր ստորագրող կառավարութիւն պարտաւոր էր օգնել միւս կողմերուն, Մէյներկրականի մէջ վէճ մը ծագելու պարագային:

Թէեւ անհատականի պարագայ մըն է, բայց առաջին ակնարկով մարդ կը տարուի մտածելու թէ Ի. Միութիւնը իր նպատակին հասնելու համար ուրիշ միջոց չունի, բայց եթէ բռնի ուժը, որովհետեւ Թուրքիա տեղի պիտի չտայ որքան ատեն որ ինքզինքը ապահով զգայ Արեւմուտքէն: Միւս կողմէ Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն չունի կազմակերպուած կուսակցութիւն մը, ճնշելու համար կառավարութեան վրայ, որպէսզի ան բարեփոխէ իր տեսակէտը: Նոյնիսկ փոքրամասնութիւնները չեն կրնար անոր վրայ ազդել: Այդ մասին Թուրքիա Թերեւս աշխարհի միակ երկիրն է, ուր Ի. Միութիւնը հիմներորդ թեւ մը չունի:

մար հայրենասիրութիւնը ամբոխային սրամտութիւններու հետ:

Հայրենիքին հետ եւ հայրենիքին համար, բայց ոգիով մէկ ու աշխատանքով ու զոհաբերութեամբ միացեալ:

Հայրենիքը պէտք ունի իր բոլոր զաւակներուն, ներսը ըլլան անոնք թէ դուրսը:

Հայրենադարձը զօրութեան ազդակ դարձնենք, ո՛չ թէ պառակտումի, այսինքն՝ ազգային տկարութեան:

Մտածենք հայրենիքի մասին, զօրացնենք: Բայց չմոռնանք հայութիւնը, հզօր պահենք զայն, ո՛ւր ալ ըլլայ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ մեծ գործ պիտի ստանայ մեր երկրին մէջ։

Փայտէ կարկահներու (տէզկեահ) տեղ պիտի շինուին մետաղէ կարկահներ, տարեկան հինգ հարիւր հատ։ Պիտի արտադրուին նաեւ դիւղատնտեսական գործիքներ, ջուրով դարձող փոթորակներ (թիւրպին), ճնշիչներ, ինքնաչարժ մեքենաներ եւ հեծանիւներու անջատ կտորներ, սեղանի եւ պատի ժամացոյցներ, բարձր ճշգրտութեամբ աշխատող փոքր մեքենաներ եւն։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ գործերու յատկանիշերէն մէկն է վիշապը, որուն կարելի է հանդիպիլ Հայաստանի հին գորգերուն մէջ՝ կարմիր, կանանչ եւ բաց կապոյտ գոյներով։ Այժմ մեր գորգագործները կ'աշխատին հին գորգերու ազգային զարդարանքները վերարտադրել, առանց կորուելու արդիականութենէն։

ՅՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԹԱՏՐՈՆԻ պատմութեան համամիութենական համադումարին առթիւ, որ բացուեցաւ Մոսկուայի մէջ, Նոյ. 22ին, խորհրդային ժողովուրդներու թատերական արուեստի պատմութեան մասին զեկուցում մը կարդաց Գ. Գոյեան։ Հայ թատրոնի պատմութենէն դրուագներ կարդացուեցան եւ քննութեան ենթարկուեցան Վ. Թերղիբաշեանի կողմէ։ Գիտական զեկուցում մը կարդաց Գոյեան—«Հայ թատրոնի 2000 ամեակը»։

ԵՐԵՒԱՆ, 22 Նոյ. (Իզվեստիա).— Մայրաքաղաքի մատուռրականութեան ուշադրութիւնն այս օր գրաւուած է «Մեսրոպեան» պետական դրադարանի 25 ամեակով։ 1921ին դրադարանն ունէր 40 հազար գիրք, այսօր՝ երկու միլիոն։ Դրադարանին մէջ կան բացառիկ գիրքեր, ինչպէս 1512ին Վենետիկի մէջ տպուած «Պարզատոմարը», առաջին հայերէն քարտէսը եւ այլն։ Մինչեւ այսօր հրատարակուած հայերէն գիրքերու 60 %ը կայ այնտեղ։

Գիրքերու հաւաքումը կը շարունակուի փոխանակութեամբ արտասահմանի հետ։ Ներդաղթող հայերը բազմաթիւ թանկագին գրքեր են նուիրած Պետական Գրադարանին։

ԼԵԹՈՒԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ խումբ մը, Երեւան հասած է վերջերս, դիւմաւորութեամբ Լեթուան դրողներու միութեան նախագահին, մօտէն ծանօթանալու համար Հայաստանի գրական միութեան, դիւղատնտեսութեան եւ գրականութեան։ Պատգամաւորները այցելած են թանգարանները, կրթական հաստատութիւնները, թատրոնները։ Ներկայ եղած են «Անուշ»ի եւ «Օթէլլո»ի ներկայացումներուն։ Այցելած են նաեւ պետական ձեռագրատունը։ Պատգամաւորները մէկ շաբաթ մնալէ վերջ, մեկնած են Վրաստան եւ Ատրբէյճան։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարարութիւնն ու կուսակցութեան կազմակերպութիւնները ժողովուրդին կրթական մակարդակը բարձրացնելու նպատակով կազմակերպած են երկրին բոլոր մասերուն մէջ դանազան նիւթերու վրայ դասախօսութիւններ։ Ութ ամսուան ընթացքին կատարուած են 1500էն աւելի դասախօսութիւններ, երկու հարիւր ուսուցիչ, դիւղատնտես, բժիշկ դասախօսներու կողմէ, չիսուն երեք նիւթերու շուրջ։ Դասախօսութիւններուն ներկայ եղած են տասնեակ հազարաւոր աշխատաւորներ։ Դասախօսներու մէջ կը գտնուին ակադեմականներ՝ Վ. Համբարձումեան, Եղիազարեան, Ղափանցեան, փրոֆէսօրներ՝ Ա. Ղազրիպեան, Ա. Միքիմանեան, Գ. Սեւակ, Բաիկեան եւ ուրիշներ։

Հակառակ այս բոլորին սակայն, «Պիտա - լուսաւորական դրուածքը տակաւին չի ապահովեր Համ. կեր. կոմիտէի որոշումներու լրիւ իրագործումը եւ գաղափարական աշխատանքի արդի պահանջներու, հնգամեակի քաղաքական ու տնտեսական խնդիրներու կատարումը», ինչպէս դիտել կուտայ «Ս. Հայաստան»։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ԳԱՌԱՋ»ԻՆ

ՃՇՏՈՒՄՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 9 Դեկտ.— Երկու օր առաջ միայն ձեռքս հասաւ, ընդ այլս, օրաթերթիդ 29 Նոյ.ի թիւը, ուր Պ. Ցովհ. Զալըգեան կոնդակ թղթակցութիւն մը ունէր ի մասին Լոնտոնի մէջ, Նոյ. 22ին սարքուած հանդէսին։ Զանց ընելով կարգ մը աննշան վրիպակներ (Օր. Պ. Խաչատուրեանի անունը «Ցարութիւն» չէ, այլ՝ Արտաչէս. Տիկ. Ա. «Նորի» չէ, այլ Նորրիս, եւն. եւն.) հարկ կը զգամ ընել հետեւեալ ճշտումները.—

1 — Մեր ճառին նիւթը «Էջմիածինի կաթողիկոսութիւնը փառաբանել» չէր, (որչափ ալ ինքնին դնահատելի նիւթ մը ըլլայ) այլ՝ Աթոռի փոփոխութեան պատմականը ընել, եւ այդ առթիւ վեր հանել Էջմիածինի կատարած կենսական դերը մեր ազգային կեանքին մէջ։

2 — Ստոյգ է որ մեր մտքէն անցաւ հրաւիրել Ծանօթ երգչուհի Հայկանուշ Թորոսեանը, բայց ժամանակի կարճութեան պատճառով միայն կարելի չեղաւ մեր մտադրութիւնը իրականացնել։ Հետեւաբար հիմնովին սխալ է դայն վերագրել «քանի մը ջողերու», որոնք որպէս թէ «արգելք եղած են, առարկելով թէ 150 ռուկի ծախք պիտի ըլլայ»։

3 — «Դիտողութեան» մէջ բոլորովին սխալ հասկցած է անգլիացի եկեղեցականին (որ «եպիսկոպոս մը» չէ) մէկ ակնարկը։ Ան երբեք չըսաւ թէ «իւրաքանչիւր եկեղեցի միջին հաշուով չարաթական 5000 րուբլի եկամուտ ունի հաւատացեալներէն», այլ թէ՝ ինք, կիրակի մը, ներկայ եղած է Ռուսիոյ մէջ (ոչ ի Հայաստան) եկեղեցական արարողութեան մը, ուր օրուան նուիրահաւաքութիւնը՝ ներկայ հաւատացեալներէն՝ յանդած է 5000 րուբլիի։

4 — Սխալհասկցուած է նաեւ հանդէսի վերջաւորութեան յայտարարութիւնս։ Երբեք չեմ րսած թէ «Էջմիածինը եւ կաթողիկոսը (եկեղեցական մը վերջին բառը առանց յարդական տիտղոսի մը չի գործածեր) ամբողջ յոյսը դրած են արտասահմանի վրայ, առանց արտասահմանի հայութեան օգնութեան Ս. Էջմիածինը չի կրնար ապրիլ, Պ. Քիւրքճեանը քանի մը օրէն նամակով ձեզի պիտի դիմէ»։ Յայտարարութեանս այդ մասը եղած էր հետեւեալ ձեւով.— «Ս. Էջմիածին պէտք ունի արտասահմանի հայութեան օժանդակութեան, իր տնտեսութիւնը աւելի ամուր հիմքերու վրայ դնելու, եւ մասնաւորապէս՝ Գէորգեան ճեմարանի մէջ սաներ պահելու համար։ ...Որպէսզի Լոնտոնի Հայերս եւս կատարենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ Ս. Էջմիածնի, կազմուած է հանգանակիչ Յանձնախումբ մը, մեր գլխաւորութեամբ եւ անդամակցութեամբ՝ դաղութիս Ս. Էջմիածնիգացած երկու պատգամաւորներու, Տօքթ. Իւթիւճեանի եւ Պ. Ս. Քիւրքճեանի։ Յարմար առթին դիմում պիտի ըլլայ ձեզի այս մասին։

ՇՆՈՐՀՔ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Սակայն գործելու այն միջոցը, որուն կը վստահի Ա. Աիութիւնը, խոնարհեցնելու համար իր հակառակորդը՝ այն լարուած վիճակին է ուր կ'ապրի այսօրուան Թուրքիան.— մէկ միլիոն դինուոր ղէնքի տակ, ճարտարարուեստ մը չարժման մէջ դրուած ազգային պաշտպանութեան համար, դինուորական եւ ռազմական նպատակով մը որ կը ներկայացնէ ամբողջ եկամուտին մէկ երրորդը, հաղորդակցութեան ճամբաներ՝ կրճատուած երեք եւ կէսով, ջրային ճամբաները ականուած. ահա այս դժուարութիւններն են, որ, Սուլեյմանիոյ կարծիքով, ի վերջոյ պիտի խորտակեն Թրքական անհաչտութիւնը։ Աւտնցմէ վեր կայ նաեւ ամենօրեայ ջլատարտ մը, որուն մասին հետեւեալ օրինակը բաւական ճիշտ գաղափար մը կուտայ։ Մոնթրէոյի պայմանագրին համաձայն, Ա. Միութիւնը մինչեւ 1946 Օգոստ. 8ի գիշերը պայմանաժամ ունէր, Նեղուցներու վարչաձեւին վերաքննութիւնը պահանջելու համար, այլապէս պայմանագիրը մեքենաբար պիտի չարունակուէր։ Մոսկուա լռեց մինչեւ վերջին վայրկեանը եւ Թուրքերը կը խայտային արդէն, հինգ տարուան հանդիստի մը հեռանկարին առջեւ, որու ընթացքին տիրող գոյավիճակը պիտի պահուէր, երբ ռումբի մը պէս պայթեցաւ այն լուրը թէ խորհրդային ներկայացուցիչը պաշտօնապէս խնդրած էր պայմանագրին վերաքննութիւնը։

Պաղ ջուրի լոգանքի այս վիճակին ենթարկուած որեւէ ժողովուրդ, բայց Թուրքէն, խորտակուած պիտի ըլլար։ Բայց նախկին հիւանդը առղջ է եւ դիտէ թէ Անգլեւսաքսոններու չահը կը պահանջէ ուժգնօրէն զօրաւիդ հանդիսանալ իրեն։։

Մինչ այս մինչ այն, պարագաները կը հարկադրեն Մեծն Բրիտանիան հետեւիլ երկու տարբեր քաղաքականութիւններու, Եգիպտոսի և Թուրքիոյ իր յարաբերութեանց մէջ։ Մինչ ուժ կուտայ Թուրքիոյ մերժել Նեղուցներու պաշտպանութիւնը բաժնելու Հիւսիսի իր դրացիներուն հետ, միւս կողմէ ընդհակառակն ճնշում կը բանեցնէ Եգիպտոսի վրայ, որպէսզի այս վերջինը իրեն յանձնէ Սուէզի Ջրանցքին պաշտպանութիւնը։

ԱՅՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

Թուրք զինուորական ուժերէ 20 հոգի եւ ոստիկան զօրաց հազարապետ Սիւլէյման էֆէնտի, կը սպաննուին վախտականներուն կողմէ, հետապնդումի ընթացքին։ Ապստամբներու մէկ մասը կը ձերբակալուի թէեւ, բայց շատերը կը յաջողին խուսափիլ, օգտուելով գիշերուան մութէն։ Փըրկուած էին, այս կերպով, մասնաւորաբար բոլոր այն հայ հրոսակները, որոնք ոստիկան զօրքերու եւ իսլամ բնակչութեան վրայ կը յարձակէին, ոճիր եւ մահկը սփռէին ամենուրեք։

Հրոսակներէն մէկը հինգ իսլամ սպաննած էր, իսկ ուրիշ մը, դարան մտնելով հայկական գիւղի մը՝ Օտիճաքի մէջ, ոստիկան դինուոր մը եւ 14 իսլամ սպաննած էր։

Զէյթունի մէջ, ապստամբութեան զեկավար դէմքերէն Մելքոն անունով հայ մը, ձերբակալութենէն վերջ երբ հարցաքննուեցաւ, յայտնեց թէ՝ լուր կըտարածէը ամենուրեք, որ Անգլիացիները իսքէնտէրուն ցամաք եկած են։ Այս կերպով, ամէն դժուարութիւն կը յարուցանէը Օսմանեան կառավարութեան դէմ, միաժամանակ հրահանգ տալով ըմբոստներուն, որպէսզի չարունակեն ապստամբութիւնը։

Դարձեալ Մելքոնի խոստովանութենէն համաձայն՝ ապստամբութեան զեկավար դէմքերէն չատեր, Օսմանեանկառավարութեան բարիքները վայելած մարդիկ էին։ Կառավարութիւնը, այս կերպով, ձեռք կ'անցընէր ապստամբներուն պատկող պաշտ. կնիքներ, փաստաթուղթեր, զէնք եւ բազմաթիւ այլ ապացոյցներ, որոնք կը հաստատէին հազարաւոր Հայերու մեղսակցութիւնը։

Հնչակեան եւ այլ հայ կուսակցութիւններ, ըմբոստութեան կեդրոններ հաստատած էին Պիթլիսի, Էրզրումի, Մամուրէթիւլազիզի, Տիարպէքիրի, Սվազի, Տրապիզոնի, Անգարայի եւ Վանի մէջ։

Տակաւին պատերազմը չսկսած, այդ կեդրոնները կազմակերպուած էին արդէն ամէն կերպով, ու պատրաստուած էին, ըստ հրահանգի, լծուելու գործօն աշխատանքի։

ՎԱՆԱՑ ՄԷՋ

Երբ պատերազմը հռչակուեցաւ, ռուս բանակները՝ հայ կամաւորներու օժանդակութեամբ, յարձակման անցան։ Վանայ հայ բնակչութեան կացութիւնը փոխուեցաւ յանկարծ։ Բազմաթիւ Հայեր, կազմակերպութիւններ եւ յարձակման միութիւններ ստեղծեցին. թէեւ բաւական ժամանակի կը կարօտէր այս գործը։

Վերին հայ կազմակերպութիւններէն եկած հրահանգներու համաձայն, անհրաժեշտ էր համբերել, մեծ խոհեմութեամբ, մինչեւ որ ռուս զօրքը մուտ գործէր Վան, ու կարելիութիւններ ստեղծուէին միասնաբար գործելու։ Կանխահաս ոեւէ ընդգործողութիւն, առիթ կրնար ստեղծել ընդունայն արիւն հոսեցնելու,— հետեւաբար չուտով տկարանալու։ Պէտք էր նկատի ունենալ նաեւ, որ ձիւնածածկ ճամբաները արգելք պիտի հանդիսանային ռուս բանակի արագ առաջխաղացումին։ Համաձայն ռուս սպաներու հետ գոյացած համաձայնութեան, Հայերը պիտի միանային ռուս ուժերուն այն րոպէին, երբայդ վերջիններն մտած ըլլային գործնապէս՝ Վան։

Բոլոր այս մանրամասնութեանց անտեղեակ կարգ մը գիւղացի Հայեր, Գատը Իսմայիլը (դատաւորը) եւ քանի մը ոստիկան զինուորներ սպանած եւ հեռագրաթելերը կտրած էին։

ԱՐԻՒՆՈՑ ԿՌԻՒՆԵՐ ԵՒ ՋԱՐԴ

1915ին, Թիմար գիւղին մէջ, մինչ ոստիկան զինուորներու խումբ մը զբաղած էր գիւղին ոչխարները համբելով, հաղարի մօտ զինեալ Հայեր յարձակում կը գործեն։ Եւ ոստիկան զինուորները, եւ իրենց հրամանատարը, Սիւլէյման էֆէնտի, կը սպաննուին։

Ինքնապաշտպանութեան նպատակով, երկու իսլամ գիւղերու մէջ գտնուող Հայեր, հայաբնակ գիւղեր կը փոխադրուին ու կը սկսին յեղափոխութեան պատրաստուիլ։ Մինչ երիտասարդ Հայեր կը գրաւեն կենսական կէտեր, ուրիշներ կը հրաւիրուին ղէնքի տակ։ Պիթլիսի, Վանի եւ Շատախի միջեւ, հեռագրական հաղորդակցութեան ոեւէ միջոց չէր մնացած, որովհետեւ ըմբոստները կըտրած էին հեռագրաթելերը։ Կառավարչատուները յարձակման ենթարկուած էին եւ երկու հոգի սպաննուած։ Գիւղերու մէջ իսլամ բնակչութիւնը հաւաքաբար կը սպաննուէր, իր կարգին։

Լուր առնելով որ Շատախի, Հաւասուրի, Թիմուրի եւ Քատէչի ապստամբական չարժումը խեղդելու համար Նահանգային կեդրոնէն օգնական ուժեր կուգան, Վանի Հայութիւնը կրակի տուած էր Համիտ Աղայի զօրանոցը եւ ոստիկանական պահականոցները։ Միւս կողմէ, ձեռնարկած էր անմարդկային կոտորածի մը։

Միայն Վանի մէջ ապստամբութեան դրօշ պարզող Հայերու թիւը՝ հինգ հազարէ աւելի էր, ու բոլորն ալ զինուած էին ամէնէն արդիական ղէնքերով։ Մինչեւ մահ, անոնք կը պաշտպանէին իրենց դիրքերը։ Կառավարչատունը, զին. հաստատութիւնները, Հանրային Պարտուց չէնքը, Օսմանեան Դրամատունը եւ այլ պաշտօնական չէնքեր՝ քանդուած էին։ Իսկ իսլամ թաղերը, կրակի տրուած։

(13) (Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ ծնունդները այս տարի աւելցած են 55 առ հարիւր :

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԻ տաղնապը այնքան սաստկացած է Իտալիոյ մէջ որ, կեդրոնական եւ հարաւային շրջաններու թերթերը կրնան դադրիլ քանի մը շաբաթէն :

UNRRAն իր գործունէութիւնը պիտի դադրեցնէ Դեկտեմբեր 31ին, համաձայն Ատլանտեան-ներու որոշման : Դեկտեմբեր 11ին, կազմակերպութեան 6րդ եւ վերջին ընդհ. ժողովին մէջ, (Ուշինկթըն), խորհրդային եւ լեհական պատուիրակները առաջարկեցին նոր ժողով մը գումարել 1947 ապրիլին, բայց Անգլիա եւ Մ.Նահանգները մերժեցին, դիտել տալով թէ այդ պիտի նշանակէր շարունակել գործունէութիւնը : Խորհրդային պատուիրակը դիտել տուաւ թէ կազմակերպութեան գործը վերջացած չէ, թէ տակաւին 750 միլիոն տոլարի պաշար պիտի փոխադրուի կարօտ երկիրներու եւն. : Անգլիւսաքսոնները անդրդուելի մնացին : Մ. Նահանգները իրենց օգնութիւնը պիտի չարունակեն նոր կազմակերպութեան մը միջոցաւ որ կը կոչուի «Ուտեստ Ազատութեան համար» եւ որ պաշար պիտի ճարէ մասնաւորապէս Իտալիոյ, Աւստրիոյ եւ Յունաստանի : Կը նշանակէ թէ Լեհաստանի ժողովուրդին առ նուազն մէկ մասը անօթութեան պիտի դատապարտուի : Լեհաստան կորսնցուցած է իր արջառին աւելի քան կէսը : Աւելի քան մէկ միլիոն ռազմագերիներ ոչ ձի ունին, ոչ կով, ոչ ալ մեքենաշարժ արօր : UNRRAն 120 միլիոն սթերլինի մթերք ղրկած է մինչեւ հիմա, բայց երկիրը միշտ կարօտ է արտաքինօգնութեան :

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ Բաքֆէլըր յանձն առած է 2.125.000 սթերլին տրամադրել եւ հոգ մը գնել Նիւ Եորքի կեդրոնին մէջ, իբրեւ պաշտօնատեղի Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան :

ԳԵՐՄԱՆ ՀՈՍՔԱԿԱՒԱՐ ՆԻԿԱԳԱՎԱՐԸ Տոքթ. Վիլհելմ Փուրթվանկլըր կը դատուի մասնաւոր տեսանի մը առջեւ, Պերլինի մէջ, ամբաստանուած ըլլալով իբրեւ «ղեսպան նացիական մշակոյթի» : Դատաւորներն են հինգ Գերմաններ եւ երկու Գերմանուհիներ : Ամբաստանեալը, որ 60 տարեկան է, ուժգնօրէն պաշտպանեց ինքզինքը, պնդելով թէ ինք արուեստագէտ է, թէ արուեստը քաղաքականութենէն վեր կը մնայ, թէ բոլոր վէճերը ունեցած է քարոզութեանց նախարարին՝ Կէօպէլսի հետ եւն. : Քանի արուեստագէտներ եկած էին բարի վկայութիւն տալու : Երբ դուրս եկաւ, տուն առաջնորդուեցաւ ռուսական կարքով մը :

ՀՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը չարունակուին Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան մէջ : Քառասուն հոգինոց նոր խումբ մը մասնաւորապէս կը բողոքէ արտաքին նախարար՝ Պէվինի վարած քաղաքականութեան դէմ :

ԱՔԹՆԻՔԻՆ կը հեռագրեն թէ հրոսպետ Սոկրատ Քոնտուլիս, որուն ձերբակալութեան համար 24 միլիոն սրախմի խոստացածէր կառավարութիւնը, ապաննեցաւ ընդհարումի մը պահուն :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ բանուորներու միութիւնը որոշեց վար դնել 400 Թոն սուրճ, մինչեւ որ ժողովուրդը ստանայ նոյեմբերի բաժինը :

ՆՈՐ ԿԻՒԻՆԵՐ Ծագեցան անգլիացի գինուորներու եւ Իտալացիներու միջեւ, Փառավայի մէջ : Հոմէն կը հեռագրեն թէ 150 անգլիացի գինուորներ փողոցներէն անցան «Աստուած պահէ թագաւորը» երգելով, յետոյ յարձակեցան անցորդներուն եւ խանութներու վրայ : Զորս հոգի սպանուեցան, 15 հոգի վիրաւորուեցան : Պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ քաղաքին մէջ : Իտալացիները կը պահանջեն հեռացնել անդլ. զօրքը, իսկ Դաշնակիցները կը մտածեն վերստին դրաւել քաղաքը :

10 ՄԻԼԻԱՌ 702 ՄԻԼԻՈՆԻ նոր թղթադրամ չրջաբերութեան հանուած է վերջին չաբթուան ընթացքին :— Նորէն կը հերքուին այն լուրերը թէ Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ եւ *ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ* համաձայնութիւն մը կնքեցին Մարսէյլի մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ : Պիտի ընտրուին 17 ընկերվարականներ, 42 համայնավարներ եւ 4 արմատականներ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Շավիլի Մ.ճուղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր անդամուհիներէն Տիկիններ Ս. Տէր Գալուստեան, Թ. Սաղաթէլեանի, Արմենուհի Թումանեանի եւ իրենց պարագաներուն իրենց մօր եւ ազգականին ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Միքայէլեան, Խաչատուրեան, Տէյիրմէնճեան, Մանուկեան, Սարգիսեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Կապոյտ Խաչի, Սանուհիներու Միութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով հեռագրով եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին այրի տիկին ՇԱՀԶԱՏԻ ՏԻԳՐԻՄԷՆՃԵԱՆի (ծնեալ Սամուէլեան, Մաղնիսացի) դառնագին մահուան առթիւ :

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտք ունին երկար ատենէ ի վեր :

Կը խնդրենք մասնաւոր ուշադրութիւն չսպասել եւ հաշիւները փակել մինչեւ տարեգլուխ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Գոմիտաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակը Փարիզի մէջ

Պատուոյ նախագահութեամբ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆի, կաթող. լիազօր :

Կիրակի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 17ին, Salle Gaveau մէջ, (45 rue La Boëtie) :

« ԳԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՄԵՐԳ »

Կազմակերպուած Փարիզի Հայկական-երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Ցայտագրին մէջ պիտի դործադրուին վարպետին մշակած գործերէն 40 կտորներ, խմբերգի, մեներգի եւ դաշնակի համար : Նախօրօք ապահովել տոմսերը հետեւեալ հասցէներէն.— Հրանտ Սամուէլ, Սապոնճեան, 39 rue Trévise, Բամպուք-ճեան 9 rue Jouy Rouve, Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Պարթեւեան 14 rue Petit, Paris (19) : Համերգին օրը տոմս պիտի չի ծախուի սրահը :

ՀԱՄԵՐԳ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Théâtre de la Rue d'Alger

15 Դեկտ. կիրակի գիշեր, ժամը 21ին Հովանաւորութեամբ կաթող. լիազօր պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՝աբէ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆի :

«Արմենիա» երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի :

Ցայտագիրը ամբողջովին կազմուած է ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի եկեղեցական թէ աշխարհիկ գործերէն, իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ :

Ծանօթ.— Համերգին օրը կիչէն տոմս չի ծախուիր : Կանուխէն ապահովել դիմելով Պ. Պ. Ց. Մալաքեանի՝ 3, Bld. Th. Thurner, Tél. L. 09.02 : Ե. Արմէնի՝ 39, rue St. Savournin, Tél. G. 76.83, Ս. Ալթունեանի՝ 2 rue des Petits St. Jean, Հացագործեանի՝ 15 rue Longue des Capucins, Tél. C. 05-78 եւ երգչախումբի անդամներուն :

Երգահանդէս Լիոնի մէջ ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(ԼԻՈՆԻ ՕՓԵՐԱՑԻՆ)

15 Դեկտեմբեր, կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ (Salle Rameau) մեծ սրահին մէջ :

Տոմսերու գիները 50, 75 եւ 100 ֆրանք :

Դիմել Ց. Տէյիրմէնճեան՝ 69 Cours Lafayette Արմենակ Աւետեան՝ 205 rue Duguesclin, Կէնճեան եղբարք՝ 45 rue de Bonnel, Գ. Ֆէլլահեան՝ 50 rue Dunoir, Ուզունեան՝ 34 rue Dunoir, Béal: 15 rue de la République, Տէսինի համար Ֆօթօ Կարօ :

ՕՐ. ՍԻՐՈՒՀԻ ԻՆՃԻԼԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ Տիկ. Գարգուհի Սէրճանեան, Ֆր. Կ. Ասչի չրջ. վարչուհեան : Ստանալ «Ցառաջ»էն :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ երեկոյթ - պարահանդէսը, 11 Յունուար չաբթի երեկոյ, 7 rue Saulnier : Մանրամասնութիւնները յայտրդով :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

12 Յունուար, կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ֆրանսուա Քօփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ : Դեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Պօղոս Պօղոսեանէ, Վազգէն Սոմունեանէ, եւ Հրանտ Փաստրմաճեանէ 1000ական ֆրանք, իսկ Պ. Թումաս Թումասեանէ 1500 ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Պօմոնի մանկապարտէզի հոգաբարձութիւնը իր երկրորդ եւ վերջին կոչը կ'ուղղէ բոլոր անոնց որ կ'ուզեն իրենց թեկնածութիւնը դնել՝ վարիչ - մանկապարտիզպանուհութեան պաշտօնին համար : Պայմանաժամ.— մինչեւ 21 Դեկտ. : Հասցէ.— 8 Allée du Puits, Beaumont :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՒՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, կազմակերպուած Պուլ. Օտտոյի Վոլտեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի :

կը խօսի ընկեր Գ. ԻՓէՔՓԵԱՆ

Այս կիրակի առաւօտ, (15 Դեկտ.) ժամը 9ին, Salle Internationale մէջ, 230 Chemin de la Madrague, Bld. Oddo, առնել թիւ 70 հանրակառքը :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ», Սէնթ Աննի «Քեռի» խումբին Ջ. դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին : Պիտի դասախօսէ ընկեր ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ :

ՍԻՕԼԷՕՋԻ ՎԵՐԱՇԻՆԱՑԸ իր վերակազմութեան առթիւ կը սարքէ ընտանեկան խնջոյք մը, որուն սիրով կը հրաւիրուին փարիզեան չրջանի բոլոր Սիօլէօզցիները եւ բարեկամները : Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ արեւելեան նուագ, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, Ադամին սրահը, 4 rue de la Défense, Issy les Moulineaux

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société-rediger vos actes d'achat, vos contrats de gérance-toutes formalités.—

PH. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique,

41 Rue du Muy, Marseille

Tél. D. 43-54

ԱՌԻԵՏՐԱԿԱՆՆԵ՛Ր.— Ձեր կազմած ընկերութեան կանոնադիրը յօրինելու, Ձեր կալուածական գնումներու եւ ժերաւնի պայմանագիրներու եւ ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութեան համար դիմեցէք վերի հասցէին :

ԱՋՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. **ՔԼԷՓԷՐ**

Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

«ԹԷՐԾՊԻՏ»

5, Rue Bergère, Paris (9)

Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65

Պօղոս Գույումճեան (բաճռնիստ) որուն անց եալ Յունուարին կազմակերպած արեւելեան գերեկոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս անգամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները *ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ*, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրիկուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի ճոխ աղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցութեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու : *Բաց է ամէն օր :*

ANTONIN

COIFFEUR – PARFUMEUR

24, Bld. des Capucines, Paris (9) Tél. Opé. 66-10

Արանց եւ կանանց մասնաւոր բաժիններ, Տէր եւ Տնօրէն Բ. Ամէմեան (Jacques), էնտիֆրիզապլ, ներկ, օնտիւլասիոն, մէդ–ան–փիլ, մասաժ, մանիւքիւռ, վիտիքիւռ եւ ամէն տեսակ խնամք մորթի եւ մազերու համար :

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie:** *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափագեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13)* Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղորդակցութիւն՝ métro : Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:*

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 15 Décembre 1946 Կիրակի 15 Դեկտեմբեր

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4880–Նոր շրջան թիւ 519 · Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՀԱՄԵՍՏ

Ամէն անգամ որ գրիչ կը չարժենք, խօսելու համար Խ· Հայաստանի դրական-դեղարուեստական կեանքի մասին, կը փորձենք դրական կողմերը դիտել, անտեսելով չատ մը վրիպումներ: «Լաւ ըսենք որ լաւ ըլլայ»:

Եւ սակայն, ամէն օր իրար կը հրմշտկեն մեկը միւսէն վրդովիչ այլանդակութիւնները:

Ջայն չհանել՝ պիտի նշանակէր մեղսակից հանդիսանալ: Ուրիչ խօսքով՝ նուիրագործել արատաւոր դաղափարներ, նախապաշարումներ, բառեր ու խօսքեր, որոնք հետեւանք են անհոդութեան, ծուլութեան, տգիտութեան:

Մենք անհուն խանդաղատանքով կ'արձանագրենք ինչ որ կը կատարուի այնտեղ: Ու միշտ պատրաստ ենք նորութիւն, բան, մինչեւ անգամ բա'ռ սորվելու:

Մենք սակարկութեան չենք դներ այս հայրենասիրական պարտականութիւնը:

Բայց, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ որ իրենք ալ քիչ մը լայն բանան իրենց աչքերը, քիչ մը յոդնութիւն կրեն, լրջօրէն հետեւելու համար Հայկական Սրատասհմանի ստեղծագործական ճիգերուն:

Թէեւ արմատախիլ եւ ցիրուցան, հարիւրաւոր տարիներու վաստակ ունինք մենք:

Միայն վերջին հարիւր յիսուն տարիներու, եւ ամենավերջին՝ տարագրութեան 25 տարիներու պատկառելի նուաճումները պիտի կրնային բարեւ կեցնել ամէնէն ինքնահաւան ակադեմականը:

Թող ասուին ոչ իրենք, ոչ ալ իրենց ինքնակոչ ուղեկիցները ու բարեկամները, երբ այնքան վրդովումով կը խօսինք այս մասին:

Ոչ կուսակցական խնդիր ունինք այստեղ, ոչ հասուածական, ոչ ալ քաղաքական: Մեր ամբողջ մտահոգութիւնը,— փոխադարձ ճանաչում, լրացնելու, զարգացնելու, ճոխացնելու համար Հայկական Մշակոյթը:

Եթէ մենք զրկուած ենք Արարատի չուքէն, կամ Արաքսի եւ Հրազդանի լուսապայծառ, հայրենաչունչ ափերէն, այդ չի նշանակեր թէ անապատէն եկեր ենք եւ Սառուցեալ ովկիանոս կ'երթանք:

Չի բաւեր քանի մը դիրք թղթատել, ափ մը «բարեյոյս»հաւատափոխ ուսումնականները զատել, հիւրասիրել, եւ ապա յիմար-իմաստուն վճիռներ արձակել:

Այդ բոլորը ի վերջոյ կը ծառայեն պարզապէս կեղծիքը եւ միջակավարութիւնը զարգացնելու, միջակէն ալ վար իջեցնելով դիր, լեզու եւ դրականութիւն:

Մեր մէջ, կուսակցութեան մը կեդր· կոմիտէները չեն որ ուղեգիծ կը պարտադրեն դրականութեան եւ արուեստի համար: Եւ երբ կը խօսինք, օրինակ, լեզուի խաթարումներու մասին, Դաշնակցականներու մեղքերն ալ չենք ժխտեր:

Ինչո՞ւ այս դառն խորհրդածութիւնները:

Անցեալ կիրակի, ակնարկ մը նետելով Հայաստանի Գրողներու համագումարին վրայ, որ տեւեց Սեպտ· 25էն Հոկտ· 1, յիշեր էինք Եդ· Թոփչեանի զեկուցումը՝ «Սրատասհմանեան ժամանակակից հայ դրականութեան մասին»: Եւ յայտներ էինք վճիռները, որոնք իսկապէս տխուր դաղափար մը կազմել կուտային զեկուցանողին հմտութեան, դատողութեան եւ ճաշակին վրայ:

Ահաւասիկ ապացոյց մը եւս, նոյնքան պատկերազարդ·

— «Անհրաժեշտ է նշել որ յատկապէս պատմական թեմայով գրուած գեղարուեստական երկերում շատ աւելի ցայտուն կերպով է արտայայտուել նացիոնալիստական գաղափարախօսութիւնը եւ բուրժուական ռէակցիոն պատմագրութեան ապատաւոր սկզբունքները: Ազգայնական գրողները (Շանթ, Ահարոնեան, Օշական, Համաստեղ) իդէալականացնում են պատմական անցեալը, այն դարձնում մարդկային գոյութեան բացարձակ չափանիշ՝ ժխտելով ապագայի որեւէ հեռանկար»:

Հարցուցէք թէ կարդացե՞ր են:

Ամենագէտ զրաղատին համար խեղկատակութիւն է Կ· Զարեանի վերջին վէպն ալ, «Նաւը լեռան վրայ»:

Հարկ եղաւ 25 տարի սպասել, մինչեւ որ բարեհաճեցան կարդալ ու փառաբանել Րաֆֆին, Սիամանթօն, Վարուժանը, Սեւակը, Զօհրապը եւն:

Պայմա՞ն է որ երկրորդ 25ամեակ մը պատահինք, որպէսզի բարեհաճին մնացեալն ալ ճանչնալ ու դնահատել···

Շ·

Խ· ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆ

Երգ կռունկի մասին

Կռո՛ւնկ Հայոց, մոխիր կար ես թեւերին՝
Երբ չուեցիր,
Թրջուած էր ես աչքը Հայոց արցունքներից,
Երբ չուեցիր,
Ասիր «Ձե՛մ գայ էլ Հայաստան, մա՛հ է այնտեղ,
Աւե՛ր, աւա՛ր»
Սեր երկրի պէս աւեր բոյնդ կարի թողիր
Ու չուեցիր:

Ու չուեցիր, ուր գնացիր Հայոց վշտից,
Դու դարս չեկար,
Ամէն ջրում, ամէն հողում մի տարագիր
Հայի տեսար,
Ականջ դրիր մէկի հարցին, մէկին թողիր
Անպատասխան,
Եւ աշխարհում նրանց նման՝ ես քեի պէս
Բոյն չտեսար:

Եկար տեսար Հայաստանում ժայռի վրայ
Վարդ է բացուել,
Եկար տեսար գարնան հովից՝ անգամ չոր ծառն
Է կանաչել·
Եւ նախանձից Մասիսն այնման թեհուել է, որ
Արագն անցնէ,
Ծուխ է ելնում ամէն տնից ու ամէն հաւ
Բոյն է դարձել:

Եկար մեզ մօտ, ես թեւերին՝ պանդուխտների
Վի՛շտը բերիր,
Նրանց կարօ՛տն հայրենիքի ու դարերի
Ի՛ղձը բերիր ,
Եկար նորոգ բոյնդ, գտար ու չո՛ւմ ես
Բախտից հարբած,
Որ ժա՛մ առաջ փրկես մահից, բերե՛ս հեռուից
Ջո ձագերին:

Գնա՛, կռո՛ւնկ, Հայոց դաշտից ծի՛լ տար կտցիդ՝
Պանդուխտներին,
Արարատի ձի՛ւն տար թեւիդ, ջո՛ւր Արաքսից,
Պանդուխտներին,
Ականջիդ մէջ՝ մեր ե՛րգն ուրախ, աչքերիդ մէջ՝
Մեր լո՛յսը նոր ,
Մի բուռ հո՛ղ տար՝ ոտիդ կպած՝ մեր տարագիր
Պանդուխտներին:

Գնա՛, շրջի՛ր երկրէ - երկիր ու ե՛տ դարձիր՝
Բարո՛վ դառնաս ,
Երամիդ հե՛տ՝ եղբայրների՛ մեր տարագիր՝
Բարո՛վ դառնաս,
Դարձիր այնպէ՛ս ,որ ո՛չ մի տեղ ,ո՛չ մի պանդուխտ
Քեզ չսպասի՛,
Ես քեզ զարի՛ր կռունկ չասի ու չլացի՛,
Բարով դառնաս:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

Ներգաղթի հանգանակութիւնը

Հ· Բ· Ը· Միութեան դիւանէն մեզ կը հաղորդեն թէ *Իսի լէ Մուլինոյի* ներգաղթի հանդանակիչ յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ստացած եւ անմիջապէս Banque Morgan յանձնած է 4½ միլիոն ֆրանք, ի նպաստ ներգաղթին: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի օրինակելի թափով:

Լիոնի մէջ այդ առթիւ տրուած թէյասեղանի մը, որուն նախագահած է Արտաւազդ արք·, 730 հազար ֆրանքի արձանագրութիւն մը կատարուած է ի նպաստ ներգաղթին:

Կ'իմանանք թէ Ֆրանսահայ գաղութին հանգանակութիւնը արդէն հասած է 4ուկէս միլիոն ֆրանքի:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՅՄՄ·— Ներգաղթի կեդր· կոմիտէն կը հաղորդէ·—

Կարգ մը շրջաններէ մեզ կը հասնին ներգաղթողներու ձեւաւորուած գործերը որոնց չատերուն մէջ ենթականերու ծննդեան օրն ու ամիսը ճշդուած չեն: Այդպիսի գործերը լրիւ չեն կրնար նկատուիլ եւ ետ կը վերադարձուին:

Իւրաքանչիւրը ներգաղթողի հարցարանին

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ազգ· ժողովը 575 ձայնով նոր վարչապետ ընտրեց Պ· Լէոն Պլումը, որ այդ ծանր պաշտօնը յանձն առաւ մեծ դժուարութեամբ: Ընկերվարական կուսակցութիւնը իր թեկնածուքիւնը դրաւ վերջին պահուն, անակնկալ մը սարքելով:

Նոր վարչապետը 74 տարեկան է: Երբ Պ· Վէնսան Օրիոլ պաշտօնապէս յանձնեց վարչապետական իրաւասութիւնները, յանուն Ազգ· ժողովի, Պ· Լէոն Պլում Ֆրանսայի կացութիւնը ներկայացուց «դժուարին, թերեւս վտանգաւոր»: Խօսած առեն յայտնապէս կ'երեւար յոգնութիւնը:

Ազգ· ժողովի Եշ· օրուան նիստին քուէարկութեան մասնակցեցան 590 երեսփոխանները: Եօթը հոդի սպիտակ քուէ տուած էին: Լէոն Պլում չահեցաւ 575 ձայն 583 քուէներու վրայ: Սահմանադրական մեծամասնութիւնն է 310 քուէ:

Նոր վարչապետը քուէարկութենէն 15 վայրկեան վերջը սկսաւ խորհրդակցել բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն հետ, սկսելով համայնավարներէն: Այս վերջինները վճռած են բացարձակապէս ընդիմանալ «ազգային միաձայնութիւն» կոչուած երկդիմութեան· ուրիչ խօսքով, չեն ուզեր որ ալ - ձախ իրար խառնուին, ազգ· միութիւն կազմելու համար: Իրենց ուզածն է՝ քաղաքականութիւն մը որ համախմբէ եւ միացնէ բանուորական եւ ժողովրդավար ուժերը: Մորիս Թորէզ եւ ժաք Տիւքլո յատկապէս ծանրացան այս կէտին վրայ, նոր վարչապետին ունկնդրութեան առեն:

Պ· Լէոն Պլում յետոյ լսեց արմատական կուսակցութեան (Էռիօ), ինչպէս եւ ժողովրդական եւ պահպանողական հոսանքներու ներկայացուցիչները: Իրազեկները կը կարծեն թէ նոր դահլիճը կազմուած պիտի ըլլայ մինչեւ երեքշաբթի, եթէ ոչ աւելի կանուխ: Նոր վարչապետին ծրագիրն է քառասնեակ կառավարութիւն մը կազմել մասնակցութեամբ ընկերվարականներու, համայնավարներու, ժողովրդականներու եւ արմատականներու. թերեւս ներկայացուցիչներ առնէ նաեւ չափաւոր հոսանքներէն: Բոլոր հոսանքներն ալ քուէ տուին Լէոն Պլումի, վարչապետութեան համար, բայց անոր կազմած կառավարութեան ալ պիտի տա՞ն,— այս խնդիրը կախում ունի դործունէութեան ծրագրէն:

Ազգ· ժողովի Եշ· օրուան նիստին մէջ, երբ կուսակցապետները իրենց տեսակէտները կը յայտնէին, Պ· Էռիօ մասնաւորապէս չեշտեց·— 1. Ֆրանսայի կացութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ ազգ· միութեան դահլիճի մը կազմութիւնը այնպէս աշխարհն մը մէջ որ տակաւին խաղաղած չէ: Ելմտական կացութիւնը այնպիսի դժուարութիւններ կը ներկայացնէ որոնք չեն կրնար անտեսուիլ: 2.— Օրուան այս ժամուն երբ Գերմանիոյ ճակատագիրը պիտի վճռուի, Ֆրանսան պէտք է ներկայանայ միացեալ ճակատով: Ժողովը ծափահարեց նախկին վարչապետը, երբ դիտել տուաւ թէ պետութիւններ կան (Անգլիա եւ Մ· Նահանգները) «որոնք աւելի տրամադիր են ներելու նախայարձակին քան օգնելու զոհին»: Ցետոյ ուշադրութեան յանձնեց Ֆրանսական դաղթավայրերու ծանր կացութիւնը:

Լիոնի քաղաքապետը քրքրեց նաեւ մամուլի ազատութեան խնդիրը, պահանջելով վերահաստատել նախկին իրաւունքները,— ամէն Ֆրանսացի կրնայ դրել եւ հրատարակել ինչ որ կ'ուզէ, առանց նախապէս արտօնութիւն խնդրելու կառավարութենէն:

Կը կարծուի թէ նոր վարչապետը արտաքին նախարար պիտի պահէ Պ· Պիտօն, դատական նախարարութիւնը պիտի յանձնէ ընկերվարականի մը, փոխանակ ժողովրդականի, դաղթային նախարար պիտի նշանակէ արմատական մը, փոխանակ Պ· Մուրէի (ընկերվարական) եւն·:

★ *Լէոն Պլում ծնած է Փարիզ, 1872ին: Ասպարէզ նետուելէ վերջ, 1904ին Ժոռէսի հետ կը հիմնէր «Իւմանիթէ»ն: 1919ին երեսփոխան ընտրուեցաւ, 1920ին դարձաւ տնօրէն «Լը Փոփիւլէռ»ի, 1936ին վարչապետ Ժողովրդ· Ճակատի կառավարութեան, որ ընկերային լայն բարենորոգումներ հաստատեց (վճարովի արձակուրդ եւն·): 1940ին արդելափակուելով դատի քաչուեցաւ Վիշիի կառավարութեան կողմէ: 1945ին ազատեցաւ Դաչնակիցներուն միջոցաւ: Այս տարուան սկիզբը Ուշինկրէնը ղրկուեցաւ իբրեւ արտակարգ դեսպան եւ յաջողեցաւ մեծ վարկեր ապահովել:*

★ *Երէկ դրած էինք թէ գանազան կրճատումներ պիտի կատարուին, իբրեւ հետեւանք ածուխի տաղնապին: Թերթերը կը դրեն թէ ջուրն ալ բաժնեչափի պիտի վերածուի Փարիզի մէջ, նկատելով որ կարելի չէ նորոգել մաչած խողովակները:*

րուն վրայ պէտք է անպայման գրուած ըլլայ անոր ծննդեան տարին, ամիսը եւ օրը, եթէ նոյնիսկ իր ինքնութեան թուղթերուն մէջ կը պակսին այդ ճշդումները, հարկաւոր է որ որոշուած ըլլան ներգաղթի արձանագրութեանց թուղթերուն վրայ:

Կը խնդրենք մեր կոմիտէներէն նկատի ունենալ ուրեմն այս պարագան, առուգման ենթարկել բոլոր թղթածրարները եւ լրացումը կատարել վերջ միայն ուղարկել կեդրոնին:

Փարիզի Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց Կեդրոն

Առաջին Համաշխարհային պատերազմէն վերջ, Փարիզի մէջ կազմուած էր Հայագիտական Ընկերութիւն մը, Société des Etudes Arméniennes անունով: Նպատակն էր հայկական մշակոյթը ծանօթացնել Եւրոպացիներուն:

Ընկերութիւնը հիմնեց պարբերաթերթ մը, Revue des Etudes Arméniennes, որուն մէջ Հայոց պատմութեան, գրականութեան եւ դեղարուեստին մասին լուրջ ուսումնասիրութիւններ եւ մասնա-գիտական յօդուածներ հրատարակուեցան: Ընկերութեան նախագահն էր յայտնի բիւզանդագէտ Շառլ Տիլ, վարչութեան անդամներէն յիշենք միջազգային համբաւի արժանացած Անթուան Մէյէն, հայագէտ Ֆրէտէրիք Մաքլէրը, Ֆէրրիէան Հէրոլտը եւ Գաբրիէլ Մէյէն: Աստղ կողքին պարբերաթերթին աշխատակցեցան նաեւ ուրիշ պատմագէտներ ու գիտնականներ, ինչպէս Ժօզէֆ Լօրան, Հիւէ, Հ. Փուատըպար, զօր. Պրէմոն, Քլէման Հիւար, Մաթորէզ, Լէկրօլթ, Տիւմոն-Ֆէյրիէ, Պէնվէնիսթ, Հ. Միւիլլէրմանս եւն: Հայերէն Արմենակ Սազդեան, Դաւիթ Բէկ, Տոքթ. Թորգոմեան, Բասմաջեան, Հ. Պէրպէրեան եւն.:

Հայագիտական Ընկերութիւնը 1920էն մինչեւ 1933 չարունակեց իր գոյութիւնը առաւել կամ նուազ կանոնաւորութեամբ: Revue des Etudes Arméniennes հատորները՝ բաղկացած 22 պրակներէ՝ ներկայիս գիտական աշխարհին կողմէ փնտռուած եւ գնահատուած հրատարակութեանց շարքին կը պատկանի:

Ընկերութեան հիմնադիրներէն ու վարչութեան անդամներէն չատեր մեռան վերջին 15 տարիներու ընթացքին: Revueի վերջին թիւը խմբագրեց երիտասարդ հայագէտ Միշէլ Ժոնվալ, որմինչեւ Հայաստան ճամբորդութիւն մըն ալ կատարեց եւ որ կը խոստանար արժանաւոր յաջորդն ըլլալ Ֆրէտէրիք Մաքլէրի: Կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ, այս խոստմնալից գիտնականն ալ անդարձ բաժնուեցաւ մեզմէ: Անոր մահով Հայագիտական Ընկերութիւնն ալ իր մահկանացուն կնքեց:

Այնուհանդերձ այլեւս ոչ ոք խօսեցաւ ու խորհեցաւ այդ Ընկերութեան մասին: Եւ սակայն հայ ժողովուրդի քաղաքակրթութիւնն ու գրականութիւնը օտարին ճանչցնելու համար անդնահատելի ծառայութիւններ կրնար մատուցանել անիկա տակաւին եւ արժանի չէր այդպիսի անփառունակ վախճանի մը:

Հիմա որ համաշխարհային Բ. պատերազմը վերջացաւ եւ հայ ժողովուրդը աւելի քան երբեք պէտք ունի իր անցեալի բարձր մշակոյթը ճանչցնելու Եւրոպացիին ու Ամերիկացիին, ուրախալի է դիտել որ վերջին մէկ տարուան ընթացքին երկու ընկերակցութիւններ կազմուեցան՝ նախկին Հայագիտական Ընկերութեան հետապնդած նպատակները իրագործելու համար: Առաջինը Նիւ Եորքի մէջ կազմուեցաւ American Armenian Cultural Association (Ամերիկեւհայկական Մշակութային Ընկերակցութիւն) անունով: Անդամներուն մէջ կան ամերիկացի յայտնի գիտնականներ: Ընկերակցութիւնը ձեռնարկած է իր պարբերաթերթի հրատարակութեան՝ Armenian Quarterly անունով. վարիչն է ծանօթ գրագէտ Կոստան Զարեան: Երկու թիւեր լոյս տեսան արդէն, լուրջ բովանդակութեամբ: Աշխատակիցներուն մէջ են Պրիւսէլի ազատ համալսարանի տնօրէն փրոֆ. Հանրի Կրէկուար, Օր. Սիրարփի Տէր-Նեսէսեան:

Փարիզի մէջ եւս այս տարուան յունիսէն սկսեալ նախապատրաստական ժողովներ տեղի ունեցան՝ վերակենդանացնելու համար Հայագիտական Ընկերութիւնը: Այս վերջնոյն վարիչներէն մեռած ըլլալով, չի գիտցուիր թէ ինչ եղած են իր դիւանաթուղթերը: Կարելի չէ եղած որեւէ հետք գտնել:

Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, յարմար նկատուեցաւ նորակազմ ընկերակցութիւնը չկապել Société de Etudes Arméniennesի հետ, քանի որ ոչ մէկ տեղեկութիւն կարելի եղած է ճարել անոր հաշիւներուն մասին: Ասկէ զատ Հայագիտական Ընկերութեան ծրագիրը չատ սահմանափակ էր. դլխաւոր գործն էր հրատարակութիւնը իր պարբերաթերթին, որ սեղմ չրջանակի մը մէջ միայն սպառում ունէր: Երբեմն ալ դասախօսութիւններ կըսարքէր՝ բոլորովին պատահական ձեւով:

Հանդուցեալ Ֆրէտէրիք Մաքլէրի աշակերտներէն Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյսին է որ նախաձեռնութիւնը ստանձնեց կազմելու նոր ընկերութիւնը, գործադրելով իր ուսուցչին կտակը: Միշէլ Ժոնվալի մահէն վերջ, Մաքլէր յանձնարարած էր Ֆէյսիի՝ վերակենդանացնել Հայագիտական Ընկերութիւնը:

Նոր ընկերակցութեան անունն է Centre d'Etudes Arméniennes de Paris (Փարիզի Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց Կեդրոն), կազմուած 1 Յունիս 1901ի օրէնքին համաձայն: Մրագիր-Կանոնադիրը եւ վարչութեան անդամներու անունները հաղորդուած են ոստիկանական տեսչութեան եւ օրինական ձեւակերպութիւնները վերջացած ըլլալով, Ընկերակցութիւնը չուտով պիտի լծուի գործնական աշխատանքներու:

Վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալ ձեւով.— նախագահ՝ Աբբայ Լուի Մարիէս, հայագէտ, Institut Catholiqueի հայերէնի ուսուցիչ, փոխ-նախագահներ.— ակադեմական Ռընէ Կրուսէ, փրոֆ. Ա. Զաքըրեան եւ Հրանտ Սամուէլ: Փոխ-նախագահներ են նաեւ Հ. Սահակ վրդ. Տէր-Մովսէսեան՝ որ կապ պիտի պահէ Վենետիկի Հայկական Կաճառին հետ, եւ Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեան, որ կապ պիտի պահէ Ամերիկեւհայկական Մշակութային Ընկերակցութեան հետ: Անդամներ.— Զօրավար Էմ. Պրէմոն, կրօնաւորներ Հ. Հ. Կրաֆէն, Կրիմէլ Մէրսիէ եւ Նաւարեան: Ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղարն ու վարիչն է ծանօթ հայագէտ Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյսի: Պատուոյ նախագահներն են՝ Փօլ Պուայէ, նախկին տնօրէն Արեւելեան կենդանի Լեզուներու վարժարանին, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան եւ Պ. Ա. Զօպանեան:

Համաձայն Ընկերակցութեան ծրագրին, որ վաւերացուած է, հայագիտական ուսումնասիրութեանց զարկ տալու համար դլխաւորաբար փնտռուացի արեւելագէտներու եւ հայ գիտնականներու միջեւ գիտական հաղորդագրութիւններ պիտի կատարուին: Դասախօսութիւններ պիտի կազմակերպուին Հայաստանի պատմութեան, աշխարհագրութեան, գրականութեան եւ դեղարուեստին վերաբերող զանազան նիւթերու չուրջ:

Հայերէն աշխարհաբար լեզուի իրիկնային դասընթաց մը պիտի հաստատուի, երկու դասընթացքի ծրագրով եւ չաբաթական երկուական ժամ դասաւանդութիւն պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր դասարանի համար: Նախատեսուած է նաեւ գրաբարի դասընթացք մըն ալ հաստատել, չաբաթը մէկ ժամ դասաւանդութեամբ: Հայերէնի դասընթացքները բաց են ամէնուն առջեւ եւ բոլորովին ձրի:

Ընկերակցութիւնը պիտի հրատարակէ պարբերաթերթ մը, որուն անունը պիտի ըլլայ «Nouvelle Revue d'Etudes Arméniennes»: Այս թերթին մէջ պիտի հրատարակուին միայն դիտական, գրական կամ պատմական իրական արժէք ներկայացնող յօդուածներ: Մամբագրութիւնը իրաւունք ունի մերժելու ոեւէ յօդուած, որ բաւականաչափ դիտական կամ գրական արժանիք մը չի ներկայացներ, որ դուրկ է անկողմնակալութենէ եւ ճչմարտութենէ եւ կամ քաղաքական ձղտում մը կ'արտայայտէ: Թերթը դրեթէ ամբողջութեամբ Ֆրանսերէն լեզուով պիտի խմբագրուի:

Աբդելուած է որեւէ դասախօսութիւն կամ յօդուած, որ քաղաքական կամ դաւանական վէճ ճաքանութեանց դուռ կրնայ բանալ:

Ընկերակցութեան անդամակցելու կը հրաւիրուին բոլոր Հայերը անխտիր, քաջալերելու համար այս մեծապէս ազգօգուտ ձեռնարկը եւ սատարելու անոր ծախքերուն, որոնք կարեւոր դումարի մը կը յանդին ներկայ պայմաններուն մէջ: Պարբերաթերթի իւրաքանչիւր պրակի տպագրութիւնը պիտի արժէ չուրջ 120.000 ֆրանք:

Պարզ անդամները կը վճարեն տարեկան 250 ֆրանք, նուիրատու անդամները՝ 1000 եւ բարերար անդամները 5000 ֆրանք:

Ընկերակցութեան առաջին ձեռնարկը պիտի ըլլայ իր նախագահին՝ Աբբայ Լուի Մարիէսի կողմէ դասախօսութիւն մը Հայ Մշակոյթի մասին, Սալ տը Ժէոկրաֆիի մէջ, 21 Դեկտ. երկուշաբթի օր ժամը 3ին: Այս առաջին դասախօսութեան ընթացքին Ընկերակցութեան վարիչ Պ. Ֆէյսի մանրամասնութիւններ պիտի տայ իրենց ծրագրին ու առաջադրութեանց մասին:

Պարբերաբար ուրիշ դասախօսութիւններ տեղի պիտի ունենան հայ մշակոյթի եւ պատմութեան մասին՝ մասնագէտ անձնաւորութեանց կողմէ:

Այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին՝ պարբերաթերթի առաջին թիւը լոյս ընծայելու համար 1947ի առաջին ամիսներու ընթացքին:

Իւրաքանչիւր Հայու վրայ պարտականութիւն կը ծանրանայ օժանդակել այս նորակազմ Ընկերակցութեան, անդամ արձանագրուելով անոր եւ տարածել անոր հրատարակութիւնները ֆրանսական չրջանակներու մէջ, լաւագոյնս ճանչցնելու համար հայ ազգը մեզ հիւրընկալող երկրի ժողովուրդին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լեւոն Շանթի երկերը, երկրորդ հատոր, դեղարուեստական գրութիւններ 1896—1904, (Վերժին, Դարձ, Դերասանուհին, Եսի Մարդը, Ուրիշի համար, Ձամբուն վրայ): Պէյրութ, տպ. Հայ Ձեմարանի, 1946, մեծադիր հատոր մը 381 էջ, չքեղ տպագրութեամբ: Գինը՝ եօթը սուր. ոսկի:

Ահեցեան երկիր, (վէպ), դրեց՝ Վ. Վահդեան, Պէյրութ, 1946, 345 էջ, գին 10 ս. ոսկի:

Հայ օգնութեան միութեան, եռամսեայ պարբերաթերթ, Բ. տարի Թիւ 1, Հոկտ. 1946: Հասցէ A. R. S. Quarterly, 212 Stuart St. Boston, Mass, (U. S. A.):

Գիրք մը զոր պէտք է գովել

Համեստ գիրք մըն է այդ, բուսաճանաչութեան փոքրիկ փորձ մը:

Բուսաբանութիւնը մէկն է այն դիտութիւններէն, որոնք... դլուխ քերել կուտան ազգային լեզուի վարդապետներուն:

Վասնդի ամէնէն հարուստ լեզուն անդամ չատ ճախ կ'անճրկի, երբ հարկ կ'ըլլայ ստեղծել դիտական տարազներ: Լեզուն պէտք է օժտուած ըլլայ կամ ճոխ բառամթերքով, կամ նոր բառեր կերտելու համար՝ քերականական մանաւանդ ճկունութեամբ մը:

Հարուստ բուսաչխարհ մը ունինք (flore), ճոխ բուսամթերք եւ քերականական աքանչելի ճկունութիւն մը: Այսուհանդերձ դժուար է պատրաստել հայերէն բուսաբանական աշխատութիւն մը, որ հայերէն բուսաւէ գաւառ կը տարբերին բուսականն անուանակոչութիւնները, այնքան որ չուսանողութեան մատնուած են բուսաճանաչութեան փորձերու հեղինակները, (տես Ալիշանի նամակը Տոքթ. Յ. Արթինեանի ուղղեալ, Թէոդիկ, 1914, եւ Նորայր Բիւզանդացիի խոստովանութիւնը՝ Ալիշանի գործին նուիրած իր քննական աշխատանքին յառաջաբանին մէջ, Վիէննա, 1925):

Այս չփոթութենէն դուրս ելլելու համար, փորձուած են երեք միջոցներ,— առաջինը՝ ստուգաբանական, որ մեծ յաջողութիւն չգտաւ, (կարելի չէ ուրանալ, սակայն, Նորայր Բիւզանդացիի կարգ մը նուաճումները): Երկրորդ՝ բաղդատական, որուն յաջողութիւնը կախում ունի բուսական նկարագրութեանց ըրած եւ ժողովրդական նպաստաւոր կատարելութենէն,— արդ, ո՛չ գրական վկայութիւնները կատարեալ են, ո՛չ ալ ժողովրդականկարագրութիւնները՝ գիտական: Այս երկու մեթոտները չատ փորձուած են եւրոպական լեզուներու մէջ, մանաւանդարար ճշդելու համար հին մատենագիրներու կողմէ յիշատակուած բոյսերու ինքնութիւնը: Բայց մանաւադիները, ինչպէս Տոքթ. Իմպէր - Կուրպէր՝ յունական հին բուսանուններու նուիրած իր կարդ մը աշխատութեանց մէջ, կը խոստովանին որ նման փորձերը անյաջողութեան պիտի մատնուին անպայման՝ պարզ այն պատճառով որ բոյսերը անուն կը փոխեն դարերու ընթացքին: Եւ դեռ չենք յիշեր գրական քմայքներ, որոնց հեղինակները հէքեաթային բոյսերու անուններ են չինած՝ հէքեաթային յատկութիւններ վերագրելով անոնց: Մեր մէջ, նման հէքեաթային բոյսի մը՝ դիկտամին նուիրած իր աշխատութեամբ, Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան դոհ գացած է ծիծաղելի mystificationի մը:

Բուսաճանաչութեան երրորդ եղանակն է բոյսի մը հայերէն ժողովրդական անունը ճշդելէ ետքը՝ բոյսը գոյց տալ բուսագէտ հեղինակութեան մը, ճշդելու համար նաեւ լատինական անունը: Այս եղանակը եւս չի լուծեր չփոթութիւնը,— օրինակ մը, Արմաշի մէջ լոլիկ կ'անուանենք կարմրահատ պտուղ մը, որ կը հասնի փուչերու վրայ, աղկէ ձիւթ կը հանէինք: Երբ լոլիկը գոյց տամ բուսագէտին, ինծի պիտի ըսէ անշուշտ լատինական անուն մը, բայց ես չեմ կրնար պնդել թէ լատինական այդ անունը կը համապատասխանէ իսկական լոլիկին, որ ուրիշ եւ դրեթէ ամէն տեղ տոմաթէան է:

Այսուհանդերձ չփոթութենէն դուրս ելլելու ուրիշ միջոց չկայ այլեւս,— եւ այդ ձեւն է որ կը փորձեն, ներկայիս, Հայաստանի մէջ:

×

Հայաստանի գիտնականները վերջերս լծուած են հիմնական աշխատանքի մը,— երեւան հանել եւ նկարագրել հայ բուսաչխարհը (flore), գիտական ձեւով ճշդել բոյսերուն անունները: Այդ նպատակով՝ պատերազմին սկիզբը պատրաստեցին Հայաստանի բուսական քարտէսը, 1941ին՝ Աբրահամեան եւ Քոչարեան հրատարակեցին Բուսական բառարան մը, փրոֆ. Թումանեան լոյս ընծայեց Աբրագածի մշակելի բոյսերը, Ա. Թախթաջեան՝ Երեւանի Ֆլորան (մօտ 640 էջ), փրոֆ. Բաղդասարեան՝ Բոյսերի փիզիոլոգիան, եւ վերջապէս հրապարակ հանուեցան քանի մը դրքոյկներ դեղաբոյսերու մասին: «Սորհ. Հայաստան», պատերազմէն առաջ, բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ հրատարակեց բոյսերու մասին (թեփատու, եթերատու բոյսերու մասին, նոյնիսկ ձգախէժ տուող բոյսերու մասին զորս նոր գտած էին),— այդ բոլորը քաղեց հրատարակեց նաեւ «Ծառայ»: Երեւանի մէջ հիմնուած է Բուսաբանական Ինստիտուտ մը, ուր կ'աշխատի բուսագէտ Սեմիեթեան, (որ կարճատեւ պոլիսէն գացած է Երեւան, հանրապետութեան առաջին օրերուն): Այս Ինստիտուտը պատրաստած է Հայաստանի բուսարանը (herbarium) եւ չարունակ գիտական արշաւախումբեր կը դրկէ դաւառները՝ ուսումնասիրելու համար հայ բուսաչխարհը:

Նման աշխատութեան մը պատուղն է Ալեքսանդր Արարատեանի եւ Ռուբէն Կարապետեանի մէկ համեստ գործը,— Հայաստանի ջրային եւ ռափնեայ բոյսերը: Ահաւասիկ այդ դիրքն է որ պիտի ներկայացնեմ, ատոր մէջ գոյց տալով աշխատանքի մեթոտ մը՝ դովեստի արժանի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Պղտոյ հայևմարը ..

Պարապ տեղ իրար անցած են Թուրքերը: Ի՞նչ պէտք ունին հայ հալածելու՝ իրենց պատիւն ալ վրայ առլով: Հայութիւնը ինքզինքհալածելու մէջ մասնագէտ է:

Պոլսահայ լրագրութիւնը իր պաշ - փափագի հետ միասին, ջուր կը կրենթուրք ջաղացքին:

Վերջերս երդիծաթերթ մը սկսած են կոխել Իստամպուլի մէջ: Հայերէն տառերով:

« Երդիծական» բառը հոմանիշ է մեր մէջ տղայական կամ տուտուչականի: Հասարակ բարեւազիր մը տողելու անճարկողը, «երդիծական» յօդուածներ կը չարադրէ հրապարակաւ: Մեր մէջ, դրականութեան ամենադիւրին ճիւղն է այն: Հինգ տող դրութեան մէջ, երեք տող Թուրքերէն եւ տող մըն ալ աղաւաղուած Ֆրանսերէն որ խառնես, Թերթիդ անունը կամ ստորագրութիւնդ որ կավոշացնես կ'ըլլայ «երդիծական... Պարոնեանն ու Օտեանը ծունկի կուգան, մատ խածնելով:

Այնքա՜ն աղքատ է հայ լեզուն՝ երդիծանք գրելու համար: Ո՛ղջ մնայ Թրքերէնը, որ եղբայրական օգնութեան կը հասնին մեր անճար լեզուին:

Աւելորդ բան է մաչեցնել Մեսրոպեան լուսաշող տառերը: Օգտագործելու է, լատինաճեւ քէմալադիւտ Թուրք դիրերը: Աժան եւ դիւանագիտական է միեւնոյն ատեն:

« Փա՜ստ կ'ուզենք» պիտիպոռաք անշուշտ: Ահա ձեզի միասով ոսկորով փաստ: Մօտեցէք, միասին կարդանք.—

«Կնիկ ըսուածը, էրքէկին գլխուն պէտք է տրուած,
Վիճտան մերհամէք չունի, կ'ելլայ թէփէթ:
Գիշերը պիլէ հիչ չունիս բահաթ,
Հայո՛ց պաքալըմ, չէ՛ք պէյօղլունա.
Անլաթամազարն լաֆ էլ օղլունա:
Տահա չէ անցած խաղըխին եարան
Խելէդ կը դառնայ պիտ'իյնաս ճամբան:
նասըյտա չըդտըմ սէնինլէ եօլա:
Պիրինճի չըլլա՜ր, լիւքս, քօլթուկ, լօճա
Պայըլ պաէալըմ, զավալլը գօճա:
Զապէ՛լս, հոգիս, պիտ'առնեմ պալքօն:
...Ուզածդ կ'ընէ կնիկ խըմբսին...

Աւտոփազարի Թուրքը, ասկէ լաւ հայերէն գիտէ: Սակայն այս սրամիտ դրութեան մէջէն հայերէնի հոտ ալ կուգայ:

Ըսէ՛ք տեսնեմ, այս դրութեան մէջ ո՛ր լեզուն է տիրապետողը: Հայերէնի մէջ Թուրքերէ՞ն են խառներ թէ Թուրքերէնի մէջ հայերէն...

Ասկէ աւելի ինչ կ'ուզեն մեր Տաճիկ վաթանտաչները: Թլփատութիւնն ու նամա՞զըկը պակսին: Ժամանակի խնդիր:

Վերի դրութեան տակ, խմբագրութիւնն ալ քանի մը տող գնահատանքով կը կլայկէ այս հրաշազան հիւսուածքին ստորագրիչը:

Ինդալէն ստամոքսդ դուրս կուգայ այս սրամիտ տողերը կարդալով:

Գաղթաշխարհի մէջ, կան տակաւին Ըսկուկ Պէսոս տուտուններ, միւսիւ Կարպիս կամ Ինդոս աղաներ որ խուրպան կ'ըլլան այս լեզուին:

— Էֆէնտիմ, դազէթա ըսածդ ասանկ կ'ըլլայ: Մարդ կարդայ նէ սանկ սիրտդ կը փէրահնայ: Ստամպոլի հոտ գալու է: Հոսի դազէթաներէն դրաբար կը հոտի: Պան չես հասկնար: Զէթինճ ճէվիզ բաներ են: Հէ՛յ կիտի կավռօշ, ո՛ւր ես, մեռած ես նէ լուս իջնէ մէզարիդ վրայ: Զէշմէի ջուրին պէս զուլալ էին դրածներդ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հայաստան

Քանի՞ տարի, ես տակասին, օտար աստղեր պիտի դիտեմ:
Ո՞րքան ատեն, դեռ ես այսպէս խորթ արեւի պիտի նայիմ:
Ու դեռ երկա՞ր ախճաշեմ ես՝ երբ լուսնակին ա - չերս յառեմ,
Պանդըխտութեան, տար աշխարհի ափերուն վրայ ո՛վ Հայաստան:

Արեւիդ տա՛ք, լուսնիդ անո՛յշ, մո՛յլ աստղերուդ - կարօ՛տն ունիմ:
Դալարագեղ երկինքիդ պարզ՝ ինչպէս ովկեան - կարօ՛տն ունիմ:
Լեռներուն հու, արբեցի, վէս, դաղձի բոյրով - կարօ՛տն ունիմ:
Իմ կարօտը՞ս,— ո՛չ, կարօտ չէ, «կարօտախտ» է ջի՛րմ Հայաստան:

Կարօտն ունիմ, հու դաշտերու երկար հասկով ցորեանիներուն:
Կարօ՛տն ունիմ, հու բերքառատ, արեւաբո՛յր այգիներուն:
Կարօ՛տն ունիմ, նաշխուն կուրծքով ու կագկըր - ճուն կաճուրներուն,
Որոնց ձայնը սըրտիս մէջ միշտ կ'արձագանգի... ի՛մ Հայաստան:

Աղբիւրներդ, վըտակներդ - սըրտիս մէջէն միշտ կը հոսին:
Գետերդ գոռ, բազում - բազում - հոգւոյս մէջէն միշտ կը վազեն:
Ձու սիրագեղ ծովակներդ ալիք - ալիք ծա՛փ կը զարնեն...:
Մասիսն հրպարտ, մէջն աչերուս... ինձ կը սպասէ կեա՛նք Հայաստան:

Ա՛լ հերիք է, կարօտեցի՛ս, դո՛ւն կանչէ զիս, տո՛ւն կանչէ զիս:
Աչերուս մէջ՝ կարօտեցիս դուն ես ծաղկած... տո՛ւն կաչէ զիս:
Ձուրայ կուրծիս հուրը շուտով պիտի հանգի... տո՛ւն կանչէ զիս:
Դալար ձայնովդ տո՛ւն կանչէ զիս, դո՛ւն կանչէ զիս մա՛յր Հայաստան:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Երկրաբան Սիրանոյշ Տիգրանեան

Թեհրանի «Նովոստի Դնեա» թերթը կը գրէ.—

Դուրսէն երեւան եկող մէկը կը զարմացնեն բազմայարկ տուները, որոնք կառուցուած են բազմերանգ, առաւելապէս վարդագոյն տուֆէ: Ակամայ վախաք մըկը ծագի, իմանալու համար թէ ո՞ւրկէց է ձեռք բերուած այս քարը եւ որո՞նք են դաշտերը այս ուրախ, մայիսեան առաւօտուան նման քարը:

Երկրաբանական Թանգարանին մեծ սրահին մէջ, խնամքով դասաւորուած են այս հնադարեան երկրի քարերուն եւ հանքերուն Թանկարժէք ժողովածուները:

Փոքր աշխատանոցինմէջ, սեղանին մօտ՝ գիտական հերթական աշխատանքի վրայ հակած է Թանգարանին վարիչը՝ երկրաբանական գիտութիւններու Թեկնածու՝ Սիրանոյշ Տիգրանեան:

Քսանեւհինգ տարի առաջ, Հայաստանի մէջ խորհրդային իրաւակարգը հաստատուելէն վերջ, ան, երիտասարդ աղջիկ մը, Ալեքսանդրապոլէն (արդի Լենինական), ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա եւ մասնաւ համալսարանին երկրաբանական ճիւղը: 1925ին համալսարանն աւարտելով, Սիրանոյշ վերադարձաւ հայրենիք եւ սկսաւ աշխատիլ Շիրակի ջրանցքի կառուցման վրայ: Բուռն թափով կ'անճէին երիտասարդ Հայաստանի քաղաքներն ու գիւղերը: Կառուցումներուն համար անհրաժեշտ էր դիմացկուն եւ ամուր շինանիւթ:

Հայաստանի շինարարական քարի բնապատհաստներն անսպառ են: Հրաշալի շինանիւթ է տուֆը. Թեթեւ, բազմերանգ, դիմացկուն, ամէն տեսակ մշակման յարմար:

Սիրանոյշ Տիգրանեանին կը պատկանի Լենինականի եւ Գետառէյի տուֆի նոր բնապահեստներու յայտնագործումը: Ջերմէն, տենդէն ու տօթէն տառապելով, գիշերելով բաց դաշտերուն մէջ, անձրեւի տակ մնալով, անիկա կը յայտնաբերէ հարք մը աղբիւրներ, եւ ջուր կը հայթայթէ Արագածի լեռնային այն գիւղերուն, որոնք անցեալին մէջ կը բաւականանային հալող սառոյցներու առուակներու ջուրերով: Ջուրի սակաւութենէն տառապող Ղամարլուի շրջանին, Սիրանոյշ Տիգրանեան ջուր կուտայ արթիէզեան ջրհորներով:

Մոսկուայի Փապուղիի (մեթրօ) կայարանը — Սվերդլովեան հրապարակը — շինուած է Ադամզալու գիւղի եղընդնաքարակերպ (օնիխս) եւ յակնթագոյն եւ Դաւալուի սեւ մարմարէ, որոնց յայտնաբերման վրայ շատ է աշխատած Ս.Տիգրանեան:

Երեւանի համալսարանին երկրաբանական ճիւղը այցելող պատանիներուն աղջիկներուն աչքերուն առջեւ, ան կը բանայ հէքեաթային աշխարհ մը քարերու, որոնք կը հանդչին իրենց հանրապետութեան հողաշերտերուն մէջ:

Մօտ քսան տարի է, մանկավարժական աշխատանք կը կատարէ անիկա, ըլլալով նաեւ ուսուցչապետութեան Թեկնածու: Երկրաբանական Թան-

---

Աճապոյս՝ ինձպէս կը պատմեն իրենք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

Եօթը հարիւրի մօտ ապստամբներ, Վանի ամրացեալ դիրքերը քարուքանդ դարձուցած էին ձեռնաոումբերով: Մինչեւ ապրիլ տեւից այս ապստամբական չարժումը: Իսկ ապրիլի կէսին, 400ական հոգիէ բաղկացեալ հայկական վաշտեր սկսան Թուրք հողերու մէջ առաջանալ ռուսական ուժերու կողքին:

Բախումներու ընթացքին գտնուեցան դրօշակները, որոնց վրայ գրուած էին հետեւեալ տողերը· «Անկախ Հայաստան», «Վրէժ», եւայլն:

ԻԶՄԻԹ ԵՒ ԱՏԱՓԱԶԱՐ

Մինչ Ռուսերը կը ռմբակոծէին Էրզրակլիան, Հայերը լծուած էին լրտեսական եւ Թշնամական այլ գործունէութիւններու, ի նպաստ Ռուսերուն:

Երկրին մէջ ամէն կարգի զրկռութիւն կը կատարէին, խռովութիւններ ստեղծելու համար: Կառավարութիւնը, որ մինչ այդ չէր յուսար այս կարգի առելուաո ընթացք մը, հարկադրուեցաւ քննութեան ձեռնարկելու: Այս քննութեանց ընթացքին՝ Ատափազարի մէջ երեւան եկան հազարաւոր ձեռնաոումբեր, մաուզէր ատրճանակներ, հրացաններ, ռսոիկան զօրաց համազգեստներ, եւ ռումբի ու այլ զէնքերու պատրաստութեան գործիքներ: Փնտռտուքները տարածուեցան մինչեւ Իզմիթ, ու այստեղ եւս՝ հարիւրաւոր ձեռնաոումբ եւ զէնքեր փնտռուեցան: Ըմբռստութեան ձերբակալուած պետերը խոստովանեցան Թէ այս զէնքերով չարժման պիտի անցնէին այն վայրկեանին, երբ ռուս զօրքը հասնէր Սաքարիա: Առաջին քայլով, զինեալ հայ բնակչութիւնը խռովութիւններ պիտի ստեղծէր՝ օսմանեան բանակի բարոյական կորովն ու զիմադրական ուժը խորտակելու համար: Այս ծրագիրը նախատեսուած էր Սահմանադրութեան յաղորդող օրերուն: Պուրսայի նման, Իզմիթ եւ շրջակայքը եւ մասնաւորաբար Պարտիզակ (Պահչէճիք) ապստամբական չարժումի կեդրոն պիտի հանդիսանային:

Ապստամբական չարժումի զեկավարները, երբ իմացան Թէ պետութիւնն ու զին· իշխանութիւնները տեղեկութիւն ունին բոլոր այս ծրագիրներն ըրէն, հրոսակային խումբեր կազմեցին ու զրկեցին զանոնք եալովայի շրջանները: Աւելի վերջ, Իզմիթի ուժերը եւս միանալով այս հրոսակներուն, ձեռնարկած էին իսլամներու հաւաքական սպանութեան:

ՊՈՒՐՍԱՑԻ ՄԷՋ

Իզմիթի չարժումներէն քիչ վերջ, ծայր տուին Պուրսայի ապստամբական չարժումները: Այս պատճառով ալ, օսմանեան բանակի զինեալ ուժերուն մեծ մասը՝ հարկադրաբար պահուեցան այդ շրջանին մէջ: Ցետ խուզարկութիւններու, հազարաւոր զէնք, հրացան, ձեռնաոումբ եւ մնուկներով ուժանակ գտնուեցան: Ձեռք անցան փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատէին, Թէ ապստամբական չարժումը դործն էր կազմակերպուած ուժերու: Կը հաստատուէր, միաժամանակ, Թէ հայ մտաւորականութիւնն եւ եկեղեցականներ եւս մաս կը կազմէին յեղափոխական կազմակերպութեանց:

ԱՏԱՆԱՑԻ ՄԷՋ

Ատանայի մէջ ամէն ինչ կազմակերպուած էր մանրամասն հաշիւներով: Երբ ծագեցաւ պատերազմը, միաժամանակ սկսաւ ներքին ապստամբութիւնը: Ատանա եւ շրջակայքը կը գտնուէին Սուրիոյ եւ Իրաքի գծին վրայ· ու այսպատճառաւ իսկ գարձան լրտեսական գործունէութեան կեդրոններ՝ Հայերու համար: Համաձայնականներու նաւատորմին ի նպաստ գործունէութեան սկսան, ապա միացան Թշնամի ուժերուն:

Իրենցմէ չատերը ձերբակալուեցան ու յանձնուեցան պատերազմականատեաններու: Ցետ խուզարկութեան եւ փնտռտուքներու, գտնուեցան մեծաքանակ ռազմանիւթ, զէնք, ուժանակ, գրօչակներ եւ այլ առարկաներ:

ՍԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ.—

Իզմիրի խուզարկութեանց ընթացքին չատ մեծ քանակութեամբ պայթուցիկ գտնուեցաւ: Սամսոնի ապստամբութեան զեկավարութիւնը ստանձնած էր նոյնինքն տեղւոյն կոմիտէն եւ Իզմիրի ներկայացուցիչը: Հայ եկեղեցին մէջ գտնուեցան անհաշուելի քանակութեամբ զէնք, ռազմանիւթ, տարկառներով ուժանակ եւ այլ առարկաներ:

ՈՒՐՖԱՑԻ ՄԷՋ.—

Ինչպէս պետութեան զանազան մասերուն, նոյնպէս եւ Ուրֆայի մէջ, ապստամբութիւնները սկսան այն շրջանին, երբ կը ծագէր պատերազմը: Հայերու պարտականութիւն էր հոս եւս արգելք հանդիսանալ Թրքական բանակներու զինուորական դործողութեանց, եւ փակել անոնց նահանջի ճամբան, երբ ռուս բանակները սկսէին հետապնդել Թուրք ուժերը: Օսմանեան իշխանութիւններու դէմ այս ապստամբութիւնը, լուրջ դժուարութիւններու պիտի մատնէր պետութիւնը: Ցեղափոխական գործիչներէն էին Ուրֆա եւ Հայերը կը պատրաստէին ծրագրուած ապստամբութեան: Շրջան կ'ընէին զրոյցներ, որոնց համաձայն վանը դրաւուած էր ռուսական ուժերու կողմէ, եւ Ռուսերը շուտով կը հասնէին Հայերու օգնութեան՝ բոլոր այն նահանջներուն մէջ, ուր ապստամբութիւնն ծայր տուած էր:

(Շար.)

դարանի կազմակերպիչներէն մէկը հանդիսանա – լով, կ'աշխատի գիտութիւնը ժողովրդականացնել լայն զանգուածներուն մէջ:

Արուեստագէտ քարտաշները հին վարպետնե– րու արուեստը կը վերակենդանացնեն, քարը վերա– ծելով խաղողի ողկոյզի, որպէս երդ հնչող հայկա– կան քանդակի: Եւ զարդարելով պալատները, թատ– րոնները, աշխատանոցները, դործարանները եւ բնակարանները, քարերը կ'երգեն աղատադրուած եւ ոգեւորուած աշխատանքի մասին:

Թիֆլիսի մէջ հրատարակուած է վրացի բա– նաստեղծ Ն. Բարաթաշվիլիի բանաստեղծութեանց հայերէն թարգմանութիւնը, զոր կատարած է բա– նաստեղծ Սուրէն Աւչեան: Գիրքը խմբագրած է ու– սուցչապետ Լ. Մելիքսէթ-Բէկ:

Գերմանական դաշնագիրը եւ ուրիշ խնդիրներ

Գերմանական հարցին առթիւ, որ պիտի քըն– նուի Մարտ 10ին, Մոսկուայի մէջ, Միացեալ Ազ – գերու Ֆրանսական պատուիրակը նշանակալից ճառ մը խօսեցաւ Նիւ Եորքի մէջ: Ազդարարեց թէ կեդ– րոնացեալ Գերմանիա մը կամ 80—90 տարիէ ի վեր եղած պայմանները եթէ վերահաստատուին, հետե– ւանքը պիտի ըլլայ նոր պատերազմ մը: Ուստի յայտարարեց թէ երբ գերմանական դաշնագիրը խմբագրուի, Ֆրանսա վճռապէս պիտի ընդդիմա– նայ որ Դաշնակիցները զօրեղապէս կազմակեր – պուած կեդրոնական կարգադաւթ մը հաստատեն Գերմանիոյ մէջ: Ցետոյ առաջարկեց որ Գերմա – նիոյ սահմանակից փոքր պղերն ալ մասնակցին բանակցութեանց:

★ Մոսկուայի խորհրդաժողովէն առաջ, Զորս Մեծերու փոխանորդները նիստ պիտի դումարեն Լոնտոնի մէջ, Յունուար 14ին, օրակարգի խնդիր– ները ուսումնասիրելու համար: Զորսերու Խոր – հուրդը գերմանական հարցին քննութիւնը պիտի կատարէ համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը, եւ պիտի մշակէ հաշտութեան դաշնագիրը: Այս առ– թիւ պիտի քննէ նաեւ ամերիկեան ծրագիրը, որ կը սրամադրէ Գերմանիոյ զինաթափութիւնը չարու– նակել 25—40 տարի: Վիճաբանութենէ առեն, Պ. Մոլոթով ընդդիմացաւ Չինաստանի մասնակ – ցութեան, դիտել տալով թէ ան չէ ստորագրած Գերմանիոյ զինադադարը:

★ Միացեալ Ազգերու յատուկ յանձնախումբը վաւերացուց սպառազինութեանց կրճատման ծրա– դիրը, երկու բարեփոխումներով: Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական համաձայնու – թեան մը յանգիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԷՆ (Իրան) հասած վերջին լու– րերու համաձայն, կառավարական զօրքը խստօրէն կը հետապնդէ ընդդիմադիրները: Զօր. Հաշէմի ձերբակալեց երեք Ռուսեր, երկուքը այր, մէկը կին, որոնք ամբաստանուած են թէ գաղտնի անթել մը կը բանեցնէին: Մեծ քանակութեամբ հրացան – ներ, ռազմանիւթ, զնդացիրներ, ձեռնառումբեր եւ քարիւղ բռնուած են Թաւրիզի մէջ: Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց թէ Իրանի գե– րիշխանութեան հաստատումը երկրին բոլոր մա – սերուն մէջ յաղթանակ մըն է Միացեալ Ազգերուն համար:— «Իմանիթէյ» կը գրէ թէ Ատրպատակա– նի գրաւումէն վերջ բազմաթիւ բանուորներ ձեր – բակալուած եւ դատի յանձնուած են, բոլոր ձա – խակողմեան թերթերը խափանուած, իսկ հայրե – նասէրները լեռները բարձրանալով, կը շարունա– կեն կռիւը: Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Թաւրիզի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ, Պուլկա– րիոյ արտաքին նախարարը հերքեց այն լուրերը թէ հրոսախումբեր մարզուելով հարեւան երկիրը կը ղրկուին, խռովութիւններ յարուցանելու հա– մար: Այս առթիւ ըսաւ թէ 1945ին, Յունաստանի քաղաքացիական կռիւներուն առեն 10.000 փա – խստականներ Պուլկարիա ապաստանեցան:—Ան– քէն կը հեռագրեն թէ Բ. զօրաբանակը յաջողեցաւ ետ առնել երեք աւաններ Լարիսայի շրջանին մէջ: Կռիւները կը շարունակուին Ոդիմպոս լերան շըր– ջակաները եւ Սելանիկի արեւմտեան կողմը:

ՊՈԼՍՈՑ թրքական, յունական եւ պուլկարա – կան շրջանակները կը հերքեն այն զրոյցները թէ 1500 Պուլկարներ եւ Սերպեր ապստրուած են Թուրքիայէն:

ՍՈՒՐԻՈՑ ԹԵՐԹԵՐը կը մերժեն որ եւ է զոր– ծակցութիւն հաստատել Թուրքիոյ հետ, Միջին Ա– րեւելքի մէջ: «Մենք կ'ուզենք պահել մեր կատար– եալ անկախութիւնը», կ'ըսէ կարեւոր թերթ մը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ուշա – դրութեան յանձնելով երեսփ. ժողովին մէջ, Զըր– չիլ ազդարարեց թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ քա – ղաքացիական պատերազմ, քանի որ Հնդիկները եւ Իսլամները իրար չեն հասկնար:— Միացեալ Ազ – գերու հնդիկ պատուիրակը ճառ մը խօսելով, յայ– տարարեց թէ յաջորդ պատերազմը պիտի պայթի Արեւելքի մէջ, եթէ ցեղային խորութիւն հաս – տատուի կամ գաղթական պետութիւնները յամա– րին ամուր պահել իրենք ստացուածքները:

ՉԵՐՒԱԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Փարիզի առաջին դերման կառավարիչը, զօր. Շթուլփնակըլ, Գերմանիոյ Ֆրանսական իշխանութեան կողմէ: Զօրավարը կը փնտռուէր երկար տարիներ է վեր, իբրեւ պատե– րազմի ոճրագործ, քանի որ իր հրամանով կատար– ուեցան պատանդներու առաջին գնդակահարու – թիւնները:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը 61 դէմ 34 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, որուն հա – մաձայն ետ պիտի կանչուին Մաորիտի դեսպան – ները: Սպանիոյ խորհրդարանն ալ բանաձեւ մը քուէարկեց, որով կը պախարակէ օտար միջա – մտութիւնը նեռքին գործերու մէջ եւ կը վերահաս– տատէ իր հաւատարմութիւնը զօր. Ֆրանքոյի:

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆՏԿՆԵՐՈՒ դատավարութիւնը կըշարունակուի Նիւրընպէրկի մէջ: Լեհ քահանայ մը, Միխալովսկի, որ բանտարկուած էր Տախ – աուի մէջ, 1700 կալանաւորներու հետ, վկայեց թէ 900 քահանաներ մեռան անօթութենէ եւ խոշտան – գումներէ: 1942 հոկտ. 5ին SSները Միխալովսկին կը նետեն երկու մեթր խորութեամբ աւազանի մը մէջ, ուր սառոյցի կտորներ լեցուած էին: Քահա– նան կը նուաղի մէկ ժամ վերջը: «Երբ դուրս հա– նեցին սառուցեալ ջուրէն, սրունքներս եւ թեւերս երկաթի կը նմանէին եւ երկու չաթաթ մնացի հի– ւանդանոցը»: Երեք-չորս հարիւր հոդի մեռած են այս «դիտական» փորձերուն հետեւանքով: Հոլան– տուհի մըն ալ վկայեց թէ սպիտակ փոշի մը կը ներարկէին զոհերուն որոնք ամբողջ գիշերը քնա– նալէ վերջ, կը մեռնէին յաջորդ կէսօրին:

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ կը բանակցին, Ֆրան– քին փոխարէն ուրիշ դրամ մը հիմ բռնելու հա – մար, նկատելով որ ներկայ դրութեամբ չի կրնար բաւարար իրենց առեւտուրը Թուրքիոյ հետ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտ ունին եր– կար առեներ ի վեր:

Կը խնդրենք մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել եւ հաշիւները փակել միւնչեւ տարեգլուխ:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդէս» խումբի ընկերական ժողովը, 17 Դեկ– տեմբեր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորա– կան վայրը:

ԱՒ ՈՐ ԱՆԿ Է

Կը խնդրուի օր առաջ ղրկել ժողովներու ադե– րը: «Ցառաջ»ի թաղամասին մէջ ելեկտրական հո– սանքը չի բաներ ուրբաթ եւ շաբաթ, այնպէս որ եչ. եւ ուրբաթ հասած ադերը նպատակի չեն ծա– ռայեր: Նոյնպէս թղթակցութիւնները:

BAR DÉGUSTATION

OLYMPE

Spécialités Helléniques

15 rue de la Grange - Batelière, Paris (9)

Արեւելեան խմիչքներ առատ աղանդերով եւ համով ճաշ:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն ևմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի: Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փա– փազեան *վաճառատունը*, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղոր– դակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ՓՈՔՐԻԿՆ Բ. ԲԱՆԻԿԵԱՆի դառնագէտ մահ – ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 200 ֆրանք կր նուիրէ Պ. Լեւոն Գուլումճեան Ֆ. Կ. Խաչի Իսլի դարմանատան: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société-rediger vos actes d'achat, vos contrats de gérance-toutes formalités.—

PH. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique,

41 Rue du Muy, Marseille

Tél. D. 43-54

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵ՛Ր.— Ձեր կազմած ընկերու– թեան կանոնագիրը յօրինելու, ձեր կալուածական գնումներու եւ ժերաննի պայմանագիրներու եւ ա– մէն կարգի թուղթերու խմբագրութեան համար դիմեցէք վերի հասցէին:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:

Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆի

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ չէն– քի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կաղի վառարան – ներու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգու – թիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՃԱՇ ՄԸ,
ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ — ԴԻՄԵՑԷՔ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 Rue St. Lazare

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(ՏՒօրէն Պ. ԿՐԷԿՈՒԱՌ)

28, rue St. Séverin, Paris (V)

Métro: St. Michel **Tél. Odé. 34-83**

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու ճոխ զանազանութիւն: Արե – ւելեան առաջնակարգ նուագախումբ: Կերգէ Փա– րիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի **Mme. SONIA KARAKACHE**: Նախընտրելի է նախա– պէս գրաւել սեղանը:

Տօնական օրերու համար ունէր մի փնտրէք

ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՑՐԵՐՈՒ

համար ճոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին ճերմակեղէններու պիտի գտնէք

DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

8bis Rue Falguière, Paris (15)

Métro Pasteur *կամ Մոնփարնաս*

Տէր եւ Տնօրէն Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն *էնտէ– ֆրիզալ* (տաք եւ պաղ) *օնտուլասիօն* ներկ, *մէքօյօրասիօն* եւ *միզ-ան-փլի*: Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

GARO SARIAN

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուա– գախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaire*ի եւ հիմա* Hotel Windsor*ի մէջ:*

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքնե – րու, նշանուքներու, խնջոյքներու եւ հանդիսնե– րու համար: Մասնաւոր գին: Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61:

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damrémont - 18e

ՅԱՌԱՋ

ԿԱՐԾԵՐԸ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 17 Décembre 1946 երեքշաբթի 17 Դեկտեմբեր

ՓԸ. ՏԱՐԻ — 75e Année N° 4881 - Նոր շրջան թիւ 520 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գինը՝ 4 Ֆր.

«Յառաջ»ի այսօրուան թիւը

Տողաշար մեքենայի անակնկալ խանդարման հետեւանքով, «Յառաջ»ի ներկայ թիւը լոյս կը տեսնէ սովորականէն շատ ուշ:

Գերմանիոյ առշուրջ անգլիոյ վրայ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ վարչապետ Էթլի առաջին անգամն ըլլալով պարզեց Անգլիոյ վրայ յարձակելու ծրագիրը: Պ. Զըրչիլ քանիցս մերժած էր այդ մասին խօսիլ, երկրին ապահովութիւնը չխանգարելու նկատումով :

Վարչապետը յայտնեց թէ 1940 Սեպտ. 21ին Գերմանները 25 զօրաբաժին պատրաստած էին հարթային Անգլիոյ դէմ, բայց բնաւ չէին փորձած ցամաք ելլել :

1940 Օգոստոսին գերման զինուորներով լեցուն նաւակներ ֆրանսական նաւահանգիստները կը հասնէին, բայց որ եւ է փաստ չկայ որ հաստատէ թէ այդ նաւակները արշաւանքի յատկացուած էին:

Այդ նաւահանգիստները շարունակ կը ռմբակոծէին Անգլիոյ օդային տորմիղներուն կողմէ, իսկ ծով իջած նաւակները ընկղմեցան :

Ցաջորդ վեց չաբաթներու մէջոցին Գօրնուօլլի եւ Եարմուրի մէջեւ ամբողջ ծովեզերքի երկայնքը՝ զանազան կէտերու վրայ, գերման զինուորներու դիակները կը հանուէին: Մէկ ամսուան ընթացքին 36 դիակներ հանուեցան :

Վարչապետին յայտնութիւնները հիմնուած են գերման գերիներէն ըրաւուած վաւերաթուղթերու եւ գերիներու հացաքննութիւններուն վրայ: Իր յայտնութիւնները կ'ընդգրկեն 1940 Յուլիս 2էն (այն թուականը երբ Հիթլէր Անգլիոյ վրայ յարձակման ծրագրին պատրաստութիւնը հրամայեց) մինչեւ 1941ի ամառը :

1941ին Հիթլէր Անգլիա արշաւելու իր ծրագիրը վերջնապէս 1942ի գարնան յետաձգեց, այն յոյսով թէ մինչեւ այդ առեն Ռուսիոյ կռիւը վերջացած կ'ըլլայ:

Վարչապետը կը կարծէ, որ ատկէց վերջ այս ծրագիրը լուրջ նկատողութեան չէ առնուած:

Բուն պատմութիւնը կը սկսի 1940 Յուլիսին, երբ Հիթլէր Ցրանսայի անկումով ստեղծուածգինուորական վիճակէն քաջալերուած, կարծեց թէ Անգլիա միջին հաշտութիւն մը ընդունելու պատրաստ պիտի ըլլար :

Յուլիս 16ին Հիթլէր կը հրահանգէր.— «Քանի որ հակառակ զինուորական յուսահատ վիճակին, Անգլիա պարտուելու նշաններ ցոյց չի տար, որոշեցի ցամաքումի գործողութիւն մը պատրաստել եւ ի հարկին գործադրել զայն ... պատրաստութիւնները մինչեւ Օգոստոսի կէսը պէտք է լրանան»:

Պարզ է թէ, չարունակեց վարչապետը, գերմանական սպայակոյտը կ'ըմբռնէր այս գործողութեան դժուարութիւնը: Այստեսակ ձեռնարկի մը համար դեռ որեւէ ծրագիր չէր պատրաստուած :

Գերման օդային ուժին մէկ մասը ուրիշ տեղեր ցրուած էր, իսկ արշաւանքի համար անհրաժեշտ տորմիղը Գերմանիայէն, Հոլանտայէն կամ Պելժիայէն բերուած նաւակներէ եւ զեռանաւերէ կը բաղկանար: Զինուորները ջրային յարձակման մը համար պէտք եղած մարզանքը չէին տեսած, ոչ ալ սպայակոյտը այսպիսի անսովոր մանագիտութեան մը փորձառութիւնն ունէր:

Գերմանիոյ ծովային վերջին վերին հրամանատար Տէօնիցի համաձայն, գերման ղեկավարները ընդհանուր կերպով ընդունած էին թէ իրենց նաւատորմը պիտի չկրնայ Անգլիոյ դէմ մըրցիլ: Իրենք կը կարծէին թէ յարձակման մը պարագային արքայական նաւատորմը ամենաւերջին նաւէն մինչեւ ամենաւերջին նաւազը պիտի կռուէր եւ պիտի զոհուէր :

Կէօրինկ իր օդային ուժի յաղողութեան վրայ վստահ էր: Եոտլ ուժայթիչ ալ հաւանեցան իր տեսակէտին եւ յարձակումը փորձելու պատրաստին:

Սակայն նաւային վերին հրամանատարութիւնը, կ'երեւի դիտել տուած է օդատորմիղին զէնքերուն անբաւարար եւ անոր ռումբերու շատ փոքր ըլլալու պարագան, որով պիտի չկրնար արդիլել անգլիական մարտանաւերու կողմէ յարձակման բանակին պաշարումը :

Գործողութեան նախապատրաստական ձեւը պիտի սկսէր Օգոստ. 13ին՝ օդային յարձակումով մը, որուն նպատակը պիտի ըլլար փճացնել անգլ. օդային ուժը՝ օդին մէջ թէ ցամաքին վրայ, քանդել նաւահանգիստները, հաղորդակցութիւնները, օդանաւային գործարանները ու Լոնտոնի պարէնի մթերանոցները :

Ընդհանուր ծրագրին համաձայն երկու բանակները ընդամէնը քսանըհինգ զօրաբաժիններէ բաղկացած, ցամաք պիտի ելլէին Ֆօքսթօնի կողմերէն :

Առաջին չորս օրուան ընթացքին տասը զօրաբաժիններ ցամաք պիտի ելլէին, կազմելու համար կամրջագլուխը: Ութ օրվերջ յառաջխաղացում մը տեղի պիտի ունենար դէպի առաջին նշանակէտը, — գիծ մը որ Թէյմսի գետաբերանէն եւ Լոնտոնի հիւսիսային բլուրներէն մինչեւ Փորթսմուտ կ'երկարէր :

Պիտի աշխատէին Լոնտոնը արեւմուտքէն կտրել, կարելի եղածին չափ շուտ: Օդընկէց պինուորները (փառաշուխիստ) միայն Տօվըրի դրաւման համար պիտի գործածուէին: Ի հարկին երրորդ բանակ մը պիտի դրաւէր Լիմ Բիճիս ծովախորշը:

Ցետագային հաղորդուած հրամաններէն կը հասկցուի, որ Հիթլէր կը խուսափէր վճռական որոշումէ մը: Օգոստոս 16ի հրամանագրով մը որոշումին յապաղումը հաղորդուելով հանդերձ, կը հրահանգէր պատրաստութիւնները սկսիլ մինչեւ Սեպտ. 15: Նոյն ամսու 27ին կը հրամայէր սկսիլ Ռօթէրտամի, Անվէրսի եւ Լը Հաւրի ցամաքահանումի պատրաստութիւնները: Սեպտեմբեր 3ին ցամաքահանումի թուականը Սեպտ. 21ն էր որոշուած, բայց բոլոր գործողութիւնները կէս գիշերէն 24 ժամ առաջ կրնային չեղեալ համարուիլ: Սեպտեմբեր 17ին Հիթլէր դարձեալ յետաձգեց արշաւանքը եւ Սեպտ. 19ին, Անգլիոյ օդային յարձակումներուն պատճառով, նաւերու կեդրոնացումները ցրուելու հրամանը տուաւ: Հոկտ. 12ին, գործողութիւնը դարնան յետաձգուեցաւ :

Անգլիոյ ճակատամարտին արդիւնքը այն է, որ գերմանական օդային ուժը իր առաջին գործին մէջ ձախողեցաւ,— չկրցաւ փճացնել Անգլիոյ օդային ուժը:

Գեռոյ վարչապետը անդրադառնալով ներքին անցուդարձիները.—Ընդհանրապէս այն հաւատքը կը տիրէր թէ գերմանական արշաւանքը մօտալուտ էր: Այդ հաւատքը մասամբ հիմնուած էր հարաւային ծովեզերքներէն հանուած գերման զինուորներու դիակներուն վրայ եւ մասամբ ալ 1940 Սեպտեմբեր 7ին ընդհ. բանակատեղիէն ներքին ուժերուն ղրկուած «յարձակումը անմիջական» աղդանշանին վրայ :

Այս աղդանշանը հիմնուած էր հետեւեալ տուեալներուն վրայ.—

1.— Օսթանտի եւ Հաւրի նաւահանգիստներուն մէջեւ գետանաւերուն եւ փոքր նաւերուն չարժումները մօտալուտ յարձակման մը հաւանական նուիթիւնը կը ներկայացնեն:

2.— Ամսթէրտամէն մինչեւ Պրէսթի կարեւոր օդային ուժերը աւելցած էին Նորվեկիայէն այն տեղերը փոխադրուած 160 հատ երկար հեռաւորութեամբ ռմբաձիգ օդատորմիղներով: Փա որ Քալէի շրջաններուն մէջ սուզող ռմբաձիգներ գետեղուած էին, հաւանաբար Անգլիոյ դէմ գործածուելու համար :

3.— Հիւսիսային արեւելեան եղերքը նաւակով մըցմամբ եղլլու մէջոցին ձերբակալուած չորս Գերմանացիներ խոստովանած էին իրենց լրտես ըլլալը եւ բսած էին թէ հրահանգ ունէին որ եւ է ժամանակ Օքսֆորտ - Իփսուիչ — Լոնտոն — Բիտինկ շրջաններուն մէջ անգլիական զինուորական չարժումները տեղեկագրել :

4.— Սեպտեմբեր 8—10 Հիւսիս - արեւելեան ծովեզերքներու լուսի եւ մակընթացութեան պայմանները չատ նպաստաւոր էին ծովային յարձակման համար:

Կարդ մը փոքր մանրամասնութիւններէ վերջ վարչապետը եղրակացուց, թէ մօտալուտ յարձակման մասին շրջած բոլոր զրոյցները անհիմն էին:

Գերման մասին շրջած բոլոր զրոյցները անհիմն էին:

ՄԱՐՍԷՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ, որ տեղի ունեցաւ չաբաթ օր, ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի ղեկավարութեամբ, ձայնասփիւռով պիտի հաղորդուի այսօր երեքշաբթի, ժամը 21.30ին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բնակչութեան թիւն է 64.786.106, համաձայն 1946 հոկ. 29ի մարդահամարին (36.300.000 կին եւ 28.600.000 այր): Բոնի Գերմանիա տարուած օտարականներուն թիւը կը հաշուեն 1.125.000:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Լէոն Պլում չաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի անընդհատ խորհրդակցութիւններ կատարեց, նոր դահլիճին կազմութեան համար: Ամէնէն մեծ դժուարութիւնը կը ներկայացնէին համայնավարեւ ժողովրդական կուսակցութեանց տեսակէտները: Առաջինները հակառակ են պահպանողականներու մասնակցութեան, եւ կ'ուզեն նախապէս գիտնալ վարչապետին ծրագիրը: Միւսներն այ կ'առաջարկեն ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել բոլոր հոսանքներու մասնակցութեամբ :

Ամէն պարագայի մէջ, Պ. Լէոն Պլում այսօր, երեքշաբթի ազդ. ժողովին պիտի ներկայացնէ իր կառավարութիւնը, որուն անդամներէն չատերը կը պահեն իրենց նախկին պաշտօնը: Այսպէս, փոխվարչապետ կը մնան Պ. Պ. Թորէզ եւ Կէ, արտաքին նախարար՝ Պ. Պիտօ, ներքին նախարար՝ ընկերվարական մը (հաւանաբար նորէն Պ. Տէֆռէօ): Քանի մը նախարարութիւններ պիտի չենջուին:

54 ԱԶԳԵՐ ԿԸ ԽՈՒՏԱՆԱՆ կրճատել ապառազինութիւնները

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը Դեկտեմբեր 14ի նիստին մէջ միաձայնութեամբ բանաձեւ մը քուէարկեց ընդհանուր զինաթափութեան եւ այն կէնքերու մասին որ սահմանուած են զանգուածային քանդումներու: Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 54 ազգերու մասնակցութեամբ: Եթէ ծրագիրը նոյնութեամբ գործադրուի, բանակներ եւ մարտանաւեր կրնան կրճատուիլ, հիւլէական ռումբերը ջընջուիլ: Բանաձեւին քուէարկութիւնը ապահովուած էր նախապէս, քանի որ Ռ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ պատուիրակները հաւանութիւն յայտնած էին դիչերային նիստի մը մէջ: Պ. Փօլ Սիմք, ընդհ. ժողովին պելժիացի նախագահը, Քանաատայի եւ Ցրանսայի պատուիրակներուն ճառերէն վերջ վիճաբանութիւնները փակելով, հարցուց թէ պատուիրակութիւնները որ եւ է առարկութիւն ունի՞ն բանաձեւին դէմ: Պատասխանը եղաւ կատարեալ լռութիւն: Այն ատեն նախագահը յայտարարեց.— Սպառազինութեանց կրճատման բանաձեւը միաձայնութեամբ ընդունուած է: Ժողովը ծափերով ընդունեցաւ այս յայտարարութիւնը :

Այս քուէարկութենէն առաջ բաւական տաք խորհրդակցութիւն մը կատարեցին երեք Մեծերը : Պ. Պըրնզ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են միջազգային քննութեան ենթարկելու իրենց բոլոր զէնքերը, մէջն ըլլալով հիւլէական ռումբը: Պ. Պեվին ըսաւ թէ Մեծն Բրիտանիա պատրաստ է զինաթափ ըլլալու համաձայն հաւաքական ապահովութեան ծրագրի մը, բայց զգուշութեամբ կը չարժի, որովհետեւ պատերազմէն առաջ վստահած էր այդպիսի ծրագրի մը, բայց յուսախաբ եղաւ: Պ. Մոլոթով ալ Ռ. Միութեան հաւանութիւնը յայտնեց զինաթափութեան ծրագրի մը մասին, բայց պնդեց թէ կ'ուզէ իմանալ օտար զինուորներու թիւը իրենց երկիրներէն դուրս: Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները անմիջապէս պատասխանեցին այս հարցին: Պ. Պըրնզ յայտնեց թէ Մ. Նահանգները 550.000 զինուորներ ունին արտասահմանի մէջ: Պ. Պեվին ըսաւ թէ չի դիտեր ճիշդ համրանքը, բայց թէ Մեծն Բրիտանիա վեց միլիոն զինուոր ունէր պատերազմի ատեն, իսկ հիմա մէկ միլիոնէն պակաս ունի:

Կէս օրուան դադարէն վերջը, մթնոլորտը աւելի յուսալից կ'երեւար քան որ եւ է ատեն հոկտ. 23էն ի վեր, երբ տեղի ունեցաւ ժողովին բացումը: Այս ոգին տեւեց հակառակ զանազան կէտու խօսքերու: Ամէնէն դառն խօսքերն արտասանեց Պ. Մոլոթով, ակնարկելով հիւլէական ռումբին.— «Կ'իմանանք թէ հիւլէական ռումբերը սահմանուած են երկրի մը պաշտպանութեան, մինչդեռ դիտենք որ այդ պաշտպանութիւնը յառաջ կը տարուի ուրիշ միջոցներով: Հիւլէական ռումբերը սահմանուած են օտար երկիրներու »:

★ Պ. Պըրնզ հետեւեալ թիւերը հաղորդեց բանակամ երկիրներու մէջ եղած ամերիկեան զինուորներու մասին.— 96.000 Փիլիպպեան կղզիներ, 15000 Չինաստան, 1500 Փանամա, 600 Իսլանտա, 300 Աորեան կղզիներ :

Ընդհ. ժողովը սպառազինութեանց կրճատման բանաձեւը քուէարկելէ վերջ, յանձնեց Ապահովութեան Խորհուրդին, որ մանրամասն ծրագիր մը պիտի մշակէ: Այս ծրագիրը յետոյ պիտի քննուի նոր ժողովի մը մէջ եւ պիտի յանձնուի իւրաքանչիւր ազգի որպէս զի վաւերացնէ :

Ժողովը յետոյ վեցի դէմ 36 ձայնով որոշեց Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել արտասահմանի մէջ եղած օտար զինուորներու ցուցակագրութեան խնդիրը, մինչդեռ խորհրդային պատուիրակութիւնը կը պահանջէր աւելիապէս կատարել մարդահամարը:

★ Միացեալ Ազգերու ժողովը փակուեցաւ երէկ, 16 Դեկտեմբեր :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ վարչապետը, Պ. Տիմիտրագրական ատուլիսի մը առթիւ յայտարարեւ թեմտեան Թրակիան կենսական կարեւորութիւն Պուլկարիոյ համար եւ թէ սեղանի պահուի մինչեւ որ դրական լուծու

ՏՊԱՀՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Ա.

ՄՄԲ.— Ծանօթ բանաստեղծ Արսէն Երկաթ, որ ևոյնպէս Հայաստան հրաւիրուած էր, գրողներու համագումարին առթիւ, իր տպաւորութիւնները կարդացած է Գահիրէի Նաւասարդ Ակումբին մէջ: Կ'ամփոփենք էական մասերը:

... Ժողովուրդին մէջ ընդհանրապէս չտեսայ բան մը որ խորթ թուէր ինծի: Ամէնքին վերաբերումը սիրալիր էր եւ եղբայրական: Մանաւանդ բնիկ Հայերուն վերաբերումը ներդաշնողներուն հանդէպ ինծի մտածել կուտայ թէ մեր ցեղը գիտակցութիւնը ունի իր անձնուիրութեան, իր կատարելիք հսկայ աշխատանքին: Ես հանդիպեցայ այնպիսի անձերու, ներդաշնողներու ընդունման պաթոսի դրսեւորակը, որոնք իմ հոգւոյս մէջ թողուցին անմոռանալի յիշատակներ: Չեմ ուզեր մանրամասնութիւններ տալ ձեզի՝ ապացուցանելու համար թէ սրտագին ինչ խորունկ արժէքներ կը ներկայացնեն Ծովհաննէսեան մը, գնդապետ Ցարուխիւնեան մը, Ստեփանեան մը, որոնց հետ ծանօթանալուս համար հպարտ կը զգամ ինքզինքս, որովհետեւ իրապէս անոնք պղնիւ զաւակներն են հայ ժողովուրդին:

Տասը օր մնացի Երեւանի մէջ. պատյաներ կատարեցի անոր մէկ փողոցէն միւսը եւ ոչ մէկ առեն տարեցի անոր մէկ փողոցէն միւսը եւ ոչ մէկ առեն տեղ երեւոյթ մը պարզուեցաւ նայուածքիս. ոչ մէկ կռիւ, ոչ մէկ իրարանցում: Ժողովուրդը իր աշխատանքին լծուած՝ գիտէ թէ իր վրայ հսկող եղբայրական պետութիւն մըկայ: Կը տեսնենք մարդոց եւ կիներու բազմութիւններ «Հայաստա»ի խանութներուն առջեւ: Ամէն մէկը կը սպասէր խաղաղօրէն իր կարգին՝ հաց առնելու համար: Ժողովուրդը վստահ է որ պետութիւնը կ'ընէ իր բացարձակ կարելին՝ զինքը գոհացնելու համար: Հայր մը չի կրնար իր զաւակները զրկել: Այս պետակցութիւնը կը բաւէ, որ ժողովուրդը սիրէ իր պետերը, իր ճշմարիտ եւ ուղիղ տէրերը:

Սարսափելի եւ երկար պատերազմէ մը դեռ նոր ելած՝ Հայոց աշխարհն ալ, խորհրդային միւս երկիրներուն պէս, դեռ բուժելիք վէրքեր ունի. եւ մօտ ժամանակէն պիտի բուժուին անոնք: Ո՞ր երկրին մէջ չկայ բնակարանի տագնապ: Սովետական Հայաստանը կանչած է Սեվիւռքի իր զաւակները եւ անոնց համար հրաշքներ կը գործէ իրապէս: Այս տարի 50.000էն աւելի ներգաղթողներ եղան. ամէնքն ալ պատսպարուած են. դուրսը մնացած մէկը չկայ: Տեսայ Նոր Մալաթիայ մէջ կառավարութեան կողմէ բարձրանալու մօտ երկյարկանի չէնքեր, ինչպէս նաեւ էջմիածին տանող ճամբուն եղերքը չորս կամ երկու սենեակնոց բնակարաններ, կարմիր տուֆէ կառուցուած: Տեսայ այս ամէնը իմ աչքերովս եւ կ'ըսեմ ձեզի, որ հայ պետութիւնը, հակառակ ամէն դժուարութեանց, պիտի ընդունի եւ պատսպարէ իր հայրենադարձ զաւակները, պիտի ընծայէ անոնց ամէն դիւրութիւն, որպէսզի քնակարանային հարցը գտնէ իր վերջնական լուծումը:

Հետեւեցէք ձեր ներքին ձայնին: Հայրենասէր մէկուն անհրաժեշտ չեն անտեսական կամ քաղաքական տեղեկութիւնները: Հայրենիքը ճանչնալով է որ մենք զայն ճշմարտօրէն կը սիրենք: Եւ հայրենիքը սիրելու միակ հարազատ կերպը կը կայանայ զայն սիրելուն մէջ իբրեւ մայր մը: Աչխարհի փոթորկոտ ծովուն վրայ Սովետական Հայաստանը ձեզի լաստ մը կը դրկէ. փրկութեան լաստ մը, որպէսզի դուք հասնիք այն լուսաւոր ափերուն, որոնց վրայ կը տիրապետէ հայոց աշխարհի նոր թագաւորը՝ եղբայրութիւնը:

Այս ճշդումներէն վերջ որոնք անհրաժեշտ էին իմ իսկ ներքին անդորրութեանս համար, եւ որոնց պատճառ եղած տարաձայնութիւնները ոչ մէկ չափով իրենց աղբիւրն ունին իմ խօսքերուս մէջ, կ'ուզեմ տպաւորութիւններս հաղորդել ձեզի: Անոնք չեն անշուշտ այն տպաւորութիւնները, որոնց թերեւս դուք կը սպասէք: Ինչպէս ըսի՝ ամէն մարդ իր ներքին աչխարհն ունի եւ այդ աչխարհին լոյսովն է որ կը տեսնէ, անոր լոյսովն է որ կ'առնչուորդուի: Ես իրրեւ բանաստեղծ՝ թերեւս տեսայ առաւելապէս իմ հզիս ցոլքերուն համապատասխան պատկերներ, որոնք պիտի խուսափէին տարբեր մէկու մը նայուածքէն: Տեսայ՝ ինչ որ կը յուսայի տեսնել, ինչ որ կը ստեղծուէր իմ մէջս իրրեւ կարօտ, իրրեւ կրակը այն յուշերուն, զորս չեմ երբեք դադրած արծարծելէ օտարութեան այս անապատին մէջ: Ուեմն իմ ձեզի հաղորդելիք տպաւորութիւններս աւելի առանձնայատուկ են քան թէ ընդհանրական, անոնք աւելի պիտի խօսին ձեզի այն երեւոյթներէն՝ որոնք ոգեկան դիզեցումբեամբ ի յայտ կուգան եւ որոնց անդրադարձումը մեր մտքին մէջ տեղի կ'ունենայ որոշ եւ երկարատեւ հաղորդութեան մը չնորհիւ:

Բայց մի փնտռէք իմ խօսքերուս մէջ ծրագիր մը կամ ծրագրի մը ուղղութեամբ ձեզի ներկայացուած համապատկեր մը:

Կ'ուզէք որ սկսիմ պատմել ձեզի այն առաւօտը, երբ հասայ Երեւան: Գրեթէ արտում եւ անձրեւոտ առաւօտ մըն էր. արեւը հեռուէր Մասիսին կատարը հազիւ թէ տեսանելի կը դարձնէր ազօտ լոյս ճաճանչով մը: Ինծի այնպէս կը թուէր թէ ժամանած էի օտար երկիր մը, որուն կախարդական դուռները պիտի բացուէին չուտով իմ կարօտիս: Ես պիտի դանէի հայրենիքը, դարերով սիրուած իբրեւ երազ եւ դաղափար, այսօր հոչակուած իբրեւ յաղթանակ, իբրեւ արդարութեան անուրանալի իրաւունք:

Ճամբու ընկերներս ամէնքն ալ Հայեր էին, երբ մեկնեցանք Թիֆլիսէն: Անոնցմէ բաժնուելով եկայ intourist պանդոկը եւ արդէն քիչ վերջը ա-ռանձնացած էի սենեակս: Պատշգամ ելայ, յայնթոք չնչեցի առաւօտեան զով օդը: Այլեւս մէկն էի անոնցմէ՝ որոնք վարչն՝ Աբովեանի փողոցէն կ'անցնէին: Կը դիտէի երիտասարդ աղջիկներու եւ տղաներու խումբեր որոնք արագընթաց կ'երթային: Ուսանողներ էին անկասկած: Կարօտը ունէի խառնուելու անոնց, եթէ աւենօք անոնց պէս առաւօտները կանուխ կ'անցնէի Լատինական թաղէն Սորպոն երթալու համար: Աչքերս գոցեցի պահ մը եւ զգացի որ ոչինչ կար փոխուած, քանի որ անոնք իմ եղբայրներս եւ քոյրերս էին եւ իմացութեան մրեւնոյն լուսեղէն աչխարհը կը բնակէին: Փողոց իջայ: Հրապարակինվրայ կանգնած էր Աբովեանը, սեւեռեցի աչքերս անոր սրտայոյզ յաւերժութեան ու քալեցի դէպի վեր: Հետզհետէ կը սառաւարանար անցորդներուն թիւը: Ընդհանրապէս սլացիկ աղուոր հասակներ ունէին անոնք եւ անոնց դէմքին վրայ դուսպ եւ խոհուն բան մը կար: Անոնցմէ ամէն մէկը ներքին աչխարհ մը կը տեսնէր կարծես տեսանելի արեւին լոյսովը: Խառնուեցայ անոնց, լսեցի անոնց ամէնքին ալ բերնէն հայ բարբառը եւ ասիկա ինծի համար առաջին անսահման ուրախութիւն մը եղաւ: Հայ բարբառին ամենուրեքութիւնը հետզհետէ խորունկ եւ ուժգին աստիճանի մը հասցուց իմ ներքին հրճուանքս այնուհետեւ, երբ այցելեցի Երեւանէն դուրս ուրիշ քաղաքներ եւ առաններ:

ԱՐՍԷՆ – ԵՐԿԱԹ

(Շար.)

Մեր գեղին վարժապետը

Գիւղացիք, մեծ ու պզտիկ, թօփալ Աստուր կը կանչէին պատուական հայ մարդը, գեղին ուսուցիչը: Բարեկիրթ, յեղափոխական եւ պաշտօնին գիտակից հայորդի մըն էր՝ չատ սիրուած բոլորէն: Գեղին դպրոցը եկեղեցւոյ դաւիթն էր ուր գրի ու գրականութեան կարօտ հայ գեղջուկը զաւակը կը ղրկէր «բան» սորվելու:

Կարծես վերազարթնումի բերկրալի ձայնը սկսած էր ուժեղ կերպով հնչել հայ դիւղացիին մէջ, ասոր համար ալ, բոլորն ալ միասին իրար հասկընալէ վերջ, «Թօփալ» Աստուրը մեր գեղին ուսուցչութեան կանչեցին: Նոր օր եւ նոր կեանքի մը դուռն էր որ կը բացուէր գեղջկական երբեմն տաղտկալի գոյավիճակին մէջ: Մեծ ու պզտիկ գոհ էին որ գետին ափը նստած դիւղն ալ կը բախտաւորուի ուսուցիչով մը:

Ի՞նչ կը սորվեցնէր մեղի այդ դաւառացի Աստուրը, որպէս ուսուցիչ մեր ծադկոցին: Այժմ կը վերյիշեմ եւ օգտուելով յուշերուս թարմութենէն, թուղթին կը յանձնեմ երախտապէտի խօսքս:

Այդ անձնուէր վարժապետը, հակառակ թուրք աղայի բազմազոյն արգելքներուն՝ հայերէն լեզուի դասընթացքէն զատ, կը սորվեցնէր աղջային յեղափոխական երգեր, դոր, աշակերտները եկեղեցւոյ բակին մէջ կարգով շարուած, կը թնդացնէին փրենց ղիլ ձայնով: Ու մենք կ'երգէինք լիաթոք՝ «Ազատ Աստուած»ը, «Զէյթունցիներ» եւ Հայոց մեծատաղանդ ողբերգուին «Սեւ խաւարը»:

Այս կարգի երգեր փոթորկեցին արօրով եւ դաշտով պարապող գեղջուկի ներաչխարհը: Շատ չանցած ամէն երդիքի տակ, մեր յեղափոխական «ի խորոց սրտի» ճայները անկաչկանդ կ'երգէին ապագայ յոյսի եւ երազիճամբայ բանալով:

Գիւղի աչակերտը պարտ էր սորվիլ նաեւ եկեղեցական փոխատացութիւնը, չարական եւ այլն, եւտօնական օրերուն, մասնաւորապէս Զատկին կարդալ «Ընթերցուածս ի Դանիէլի Մարգարէ»ի զոր դիւղացի հարուստներ իրենց զաւակներուն կարդացնել կուտային, դեղին տոկի մը կանխիկ վճարելով:

Այս բարեպատեհ կեանք ստեղծող թօփալ Աստուրը, միշտ գիտակից իր համեստ պաշտօնին, հայ տղուն աւելի «բան» մը սորվեցնելու մտահոգութեամբ կը տառապէր:

Ան դպրապետ էր եւ ունէր քաղցրանուագ ձայն. այնպէս որ յաճախ կիրակի առաւօտները եկեղեցին կը լեցուէր չրջակայ դիւղացիներով: Անոնք կուգային «Նոր վարժապետ»ին ձայնը լսելու, ծնրադիր աղօթելու եւ ինչո՛ւ չէ, ոգեւորուելու:

Թօփալ Աստուրը իր բնական դիւղէն մեր դիւղը կուգար իշու վրայ նստած, ուխտաւորի մը նման: Երբ Թուրքերու գոռոզկին տեսնուէր, աչակերտները կը պատրաստուէին զայն ընդունելու չատ սիրով եւ յարգանքով: Իսկ գեղացիք, ըստ իրենց բարի սովորութեան չէին թողուր որ վարժապետին վրայ «Թոզ» իջնէ, կը յարդէին տու կը հիւրասիրէին յաճախ գեղջկական ճոխ սեղանով:

Գեղին Մուխթարը, Կիրօն, նախապէս գեղացիներուն փսփսած էր որ վարժապետին լաւ նային, որովհետեւ ան էր միայն որ «զաղիպ»ներուն նամակ կը գրէր, «սաղ»ութեան խաչիկները բերել կուտար. ան էր որ Թուրք կառավարութեան նենկայացուելիք աղերսագիրը կը իրագրէր: Գեղացիները այնքան գոհ էին որ, չաթաթը մէկ առնդայն կը հիւրասիրէր եւ ճուազեղով կը պահէր այս երիտասարդ ուսուցիչը:

Երջանիկ օրերը կծկեցին բախտի ժապաւէնը, Թուրքը չհանդուրժեց այս վարժապետի ըրածները, իր չատ մը ազգակիցներուն նման, ան եւս ենթարկուեցաւ խոչտանգումի եւ օր մըն ալ գիւղացի տղաք զայն գտան սպանուած գիւղին ճամբուն վրայ վայրագօրէն յօշոտուած:

Սիրելի ուսուցի՛չ, յիչատակդ կը մնայ, վերապրող աչակերտիդ հոգւոյն մէջ: Այսօր այս մենութեանս մէջ, անչէրմ հոդակոյտդ հեռո՛ւ, յիչատակդ թարմացնելու ճիգիս՝ կը խառնեմ ափ մը խունկ եւ երկու կտոր աղօթք, ապրելու համար հին օրերը գեղջկական, ուր յեղափոխական երգելովդ տէր էիր գեղին հայկական:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

(Դաղուած խորհ. թերթերէն)

Երաժչտագէտներու միութեան ընդհ. ժողովին մէջ, որ գումարուեցաւ Հոկտեմբերի վերջերը, զեկուցում տուած է Աբրահամի գործերու վարչութեան պետ Զ. Վարդանեան, երաժչտագէտներու գործերու մասին, Թուած է մանրամասնօրէն դեռ գոյութիւն ունեցող թերութիւնները, այդ կալուածին մէջ:

Ըստ զեկուցաբերին, վերջին տարիներս մեր կարգ մը երաժչտագէտները տուած են դեղարուեստի տեսակէտով ցած, դաղափարազուրկ ստեղծագործութիւններ: Աւտոց կարգին կը պատկանին Ա.վազեանի «Զան Երեւանը», «Զիստիլչէիկ»ը եւ ուրիչներ: Նաեւ երաժչտագէտներ Ա. Տէր-Ղեւոնդեանի, Տ. Մարտիրոսեանի, Ց. Ստեփանեանի գործերուն մէջ եղած թերութիւնները: Անոնք քննադատուած են այն բանով նաեւ որ, չափազանց տարուած են պատմական թեմայով եւ նկատի չեն առած ժամանակակից սովետական կեանքը:

Զեկուցաբերը խօսած է նաեւ երաժչտական տուեալի եւ քննադատութեան մէջ եղած թերութիւններու եւ սխալներու մասին:

Մի քերու փոխանակութիւն է տեղի ունեցած այս առթիւ, որուն մէջ ոգին խօսք առած են փրոֆ. Քուչնարեան, որ կանդ առած է Համ. Կենտկոմի պատմական որոշումներու նչանակութեան վրայ, իբրեւ կարեւորագոյն փաստաթուղթ եւ փայլուն ուղեցոյց՝ սովետական երաժչտագէտներու աչխատանքին համար:

Երաժչտագէտ Մ. Աղայեան խօսած է երաժչտական քննադատութիւնը աւելի ուժեղացնելու եւ երաժչտագէտներու քաղաքական-տեսական պատրաստականութիւնը բարձրացնելու հարցերու մասին: Փրոֆ. Կ. Սարաչեւ ընդդծած է մեր երաժչտագէտներէն չատերուն, մասնաւորաբար երիտասարդներուն՝ երաժչտական դիտելիքներու տկարութեան ու տեսական յետամնացութեան պարագան, որ մեծ անդրադարձում կ'ունենայ անոնց ստեղծագործական աչխատանքի որակին վրայ:

Ա. Այվազեան ինքնաքննադատութեան ոգիով, բացատրած է իր ղեկավարած պետական ճաղ նուագախումբին յետագայ ընելիքները: Երգահան Մ. Մոմճեան հրապարակ է դրած՝ մանկական լաւագոյն օփէրաներու ստեղծման անհրաժեչտութիւնը եւ ինքնաքննադատութեան ենթարկած՝ իր կարգ մը գործերուն համար:

Խօսք առած եւ քննադատած են նաեւ երաժչտագէտներ Գ. Եղիաշարեան, Գասպարեան, Տ. Տէր Մարտիրոսեան, Զաքարեան, Գ. Վարժապետեան եւ ուրիչներ: Ժողովը տուած է համապատասխան բանաձեւ, ստեղծելու համար սթալինեան դարաշրջանին արժանավայել երաժչտական լաւագոյն գործեր:

ԱԶԳ. ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը 6.050.000 րուբլիի գումար մը տրամադրած է ներդաղթող Հայերու նոր տուներու չինութեան համար:

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ մեծ զարկ պիտի տայ: Զգաչէժի (քաուչու) արտադրութիւնը պիտի քառապատկուի: Սոտալինը՝ պիտի կրկնապատկուի: Լենինականի հիւսուածեղէնի գործարանները պիտի ընդարձակուին, ինչպէս եւ պահածոյի, ուտելիքի եւ խմիչքի գործարանները: Շաքարի գործարանը դրեթէ ամբողջացած է. իսկ ալիմինիումի գործարանին չինութեան սկսուած է:

ԱՆԳՐԱԳԻՏՆԵՐՈՒ թիւը 1939ին բնակչութեան 74%ը կը կազմէր: Ծոյս կայ որ 1950ին անդրպիտութիւնը բոլորովին վերնայ. Նոյն չրջա-

նին գոյութիւն պիտի ունենան 1178 դպրոցներ, 295.000 աշակերտներով:

ԵՐԵՒԱՆ—ՍԵՒԱՆ—ԱՂՍՏԱՖԱ երկաթուղին որ գերման գերիներու միջոցով հասած էր մինչեւ Սեւան, բաւական յառաջ տարուած է:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ կեդր. կոմիտէի Գ. քարտուղար եւ կեդր. Բիւրոյի անդամ ընտրուած է Ա. Քոչինեան, իսկ Շ. Առուշանեան՝ կեդր. կոմիտէի պաշտօնակատարութեանց քարտուղար:

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ համար մանաւանդ զրոյցներ ու դասախօսութիւններ կը կատարուին Կիրակնային շրջանին մէջ, հարիւր տասնըհինդ դասախօսներու կողմէ, այլ եւ այլ նիւթերու շուրջ,— Հայաստանի արդիւնաբերութեան, դիւղատնտեսութեան, մշակոյթի, առողջութեան, սովետ քաղաքացիի իրաւունքներն ու պարտականութիւնները եւն: Ցաճախ տեղի կ'ունենան ներկայացումներ եւ չարժապատկերներ:

«Ս. ՀԱՑԱՍՏԱՆ» կը քննադատէ զանազան նախարարութիւններու, մասնաւորաբար արդիւնաբերութեան նախարարութեան պաշտօնեաներու թերացումները: Դիտել կուտայ թէ դեկավարներու մէկ մասը անտեղեակ է արտադրական ձեռնարկներուն եւ դործը կը կատարուի դրասենեակային միջոցներով եւ չի պիտեր թէ ինչ կը կատարուի դործարաններուն մէջ. իրեն ուղղուած դրութիւններուն ընթացք չէ տրուած ժամանակին: Այդ պատճառով կարի, կօշիկի եւ նման դործարաններու արտադրութիւնները հնդամեայ ծրագրին նախատեսածին համեմատ չեն արտադրեր:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐԸ

Նոր օրէնքի համաձայն որ Յունուար 1էն սկսեալ ի դօրու պիտի բլլայ, բնակարանի վարձքերը պիտի աւելնան եւ Ազդային Շինութեան Հիմնադրամ մը պիտի ստեղծուի:

Այս օրէնքով, 1914էն առաջ չինուած տուներուն տարեկան վարձքը պիտի բլլայ 2000 ֆր. իւրաքանչիւր սենեակի համար: 1914էն վերջը չինուածներուն համար աւելի բարձր գին մը, հաւանաբար 2500 ֆր. տարեկան, եթէ այդքան չի վճարուիր արդէն:

Այս վոխոխութիւնները դժ պիտի չձդէ սեփականատէրերը, որոնցմէ չատեր կը դանդատին թէ 1914էն առաջ չինուած տուներուն վարձքերը աշխարհի ամենանպաստաւոր գինը կարելի է նկատել: Թէ ապրուստի յարաճուն սղութեան եւ ուրիշ, էական ապրանքներու հետ բաղդատելով, վարձքերը չատ քիչ են:

Փարիզը առանձին իր բնակչութեան արդիւնական բնակարան ապահովելու համար 400.000 սենեակի պէտքն ունի. այս սենեակները չինուելու պարագային տարեկան 30.000 ուրիչ սենեակներու պէտքը պիտի դդացուի, անբնակելի դարձած չէնքերը փոխարինելու համար:

Բնակարանի դրամագլուխը կեցած է, որովհետեւ դործառնութիւնները չեն վճարուիր: Սեփականատէրերը կ'ըսեն թէ 1914էն առաջ չինուած տուներու վարձակալներըկատարուածայս առժամեայ դիջումները իրրեւ իրենց իրաւունքները կը համարեն: Միւս կողմէ վարձակալները կը պահանջեն որ բնակարանի եկամուտները միւս կարդ մը «անպործ դրամատէր»ներու դործածուելէն պակաս չեն:

Ֆրանսայի մէջ վարձակալութեան հակակշիռը 1914ին սկսաւ եւ անկէ ի վեր կը չարունակուի: 1925ին աշխատանք թափուեցաւ Ֆրանքի արժեդրկումէն պաշտպանել սեփականատէրերը: Ցետագային կառավարութիւնը տարեկան յաւելումի աստիճանաչափ մը հաստատեց, որ երկար չտեւեց:

Տանտէրերուն պիտի թելադրուի որ վեց սենեակնոց յարկաբաժինները երկու յարկի վերածուին իւրաքանչիւրին մէջ երեք սենեակ, գործունէութիւն մը որ մասնագէտներու կարծիքով, աւելի ածան պիտի կատարուի:

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԵՆԵՏԻԿԻՆ ՄԻԹԱՐԵԱՆ վարդապետներէն Հ. Կարապետ Ամատունի եւ Հ. Համազասպ Կէտիկեան Լիբանան եւ Սուրիա դացած են, նոր հիմերու վրայ դնելու համար իրենց վարժարանները: Եպիսկոպոսն անցած աւուն, «Ցուսաբեր»ի խմբագրատունը այցելելով, յայտներ են թէ կը խորհին յառաջիկայ տարի վերաբանալ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը: Ծրագրած են նաեւ Ալեքսանդրիոյ եւ Հալէպի իրենց նախակրթարանները լաւադոյն աշակերտները ղրկել Վենետիկ կամ Փարիզ, բարձրագոյն դասընթացքի հետեւելու համար:

ՆԵՐԳԱՂԹ.— Սուտանի մէջ ալ կազմուած է ներգաղթի յանձնախումբ մը, ենթակայ Եդիպտոսի կեդր. յանձնախումբին:

«Ոժիտնայ տ'էժիթը» թերթը կը դրէ թէ՝ Ալեքսանդրիոյ կուսակալութիւնը մինչեւ Նոյեմբեր 27, 20 հազարի չափ խնդրագիր ստացած է Հայերու կողմէ, որոնք կ'ուզեն վերջնապէս Հայաստան հաստատուիլ: Ներքին նախարարութիւնը հաղորդած է թէ Եդիպտ. հպատակութիւն ունեցողՀայերը եթէ Հայաստան մեկնին, կը կորսնցնեն իրենց հպատակութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՐՊՈՂ, թարդմանեց եւ ամփոփեց Աւետիս Սարդիսեան, դլխաւոր բառերու հայացումով եւ պատկերներով: Տպ. Երուսաղէմ, 1946: Գին՝ 10 պաղեստ. դահեկան կամ մէկ սուր. ոսկի: Հասցէ.— Levon Keshishian, P. O. Box 246, Jerusalem (Palestine):

ԱԿՕՍ, դրական – դիտական պարբերադիրք, թիւ ԺԵ., հրատ. Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան: Պէյրութ, 1946: Հասցէ.— Collège Arménien, 127 Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban):

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ստացած են հետեւեալ Հայերը (Պաշտօնաթերթի 8 Դեկտ. 1946).— Ամատունեան Պետրոս, պաշտօնեայ, ծնած Սվազ 1910ին, այժմ Լա Թրոնչ: Արփիարեան Նուպար-Մուշէկ, ուսուցչուհեան ուսուցիչ, ծնած Պոլիս 1913ին, այժմ Նէօյի սիւր Սէն: Արսլանեան Ա-բա-Արչակ, ուսանող դեղատնտեսութեան, ծնած 1922-ին Պոլիս, այժմ Նէօյի սիւր Սէն: Աթանասեան Գրիգոր, հողագործ բանուոր, ծնած 1910ին Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Պօտուչեան Կարօ, բանուոր, ծնած 1923ին Ֆիլիպէ (Պուլկարիա), այժմ Փավիյօն Սու Պուա: Տալաքլիէեան Սարդիս, չարժավար, ծնած 1919ին Անդարա, այժմ Մարսէյլ: Մումճեան Հրանտ, բանուոր, ծնած 1909ին Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Մուրատեան Շահնազար, չարժավար, ծնած 1914ին Խարբերդ, այժմ Մարթիկ: Ներսէսեան Անդրանիկ, կօշկակար, ծնած 1916ին Սիվրիհիսար, այժմ Մարսէյլ: Օհանեան Օհան, կօշկակար, ծնած 1915ին Պերկամա, այժմ Մարսէյլ: Փոսպիքեան Ժան, դերձակ, ծնած 1911-ին Անդարա, այժմ Օպընա: Սաաթճեան Արման, ժամադործ, ծնած 1902ին Տիարպէքիր, այժմ Փարիզ: Սուտալեան Անդրանիկ, չրջուն վաճառորդ, ծնած 1909ին, Սեվենէկ, այժմ Կռավանչ: Զորանճեան Համբարձում, բանուոր, ծնած 1920ին Սըվազ, այժմ Մարսէյլ: Թէքէեան Փասգալ, դերձակ, ծնած 1909ին Անդարա, այժմ Արժանթէօյ: Թերզեան Հայկ, առեւտրական, ծնած 1914ին Պրուսա, այժմ Մարսէյլ: Ա.ճէմեան Ցովհաննէս, սափրիչ, ծնած 1905ին Քանկերի, կինը՝ Այվազ Հերանոյշ, ծնած 1908ին Զիֆլիքաստապասը, այժմ Մարսէյլ: Արդարեան Կարապետ, բանուոր, ծնած 1907ին Կեմերէկ, կինը՝ Տէմիրճեան Սիրան, ծնած 1910ին Կեմերէկ, այժմ Վիչէ: Էնֆիճեան Պատրիկ, կօշկակար, ծնած Եողդատ 1910ին, կինը՝ Գալուստեան Մառի, ծնած Եողդատ 1916ին, այժմ Լիոն: Ղազարեան Մկրտիչ, կօշկակար, ծնած 1908-ին Սիվրիհիսար, կինը՝ Ժամկոչեան Էֆթիկ, ծնած 1913ին Պալըքէսիր, այժմ Մարսէյլ: Կենտէլէքեան Կրկնուած, բանուոր, ծնած 1906ին Ատանա, կինը՝ Գէորգեան Ազատի, ծնած 1913ին Մէդրէս-Խարբերդ, այժմ Կիւնիօն: Գալատասեան Հայկազուն, բանուոր, ծնած 1909ին Օրտու, կինը՝ Սամուէլեան Պերճուհի, ծնած Իզմիթ 1909ին, այժմ կառչն-Գօլօմպ: Գաբրիէլեան Ասչիկ, բանուոր, ծնած 1907ին Սվազ, կինը՝ Մարտոյեան Մարիամ, ծնած 1909ին Սվազ, այժմ Փոնթի: Ասլանեան Ժօզէֆ, բանուոր, ծնած 1904ին Էքզէզէ, կինը՝ Նաճար Էլիզա, ծնած 1907ին Էքզէզ, այժմ Մարսէյլ: Քիլիրեան Ցարութիւն, բանուոր, ծնած 1909ին Եողդատ, զաւակները՝ Փասքալ-Մանուկ, ծնած 1934ին, Սէնթ Մոռ եւ Ժան-Ժողէֆ, ծնած 1940ին, Սէնթ-Մօռ, կինը՝ Մառանկօզեան Մարի, ծնած 1910ին Պրուսա, այժմ Սէնթ Մօռ: Գոչունեան Սիմոն, առեւտրական, ծնած 1899ին Աղէքսանտրիա (Եդիպտոս), կինը՝ Աւետեսեան Մանուշակ, ծնած 1914ին Պրուսա, այժմ Փարիզ:

(Շար.)

ԱՑՆՊԷՍ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԿՐ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

Իրրեւ թէ հեռագրական տեղեկատուութիւններ հասած էին ճակտէն եւ ոեւէ կասկածի չէր կրնար առարկայ դառնալ Թուրքերու մօտալուտ պարտութիւնը:

Ուրֆայի Հայ բնակչութիւնը մօտաւորապէս 500 ընտանիք կը հաշուէր: Բոլոր տուները քարաշէն էին, ունէին հորեր եւ դետնափոր սենեակներ: Ցեղափոխական կոմիտէն որոշած էր իւրաքանչիւր հայու բաժինն ու պարտականութիւնը՝ կազմակերպուած գործին մէջ: Ըմբոստները նկատի առած էին նաեւ կռուի ընդյան համար անհրաժեշտ աննղեղէններու եւ պարէնի պէտքերը:

Ճիշդ այս օրերուն, կառավարութիւնը զէնքի տակ առած էր 1894ի ծնունդները: Նոյն ժամանակ ծագած էր Քիրմուշի ապստամբութիւնը եւ 6—19 Օգոստ. տարածուած էր Ուրֆայի նահանդին մէջ:

Երբ Քիրմուշի ապստամբութիւնը սկսաւ, կառավարութիւնը զինուորական եւ ոստիկան զօրաց ուժեր ղրկեց՝ զսպելու համար ապստամբները: Բայց անօրէնները սպաննեցին այդ զինուորներուն մեծ մասը: Կառավարութիւնը նոր ուժեր ղրկեց, նկատելով որ բաւականաչափ ուժ չկար Ուրֆայի մէջ: Մինչեւ որ այդ օգնական զինուորները հասան, Հայերը իսլամ բնակչութիւնը ենթարկեցին անդուր չարչարանքներու եւ սպաննեցին չատերը: Փողոցներու մէջ պատէնները հաստատուած էին: Երբ օգնական զունդերը հասան, հրամանատարը հրաւիրեց կառավարութեան հաւատարիմ Հայերը՝ լքելու քաղաքը: Եւ սակայն, ոչ մէկ Հայ լքեց ու հեռացաւ քաղաքէն: Այս իրողութեան առջեւ, թուրք հրամանատարը հարկադրուեցաւ «կրակ»ի հրաման տալ, ու այս կերպով՝ քանդուեցան բոլոր պատնէշները, որոնք Հայերու կողմէ պատրաստուած էին, կռիւի համար:

Եթէ Ուրֆայի ապստամբութիւնը խորապէս ուսումնասիրէք, կը տեսնէք որ այստեղ կազմակերպուած յեղափոխական չարժումը՝ լաւագոյն ձեւով կազմակերպուած ապստամբական ելոյթներէն մէկն էր: Պէտք է ճչդել նաեւ, որ այս կռիւրոնին մէջ՝ Ռուսերու, Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու օժանդակութիւնը չատ մեծ դեր կատարած է: Գետնափոր նկուղներու եւ սենեակներու մէջ անհամար թիւով զէնք ու ռազմանիւթ լեցուած էր, 9—10 չաբաթի համար բաւարար չափով պարէն ամբարուած էր, ու Հայերը օտար դեսպանատուներու եւ հիւպատոսարաններու անվերապահ օժանդակութիւնը կը վայելէին:

Ամերիկացի միսիոնարներ, ինչպէս օրինակ միսիոնար Լեզլի, ղեստեղէններ եւ դրօչակներ կը նուիրէր Հայերուն եւ ոեւէ օգնութիւն չէր դլանար:

Ապահով, թէ պիտի յաջողին անպայման, Հայերը վայրկեան մը իսկ չէին տատամսած՝ դործադրութեանց ձեռնարկելու եւ ապստամբութեան դրօչ պարզելու: Միսիոնար Լեզլի, որ թոյն խմեց ու անձնասպան եղաւ հետագային, Հայերու ապստամբութեան պատճառները նկատէ լոկ իր դրպտութիւններն ու քաջալերութիւնները, ու դիտել կուտայ, թէ անոնք իրենց կամքով պիտի չձեռնարկէին նման ոեւէ չարժումի:

ԳՈՐԱՀԻՍԱՐԻ ՄԷՋ.—

Տրապիզոնի եւ Էրզրումի նահանդներուն սահմանակից Գարահիսար, Սվազի Հայկական կոմիտէներուն համար կը հանդիսանար գործունէութեան դլխաւոր կեդրոն մը: Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը իրրեւ ուսուցիչ եւ կրօնական, իր անդամներէն չատեր կ'ուղարկէր այս շրջանակները՝ ապստամբութեան (երբ կը դրէ ապստամբութիւն, ըսել կ'ուզէ յեղափոխութիւն, Ա.Ա.) դաղափարը տարածելու եւ Հայ բնակչութիւնը զինելու համար: Զօրակոչի յայտարարութիւններէն վերջ, Հայերը չէչեցին իրենց գործունէութիւնը այստեղ. Սիվասի (? Ա. Ա.) անուն կղերական մը սկսաւ նահանգի բոլոր անկիւնները շրջիլ եւ ապստամբութեան մղել Հայերը:

Ցունիս 2—15, 1915, երբ ձեռնարկուեցաւ Հայ թաղերու խուզարկութեան, փնտռտուք կատարող ոստիկաններու մեծ մասը սպաննուեցաւ: Միաժամանակ, հեռագրական բոլոր թելերը կտրելով, խղուեցաւ կապը Գարահիսարի եւ այլ նահանգներու միջեւ: Իսլամ բնակչութիւնը, քանի մը օր, դիշեր ցերեկ, ենթարկուեցաւ զէնքերու եւ ռումբերու կրակին: Ի վերջոյ, Հայերը հարկադրուեցան Գարահիսարի բերդը ապաստանիլ՝ իրենց զեկավար դէմքերով: Հոն պաշտպանողական կռիւ պատրաստութիւններու լծուեցան անմիջապէս: Մեծաքանակ զէնք ու պարէն ամբարուած էր բերդին մէջ:

Իրենց անառիկ այս դիրքէն, Հայերը կրակի տուին քաղաքին մեծ մասը: Հաղիւ հարիւր տուն փրկել կարելի եղաւ: Ի վերջոյ, թուրք օժանդակ ուժերը հասան եւ բերդը պաշարեցին: Հայերը քանիւհինդ օր պաշտպանողական կռիւ մղեցին: Բերդին մէջ կռուող ուժերու մէկ մասը, մօտ 300 հոգի, յաջողեցաւ ճեղքել թուրք պաշարման օղակը ու փախչիլ, եւ սակայն՝ մէւսները իրենց կիներուն ու զաւակներուն հետ, յանձնուեցան:

Այս ապստամբութեան ընթացքին, 2 սպայ եւ 82 զինուոր սպաննուեցան (թուրք), իսկ քաղաքացի բնակչութենէն երեսուն հոգի մեռան եւ քանի հոգի վիրաւորուեցան:

(Շար.)

Նոր դեպքեր Ատրպատականի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Դեկտ. 14թուակա-նով.— Ջօր. Քեապիլի, Ատրպատականի Դեմոկրատ հրամանատարը, որ պատասխանատու կը համարուի Ռըզայիէի անցեալ տարուան ջարդին, ձերբակալուեցաւ Թաւրիզի մէջ: Քեապիլի ծանօթ էիբրեւ «Ջարդարար», որովհետեւ կ'ըսեն թէ ան կազմակերպած էր անմեղ հակառակորդնեբրու կոտորածը եւ ջարդը:

Երբ կառավարական զօրքը Թաւրիզ մտաւ, մօտ երկու հազար հոգի խորտակեցին ձախակողմեան եւ ռուսասէր Թիւտէհ կուսակցութեան կեդրոնատեղին: Ցետոյ ցոյցեր կատարեցին «կեցցէ՛ Ատրպատական եւ մեր Շահը» աղաղակներով: Դեմոկրատ կուսակցութեան ղրասենեակները հակողմեան տակ են: Զինեալ քաղաքացիներ կը յարձակին պահուըտած Դեմոկրատներու վրայ: Երբ կառավարական բանակը Թաւրիզին 40 մղոն հեռու էր, ժողովուրդին հրամայուեցաւ զաղրեցնել կրակը եւ վերահաստատել բարեկարգութիւնը: Հաղարաւորներ փողոց թափեցան, սպասելով կառավարական զօրքին: Ոչխարներ եւ արջառներ մորթուեցան ճամբուն վրայ, իբրեւ մատաղ: Քանի մը օրուան անհանդարտութենէ վերջ, որու միջոցին տասը հոգի սպանուած ըլլալու են, բարեկարգու-թիւնը վերահաստատուեցաւ:

★ «Իմանիքէ» կը ղրէ թէ կառավարական զօրքը դժուարաւ կը յառաջանայ եւ թէ ժողովրդավար ուժերը կը դիմադրեն տակաւին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, դիմադրողները ամրացած են չատ մը տուներու մէջ եւ կը չարունակեն կռիւը: Իրանի բանակին հրամանատարը կը սպառնայ ռմբակոծել թնդանօթներով եւ հրասայլերով: Թաւրիզի մէջ բանտարկուած է Մոհամմէտ Բերիա, դեմոկրատ վարիչին օգնականը, ինչպէս եւ Ղասիբի, նախկին առեւտրական նախարարը: «Թուտէհ» կուսակցութեան եւ արհեստակցական միութեան բոլոր դրասենեակները փակուած են կառավարութեան հրամանով: Այդ երկու կազմակերպութեանց գործունէութիւնը արդիլուած է ամբողջ Իրանի մէջ: Ցաջորդ խորհրդարանի ձախակողմեան ներկայացուցիչներ պիտի չունենայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՑ ՄԷՋ խոր յուզում պատճառեց Միացեալ Ազգերու այն որոշումը որուն համաձայն Միացեալ Ազգերու ատեաններ պիտի կանչուին Մատրիտի դեսպանները, իբրեւ բողոք զօր. Ֆրանքոյի կառավարութեան դէմ: Դահլիճը 8ուկէս ժամ նիստ գումարեց չաթէ օր եւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ բանաձեւը «հաւատոյ նախընթաց մը կը կազմէ ազգերու ապագայ յարաբերութեանց համար»: Այս առթիւ յիշելով սպանիացի ժողովուրդին ցոյցերը դեկտեմբեր 9ին եւ 10ին, կը յայտարարէ թէ անոնք այլեւս աւելորդ կը դարձնեն որ եւ է բացատրութիւն կառավարութեան կողմէ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ կացութեան մասին ծանրակչիռ տեղեկագիր մը յանձնուած է ամերիկեան հրամանատարութեան, Մարշալային Կարմիր Խաչի վարչութեան կողմէ: Այդ 750.000 գերիներուն աւելի քան 600.000ը Ամերիկացիներուն կողմէ բռնուած եւ Ֆրանսայի փոխատրուած ըլլալով, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ինքզինքը պատասխանատու կը նկատէ անոնց կացութեան համար: Տեղեկագրին համաձայն գերիներէն չատերը պիտի չկրնան աշխատիլ այս ձմեռ, փիղիքապէս տկարացած ըլլալով: Արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ կարգ մը թերթեր խեղաթիւրած են տեղեկագիրը, թէ 1946ին 624.550 կերպասէ տաբատներ եւ 450.000 աշխատանքի տաբատներ տրամադրուած են գերիներուն, թէ 600.000 զոյգ կօշիկ պիտի յանձնուի 1947ի սկիզբը, թէ ուտելիքի դոյզ բարձրացած է 2000ի, ձմրան առթիւ, թէ ամիսը 600 հիւանդներ իրենց երկիրը կը ղրկուին եւ թէ մինչեւ 1946 Գերմանիա վերադարձուած են 210.000 գերիներ:

ԶՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ իրենց աշխատանքները վերջացուցած ըլլալով, Անգլիոյ, Մ. Միութեան եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները մեկնեցան Նիւ Եորքէն, լաւատես տրամադրութեամբ:— Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը վաւերացուց կազմակերպութեան վարչական նախահաշիւը,— 19390000 տոլար (2.326.800.000 ֆրանք) 1946ի, եւ 27.740.000 տոլար 1947ի համար:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԿՐԸՆՈՊԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, 1 Յունուար ժամը 3ին կէս գիշեր, Expositionի սրահին մէջ: Քիսուն աւելի մանուկներ բեմին վրայ, մեծ պատրաստութեամբ: Կաղանդի ծառ եւ կաղանդ պապա: Կը հրաւիրուին զաղութին բոլոր երախաները: Եւրոպական պար, հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը 12 Յունուար, Կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սայ Ֆրանսուա Քօվէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտ ունին երկար ատենէ ի վեր:

Կը խնդրենք մասնաւոր ուշադրութիւն չդարձնել եւ հաշիւները փակել մինչեւ տարեգլուխ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantes, կը խօսի ընկեր ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Հայերէնի դասերը 8էն 9 նոյն օրը:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

Յաւով կ'իմանանք թէ Պ. Աչոտ Ֆրէնկեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կրտսէր որդին, Շահան, որ զոհ գացած է արկածի մը (կամ թունաւորում) եղերական պարագաներու մէջ:

Պ. Աչոտ Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Պ. Ժիրայր Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ֆրէնկեան եւղբայրները, Պ. Յարութիւն Ֆրէնկեան, Տիկին Մկրտիչ Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Պ. Պէնոն Տէյիրմէնճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մինասեան, Մարեան, Փափազեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն արկածալի մահը

ՇԱՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, եղբօրորդւոյն, զարմիկին եւ ազգականին, որ տեղի ունեցաւ, 14 Դեկտեմբեր, չաթթի, իր բնակարանին մէջ, (28 rue Leconte de Lisle) 21 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի 18 Դեկտ. ժամը 2.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն ընդունել:

Հանդէս տօնածառ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՒԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. ԽԱՉի ՏԻՍԻՆԻ մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ. վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

Ադմատախնամի պարահանդէսը

HOTEL CONTINENTALի չքեղսրահներուն մէջ, Դեկտ. 21, չաթթի գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի նախկին haut commissaire et ambassdeur de France, Պ. HENRY PONSOT եւ նախագահութեամբ Պ. ՔԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ: Ընտիր նուագախումբ Fernand Bouillon իր ամբողջ կազմով եւ Costia՝ հունդարական հռչակաւոր խումբը: Այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարիֆեանի, 7, rue de Ponthieu, Ely. 23-66: Տոմսերու համար՝ Պ. Պարկիրճեանի 52, rue Lafayette, Tai. 55-88 եւ Պ. Վահէ Զիլինկիրեանի 24 rue Feydeau Cent. 48-51: Ամերիկեան ուղուրդ տեղի պիտի չունենայ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«Գոքտարս Օրացոյցը (1947)

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ, ՇԱՀԱՓԱԿԱՆ պլօֆով: Դիմել՝ M.B.Dserikian, 13 rue dse Dominicaines, Marseille

Հրատ. Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ

Շուտ ապահովեցէք ձեր օրացոյցը: Գին 75 ֆր.:

Շրջաններուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՊՕՄՈՆ.— 340, Ch. de St. Julien, Պ. Արամ Ռչխեան:

ԿԱՐՏԱՆ.— Ընկեր Յակոբ Քինոսեան, Cité Rave Biver - Gardanne:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ընկեր Մ. Սիսլեան, 17 rue Hebert:

ՎԻԼՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեան, 130 Rue Lafayette:

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ ընկեր Մանուկեան, 49 rue Pointe Cadet:

ՍԻՆ ՇԱՄՈՆ.— ընկեր Ազօեան, 11 rue Marc Seguin, St. Martin en Coailleux (Loire):

Միւս շրջաններուն համար կ'իմացնենք յառաջիկային:

Ֆր. Կ. ԽԱՉի ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ:

COMMERÇANTS

Pour constituer les statuts de votre société-rediger vos actes d'achat, vos contrats de gérance-toutes formalités.—

PH. A. RIQUEAU

gradué en droit - Conseil Juridique.

41 Rue du Muy, Marseille

Tél. D. 43-54

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵ՛Ր.— Ձեր կազմած ընկերութեան կանոնադիրը յօրինելու, ձեր կալուածական դնումներու եւ ժերաննի պայմանադիրներու եւ ամէն կարգի թուղթերու համար դիմեցէք վերի հասցէին:

Օճական օրերու համար նուէր մի փնտռէք
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՒՏԵՐՈՒ
համար ճոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին ճերմակեղէններու սլիտի գնէք

DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

8bi. Rue Falguière, Paris (15)
Métro Pasteur կամ Մոնփարնաս
Տէր եւ Տիկնոջ Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն ֆնտֆրիզապ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօլօրասիօն եւ միզ-ան-փլի:
Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. ՔԼԷՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ լայէնէմ հիւանդանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

BAR DÉGUSTATION

OLYMPE

Spécialités Helléniques

15 rue de la Grange - Batelière, Paris (9)

Արեւելեան խմիչքներ առատ աղանդերով եւ համով ճաշ:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի:

Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dareyram - 13e

ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Ամուս. 10 Տոլ.

Mercredi 18 Décembre 1946 Չորեքշաբթի 18 Դեկտ.

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4882–Նոր շրջան թիւ 521 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԵՆՔԵՐԸ ՎԱՌ՝ ԾԱՓԵՐՈՎ...

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը իր նստաշրջանը փակեց չաբաթ օր, 14 Դեկտեմբեր, 54 օր տեւելէ վերջ: Յաջորդ նստաշրջանը պիտի բացուի 1947 Սեպտեմբերին:

Այդ ժողովէն քիչ առաջ, իր աշխատանքները վերջացուցած էր Զորսերու Խորհուրդը:

Երկու ժողովներուն մէջ անգամ մը եւս լուսցան աւետարեր, լաւատես յայտարարութիւններ: Պ. Սփաք, ընդհ. ժողովին նախագահը, իր փակման ճառին մէջ չեզոքեց թէ ամէնէն կարեւոր աշխատանքն եղաւ սպառազինութեանց կրճատման որոշումը: Այս առթիւ ողջունեց «աշխարհի առաջին խորհրդարանը» եւ խօսքը ժողովականներուն ուղղելով, յայտարարեց.

— « Եթէ զինաթափութիւնը իրականանայ, դուք նոր գարաշրջան մը բացած պիտի ըլլաք աշխարհի պատմութեան մէջ»:

«Եթէ իրականանայ»,— ահա բուն հարցը:

Արդարեւ, 54 ազգերու ներկայացուցիչները վերջին պահուն քուէարկեցին զինաթափութեան բանաձեւը, միաձայնութեամբ եւ չերմ ծափերով: Սիամն ալ ընդունուած ըլլալով իրրեւ 55րդ անդամ, Ջաւն մը եւս բարձրացաւ: Եւ պատգամաւորները իրարմէ բաժնուեցան փոխադարձ բարեմաղթութիւններով:

Տօնական օրեր են, եւ անշուշտ այս Ծնունդին «Փառք ի բարձունս»ը չատ աւելի բարձր պիտի հնչէ Նիւ Եորքի երկնասլաց չէնքերու համար – ներէն: Մանաւանդ որ, Մ. Նահանգները փառք մը եւս չահեցան,— Միացեալ Ազգերու կազմակեր – պութեան կեդրոնը պիտի հաստատուի ամերիկեան հողի վրայ, Նիւ Եորք:

Զինաթափութեան, բուն բառով՝ սպառազի – նութեանց կրճատման այս նոր բանաձեւը աւելի բախտաւոր պիտի ըլլա՞յ քան այն որ լման 15 տարի դզաղեցուց լուսահոգի Ազգայողովը:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ լեռնակուտակ ծրագիրներ եւ չողշողուն առաջադրութիւններ պահ – ուա կը մնան ժրներէ պատին դիւանատան մէջ:

Մարդկային միտքը երբեք այնքան տրնած չէր, բանաձեւ մշակելու համար: Խորհրդային պատուիրակութիւնը ամէնէն արմատական, յեղափոխական միջոցը կ'առաջարկէր,— լուծել, ոչնչացնել բոլոր զինեալ ուժերը, բանակ, նաւատորմ, օդատորմիղ եւ մնացեալը: Միւս հզօրները, աւելի գործնական, կ'առաջարկէին սահմանափակում, կրճատում, չափաւորելով բանակներու թիւը, մարտանաւերու տարողութիւնը, թնդանօթներու տրամագիծը եւն.:

Մինչ չողշողուն առաջադրութիւններ գրի կ'առնուէին թուղթի վրայ, իւրաքանչիւրին ախորժակը ոչ տարողութիւն եւ սահման կը ճանչնար, ոչ ալ տրամագիծ:

Այնատեն ալ, մեծերէն իւրաքանչիւրը իր դաղտնիքն ունէր, ինչպէս այսօր: Եւ ո՛վ որ աւելի կանուխ արթնցաւ դէն ի ձեռին, մինչեւ ակռաները զինուած, դլուխն առաւ գնաց:

Ճամբան չատոնց հարթուած էր երկրորդ Աշխարհամարտին համար, յանուն «կենսական տարածութեան», «արդասաւոր եսասիրութեան» կամ «հաղորդակցութեանց ապահովութեան»: Մնացեալը երկուան պատմութիւն է:

Այսօր աւելի՞ բարենշան է հեռանկարը:

Այս հարցումին պատասխանը ոչ իսկ երեք Մեծերը կրնան տալ: Անոնց, եւ ուրիշ երկու հսկայական ուժերուձեռքն է աշխարհի ճակատագիրը: Եւ սակայն, տ՛րքան բաց վէրքեր կան այս արիւնլուայ, աւերեալ աշխարհին մէջ: Խոցեր քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ աշխարհագրական: Պալարներ որ կրնան պայթիլ մէկ օրբէն միւսը, եթէ զարման չտարուի կամ արթնութիւնը պակսի:

Զափազանցութիւն պիտի ըլլար ամէն բան սեւ տեսնել: Որոշ բարեփոխումներ հաւանական են:

Բայց, կարելի՞ է հաւատալ թէ Մեծերէն մէկն ու մէկը պիտի բարեհաճի հիւլէի չափ զաղտնիք վստահիլ իր երկուան զինակցին, իր պահած կամ ծրագրած նոր զէնքերու մասին...

Բարեբախտաբար ժողովուրդները արթնցած են, եւ այսօր այնքան ալ դիւրին չէ ղօրանոց կամ սպանդանոց առաջնորդել անհամար երիտասարդ բազմութիւններ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՑՍ ՈՐՔԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ...

Երբ դպրոցական էինք, մեզի համար չատ դժուար կ'երեւար «ոտանաւորը» դրելը:

«Շարադրութեան դասը» կը հասկնայինք արձակին համար: Սիլիլը միայն ախորժակ կը ըլբդունէր երբեմն, երբ իր դասերուն կը կարդար չատ յաջող թագմանութիւններ Ֆրանսացի բանաս – տեղծներէ: Դուբեանէն, Մեծարենցէն դոց կ'ը – նէինք էջերով ու յափշտակութեամբ կ'արտասա – նէինք դանոնք մեր «հրապարակային ընթերցում – ներու» առեն, անհասանելի բարձունքներու վրայ թառելով:

Ի՛նչ անցած դարձած է անկէ ի վեր, չեմ հասկցած. առտուն կանուխ ելլողը չափածոյ դրականութեան վրայ կը յարձակի, ածան հացերու վրայ վազող անօթիին նման:

Օր նոր, դիրք նոր: Ի՛նչ խորագիրներ, ի՛նչ նկարուն էջեր: Երբեմն՝ չորս տող ճերմակ էջի մը վրայ...

Խոհե՛ր, սէրե՛ր, տենչե՛ր անսահման եւ անբովանդակ:

Ձիշդ է որ բոլորն ալ այսպէս սկսած են: Սկսիլ, այո՛, բայց ի՛նչ մազը մօրուքը ճերմկած – ներ պիտի որ տարին առնուազն երեք դիրք կը նուիրեն հայ գրականութեան, չորս տուն յաջող ոտանաւորի համար միայն:

Ո՞վ կը կարդայ, կը հարցնես երբեմն: Նուէր դրկուածներն իսկ չեն թղթատուիր, վստահ եմ, բայց չարանը կանդ չառներ, աշխարհի ամէն կողմը, ուր վտակ մը կայ կարկաչուն, արեւմուտք մը բոցավառ, ծով ու երկինք կապուտակ:

Ուժի, ժամանակի եւ նիւթական միջոցներու մսխում չէ՞ անոնց մեծ մասը:

Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ այդ տաղքը կարդային, զարգանային, ոտանաւորը փորձէին իրենց համար եւ արձակ աղուոր էջեր տային մեզի:

Հարիւր բանաստեղծէն, աւելի ճիշդ կ'ըլլայ ըսել ոտանաւոր գրողէն ութսունը կը թաւիի, բայց հարիւր արձակագիրէն առ նուազն ութսուներ մնայուն արժէք կը դառնայ ի վերջոյ:

Վարուժանը Վարուժան ընողը իր ոտանաւորներուն ոտքին չափերը եւ յանգերուն կշռոյթըչէին: Անոր մտքի հորիզոնը այնքան լայն էր, իր տեսիլքը այնքան համամարդկային էր որ, եթէ արձակագիր ըլլար, նոյնքան արուեստ եւ գեղեցկութիւն պիտի ծորէր անոր ամէն մէկ տողէն:

ՍՕՍԻ

ԳԵՐՄԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան նախագահը, Տօքթ. Շումախըր, որ վերջերս Լոնտոն հրաւիրուած էր, վերադարձին մեծ խանդավառութեամբ խօսեցաւ իր այցելութեան մասին, չեշտելով թէ չատ լայն համաձայնութեան մը յանդեցան Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան հետ: Իր կարծիքով, դէպքերու ընթացքը դէպի ընկերվարութիւն պիտի առաջնորդէ Գերմանիան:

— Պերլինի աւետարանական եպիսկոպոսն ալ Լոնտոն հրաւիրուեցաւ.

150.000 ՀՈԳԻ ՍՈՎԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ դատապարտուած են Ռումանիոյ մէջ, համաձայն ամերիկեան եւ ռումանական տեղեկագիրներու: Վերջին հինգ չաբաթներու ընթացքին մարդ գլուխ չաբաթական հազիւ կէս հաց բաժնուած է Պրայլայի, Կալացի, Եաշի մէջ: Առ նուազն տասը հազար թոն ցորեն պէտք է, սովահարները կերակրելու համար մինչեւ նոր հունձք:

ՊԱՀԵՆԱԻՈՐՄԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պիտի աւելնան 1947ին, համաձայն նախարար Ֆարժի նախատեսութեանց: Հայցի ներկայ բաժնեչափը հազիւ պիտի պահուի, ճարպանիւթերը 50 առ հարիւր պակաս պիտի դան, կաթի եւ միսի տաղնապը պիտի չարունակուի:

ՆՈՐ ԿՐՃԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒ որոշումին առթիւ, կաղի ընկերութիւնը դիտել կուտայ թէ կրճատումը արդէն կը զործադրուի երեք չաբաթէ ի վեր: Գարով երկաթուղիներուն, երթեւեկի կրճատումը պիտի ըլլայ 10 եւ ոչթէ 20 առ հարիւր, յունուար 6էն մինչեւ մարտ 27:

30.000 ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԻ 5000ը մեռած են, Ֆրանսա իրենց վերադարձին ի վեր, ինչպէս կը հաղորդէ ընկերակցութեան տեղեկագիրը:

«ԱԼԷՎԻՆԵՐՈՒ ԱՍՏՈՒԱԾԸ», Սիւլէյման Մուրշիտ, դեկտեմբեր 16ին կախուեցաւ Դամասկոսի մէջ, իր երկու մեղսակիցներուն հետ, իբրեւ գործակալ Ֆրանսայի:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ

Ուրիշ ճար չկար տագնապը լուծելու համար

Պ. Լէոն Պլում չորս օրուան տքնաջան աշխատանքներէ վերջ, տեսնելով որ կարելի չէ հաչտեցնել զանազան հոսանքներ, որոչեց ամբողջովին ընկերվարական դահլիճ մը կազմել, իր կուսակցութեան հաւանութեամբ: Արդարեւ, նոր կառավարութիւնը կազմուեցաւ երկուշաբթի օր ժամը 19.5ին, եւ իր առաջին նիստը դումարեց ժամը 19.30ին: Իսկ երէկ ներկայացաւ Ազգ. ժողովին:

Ահաւասիկ նոր կառավարութեան կազմը. — վարչապետ ազատամէայ կառավարութեան եւ արտաքին նախարար՝ Լէոն Պլում, անպաչտօն նախարարներ՝ Կի Մոլէ (կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը) եւ Օկիւրէյն Լոռան, դատական նախարար՝ Ռամատիէ, ներքին՝ Խ. Տէվոէօ, ազգ. պաշտպանութեան՝ Լը Թրոքէր, ծրագրի նախարար՝ Ֆէլիքս Կուէն, ազգ. տնտեսութեան եւ ելմտական՝ Անտռէ Ֆիլիփ, հողագործական՝ Թանկի Փուիժան, արտադրութեանց՝ Լաքոսթ, կրթական՝ Նակէլէն, հանրօգուտ շինութեանց, փոխադրութեանց եւ վերաշինութեան՝ Ժիւլ Մօք, անդրծովեան՝ (գաղթական) Մուրէթ, աշխատանքի եւ ընկերային ապահովութեան՝ Տ. Մայէր, թղթատարական՝ Թոմա, առողջապահութեան եւ բնակչութեան՝ Սէժէլ, նախկին ռազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու՝ Մաքս Լէժէօն, վարչապետութեան ընդհ. քարտուղար՝ Կաղիէ: Նշանակուած են նաեւ ութ-տասը փոխ-նախարարներ, որոնց մէկը՝ Տիկին Անտռէ Վիէլօ:

Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը եւ խորհրդարանական խմբակցութիւնը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնած էին որ Լէոն Պլում կազմէ միատարր, ընկերվարական դահլիճ մը, «երկիրը փրկելու համար այն կոտրատրեր վիճակէն ուր կը դտնուի»: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը չոյս կը յայտնէ թէ բուն իսկ ժողովրդապետութեան բարիքին համար, ճշմարիտ հանրապետականները պիտի համախմբուին նոր կառավարութեան չուրջը:

ԼԷՕՆ ՊԼՈՒՄԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դահլիճին կազմութենէն անմիջապէս վերջը, պ. Լէոն Պլում ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով կացութիւնը: Ահաւասիկ այդ ճառին հիմնական մասերը.

— « Փորձեցի գլուխ հանել ինծի չանձնուած պաչտօնը եւ կազմել կառավարութիւն մը համախմբելով հանրապետական եւ ժողովրդավար ուժերը, ազգային ներդաշնակութեան կլիմայի մը մէջ: Ձախողեցաւ այս ձեռնարկս: Թերեւս այդ ձախողանքին պատճառը ես եմ: Թերեւս քաղաքական ներկայ կացութեան մէջ անիրագործելի էր իմ փորձս: Ինչ որ ալ ըլլայ, ձախողեցայ: Այն ատեն խղճի ծանր խնդիր մը ունեցայ: Ի՞նչ պէտք էր ընէի: Երկու միջոց կը մնար,— կա՛մ հրաժարիլ ինծի չանձնուած պաչտօնէն, եւ կամ վաղ ժողովին ներկայանալ այն միակ կառավարութիւնով որուն կազմութեան համար ոչ խոչընդոտ կը տեսնէի, ոչ ալ յապաղում, այսինքն իմ ընկերվարական ընկերներէս կազմուած կառավարութիւնով մը: Ես ընտրեցի այս երկրորդ միջոցը: Անշուշտ նորանշան բան մըն է որ կառավարութիւն մը ներկայանայ Ազգ. ժողովին չանուն հոսանքի մը որ Ազգ. ժողովին մէկ վեցերորդը կը կազմէ, իսկ ես ընտրուած եմ 575 քուէներով: Բայց, եթէ միւս միջոցն ընտրէի, եթէ հրաժարէի, ի՞նչ պիտի ըլլար վաղը կացութիւնը: Կը հարցնեմ բոլորիդ, դուք ալ հարցուցէք ձեզի: Ի՞նչ որոշում կրնար տալ Ազգ. ժողովը: Մինչ այս մինչ այն, օրերը կ'անցնին, ժամերը կը ճնշեն: Պէտք է ամէն գնով վերջ տալ կառավարական տագնապի մը որ, հակառակ հանրային կարծիքի մեղկութեան, կրնար վտանգաւոր դառնալ: Մնաց որ, այդ մեղկութիւնը աւելի չատ մտահոգութիւն կը պատճառէ ինծի քան ապահովութիւն: Հարկ է քանի մը օրէն քուէարկել անհրաժեշտ օրէնքները: Պէտք է կարգի դնել, սահմանադրական հաստատութիւնները: Պէտք է այն տպաւորութիւնը տալ երկրին թէ խորհրդարանական կարգուսարքը կը քալէ դրեթէ բնականոն պայմաններու մէջ: Հարկ է ամէն գնով արծարծել վստահութեան զգացում մը. վստահութիւն Ֆրանսայի ժողովուրդին՝ ինք իր վրայ, վստահութիւն իր օրէնքներուն, իր դրամին, իր ապագային վրայ: Հետեւաբար վճռեցի եւ կուսակցութիւնս հաւանութիւն յայտնեց: Կառավարութիւնը կազմուած է արդէն: Վստահ եմ թէ մեր երկրին մէջ պիտի չգտնուի մէկ այր, մէկ հատ կին որ այս որոչումին վերագրէ չահախնդրական, անձնական կամ կուսակցական նկատումներ: Մօտ է մեր իշխանութեան սահմանադրական պայմանաժամը, որ հազիւ հինդ չաբաթ կրնայ տեւել: Ոչ ոք պիտի կասկածի թէ այդ ժամանակաչրջանին Ֆրանսայի չահերը եւ ազատութիւնները կը դտնուին ապահով ձեռքերու մէջ: Երկիրը պիտի հասկնայ, վստահ եմ, այն զգացումները որով տոգորուած էի երբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Եվրոպական կացութիւնը Ժրաւնապի մէջ

Եվրոպական նախարարութիւնը հրատարակեց վերջապէս ամբողջական հաշուեկշիռը պետութեան ընդհ. հասոյթներուն եւ ծախքերուն: Մեծածաւալ հատոր մը՝ ինը գլխաւոր գլուխներով եւ բազմաթիւ վիճակագրական տախտակներով եւ տրամագծեալ պատկերներով:

Այս կարեւոր աշխատութիւնը՝ որ կատարուած է անկախաբար քաղաքական նկատումներէ — գոնէ այսպէս կը հաւաստեն անոր հեղինակները — դրեթէ կատարեալ լոյս կը սփռէ Ֆրանսայի եվրոպական կացութեան վրայ: Այս երկրին դրամական եւ տնտեսական վիճակը քանիցս «Ցառա»ին մէջ քննած ատեն, դիտել տուած էինք յաճախ կարգ մը տեղեկութեանց անբաւարարութիւնը: Հիմա այս խաւարը—եթէ ոչ ամբողջովին, գէթ մեծ մասամբ — փարատած է, այնպէս որ կարելի է այլեւս որոշ գաղափար կազմել կացութեան մասին, որ — հարկ է ըսել — շատ հեռու է փայլուն ըլլալէ:

Բաղդատութիւն մը ընելով առաջին եւ վերջորդ ընդհանուր պատերազմներու նախօրեակի վիճակին հետ, կը տեսնենք որ պետութեան ծախքերը 1913ի համեմատութեամբ 130 անգամ, եւ 1938ի համեմատութեամբ՝ ութ անգամ աւելցած են (5 միլիառ ֆր. 1913ին, 82 միլիառ 1938ին, եւ մօտ 650 միլիառ 1946ին): Երբ ազգային ընդհ. հարստութիւնը 36 միլիառ ֆր. հաշուենք 1913ին, 2000 միլիառ՝ 1946ին, կը տեսնենք որ պետական ծախքերը այս հարստութեան 30 առ հարիւրը կը կլանեն 1946ին, մինչդեռ այս համեմատութիւնը 14 առ հարիւր միայն եղած է 1913ին:

Ծանրակշիռ է այս վիճակը, անոր համար մանաւանդ որ յաւելման պատճառը հանրային պարտքերը չեն, որոնց ընդհ. գումարը այսօր ծախքերուն 6,3 առ հարիւրը կը կազմէ միայն, մինչդեռ համեմատութիւնը շատ աւելի մեծ եղած է 1938ին (17,5%) եւ 1913ին (21%էն աւելի):

Ծախքերու արտակարգ յաւելման պատճառները ուրիշ տեղ փնտռելու է ուրեմն: Նախ, ֆրանքին արժեզուրկ ըլլալը: Հաշիւ եղած է որ ֆրանսական դրամին գնումի կարողութիւնը, նկատի առնելով փոքրաքանակ առուտուրի դէպքերը, 1913ի բազդատմամբ, 1,8 առ հարիւրի իջած է: Ասիկա իրական աղքատութեան մը յայտարար նշանն է: Ցետոյ կուգան զինուորական եւ պատերազմական ծախքերը, որոնք, պատերազմը վերջացած ըլլալով հանդերձ, այսօր 173 միլիառի կը հասնին: 1913ին, ազգ. ընդհ. եկամուտին 4,2%ը միայն յատկացուած էր այս ծախքերուն, 1920ին 6½%ը, 1938ին 9,8%ը, 1945ին 13,3%ը եւ 1946ին՝ 7,7o/oը: Զինուորական ծախքերու բեռը այսօր աւելի ծանր է ուրեմն՝ քան ինչ որ էր 1920ին, եւ գրեթէ այնքան ծանր՝ որքան 1938ին, այսինքն, այնպիսի ատեն մը՝ երբ պետութիւնը մեծ պատերազմի մը կը պատրաստուէր:

Ծախքերու յաւելման գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ նպաստներ (subvention) բաշխելու դրութիւնն է: Տնտեսական կոչուած նպաստները՝ որոնց նպատակը գիները չափաւոր մակարդակի վրայ պահել է, 74 միլիառ ֆրանքի հասած էին 1945ին. այսօրուան 80 միլիառի պիտի հասնին, ապահովաբար: Բայց, ասոնցմէ զատ կան նաեւ զանազան հաստատութեանց ելմտացոյցերուն բացը գոցելու համար տրուած նպաստները: Այսպէս՝ պետութիւնը 1944ին երկաթուղիներու Ընկերութեան յատկացուցած է 31 միլիառէն աւելի, եւ մօտ 38 միլիառ 1945ին: Հակառակ նոր կարգադրութիւններու, 1946ին ալ պիտի յատկացուի նորէն 10 միլիառ ֆրանք: Այս գումարին վրայ պէտք է աւելցնել Փարիզի Օթոպուսներու եւ Մէթրոյի ընկերութեան յատկացուած մէկմիլիառը: Իսկ թէ ո՛րքան տրուած է ազգայնացուած մեծ ձեռնարկներուն (ածխահանքեր, դրմատուններ ,եւն.) անոնց բացերը գոցելու համար, այս մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ չկան, որովհետեւ այս ձեռնարկները վերջնական հաշիւ ներկայացուցած չեն դեռ:

Գաւառական (նահանգ եւ համայնք) ելմտացոյցները, պետական ելմտացոյցին բազդատմամբ, քիչ աւելցած են: Բայց, անոնց բացը գոցելու համար կառավարութեան տուած նպաստները չատցած են հետզհետէ (1½ միլիառ 1939ին, 6 միլիառ 1945ին եւ 22 միլիառ 1946ին), այնպէս որ հարկ պիտի ըլլայ հիմնական բարեկարգութեան մը ձեռնարկել:

Սակայն, ամէնէն մեծ բեռը ընկերային կոչուած ծախքերն են, այսինքն, անոնք՝ որ կը տրուին ժողովուրդի զրեթէ բոլոր դասակարգերուն, ամէն կարգի վտանգներու դէմ ապահովելու համար զանոնք (արհամ, հիւանդութիւն, անգործութիւն, ծերութիւն, եւն.): Այս ծախքերուն դումարը՝ որ 48 միլիոն էր միայն 1913ին, 33 միլիառի հասած է 1946ին: Նկատի առնելով փոքրաքանակ առուտուրի դէպքերը, անոնք 15½ անգամ աւելցած են: Ասիկա ամէնէն մեծ յաւելումն է ելմտացոյցի բոլոր գլուխներուն մէջ:

Մեր դարուն յատկանիշն է պետութեան պաշտօններուն չարունակական ընդարձակումը, ինչ որ պաշտօնեաներու թիւը կ'աւելցնէ հետզհետէ. 1914ին 621.000 էր անոնց թիւը, 1936ին՝ 905.000, եւ 1946ին՝ 1.350.000: Ամսականներու դումարն էր մէկ միլիառ 67 միլիոն 1913ին, 14 միլիառ 138 միլիոն 1938ին, եւ մօտ 150 միլիառ՝ 1946ին: Պետութեան ընդհ. ծախքերունէն այս դումարնե-րուն ունեցած համեմատութիւնը մեծ չէ (25½%, փոխանակ 24,2%ի). բայց, իրական բեռը եռապատիկ է այսօր քան ինչ որ էր առաջ, հակառակ անոր որ պաշտօնեաներու ամսականները ապրուստի սղութեան համեմատութեամբ աւելցած չեն տակաւին:

Ամէնը այս չէ: Պետութեան ելմտական բեռը հետզհետէ աւելի ծանրացած է օֆիս ըսուած անկախ հաստատութիւններու պատճառով, որոնց դրամապէս կ'օգնէ կառավարութիւնը եւ անոնց ելմտացոյցերուն բացը կը դոցէ պետական Գանձէն: 1933էն 1936, փորձ եղաւ անոնց թիւը պակսեցնելու. բայց չյաջողեցաւ: Ընդհակառակն, անոնք բազմացան. 1944էն 1946, եօթը վարչական նոր Օֆիսներ հիմնուեցան եւ 63 հատ ալ ճարտարարուեստական եւ առեւտրական հաստատութիւններ, առանց հաշուելու դեռ ստեղծուած խառն ընտեսութեան ընկերութիւնները՝ որոնց ամէնքն ալ բեռ են պետութեան, եւ որոնց մասին ալ — ինչպէս ազգայնացուած ձեռնարկներու մասին — ելմտական նախարարութեան հաշուեկշիռը որոշ տեղեկութիւններ չի տար:

Երկրորդ յօդուածով մը, պիտի քննենք հասոյթներու գլուխները, եւ պիտի տանք եզրակացութիւնը ելմտական ընդհ. վիճակին եւ կատարուելիք բարենորոգումներուն մասին:

ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր նախորդ յօդուածին մէջ (բ. էջ, Ա. սիւնակ, տող 53) *ոսկիին՝* պէտք է ըլլայ՝ *սակին:*

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆԷՆ

Բ.

Երեւան հասած առաջին օրս ժամանակէն եւ մէջոցէն դուրս իրականացած եղելութիւն մը եղաւ ինծի: Երբ իրիկունը կ'իջնէր, կը հարցնէի ես ինծի թէ իրա՞ւ արդեօք ապրած էի միայն օրուան մը տեւողութիւնը: Ինծի կը թուէր թէ երկար ժամանակէ ի վեր եկած էի հոն եւ թէ այս կամ խարդախ տպաւորութիւնը սկսած էր վաղուց դրոշմուիլ իմ մէջս: Ոչ մէկ առեն, ոչ մէկ ուղեւորութեան ընթացքին ունեցած եմ այս զգացումը: Հրաշագեղ Վեներիկն իսկ՝ ուր հասած էի առաւօտ մը, արշալոյսին, չէր ըներ տպաւորած այս կերպով:

Մէկ օրը բաւեց որ ես այլեւս հաղորդուած ըլլայի հայրենի երկրին: Բաւական եղաւ կարճատեւ պտոյտ մը Աբովեան փողոցին մէկ ծայրէն միւսը, ծառերուն տակ, որ ամբողջապէս շղթայուած զգայի հոգիս այն ամէն բաներուն, որոնք հայրենիքը կը ստեղծեն: Աբղեօք, կ'ըսէի, մանկութիւնս անցուցած եմ այստե՞ղ, սա տուներէն մէկուն մէջ չե՞մ ծնած, եւ ինչ որ իրերէ նորութիւնս կը յուսայի ողջունել, կ'առնչուէր ըստ ինքեան կը յուսայի ողջունել, կ'առնչուէր ըստ ինքեան ցեղասոյզ քաղցրութեամբ մը:

Եւ յաջորդող օրերն ամբողջ նմանեցան այս առաջին օրուան: Անոնք, եթէ փոխուեցաւ իսկ իրենց վերեւ կամարուած հորիզոնը, ինծի չշնչեցին միեւնոյն լուսաւոր զաղտնիքը կախարդաշող իրականութեան: Անոնք ծնունդ առին առաջին օրուան արեւէն եւ իրենց ուրախութիւնը սպասումի մը թախիծը չունեցաւ երբեք: Հազիւ տասը օր եղան հեւաշունչ կերպով նաւարկուած այդ օրերը, որոնց ընթացքին արուեցաւ ինծի տեսնել Հայաստանի անկորնչելի զեղեցկութեամբ յիշատակարանները:

Տրզատայ տախտէն վերադարձս, կառուցուած Քրիստոսէ ետք 60 թուականին, կը մրմնջէի կարծես ինքնաբերաբար.

Կախարդանքով լեցուր աչքերդ
Կառոյցներէն անմահականեր,
Եւ թող հնչէ ձայնը պատգամ,
Երբ կը խօսի Հայոց արքան,
Եւ դէպի բեզ կ'իջնէ տախտէն
Եղբօր մը պէս արեւադէմ:

Եթէ Հայոց թագաւորը ճարտարապետներ եւ քանդակագործներ կանչած էր Հռոմէն, ներշնչած էր անոնց հայ ոգին, հայ հանճարը ընորոշող վիճակը: Տրզատայ տախտին հրաշագեղ խոյակներուն վրայ կը տեսնենք Հայոց այզիներու որթատունկի տերեւն ու ողկոյզը: Իսկ նրբատաշ քանդակները կարծես ասեղնագործուած են:

Գեղարդի վիմափոր տաճարները այցելեցինք արեւոտ օր մը: Ո՛չ թէ սքանչացումով կը լեցուի միայն դիտողին հոգին ի տես այս յիշատակարաններուն, այլ մարդ կը զգայ թէ անպարտելի զօրութիւն մը նեբչնչած է այն ցեղը որ ծնունդ տուած է անոնց: Ստեղծական ոգին ինչքան մեծ եւ խորունկ պէտք է ըլլայ մեր նախահայրերուն մօտ, որ իրականացուցած են յաւերժական գաղափարի մը այս հոյակապ տեսիլքը: Բայց մեր ցեղը տուած է միշտ, դարերու ընթացքին, լուսաւոր եւ անժխտելի ապացոյցը թէ կրնայ չղթայել մահը եւ կեանքին ամենավճիտ աղբիւրները ժայթքեցնել տիւղերքին սրտին:

Ինծի համար անմոռանալի պիտի մնան այն ժամերը զորս անցուցի Գառնիի մէջ: Գեղարդէն մեր վերադարձին մենք գառնք ճաշը արդէն պատրաստ ծառերու հովանիին տակ, իրիկուան մօտ: Հայաստանի ոսկեխուռնկ այդիներու դիմին եւ քունեակը:

Հայաստանի խաղողն ու դեղձը մեղի կը սպասէին խորտիկներու հետ: Ես վաղուց արդէն, իմ պատասխանութենէս ի վեր, չէի վայելած այսքան ջերմ քաղցրութիւն: Ոչ միայն ամէն ինչ համեղ էր, այլ մանաւանդ ձեռքերը, որոնք պատրաստած, յարդարած էին դեղջկական սեղանը, եղբայրական սրտագին կարօտով մը կը միանային իմ ձեռքերուս: Ոչինչ կը մնար անհաղորդ. ոչինչ կը մնար առուերի մէջ: Լուսաւոր եւ դեղեցիկ կամաք մը կը հսկէր մեր վրայ, որպէսզի խօսքերը ուղղակի սրտէն բխէին, եւ մտածումները ոչ մէկ դարձուածքի հետեւէին արտայայտուելու համար: Սեղանին չուրջ են Հայոց աշխարհի բանաստեղծները: Ահա Սարմէնը, ահա Սողոմոն Տարօնցին, Հրաչեայ Ջոլհանեանեանը, ահա միշտ խանդավառ Քոչարը, մեր ամենքին այնքան սիրելի, թիւրեղի պէս յղկուած Ստեփան Զօրեանը: Մենք կը դրտնուինք հոն, ուր դարեր առաջ մեր Տրդատ Թագաւորը իր պալատականներով կուգար ամրան եղանակը անցընելու: Հեւաշունչ կ'ըլլամ կարծես, դիտելով բնութեան դեղեցկութիւնները, վերջալուսային գոյներն ու երանգները որոնք հետզհետէ վարդի, մանիշակի եւ մեղեսիկի կախարդանքներով կը պճնազարդեն լեռներու կողերն ու կատարները:

Վարը, ձորին մէջ, կը տիրէ այնպիսի խաղաղութիւն մը, որ պիտի ըսէիր թէ բազմաձայն ու մեծաշառաչ ժխորներով, ղէն ու զրահի բախումներով ծանրաբեռն է կարծես. խաղաղութիւն մը դարերու յաւերժէն յայտնուած:

Սարմէնը կ'արտասանէ Արարատին ուղղուած իր մէկ ոտանաւորը: Հրաչեայ Քոչարը մեր թամադան է միշտ. համակ ուրախութիւն, իմացական հաղորդիչ ուրախութիւն՝ որուն համայքը անչէջ պիտի մնայ յիշողութեանս մէջ: Մէկը միւսին կը յաջորդէ քաղցր, լուսաւոր եւ խմաստալից խօսքերով՝ բաժակ առաջարկելու ներկաներուն կենացը: Կը բարձրանայ երգը.

«Թող Հայոց գինին
«Միշտ աճուշ լինի...

Կը հոսի «ոսկեվազ» գինին, Արարատի քունեակը կը պսպղայ արեւին սրտէն կաթկթած արիւնի պէս, եւ խորտիկի նոր սպասարկութիւն կ'ըլլայ: Ի՜նչ համեղ է լուսաշ հացը: Բան մը կայ, անփոխարինելի բան մը զոր կարելի չէ գտնել օտար երկինքի տակ: Հայրենի հողին ու քարէն կը բարձրանայ զգլխիչ թարմութիւն մը: Ծառերէն կ'անձրեւէ ոսկեչող լոյսը եւ յանկարծ լեռներուն կատարը կը բռնկի վարդահեղեղ կրակով մը, եւ մեր չուրջը կը յածին կարծես Տրդատի եւ իր աւազանիին վեհաչուք ստուերները: Իջեր է Հայոց Աբգար իր աախտէն եւ եկեր կանգներ է մեր դիմացը: Զրահին տակ կարօտահար կուրծքը կ'ուռի կոհակի նման եւ աչքերուն մէջ անսահման տեսիլքի մը խորհուրդը կը պայծառանայ:

ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

(Մնացեալը յաջորդով)

Շարժանկար

Գանի փառաւոնէն վերջ կրցանք Փարիզի մէջ տեսնել գրեթէ այն բոլոր ժապաւէնները որոնք արժանացան միջազգային տեսանին գնահատութեան, իրենց բեմադրութեամբ, դերակատարնեբով կամ բովանդակութեամբ: Առաջին տեղը գրաւեց ֆրանսական ժապաւէն մը, La Bataille du Rail, որ ամէնէն յաջողն էր իր տեսակի շարժանկարներուն մէջ: Դժուար է իրական դառն կեանքէ առնուած պատմութիւն մը ցոյց տալ՝ պահելով անոր լրջութիւնը եւ պարզութիւնը, առանց խաթարելու անոր բարոյական եւ մարդկային նպատակը: La Symphonie Pastorale ը, որ նոյնպէս մրցանակի արժանացաւ չնորհիւ տիկ. Michèle Morgan ի խաղին, արդէն ծանօթ է, իբրեւ թիւի կարեւոր մէկ գործը: Անհամբեր կը սպասէինք տեսնել գայն չարժանկարի պաստառին վրայ: Պատմել հիւսուածքը աւելորդ է, մանաւանդ գրական տեսակէտով: Կարելի է գործ մը մեռցնել երեք բառով, անկարելի ըլլալով տալ ոչ գրագէտին ըմբռնումը, ոչ հերոսներու հոգեկան եւ բարոյական կեանքը, տառապանքները: Շարժանկարի տեսակէտով որեւէ ժապաւէնի մէջ ամէնէն անկարեւոր մասը պատմութիւնն է (բայց ան տակաւ պէտք չէ ըլլայ վճռացնելու համար ժապաւէնին ամբողջութիւնը): Կարեւորը այս գործին մէջ երեցին եւ երգ երիտասարդուհին դերերն են: Պ. Պլանչառ, հակառակ իր

մեծ տաղանդին, յաջողած չէր պատուելիի դերին մէջ. կարելի է ըսել որ իր ամէնէն տկար դերն է: Կը դժուարի թէ ճիդ կ'ընէ, ինքզինքը դերասանցելու համար. դերը կը խաղար, բայց պատուելին չէր, ծանրացուցած էր զայն կեղծ լրջութեամբ մը՝ սխալ եւ հակակրելի պատկեր մը տալով ժիտի հերոսին: Կոյր աղջկան դերը շատ բնական եւ իր տաղանդին արժանավայել կերպով տարաւ տիկ. Միշէլ Մորկան: Բեմադրութիւնը յաջող էր, թէեւ շատ վարժուած էինք Պ. Dellannoyի վերջին տակտիւններուն, ահա ապացոյց մը որ կրնայ երբեմն միջակութենէն դուրս ելլել:

Ներկայացուած ֆրանսական ժապաւէններէն կան ուրիշ երեք չարժանիկարներ, որոնք ցոյց տըրուեցան Քանի փառատօնին. La Belle et la Bête, Jean Cocteauի զոր վերապահութեամբ կարելի է ընդունիլ եւ ուրիշ երկու ժապաւէններ: Պ. Cocteau կ'ուզէ բանաստեղծութիւնը կամ աւելի ճիշդ պատրանքը պահպանել. տեսակ մը փախուստ կը փորձէ առօրեայ տափակ իրականութենէն: Իրաւունք ունի, բայց ամէն անդամ չի յաջողիր: Բեմադրութիւնը եւ խաղը մէկ կողմ դնելով, մէկ բան շատ յաջող է, դիմայարդարումը, զոր կը պարտինք Պ. Առաքելեանի: Ինչպէս նկատած էին արդէն յաջող բառախաղով մը la Belle est bête, et la Bête est belle...

ԱՐՓԻԿ

Գիտական ատենի

Դեր ծովակալ եւ ծանօթ բեւեռախոյզ Բիչըրտ Պըրտի հրամանին տակ, 4000 հոգիէ բաղկացած ամերիկեան արշաւախումբ մը վերջերս մեկնեցաւ Հարաւային բեւեռ, մասնակցութեամբ 8 նաւերու, օդանաւերու, մեծաքանակ պաշարով եւ գիտական ճոխ կազմածներով:

Արշաւախումբին նպատակն է փորձեր կատարել, հաստատելու համար կահ ու կազմածի եւ մարդոց դիմադրական ուժը բեւեռայինկիրներու մէջ, պատրաստել աշխարհագրական քարտէսներ, եւ ուսումնասիրել տեղին օդերեւութաբանական պայմանները, մագնիսականութիւնը եւ բեւեռային նաւարկութիւնը:

Քարտէսներու պատրաստութիւնը մասնաւոր դժուարին ու կնճռոտ աշխատանք մըն է, որովհետեւ հարաւային բեւեռի մաս կազմող հողամասին տարածութիւնը 15 միլիոն քառակուսի քիլոմեթր է, այսինքն՝ Միացեալ Նահանգներուն եւ Եւրոպայի միացեալ տարածութիւնը (մէջը ընդգրկելով Ռուսիան):

Մինչեւ այսօր այդ ընդարձակ հողամասին մէկ տասներորդ մասը միայն խուզարկուած է: Հոն օդին բարեխառնութիւնը շատ խիստ է, աշունին՝ մէջին բարեխառնութիւնը 0 աստիճան է, իսկ ցուրտ եղանակին 67° ջերոյէն վար (սանթիկրատ): Հովին արագութիւնը երբեմն ժամական 160 քիլոմեթրի կը հասնի:

Հարաւային բեւեռի հողամասին միջին բարձրութիւնը 1800 մեթրէն աւելի է: Ինչ ինչ դամբեռներ 4000 մեթրէն աւելիբարձր են, բեւեռային բարձրաւանդակը 3000 մեթրի կըհասնի, իսկ սառուցապատ հողին թանձրութիւնը 300 մեթրի:

Երկրաբանները կը կարծեն թէ հարաւային բեւեռի ներքնահողը մեծ քանակութեամբ զանազան հանքեր կը պարունակէ, մասնաւորապէս՝ իւրանիում:

★ Շնչառութիւնը մեքենական գործողութիւն մըն է, որուն չնորհիւ դուրսի մաքուր օդը կը թափանցէ թոքերուն մէջ, միեւնոյն ատեն դուրս վանելով կազային ու ցնդական տարրերը որ կը դոյանան արեան մէջ:

Բնականոն շնչառութեան գործողութիւնը անկախ է մեր կամքէն. այս վերջինը կրնայ քանի մը երկվայրկեան սանձել այդ մեքենական շարժումը, սակայն կայ տեւական, խորունկ ու անհրաժեշտ պէտք մը՝ ներողելու համար առանց դադարի թթուածինի պաշարը, որ անհրաժեշտ է գործարանային բոլոր հիւսուածներուն կենսական գործունէութեան համար:

Բնականոն վիճակի մէջ, շնչառութեան կանոնաւոր կշռոյթը ինքնաւար ու անդիտակից երեւոյթ մըն է, որ կը կատարուի առանց դժուարին ջանքի: Մեր թոքերուն այս անդադրում հովահարութիւնը գործողութիւն մըն է, որուն չի միջամտեր մեր կամքը, որ երբեք չզբաղեցներ մեր միտքը եւ բանական իմաստով չարդիլեր մեր քունը:

Շնչառութեան բուն նպատակը թոքերը հովահարել չէ, այլ զանոնք օգտագործել, հիւսուածներուն մէջ մտցնելու համար անհրաժեշտ թթուածինը, որ արեան միջոցաւ կը փոխադրուի բոլոր գործարաններուն մէջ:

Շնչառական կշռոյթը, մէկ վայրկեանի մէջ կատարուած շնչառութիւնը կը կանոնաւորէ երկմեքենականութիւններով, մէկը՝ ջղային, որ կը կառավարուի կեդրոնական ջղային դրութեամբ, միւսը՝ հիւթական (humoral), որ կախում ունի արեան քիմիական բաղադրութենէն: Ջղային եւ թուեան պատճառները կը փոխեն արեան բաղադրութիւնը:

Երբ շրջող արիւնը իր մէջ պարունակէ բնածխային կազի անկանոն քանակութիւն մը և թթուածինի անբաւարար քանակութիւն մը, ջղային կեդրոնէն անմիջական հրաման մը կ'արձակուի շնչառական կեդրոնին, արագացնելու համար շնչառութեան կշռոյթը:

Երբ պատահական կամ բուժական արդելք մը դոյութիւն ունենայ քիթին, ըմբանին, շնչափոխին եւ ցնցուղներուն մէջ, եւ առով օդին ազատ թափանցումը դժուարանայ հասնելու համար թոքերուն, անկէ առաջ կուգան դժուարաշնչութիւն եւ ուրիշ թոքային հիւանդութիւններ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԱԾՈՒԻՒ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ համար, Մնունդի եւ Կաղանդի գալոցիկան արձակուրդները երկու օր առաջ պիտի սկսին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ստացած են հետեւեալ Հայերը (Պալտօնաթերթ 8 Դեկտ. 1946).—

Մատիլեան Սեդրակ, կօչկ. ծնած 1909ին Ֆերմիկ, կինը՝ Պօյաճօղլու Մարիամ, ծնած 1914ին Պաֆրա, այժմ Փարիզ: Մատիլեան Սենեքերիմ, բանուոր, ծնած 1907ին Թէոմ, կինը՝ Պօղքուրտեան Եսթեր, ծնած 1909ին Անդարա, այժմ Փարիզ: Նազարէթեան Հրանտ, սափրիչ, ծնած 1909ին Ամասիա, կինը՝ Ճէվահիրճեան Արշալոյս, ծնած 1915ին Անդարա, այժմ Պանեօլէ: Զօպանեան Գաբրիէլեան, բանուոր, ծնած 1898ին Սթանօղ, կինը՝ Կոհեան Մարիամ, ծնած 1909ին Սթանօղ, այժմ Իսի լէ Մուլինօ: Թօսունեան Վահէ-Ժան, գոհարավաճառ, ծնած 1907ին, Պոլիս, կինը՝ Հարոնեան Հորթանս, ծնած 1915ին Անդարա, այժմ Փարիզ: Երդրանճեան Ժօրժ, բանուոր, ծնած 1907ին Պիլէճիկ, կինը՝ Կատարինէ, ծնած 1920ին Պիլէճիկ, այժմ Գանէ: Զարիանէլեան Ակոբ, կօչկակար, ծնած 1908ին, կինը՝ Տէմիրճեան Մարի, ծնած 1915ին Իզմիր, այժմ Քաշան: Աբէլեան Յովհաննէս, դերձակ, ծնած 1907ին Պարտիզակ, այժմ Փարիզ: Պէքմէղեան Լեւոն, էլեկտրագէտ, ծնած 1906ին Մալաթիա, այժմ Սէնթ-Էթիէն: Պօտուքեան Հրանտ, կօչկակար, ծնած 1909ին Գոնիա, այժմ Փարիզ: Գարատայեան Արթիւր, սափրիչ, ծնած 1915ին Սոնկուրլի, այժմ Սէնթ-Էթիէն: Շահվերտեան Թորգոմ, դերձակ, ծնած 1909ին Տիվրիկ, այժմ Փարիզ: Ճէվայիրճեան Ալեքսանտրա-Աննա-Ռոզա, ծնած 1906ին Իզմիր, այժմ Ավինեօն: Էլմասեան Ալպէր, մեքենագէտ, ծնած 1918ին Պոլիս, այժմ Փարիզ: Գաղազեան Համբիկ, պաչօնեայ, ծնած 1903ին Պոլիս, այժմ Նանթ: Գազանճեան Հայկ-Արամ, կօչկակար, ծնած 1912ին Էրզրում, այժմ Կռօլէ: Քրքքէսլեան Բաֆֆի, էլեկտրագէտ, ծնած 1919ին Իզմիր, այժմ Գուռպըվուա: Գիւրեան Էռնէսթ-Օհաննէս, անուշավաճառ, ծնած 1907ին Տրապիզոն, այժմ Մարսէյլ: Քիւրքճեան Ժիրայր, բանուոր, ծնած 1905ին Իզմիր, այժմ Փարիզ: Մամասեան Գրիգոր, զինուոր, ծնած 1923ին Պոլիս, այժմ Լիոն: Միքայէլեան Միքայէլ, կօչկակար, ծնած 1904ին Վառնա (Պուլկարիա), այժմ Մարսէյլ: Մխրիտճեան Արթիւր, գործաւոր, ծնած 1926ին Պոլիս, այժմ Սաւինիի սիւր Օռժ: Նալպանտեան Օննիկ, բանուոր, ծնած 1906ին Կեսարիա, այժմ Մարսէյլ: Փարաթեան Յարութիւն, սափրիչ, ծնած 1911ին Պիլէճիկ, այժմ Իսի լէ Մուլինօ: Սարայտարեան Ժիրայր, դերձակ, ծնած 1908ին Կէյվէ, այժմ Պուա-Գոլոմպ: Վարդանեան Ժողէֆ, առեւտրական, ծնած 1908ին Պոլիս, այժմ Փարիզ: Զատճեան Միհրան, ժամագործ, ծնած 1916ին Պաթում, այժմ Մարսէյլ: Պուրուշեան Բարսեղ, կօչկակար, ծնած Ատապազար, այժմ Մարսէյլ, Աճէմեան Ժադ, բանուոր, ծնած 1908ին Պրուսա, զաւակը՝ Նորայր-Փասքալ, ծնած 1916ին Սէն-Շամոն, կինը՝ Զալրգեան Աղաւնի, ծնած 1909ին Պրուսա, այժմ Սէն-Շամոն: Արսլանճեան Վահրիճ, առեւտրական, ծնած 1907ին Սուկուրլու, զաւակը՝ Գոլէթ-Սոնիա, ծնած 1939ին Սէնթ-Էթիէն, կինը՝ Աւետիքեան Վազգանուշ, ծնած 1908ին Ինէպօլի, այժմ Սէն-Շամոն: Արսլանեան

(Շար.)

ԱՃՆՊԻՍ՝ ԻՆՉՊԻՍ ԿՐ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԼԱԹ ՓԱՇԱՑԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

ԵՈԶԿԱՏԻ (ՊՈՂԱԶԼԵԱՆ) ՄԷՋ.—

Մօտաւորապէս վաթսուն զինեալ Հայեր, Պողազլեանի չրջանէն Զազմաք գիւղի վրայ յարձակում գործեցին: Բազմաթիւ Հայեր ալ Անգարայի մօտիկ եղնայի անտառներուն մէջ պահուըտած, ու մօտաւորապէս 300 հոգիէ բաղկացեալ զինեալ ուժեր ղրկած էին Զոլազ Ալի գիւղը, ուր եւս գետին զտած էր ապստամբական չարժումը: Եողկատի Քոմ - Գուլու գիւղէն երեք հարիւրէ աւելի հրոսակներ (հայդուկներ, ըսել կ'ուզէ, Ա. Ա.), այդ չրջաններու բոլոր գիւղերը կրակի տուած էին եւ Սեպտեմբեր 15ին, 1915 յարձակում գործած էին զինուորական, ոստիկան զօրաց եւ ոստիկանական մեր ուժերուն վրայ:

Զաթըքէպիր գիւղին մէջ, հարիւրի մօտ Հայեր, փողոցներու եւ տուներու մէջ կռուի թումբեր պատրաստած էին: Օրերով կռիւ մղեցին այդ պատնէչներուն ետեւ ծածկուած: Ի վերջոյ, հարկադրուեցան խոյս տալ դէպի Քըզըլքաստա:

Բոլոր այս ապստամբական չարժումներուն ի տես, բանակը սկսաւ իրագործել աքսորի ծրագիրը, երկրի բոլոր անկիւններուն մէջ: (Թալէաթ կը գործածէ «գաղթ» (թէհճիր) բառը: Անշուշտ ըսել կ'ուզէ բռնագաղթ կամ աքսոր, Ա.):

Աքսորի նախաձեռնութիւնը պատճառ դարձաւ որ կատարեալ ներքին պատերազմի մը դոյնը ստանան հայկական կռիւները: Բուռն կռիւներ սկսան եւ Թուրքերու մէջ համոզում դարձաւ այլեւս այն իրողութիւնը, թէ Հայերու նպատակն է՝ Ռուսերու օժանդակութեան յեցած, ոչնչացնել թուրք բնակչութիւնը: Միաժամանակ, թուրք ժողովուրդի բնաջնջումը պիտի դիւրացնէր հաշուեյարդարը թուրք պետութեան:

Երբ աքսորը սկսաւ Անատոլուի զանազան նահանգներուն մէջ, Պոլսահայութեան մէջ ծայր տուաւ անօրինակ յուզում մը եւ Ցեղափոխական բոլոր կմիտէները սկսան տենդագին գործունէութեան:

Հայ Ցեղափոխական կազմակերպութիւններու կեդրոնական իշխանութիւնը, որ կը գտնուէր Պոլսոյ մէջ, բացառիկ կարելիութիւններու տէր էր: Միաժամանակ, Պոլիս կեդրոնն էր զինուորական բոլոր գործողութիւններուն:

ՊՈԼՍԷՆ ԳՈՆԻԱ ԵՒ ԱՃԼՈՒՐ.—

Պլսոյ պաշարման վիճակի հրամանատարութիւնը, ամէն կարգի ապստամբական կամ դիմադրական չարժումի առաջքն առնելու համար մայրաքաղաքին մէջ, հրահանգ տուաւ ձերբակալել եւ Պոլսոյ սահմաններէն դուրս հանել բոլոր այն հայ ղեկավար դէմքերը, որոնք գործունէութիւնը կրնար ոեւէ չափով ու ձեւով վտանգել Նեղուցներու ապահովութիւնը:

Ոստիկանութեան Տնօրէնը անմիջապէս տեղեակ պահեց զիս այս որոշումին: Ձերբակալելի հայ վտանգաւոր դէմքերու մէկ մասը Կովկասահայեր էին: Բոլորը մէկանց՝ մէկ գիշերուան ընթացքին առնուեցան իրենց տուներէն եւ ղրկուեցան Գոնիա:

Հետագային ստուգուեցաւ, թէ այդ մարդիկը Գոնիա տանելու պարտականութիւն ունեցող ոստիկան զինուորներ սպանած են հայկասկածելիները՝ երբ հրահանգ տրուած էր իրենց Անգարայի Պատերազմական Գործերու առաջնորդել զանոնք, դատուելու համար: Երբ հաստատուեցաւ, թէ յանցագործները զինուորներն էին, բոլորն ալ ծանր պատիժներու եւ նոյնիսկ մահուան դատապարտուեցան: (Թուրք Ազդարարագրութեան այս գովելի չարժուձեւը իրողութիւն է (!) անշուշտ, ու մենք ալ կը ծափահարենք զիրենք..., Ա. Ա.):

Վարդապէս (Վարդգէս ըսել կ'ուզէ, Ա. Ա.) էֆէնտիին թելադրեցի բազմիցս, նոյնիսկ նիւթական օժանդակութիւն խոստացայ, որպէսզի թողու Պոլիսը եւ հեռանայ: Իր կինը եւս տեղեակ է այս իրողութեան: Եւ սակայն, Վարդգէս չուզեց հեռանալ: Հետագային միայն ստուգուեցաւ, որ Պոլսոյ կուսակցական կազմակերպութեան մաս կը կազմէր:

Պատերազմական Գործերու Նախարարութեան որոշումին վրայ, Տիարպէքիրի աքսորականները վերադարձան Պոլիս: Միջամտեցի պատկան իշխանութեանց մօտ, որպէսզի աքսորի կարաւաններուն չխառնուին այլեւս անոնք: Զինուորական իշխանութիւնները, սակայն, անզիջող մնացին, ու ճամբայ հանեցին զիրենք:

Աւելի վերջ տեղեկացանք, թէ Ահմէտ եւ Հալիլ անուններով երկու դատարկապորտներու յարձակման ենթարկուած ու սպաննուած են: Պատերազմ. Գործերու Նախարարը մահուան դատապարտեց յարձակման հեղինակները (Ու, անշուշտ, արդարութիւնը գտաւ իր տեղը..., Ա. Ա.):

(Շար.)

ՏՏԱՑԱՆՔ

ՆՈՐ ԵՐԿԵՐ, բացառիկ թիւ, նուիրուած Հ. Հայաստանի 26րդ տարեդարձին: Պատկերազարդ. գին 20 ֆրանք: Տպ. Ց. Թիւրապեան, Փարիզ:

այս տրտչումը առաջարկեցի իմ կուսակցութեանս եւ ան հաւանութիւն յայտնեց միաձայն: Այդ որոշումը ուրիշ իմաստ չունի եթէ ոչ մեր ծառայելու կամքը եւ անսահման անձնուիրութիւնը Ֆրանսայի ժողովուրդին եւ Ֆրանսական հանրապետութեան»:

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՄԻՒՍՆԵՐԸ

«Իմանիթէ» կը դրէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը ահագին ղէմոնստրացիա կատարեց, պահելով հանդերձ իր իրաւունքը՝ երեք դլխաւոր նախարարութիւններէն մէկն ստանալու, (ազդ. պաշտպանութիւն), սակայն ձեռնարկը ձախողեցաւ, իրրեւ հետեւանք ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) եւ ձախակողմեան խմբակցութեան մէկ հատուածին ընդդիմութեան:

Լէոն Պլում 48 ժամուան մէջ հինգ անդամ խորհրդակցած էր Թորէզի եւ ժաք Տիւքլոյի հետ, եւ մը դտնելու համար: Արդարեւ, ժողովրդականները եւ արմատականները համաձայն չէին որ համայնավարի մը յանձնուի ազդ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը:

Լէոն Պլում վստահ էր թէ Ազդ. ժողովը հաւանութիւն պիտի յայտնէ իր կազմած կառավարութեան: Մօրիս Թորէզ կը յայտարարէր տեսակցութեան մը առթիւ.— «Մենք վճռած ենք տէ տայ Լէոն Պլումի դահլիճին»: Միւս Մոռիսը, Շուման, նախագահ ժողովրդական Շարժումի, ըսաւ.— «Իմ զգացումներս նպաստաւոր են կառավարութեան համար, շատ համակրելի՝ մարդուն համար»:

Le Populaire, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, կը փառաբանէ կուսակցութեան քաջութիւնը, այնքան ծանրակշիռ պարագաներու մէջ:

★ Նոր կառավարութեան դլխաւոր դործը պիտի ըլլայ եռամսեայ նախահաշիւ մը քուէարկել եւ խիստ խնայողութիւններ կատարել: Հաւանական չէ որ Պ. Լէոն Պլում մեծ փոփոխութիւններ կատարէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, հինդ շաբթուան ընթացքին: Երբ հանրապետութեան նախագահն ընտրուի յառաջիկայ յունուարին, կառավարութիւնը պիտի հրաժարի համաձայն սահմանադրութեան: Լէոն Պլում կը յուսայ նոր եռանդ մը ներարկել աղդին, այս կարճատեւ պաշտօնավարութեան ընթացքին:

Խոհութիւններ Ատրպատականի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամայեց մայրաքաղաք դրկել Ատրպատականի կուսակալը, Ճավիտ եւ նահանդային խորհուրդին նախագահը՝ Սապութարի: Աքէշ թերթին Թաւրիզի թղթակիցը կը դրէ թէ կառավարական զօրքը գնդացիրի կրակ բացաւ, պաշտպանելու համար երեք դեմոկրատներ, երբ անոնք բանտ կը փոխադրուէին քաղաքապետարանէն: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ամանք փորձեցին սպաննել երեք կալանաւորները:

Թէհրանի պատերազմական նախարարութիւնը ոչ կը հերքէ, ոչ ալ կը հաստատէ այն լուրերը թէ աւելի քան 100 ռուս զաղթականներ սպաննուած են Ատրպատականի մէջ, վերջին երեք օրերու ընթացքին, ոստիկաններու եւ պինտորներու կողմէ: «Աքէշ» թերթը կըզրէ թէ Արտէպիլի մէջ քառասուն աւելի դեմոկրատներ սպաննուած են, կառավարական զօրքին ժամանումէն առաջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, կառավարական զօրքը բռնած է երկու միլիոն րեալ (15.000 սթերլին) դոր դեմոկրատներուն վարիչը՝ Փէշավերի կը փորձէր միասին Ռուսիա տանիլ: Իր կառքը դեխին մէջ խրած ըլլալով, լքուած էր կէս ճամբան:

★ «Իմանիթէ» կ'իմանայ թէ հարիւրաւոր քաղաքացիներ ձերբակալուած են Թաւրիզի մէջ, թէ կառավարական զօրքը դրաւած է Մէհրանատը, բայց ուրիշ բազմաթիւ քաղաքներ դեռ կը դիմադրեն: Թիւտէհ կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'ըսէ թէ պիտի չմասնակցի երեսփոխանական ընտրութեանց, «քանի որ ամէն ազատութիւն կապտուած է»:

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարական զօրքը յառաջ կը խաղայ դէպի կեդրոնական Քիւրտիստան: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Զաղի Մուհամմէտ եւ ուրիշ քիւրտ ցեղապետներ անձնատուր եղած են կառավարական զօրքին, Մէհաբատի մէջ, Թաւրիզէն 70 քիլոմեթր դէպի հարաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ պիտի հրաւիրակէ քանի մը օրէն, համաձայն իր վարիչներէն Նէհրուի յայտարարութեան: Վերջին պահուն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ազդ. ժողովը համաձայն չէոր այդ յայտարարութիւնն ըլլայ առանց Իսլամներու մասնակցութեան:

ՁՈՐՍ ԺԱՄ ՍՈՒԳ պիտի պահուի այսօր, չորեքշաբթի, ամբողջ Ցունաստանի մէջ, իբրեւ բողոք Միացեալ Ազգերուն դէմ «որ անտեսած է Ցոյներու ազգային պահանջները»: Ցոյցը կազմակերպած է Համահելլենական խորհուրդը, պատուիրելով դադրեցնել ամէն գործունէութիւն, նոյն իսկ հեռիոան երթեւեկը ժամը 6էն 10: Ամէն հաղորդակցութիւն պիտի դադրի եւ քաղաքացիները տունը պիտի մնան, եկեղեցիներու զանգակները պիտի ղօդանջեն, դրօշները կէս պիտի պարզուին եւն.: Զօր. Սմուց, Հարաւ. Աֆրիկէի վարչապետը, որ Աթէնք հանդիսած էր, մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ «բրիտանական կայսրութիւնը երբեք պիտի չլքէ Ցունաստանը»:

ԱՆՍՈՎՈՐ ՑՈՒՐՏ ՄԸ կըտիրէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ Գերմանիա, Անգլիա, Իտալիա եւ Ֆրանսա: Փարիզի մէջ երէկ ջերմաչափը 10 կը ցուցնէր զերոյէն վար: Գաւառի մէջ շատ աւելի խիստ է եւ տեղ - տեղ ձիւն կը տեղայ: — Փարիզի քաղաքապետական Խորհուրդը որոշեց որ մարդ դլուխ 350 քիլօ ածուխ բաժնուի ժողովուրդին:

ՄԱՐՍԻԼԻՑԸ համայնավար քաղաքապետ մը պիտի ունենայ, առաջին անդամ ըլլալով: Կիրակի օր տեղի ունեցան քաղաքապետական խորհուրդին ընտրութիւնները, հետեւեալ արդիւնքով,— 42 համայնավար, 17 ընկերվարական, 4 արմատական եւն.: Այս ձախ հոսանքները ճակատ կազմեր էին ժողովրդական Շարժումին դէմ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԴԷՄ զսպողական միջոցներ ձեռք առնելու չրջանը լրացած է, կ'ըսեն Մ. Նահանդներու պաշտօնական չրջանակներուն մէջ: Այս իմաստով հրահանգներ տրուած են զինուորական իշխանութեանց, պատուիրելով որ զինուորները չատեն Գերմանները, այլ օդնեն վերաշինելու իրենց աւերեալ երկիրը:

Պ. Աշոտ Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Պ. Թիրայր Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ֆրէնկեան եղբայրները, Պ. Յարութիւն Ֆրէնկեան, Տիկին Մկրտիչ Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Պ. Պետոն Տէյիրմէնճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մինասեան, Մսրեան, Փափազեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն արկածալի մահը

ՇԱՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, եղբօրորդւոյն, զարմիկին եւ ազգականին, որ տեղի ունեցաւ, 14 Դեկտեմբեր, չաբաթ, իր բնակարանին մէջ, (28 rue Leconte de Lisle) 21 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի 18 Դեկտ. ժամը 2.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը ցաւով կը տեղեկացնէ թէ հայրենակից ՅՈՐԼԷՆ ՓՈՍԹՕՃԵԱՆ որ ինքնաշարժի արկածով մը փիթիէի հիւանդանոցը փոխադրուած էր, մեռած է գործադրութեան պահուն, իր եղին ձգելով կինը եւ հինդ զաւակները

Տէր եւ Տիկին Լութվիկ Քաշըքէմանեան իրենց խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելեացլուսկին՝ վաղամեռիկ ԷԼՄԱՍ ՔԱՇԸՔԵՄԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ (19 տարեկան):

Մասնաւոր չնորհակալութիւն Սէօլէզեի երիտասարդ բժիշկ Պ. Լեւոն Զաւիկեանի որ անձնուիրաբար խնամեց զայն:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԿՈՑԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Պանէվօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Bourg la Reine-ի salle Municipale-ի մէջ, մերթօ Ligne de Sceaux, եւ օթօպիւս 188 թիւը փորթ Օրլէանէն առնել եւ իջնել Փլաս Քոնտորսէ:

ՎԱՂԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի ոստիկան հանդէս, «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ, 21 Դեկտեմբեր, չաբաթ երեկոյ, ընկեր Ցակոբ Կօչակարեանի կառատան մէջ: Մանրամասնութիւններ տեղւոյն վրայ:

Հանդիսավոր ոստիկան

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՏԻՍԻՆԻ մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազդ. վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantes, կը խօսի ընկերը ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Հայերէնի դասերը 8էն 9 նոյն օրը:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանէվօ Քաչանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԻԼԻՑ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարդ:

Հ.Ց.Դ. ՁԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Վրիմեան դբացրոցը:

ԻՍԻԻ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի երեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս չաբաթ, 21 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին «Ազատ»ի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժինը դեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի: Կը հովանաւորէ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը: Մուտքը 50 ֆր.:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԿՐՆՈՊԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, 1 Ցունուար ժամը 3էն կէս գիշեր, Expositionի սրահին մէջ: Ցիսունէ աւելի մանուկներ բեմին վրայ, մեծ պատրաստութեամբ: Կաղանդի ծառ եւ կաղանդպապա: Կը հրաւիրուին զաղութին բոլոր երախաները: Եւրոպական պար, հաճելի անակնկալներ, ճոխ պուֆէ: Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

12 Ցունուար, կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ երեկոյթ - պարահանդէսը, 11 Ցունուար չաբաթ երեկոյ, 7 rue Saulnier: Մանրամասնութիւնները յայտրդուվ:

Գ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆի, «ԵՓՐԱՏԵԱՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆ» կամ «Գղի եւ չրջակայ դաւառները» պատմութիւն-աշխարհագրութեան գիրքը, որուն առաջին հատորը չուտով լոյս պիտի տեսնէ, այժմէն արձանագրուողներուն համար պիտի արժէ 200 ֆրանք, իսկ հասցէներուն.— կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— 200 ֆրանք, կրնան դիմել հեղինակին K. Tourikian, 133 Bld. de la Libération, Marseille. K. Antiguian, 29 rue Leon Bourgeois, Marseille. Kopian 46 Ch. de Chateau Gombert,St.Jerôme,Marseille, T. Kilndjian, 36 Bld. Louis Fournier. La Rosiere, Marseille. G. Djerahian, 524 Chemin de Mazargue, St. Anne. Marseille.H. Papazian, 71 Ave. Montreuil Fontenay (Seine). M. Emirkanian, 28 rue du Levant, Vincennes (Seine). Դրքերու առաքման ծախքը դնողին վրայ է: Հրատարակիչ մարմնի ներկայացուցիչ՝ Ց. Փափազեան:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums-Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն ճմոյշներ եւ Catalogue կը դրկուի: Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ չաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 19 Décembre 1946 Հինգշաբթի 19 Դեկտեմբեր

ԹՂ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4883-Նոր շրջան թիւ 522 — Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

Ընկերվարական դահլիճը վստահութիւն չունեցաւ 2ի դէմ 544 ձայնով

Լէոն Պլումի կազմած ընկերվարական դահլիճը Գշ· օր Ադլ· Ժողովին ներկայանալով, կարդաց իր յայտարարութիւնը եւ վստահութիւն չհեցաւ 2ի դէմ 544 ձայնով: Ձեռնպահ մնացին 70 հոգի: Դէմ քուէարկողներէն մէկը Լուի Մառէնն էր, միւսը՝ պահպանողական երեսփոխան մը:

Հինգերորդ առաջամեայ դահլիճն է այս որ կը կազմուի Ֆրանսայի մէջ, ազատագրութենէն իվեր:

Վարչապետը իր յայտարարութեան մէջ մասնաւորապէս չեշտեց թէ կառավարութեան գլխաւոր դործը պիտի ըլլայ հաւասարակշռել ելմտացոյցը յառաջիկայ տարուան համար: Նախորդ ելմտական նախարարին՝ Պ· Ռոպէռ Շումանի հաշիւներուն համաձայն, առնուազն 190 միլիառ Ֆրանք պէտք է խնայել ներկայ նախահաշիւէն որ կ'անցնի 650 միլիառը: Կը հաւաստեն թէ նոր ելմտական նախարարը, Անտրէ Ֆիլիփ, ընդհանրապէս պիտի հետեւի իր նախորդին պատրաստած խնայողական ծրագիրներուն: Կարծողներ կան թէ աւելի խիստ կրճատումներ պիտի կատարէ զինուորական ելմտացոյցին մէջ:

Ելմտական նախարարութեան պաշտօնեաները դիշեր ցերեկ կ'աշխատին, որպէս զի խնայողական նախահաշիւ մը կազմեն 1947ի առաջին երեք ամիսներուն համար: Այս նախահաշիւը պէտք է քուէարկուի Դեկտեմբեր 23ի կէս գիշերին: Ցանկորդ օրը, երբ Հանրապետութեան Մորհուրդը ժողով դումարէ, Նոր Սահմանադրութիւնն ի զօրու կը դառնայ եւ եթէ նախահաշիւը քուէարկուած չըլլայ մինչեւ այն ատեն, հարկ պիտի ըլլայ երկու ժողովներուն քննութեան ենթարկել, ինչ որ կը նշանակէ քաշքշել մինչեւ փետրուար:

Լէոն Պլումի կառավարութիւնը կը յուսայ տեւել մինչեւ յունուարի երկրորդ կամ երրորդ շաբաթը,— մինչեւ որ ընտրուի Հանրապետութեան Նախագահը: Այն ատեն նորընտիր Նախագահին կ'իյնայ մէկուն յանձնել Պ· Հանրապետութեան կառավարութեան կազմութիւնը: Այդ առթիւ անշուշտ պիտի սկսին կուսակցական հակամարտութիւնները եւ եթէ համայնավարներն ու ժողովրդականները աւելի հաշտարար դիրք մը չբռնեն իրարու հանդէպ, նորէն անել մը պիտի բացուի:

Թերթերը կը դրեն թէ տոլարը ինկաւ սեւ շուկային մէջ, շնորհիւ նոր դահլիճին չհաճ վստահութեան: Այսպէս, Գշ· առաջ 350 Ֆրանքի կը ծախէին, բայց մինչեւ կէսօր այնպիսի անկում մը կրեց որ տեսնուած չէր երեք շաբաթէ ի վեր, ինչպէս կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»: Կարծողներ կան թէ պիտի իջնէ մինչեւ 320ի, մինչդեռ 300էն 375ի բարձրացած էր երկու ամսուան ընթացքին (հարցը միշտ սեւ շուկայի մասին է, օրինական դինը կը մնայ 120):

Վարչապետին յայտարարութիւնները

Լէոն Պլում կարդալով կառավարութեան յայտարարութիւնը, չեշտեց թէ իր գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ «ստիպողական օգնութիւն մը հասցնել երկրին ճիշդ այն պահուն ուր դժուարին կացութիւն մը կը սպառնայ վտանգաւոր դառնալ, երկարաձգուելով»:

— «Զոհողութիւններ պիտի պահանջուին երկրէն: Մենք պատրաստ ենք իր առջեւ ստանձնելու նոր տնօրինութեանց պատասխանատուութիւնը, դիտնալով հանդերձ որ ժողովրդականութիւնպիտի չվայելեն անոնք: Բայց պահանջուած զոհողութիւնները պիտի չանցնին անհրաժեշտէն անդին, ինչ որ կը նշանակէ խիստ խնայողութիւններ, ջնջումի բոլոր մտխումներու եւ շռայլութեանց, խըղճամիտ դործածութիւն բոլոր նիւթական աղբիւրներու: Այդ զոհողութիւնները պէտք է բաժնուին կատարեալ արդարութեամբ, ծանրօրէն զարնելով անոնք որ աւելորդ բաժին մը ունին, խնայելով անոնց որոնց համար աշխատանքը ամէնէն տաժանելին է եւ ամէնէն ապերախտը: Ուրեմն ամէն բանէ առաջ պիտի հետապնդուին խարդախութիւնը եւ տուրքերը ծածկելու խաղերը եւ պիտի հաւաքուին ապօրէն շահերը: Այս նոր զոհողութենէն փոխարէնը, կորովի ճիգ մը պիտի փորձուի, աշխատաւորներու նիւթական կեանքը դիւրացնելու եւ ապրուստի դինը կրճատելու համար: Կարելի չէ մեծ զոհողութիւններպահանջել ժողովուրդէ մը առանց մեծ յոյսեր ներշնչելու անոր: Մենք կը հաւատանք, ինչպէս դուք բոլորդ, մեր երկրի ապագային: Մենք համոզուած ենք թէ իր վերականդնումի եւ բարգաւաճման բոլոր նիւթական աղբիւրները կան ինքն իր մէջ: Արդիացնելով իր մեքենական կազմը եւ աշխատանքի մեթոտները համաձայն պատրաստուած նոր ծրագրին, մեր երկիրը կրնայ եւ պարտի գալիք տարիներու ընթացքին հասնիլ արտադրական կարողութեան այնպիսի աստիճանի մը զոր տեսած չէ մինչեւ հիմա»:

Արտաքին քաղաքականութեան մասին ալ խո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Աւտակարգ խաստութիւններ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն Դշ· օրուան թուականով·

— Կառավարութիւնը այսօր արդիլեց Բանուորներու եւ Գիւղացիներու ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ Թուրք Ընկերվարական Կուսակցութիւնը: Պաշտօնական դեկոյցը կ'ըսէ թէ երկուքն ալ համայնավարներու դեկավարութեան տակ էին: Միեւնոյն ատեն անորոշ ժամանակով խափանուեցան ութ թերթեր Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ եւ արդիլուեցան համայնավարական քարոզութիւնները:

Վերոյիշեալ կուսակցութիւնները չնջուեցան համաձայն պաշարման վիճակի օրէնքին, որ վերջերս երկարաձգուեցաւ վեց ամիս եւս եւ որ կը դործադրուի 1940էն ի վեր: Թերթերու խափանումը անհրաժեշտ համարուած է «յանուն հանրային ապահովութեան»: Կ'ըսուի թէ բազմաթիւ փաստաթուղթեր բռնուած են: Պաշարման վիճակը, որ կը դործադրուէր հիւսիսային արեւելեան նահանգներուն մէջ, տարածուեցաւ Պոլսոյ շրջանին եւ Թրակիոյ մէջ, մինչեւ պուլկարական եւ յունական սահմանադրութիւնները: Լուծուած են նաեւ Սէնտքաներու միութիւնը եւ բանուորական ակումբը: Խափանուած թերթերու տպարաններըփակուեցան:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կառավարութեան այս դործողութիւնը փոքր մաքրագործում մըն է եւ կրնայ ազդարարութիւն մը կազմել «խռովարարական չարժումներու դէմ»: Դիտելի է որ այս դործողութիւնը կը զուգադիպի Իրանի հակաբոլշեւիկ ուժերուն աշխուժացման եւ ուրիշ դէպքերու: Պոլսոյ մէջ կը կարծեն թէ Թուրքիա կ'ուզէ օգտուիլ խորհրդային ցնցումին բուլացումէն որուն քանի մը նախանշանները նշմարուեցան Թուրքիոյ թէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ:

Այս անակնկալ գործողութեան կարեւորութիւնը աւելի չեշտուեցաւ զինուորական զեկոյցով մը մը՝ Անգարայի պաշտօնական անթելէն: Համայնավարական քարոզութիւնը եւ հրատարակութիւնները արդիլուած են պաշարման շրջանին մէջ: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ զինուոր ատեան մը կը զբաղի այս հարցով եւ պիտի քննէ բոլոր բըռնուած թուղթերը: Զինուորական իշխանութիւնը ամէն իրաւասութիւն ունի խափանելու որ եւ է հրատարակութիւն որ վնասակար կը համարուի ապահովութեան կամ հանրային անդորրութեան համար:

ՀԱՑԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՄԸՆ ԱԼ ԽԱՓԱՆՈՒԱԾ

Այս խստութիւններէն քանի մը օր առաջ, վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր հեռագրական կոչ մը ուղղած էր Պոլսոյ ուսանողներուն, յորդորելով հանդարտ կենալ եւ չկատարել այնպիսի ցոյցեր «որոնք ուրախութիւն պիտի պատճառեն միայն խռովարարներու»:

Անորոշ ժամանակով խափանուած թերթերն են Սէնտիֆա, Սէս, Կիւն, Ֆիկիհ, Տոսթ պարբերականները եւ Նոր Օր լրագիրը: Բոլորն ալ ամբաստանուած են թէ արդիլուած երկու քաղաքական կուսակցութեանց եւ անոնց ուղեկից հոսանքներու քարոզութեան կը ծառայեն: Առտուան թերթ մը, Եարըն, չորս ամիս դադարման դատապարտուեցաւ այն ամբաստանութեամբ թէ իր յօդուածներէն մին կը դրդէր քանդել երկրին քաղաքական եւ դատական կարդուսարքը: Նոյնպէս չորս ամիս դադարման դատապարտուեցաւ «Պէօյիւք Տոդու» շաբաթաթերթը, որովհետեւ «իր յետադիմական դաղափարները վնասակար կը համարուէին ապահովութեան համար»:

● Վերջին լուրի մը համաձայն, Գշ· դիշեր ձերբակալուեցան Գիւղացիական եւ Ընկերվարական կուսակցութեանց գործօն անդամներէն մօտ քառասուն հոգի, որոնց գլուխը կը գտնուին երկու վարիչները, Տոքթ· Շէֆիք եւ Էսատ Աւրէլ: Այս խստութեանց հետեւանքով կը խափանուին Թուրքիոյ բոլոր ձախակողմեան կազմակերպութիւնները եւ հրատարակութիւնները:

★ Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ անգլ· նաւաթաժին մը Սելանիկ պիտի հասնի այսօր: Մօտերս Թրքական նաւաթաժին մը եւս կը սպասուի Նոյննահանգիստը:

ՓԱՐԻԶԻ ՓՈՒԱՊԱՆՆԵՐԸ իրար անցած են, եւ կ'ըսեն թէ ալիւրի պաչարը հազիւ երկու շաբաթ կրնայ բաւել: Ծանր դժուարութիւններ կը սպասուին յունուարին, նկատելով որ ամերիկեան ալիւր պիտի չգայ:

ՕՐԸ ՕՐՈՆ

ՍՈՐՎԻԼ ԵՒ ՍՈՐՎԵՑՆԵԼ

Դրքոյկ մը՝ «Ֆութպոլ» , 46 մեծադիր էջ , մաքուր տպադրութեամբ եւ դծագրեալ :

Կողքին վրայ՝ անծանօթ անուն մը,—«Թարդմանեց եւ ամփոփեց Աւետիս Սարգիսեան»: Տպ· Ե· Բուսաղէմ, 1946:

Որքան ալ անծանօթ, այս պարոնը կրնայ ժողովրդական դէմք մը դառնալ նոր սերունդին մէջ, այս հատորիկով :

Ան մատչելի լեզուով մը կը բացատրէ գնդասխաղի զանազան ձեւերն ու կանոնները: Պատկերներ ալ դծած է, նորահասներու եւ անվարժներու համար:

Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ պարտք սեպած է հայերէնի թարդմանել շարք մը անգլերէն բառեր , որոնք մինչեւ այսօր ալ բերնէ բերան կը շրջին, չնորհիւ մեր մարզական Միութեանց անհոգութեան :

Տարիներ առաջ, բաւական յաջող փորձեր կատարուեցան Պոլսոյ մէջ:

Այդ օրերէն կը մնան, ճշաձակէտ (կօլ), վերջապահ, կիսապաղ եւն· բառերը:

Ձեմ դիտեր, նոր դրքոյկին հեղինակը պրպըտա՞ծ է հին փորձերը, թէ բոլորովին նոր ձեռնարկ մըն է որ կը կատարէ:

Ամէն պարագայի մէջ, ճիշդ 39 անգլերէն մասնագիտական բառերու հայերէնը նշանակած է մեծ յաջողութեամբ :

Քանի մը նմոյշներ.—

Goal-line = բերդագիծ , Half-way-line= կիսագիծ , offside — մեկուսի , penalty—հատուցում , linesman—սահմանապահ , goal-post — բերդի ձող եւայլն :

Դժուա՞ր է սորվիլ եւ գործածել այս բառերը դէնէ մարզական նկարագրութեանց մէջ, որպէսզի մեր թերթերն ալ մարզադաշտի չվերածուին, «հաֆ-թայմ»երով, «փաս»երով, «փէնալթի»ներով կամ «չամատայլն չեմպիոնատ»ով (Ս· Հայաստան) :

ՎԱՀԷ

Մարսէյի հաւաքը ւսնթելով

Եռեքշաբթի իրիկուն ժամը 21.30ին Մարսէյլի անթելը հաղորդեց «Արմենիա» երգչախումբին կիրակի օրուան համերգին գլխաւոր մասերը, դեկավարութեամբ Պ· Վարդան Սարգսեանի: Նախ լսուեցան երկու եկեղեցական երգեր, մէկը՝ պատարագի եղանակներէն որոնց մասին խօսնակը բացատրութիւններ կուտար: Ցետոյ հարցումներկ'ուղղէին երաժշտագէտին որ կը պատասխանէր, բացատրելով երգերը եւ տեղեկութիւններ տալով երգչախումբին կազմութեան մասին:

Երկրորդ բաժինը սկսաւ գութաններդով (Ձիգ տու բաշի) եւ յաջորդաբար լսեցինք հարսանեկան երգեր (Թագուորի մեր դուրս արի, Լուսնակն ա՜ ծուշ) եւն: Դժբախտաբար մակարոյծ ալիքներ երբեմն կը խանգարէին եղանակներուն պայծառութիւնը:

Ինչպէս նախորդ անդամ, անթելի այս ձեռնարկն ալ յաջողուցած էր Պ· Աշոտ Մալաքեան : Կը սպասենք մեր թղթակցին նկարագրութեան՝ բուն համերգի մասին որ չատ յաջող անցած է:

Ցաջող էր նաեւ Փարիզի Հայկ· երգչախումբին համերգը՝ կիրակի օր, դեկավարութեամբ Պ· Արայ Պարթեւեանի: Սալ Կալօն լեցուած էր ամբողջութեամբ :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ կը սկսի, սաստիկ ցուրտին հետեւանքով: Պաշտօնական դեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ կացութիւնը աւելի դժուարացած է, ջուրերը սառած են, հոսանքի սպառումը աւելցած է եւն·: Հետեւաբար, ելեկտրական հաստատութիւնը, որ հոսանքը կը վերահաստատէ մութը կոխելէն անմիջապէս վերջը, կրճատման ենթակայ շրջաններուն մէջ, Դշ· օրէն սկսեալ հոսանքը պիտի վերահաստատէ համաձայն նեղ օրերու ծրագրին մէջ նշանակուած ժամուն: Եթէ սպառողները չարաչար գործածեն, հոսանքին վերահաստատումը կրնայ ուշանալ մինչեւ ժամը 18 կամ 19: Ժամը 19.30էն վերջն ալ հոսանքի ընդհատումներ կրնան տեղի ունենալ, փոխն ի փոխը :

ՏՊԱՀՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆԷՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Պարզ ճաշեր կամ ընթրիքներ չէին անոնք որոնց մասնակից եղայ Հայաստանի մէջ: Անոնք միջոցներ էին կարծես ստեղծելու եղբայրական մթնոլորտի մը մէջէն հայրենի քաղցրութեամբ թաթաւուն աչխարհ մը: Բաժակներուն մէջ Հայոց այգիներուն գինին չէր միայն որ կը չողչողար կախարդօրէն, այլ անդուլակելի կրակներու ջերմութենէն կազմուած ոսկին:

Այս էր պատճառը անշուշտ որ երկարատեւ ժամերը կը սահէին եւ մինչ տակաւին չպզեցած չէինք ըլլար, եւ դինովութիւնը աստուածային ուրախութիւն էր սիրտերը արծարծող:

«Զուարթնոց»ը տեսայ, Թորամանեանի թանգարանը:

Աչունը ոսկեջրած էր արդէն այն դեղուղէյ նազելաչաժ բարտիները, որոնք երեւանէն էջմիածին տանող հիանալի ճամբան կ'եզերեն երկար չարքերով: Աչնանային թախիծը չէր անշուշտ որ ծանրացաւ սրտիս մէջ, այլ Զուարթնոցի աւերակներէն տպաւորուեցայ ցաւատանջ ղողացումով:

Մեր ցեղը ստեղծեր ու կերտեր է միշտ. ստեղծեր է անխոնջ դարերու ընթացքին եւ ղարդարած է երկիրը իր հոգիին բիսած յաւերժութեամբ, իսկ թշնամին փորձեր է քանդել, խեղդել արեան մէջ մեր զօրութեան արեւին բոցը: Այսօր հպարտու-թեամբ կը հռչակենք որ յաղթանակը մերն էեղած:

Ուր որ երթանք, կը տեսնենք այս յաղթանակին ապացոյցը:

Քարէ դեղեցկութիւններէն յետոյ ահա մադաղաթները որոնք մեծ խնամքով թուադրուած եւ ցուցադրուած են ձեռագիրներու թանգարանին մէջ: Կարծես այստեղ են փոխադրուած իրենց անչէջ ծիածաններով Հայոց աչխարհի լեռներուն եւ դաշտերուն ծաղիկները: Ցուղում եւ սքանչացում կը զգայ միանգամայն մարդս՝ դիտելով այս մանրանկարներով պճնուած Աւետարանները որոնց վրայ կարծես հայ թագաւորները եւ թագուհիները իրենց մատներուն խունկն են մոռցած:

Դուինի պեղումները կը չարունակուէին երբ այցելեցինք հոն: Երեւան հանուած են արդէն ՅՕթ-ներորդ դարու Ս. Լուսաւորչի եկեղեցին եւ կաթողիկոսարանը: Գեղեցիկ են յախճապակիէ զոյզդոյն սալօրները եւ ամանները որոնք ներքաց քաղաքակրթութեան մը ցոլքը կուտան մեզի:

Դուինէն իջանք Արտաչատ դիւղը ուր առաւօտուն արդէն մտած էինք խաղողի այդիներուն մէջ: Ցիշեցի մանկութիւնս եւ կարծեցի թէ Ամասիան շատ հեռու չէր Արտաչատէն, քանի որ երկուքին ալ այդիները այնքան նման էին իրարու:

Արտաչատի մէջ այ սեղան սարքած էին մեզի համար: Մինչեւ վերջալոյսի խաղաղութիւնը մնացինք հոն: Բայց սեղանէն առաջ մեզի շատ մանրամասն տեղեկութիւններ տուին կոլխոզի պատասխանատու պաշտօնեաները: Ծօսակցեցանք նաեւ Իրանէն հոն տեղաւորուած ներգաղթողներու հետ որոնք օրհնութեան խօսք ունէին սոսկ հայրենիքին համար:

Իսկ հայ թատրոնը մանաւանդ կը ներկայացնէ, իր դերասաններու տաղանդով, իր բեմադրութեամբ եւ հագուստներու չքեղութեամբ, նախանձելի երեւոյթ մը: Օփերայի թատրոնը լաւագոյններու չարքին կը պատկանի ամբողջ Սորհրդային Միութեան մէջ, ոչ լրբեւ չենք, այլ իրբեւ դեղարուեստ, իրբեւ կազմ:

Ուչադրութեան արժանի է մանաւանդ Լէնինականի պետական Տրամաթիք թատրոնը ուր բախտը ունեցանք ներկայ դտնուելու Ն. Զարեանի «Աբա Գեղեցիկ»ի ներկայացման: Թատերակը դրուած է բանաստեղծութեամբ: Հայրենիքի, ընտանեկան, կնոջ, որդւական եւ մայրական սիրոյ մասին այնպիսի դեղեցիկ եւ ազնուաթռիչ խօսքեր կան հոն որ Ն. Զարեանը ստեղծած է իրապես դասական երկ մը «Աբա Գեղեցիկ»ով:

Ամէն արուեստ եւ մանաւանդ թատերադրութիւնը ամենահզօր ապացոյցն է ժողովուրդի մը յաւերժութեան: Մշակութային բոլոր մարդերուն մէջ այսօր մենք կը ներկայացնենք նախանձելի երեւոյթ մը: Հայ պետութիւնը անթուելի պոհողութիւններ կ'ընէ բարձր պահելու համար մեր ցեղին իմացական մակարդակը: Լոյսերու մէջ է մեր երկիրը: Լոյսին մէջէն է որ անիկա իրեն կը կանչէ իր հեռաւոր զաւակները: Եւ ասիկա առաջին դէպքն է որ տեղի կ'ունենայ Բագրատունեանց անկումէն ի վեր: Տարածած են մեզ յաճախ, քանդած, հրդեհած են մեր չինարարական հարստութիւնները, ցրուած ենք աչխարհի չորս ծագերուն եւ հակառակ ամէն տանջանքի, ամէն վտանգի մենք դարդարած ենք երկրագունդը մեր արիւնին եւ քրտինքին հրաչալի խճանկարներովը:

Այսօր տարբեր է պատկերը: Լուսաւորչի կանթեղը Արտաշէսի կողերը չէ որ կը լուսաւորէ միայն, այլ բոլոր խաւարի մէջ մնացած հոգիներն ալ որոնք ընդոստ արթնցեր են ահա եւ կը տեսնեն դեղեցկատես հորիզոնները:

Արեւ է ծագեր Արարատեան դաշտին վրայ:

Հայերէն կը սորվին լեռներու մէջ

Զրօսաչրջիկ Հայերուս հետ ամառնային հաճելի եղանակ մը անցընելէ վերջ, ահա ձմեռը իր համատարած ու տխրադին սարսուռներով: Տեւ-ղեւաթափ ծառեր ու մոայլ պատկեր մը ամէն կողմ: Դանդաղ եւ ակամայ չարժում մը սովորական կեանքին մէջ: Տխուր է տեսարանը:

Առաւօտ մը ժամը 4ին քանի մը րնկերներով ճամբայ կ'ելլենք Digneէն, տանձի եւ խնձորի դնումներ ընելու: Լուսնափայլ երկինքին տակ լինքնաչարժը կը սողայ պատեղով ձիւներու թանձրը խաւերը դիչերային ամայութեան մէջ: Արշալոյսին կը հասնինք մեծ դիւղ մը, ուրկէ հաշիւ կը նչմարուին արեւուն ոսկեփայլ եւ տկար ճառագայթները ձիւնազարդ լեռներու դագաթներուն վրայ: Սառած եւ անօթի ենք: կը մտնենք դիւղին պանդոկը, բարձրաձայն եւ ուրախ աղաղակներով: Ցանկարծ տժգոյն երիտասարդ մը խոհանոցէն դուրս ելլելով, ապշահար ու ժպտադին մեզ կը դիտէ:

— Առտուն կանուխ այս ի՞նչ հրաչք. դուք Հա՞յ էք:

— Անշուշտ, կը ձայնէ ընկերներէն մին, քանի որ հայերէն կը խօսինք:

Անդուսպ ուրախութեամբ, ձեռքի տաք սեղմումներով կ'առաչնորդէ մեզ դէպի սրահ: — Բոլորդ ալ սառեր էք, մօտեցէք ջերմոցին, որ լաւ մը տաքնաք: — Անօթի ենք, կ'աղաղակէ ուրիչ մը: կէս ժամ վերջ Հայու կարօտով տանջուող երիտասարդը ճոխ նախաճաչ մը կը բերէ՝ տաք եւ առատ կաթ, երշիկ, կարագ, իւղոտ պանիր, անուչեղէն ու կարմրած հաց: Անյագ ախորժակով ուտելէ վերջ այս բոլորը, կը հետաքրքրուինք իր կեանքով: Լէոն կը բնակի, կ'ըսէ, Փիլիքական ընդհանուր տիարութեան մը պատճառով տեսչ-ուեցայ յուլիսին այս կողմերը գալ օդափոխութեան: Նիւթապէս քաչքաչուած ըլլալով, կարելի չէր մեկ ամիսէն աւելի մնալ. բայց պանդոկապետը աղնիւ եւ գթասիրտ, վերջապէս հաւանեցաւ որ հոս մնամ, մասամբ օգնելով իրենց խոհանոցին գործերուն: Իրենց անգնահատելի մարդասիրութենէն ազդուած, օրական 6-7 ժամ կ'աչխատիմ, որու փոխարէն՝ հակառակ չատ մեծ արժուժիս, 3000 ֆրանք ալ ամսական կը վճարեն: Շատ դոհ եմ վիճակէս, միայն թէ Հայերու կարօտէն կը տառապիմ: Ձեր գալը մեծ սփոփանք եւ երջանկութիւն է ինձ համար:

Ծօսակցութիւնը տաքցած էր երբ տեսանք որ ժամը 12 կր պարնէր: Կը տիպէ որ կէսօրին ալ ճաչենք: Կարելի՞ բան էր այնքան առատօրէն ուտելէ վերջ դարձեալ սեղան նստիլ: Մեկնումի պահուն — Ձմռանաք գիս, ընկերներ, կը յարէ Պոլսեցի Արամը, որ անդադար եւ կարօտով կը նայէր կառքին եւեւէն:

Քանի մը դիւղեր անցնելէ վերջ, ամէն տեղ պատուղի փոքր գնումներ կատարելով եւ մանաւանդ Հայ փնտռելով, վերջապէս իրիկուան ժամը 4ին կը հասնինք դիւղակ մը, որ բարձրաբերձ լեռներու ստորոտը, անառիկ դիրքի մը վրայ կր նմանի փոքր ամրոցի մը: Քիչ անդին կը միայ խնձորօղիի գործարանի մը ծխնելոյզը: Շուները կը սկսին հաչել մեր դալուստը ազդունելով: Ձմեռնային դեղեցկութիւններով խորհրդաւոր տեսարան մը կը պարզուի մեր առջեւ: Արդեօք այստեղ այ Հայ կա՞յ, կ'ըսէ ընկեր մը հետդհետէ:

Կր մտնենք դիւղին մէջ, նեղ-նեղ փողոցներ, աղբերու կոյտեր, ճմրուած խնձորներու դէզեր, ծուռ պատերու եղկայնքին տձեւ ու նախնական տուներ: Քանի մր քայլ ան՝ին՝ աղբիւրի մը առջեւ կը նչմարենք երեք աղջնակներ հաղիւ 6-7 տարեկան: Զուր խմելու փափաքով կը յառաջանանք դէպի աղբիւր:

— Փայլակ, կ'ըսէ քոլի ընկերս, սա սեւուլիկ աղջիկներուն նայէ, ճիշդ Հայու կը նմանին, փոքրատիպը յանկարծ դլուխը բարձրացնելով, անուչիկ եւ անմեղ ժպիտով մը կը ձայնէ.— Այո՛, պարո՛ն, Հայ եմ: — Եկուր սա քաղցրիկ չրթներդ անդամ մը համբուրենք, ըսելով վրան կը նետուինք: Կը խօսի այնքան քաղցրօրէն, մաքուր եւ տրամաբանօրէն, որ բոլորս ալ զարմանքով իրարու կը նայինք: Փոքրիկը մանկական չեմ խանդավառութեամբ մը կը ծանօթացնէ մեզ իր քոյրը եւ ֆրանսացի ընկերուհին:

— Անունդ ի՞նչ է: = Պերճուհի, իսկ քոյրիկինը՝ Արուսեակ: — Ո՛վ սորվեցուց քեզի այդքան լաւ հայերէն խօսիլ: = Մայրիկս: Մատչէնն ալ մինչեւ հարիւր համրել, օրերուն անունները եւ ուրիչ շատ հայերէն բառեր դիտէ, մեր խօսածը կը հասկնայ, կ'ըսէ մատնանչելով օտար ընկերուհին որ կը սկսի հայերէն բառերով խօսիլ եւ համրել: — Դպրոց կ'երթա՞ք այստեղ: = Այո՛, պարո՛ն, առանց դպրոցը կ'երթանք, բայց երբ մայրիկս շատ դրամ չահի եւ մեծ քաղաք բնակինք, հայկական վարժարան պիտի երթանք:

Արտասուքը կը խեղդէ մեղ տեսնելով թէ երկու փոքրիկները թշուառութեան մէջ հասակ նետած, ապազգայի վարդապետի յոյսերով օրօրուած հայ դպրոցը կ'երազեն: — Ո՞ւր կը բնակիք, աղջիկս: = Դիմացի պղտիկ տունը, ութէ կը հանինք, երթանք:

Համբուրելէ վերջ իրենց ընկերուհին, կ'առաչնորդեն մեզ դէպի տուն: Սուգերու մէջ անչուք սենեակ մը՝ որուն արժէքները կը դերազանցեն ոեւէ փարթամ ու չքեղ տուն: կը մտանի երկաթէ հասարակ վանդակի մը, որուն մէջ կ'ապրին թանկագին սոխակներ: Հինցած կարասիներով կահաւորուած: Պատերը զարդարուած հայ դրողներու լուսանկարներով: Աղգային զինանչանին վերեւ գրուած է—«եթէ հայերէն չխօսիք ճաչ չկայ»: Վարի կողմը — «Սիրեցէք ձեր աղգը եւ հայրենիքը» եւ նման գոհար խօսքեր: Մուրը հետզհետէ թանձրանալուն ելեկտրակոճակը կը սեղմեմ, բայց չի վառիր: — Ներեցուած է, պարո՛ն, կ'ըսէ փոքրիկն Պերճուհին, որ իր քրոջմէն աւելի համարձակ եւ իր անունին պէս պերճախօս կ'երեւի: = Ներեցուա՛ծ... այդ դեղեցիկ բառը ո՞վ սորվեցուց քեզի: — Մայրիկս, կը չեչտէ. ան չատ նախանձախնդիր է հայերէն խօսելու: = Նախանձախնդի՛ր... այդ ի՞նչ բառեր սորված ես, աղջիկս: — Ես տակաւին չատ բաներ դիտեմ, երգել, կարդալ, արտասանել, դերասանութիւն: Ապչատիլ այս անակնկալէն, կը տիպեմ դինքը որ երդէ: Քնքոյշ փոքրիկները կը սկսին «Իրրեւ արծիւ»էն եւ իրարուետեւ՝ «Հայաստան երկիր դրախտավայր», «Մշակ բանուոր», «Կարօտել եմ չքեղ Երեւան», «Կռունկ»ը: Կ'արտասանեն — «Դուն առաջին վանկ չրթունքիս, առաջին ձայն իմ հոգւոյս», «Շունն ու կատուն», «Գայլն ու դառնուկը» եւ այսպէս յաջորդաբար, երբ յանկարծ իրենց վերտահար մայրը սենեակ մտնէ: Փոքրիկները բարեկիրթ չարժուձեւերով մեղ կը ներկայացնեն: Մեր ուրախութիւնը յայտնելէ վերջ, ջերմապէս կը չնորհաւորենք արժանաւոր Հայուհին եւ իր զաւակները, որոնք թէեւ հեռու հայկական չրջանակներէ, կղզիացած աննչան դիւղակի մը մէջ, բայց օժտուած են Հայու սրտով եւ դգայունութով: Դժբախտ Հայուհի՝ Տիկին Եւդոկիա Ամէմեան հաստատուած է այդ դիւղակին մէջ 1943-ին, երբ պարենաւորման դժուարութենէն չկարենալով տոկալ, ստիպուեր է իր զաւակներուն եւ ամուսնոյն հետ լեռները քաչուել: Տարաբախտ ամուսնոյն վերջին հրաժեչտէն ի վեր, դժնդակ պայմաններու մէջ մօտիկ պարծարանը աչխատելով, իր արիւնը ցամքեցնելով, կը կերակրէ իր սրտի հատորները: Ամէն իրիկուն ժամը 6—9 կերակուր-ներու պատրաստութենէն միջոցին եւ կիրակիները, իր փոքրիկ դոհարներուն կանոնաւորապէս հայերէն դասեր կ'աւանդէ, կը տրվեցնէ երդել եւ արտասանել: երբեմն յոդնած, դործէն ուժասպառ, քնատ, մանաւանդ դառն վիչտերու մէջ չղթայաւած, բայց եւ այնպէս դասերը կը չարունակէ, մինչ անդին՝ մեծ քաղաքներու մէջ հայ մայրեր լեցուն քսակով կամ համեստ դիրքերու տէր, չեն հաճիր նոյնիսկ թեթեւ դիտողութիւն մը ուղղել իրենց զաւակներուն, որոնք չփացած եւ քմահաճ ձեւերով, առանց հայերէն բառ մը տրվելու, օտար լեզու կը խօսին ընտանեկան յարկին մէջ եւ ուրիչներու ներկայութեան: Որո՞նց է յանցանքը — Անչուշտ ծնողներուն: Մանուկ մը իր ազգային նախանձախնդրութեան եւ դաստիարակութեան նախաքայլը կ'առնէ իր ընտանեկան յարկէն եւ Հայ կը մեծնայ իր ծնողքին չուքին տակ:

Լեզուներէն ամէնէն քաղցրը, պաչտելին մայրենի լեզուն է եւ բանալին օտար լեզուներու:

Հայ մայրեր, օրինակ առէք դժբախտ, բայց պարտաճանաչ Հայուհիէն:

ԵՐ. ԳՈՉՈՒՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻ մը՝ Սեդրակ Այապահեան, 17 տարեկան, որ Պուէնոս Այրէսի երկրորդական վարժարանը աւարտած էր, տիրելով սպաներէն լեզուին, ամենաարարձր նիչը չահած է սպագրութեան մէջ: Ցետոյ Արժանթինի Հանրապետութեան երեսփոխանական պաչտօնատարի մը համար բացուած քննութեան մասնակցելով, չատ մը թեկնածուներու մէջէն առաջնութիւնը չահած եւ պաչտօնական սպագրիչ դարձած է:

Պուէնոս Այրէսի մէջ կան եօթը վկայեալ հայ բժիչկներ, երեք առաջնարոյժ, երեք դայեակ, մէկ ճարտարապետ: Ունին չատ մը ուսանողներ որոնք մասնագիտութեան կը հետեւին:

Ծաղկեր է մեր Հայաստանը, մեր ամէնուն հայրենիքը:

Կանդնած է ան հպարտ եւ անյողդողդ՝ երկրնքին դիմաց, մարդկութեան դիմաց, թշնամիին դիմաց, որովհետեւ դիտէ որ իր բանաստեղծները յոյսը կ'երդեն, սէրը եւ ճշմարտութիւնը կ'երդեն: Որովհետեւ դիտէ որ իր քանդակագործները քարին եւ պղինձին մէջ կը մարմնացնեն յաւերժին խորհուրդը. որովհետեւ դիտէ մանաւանդ որ իր զաւակներուն կուրծքը անխորտակելի վահան է ոտքին դէմ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱՔ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Վերջերս Ֆրէզնոյի (Քալիֆորնիա) մէջ լոյս տեսած է Միհրան Աժտէրեանի բանաստեղծական մէկ հատորը, անգլերէն լեզուով՝ «Պտուղ տերեւներու տակ» (Fruit under Leaves):

Հեղինակը բնիկ Մարզուանցի, յաճախած է ամերիկեան Ամանթոլիա քոլէճը: Խառնուածքով բանաստեղծ՝ աղբուած է մասնաւորաբար Դուրեանէ եւ Պէշիկթաշլեանէ, իր պատանեկութեան օրերուն: Նախակրթարանի աշակերտութեան ընթացքին իսկ ո՛չ միայն կ'արտադրէ քնարերգական դողդոջիկ բանաստեղծութիւններ, այլեւ անոնց կը յօրինէ պատշաճ եղանակներ: Իր ցեղին տէր անոր աքանչելի լեզուին հանդէպ զգացած սէրը այնքան կը բոցավառի, որ իր միջոցներով կը կազմէ ժողովրդական դրամատուն մը, որմէ ձրի կ'օգտուին Մարզուանի հայ ընթերցասէր տարրերը: Կը հրատարակէ «Այգաստղ» անունով թերթ մը, դլխաւոր նպատակ ունենալով զտել հայերէնը, անկէ վտարելով օտարամուտ խորթ տարրերը եւ թրքական անճոռնի բառերն ու ասութիւնները:

Թուրք կառավարութիւնը մշակութային այս ելոյթին քաղաքական գոյն կուտայ եւ զինքը կը բանտարկէ: Բանտէն արձակուելէն վերջ, անչէզի գտնելով մթնոլորտը, կը թափառի զանազան երկիրներ, Ամերիկա, Ֆրանսա, Սպանիա, Իտալիա, Եգիպտոս, ուր կը հետեւի դասախօսութիւններու:

Իր դրական ստաղանդը առաջին անդամ յայտնուեցաւ Ս. Պարթեւեանի «Հոսանք»ինմէջ լոյս տեսած «Հեւ ի հեւ» խորագրով համբաւ նօթերուն մէջ: Ունի չատ մը ուրիշ դրուագիններ, Պոլսոյ «Շանթ»ին, Եգիպտոսի «Յուսարեր»ին եւ«Արեւ»ին մէջ: Ապա յաջորդաբար լոյս տեսած են Հեւհեւը, սիրային արձակներու հատորածոյ մը,«Վէրքեր»ը, հատորածոյ մը հայրենասիրական բանաստեղծութեանց. «Կեանքի ծուէններ», չափածոյ բանաստեղծութիւններ եւ վերջապէս «Պտուղ տերեւներու տակ» (անգլերէն), ինքնատիպ եւ թարմ պատկերներով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆ.— Կրթական Մարմնոյ դպրոցական հանդէսը տեղի տանեցաւ կիրակի (15 Դեկտեմբեր) կէսօրէ վերջ Քալանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, դեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բ. Ծալեանի: Բացի տեղական հասարակութենէն, Փարիզէն ալ հայրենակիցներ եկած էին:Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան բանալով հանդէսը, դպրոցը նմանցուց պարտէզի մը եւ չէշտեց թէ այժմ՝ շարթը մէկ անգամ դաստիարակութեամբ, Հայ է որ կը դարբնենք:

Աղջիկներէ կազմուած երգչախումբը, ուր կային վեց տարեկաններէն մինչեւ15տարեկանը, երգեցին «Մարսէյեզ»ը եւ «Ծաղիկը Ազատ իմ հայրենիք»ը, որ ունկնդրութեացաւ յոտնկայս: Ցետոյ սկսաւ արտասանութիւններու բաժինը: Տղայ թէ աղջիկ իւրաքանչիւրը կը դերազանցէին, իրենց առոգանութեամբ: Երգչախումբը երգեց հայկական խմբական երգեր մեծ յաջողութեամբ: Հայկական տարազներով պարերը, դեկավարութեամբ Տ|կին Ս. Թորոսեանի, հասարակութեան թուան ծափերը խլեցին:

Եղան նուէրներ դպրոցին, համադումար 31 հազար Ֆրանք: Մուտքէն ալ 5000 Ֆրանք դոյացաւ: Շատ դոհ էին ծնողներն ու դպրոցականները: Ցարատեւութիւն եւ սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք դպրոցին:— Թղթակից

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿԱՄԷՐԿԱՑԻ ԿԱՋ ՄԸ

Վիէն (Ցառաջ).— Կամէրկացի Հրանդ Բարուեակեան, քաջ ղինուոր մը Նոյ. 30ին ամուսնացաւ Օր. Աբաքսի Մարզարեանի հետ: Այս առթիւ չատ շնորհաւորական հեռագիրներ հասած էին, եւ Կամէրկի Հայր. Միութիւնն ալ ծաղկեփունջ մը նուիրեց, ջերմ դովեստներով: Հրանդ կամաւոր եղած է Ֆրանսական բանակին մէջ 1934էն ի վեր: Վերջին պատերազմին, երբ հարիւրապետը կր սպաննուի, անմիջապէս առոր տեղը անցնելով, քաջաբար կը կռուի Գերմաններուն դէմ: Ցետոյ կը հաւաքէ իր մեռած ընկերներուն դիակները եւ կը թաղէ: Այս պարագան եւ ուրիշ քաջագործութիւններ ջերմապէս կը գնահատուին հրամանատարութեան կողմէ, որ Բարունակեանի կուտայ պատերազմական չքանչան (Արմաւենի), մասնաւոր յիշատակութիւն մը արձանագրելով պաշտօնաթերթին մէջ: Ֆրանսական թերթերն ալ դովեստներ կը հրատարակեն: Հայ ղինուորը հինդ տարի պերճ մնալէ վերջ, կը տառնայ աստիճանի բարձրացում, սերժան շէֆ էր, կը դառնայ ատժիւտան, յետոյ՝ ատժիւտան - շէֆ: Տակաւին երկու տարի պիտի ծառայէ, 15 տարուան չրջանը լրացնելու համար:

Հարսանեկան խրախճանքի պահուն, առատաձեռն նուէրներ եղան Երիտ. Միութեան.— Հաղար Ֆրանք Կարապետ Մարզարեան, Մարտիրոս Տօնապետեան, Արմենակ Արզարեան (Միութեան դանձապահը), Կիւլպէնկ Բարունակեան, Ղազարոս (Մարսէյլէն), Թորոս (Պելճորդէն), 500ական Ֆր., Արամ Գիւլխանեան 100 Ֆր.: Նուէրներ եղան նաեւ մեր Սահակ Մեսրոպ դպրոցին: Կամէրկցի եր - ուանդ Տէր-Եղիազարեան նուիրեց 3000 դպրոցին եւ խոստացաւ մէկ տարի չարունակ ամէն ամիս 500 Ֆրանք տրամադրել.Հայրենակից Հրանդ Մարզարեանը (Մարսէյլէն) 500, Կիւլի Տօնապետեան 200 Ֆր.: Դպրոցին վարչութիւնը որ կը բաղկանայ երիտասարդներէ (Արամ Գիւլխանեան, Առաքել Ղարիպեան, Օր. Մարի Շաթաղեան, Օր. Սաթենիկ Թորոսեան) այս առթիւ իր խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր հայրենակիցներուն: «Դուք մեզ կրթեցիք, մենք ալ նոր սերունդը պիտի կրթենք, դպրոցին դուռները բաց են բոլորին առջեւ»:— Սահակ Աղեքտեան

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ստացած են հետեւեալ Հայերը (Պաշտօնաթերթը 8 Դեկտ. 1946).—

Գ.

Ասլանեան Կարապետ, բանուոր, ծնած 1906ին, կինը՝ Գոնչէեան Թագուհի, ծնած 1913ին Քէօթահիա, ամժմ Ալֆորվիլ: Տէր Ղազարեան Յակոբ, բանուոր, ծնած 1910ին Մարբերդ, այժմ Մէյրէօյլ: Ղեղա, ծնած 1910ին Մարբերդ, այժմ Մէյրէօյլ: Տէր Թորոսեան Իսկէնտէր, բանուոր, ծնած 1901ին Կեսարիա, կինը՝ Մաքսուտեան Սրբուհի, ծնած 1911ին, Քեսկին, այժմ Փարիզ: Էմմիեան Սեդրակ, բանուոր, ծնած 1906ին Պօղազլը, կինը՝ Ավրուխալեան Զարուհի, ծնած 1907ին Պօլու, այժմ Կուսէնվիլ: Գալաֆեան Մանուկ, կօչկակար, ծնած 1905ին Պոլիս, զաւակը՝ Նէլլի՝ ծնած 1945ին Փարիզ, կինը՝ Սթամպուլեան Հերմինէ, ծնած 1912ին Պոլիս, այժմ Փարիզ: Մոսրովեան Գեղամ, դերձակ, ծնած 1905ին Էրզրում, կինը՝ Գասպարեան Աստղիկ, ծնած 1908ին Գոնիա, այժմ Նիս: Մկրտիչեան Գասպար, բանուոր, ծնած 1907ին Մարբերդ, կինը՝ Քիւլիմկեան Եղիսաբէթ, ծնած 1910ին Մարբերդ, այժմ Կարտան: Բարունակեան Գարեգին, բանուոր, ծնած 1914ին Կեմերէկ, կինը՝ Մխլքսէթեան Վիքթորին, ծնած Սվազ 1921ին, այժմ Վիէն: Փիրլաեան Մարտիկ, կօչկակար, ծնած 1909ին Իզմիր, կինը՝ Միքայէլեան Աննա, ծնած 1909ին Առափաղար, այժմ Մարսէյլ: Փոսպիքեան Ժողէֆ, դերձակ, ծնած 1905ին Անգարա, կինը՝ Քարկաեան Խօժէնի-Ժանէթ, ծնած 1908ին Անգարա, այժմ Օպընա: Սամուրգաչեան Արթին, առեւտրական, ծնած 1906ին Սեբաստիա, կինը՝ Սենէքճեան Սորոն, ծնած 1908ին Սեբաստիա, այժմ Շաւիլ: Սիմոնեան Մխոք, սափրիչ, ծնած 1905ին Մարզուան, կինը՝ Թիւսիւզեան Պերճուհի, ծնած 1907ին Մարզուան, այժմ Ալֆորվիլ: Թաշլըեան Արշամ, սափրիչ, ծնած 1909 Վէզիր Քեօփրիւ, կինը՝ Թադէոսեան Սիրան, ծնած 1922ին Պոլիս, այժմ Անիէռ: Դաւիթեան Յակոբ, բանուոր, ծնած 1915ին Հալէպ, կինը՝ Նիզամեան Խոսրով, ծնած 1919ին Զարշամպա, այժմ Փիւժէ սիւր Ժան: Չէօրէքճեան Սարգիս, լուսանկարիչ, ծնած 1907ին Ատանա, կինը՝ Սաֆարեան Վիքթորիա, ծնած 1911ին Մարաշ, այժմ Մարսէյլ: Թէնքերեան Պետրոս, մեքենավար, ծնած 1910ին Ատանա, կինը՝ Զօրեան Շաղիկ, ծնած 1915ին Կիրասոն, այժմ Փարիզ: Վարդերեսեան Մաքս, գործակատար, ծնած 1889ին Պոլիս, կինը՝ Եփրեմեան Մանուշ, ծնած 1907ին Տիարպէքիր, այժմ Փարիզ: Քէչիճեան Սահակ, հարիւրապետ, ծնած 1912ին Ալեք - սանտրէթ, զաւակը՝ Աղաւնի, ծնած 1945ին Դամասկոս, կինը՝ Տէր Յակոբեան Աղաւունի, ծնած 1914ին Իզմիր, այժմ Մարսէյլ:

Ա.ՆԳԼ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ անդամ Ն. Պրայթ՝ «Մանչէսթըր Կարթիըն» մէջ դրած յօդուածով մը, ջերմ տողերով կը նկարագրէ ներգաղթողներուն դառն սիրալիր ընդունելութիւնը Հայաստանի մէջ: «Հայաստանի կառավարութիւնը կը չեշտէ թէ, ամէնէն դժուարը բնակարան ճարելու խնդիրը պիտի ըլլայ»:

ԱՁՆՊԻՍ՝ ԻՆՉՊԻՍ ԿՐ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐ ՄԻՋԱՄՏԷ(*).—

Պաշտօնական փաստաթուղթերու եւ իրենց ընտրական չրջանակներէն վերադարձող երեսփոխաններու վկայութեանց համաձայն՝ ատուդուած է թէ կարգ մը անխիղճ ու անբարոյական մարդիկ (Թուրքեր), ուղած են անձնական չահախնդրութեամբ թէ քինախնդրական ոգիով գործել, ու դառնալ հեղինակ բազմաթիւ ոճիրներու: Ընդհանուր կուսակալներ եւ քաղաքապետներ, յանցանքը բեռցուցած կամ վերագրած են քիւրտ բնակչութեան: Երեսփոխաններու կողմէ տրուած վկայութիւնները, իրապէս փշաքաղիչ էին: Բազմաթիւ դիչերներ անքուն մնացի:

Քաղաքային իշխանութիւններուն հրահանգեցի՝ անմիջապէս մէջոցներ ձեռք առնել, վերջ տալու համար անոպակ մարդոց խժդժութիւններուն: Միւս կողմէ, խնդրեցի ղին. իշխանութիւններէն՝ անմիջական կերպով ղին. ուժեր ղրկել տուր տր պէտք է, պաշտպանելու համար քաղաքացի անմեղ բնակչութեան ինչքը, կեանքն ու պատիւը:

Դիմեցի, վճռականօրէն, իրաւատու իշխանութիւններուն, եւ վճռաբեկ Ատեանի, Պետական Խորհուրդի եւ Պատժական Ատեաններու նախագահներէն բաղկացած չորս Քննիչ Ցանձնախումբեր ղրկեցի Անատոլու: Այս յանձնախումբերը, երկրի բազմաթիւ նահանգներուն մէջ կախակալեցին կուսակալներ եւ պետական պաշտօնեաներ:

Բոլոր այն փաստաթուղթերն ու վաւերաթուղթերը, որոնք թղթածրարներու մէջ ամփոփուեցան այդ չրջանին, այժմ կը մնան Բարձր. Դրան մէջ:

Ըլլայ բռնադաղթի, ըլլայ ապստամբական չարժումներու ընթացքին, Հայերը չատ մեծթուով զոհ տուին: Հարկ է խոստովանիլ այս պարագան:

(Ընթերցողը ուչադրութիւն կ'ընէ անչուչտ, որ Թալէաթ կը գործածէ «ԽՈՍՏՈՎԱՆԻԼ» բառը, անչուչտ հաստատելու համար թէ՝ բռնադաղթի եւ յեղափոխական չարժումներու չրջանին, Թուրքը տղամարդու ոգիով թէ մէջոցներով չպայքարեցաւ Հայերու դէմ, այլ չնականօրէն ու դահճային նպատակներով գործեց, կոտորելով մէկ միլիոն անմեղներ, կիներ ու տղաք: Ինքը, Դահճապետը, լուռ կ'անցնի այստեղ այդ մանրամասնութեանց վրայէն, քիչ անդին տարբեր դոյներով պարզելու համար սակայն բոլոր փշաքաղիչ մանրամասնութիւնները: Ա.Ա.):

ՈՒՐ ԻԹԹԻՀԱՏ ՑԱՒ ԿԸ ԶԳԱՑ...

Պէտք է աւելցնել, սակայն, որ Աբեւելեան Նահանգներու վրայ բնակչութիւնն ալ մեր հայ հայրենակիցներուն պատճառաւ նոյնքան մեծ կորուստներու ենթարկուեցաւ:

Վանի, Պիթլիսի, Մուչի եւ Էրզրումի դրաման թնթացքին, իսլամ ժողովուրդի տառապանքն ու զուլումը անկարագրելի դարձան: Գործուած ոճիրները տեղի կ'ունենային այնքան վայրագ ու անմարդկային պայմաններու տակ, որ քաղաքային բնակչութիւնը կը նախընտրէր մերկ վախչիլ տուներէն ու դառնալ դաղթական: Նոյնինքն Ռուսերը կը հաստատեն այս պարագան:

Այս կերպով տառապող ու մեռնող միւսիլման բնակչութեան թիւը կր յանդի 600.000|ի:

Հայ կուսակցութիւնները կ'ուզեն իրենց դատին ի նպաստ ծառայեցնել բոլոր այս անցուդարձերը՝ Դէպքերու պատասխանատուութիւնը բեռնալ Օսմանեան կառավարութեան վրայ: Մինչդեռ, այդ բոլորը տեղի ունեցած են այն ձեւով, որով կը պարզուին այստեղ:

Իրողութեան մէջ զինուորական միջոց մըն էր միայն Հայերու դաղթը (աքսորը, Ա. Ա.): Կարգ մը անխիղճ ու անոպակ մարդոց պատճառաւ միայն՝ դարձաւ աղէտ մը: Նպատակս այդ բոլոր դէպքերու տգեղութիւնը ծածկել չէ: Կ'ուզեմ ճըշդել միայն, որ արդար չէ այդ անցուդարձերու պատասխանատուութիւնը վերագրել լոկ «Իթթիհատ Թէրաքքը»ին ու անոր կարգմր անդամներուն, որոնք ոչ իսկ կապ ունեցած են Հայերու գաղթին հետ:

Իթթիհատ Թէրաքքը կուսակցութեան անդամները չատ կը ցաւին Հայերու հանդէպ ցոյց տրուած վերաբերումին համար, ու պատմութիւնն իսկ վկայ է, թէ անոնք միչտ ըրին իրենց կարելին, արդելք ըլլալու համար կառավարութեան քայլին: Կարգ մը չարամիտներ՝ հրապարակեցին նոյնիսկ այն անհեթեթ միտքը, թէ Թուրքերը Գերմանութեան դրդումով է որ առին «Հայերը բնաջնջելու» քայլը: Այս կերպով, անոնք փորձեցին անպատուել նաեւ Գերմանիան: Դէպքերը ճիշդ հակառակը կր վաստեն, որովհետեւ դերման կառավարութիւնը այդ կարգի դէպքերու առթիւ, չատախ յուչագիրներ յղեց Օսմանեան կառավարութեան, որպէսզի վերջ տրուի ցաւալի պատահարներուն: Այդ բոլոր վաւերաթուղթերը ցարդ ի պահ կը մնան Պապր Ալիի մէջ:

(17)

(Շար.)

(*) Թալէաթի այս յուչագրութիւնները, մ'յս բաժինը մասնաւորապէս, կ'արժէ ուչադրութեամբ կարդալ, տեսնելու համար թէ ինչ պերճիմաստ խոստովանութիւններ կան այս **15-20** տողերուն մէջ:Ինքը,Թալէաթ,երբ այս «խոստովանութիւնը» կ'ընէ, կարելի է հետեւցնել, թէ ինչքա՜ն աւելի աւտար էր իրողութիւնը եւ որքա՜ն մեծ՝ ԹՈՒՐՔ ՈՃԻՐԸ: Ա.Ա.

սելով, Պ. Լէոն Պլում յայտարարեց թէ «Ֆրանսան այսօր դարձած է բոլոր աշխարհի մէջ ցըրուած ժողովուրդներու ընդարձակ դաշնակցութեան մը կեդրոնը: Մարդկային քաղաքակրթութեան ներկայ վիճակին մէջ, ոչ մէկ մեծ խնդիր կրնայ կատարելապէս լուծուիլ ազգային, մի՛նչեւ անգամ կայսերական շրջանակի մէջ: Աշխարհն ալ տաժանելի երկունքով մը անհուն միութիւն մը դառնալու վրայ է, եւ պետութեանց, ժողովուրդներու, մարդոց յարաճուն համերաշխութեան մէջ կը կայանայ խաղաղութեան դերագոյն երաշխիքը: Հետեւաբար մենք մեր ամբողջ եռանդով եւ հաւատքով պիտի աշակցինք պատերազմէն ծնած միջազգային կազմակերպութեանց որոնք միայն սկզբնաւորութիւն մըն են մեզի համար: Մենք մեր դինակիցներուն, բարեկամներուն եւ միւս շահակից պետութեանց հետ պիտի փնտռենք ամէնէն ապահով միջոցները արդիւնելու համար Գերմանիոյ եւ մասնաւորապէս Ռուրի եւ Հռենոսի մէջ պատերազմական ճարտարարուեստի մը վերակազմութիւնը, ճարելու մեր երկրին բաժին – հատուցումները եւ ածուխը որ կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է: Պիտի չարունակենք բանակցութիւնները, Սարի շրջանը տնտեսապէս Ֆրանսայի կապելու համար »:

Այս յայտարարութենէն վերջը, վարչապետը ուրիշ բացատրութիւններ ալ տուաւ, որոնք չատ լաւ տպաւորութիւն գործեցին: Վիճաբանութեանց առեն, աղի-լեղի խօսքեր փոխանակուեցան համայնավար եւ ժողովրդական ներկայացուցիչներ – մէջեւ:

Միջազգային մամուլը ընդհանրապէս նպաստաւոր կ'արտայայտուի նոր դահլիճի մասին, ընդունելով հանդերձ որ կարճ պիտի տեւէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

400 ԱՆՁԱԴԻՐՆԵՐ ԴՈՂՑՈՒԱԾ ԵՆ դերմանական գործերու վարչութեան դրասենեակէն եւ ծախուած են հաւսր 1500—2000 ֆրանքի: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ կը չարունակուի ամբողջ Եւրոպայի մէջ, մեծ աւերներ գործելով: Փարիզն ալ ցուրտէն կը դողայ երեք-չորս օրէ ի վեր (զերոյէն վար 10-12 աստիճան): Թերթերը կը գրեն թէ ձիւն տեղացած է Նիսի եւ Քանի մէջ անգամ: Սի – պերիոյ մէջ ցուրտին աստիճանը՝ 68: Պիրէնեան լեռներուն մէջ վարագներ եւ աղուէսներ ձիւնապատ լեռներէն քաշուելով մօտակայ գիւղերը ապաստանած են: Առջի օր ցուրտէն մէկը մեռաւ Փարիզի մէջ, ուրիշներ հիւանդանոց փոխադրուեցան: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ ցուրտը նոյն սաստկութեամբ պիտի չարունակուի ամբողջ շաբաթը:

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական զօրքը Աստարա մտաւ (Կասպից ծովուն վրայ, ճիշդ հարաւը Սովետական Ադրբէջանի): Կը նշանակէ թէ Իրանի բանակը խորհրդային սահմանադլուխը հասած է: Թաւրիզի անթելը կը ծանուցանէ թէ կարգ մը դեմոկրատ վարիչներ ձերբակալուած են: Նոյն աղբիւրին համաձայն ձերբակալուած են նաեւ այն սպաները որոնք Ատրպատականի բանակին մէյացած էին անցեալ տարի, եւ Թուրքիա մտնել կ'ուզէին, բայց Թրքական իշխանութիւնները մերժեցին անցագիր տալ: Երեսփ. ընտրութիւնները նորէն յետաձգուեցան:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Եւրոպայի կեդր. վարչութիւնը կը հաղորդէ վերակազմութիւնը փարիզի տեղական մասնաժողովին եւ ընտրութիւնը անոր դիւանին հետեւեալ կազմով.— Պ. Պ. Ա. Կէվրէկ (պատուոյ նախագահ), Ոսկերիչեան Մանուէլ (ատենապետ), Պէղազեան Օննիկ (փոխ ատենապետ), Մոսթիչեան Վահրամ (ատենադպիր), Անդրանիկեան Տօքթ. Վահէ (փոխ ատենադպիր), Պալըք – ճեան Պետրոս (դանձապետ), Փամպուքճեան Պարկտ, Իւթիւճեան Երուանդ, Նալպանտեան Սահակ, Նախիքեան Գեղամ, Պալեան Հրանտ, Պահրի Գրիգոր, եւ Բէպապճեան Խաչիկ (խորհրդականներ):

Պ. Ա. Առաքելեան խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ մահը 2 սիրելի եղբայրներուն ՍՏԵՓԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԱՒԱՔԵԼԵԱՆի, որոնցմէ Ստեփանը հայրենական պատերազմին հերոսաբար ինկած է պատուոյ դաշտի վրայ 1944ին, եւ քրոջը ՄԱԳԴԱԼԻՆԷ ԱՒԱՔԵԼԵԱՆի մահացած Կրասնոտարի մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կօշկակարներու սէնտիքան կազմակերպած է, կաղանդի տոթիւ նուէրի բաշխում, որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 29ին, կիրակի յերեկէն վերջ ժամը 3ին, նոր Bourse de Travail մէջ: Բոլոր հայ կօշկակար արհեստաւորները, տ – րոնք կը փափաքին նուէրներ ստանալ իրենց զաւակներուն համար մինչեւ 12 տարեկանը, թող դիմեն սէնտիքայի վարչութեան, 23 Bd. Charles-Nédelec: Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Մարգիս Վարպետեանի, հինգշաբթի օրերը ժամը 6էն 7, իսկ շաբաթ օրերը 5—7:

Գեղարուեստական երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Պանէէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Bourg la Reineի salle Municipale մէջ, մերթօ Ligne de Sceaux, եւ օթօպիւս 188 թիւը փորթ Օրլէանէն առնել եւ իջնել փլաս Քոնտորսէ:

Կը նախագահէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կ'երգեն Աստղիկ Առաքելեան եւ Մատլէն Աճէմեան: Արտասանութիւններ:

Կը նուագէ Թառիստ Գարեգին: Կը պարեն Նոր Սերունդի աղջիկները հայկական տարազով: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, Ֆրանսական ճաղ եւն.: Տոմսերը ապահովել նախօրօք Պանէէօյի ընկերներէն: Ջերմութիւնը ապահովուած է:

Ֆ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶԻ Շրջ. Վարչութիւնը նոր հակալութեամբ ստացած է, տօնական օրերու առիթով, 10.000 (տասը հազար) ֆրանքի նուէր մը ՏՏՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՆԵՐԷ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉ Քարդուի (Գ. Զուլումեան) տարեկան նկարահանդէսը, որ բացուեցաւ Դեկտեմբեր 6ին, պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 21: Ցուցադրուած են 46 նկարներ որոնց մասին գովեստով կը խօսին մասնագէտները: Galerie Drouant - David, 52 rue du Faubourg St. Honoré.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Բ. Զիլճեան 500ական ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին եւ Դպրոցասէրի, վոխան ծաղկեպսակի Օր. ՍԻՐՈՒՀԻ ԻՆՃԻԵԱՆի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՆԴԱՁԲ ՄԸ

ԱՐԱԾԱՆի, անդաստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի: Խմբագրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ: Ա. հատոր (216 էջ) 100 ֆրանք, Բ. հատոր (256 էջ) 150 ֆր., Գ. հատոր (160 էջ) 100 ֆր.: Երեքը միասին՝ 300 ֆրանք, մինչեւ Յունուար 31: Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են «ՀԱՅԿԱՇԽԻՆ»ի Ա. եւ Բ. հատորներէն (երկուքը միասին 80 ֆր.):

ԼԻԶԱ ԵՒ ԱՐՄԵՆԱԿ ՏԱՊԱՂԵԱՆՆԵՐ իրենց ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն՝ որոնք բարեհաճեցան ներկայ գտնուիլ իրենց սիրելի մօր եւ հօրեղբօր հոգեհանգստեան արարողութեան՝ յարգելով անոնց անմոռանալի յիշատակը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապյտ Խաչի տօնածառ հանդէս, «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ, 21 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ, ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Պիտի խօսի ՏԻԿԻՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ – ՓԱՓԱՋԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հանդէս soliwծան

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Տիւսիոնի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ. վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ը. Դ. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՑ ՁՈՀԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Անհրաժեշտ է կազմել պատերազմին հայ ժողովուրդի տուած զոհերուն ցանկը: Ինվալիտի մէջ ուրիշ աղգերու յիշատակարաններուն կողքինպիտի կանգնի նաեւ հայ զոհերու յիշատակարանը, որու վրայ պիտի փորագրուին բոլոր ինկած եւ մեռած հայ զինուորներուն անունները:

Ներկայիս կը դիմենք բոլոր զոհերու ընտանիքներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, խնդրելով որ օր առաջ բարեհաճին պատասխանել հետեւեալ հարցարանին եւ զայն ղրկել՝ Association des A. C. Arméniens, 31 rue St. Lazare, Paris (9) Հասցէին.— Զոհին՝ 1. անունը, 2. մականունը, 3. Ծննդավայրը, 4. Ծննդեան թուականը, 5. Զօրամասը, 6. Մահուան տեղը, 7. Մահուան պատճառը, 8. Մահուան թուականը: — Վարչութիւն Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան

ՄԱԼԱԹԻՈՑ կրթ. Ընկ. Մարսէյլի Մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Bar du Globe (7 Bd. d'Athènes) ի ժողովասրահը: Օրակարգ. 1.— Ընդհանուր հաշուառութիւն, 2.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantes, կը խօսի ընկեր ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Հայերէնի դասերը 8էն 9 նոյն օրը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, տովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ.Ը.Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սրճարան Ղազրոցը:

ԻՄԻՒ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի երեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս շաբաթ, 21 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին «Ազատ»ի սրահին մէջ: Դեղարուեստական բաժինը դեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի: Կը հովանաւորէ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը: Մուտքը 50 ֆր.:

Հ. Ը. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսի ցերեկոյթը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3—8: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԾԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԻՉԻ ՄԱՍԻՆ

Այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին Պիսէթրի մէջ, Պ. Յովհաննէսեանի սրահը 13 rue Curie, Պիսէթրը: Կը հրաւիրուի Պիսէթրի, Ժանթիյի եւ յարակից շրջանակներու հասարակութիւնը անխտիր: Կը խօսի Դ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ:

ԹԼԻՄԱՍԵՂԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶԻ ՍՏԷՓ Մարկրիթի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի կողմէ ի պատիւ իր քոյր միութիւններուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Campagne Ripert, Bar de la Fraicheur ի ներքնասրահը:

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. ՔԼԷՓՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ· համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ Ֆրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը 3-5

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈԹՔԻՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème – poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի: Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուղղութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց· Գ· Փափագեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 20 Décembre 1946 Ուրբաթ 20 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4884–Նոր շրջան թիւ 523 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՒՐ ՀՈՎԻԹ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Նորանշան հով մը՝ թէհրանէն Անդարա : Գաղտնիք մը որուն լուսաբանութիւնը ժամանակի կը կարօտի :

Արդարեւ, անակնկալ մըն էր Իրանի կեդրոնական կառավարութեան զինուորական գործողութիւնը Ատրպատականի դէմ, որ տևսակ մը ինքնավարութիւն կը վայելէր 1945 Դեկտեմբերէն ի վեր : Այս առթիւ համաձայնութիւն մըն ալ գոյացած էր կեդրոնական կառավարութեան եւ ինքնավար շրջանին միջեւ, որ կը վայելէ հարեւան պետութեան՝ Ս. Միութեան համակրանքը :

Թէհրանի պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէր թէ զօրամասեր պիտի ղրկուին ամէն կողմ, ապահովելու համար երեսփ. ընտրութիւնները :

Խնդիրը այն է որ Ատրպատականի դէմ կատարուած գործողութիւնը համարուեցաւ կատարեալ «արշաւանք», տեղի տալով ոչ միայն ընդդիմադիրներու, այլեւ խորհրդային դեսպանին դիտողութեանց : Իսկ միւս երկու մրցակիցները, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգներ նախընտրեցին լռել, «ներքին խնդիր» համարելով անցուդարձը : Լռութիւն մը որ չատ պերճախօս է :

Այսպէս կամ այնպէս, Ատրպատականը կորսընցուց իր ինքնավարութիւնը, եւ այժմ կեդրոնական կառավարութիւնն է որ պիտի վճռէ իր ճակատագիրը : Եւ ան է որ պիտի վարէ երեսփ. ընտրութիւնները, նոր խորհրդարան մը կազմելու համար :

Ինչպէս կը հաստատեն օրուան լուրերը, Իրանեան բանակը հաղիւ Թաւրիզ մտած, վլաւ Դեմոկրատներու հաստատած կարգուսարքը, եւ ճախակողմեան տարրերը դարձան անբաղձալի : «Թիւդէհ» կուսակցութեան վարիչներէն չատեր ձերբակալուած են արդէն, ուրիշներ ալ փախած : Վերջին լուրի մը համաձայն, դալրոցականներն անգամ ապստամբեր նետուած են, Ատրպատականի գաւառաբարբառով տպուած դասագիրքերը կրակի տալու համար :

Այսքան խիստ վարուելով հանդերձ, Ղավամ Սալթանէի կառավարութիւնը կը դժուարանայ նոր դառնութիւններ պատճառել հարեւան պետութեան : Ա՛յդ կ'ապացուցանէ իր վերջին յայտարարութիւնը, որուն համաձայն քարիւղի մենաշնորհներ պիտի տրուին Ս. Միութեան, հինգ նահանգներու մէջ :

Իրանի կառավարութեան զինուորական գործողութենէն դրեթէ մէկ չաբաթ վերջը, Թուրքիոյ մէջ ալ նոյն տնօրինութիւնները՝ ձախակողմեան հոսանքներու դէմ : Երկու ընկերվարական կուսակցութիւններ խափանուած իրենց ութ թերթերով, ընդարձակում եւ երկարաձգում պաշարման վիճակի, խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ եւն. :

Այս առթիւ, թէ զինուորական իշխանութիւնը եւ թէ կառավարական թերթերը բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ խափանուած կուսակցութիւններն ու թերթերը կը գտնուէին համայնավարներու տիրապետութեան տակ :

Կը թուի թէ այստեղ ալ որոշ դեր կատարած են արտաքին ներշնչումներ :

Ձախակողմեան հոսանքներու դէմ ամբոխավարական ցոյց մը տեղի ունեցաւ անցեալ տարի, Դեկտ. 4ին, նախաձեռնութեամբ Թուրք ուսանողներու : Այնատեն Մոսկուա հրապարակաւ ուղղակի ամբաստանեց Անգարան, բայց կառավարութիւնը մեղքը ձգեց ուսանողներուն վրայ, նոյնիսկ պատիժ խոստանալով :

Այս անգամ ինքն է որ արմատական միջոցներ ձեռք կ'առնէ, լուծելով, խափանելով, փակելով կազմակերպութիւն թէ քարոզութիւն : Կը նշանակէ թէ կռնակը աւելի տաքցած է, կամ իսկապէս ծանր վտանգ մը կը սպառնար ներքին ապահովութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, այս նոր հովն ալ կապ ունի միջազգային գաղտնիքներու հետ, որոնք անթափանցելի կը մնան հասարակ մահկանացուներու համար :

Անգարա վերջերս աւելի պաղարիւն կ'երեւայ նեղուցներու եւ «արեւելեան նահանգներու» մասին դրուած պահանջներուն հանդէպ : Թերեւս անոր համար որ, ինչպէս Փարիզի խորհրդաժողովին, նոյնպէս Միացեալ Ազգերու Նիւեորքի ընդհ. ժողովին մէջ, ոչ ոք ծուռ նայեցաւ իրեն :

Այս «գաղտնիքներ»ն ալ մէկ պարտականութիւն կը թելադրեն մեզի.— Գործել անվհատ, մեր պահանջները հետապնդելով արդիւնաւէտութեամբ եւ համբերութեամբ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ «ՎԵՀԱՓԱՌ»Ը...

Ընթերցուածս ի «Մշակ»է որ ի Քալիֆորնիա.

— « Ասկէ վերջ մեր եկեղեցական անուանց յիշատակութեան առթիւ անոնց անուններուն առջեւ պիտի չդնենք Գերաշնորհ, Գերապատիւ, Հոգեշնորհ եւ Արժանապատիւ մակդիրները, զանոնք նկատելով անուղիղ եւ աւելորդ : Որովհետեւ այդ մակդիրները համաձայն են աշխարհականի մը տրուած Մեծապատիւ, Մեծապատիւ, Ազնուաշուք եւայլն մակդիրներուն» : (4 Հոկտ.) :

Նո՞ր քարի լոյս : «Ազատամարտ»ի եւ «Ճակատամարտ»ի սերունդները շատոնց մէկդի դրած են այդ մակդիրները : Եւ ասոնց հետ՝ «փաշա»ն ու «էֆէնտի»ն :

Այն աստիճան որ, բարեպաշտներ կը գայթակղէին, երբ կ'ըսէիք — Պ. Պօղոս Նուպար կամ Պ. Գաբրիէլ Նորատունկեան :

Մեր պաշտօնակիցը այս կտրուկ որոշումը տալով հանդերձ, կէս ճամբան կը մնայ :

— *Հայրապետին յիշատակութեան համար ընդունուած սովորութիւն է որ յիշատակուի ան որպէս Վեհափառ Հայրապետ կամ Ն. Ս. Օծութեան»* :

Մենք այդ «Վեհափառ»ին վրայ եւս խաչ հաշած ենք եւ պիտի ուզէինք որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ինք մասնաւոր կոնդակով մը արգիլէր ասոր գործածութիւնը :

Ինչո՞ւ այսքան կտրուկ :

Վաղը կը բացատրեմ :

ՎԱՀԷ

Նեւգաղրը Եգիպտոսի մէջ

Le Monde կը գրէ թէ Եգիպտոսի Հայերուն ներդաղթի արձանագրութեանց պայմանաժամը լրացաւ Դեկտեմբեր 15ին : Հայրենիք վերադառնալու համար դիմում կատարած են 13.000 Հայեր, այսինքն Եգիպտոսի հայ գաղութին գրեթէ երկու երրորդը :

4ՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶՈՀԵՐ ՄԵՌԱԾ ԵՆ Աուշվիցի դժոխքին մէջ

Համաձայն Սթրազպուրգի համալսարանին ուսուցչապետներէն Ռոպէր Լէվիի, որ վկայութեան կանչուած էր Նիւրընպէրգի ամերիկեան դատարանին առջեւ : Վկան գերութենէ ազատած, բայց նորէն ձերբակալուելով արգելափակուած էր Աուշվիցի մէջ 1943 Սեպտեմբերին, յետոյ փոխադրուած Պիրքընաու : Իր պատմութեան համաձայն, այս վերջին արգելարանին մէջ կը գտնուէին կազարճակ սենեակները եւ կիզարանները : Օրական 4—600 հիւանդներ կը դարմանէր, եւ պարբերաբար իր քննածներէն 80—90 առ հարիւր զատուելով այլեւս չէին վերադառնար : 1943ի վերջը Գերմանները հարիւրի չափ լեհ երիտասարդներ առին տարին, բոլորն ալ քաչառողջ եւ 20—25 տարեկան : Քանի մը օր վերջը ահռելի այրուցքներ գոյացած էին խեղճերուն ազդրերուն վրայ, որովհետեւ Ք. ճառագայթներու ենթարկուած էին, ամլացուելու համար : Լեհերէն զատ Ռուսեր եւ Ֆրանսացիներ ալ կային գոհերուն մէջ որոնք փորձերու կ'ենթարկուէին : « Այս բոլոր մարդկային բեկորները կ'ոռնային գիշեր ցերեկ, մեռնելէ առաջ : Այլեւս մարդու չէին նմաներ : Այսպէս մեռան 4ուկէս միլիոն մարդիկ միայն Աուշվիցի մէջ» :

ՅՈՒՐՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ Նոյն սաստկութեամբ : Ելեկտրական ընկերութիւնը կը զգուշացնէ թէ երկուշաբթի օրը, երբ սկսաւ ցուրտը, հոսանքի սպառումը բարձրացած է 75 միլիոն քիլովաթ ժամի, կամ երեք միլիոն աւելի բաղդատելով նախորդ Բշ. օրուան հետ : Միայն Փարիզի մէջ սպառումը աւելի եղած է 880.000 քիլովաթ ժամ : Ահա թէ ինչո՛ւ կը վախցուի որ հոսանքը նորէն կրճատուի : Բայց ի՞նչպէս պիտի տաքնան, քանի որ ածուխն ալ դժուար կը ճարուի...

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց Նափոլիի բանուորներուն, որպէսզի դադրեցնեն գործադուլը, որ կը ջլատէ պարենաւորումը : Բազմաթիւ խանութներ աւարի տրուած են Նափոլիի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Գործադուլը հետեւանք է ապրուստի սղութեան եւ հացի պակասին :

ԱՆԳԼԻՈՑ արհեստակցական Միութեանց Ագդ. Յորհուրդը որոշեց պահանջել կառավարութենէն որ անմիջապէս խզէ յարաբերութիւնները Սպանիոյ ներկայ հետադիմութեան հետ :

ԴԱՀԼԻՃԸ ԳՕՐԾԻ ՍԿՍԱԻ

50,000 պետական պաշտօններ պիտի ջնջուին

Ընկերվարական դահլիճը եռանդով գործի փարած է, դարմանելու համար կացութեան մը որ հետզհետէ անտանելի կը դառնայ : Դշ. օր նախարարական խորհուրդը երկու անգամ նիստ գումարեց, նախագահութեամբ Պ. Լէոն Պլումի եւ անմիջապէս քուէարկեց երեք ստիպողական օրինագիծներ : Առաջինը մինչեւ 1947 յունիս 1 կ'երկարաձգէ թանկարաններու եւ առեւտրական հաստատութեանց վարձակալութեան ներկայ օրէնքը : Նոյն երկարաձգումը ագարակներու վարձակալութեան համար : Ուրիշ օրինագծի մը համաձայն, բանտարկներու կորսուած ժամերը պիտի վճարուին : Կառավարութեան ուրիշ անդամ, քաղաքային կամ ղինուորական պաշտօնատար պիտի չկըրնայ մամուլի ղրկոյցներ սարքել, տեսակցութիւններ տալ կամ անթելով խօսիլ՝ առանց վարչապետին արտօնութեան : Այս տնօրինութիւնը անհրաժեշտ համարուած է, ապահովելու համար նախարարական համերաշխութիւնը եւ վարչական կարգապահութիւնը որ լրջօրէն խանգարուած էր երկու տարիէ ի վեր : Կառավարութիւնը կը յուսայ թէ այսուհետեւ կարելի պիտի ըլլայ պատասխանատուութիւն հաստատել նախ նախարարներուն եւ վարչապետին, յետոյ նախարարներու ենթակայ քաղաքային եւ ղինուորական պաշտօնատարներու միջեւ : Անշուշտ մամուլի ներկայացուցիչները պիտի կրնան դիմել նախարարութեանց, տեղեկութիւններ եւ լուսաբանութիւններ ստանալու համար, բայց ոեւէ նախարար պիտի չկրնայ իր անձնական կարծիքները յայտնել :

Այս կարգադրութեան ուրիշ մէկ պատճառն այն է որ նոր դահլիճին մէջ տեղեկատու նախարարութիւն չկայ. (պարենաւորման վարչութիւնն այ բաժնուած է երեք նախարարութեանց միջեւ) :

Նոր դահլիճին ամէնէն հիմնական գործը պիտի ըլլայ հաւասարակշռել ելմտացոյցը : Դշ. օրուան երկրորդ նիստին մէջ, նախարարական խորհուրդը քննեց ելմտական նախարարին օրինագիծները, որոնց գործադրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ հաւասարակշռել 1947ի առաջին եռամսեակին նախահաշիւը : Այդ օրինագիծները կը տրամադրեն ջնջել 50.000 պետական պաշտօններ, զեղչել նախարարական ծախքերը, աւելցնել կարգ մը տուրքեր, մասնաւորապէս սակարանական, ճարտարագործական եւ առեւտրական գործառնութեանց վրայ եւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել, երեւան հաներու եւ պատժելու համար խարդախութիւնները : Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, փութացնելու համար ապօրէն չահերու դատաստանը : Պետական նպաստներէն պիտի պահուին միայն հացի, կաթի եւ ներածուած հանքածուխի համար սահմանուած դումարները :

Ցիսուն հազար վարչական պաշտօններու ջնջումով, պիտի արձակուին շատ մը առժամեայ պաշտօնեաներ որոնք առնուած են վերջին վեց տարիներու ընթացքին : Ձինուորական ծախքերը պիտի կրճատուին 50 առ հարիւր : Այս տնօրինութիւններով եւ կարգ մը պետական նպաստներու չեղումով կը յուսան հարիւր միլիառ ֆրանք խնայել : Առժամեայ պետական պաշտօնեաներու թիւը 209.000 էր 1941ին, իսկ այս տարի յունիսին բարձրացած էր 349.000ի :

Մինչ կառավարութիւնը կը ճգնի հաւասարակշռել պետական ելմտացոյցը եւ փրկել ֆրանքը, նոր ամպեր կը կուտակուին հորիզոնին վրայ : Այսպէս, աշխատավարձի յաւելման պահանջներ կը լսուին նորէն : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը առաջին քայլ մը առած է արդէն, պահանջելով Ցունուար 1էն վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրները Արհեստակցական Միութեանց եւ գործատէրերու միջեւ : Գործատէրերը կը մերժեն այս առաջարկը, ցորչափ պետութիւնը ինքն է որ առաւելագոյն գիներ կը սահմանէ ապրանքներու համար :

Նախարարական ծախքերը կրճատելու համար, կառավարութիւնը պիտի որոշէ իւրաքանչիւր նախարարի աշխատակիցներուն, ինչպէս եւ տրամադրելի ինքնաշարժներուն թիւը : Այս առթիւ թերթերը կը դրեն թէ նախորդ կառավարութեանց մէջ նախարարներ եղած են որոնք աւելի քան հարիւր պաշտօնեաներ ունեցած են իրենց տրամադրութեան տակ : Այս գետնին վրայ մասնաւորապէս կը քննադատուէր արտադրութեանց նախարարը, Պ. Մարսէյ Փօլ (համայնավար) :

★ Կառավարութեան գլխաւոր հոգերէն մէկն ալ Հնդկաչինի խնդիրն է : Կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, որոշուեցաւ օդանաւով Հնդկաչին ղրկել գաղթային նախարարը, Պ. Մութէ : Վերջին լուրերու համաձայն, թշնամութիւնները վերսկսած են Սայկոնի մէջ, ուր 13 ֆրանսացի զինուորներ սպաննուած են : Հանոյի փողոցներուն մէջ ալ կռիւներ կը մղուին տեղացիներու եւ ֆրանսացի զինուորներու միջեւ : Առջի օր Սայկոնի խանութները փակուեցան, փողոցները ամայացան եւ ամէն գործունէութիւն դադրեցաւ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Գաղութահայ օրը եւ Հ. Օ. Խաչը

ՀԱՅԿ.— Ինչպէ՞ս կրնայինք մտա-
ծել, հետեւելով Ձեր գրութեան ըն-
թացքին, թէ Ձեր գրիչը կրնար ան-
տարակոյս ունենալ Ձեր ազգային
զգացումներուն մասին։ Ձեր գրու-
թիւնը, որ ամբողջովին կը հակա-
սի Ձեր նախորդ գրութեանց ոգիին,
մեզ ստիպեց ուղղակի դիմել Ձեզի
եւ ձեր գրածին մասին տեղեկու-
թիւն խնդրել։ Ձեր պատասխանը
մեզ համոզեց, որ Ձեր գրածը ան-
դիտակցաբար գրած էք։ Ուստի
կ'ուզենք ձեզ ուղղակի հարցում
մը ընել։ Ձեր կարծիքով ի՞նչ է
գաղութահայ օրը։ Ի՞նչ նպատակ
կը հետապնդէ։ Ի՞նչ կը ներկա-
յացնէ։ Ի՞նչ կը պարունակէ։ Ի՞նչ
կը խորհրդանշէ։ Ի՞նչ կը նշանա-
կէ։ Ի՞նչ կը ներշնչէ։ Ի՞նչ կը
պատգամէ։ Ի՞նչ կը քարոզէ։ Ի՞նչ
կ'ուզէ։ Ի՞նչ կը սպասէ։ Ի՞նչ կը
մտածէ։ Ի՞նչ կը զգայ։ Ի՞նչ կը
հասկնայ։ Ի՞նչ կը գիտնայ։ Ի՞նչ
կը հաւատայ։ Ի՞նչ կը յուսայ։ Ի՞նչ
կը սիրէ։ Ի՞նչ կը ատէ։ Ի՞նչ կը
ցանկայ։ Ի՞նչ կը փափաքի։ Ի՞նչ
կը կարօտնայ։ Ի՞նչ կը պահանջէ։
Ի՞նչ կը խնդրէ։ Ի՞նչ կը հրամա-
յէ։ Ի՞նչ կը պարտադրէ։ Ի՞նչ կը
պարտաւորեցնէ։ Ի՞նչ կը ստիպէ։
Ի՞նչ կը հարկադրէ։ Ի՞նչ կը ստի-
պէ։ Ի՞նչ կը ստրկացնէ։ Ի՞նչ կը
գերեվարէ։ Ի՞նչ կը գերի վարէ։
Ի՞նչ կը գերի պահէ։ Ի՞նչ կը գե-
րի պահէ։ Ի՞նչ կը գերի պահ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ (սկսած 1941 թ. հոկտեմբերի 1-ից՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ)
Հրատարակվում է կիրակի օրերից բացի
Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Կիրովի փող. № 24
Հեռախոսներ՝ Տնօրեն՝ 3-20-00, խմբագրության քարտուղար՝ 3-20-01, պատասխանատու քարտուղար՝ 3-20-02, գրասենյակ՝ 3-20-03, տպարան՝ 3-20-04
Տպագրված է Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի տպագրությունների գործերի պետական կոմիտեի տպարանում, Երևան, Աբովյան 124
Պատվեր № 1946։ Գին 30 կոպ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓՈՔՐԱՑ ՈՒՏՈՂ ԽՈՐՀՐԴԻ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հրատարակվում է 1941 թ. հոկտեմբերի 1-ից

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓՈՔՐԱՑ ՈՒՏՈՂ ԽՈՐՀՐԴԻ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հրատարակվում է 1941 թ. հոկտեմբերի 1-ից

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ (սկսած 1941 թ. հոկտեմբերի 1-ից՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ) — Հրատարակվում է կիրակի օրերից բացի — Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Կիրովի փող. № 24 — Հեռախոսներ՝ Տնօրեն՝ 3-20-00, խմբագրության քարտուղար՝ 3-20-01, պատասխանատու քարտուղար՝ 3-20-02, գրասենյակ՝ 3-20-03, տպարան՝ 3-20-04 — Տպագրված է Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի տպագրությունների գործերի պետական կոմիտեի տպարանում, Երևան, Աբովյան 124 — Պատվեր № 1946։ Գին 30 կոպ։

ՍՏԱՑՈՒՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ (սկսած 1941 թ. հոկտեմբերի 1-ից՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ) — Հրատարակվում է կիրակի օրերից բացի — Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Կիրովի փող. № 24 — Հեռախոսներ՝ Տնօրեն՝ 3-20-00, խմբագրության քարտուղար՝ 3-20-01, պատասխանատու քարտուղար՝ 3-20-02, գրասենյակ՝ 3-20-03, տպարան՝ 3-20-04 — Տպագրված է Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի տպագրությունների գործերի պետական կոմիտեի տպարանում, Երևան, Աբովյան 124 — Պատվեր № 1946։ Գին 30 կոպ։

ՍՏԱՑՈՒՔ

Պարտ ՏԵՐ Նազարեթեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Թրխական «վախրագործուվր»

Պոլսէն կը հեռագրեն Դշ. օրուան թուականով.

— Հալէպի խորհրդարանական խմբակցութիւնը, որ ձախակողմեան մեծամասնութիւն կը կազմէ, վեց ժամ նիստ գումարելով, հաւանութիւն յայտնեց կարգ մը ձախակողմեան կազմակերպութեանց եւ հրատարակութեանց դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն: Շատ մը երեսփոխաններ խօսք առնելով, նպատակայարմար գտան պաշարման վիճակը եւ ջերմապէս գնահատեցին կառավարութեան անօրինութիւնները:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, պետական իշխանութեան հրամանով լուծուեցան Թուրք ընկերվարական եւ դիւղացիական կազմակերպութիւնները եւ խափանուեցան ութ թերթեր, որոնց մէկը (Նոր Օր) հայերէն: 1945 Դեկտեմբերին ալ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան երկու ձախակողմեան թերթերու դէմ, որոնց տպարանները քանդուեցան, բայց այս անգամուան կառավարական տնօրինութիւնը աւելի նշանակալից է: Կառավարութիւնը համայնավարական կը նկատէ խափանուած կազմակերպութիւններն ու թերթերը:

★ Անգարայէն կը հեռագրեն թէ հետապնդումները եւ խուզարկութիւնները չարունակուեցան կարգ մը գաւառական քաղաքներու, մասնաւորապէս Իզմիրի, Զոնկուլտաքի եւ Պալըքէսիրի մէջ: Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած 60 կասկածելի անձերէն 18ը արձակուեցան երաշխաւորութեամբ, 40ը պիտի դատուին: Կիսապաշտօնական «Ուլուս»ը խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ կառավարութիւնը ամէն բանէ առաջ ուզեց պատժել այն տարրերը որ կասկածելի կը համարուին իբրեւ համակիր «խորհրդային համայնավարութեան»:

Կացութիւնը Ստրպատականի մէջ

ՔԱՐԻԻՂ ՊԻՏԻ ՏԱՆ Ի. ՄԻՒՐԹԷԱՆ

Թէհրանէն կը հեռագրեն Լոնտոնի թերթերուն.

— Կառավարութիւնը մօտերս պիտի քննէ Ի. Միւրթէան քարիւղի մենաշնորհներ տալու խնդիրը, ինչպէս յայտարարեց վարչապետը, Ղավամ Սալթանէ, աւելցնելով.— «Համաձայն խորհրդային կառավարութեան հետ կատարուած խօսակցութեանց առաջարկը պիտի ներկայացնենք խորհրդարանին: Մանրամասնութիւնները ճշդած չենք, բայց գլխաւոր խնդիրը վճռուած է եւ խորհրդարանին կը մնայ սահմանել պայմանները»:

Մենաշնորհները պիտի տրուին հիւսիսային Իրանի հինգ նահանգներուն մէջ,— Ատրպատական, Կիլան, Մազանդարան, Կորկան եւ Խորասանի մէկ մասը: Վարչապետին եւ խորհրդային դեսպանին միջեւ փոխանակուած նամակներուն համաձայն, քարիւղի հանքերը չահագործող ընկերութեան բաժնեթուղթերուն 49 առ հարիւրը պիտի ստանայ Իրանը, 51 առ հարիւրը Ի. Միւրթիւնը, 25 տարուան համար: Ծախորդ 25 տարիներուն բաժինները հաւասար պիտի ըլլան, 50—50:

Երեսփ. ընտրութեանց մասին ալ խօսելով, Ղավամ Սալթանէ ըսաւ թէ կը յուսայ գործողութիւնները սկսիլ կիրակի օր: Այս առթիւ բացատրեց թէ բուն ընտրութիւնները ամիսներ կը տեւեն տեւել, քանի որ յանձնաժողովներ պիտի կազմուին եւ քուէարկութեան կարգադրութիւններ պիտի ըլլան, բայց կը յուսայ թէ ամէն բան պիտի վերջանայ երեք ամիսէն:

Վարչապետը յայտարարեց նաեւ թէ իր կազմած Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը զօրանայ ամէն օր, իսկ ձախակողմեան Թիւտէհ կուսակցութիւնը «հետզհետէ կը տկարանայ: Ինչ կը վերաբերի Ատրպատականի դեմոկրատ կուսակցութեան, կարծեմ այդպիսի կազմակերպութիւն մը գոյութիւն չունի այլեւս: Իրանի դեմոկրատ կուսակցութիւնը անոր տեղը պիտի բռնէ շատ չանցած»:

Վերջին լուրերու համաձայն, կեդր. կառավարութիւնը պաշտօնեաներ պիտի ղրկէ Ատրպատական, վարելու համար այդ ընդարձակ շրջանը, քանի որ այժմ տապալած է անոր ինքնօրէն վարչութիւնը: Սպայակոյտին զեկոյցը կ'ըսէ թէ վերջին վեց կարեւոր քաղաքներն ալ դրաւուած են Ատրպատականի մէջ, եւ այժմ ամբողջովին կառավարական իշխանութեան տակ է նախկին ինքնօրէն նահանգը:

★ Թաւրիզէն կը հաղորդեն թէ Զօր. Հաշէմի պահակներ սահմանած է խորհրդային հիւպատոսարանին, հիւանդանոցին եւ օդային դիծերու պաշտպանութեան համար: Նոյն աղբիւրին համաձայն ռազմանիւթի մթերանոց մը երեւան հանուած է հազարաւոր մեծ ու փոքր զէնդանիներով, զրահապատ կառքերով եւ ռումբերով: Դպրոցականները հրապարակաւ կ'այրեն դեմոկրատներու հրատարակած դասագիրքերը:

★ Համաշխարհային Արհեստակցական Միութեանց գործադիր կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ներկայանալով Իրանի վարչապետին, պահանջեց ազատ արձակել ձերբակարուած բանուորները, ինչպէս եւ վերահաստատել արհեստակցական կազմակերպութեանց իրաւունքները: Կարդ մը բանուորներ ազատուած

Գեղարուեստական երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ, Bourg la Reineի salle Municipale մէջ, մերթրօ Ligne de Sceaux, եւ օթօպիւս 188 թիւը փորթ Օրլէանէն առնել եւ իջնել Փլաս Քոնտորսէ:

Կը նախագահէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կ'երգեն Աստղիկ Առաքելեան եւ Մաուլէն Ազէմեան: Արտասանութիւններ:

Կը նուագէ Թաւիստ Գարեգին: Կը պարեն Նոր Սերունդի աղջիկները հայկական տարազով: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, Ֆրանսական ճաղ եւն.: Տոմսերը ապահովել նախօրօք Պանեէօյի ընկերներէն: Ջերմութիւնը ապահովուած է:

Հայագիտական կեդրոնին բացումը

Փարիզի Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց կեդրոնի բացումը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 15 Salle de Géographie, 184 Bld. St. Germain: Բացման խօսք՝ Հայեբէն՝ Պ. Frederic Feydit ի կողմէ (ընդհ. քարտուղար եւ վարիչ): Հայկական մշակոյթի մասին դասախօսութիւն ֆրանսերէն լեզուով, վեր. Հ. Louis Mariès ի կողմէ, նախագահ, հայերէնի նախկին ուսուցիչ Institut Catholique ի: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ԼԱԹԱԿԻԱՑԻՆ Փարիզ ժամանող Պ. Պետրոս Զապուճեանէ կը խնդրուի հասցէն տեղեկացնել Պ. Ե. Վահեանեանի 13 rue Darmoy, St. Etienne (Loire):

«ԾԱՌԱՉ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Մարսէյլէն Տիկին Հ. Նագաշեան կաղանդի առթիւ վեց ամսուան «Ծառաչ» կը նուիրէ իր ընկերուհին՝ Տիկին Եսթեր Գալաֆեանի, Ամերիկա:

ՎԱՂԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի տօնածառ հանդէս, «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ, 21 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ, ընկեր Ճակոր Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Պիտի խօսի Տիկին ՇԻՆԻԿ ՃԵԱՆ - ՓԱՓԱՉԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հանդէս solidaire

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՏԻՍԻՆի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ. վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ը. Դ. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

Մանուկներու Օրը

Կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Կիւնուար 2ին, հինգշաբթի օր ժամը 3.30-6, Sociétés Savantes ի մեծ սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ. ՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը

Տեղի կ'ունենայ, շաբաթ երեկոյ, 28 Դեկտ. ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաղ եւ պիւֆէ: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ըլլալով, հատուցում պահանջուած է անոնց ընտանիքներուն համար: Եթէ դոհացում չտրուի, Միացեալ Աշղերուն պիտի դիմեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԽՈՒՎՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ, Մ. Նահանգներու պատուիրակը առաջարկեց Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնախումբ մը ղրկել, քննելու համար կացութիւնը յունական սահմանագլուխին երկու կողմերը: Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը երրորդ անգամ ըլլալով յայտարարեց թէ Յունաստանի ամբաստանութիւնները անարդար են եւ թէ վարչապետ Ցալտարիս Ապահովութեան Խորհուրդը կը ղեկավարէ խախուտ խղճմտանքով: Ամերիկեան պատուիրակը պնդեց որ քննիչ յանձնախումբը ճամբայ ելլէ յունուար 15էն առաջ: Անգլ. պատուիրակն ալ ձայնակցեցաւ, դիտել տալով թէ Պալքաններու կացութիւնը «չատ վտանգաւոր է»:

ԵԳԻՊՏՈՍի նոր վարչապետը, Նոքրաշի փաշա յայտարարեց թէ Միացեալ Աշղերու կազմակերպութեան պիտի դիմէ, եթէ Անգլիա մերժէ ճանչնալ իրենց իրաւունքները Սուտանի վրայ: Անգլ. կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ, Սուտանի ժողովուրդին ձգելով որոշել իր ճակատագիրը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻի «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի երեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս շաբաթ, 21 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին «Աղատ»ի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժինը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Կը հովանաւորէ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը: Մուտքը 50 Ֆր.:

Հ. Ը. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՕՐ. ՍԹԷՂԼԱ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆի դասախօսութիւնը, երաժշտութեան մասին, շարժապատկերով, այսօր, ուրբաթ, ժամը 20ին, Պէրլից Սքուլ, Պուլըվար թէ դ'Ինթալիէն (Փարամունթ Սինէմային դէմը): Մուտքը ազատ է:

ՏՐԱՊԻԶՈՆի ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՒՒԹԵԱՆ թէյասեղանը՝ կիրակի 22 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Salle Saulnier ի մէջ, 7 rue Saulnier, métro Cadet: Բոլոր հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին:

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի Փարիզի մասնաճիւղի պարանոցիկ ցերեկոյթը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3—8: Մանրամասնութիւնները յայտնի:

ԹԼԵՒԱՍԵՂԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՍԿԱՒԹ Մարկրիթի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի կողմէ ի պատիւ իր գոյր միութիւններուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Campagne Ripert, Bar de la Fraicheur ի ներքնասրահը:

Պ. Ա. Առաքելեան խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ մահը 2 սերտի եղբայրներուն ՍՏԵՓԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԱՒԱՖԵԼԵԱՆի, որոնցմէ Ստեփանը հայրենական պատերազմին հերոսաբար ինկած է պատուոյ դաշտի վրայ 1944ին, եւ գրողը ՄԱԳԹԱԼԻՆԻ ԱՒԱՖԵԼԵԱՆի մահացած կրանոտարի մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նորոգ հանդուցեալ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՐԱՖԵԱՆի հոգւոյն, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ Կ. Սարաֆեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ կիրակի 22 Դեկտ.ին յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նորոգ հանդուցեալ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՐԱՖԵԱՆի հոգւոյն, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆի ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ղպրոցի ներակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաղ:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն ձմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի:

Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փամփագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 21 Décembre 1946 Շաբաթ 21 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4885-Նոր շրջան թիւ 524 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Բառին բուն իմաստով յանդգնութիւն մըն է որ կը փորձեն Ֆրանսայի ընկերվարականները, ստանձնելով կառավարութեան պատասխանատուութիւնը, չափազանց տագնապալի կացութեան մը մէջ :

Ֆրանսան երբեք այսպիսի ճգնաժամի մը մատնուած չէր աշատադրութենէն ի վեր : Երկու տասուան մէջ, հինգերորդ կառավարութիւնն է որ կը կազմուի, ճակատելու համար անհնարին դժուարութեանց դէմ :

Կ'ըսեն թէ միայն հինդ շաբթուան համար է որ այս ծանր բեռը պիտի կրէ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը :

Այդ իրողութիւնը ոչինչ կը պակսեցնէ դորձին ծանրութենէն եւ նախաձեռնութեան յանդգնութենէն :

Մեր ընկերվարական բարեկամները իրենց դիմացն ունին ոչ միայն ահաւոր թնճուկ մը, քաղաքական, տնտեսական, ելմտական եւ ընկերային, այլ եւ երկու հակամարտ եւ աւելի զօրաւոր հոսանքներ : Եւ արտաքին ճակատ մը չատ պղտոր :

Իրենք երրորդ կուսակցութիւնն են Ազգ. ժողովին մէջ, 101 երեսփոխաններով, մինչդեռ համայնավարները կը համբեն 169 հոգի (ուղեկիցներով՝ 182), իսկ ժողովրդականները՝ 163 (ուղեկիցներով՝ 172): Նոյեմբեր 24ի ընտրութեանց առեն ընկերվարականները չահած էին միայն 2.963.300 քուէ (16.7 առ հարիւր), համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները՝ 5.350.490 (29.6 առ հարիւր), իսկ ժողովրդականները՝ 4.795.410 (26.6 առ հարիւր) :

Ինչպէս Լէոն Պլում ինքն ալ չեշտեց, իր ձայնատուփիւռ ճառին մէջ, նորանշան բան մըն է երբ կառավարութիւն մը Ազգ. ժողովին կը ներկայանայ յանուն հոսանքի մը որ հազիւ հարիւր երեսփոխան ունի, այսինքն ժողովին մէկ վեցերորդը :

Արդ, այս հանրքին դլխաւոր դէմքը 575 քուէ ստացաւ 583 քուէարկողներու վրայ, նոր կառավարութիւնը կազմելու համար. իսկ երբ Ազգ. ժողովին ներկայացաւ դահլիճին ցանկով եւ ասանդական յայտարարութեամբ, վստահութիւն չահեցաւ 2ի դէմ 544 ձայնով :

Բնական օրէնքով համայնավարներուն կ'իյնար վարչապետութիւնը, բայց մերժուեցաւ Թորէզի թեկնածութիւնը : Ցետոյ Ժողովրդական Շարժումը ներկայացուց իր թեկնածուն, Ժոռժ Պիտօ, որ նոյնպէս ձախողեցաւ :

Այս երկու հոսանքները այնքան լարուած են իրարու դէմ, որ դժուար է նախատեսել թէ ի՛նչպէս պիտի կրնան զործակցիլ, յառաջիկային :

Ընտրական պայքարին առեն, ժողովրդական հռետորները կ'աւետէին թէ երբ յաղթէն, դահլիճ մը պիտի կազմեն առանց Թորէզի : Համայնավարներն ալ, իրենց կարգին կը մաղթէին դահլիճ մը առանց M. R. P.ի :

Երբ վարչապետութիւնը Լէոն Պլումի յանձնուեցաւ, նորէն այս պահանջը դրին, բայց յետոյ դիջումներ կատարեցին, պայմանաւ որ իրենց յանձնուի երեք հիմնական նախարարութիւններէն մէկը (ներքին, պատերազմական, արտաքին) :

Թերթերը կը դրեն թէ ոչ միայն Լէոն Պլում, այլեւ Էտ. Էրիօ ընդունած էին այս պայմանը, բայց Ժողովրդական Շարժումը վճռապէս մերժեց, եւ նոր վարչապետին ոքնալն աշխատանքները զուրն ինկան :

Այս ձախողանքէն վերջն էր որ Լէոն Պլում դլուխ հանեց իր յանդուգն ձեռնարկը,— կառավարութիւն մը՝ ամբողջովին ընկերվարական անդամներով :

Քալ տրիբուն, Լէոն Պլում այս անդամ ալ յաջողեցաւ բոլորի սրտին խօսիլ, վկայութեան կանչելով աննման Ժոռէսը, որ հետեւեալ ձեւով կը սահմանէր հանրապետութիւնը , քառասուն տարի առաջ.

— « Հանրապետութիւնը հաստատել՝ կը նշանակէ յայտարարել թէ միլիոնաւոր մարդիկ պիտի կրնան հաշտեցնել ազատութիւնը եւ օրէնքը, թէ պիտի գիտնան պայքարիլ առանց իրար բզկտելու, թէ իրենց պառակտումները պիտի չյանգին մինչեւ բաղաքացիական պատերազմի բռնկիլ մոլեգնութեան »:

Ջերմօրէն պիտի մաղթէինք որ մեր ընկերվարական բարեկամները կարենային փառքով պսակել իրենց յանդուգն փորձը : Շ.

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ՄԵՆՔ «ԹԱՂԱՒՈՐԱԿԱՆ » ՉԵՆՔ

Ջեմ դիտեր ո՛ր դարուն սկսած են «վեհափառ» կոչել մեր կաթողիկոսները :

Կը թուի թէ մարդիկ ուզած են Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին վրայ կեդրոնացնել ամէն իշխանութիւն, մեր քաղաքական անկախութեան եւ թագաւորութեան կորուստէն վերջը :

Ինչ որ ալ ըլլայ, դարեր անցած են այդ օրերէն ի վեր : Մեր ժողովուրդն ալ, որ առաջ բանաւոր հօտ կը համարուէր, դարձած է չափահաս : Շատոնց բաժնուած են աշխարհական իշխանութիւնը եւ եկե եցին, 1860ի Սահմանադրութեամբ եւ աւելի առաջ : Իսկ այսօր ունինք մանրանկար հայրենիք մը, քաղաքական իշխանութեամբ :

Եթէ թագաւոր մը չէ նստած Երեւանի մէջ, այդ չի նշանակեր թէ թէ որբ ենք եւ «Ն.Վեհափառութիւն» տիտղոսը կը պատկանի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին :

Իշխանութիւնը իշխանութիւն է, ինչպէս ալ կոչուի : Եւ անկախ՝ եկեղեցիէն :

Մնաց որ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսն ալ «վեհափառ» կը կոչեն :

Ո՞ւր տեսնուած է որ ժողովուրդ մը երկու «վեհափառ»ներ կամ «վեհափառութիւններ» ունենայ մի եւնոյն առեն : Մէկը հայրենիքին մէջ, միւսը դուրսը :

Մեր ժողովուրդը ի քէկ «պրոլետար» եւ «դեմոկրատ» ըլլալով, բնազդաբար կը խրտչի չողշողուն տիտղոսներէն :

Թուրքերն անդամ հասարակ «պաշա»ի մը վերածեցին երբեմնի միւշիրը, փաշան, պէյը, էֆէնտին եւ մնացեալը :

Եկեղեցական տիտղո՞ս կը պակսի մեր կաթողիկոսներուն համար : ՎԱՀԷ

ՄԵԾ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Պրոֆ. Լանժըվէն, որ առենէ մը ի վեր ծանր հիւանդ էր, մեռաւ չորեքշաբթի գիշեր : Այս մասով Ֆրանսան կը զրկուի մեծ գիտնականէ մը, որ համակրանք չհաց էր ոչ միայն իր հմտութեամբ, այլեւ անձնուիրութեամբ : Ծնած էր 1872ին, փարիզ, չատ խոնարհ ընտանիքի մէջ եւ ծանր զոհողութիւններ կրեց, ուսումը չարունակելու համար : Քսանըմէկ տարեկանին Վարժապետանոց մտնելով, առաջին հանդիսացաւ եւ անմիջապէս պաշտօնի կոչուեցաւ դիտութեանց համալսարանին մէջ : Ցետոյ աստիճանաբար յառաջ դնաց, փայլուն յաջողութիւններով : 1909ին փիէռ Քիւրիի յաջորդեց, իբրեւ տնօրէն բնագիտութեան եւ քիմիագիտութեան վարժարանին : Միեւնոյն առեն կը չարունակէր իր պրպտումները : Ինքն էր որ երեւան հանեց «Ռօնթգէնի ալիքները» եւ ուրիշ գիտական երեւոյթներ : 1934ին մտաւ Գիտութեանց Ակադեմիան : 1940ին նշանակուեցաւ տնօրէն գիտական հետազօտութեանց խմբակին : Գրաւման չրջանին մեծ տառապանքներ կրեց : Գերմանները աքսորեցին իր աղջիկը, հրացանի բռնեցին փեսան, Ժ. Սալոմոն : Ինքն ալ ձերբակալուեցաւ կէսթափոյին կողմէ եւ բռնաղատուեցաւ որոշ բնակավայրէ մը դուրս չելլելու : Լեռնականները (մաքիզառ) յաջողեցան փրկել զինքը եւ Ջուիցերիա փախցնել :

Հանդուցեալը անդամ էր համայնավար կուսակցութեան, ինչպէս եւ Հայկական Դատի Ընդանացի Բարեկամներու Կոմիտէին : Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չաբաթ, ժամը 13.30ին : Ժամադրավայր՝ Ֆոլէժ տը Ֆրանս :

ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ դեղագործ մը որ «սիւլֆաթ տը սուտ»ի տեղ «քլորաթ տը սուտ» ծախած էր յաճախորդներու, իբրեւ մաքրողական : Առաջին առթիւ մեռած էին հինդ հոգի : Երէկ երկու հոգի եւս մեռան :

ԻՏԱԼԱՑԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Մաթէոթթի սպաննուած էր 1925ին, Մուսոլինիի հրամանով : Մարդասպանը, Տիմինի, ձերբակալուած ըլլալով, այժմ կը դատուի Հռոմի մէջ : Թերթերը չունդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն ոճիրին պատրաստութեան եւ գործադրութեան մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ խորհրդաժողովին առթիւ, որ պիտի դումարուի 1947 Մարտին, թերթերը կը դրեն թէ պիտի հրաւիրուին նաեւ գերման մասնագէտներ : Օրակարգի գլխաւոր նիւթը գերմանական խնդիրն է :

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ընկերվարական դահլիճը կը չարունակէ դիչերը ցերեկին խառնել, թեթեւցնելու համար երկրին բաղմազան հոգերը : Ելմտական ծրագիրները պատրաստ են արդէն եւ Ազգ. ժողովը վեց օր անընդհատ նիստ պիտի դումարէ, քննելու համար զանոնք : Ֆրանքի մասին նորէն զրոյցներ չրնձած ըլլալով, ելմտական նախարարութիւնը հերքեց զանոնք : Այս առթիւ կ'արժէ յիչել թէՌոչինկըմի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն, Միջազգային Դրամներու Հաստատութիւնը իր գործողութիւնները պիտի սկսի 1947 Մարտ 1ին, եւ հրատարակութեան առած է իր ընդունած սակերը : Ֆրանքի սակը կը մնայ անփոփոխ : Ուրեմն, դրամի խնդիրը միայն ներքին հարց է եւ Ֆրանսայի կամքէն կախում ունի անոր նիւթական թէ բարոյական վիճակը : Ուրիչ խօսքով , անհրաժեչտ է վերջ տալ ըսի-ըսաւներուն եւ վերահաստատել ներքին վստահութիւնը :

Այդ փորձն է որ կը կատարէ կառավարութիւնը, միեւնոյն առեն կարելի խնայողութիւնները եւ կրճատումները կատարելով :

★ *Նոր նախարարները տեղաւորուած են արդէն եւ աչխատանքի բաժանումներ կատարած իրենց դիւաններուն մէջ : Տեղեկատու նախարարութիւնը ջնջուած ըլլալով, անոր վերաբերեալ դործերը յանձնուած են վարչապետութեան ընդհ. քարտուղարին, Պ. Ալպէռ Կաղիէի : Ոչ ոք յանձն կ'առնէ պարենաւորման վարչութիւնը : Կ'ըսուի թէ կարելի չըլլալով յարդել տալ մինչ, դեռնախձորի եւ ընդհէնի մասին հաստատուած կանոնները , կառավարութիւնը կը խորհի ազատ ձգել կարդ մը ուտեստներու վաճառումը :*

★ *Հնդկաչինի տագնապին առթիւ, թերթերը կը դրեն թէ խնդիրը հետզհետէ դաղթային պատերազմի մը հանգամանքը կ'առնէ : Գաղթային նախարարը, Պ. Մութէ, որ Հնդկաչինն պիտի երթայ, լայն քննութիւն մը պիտի կատարէ հինդ երկիրներու մէջ : Այս առթիւ օդնական զօրք ղրկելու հարց մըն ալ կը ծագի : Ընդհ. սպայակոյտը 10.000 կը հաչուէր անհրաժեչտ զօրքին թիւը, դեռ քանի մը օր առաջ : Կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, այժմ կը խորհին 30.000 զինուոր ղրկել :*

Նոր ձերբակալութիւններ Ասլրպատականի մէջ

Ռատիօ - Մոսկու կը յայտարարէ թէ «ատաղակներ» հակախորհրդային տարրերու դրդումով յարձակած են ռուս քաղաքացիներու եւ Թաւրիզի խորհրդային հաստատութեանց վրայ : Անթելը այս առթիւ կը յիչէ վարչապետ Ղավամ Սալթանէի եւ Ադրպատականի վարիչներուն միջեւ փոխանակուած հեռագիրները, որոնց համաձայն Թաւրիզ կր ծանուցանէր թէ օրեւ դիմադրութիւն պիտի չընլայ կառավարական զօրքին դէմ : Վարչապետը յայտարարած էր թէ իր զինուորները պիտի յարգեն բարեկարգութիւնը եւ ազատութիւնը : Անթելը դիտել կուտայ թէ՝ հակառակ այս հաւաստիքներուն, կառավարական զօրքը Թաւրիզ եւ ուրիշ կեդրոններ մտած առեն, բիրտ հալածանք մը ծայր տուաւ Ադրպատականի դեմոկրատներուն դէմ : «Գնդ. Հաչէմի հրամանատարութեամբ, ազատակներ քանի մը օրէ ի վեր կը ձերբակալեն հարիւրաւոր մարդիկ եւ կը դնդակահարեն տեղն ու տեղը » :

Թուրքիոյ ներքին տագնապը

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ հետապնդումները կր չարունակուին ձախակողմեան հոսանքներու դէմ : Կառավարութիւնը մօտերս օրինադիծ մը պիտի ներկայացնէ Խորհրդարանին, բանուորական կազմակերպութեանց մասին : Իր նպատակն է սենտիքները ազատել քաղաքական կուսակցութեանց ազդեցութենէն :

★ *Վերջերս յուզումնալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ, երկու դեմոկրատ (ընդդիմադիր) երեսփոխաններու մասին : Վեց ժամ վիճաբանելէ վերջ, մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ չնջել այդ երկու երեսփոխաններուն ընտրութիւնը : Մէկը, Զէքի Բիլա, կր մեղադրուէր թէ խոյս տուածէ անկախութեան պատերազմէն, միւսը՝ Ապտիւրրահման Միւնիպ, կ'ամբաստանուէր թէ չահատուքի կարեւոր մաքսանենգութիւն մը կատարած և կառավարութիւնը խաբած է եւն. :*

Այս միջադէպին առթիւ, թուրք թերթերը կր դրեն թէ դեմոկրատ երեսփոխանները պիտի քաշուին Ազգ. ժողովէն : Կուսակցութեան ընդհ. ժողովը պիտի դումարուի տարեգլխուն եւ օրակարգի գլխաւոր խնդիրը պիտի ըլլայ այս հարցը : Միւս կողմէ ինքնաքննադատութեան հոսանք մը սկսած է Հալք կուսակցութեան մէջ, որ միեւնոյն առեն կը սաստկացնէ իր պայքարը դեմոկրատներուն դէմ : Ընդդիմադիր թերթ մը կը դրէ.— «Կառավարական կուսակցութիւնը, որ առաւելութիւն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԿՆ ԵՒ ԱՑՄՕՐ

Խորհրդաւոր ապաւորիւմը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Քանի մը ամիս առաջ կը հաղորդէի, թէ Անդարայի մէջ, 1945 Հոկտեմբերէն ի վեր տեղի կ'ունենայ մանուածապատ դատավարութիւն մը, եւ թէ, խաղեր կը սարքուին, զոհին եւ ոճրագործին արարքը քօղարկելու համար:

«Թասվիր» թերթը միայն, «հեռուէն» նայե-ցաւ ոճրին ներքին ծալքերուն, ընդգծելով թէ «աղգային ամօթ մը ծածկուած է այս սրիւռոտ խըն-ջոյքին տակ, եւ թէ «անհրաժեշտ է ճշդել ոճրին բնոյթը ու ոճրագործները, փրկելու համար թուրք արդարութեան պատիւը»:

Ցիշողութիւնները թարմացնելու համար, աբառգ դիծերով պարզենք ոճրին մանրամասնութիւնները:—16 Հոկտ.1945ին, իր յարկաբաժնին մէջ կը սպաննուի Անգարայի երիտասարդ ու անուանի բժիշկներէն մէկը, Նէչէթ Նաճի: Ոճրագործը չի դանուիր ամբողջ 24 ժամ: Օր մը վերջ, տատիկանական տեսչութեան կը ներկայանայ Բէչիտ Մերճան անունով երիտասարդ մը, ու «կը խոստովանի»թէ ինք սպաննած է բժիշկը,որովհետեւ այս վերջինը «չէր ուզած զինք թմրեցնել թոքախտաբուժարան ղրկելէ», հակառակ իր կրկնակի թախանձանքներուն, ու տրուած կրկնակի խոստումներու:

Բէչիտ Մերճանի «խոստովանութեան» վրայ հիմնուած, Անգարայի Ոճրադատ Ատեանը դրեթէ վեց ամիս զբաղեցաւ ոճրին մանրամասնութիւնները ճշդելու աշխատանքով, ու, ի վերջոյ դատապարտեց զայն: Որոշումը յղուեցաւ Վճռաբեկին, եւ մինչ կը սպասուէր վճռին դործադրութեան, բոլորովին անսպասելի արդիւնք տուաւ Թղթածրարներու քննութիւնը: Արդարեւ, Վճռաբեկը հարկ կը տեսնէր խորացնել քննութիւնները, նկատելով որ «Բէչիտ Մերճան իր դէնքը ճարած էր Հաշմէթ Օրպայէն (դաւակը Թուրք Սպայակոչ-ցի նախագահ Զօրավար Քեազիմ Օրպայի, որ հրաժարեցաւ Վճռաբեկի որոշումէն վերջ): Վճռաբեկը կը յանդէր այն համոզումին, թէ Հաշմէթ Օրպայ պարզ «դործակից» մը չէ, այլ թերեւս բուն իսկ ոճրագործը:

Ոճրին շուրջ հրատարակուած մանրամասնութիւններու ընթերցումէն, կը դոյանար, արդարեւ, բոլորովին տարբեր տպաւորութիւն՝ քան այն,դոր կը ներկայացնէր Անգարայի Ոճրադատ Ատեանը: Այս տպաւորութիւնը չատ աւելի արմատացաւ,երբ Վճռաբեկը որոշեց վերսկսիլ դատավարութիւնը, այս անգամ Պոլսոյ Ծանր Պատիժներու Ատեանին առջեւ:

Բանից դուրս եկաւ, որ ոճրագործը Բէչիտ Մերճանը չէ: Մեր հասարակ մահկանացուի հոտառութեամբ, ու բերնուց տրուած մանրամասնութիւններու վրայ հիմնուելով, մենք, խնդրոյ առարկայ մեր թղթակցութեան մէջ (Ցառաջ, Օգոստոս 1946) կ'եզրակացնէինք՝ թէ ոճրագործը պարզապէս Հաշմէթ Օրպայն է, (առանձին, կամ այլ ընկերներով) եւ սակայն երբեք Բէչիտ Մերճանը, որ, թերեւս, առնչութիւն ունեցած է միայն խնդրին ցուցական մանրամասնութեանց հետ:

16 Նոյեմբեր 1946ի իր վճիռով, Պոլսոյ Ոճրադատ Ատեանը յանդած է, արդարեւ, նոյն համոզումին: Տարբեր եզրակացութեան յանդելու հնարաւորութիւն ալ չունէր, որովհետեւ հրատարակուած եւ ծանօթ մանրամասնութիւններաւակնկիռ հաստատելու՝ թէ Հաշմէթ Օրպայն է ոճրագործը: Անգարայի Դատախազութիւնը, Ոստիկ. Տեսչութիւնը եւպաշտօնական այլ մարմիններ, ամէն ճիգ ի դործ դրին, գայթակղութիւնը ծածկելու համար, բայց չյաջողեցան: Այսօր, փաստուած է Հաշմէթ Օրպայի ոճրագործութիւնը, ու ոճրադործը դատապարտուած է մահուան:

Ճշդենք անմիջապէս,— թէ արդարութիւնը աւելի քան երբեմ չէ կրցած գտնել, սակայն, իր տեղը:

Ահա թէ ինչո՛ւ:

Ա.— Երեւակայեցէք դատավճիռ մը, որ մահապատիժ սահմանելով հանդերձ ոճրագործին չի կրնար ճշդել՝ թէ ԻՆՉՈՒ ԳՈՐԾՈՒԱԾ Է ՈՃԻՐԸ: Արդարեւ, 16—11—1946ի մահապարտութեան որոշումը կը ճշդէ բառ առ բառ, թէ «մարդասպանութիւնը գործուած է կանխամտածութեամբ, բայց կարելի չէ եղած ստուգել, թէ ինչո՞ւ Հաշմէթ Օրպայ սպաննած է Տօքթ. Նէչէթ Նաճին»:

Բ.—Դատարանը բաղմաթիւ փաստեր եւ մանրամասնութիւններ ունի, ստուգելու համար թէ ինչ էր մարդասպանութեան պատճառը: Այն օրերուն, երբ Անգարայի Ոճրադատ Ատեանին վճիռը կը բեկուէր, ու դատավարութիւնը կը փոխադրուէր Պոլիս, թերթերը կուտային հետեւեալ «չշուկները» : 1) Հաշմէթ օտար դեսպանատան մը մէջ տեսնուած է կասկածելի կացութեան մը մէջ՝ Տօքթ. Նէչէթ Նաճիի կողմէ :2)Տօքթ. Նէչէթ Նաճի, որ օտար դեսպանատուններու բժիշկ մըն է,իր կասկածը պատմած է դանազաններու: 3) Հաշմէթ Օրպայ նամակով մը սպառնացած է բժիշկին, ու երբ տեսած է որ ան կը շարունակէ իր «գիտցածը» փոխանցել ուրիշներու, ստիպուած է զայն իր գործ-

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Խորհ Սարգսի Սարգսեան

ԽՄԲ.— Երեւանի թերթերէն, մեր հայերէնով.—

Խորհրդահայ դրականութեան դրական-քննադատութեան ծանօթ դէմքերէն է Խորէն Սարդսի Սարգսեան: Անոր մօտ կը ներդաշնակուին տեսութիւնն ու գործնականութիւնը, դիտական, կազմակերպական եւ մանկավարժ. յատկութիւնները :

Խ. Սարգսեան ծնած է 1891ին Շուշիի մէջ (Լեռնային Ղարաբաղ), աղքատ դիւղացիի զաւակ: 1910ին կ'աւարտէ Բագուի միջնակարդ դպրոցը : Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Լենինկրատի մէջ: 1917 Մայիսին կ'աւարտէ պատմա-փիլիսոփայական համալսարանի պատմական բաժինը, առաջին կարդի վկայականով: Լենինկրատի մէջ,ուսանողական տարիներուն, միաժամանակ կը մասնակցի Արեւելեան համալսարանի դասախօսութիւններուն, ունկնդրելով ակադեմական Մառի եւ Ա.Վասիլիւեվի դասախօսութեանց: Մառի մօտ կը սորվի դրաբար լեզուն:

1918ին դինքը կրկինկը տեսնենք Բագուի մէջ, այս անդամ իբրեւ ուսուցիչ, եւ տեղւոյն համալսարանին արեւելեան ճիւղի ուսանող, ուր կը սորվի տարպէհանեան եւ արաբական լեզուները:1931-ին կը տեղափոխուի Երեւան, ուր կը ծաւալի իր դիտական, կազմակերպական, դրաքննադատական, մանկավարժական գործունէութիւնը:

Խ. Սարգսեան սկսած է դրել 1922ին: Առաջին անդամ դրական ասպարէզ է իջած «Լ. Աթաբէկեանի պոէմին» քննադատական յօդուածով: Ճեմարանային բաղմաթիւ յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ ու դասախօսութիւններ է նուիրած հայ դասական եւ ժամանակակից դրողներուն (Թադիադեան, Մ. Նալբանդեան, Պերճ Պռոշեան, Ղ. Աղայեան, Ց. Թումանեան, Շանթ, Վ. Տէրեան, Զօրեան, Ա.ւ Իսահակեան եւն): Գրած է դրական յօդուածներ՝ «Լենինը եւ Պլեխանովը Կորքոս մասին», «Լենինը եւ դրական պրոբլէմը», «Պրաւդայի դեղարուեստական խօսքը՝ Հայրենական պատերազմի օրերին»:

Իր ուսումնասիրութիւններուն, դրական, քննադատական յօդուածներուն եւ դասախօսութիւններուն մէջ ամենուրեք փայլուն կ'երեւան այդ իր բազմակողմանի պատրաստականութիւնն ու բարձր մշակոյթը հայ, եւրոպական, ռուսական դրականութեան բնագաւառներուն մէջ ունեցած լայն դիտելիքները, դեղարուեստական երկի ըմբռնումի նուրբ ճաշակը, գործօններ որոնք լայն հնարաւորութիւն կ'ընձեռեն իրեն, արագօրէն եւ ճիշտ կերպով որոշելու դրական-դեղարուեստական բազմաթիւ հարցեր:

Բազմապիսի, բազմատիպ են Սարդսեանի կատարած աշխատանքները: Պատրաստած է Պռոշեանի, Աղայեանի,Թումանեանի ստեղծագործութիւններուն բնագրերը եւ կազմած մեկնութիւններ : Խմբագրած է եւ յառաջաբաններ գրած՝ բազմա-

մատոան մէջ:

Այս ուղղութեամբ ոչ մէկ բնութիւն կամ հարցապնդում կատարուեցաւ: Վկաները եւս, հակառակ կողմնակի ճնշումներու (մամուլին կողմէ) տչինչ ուղեցին ըսել: Անգարայի կուսակալ Նեվզատ Թանտողան, որ չատ բան գիտէր, անձնասպան եղաւ: (Շատեր կ'ըսեն՝ սպաննուեցաւ):

Ինչո՞ւ այս թերացումը, կամ ճիգը, ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌԸ «ՉԿԱՐԵՆԱԼ» ՍՏՈՒԳԵԼՈՒ :

Այս մասին ցարդ կատարած փնտուտքերս յանդած են հետեւեալ ճշդումներուն.—

Ա.— Ոճիրը կապ ունի լրտեսական գործունէութեան մը հետ, որուն հեղինակներն են Սպայակոչի Նախագահ Քեազիմ Օրպայի զաւակը Հաշմէթ Օրպայ եւ աւելի բարձրաստիճան անձի մը զաւակը՝ ուսանող:

Բ.— Ամբաստանեալները իրենց հայրերուն անձնական թղթածրարներէն քաղաքական եւ զինուորական փաստաթուղթեր կը տրամադրէին Անգարայի օտար դեսպանատան մը: Տօքթ. Նէչէթ Նաճի,բախտաւոր օր մը ղիրենք տեսած ըլլալով նոյն դեսպանատան մէջ, կասկածած ու խօսած է ծանօթներու: Ու, ծանօթ մանրամասնութիւններու չարքը՝ յանդած է մարդասպանութեան :

Մասնաւոր աղբիւրներէ ձեռք բերուած այս մանրամասնութեանց մէջ, թերի կամ ձեւափոխուած տեղեկութիւններ կրնան դոյութիւն ունենալ: Բայց ստոյգ է, թէ ոճիրը կապ ունի լրտեսական գործունէութեան հետ:

Թուրքիոյ ընդդիմադիր ճակատը տեղեակ է այս մանրամասնութիւններուն, բայց հարկադրուած է լռել, գէթ առայժմ: Քաղաքական ու աղգային մեծագոյն դայթակղութիւնն է այս՝ որուն հրապարակումը կրնայ ծանրագոյն հետեւանքներ ունենալ :

Շատ հաւանական է, որ Վճռաբեկը այժմ բեկէ նաեւ Հաշմէթ Օրպայի մահափճիռը, ու խընդիրը կապէն - փակէն ծանր բանտարկութեամբ : Թուրք Արդարութիւնը կը պատրաստուի այս խափն :

ԱՄՄԻՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

թիւ դիրքերու եւ ժողովածուներու: Անոր անմիջական հսկողութեամբ կը կատարուին Աբովեանի, Նալբանդեանի եւ Թումանեանի ակադեմական հրատարակութիւնները: Ան եռանդուն կը մասնակցի խորհրդահայ դրականութեան պատմութեան ստեղծման բոլոր հանդրուաններուն եւ մարքսիզմ-լենինիզմի, Արեմեանի դրականութեան, լեզուի եւ դիտութիւններուն : Այժմ անիկա հայ դրականութեան պատմութեան վեցհատորեակի Ա. եւ Բ. հատորներու խմբագիրն է,Գ. հատորի հեղինակը և միւս հատորներու անմիջական դեկավարը:

Խ. Սարգսեան նշանաւոր է առաւելապէս իր դիտական, կազմակերպական գործունէութեամբ : Գրական թանդարանի տնօրէն եղած ժամանակ՝ ութ տարիներու ընթացքին, հսկայական աշխատանք է կատարեր հայ դասականներու հարիւր հազարաւոր նուիրական ձեռագրերը, նամակները, դրադրութիւնները ձեռք բերելու եւ պահպանելու համար, կազմակերպելով կարդ մը արշաւանքներ : Այսպէս ան մեծապէս հարստացուցած է թանդարանի «արխիւ»ները ոսկի հաւաքածոն:

Հայրենական պատերազմի ծանր տարիներուն, Խ. Սարգսեան եղած է «Մ. Աբեղեան» դրականութեան Հաստատութեան տնօրէն: Այդ ժամանակամիջոցին ան կրցաւ մշակել Հաստատութեան միասնական ծրագիրը: Ան երբեք չանտեսեց դրական, տնտեսական եւ ուրիշ բազմատեսակ նիւթեր ու խնդիրներ: Այդ տարիներուն Սարգսեան յաջողեցաւ Հաստատութեան համար ստեղծել հիմնական պաշտօնէութիւն մը, իր շուրջը համախմբելով աշխատանքի ընդունակ նոր ու թարմ ուժեր:

Դարձեալ այդ միջոցին, դրեց քննադատական ուշագրաւ յօդուածաշարք մը՝ նուիրուած պատերազմի ընթացքին ստեղծուած խորհրդահայ դրականութեան, բաղդատելով ռուս դրականութեան զարգացման հետ: Այդ յօդուածները այժմ ամփոփուած են առանձին դիրքի մը մէջ:

Խ. Սարգսեան իր դիտական, կազմակերպական, դրական եւ մանկավարժական բազմամեայ անձնուէր աշխատանքով, կարեւոր ծառայութիւն է մատուցած խորհրդահայ դրականութեան, այսպէս ի յայտ բերելով իր նուիրումը հանդէպ հայրենի դրականութեան ու մշակոյթին:

ՑՈՎՀ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Ի՛նչպէս կը գործեն

ԽՄԲ.— Ստորեւ կ'ամփոփենք Սուրիահայ Օգնութեան Խաչի գործունէութեան տեղեկագիրը.—

Կազմակերպական.— Վերջին երկու տարուան ընթացքին, Օգն. Խաչը զտնուած է հակոտնեայ երկու կացութեանց առջեւ. Ա.— Սուրիոյ մէջ ստեղծուած քաղաքական կացութեան հետեւանքով, ընդհանուր փոքրաթիւ դաղութները ցրուած են եւ հոծ կեդրոններէն ալ բազմաթիւ տեղափոխութիւններ տեղի ունեցած են դէպի Լիբանան: Բ.— Հակառակ այս կացութեան, քաղաքներու մասնաճիւղերը ստացած են նոր դիմումներ, գոցելով մեկնողներով գոյացած բացը:

Բացի Օգն. Խաչի մասնաճիւղերէն, Արծուիկներու կազմակերպութիւնն ալ բոլոր այն վայրերուն մէջ ուր մասնաճիւղեր գոյութիւն ունին, արձանագրած է թուական յաւելում:

Պատերազմի դադարէն ի վեր, երկրին մէջ ստեղծուած տնտեսական տագնապալի կացութիւնը թէեւ որոշ կաշկանդումներու ենթարկած է մասնաճիւղին գործունէութիւնը, սակայն իւրաքանչիւր մասնաճիւղ ինք իր մէջ ներկայացուցած է կենսունակ եւ եռանդուն վիճակ:

Մնողները գնահատելով Արծուիկներու փիղիքական եւ կրթադաստիարակական դաստիարակութեան յառաջդիմութիւնը, ինքնաբերաբար յանձնած են իրենց զաւակները Օգն. Խաչի խնամքին:

Արծուիկներու դաստիարակութեան ծրադիրը երկու մասով կ'իրադործուի, հոդեկան - նկարագրային եւ փիղիքական: Ա.— Արծուիկներու խորհուրդի եւ վարիչներու կատարած դասախօսութիւններով, ընկերացած տնարարական ծանօթութեանց հետ: Իսկ փիղիքականը կարելի եղած է իրականացնել Հ.Մ.Ը.Մ.ի ընձեռած օժանդակութեամբ: Արծուիկներու արշաւներուն կ'ընկերանան երէց սկաուտներ՝ պաշտպանութեան համար, եւ վարժեցնելու բանակումի աշխատանքներուն : Հանդիսութեանց թագն ու պսակը կազմողտողանցքը մեծ փայլ մը կը ստանայ Արծուիկներու մասնակցութեամբ: 1500 նորահաս պատանիներ դինուորական կարգապահութեամբ կը կատարեն տողանցքը, արցունքներ խլելով աչքերէ :

Կրթական.— Պատերազմի հետեւանքով դպրոցներու պիւտճէն նուազած է: Վարժարանները ցարդ յաջողած են իրենց պիւտճէները հաւասարակշռել Աղգ. Իշխանութեանց եւ այլ կազմակերպութեանց կրթական նպաստներով: Եթէ չհաշուենք բարեդործականի յատկացումները,որոնք կը տրուին անկախ Աղգ. Իշխանութիւններէն, Սուրիոյ շրջանին մէջ կը մնան միայն Ֆրանս. իշխանութեանց յատկացումը եւ Օգն. Խաչինը: Բայց Սուրիոյ մէջ ստեղծուած կացութեամբ անցեալ դպրոցական տարեշրջանէն ի վեր Ֆրանսական նպաստը գադարած է ընդմիշտ: Տեղական կառա-

ՀԱՅՈՑ ՂԱՒԿԱՍՅԱՑ

(ԹՈՒՂԹ ՄԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՎՐԱՑ)

ՀԱՒԱՔ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ի ՊԱՏԻՒ ՆՈՐԱՀԱՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՔԵԼԱՊԵՏ

ՀԱՅՈՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՀԱՅՈՑ ՎԱՆԱՀԱՅՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԳՐԱՑ

ՀԱՅՈՑ ՎԱՐԺ

ուն Ադգ· Ժողովին մէջ, վարժուեր է այլեւս ջղայնօրէն մերժել ընդդիմադիրներուն բոլոր առաջարկներն ու պահանջները, առանց նոյնիսկ քննութեան ենթարկելու զանոնք»: Ընդդիմադիր երես - փոխան մըն ալ կը յայտարարէ.— «Պիտի փրկենք ազգը մասնաւոր խմբակի մը տիրապետութենէն» (Կ'ակնարկէ Հալէպին):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷԼ ՔԱՇԻՆ Ազգ· Ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահ ընտրուեցաւ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ Լոնտոնի մէջ ալ կըրճատուեցաւ 10 առ հարիւր, եւ պիտի չարունակուի, ցորչափ տեւէ ներկայ ցուրտը: Ֆրանսայի մէջ ապառումը առջի օր հասած էր աննախընթաց քանակի մը, — 80 միլիոն քիլովաթ ժամ:

ՈՍԿԻԻ ԵՒ ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ առուծախի ամբաստանութեամբ, նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան Փարիզի մէջ: Մէկը կին մըն է որ ամիսը 10 միլիոն Ֆրանքի գործառնութիւններ կը կատարէր Գահիրէի գործակալին հետ: Երկու միլիոն Ֆր· գտնուեցաւ իր տանը մէջ: Մինչեւ հիմա 89 հոգի դրուած են հարցաքննիչ դատաւորին տրամադրութեան տակ, իսկ 12ը ձերբակալուած:

ԱՒԻՆԻՒՆ կը հեռագրեն թէ մինչեւ հիմա միայն 375 ըմբոստներ տրուշած են օգտուիլ ընդհ· ներումէն եւ անձնատուր եղած են Թեսալիոյ, Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ: Հաւանական է որ սաստիկ ցուրտն, անօթութենէն եւ թոքատապէն ազդուելով, բազմաթիւ ըմբոստներ անձնատուր ըլլան, ընդհ· ներման պայմանաժամէն առաջ (23 դեկտ·): Սելանիկէն օդանաւեր թռան Մակեդոնիոյ լեռները եւ թռուցիկներ ցրուեցին, ծանուցանելով թէ ներման պայմանաժամը պիտի երկարաձգուի մինչեւ դեկտեմբեր 31:

ԱՆԴԼԻՈՑ երեսփ· Ժողովը երկրորդ ընթերցումով քուէարկեց փոխադրութեան միջոցներու օրինագիծը:

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԿՐԸՆՈՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, 1 Յունուար ժամը 3ին կէս գիշեր, Expositionի սրահին մէջ: Ցիսունէ աւելի մանուկներ բեմին վրայ, մեծ պատրաստութեամբ: Կաղանդի ծառ եւ կաղանդ պապա: Կը հրաւիրուին գաղութին բոլոր երախաները: Եւրոպական պար, հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԿ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

12 Յունուար, Կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սուրբ Ֆրանսուա Քօփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou:

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ երեկոյթ - պարահանդէսը, 11 Յունուար շաբաթ երեկոյ, 7 rue Saulnier: Մանրամասնութիւնները յայտրդով:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՑ ԶՈՀԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Անհրաժեշտ է կազմել պատերազմին հայ ժողուրդի տուած զոհերուն ցանկը: Էնվալիտի մէջ ուրիշ աղբերու յիշատակարաններուն կողքինպիտի կանգնի նաեւ հայ զոհերու յիշատակարանը, որու վրայ պիտի փորագրուին բոլոր ինկած եւ մեռած հայ զինուորներուն անունները:

Ներկայիս կը դիմենք բոլոր զոհերու ընտանիքներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, խնդրելով որ օր առաջ բարեհաճին պատասխանել հետեւեալ հարցարանին եւ զայն ղրկել՝ Association des A. C. Arméniens, 31 rue St. Lazare, Paris (9) հասցէին.— Զոհին՝ 1· անունը, 2· մականունը, 3· Ծննդավայրը, 4· Ծննդեան թուականը, 5· Զօրամասը, 6·Մահուան տեղը, 7· Մահուան պատճառը, 8· Մահուան թուականը: — վարչութիւն Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non·

փափաքողներուն ձմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի: Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

Գեղարուեստական երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Պանէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին մինչեւ առաւօտ, Bourg la Reineի salle Municipaleի մէջ, մերթօ Ligne de Sceaux, եւ օթօպիւս 188 թիւը Փորթ Օրլէանէն առնել եւ իջնել Փլաս Քոնտորսէ:

Կը նախագահէ ընկեր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կ'ելոյթ ունենան Աստղիկ Առաքելեան եւ Մատլէն Ամէմեան: Արտասանութիւններ:

Կը նուագէ Թադիստ Գարեգին: Կը պարեն Նոր Սերունդի աղջիկները հայկական տարազով: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, ֆրանսական ճաղ եւն·: Տոմսերը ապահովել նախօրօք Պանէօյի ընկերներէն: Ջերմութիւնը ապահովուած է:

Հայագիտական կեդրոնին բացումը

Փարիզի Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց կեդրոնի բացումը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի 23 Դեկտեմբեր, ժամը 15 Salle de Géographie, 184 Bld. St. Germain: Բացման խօսք՝ Հայէրէն՝ Պ· Frederic Feyditի կողմէ (ընդհ· քարտուղար եւ վարիչ): Հայկական մշակոյթի մասին դասախօսութիւն Ֆրանսերէն լեզուով, վեր· Հ· Louis Mariès կողմէ, նախագահ, հայերէնի նախկին ուսուցիչ Institut Catholiqueի: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ԼԱԹԱՖԻԱՅԻՆ Փարիզ ժամանող Պ· Պետրոս Զաւրգճեանէ կը խնդրուի հասցէն տեղեկացնել Պ· Ե· Վահեանի 13 rue Darmoy, St. Etienne (Loire):

Հանդէս soiréeի

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Ֆր· Կ· ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ· վարժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն·:

Մանուկներու Օրը

Կը տօնէ Ֆր· Կապոյտ Խաչի շրջ· վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Ցունուար 2ին, հինգշաբթի օր ժամը 3.30-6, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ:

Ֆր· Կ· ԽԱՉԻ ՊԱՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ·ՃԻՒՂԻՆ
Տարեկան պարահանդէսը

Տեղի կ'ունենայ, շաբաթ երեկոյ, 28 Դեկտ· ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաղ եւ պիւֆէ: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Ադոմատիճեանի պարահանդէսը

HOTEL CONTINENTALի չքեղսրահներուն մէջ, Դեկտ· 21, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Նախկին haut commissaire et ambassdeur de France, Պ· HENRY PONSOT եւ նախագահութեամբ Պ· ՔԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԻԱՆի: Ընտիր նուագախումբ Fernand Bouillon իր ամբողջ կազմով եւ Costia՝ հունգարական հռչակաւոր խումբը: Այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ· Նուպար Զարֆճեանի, 7, rue de Ponthieu, Ely. 23-66: Տոմսերու համար՝ Պ· Պարկիրճեանի 52, rue Lafayette, Tai. 55-88 եւ Պ· Վահէ Զիլինկիրեանի 24 rue Feydeau Cent. 48-51:

Ամերիկեան աճուրդ տեղի պիտի չունենայ:

Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտասարդաց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը իր առաջին երիտասարդական հանդիպումը (suprise partie) պիտի ունենայ 25 Դեկտեմբերին, ժամը 3ին 84 rue de Grenelle:

Պ· ՕՐԻՕ ՊԱՊԻԿԵԱՆ կը նուիրէ 500 Ֆրանք Կ· Խաչին եւ 500 Ֆրանք Ֆ· Կապոյտ Խաչին: Տատնալ «Ցառաջ»էն:

ԱԿՆՅԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱԶԱՏԵԱՆ, ծնեալ Թամկոչեան (մօր անունը Էլմաս, հօր անունը՝ Յակոբ) կը փնտռէ հօրեղբայրը՝ Ադեքսանդր Թամկոչեանը, որ 1926ին Մարսէյլէն անցած է Պելճիքա: Տեղեկացնել Տիկին Ազատեանի, Bld. de Valon, Impasse Deux (Borèle), St. Antoine, Marseille:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՄԸ

ԱՐԱՐԱՏԱՆի, անդաստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի: Մարգարէց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ: Ա· հատոր (216 էջ) 100 Ֆրանք, Բ· հատոր (256 էջ) 150 Ֆր·, Գ· հատոր (160 էջ) 100 Ֆր·: Երեքը միասին՝ 300 Ֆրանք, մինչեւ Ցունուար 31: Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են «ՀԱՅԿԱՇԻՆ»ի Ա· եւ Բ· հատորներէն (երկուքը միասին 80 Ֆր·):

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻՒ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի երեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս շաբաթ, 21 Դեկտ· երեկոյեան ժամը 8.30ին «Աղատ»ի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժինը ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի: Կը հովանաւորէ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կեդր· վարչութիւնը: Մուտքը 50 Ֆր·:

Հ· Ց· Դ· ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊՆԱԿ ՄԸ ԱՊՈՒՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ Սանուհիներու Միութիւնը, միասնաբար «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ հինգ հազար Ֆրանք կը նուիրեն Պէյրութի «Պնակ մը ապուր» ձեռնարկին, «Ցառաջ»ի միջոցով:

« ՑԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ· Վահրամ Պապիկեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր աներկօր՝ Պ· Պարսամեանի, Վալանս:

Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Փոստոյեան եւ իր հինգ զաւակները, Պ· Պ· Արշակ եւ Գրիգոր Գալուստեաններ կը ծանուցանեն արկածալի մահը, իրենց ամուսնոյն եւ հօրեղբօրն,

Պ· ԽՈՐԷՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆի

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ ժամը 2ին իրենց բնակարանին մէջ, 45 Bld. Massena, Paris (13): Թաղումը պիտի կատարուի Thiaisի գերեզմանատունը:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՑՐ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ թէյասեղանը՝ կիրակի 22 Դեկտ· կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Salle Saulnierի մէջ, 7 rue Saulnier, métro Cadet: Բոլոր հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին:

ԹԼՑԱՍԵՂԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ Մարկրիթի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի կողմէ ի պատիւ իր քոյր միութիւններուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Campagne Ripert, Bar de la Fraicheurի ներքնասրահը:

Ֆր· Կ· ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ· ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ:

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն հնոտֆրիզպալլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, ատքօլօրասիօն եւ միզ-ան-փլի:

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին 20 զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՉԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՔ ԱՆՑԸՆԵԼ

ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր դիշերներուն համար կազմակերպած է հաճելի Ռէվէյոններ ճոխ ուտելիքներով եւ խմիչքներով:

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(Տնօրէն Պ· ԿՐԷԿՈՒԱՌ)

28, rue St. Séverin, Paris (V)

Métro: St. Michel Tél. Odé. 34-83

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու ճոխ զանազանութիւն: Արեւելեան առաջնակարգ նուագախումբ: Կ'երգէ փարիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի Mme. SONIA KARAKACHE: Նախընտրելի է նախապէս գրաւել սեղանը:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց· Գ· Փափագեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damrémont – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտասահ. 10 Տոլ.

Dimanche 22 Décembre 1946 Կիրակի 22 Դեկտեմբեր

ԾԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4886 - Նոր շրջան թիւ 525 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՑԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Կ'արժէ հրապարակաւ չնորհաւորել անոնք որ վերակազմած են Փարիզի Հայագիտական Կեդրոնը, նոր հիմերու վրայ :

Անցեալ կիրակի աշխատակից մը մանրամասնօրէն կը պարզէր նորակազմ ընկերութեան առաջադրութիւնները : Վաղը, երկուշաբթի, տեղի պիտի ունենայ Կեդրոնին բացումը եւ այդ առիթով լրացուցիչ տեղեկութիւններ պիտի ստանանք օրուան բանախօսներէն , երկուքն ալ Ֆրանսացի բարեկամներ :

« Ժամանա՞կն էր հիմա», պիտի ըսեն անոնք որ չատ սահմանափակ, տարտամ գաղափար ունին ժողովուրդներու տեւականութեան մասին :

Հարկ է յիշեցնել այդպիսիներուն, աշխարհի բոլոր լեզուներով.— Քաղաքական ամրուկները կուգան ու կ'անցնին : Առօրեայ, չճաթած չահախնդիր համակրութիւնները կը հալին : Անլուր հալածանքներու, աշխարհասասան չարդերու պատմութիւններն անդամ կը մոռցուին : Բայց, յաւիտեան կը տեւեն դերն ու գրականութիւնը, արուեստը եւ գիտութիւնը : Մէկ բառով՝ Մշակոյթը :

Հասարակ ճշմարտութիւն մըն է այս, ամէն երկրի մէջ : Ո եւ է ժողովուրդի համար : Իսկ տասնապատիկ աւելի ճշմարիտ՝ մեզի համար :

Շատ ալ չպարծենանք թէ Եւրոպան եւ Ամերիկան տարիներէ ի վեր կը խօսին մեր մասին :

Այո, կը խօսին, ընդհանրապէս անուշ, երբեմն ալ չատ լեղի : Եւ պիտի խօսի անվերջ : Ահա քանի հինգ տարի է որ փոռւած ենք աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ : Եւ դեռ տարիներով առուռւ - լրի - կուն բարեւ պիտի տանք ամէնէն անձանօթ ժողովուրդներուն :

Կը խօսին , բայց չեն ճանչնար մեզ : Աւելի ճիշդ՝ կը ճանչնան իբրեւ հալածական, ջարդուած ժողովուրդ մը, արժանի կարեկցութեան :

Շատերուն մէջ, պարզ մարդասիրական, քրիստոնէական զգացումն է որ կը խլրտի, երբ կը լսեն մեր անասելի տառապանքները : Սակաւաթիւ են անոնք որ կ'ըմբռնտնան քամմնելի անարդարութեան դէմ, քաղաքական գիտակցութեամբ :

Արդ , սովորական համակրանքը կամ քրիստոնէական կարեկցութիւնը չեն որ պիտի փրկեն մեզ, այլ մեր ներքին արժէքները :

Ի՞նչ կ'արժենք մենք՝ մարդկային պատմութեան, քաղաքակրթութեան բեմին վրայ : Ի՞նչ բերք ընծայած ենք ազգային թէ միջազգային մշակոյթին : Եթէ մեծ արժանիքներ ունեցած ենք անցեալին, այսօր ալ ընդունա՞կ ենք նոյն տաղանդով գործելու եթէ ոչ անցեալը վերապանցելու :

Այդ արժէքներն է որ պիտի ծանօթացնէ Փարիզի Հայագիտական Կեդրոնը, ինչպէս կ'ընէ ուրիշ նոր հաստատութիւն մը Ամերիկեան «Հայ - Ամերիկեան Մշակոյթի Միութիւն» անունով :

Ան պիտի հրատարակէ Ֆրանսերէն պարբերական մը — ինչպէս կ'ընէ միւսը՝ անգլերէն : Պիտի սարքէ բանախօսութիւններ եւ դասախօսութիւններ : Մէկ խօսքով՝ պիտի ծառայէ Հայկական Մշակոյթին :

Այս աշխատանքին ծանրութիւնը հասկնալու համար, կը բաւէ յիշել թէ ինչպէս քաղաքական ճակատին վրայ, նոյնպէս այս ասպարէզին մէջ չափազանց նօսրացած են մեր օտարբարեկամները :

Մաւոր վրայ կրնան համրուիլ անոնք որ քիչ - շատ ծանօթ են հայ ժողովուրդի պատմութեան , անոր մշակոյթին եւ այսօրուան վերելքին, սեփական հայրենիքով : Նոյնիսկ մեր մէջ չատ է պակասած թիւը անոնց որ կը սիրեն սերտել, ուսումնասիրել, պաշար ամբարել եւ մշակել Հայագիտութեան անդաստանը :

Կը նշանակէ թէ պարտաւոր ենք ոչ միայն խրախուսել ամէն ձեռնարկ որ կը կատարուի այս ճակատին վրայ, այլեւ նոր ուժեր հասցնել :

Երբ տակաւին կան օտար երիտասարդներ որ հայերէն կը սորվին, մեր մշակոյթը սերտելու համար, մերինները ո՞ր օրուան կը սպասեն :

Հայաստանի մէջ, Թանկագին ծառայութիւն մը կը մատուցանեն «բանասիրութեան Թեկնածուները» : Որքան ալ հեռու ըլլանք հայրենիքէն, մի - ջոցներ չեն պակսիր Արտասահմանի մէջ եւս, կը բաւէ որ մարդիկ վաթժուին պրպտելու, ուսնելու , քրտնելու :

Գիտական պաշար, սկսելով Հայագիտութենէն :

Շ.

Շիրակին

Շուրջս ցօղաթուրմ դալար արօտներ՝
Վաղուց կարօտած Մանթաչն է նորից,
Որտեղ երգերիս չինչ արձագանգն էր
Երբեմն լսւում խոր-խոր ձորերից :

Զանգակ աղբիւրներն հաղար ակերից .
Համերգ են ասում անոյշ կարկաչով,
Հաւքերն են գեղգեղ արձագանգ տալիս
Զրի դրդչիանին՝ վաղորդեան կանչով :

Ահա հայրենի երկինքը լազուր
Եւ Արագածը վեհ ու սպիտակ,
Կարօտս պահած նայում եմ անդուսպ
Զքնաղ Շիրակին՝ փռուած ոտքիս տակ :

Եւ մէկիկ - մէկիկ ծնկած լանջերին
Հառիճ, Այրիվանք եւ Սուրբ Յովհաննէս —
Ցաւերժ աղօթող վանքերը մեր հին
Կնդրուկ են խնկում դարերով այդպէս :

Մինչեւ Ախուրեան փուել են անդ աստ
Գարնան ծիծաղով չէներն հնամեայ,
Ջերմ հիւրընկալող խրճիթները պարզ
Եւ հիւղերը դեռ Քսենոֆոնեան :

Շռայլութեան մէջ բոլոր ու երանգի
Շիրակն է խայտում չքեղ ու չէնչող ,
Զգում եմ տաքուկ հեւքը մեծ վաշքի,
Դէպի ապառնի լոյսերն յաւերժող :

Տեսնում եմ ծանօթ դաշտերը նախշուն
Եւ ամբարները՝ Շարան կչտացնող,
Նորից պապերիս բոյրն եմ ըմբոշխնում —
Հարազատ են ինձ արօտ, արտ ու ձոր :

Ողջո՛յն հայրենի երկիր իմ, Շիրա՛կ,
Քեզմով եմ ապրել՝ քեզնից միշտ հեռու ,
Ինձ էլ դիրկդ առ, մայր իմ խանդակաթ —
Հերիք է հեծեմ այս խորթ ափերում. :

ԳՈՐԵԱՆ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ

Ներգաղթի կեդր. Կոմիտէն կը հաղորդէ.—

Կը խնդրենք ներգաղթի շրջանայլն եւ տեղական մեր բոլոր մարմիններէն, որ փութացնեն թիւ 2 շրջաբերականով տրուած ցուցմունքներու իրականացումը : Պատրաստուած թղթածրարները, իրենց համապատասխան ցուցակներով, պէտք է անյապաղ ուղարկուին կեդրոնիս գրասենեակը :

Որ եւ է յապաղում կրնայ չափազանց մեծ բարդութիւններ ստեղծել մեր աշխատանքներուն մէջ եւ ծանր հետեւանքներ ունենալ ներգաղթողներու մեկնումի կարգին հետ կապուած խնդիրներուն վրայ :

ՅՄՄԲ.— Գաւառէն ցիրուցան որբեր կը հարցնեն թէ ի՛նչպէս պիտի կրնան լրիւ թղթածրար կազմել, ճշդելով ծննդեան տարին, ամիսը եւ օրը, բաներ որ հեռէ թուղթ կամ արձանագրութիւն ունեցած չեն, ջարդերու շրջանէին :

600 ՄԵՌԵԱԼ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ ?

Հակասական լուրեր կը շրջին Ատրպատականի կացութեան մասին : Թրքական անթելին համաձայն, Իրանի կառավարութիւնը բողոքած է Խ. Միութեան, դանդատելով թէ ինքնավարութեան փախստական կուսակիցները ներս առնուած են :

Իսկ Մոսկուայի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ ծանր դէպքեր պատահած են Ատրպատականի մէջ, կառավարական զօրքին ժամանումէն վերջը : Նոյն աղբիւրին համաձայն, 600 հոգի սպանուած , 300 հոգի ձերբակալուած են Թաւրիզի մէջ եւ խորհրդային հպատակներն անդամ կը հետապնդուին :

Ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ երեսփոխանական ընտրութիւնները պիտի սկսին Դեկտեմբեր 22ին, եթէ պատրաստութիւնները լրացած ըլլան :

★ *Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Շահը ինք իր ձեռքով նամակ մը գրած է վարչապետ Ղաւամ Սալթանէի, պաշտօնապէս չնորհաւորելով զայն որ «բարեյաջող լուծում գտաւ Ատրպատականի եզերական խնդիրը » :*

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄՈՒՍՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազդ. ժողովը եշ. օր մէկ ժամուան մէջ քուէարկեց 1947ի քաղաքային ելմտացոյցին առաջին եռեակ ամիսներու ծախքերը, ինչ որ մեծ յաջողութիւն մը կը կազմէ ընկերվարական կառավարութեան համար : Այդ վարկերուն դումարը կը հասնի 91 միլիառ ֆրանքի : Այս առթիւ տեղի ունեցան շահագրգիռ հարցումներ , առանց սուր վիճաբանութեանց :

Նոյն օրը համայնավար կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը զեկոյց մը կը հրատարակէր , ուր բողոքելէ վերջ յետադիմականներու զանազան ձեռնարկներուն դէմ, կը յայտարարէ ,— «Համայնավար կուսակցութիւնը պիտի աջակցի այն ջանքերուն զոր կառավարութիւնը պիտի թափէ ի խնդիր ազգային շահուն եւ ժողովրդապետութեան փրկութեան » : Յետոյ չօշափելով Հանրապետութեան նախագահին ընտրութեան խնդիրը, «նորէն կը ճաղկէ յետադիմականներու խաղերը, որ կը ձգտին հանրապետութեան նախագահութիւնը յանձնել Սահմանադրութեան հակառակորդի մը եւ կազմել կառավարութիւն մը՝ հակառակ ընդհ. քուէարկութեան վճիռին» : Վերջապէս համայնավար կուսակցութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր աշխատաւորները, համայնավար, ընկերվարական եւ կաթոլիկ, իրականացնել անհրաժեշտ միութիւնը, կազմելու համար կառավարութիւն մը՝ բանուորական եւ ժողովրդավար ուժերու միացումով :

★ *Աշխատանքի նախարարը՝ Պ. Մայէր եւ վարչապետ Լէոն Պլում ունկնդրութեան ընդունեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը, որ իրենց ներկայացուց հարկային բարեւորոգման ծրագիր մը եւ խնդրեց վերահաստատել հաւաքական պայմանագիրներու դրութիւնը : Լէոն Պլում, որ տասը տարի առաջ միեւնոյն սրահին մէջ ղրաղած էր այս խնդիրներով, իր կատարեալ հաւանութիւնը յայտնեց հաւաքական պայմանագիրներու մասին եւ խոստացաւ գոհացում տալ բանուոր դասակարգին : Յետոյ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ նուազագոյն օրավարձքի ծրագրի մասին, որ 20 առ հարիւր յաւելում կը նախատեսէ պետական պաշտօնեաներուն համար : Վարչապետը խոստացաւ ուսումնասիրել այս փափուկ խնդիրը, որ կրնայ դուռ բանալ նոր դժուարութեանց, ճիշդ այն պահուն երբ ելմտական նախարարը կը պահանջէ կրճատումներ եւ խնայողութիւններ կատարել, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար :*

Կաղ սնդիէ — գիւեռու թաւեղում

Ելմտական նախարար Պ. Անտռէ Ֆիլիփ իր ծրագիրը պարզեց Ազգ. ժողովի ելմտական յանձնաժողովին առջեւ : Ապրուստի ներկայ գիներով , 1947ի քաղաքային եւ զինուորական ծախքերուն դումարը պիտի ըլլայ 660 միլիառ, իսկ մուտքը՝ 530 միլիառ : Ուրեմն 130 միլիառ բաց, առանց հաշուելու պաշտօնեաներու նոր դասաւորումը, որ անխուսափ պիտի աւելցնէ բացը : Իրրեւ առաջին քայլ, նախարարը կը պահանջէ ջնջել 50.000 պաշտօնները՝ երկու ամիսէն եւ ուրիշ կրճատումներ կատարել, ինչպէս գրած էինք արդէն :

Նախարարը միեւնոյն ատեն հաղորդեց թէ կարգ մը գիներ պիտի աւելնան : Այսպէս, ածխահանքերու չահագործումը վեց միլիառ Ֆրանքի բաց մը ձգած է վերջին վեցամսեակին : Հետեւաբար ածուխին դինը բարձրացնելով, թոնը պիտի ծախուի 1500 Ֆրանքի : Եթէ ներկայ գիները պահէն, էլեկտրականութեան բացը պիտի ըլլայ 12 միլիառ, կազին բացը՝ 4 միլիառ Ֆրանք : Ուրեմն պիտի աւելցնեն երկուքին ալ գիները, սպառումի որոշ քանակութենէ մը վեր : Եթէ ներկայ գիները պահէն, մեթրոյին բացը պիտի ըլլայ 5 միլիառ , հետեւաբար տոմսակին գինը պիտի բարձրանայ 5 Ֆրանքէ : Միեւնոյն պայմաններով, թղթատարականներու բացը պիտի ըլլայ 8 միլիառ Ֆրանք, ուրեմն նամակադրութեան գինն ալ պիտի բարձրանայ 5 Ֆրանքէ : Նոյն յաւելումը՝ հեռագրի եւ հեռաձայնի համար : Պիտի աւելնան, վերջապէս, կառախումբերու գիները, թէ ճամբորդի եւ թէ ապրանքի համար :

★ *Կառավարութեան պահանջին վրայ, Ազգ. ժողովը պահ մը ընդհատելով ելմտացոյցին քննութիւնը, քուէարկեց երեք ստիպողական օրէնքներ, — երկարաձգում վարձակալութեան օրէնքի, հատուցում ճարտարագործութեան մէջ կորսուած ժամերու համար, վերաքննութիւն գիւղական վարձակալութեանց : Ազգ. ժողովը գիշերներն ալ նիստ կը գումարէ, ելմտացոյցին քուէարկութիւնը լրացնելու համար :*

ՀՆԴԿԱՁԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ հետզհետէ կը ծանրանայ : Վերջին լուրերու համաձայն, տեղացիները կրակ բացած են Հանոյի մէջ : Հինգ վայրկեան առաջ ելեկտրական հոսանքը եւ ջուրը կտրուած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՑԹԸ

ՆՄՐ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կարգադրութեամբ, Հայկական Մշակոյթի Օր հռչակուած է Հոկտեմբեր ամիսը: Առաջին տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Պէյրութի մէջ, Նոյ. 24ին, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի վարչութեան: Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Նիկոլ Աղբալեան: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.—

Նախ պէտք է ասեմ թէ հին է մեր մշակոյթը, շատ հին: Մեր անունը Ք. Ա. 6րդ դարէն կը յիշուի, բայց ատկէ առաջ ենք մենք: Պատմական հետազօտութիւնը միշտ աւելի հեռուն կը տանէ մեր ծագումն ու մշակոյթը: Երեւանի մօտ Գառնի գեղի բարձրագահ ափին կը գտնուի Գառնի ամրոցի եւ իր տաճարի գեղեցիկ աւերակը, որին ժողովուրդն ասում էՏրդատի Թախտ: Կը կարծէին թէ անոր կառուցողը մեր այն Տրդատն է, որ քրիստոնէութիւն ընդունեց չորրորդ դարի սկզբին: Երեւան եկաւ մի յունարէն արձանագրութիւն, ուր այդ Տրդատը կըսէ թէ «նորոգած» է տաճարը· ուրեմն չէնքն աւելի հին է: Ոմանք չէնքը վերագրեցին այն պարթեւ Տրդատին, որ կ'ապրէր Ներոնի ժամանակ: Բայց չէնքի ոճը հռոմէական չէ, այլ հելլէնիստական եւ ուրեմն շատ աւելի հին եւ հիմա կը կարծեն թէ Արտաշէսի օրերուն կառուցուած է այդ չէնքը, դուցէ Արտաշատի հետ միասին Ք. Ա. երկրորդ դարուն: Այսպէս հետազօտութիւնը աւելի խորերը կը տանէ մեր մշակոյթը: Ու նաեւ կը կարծէին թէ մեր ցեղական տունը յունականէն ընդօրինակուած յատակագիծ ունի, բայց երեւաց թէ յունական համարուած ձեւերը բնաբոյս են մեր հողի վրայ· չեղ տանիքներն ուրարտական են. այսինքն այն ժամանակէն, երբ յոյն չկար մեր կողմերը: Կոտայք, Շիրակ եւ այլուր մեծաշանդուած ամրոցներ կան անկոփ քարերէ, որ անշաղախ դիզուած են իրար վրայ: Անոնք աւելի հին են քան ուրարտական մշակոյթը: Ցետոյ կուգան կոփածոյ եւ տաշած քարերով կառուցուած ամրոցները: Երբեմն այն կարծիքն ունէին թէ մեր չէնքերը դրսի ազդեցութիւն կրած են. հիմա կը կարծեն թէ բնաբոյս է մեր երկրի ճարտարապետութիւնը: Եւ իրաւունք ունին. կոփել ու տաշել հնարաւոր էր մետաղների գիւտէն յետոյ· մեր աշխարհը — Բարձր Հայք, Սպեր — կը համարուի մետաղահանութեան որրան: Ինքնին պարզ է թէ մեր բնիկը ուրիշէն սովորելու հարկինտակ չէր մետաղը քարի վրայ կիբարկելու համար: Մեր շուրջը — Միջագետք, Իրան — ցեխի մշակոյթ է, այսինքն հում կամ թրծած աղիւսի, որ տեղ տեղ ողորկ չպար ունի, իսկ մենք քարի մշակոյթին կը պատկանինք, առանց չպարի· այդ քարը կամ անկոփ է, կամ կոփած, կամ տաշած· եւ յետոյ՝ անշաղախ, կամ երկաթակապ կամ շաղախադոյ: Մեր աշխարհի հին բնիկները քարակոփ եղած են: Այս է պատճառը, որ մենք շատ յուշարձան ունինք, որ անյիշելի օրերէն կուգան մեզ եւ աւելի շատն ունինք հողի տակ: Պեղումները շատ բան կը պարզեն, բայց ոչ թէ մեր մշակոյթի հնութիւնը, որ անվիճելի է, այլ անոր բազմազանութիւնը, մեծ քանակութիւնը եւ զրաւած ընդարձակ տարածութիւնը: Այս դործին նիւթապէս կարող է եւ պէտք է նպաստէ դրսի հայութիւնը, հին մշակոյթի յայտնաբերումն ու պաշտպանութիւնը համարելով իր հայրենասիրութեան լաւագոյն ցուցանիշը, բայց այս օժանդակութիւնը այն ժամանակ, երբ ռուսական դրամը դրսի չուկաների մէջ արժէքաւորուի:

Այսպիսով մեր մշակոյթը շատ հին է եւ բնաբոյս· իր հնութիւնը պատկառանք է ազդում եւ իր բնածին հանդամանքը՝ հպարտութիւն: Քանի՛ տասնեակ դարեր ապրած եւ ստեղծագործած ենք իբր ազգ եւ ժողովուրդ եւ կանք ու կը նայինք դարերուն, երբ ազգեր, որոնց հետ ապրած ու ոգրոնց դէմ ոգրած ենք — Ասորեստան, Բաբելոն — չքացած են առյաւէտ...:

Ընդհակառակ է մշակոյթի գաղափարը· ան կ'ընդդրկէ ազգի մը բովանդակ կենցաղը, անոր նիստ ու կացը: Մեր նիստ ու կացը մասամբ նկարագրուած է, բայց չի հետազօտուած համեմատական գիտակերով: Մշակոյթը կ'ընդդրկէ ազգի մը ոգեկան ստեղծագործութիւնը· այս մարդկն բաւական նիւթ ամբարուած է· առակներու, առածներու, զրոյցներու, հէքեաթներուեւ երգերու անբաւ պաշար, որ սակայնդեռ պէտք է լրացուի, որովհետեւ Մեծ Եղեռնը մեծապէս հարուածեց այս գործին՝ տեղահան ընելով եւ փշացնելով մեր ժողովուրդի մեծագոյն զանգուածը: Հայրենակցական միութիւններն այս ուղղութեամբ շատ ընելիք ունին, որ եւ կը կատարեն: Վեհափառը, որ հայ մշակոյթի մեծ հետազօտողներէն մին է, կը կարծէ Անթիլիասի մէջ ազգագրական թանգարանի մը հիմքը դնելու է, ուր պէտք է հաւաքել հայ հին տարազի մնացորդները իբր իր եւ նկար, ինչպէս նաեւ մեր հին ձեռագործները: Դարաւոր համառութեան եւ ճարակի մնացորդ են անոնք եւ եթէ հոգածութեամբ չհաւաքուին՝ կորսուած են առմիշտ:

Մեր մշակոյթը հին է, բայց իր հետազօտութեան ազգիւրը համեմատաբար նոր է· մեր դիրը գտնուած է 5րդ դարուն, իսկ դիտակութիւնը մշակոյթի է: Աչքարհիկ դասն անհազորդ եղած է դրի բարիքին, վարիչ դասի կենցաղն ու ոգին մենք չենք տեսներ իսկութեամբ: Մեր հնագոյն ձեռագիրը 9րդ դարէն է, հնագոյն եկեղեցին՝ 6րդ դարէն: Աւերն ու կողոպուտը անհետ ըրած են շատ բան: Հաղիւ մէկ դար է, որ սկսած ենք դրի առնել մեր ամէական կենցաղի բազմազան ժառանգութիւնը: Բայց դեռ հաւաքական աշխատանքներ չունինք մշակոյթի ամէն երեսներու մասին: Նայելով այդ դարաւոր ժառանգութեան վերէն՝ մենք կարող ենք ասել· ոչինչ մարդկային՝ օտար եղած էմեզ, բայց ամէն մարդկային մտածած, զգացած եւ կամեցած ենք մերովին, մեզ յատուկ կերպով: Մէկ է Ցիսուս եւ իր ուսմունքը, բայց ուրոյն է Հայոց եկեղեցին: Օտար ուսմունքի այս հայացումը նոր երեւոյթ չէ· կրօնական էակ է Անահիտը՝ իրանցու համար, բայց մինչդեռ աչքառեղ նա մի կոյս է, մեզ համար Անահիտը մայրն է ամենայն զգաստութեանց: Մէկ է դրի գաղափարը — բայց ուրոյն է մեր դիրը: Մեր երաժշտութիւնը հին է եւ յատուկ է մեզ· իր հիմքը հասնում է մինչեւ Փռիւգական ձայնաշարը· տարբեր է մեր մանրանկարչութիւնը, ինքնուրոյն է մեր ճարտարապետութիւնն իբր յատակագիծ եւ կառուցում· ուրոյն է մեր լեզուն, կղզիացած, անընկեր, թէեւ հնդեւրոպական լեզուներուն ցեղակից: Ուրոյն կերպարանքնւի հայ ընտանեկան կենցաղը· եւ վերջապէս ուրոյն են մեր փիղիքական տիպարն ու բարոյական նկարագիրը: Այսպիսով մեր մշակոյթը պատկառելի է իր հնութեամբ եւ արժէքաւոր իր ինքնութեամբ, իբր մի յատուկ լար մարդկութեան տաւիղի վրայ: Մեր մշակոյթի ուրոյն գծերն են, որ մեզ կը տարբերեն օտարէն եւ մեզ հայ կը պահեն: Մեր ազգայնութիւնը կառչած է ոչ թէ այն ամենին, որ մարդկային է մեր մշակոյթի մէջ, այլ ինչ որ ազգային է եւ ինքնատիպ: Այդ ուրոյնութիւնն է, որ պէտք է լաւ դիտակցինք· անոր մէջ է, որ պէտք է խորապէս ներանցնինք· այն է, որ պէտք է խնամքով պահպանենք ու չահեցնենք եւ երբ առիթը ներկայանայ՝ պաշտպանենք մեր կեանքի դնով:

Որքան եւ ցանկալի լինէր, որ հայութիւնը ապրէր համախումբ իր հողի վրայ, բայց պայմանների բերումով մենք պէտք է ունենանք երկու հայութիւն — դուրսի եւ ներսի: Երկուսն ալ են — թակոյ են մեծ աղէտութենց: Պէտք չէ խորշիլ աղէտութենէ: Աղէտութիւնը մակարդիչ է: Պէտք է մարսել ամէն աղէտութիւն: Ոչ թէ կապկել, այլ համադրել: Բայց զօրաւորն է, որ կարող է համադրել· անզօրը հետեւորդ է միայն: Մեր հնդները եղած են զօրաւոր եւ կրելով բազմադան աղէտութիւններ, մնացած են ինքնատիպ: Մենք ամէն հնար ու հիմք ունինք զօրաւոր լինելու· պէտք է միայն որ ինքներս մեզ լաւ ճանաչենք:

Դրսի եւ ներսի հայութիւնը նոյն մշակոյթի ժառանգներն են եւ նոյն անցեալի զաւակները· պատմականօրէն լինելով ժառանգակից՝ գործնապէս եւ ներկայիս պէտք լինին գործակից եւ միասնաբար պահեն ու չահեցնեն հանուր ժառանգութիւնը: Հայրենիքի դերը պէտք է լինի պահել ու չեչտել իր ինքնութիւնը, Ռուսաց հզօր աղդեցութեան դէմ՝ կրելով բայց եւ մարսելով այն· դրսի Հայութեան պարտականութիւնն է նպաստել ներսի Հայութեան ինքնութեան չեչտումին՝ փոխանցելով ներս՝ արեւմտեան աղդեցութիւնները, որ կրած ու մարսած է ինք:

Թաթարական աւերիչ գերիշխանութենէն յետոյ միայն ա'յս դարի սկզբին Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումով Հայութեան մէկ մասը ունեցաւ հարազատ իշխանութիւն, որ հայ մշակոյթի քաջալերն է եւ պաշտպանը: Մեր մշակոյթի զարգացման առջեւ բաց են ապագայի ուղիները: Այս հանդամանքը պէտք է թափ հաղորդէ մեր ճիդերին՝ նոր աւիւնով ստեղծագործելու մշակութային բոլոր մարդերու վրայ, մեր ամէն ստեղծումի վրայ դնելով մեր ազգային դրոշմը: Մեծ ազգերն իրենց արտադրած իրերի վրայ դրոշմում են· «Շինուած այս ինչ երկրի մէջ»: Մեր ամէն ստեղծածի վրայ պէտք է կարդացուի· «Հայ ոգու կերտած»: Այս ստեղծումները պէտք է լինեն նոր, մարդկային եւ գերազանցապէս հայկական:

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՏԻՐԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Առաջին անգամը չէ որ Տիրան (Միւճճեան) կուտայ նկարահանդէս մը Փարիզի մէջ: 1943ինը իր երկրորդն էր, երբ դերասենէ վերադարձին ցուցադրեց իր 54 նկարները Librairie de la Chaussée d'Antin-ի սրահին մէջ: Իր այս նոր ցուցադրութեամբ (որ տեղի պիտի ունենայ Galerie Bosc-ի մէջ, 53, rue de la Boëtie Դեկտ. 21էն մինչեւ Յունուար 6)· Տիրան հասած է նոր հանդրուանի մը, իր անցեալի որոնումներուն մէջէն, ան գտած է իր ուղին: Ոճր ստացած է որոշ նկարագիր, ուր կերպարուեստը (art plastique) մեծ դեր կը խաղայ: Այս ցուցադրութիւնը ճոխացած է հոլանտական բնութենէ ներշնչուած նոր կտաւներով:

ԳԻՒՂ ՄԸ ԶՈՐ ՊԷՏՔ Է ԳՈՎԵԼ

Հայաստանի ջրային եւ առափնեայ բոյսերը *ուսումնասիրութիւնը տպուած է 1941ին, Երեւան: Հեղինակները են Ալեքսանդր Արարատեան և Ռուբէն Կարապետեան: Իրենց այս գործը, զոր կ'անուանեն որոշիչ, այսինքն բուսաճանաչական փորձ (identification des plantes), առաջինն է իր տեսակին մէջ՝ հայերէն լեզուով: Գտնել եւ ճշտել Հայաստանի բոյսերուն աշխարհագրական միջավայրը, հայերէն գրական անունը եւ ժողովրդական հոմանիշները՝ եթէ ունին, համապատասխան լատիներէնը, յետոյ նկարագրել նոյն այդ բոյսին կազմախօսութիւնը, կեանքը կամ սովորութիւնները, ինչպէս եւ օգտագործումը թժկութեան կամ գիւղական տնտեսութեան մէջ:*

Փորձը նպատակ ունի նաեւ պատրաստել առաձեռն բառգիրք մը ուսանողներու եւ դիւղատնտեսներու համար,— այդ պատճառով հեղինակները ոչ միայն սահմանափակած են դիրքին ծաւալը, որովհետեւ«որքան քիչ են տեսակները, այնքան հեշտ է որոշիչի օգտագործումը», այլ եւ խումբերու բաժնած ենբոյսերը,«վազ գարնանը ծաղկող բոյսերը», «աշնանը ծաղկող բոյսերը», «դաշտերի մոլախոտերը», «ծառերը եւ թփերը որ, չնորհիւ իրենց փայտացող ցողունների՝ հեշտութեամբ տարբերւում են խոտաբոյսերից», ինչպէս եւ «ջրաբոյսերը»:

Եւ առաջին փորձը տուած են ջրաբոյսերով, թերեւս անոր համար որ «կ'օգնի մալարիայի դէմ ուղղուած պայքարի գծով աշխատողներին», ինչպէս ուսանողներուն եւ գիւղատնտեսներուն:

Իւրաքանչիւր բոյս ներկայացուած է ոչ միայն իր ճշգրիտ եւ գիտական նկարագրութեամբ, այլ եւ պատկերով:

Գիրքին վերջը գիտական տարազներու բացատրական բառացոյց մը: Ցետոյ՝ լատիներէնէ հայերէն բուսական բառացոյց մը: Ցետոյ հայերէնի ռուսերէն բուսական բառացոյց մը:

Արդ, իմ գնահատութիւնս կը հիմնուի այն խնամքին վրայ, զոր ցոյց կուտան երկու երիտասարդ հեղինակները հայերէն լեզուի մաքրութեան համար՝ գիրքը խմագրելու ժամանակ, եւ հայերէն բուսաբանական բառերու ընտրութեան համար՝ լատիներէնին համաձօրը տալու ժամանակ:

Ակադեմական աշխատանք մըն է այս, փոքր բայց իրապէս գովելի: Եթէ չարունակեն այս ձեւով, մենք եւս կ'ունենանք հայերէն բուսաբանական լեզու մը՝ դուրս ելլելով այն խառնաչփոթ վիճակէն, ուր նետած են մեզ բառգիրքի մեր հեղինակները եւ դիւղական աւանդութեանց հաղորդիչները: Օրինակ, բառգիրքի մեր հեղինակներուն համար սովորական տարազ մըն է գրել «բոյս ինչ»՝ երբ հարկ կ'ըլլայ տունկ մը անուանել: Եւ յետոյ, Սալաձորցիէն մինչեւ կամրկապցի, «Գովասանք ծաղկաց» գրելու նստող ամէն գիւղական բանաստեղծ այնքան քիչ գոյն կուտայ իր ծաղիկներուն, որ Ալիշանէն մինչեւ Նորայր Բիւզանդացի՝ բանաստէրները կը վիճին տակաւին թէ ակնարկը ո՛ր ծաղկին է ուղղուած: Այդ է պատճառը, որ մեր արդի բանաստեղծներն ալ չեն ճանչնար բոյսերը, մուսաներուն այս բարեկամները, այնքան որ դոյնի ծիծաղելի սխալներ կ'ընեն կամ wélleristeներու յատուկ վերագրումներ, բոյս մը ծաղկեցնելուփ այն եղանակին մէջ՝ երբ նոյն այդ բոյսը աւարտած կ'ըլլայ իր տարին:

Լեզուի մաքրութեան եւ բուսական բառերու ճշդրտութեան մտահոգութիւնը, զոր ցոյց կուտան Ալարատեան եւ Կարապետեան, գնահատութեամբ ողջունելէետքը, չեմ կրնար լրութեամբ անցնիլ կարդ մը փոքրիկ դանցաւորութիւններու վրայէն,— օրինակ, հեղինակները յաճախ գործածած են «ճուաճեւ» բառը, բայց այլեւս ինչ պէտք ունէին գործածելու «օվալ» օտար բառը: Ինչո՞ւ չգործածել կենսարանութիւն բառը բիոլոգիա օտար բառին տեղ: Ինչո՞ւ չգործածել պարուրաձեւ բառը սպիրալաձեւ խրտուիլակին տեղ: Գիտական տարազներու բառացոյցին մէջ՝ դիխոտոմիկ (dichotomique) բառին դէմ կը դնեն երկբաժան, երկճեղ, իսկ սեգմենտ (ségment) բառին դէմ՝ հատուած,— բայց ինչո՞ւ բնագրին մէջ չգործածել երկբաժան եւ հատուած, չէ՞ որ հայերէն գեղեցիկ բառեր են եւ աւելի արտայայտիչ:

Հակառակ նման թերութիւններուն եւ տուներնուն, գործը արժանի է գնահատութեան եւ գովեստի: Ինչ սլիտի ըսէիք, եթէ կարգ մը «մասնագէտ»ներու կամ «ինտելիգենտ»ներու նման՝ ձեղի հրամցնէին «Հայաստանի ռեսպուբլիկայում, ակվարիումային բոյսերի վէգէտատիվ կեանքի մասին մի մոնոգրաֆիա»:

Այս փոքրիկ աշխատութիւնը, իր լուրջ խմբագրութեամբ եւ գիտական մտահոգութեամբ, ցոյց կուտայ թէ հեղինակները ո՛րքան օտար կը մնան «ինտերնացիոնալ» զեվզեկութեան:

Լեզուին մաքրութեան եւ պայծառութեան մասին, ինչպէս եւ ցոյց տալու համար թէ հայերէն լեզուն ո՛րքան ընդունակ է ոչ միայն բանաստեղծութիւն հիւսելու, այլ եւ գիտութիւն բարբառելու, յաջորդիվ՝ ճաշակ մը Ալարատեանի եւ Կարապետեանի այս գործին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈՒՏՄ ԽՈՍԱՔ

Աւցուկը մոռցուկ ..

Եթէ չէք մոռցած։ Գերմանիոյ կայսրը Վիլհէլմ, հաճի Վիլհէլմ անունով, գլուխն ալ փէտով ծպտուած՝ Պոլիս այցելած է, կ'ըսուէր ժամանակին։

Դիւանագէտները, արտօնութիւն ունին բոլոր դռիներով ծպտուելու՝ իսլամական աշխարհը, աւելի շուտ Թուրքը սիրաշահելու, անկէ դնահատուելու եւ զայն զուարճացնելու համար։ Դիւանադէտի բարեկենդան սարքելով։

Սակայն, ադա Թուրքը առանց վարձատրութեան չի ժպտիր իսկ։ Պէտք է դրամ տայ եւրոպացի կեավուրը որպէսզի Թուրքը խնդայ, զուարճանայ՝ անոր միամտութիւններով։

Վիլհէլմին աշկերտը, Հիթլէրն ալ ապաւինած է իսլամական փաթթոցին։

Ան, Իրպէն ըմբոստ Բաչխոս-Ալիի մարդոց հետ Հիճազ ապաստանած է «ուխտաւոր Մուհամմէտ Հիթլէր» պիտակով ծպտուած։ Բաչխոս-Ալին պայման դրած է անոր իսլամանալ... կը դրէր անցած տարի, 25 Հոկտեմբերին Գահիրէի «Բալաղ» թերթը։ Արտագրուած տեղիս Ֆրանսերէն թերթէ մը։

Ես մինչեւ այսօր պահեցի այդ լուրը, Նիւրընպէրկի դատաւորները չվրդովելու համար։ Բայց այսօր, երբ կրկին չշուխներ կան որ Գերմանիոյ «փրկիչ»ը ողջ է եւ իր դաշտինը կը սրէ օտար երկրի մը մէջ, Թշնամիներուն հաչիւր մաքրելով՝ երկրագունդը դերմանական դաղթավայր մը դարձնելու համար, հրապարակ կը դնեմ վերի լուրը։

Հաւատալու - չհաւատալու ազատութիւնը ձեղի կը թողում։ Ես կը հաւատամ այդ զրոյցին։ Քրնասոսի մահէն վերջ, աշակերտները չամաչ հանդիպում կ'ունենային իրեն հետ եւ հրահանգ կը ստանային անկէ։ Տարսոնցի Սողոմն ալ հանդիպեցաւ Անոր, մահուրնէ տարիներ եռքը եւ հաւատքի դասով Պօղոս դարձաւ։ Այս բոլորը զրո՞յց են։ Ո՛չ անշուշտ։

Ուրեմն, Հիթլէրը, որ Նացիներուն առաքեալն է, քանի որ անոր անունով կ'երդնուն եւ կը բարեւեն իրար, եւ քանի որ ան ալ ունի իր կեռաթեւ խաչանիշը, ինչո՞ւ ողջ չըլլայ եւ չերեւայ իր հետեւորդներուն։

Այո՛, ողջ է եւ Գերմանիա կերտելու որոշումէ տուած են՝ «աւցուկը մոռցուկ»ի օրէնքին համաձայն։

Առայժմ իրրեւ սկզբնաւորութիւն, Գերմանիային հարուածները պիտի ներածուին Ամերիկա, ծախքն ալ ամերիկեան կառավարութեան ճիտը։

Ժամանակին հայ աղջիկներն ալ արժանացած էին Ամերիկա հաբս երթալու բախտին, թէեւ բոլորովին տարբեր սակարկութիւնով։ Անոնք ոչ միայն ճամբու ծախքը իրենք պիտի վճարէին, այլեւ երկար սակարկութիւններէ վերջ, ամէրայի մը հարստութեան հաւասար դրամ պիտի ապահովէին

Վահան Յարութիւնեան

ԽՄԲ.— Մեր ողբացեալ բարեկամին մտերիմ ընկերէն Մ. Ներսէսեան (ատամնաբոյժ), որ տարիներով միասին ապրած է Քսանթիի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ անոր վերջին տագնապներու մասին.—

Ինքնօդնութեան զաւակն էր ինքն ալ։ Կանոնաւոր նախակրթարան մը անդամ չէր աւարտած, եւ սակայն, իր մայրենի լեզուէն զատ՝ որուն գրական գողտրիկ էջեր արտաբերած է, խորապէս կը տիրապետէր նաեւ Ֆրանսերէնին եւ իր մեղուաբուծական գեղեցիկ յօդուածները Ֆրանսական հանդէսներու մէջ սիրով հիւրընկալուած եւ շնորհաւորութիւններու ալ արժանացած էին։

Թրքահայերու մէջ ինքն է որ առաջին գիտական մեղուաբոյծը եղած է։ Իր ծննդավայրին՝ Մալկարայի մէջ է որ սկսած է գիտական ընթերցումներով խորապէս ուսումնասիրել մեղուներու կեանքը եւ ասիկա պարզապէս իր գեղապաշտ հոգիին յագուրդ տալու համար էր։

Երբ յունական մեղուաբուծական թերթերու մէջ թարգմանուեցան իր բազմաթիւ յօդուածները, անոնց չահեկան բովանդակութիւնը հելլէն կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւեց եւ իբր մասնագէտ մեղուաբոյծ՝ պաշտօնի կոչուեցաւ Քօմօթինիի մէջ եւ կազմակերպեց Թրակիոյ շրջանի մեղուաբուծութիւնը մինչեւ Պուլկարիոյդրաւումը։

Իբրեւ գաղթական Յունաստան գալէ վերջ, իր կեանքը եղաւ տատապանքի երկար շարք մը։

Մալկարայի հայութեան յայտնի բնատիպերէն էր։ Տուն, տեղ, հարստութիւն լքած՝ կը նետուէր Յունաստան, դրեթէ փճացած վիճակի մէջ։

Քսանթիի մէջ հիմնեց նոր դործ մը։ Սակայն, քանի մը տարի վերջ ձախողեցաւ եւ հարկադրուեցաւ հաչուեյարդարի ենթարկել ամէն ինչ։ Երբ անդին ուրիշներ փոքր հատուցումներով կը կարգադրէին իրենց պարտքը, ինքը՝ ամենավերջինէն փաթան անդամ վճարեց իր պահանջատէրերուն։ Շատ պարկեշտ էր։

Յետոյ կորնչուց իր միակ զաւակը, այն խեղճ եւ խոստմնալից Պերճը, որ ներկայիս պիտի ըլլար իր ընտանիքին նեցուկը։ (Կը թողու 90տարեկան մայր մը, նաեւ քոյրն ու կինը)։

Այս հարուածը սոսկալի էր։ Ուրիշ մէկը պիտի յուսահատէր, սակայն նոր կորովով գործի լծուեցաւ։ 60 տարիքը անցուցած էր արդէն, երբ իբր մեղուաբոյծ դիւղէ դիւղ կը թափառէր, կազմակերպելու համար իր սիրած դործը։

Պատերազմի տարիներուն ստիպուած եղաւ Ֆիլիքական ծանր աշխատանքի ենթարկել ինքզինքը։ Թրակիոյ գրաւումը վերջ տուած էր իր պաշտօնին եւ ինք հարկադրաբար կրկնապատկեց իր սեփական մեղուանոցի աշխատանքները։ Միակ ուրախութիւնը այն էր՝ որ հեծելանիւով կը կատարէր հեռաւոր դիւղերու իր ճամբորդութիւնը եւ օր մըն ալ Պուլկարները գրաւեցին զայն։ Ստիպուած էր յաճախ ոտքով ճամբորդել։ Մայրայեղ յոդնութիւնը պատճառ եղաւ որ սրունքի չղացաւով անկողին իյնայ։ Կը պատմէին ինծի այն դժոխայն անտանելի ցաւերը, որոնք ամիսներ տեւեցին եւ որոնց ուրիշ մէկը անկարելի էր, որ դիմանար։ Կամքի մեծ ուժով տարաւ բոլորը, մեծ յոյս ունէր որ բոլորովին պիտի առողջանար եւ Հայաստան մեկնելով իր մասնագէտի հմտութիւնը պիտի նուիրէր հայրենիքին։ Բայց, ահա ուրիշ բարդութիւններ եկան բոլորովին խախտելու իր ֆիլիքականը եւ օր մըն ալ անխուսափելին կատարուեցաւ։

Իր միակ փափաքն էր իր մեծ եղբօր ամբողջական դործը հրատարակուած տեսնել։ Նաեւ կ'ուղէր լայն չափով դրականութեան նուիրուիլ, ապա կայն, նիւթական հոդերը չէին թողուր որ մտամփոփումի ժամեր ունենար... Հայ մտաւորականի նոյն դժբախտ ճակատագիրը մեր դաղութներուն մէջ։

Ցրանսացի հեղինակի մը մեղուաբուծական երկարաչունչ մէկ դործը հայացուցած է, որ սակայն կը մնայ ձեռագիր վիճակի մէջ։ Իր գրական յօդուածները ցրուած են զանազան հայաթերթերու մէջ։

Ունէր թափանցող միտք մը եւ գիտէր խորանալ բոլոր խնդիրներու մէջ։

Քսանթիի եւ Քօմօթինիի Երիտասարդական Միութիւններուն չատ օգտակար եղած է իր չինիչ դասախօսութիւններով։

Ա՛հ դէ Վահան, նախկին պատերազմի հայ-ջինջ սարսափներէն ճողոպրեցար գերմարդկային ճիդերով, երբ անդին եղերական պայմաններու մէջ կը խողխողուէին հայրդ եւ անմոռանալի եղբայրդ (Արտաչէս Յարութիւնեան)։

Դո՛ւն որ մեր հաւաքոյթներուն մէջ՝ մագնիսական փորձերու առեն քու կամքդ կը պարտադրէիր ներկաներուն՝ ուղեցիր նաեւ յաղթել մահուան եւ երկու տարի անընդհատ մաքառեցար...։

Քու յիչատակդ միչտ թարմ պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ։

ՏՈՔԹ. Մ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՍՏԱՅԱՆՔ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ ռուսերէն անաստեղծութիւններ, Տիկին Մարթա Դաւթեանի, հայերէն թարգմանութեամբ։ Թէհրան, 1946։

FRUIT UNDER LEAVES (Պտուղ տերեւներու տակ)։ Գրեց Mihran H. Azhderian, (անդլերէն բանաստեղծութիւններ)։ Հասցէ 1806 Arthur Ave. Fresno, Cal. (U. S. A.)։

Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան մօտ՝ էլիզ-Այլէնտի քաւարանին չարչարանքներն ալ իրր յաւելուած...

ԱՑՆՈՂԻՍ՝ ԻՆՉՈՂԻՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԻՐԵՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

(ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԱՆՏԻՊ ՆՕԹԵՐԷՆ)

— «Կը յանդգնի՞ք պաշտպանել մարդիկ, որոնք արեան մէջ խեղդելին մեզ»։ Ուրիշ Հայեր եւս հաւաքուեցան իր չուրջը եւ անշուշտ, իրաւունք տուին իրեն։ Այդ օրերուն, ռուս զինուորներ իրենց սպանները կը ծեծէին ու կը սպաննէին նոյնիսկ։ Կացութիւնը լուրջ էր։ Բարեբախտաբար ճիշդ այդ վայրկեանին պահակ չրջող ռուս զինուորներու ուրիշ խմբակ մը միջամտեց ու բեմը փոխուեցաւ յանկարծ։ Հայերը սպրտեցան ու ռուս զինուորները, առանց խստութեան, ծերունիները առին ու տարին։

«Ճակատներու վրայ գտնուող ռուս զինուորներու ցրտումը ճակտին եռեւ գտնուող կայէրդրու-մի չրջաններուն մէջ բանակած Հայերու գործունէութեան գետին ստեղծեց դարձեալ։ Վտանգ կը նէութեան պետին ստեղծեց դարձեալ։ Վտանգ կը սպառնար նորէն Թուրք գիւղացիին, որ պիտի ենթարկուէր անմարդկային վերաբերումի։ Հայ թարկուէր անմարդկային վերաբերումի։ Հայ փնտրանին ու դեկավարութիւնը, ապահովութիւն կուտային թէ ոեւէ ապօրէն քննացքի մէջ պիտի չգտնուէին Հայ զինուորները, թէ պիտի աչխատին, ընդհակառակն, որ Թուրքերու եւ Հայերու միջեւ համաձայնութիւն մը գոյանայ։ Իրօք ալ, այդ պատրանքը ստեղծուած էր ամէն կողմ։ Ռուս զինուորներով լեցուած մղիչները սկսան պարպուիլ եւ մաքրուիլ։ Նոր զինուորները չեկան բնակիլ այլեւս այդ աղօթատեղիներուն մէջ։ Թուրք եւ Հայ քաղաքացի բնակչութենէն կազմուած յանձնախումբեր դործի լծուեցան, յայտարարելով թէ անկախութեան դատարաններու պիտի յանձնուին բոլոր անոնք, որոնք բարբարոս կերպով կը վերաբերին Թուրքերու հանդէպ։

«Աւելի ուշ երեւան եկաւ, թէ բոլոր այս երեւոյթները լոկ խաբկանք եւ ռազմավարութիւն էին, եւ թէ չարիքը ուշ չէր դարձեալ։ Քաղաքացիական կազմակերպութիւններու մէջ պարտականութիւն ստանձնող Թուրքերը, դիւերային պահակութենէ սկսան չղառնալ։ Երբ հարցում կ'ուղղուէր անոնց ճակատագրի մասին, պատասխանը կ'ըլլար կատարեալ լռութիւն։ Դաշտերու եւ արտերու մէջ աչխատելու դացող Թուրքեր եւս սկսան «կորսուիլ»։ Անկախութեան ատեանները անդամները, իրենց մորթէն վախնալով, չէին համարձակեր պատիժ սահմանել յանցապարտներուն։

«Թալանն ու ոճիրները սկսան բազմապատկուիլ։ Յունուարի եւ Փետրուարի միջեւ, էրզրումի ամէնէն աղնուական դէմքերէն Հաճի Պէքիր էֆէնտի սպանուեցաւ իր տան մէջ։ Ասոր վրայ, Զօր. Օտիչելիձէ հրաման տուաւ 3 օրուան ընթացքին գտնել ոճրագործը։ Բոլոր փնտռտուքները ապարդիւն մնացին սակայն։

Հայկական ուժերու հրամանատարները, այդ ուժերուն մէջ տիրող բացարձակ անկարգապահութեան պատճառաւ, ընդհ. հրամանատարին կողմէ պատժուեցան։

Հրամանատարը դիմեց հայ երեւելիներուն եւ բացատրեց Հայերու կողմէ գործուած բոլոր վարդապետութիւնները։ Արդարեւ, ինչպէս կը թուէինք քիչ անդին, հայ հրոսակները վայրենիօրէն յարձակում կը գործէին իսլամ բնակչութեան վրայ եւ արտերը ղրկուող Թուրքերը կը սպանէին։ Մինչդեռ, եթէ կ'ուղէին տիրող դիրք ստանալ քաղաքին մէջ, անհրաժեշտ էր որ արժանի ըլլային ասոր։ Գործուած չարիքը այնքան մեծ էր, որ կ'արատաւորէր Հայերուն անունը։

Հրամանատարը բացատրեց միաժամանակ, թէ պատերազմը տակաւին չէր վերջացած եւ Հաչտութեան Խորհրդաժողովը տակաւին այս հոդամասերը լքած չէր Հայերուն։ Անհրաժեշտ էր, ուրեմն, որ մինչ այդ ապացուցանեն իրենց օրինապահութիւնը եւ ուրիշներու իրաւունքներուն հանդէպ յարգանքը։ Առանց այս բոլորին, ոչ ոք պատրաստ էր Թուրքերու անհաչուելի ոճիրներուն դէմ մատնակից վրիժառութիւն մը։ Այսու հանդերձ, աւելցուցին անոնք, ամէն ճիդ պիտի փորձուի առաջքն առնելու համար նման դէպքերու, եւ թէ չատ մօտ ժամանակէն կիրարկութեան պիտի դրուին կարգ մը միջոցառումներ՝ արդարութեան հիմնան վրայ, պաշտպանելու համար բոլորին իրաւունքը։

Կրկնակի այս հաւատիքներէն ու խոստումներէն վերջ, սակայն, իմացանք թէ երզնկայի Թուրքերը՝ կը սպանուին Հայերու կողմէ։ Հրոսակներու գործը չէին այլեւս այս ջարդերը, որոնք կապմակերպուած էին քաղաքին բժիչկին եւ բանակին հետ կապ ունեցող մարդոց կողմէ։ Այս կոտորածներու մասին ինչ որ տեսանէք հոս, պատմուած են նոյն ինքն Ընդհ. Հրամանատար Օտիչելիձէի կողմէ, իր բերնով իսկ։ Ոճիրներու եւ չարդերու հեղինակ Հայերու անունները ճշդիւ չգիտնալով, պիտի չկարենամ իրենց անունները յիչել։

(20) (Շար.)

ֆրն: Նոյնպէս հեռաձայնը չէր բաներ: Կ'ըսուի թէ 30.000 տեղացի զինուորներ կը համախմբուին Հանոյի չուրջը: Քաղաքը մեկուսացուած է արդէն եւ ծանր դէպքերու կը սպասուի:

Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն, զօր. տը Լաթր թասիլիի ընդհ. հրամանատար պիտի նշանակուի Հնդկաչինի Ֆրանսական բանակին: Թոնքինէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանսական հանրապետութեան ներկայացուցիչը ծանրապէս վիրաւորուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՔԱԾՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ զարկ տալու համար, Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց յաւելուածական ուտեստ բաժնել զերմանահաններուն եւ ժողովուրդին, ձմրան ընթացքին: Միեւնոյն ատեն չատ մը մաքսային պաշտօնեաներ պիտի ղրկուին, որպէսզի հսկողութիւն կատարեն եւ ուտեստը Գերմանիա չփախցուի կամ սեւ չուկայով չծախուի:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԵՒ ԽՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը շարունակուին ամբողջ Իտալիոյ մէջ, երբեւ հետեւանք ուտեստի նեղութեան եւ դիւներու սղութեան: Սեւ Շուկայ մը պիտի անցընէ իտալացի ժողովուրդը: Հարաւ. Իտալիոյ մէջ ամբողջ չորքանիներ ջլատման դատապարտուած են, գործադուլներու հետեւանքով: Աղջի օր նոր խռովութիւններ ծագեցան հիւսիսային Իտալիոյ մէջ: Ֆիորենցայի մէջ կիները քարկոծեցին բաց չուկան եւ տապալեցին դիւղացիներուն ուտեստի կառքերը: Կառավարութիւնը կոչ մը ուղղեց խանութպաններուն, որպէսզի դադրեցնեն դիներու յաւելումը:

ՊՈԼՍՈՑ ՕՐԹՈՏՈՔՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Մաքսիմոս Ե. Չաղարութեան մասնաւած ըլլալով, Յունիսերիա պիտի երթայ Դեկտեմբեր 30ին: Եթէ դարման չգտնէ, պիտի հրաժարի: Տասներորդ դարէն ի վեր, երբ հերձուած տեղի ունեցաւ Հռոմի եկեղեցիին եւ Բիւզանդիոնի միջեւ, առաջին անգամ է որ Օրթոտոքս պատրիարք մը կը հեռանայ Պոլսոյ Աթոռէն:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ պրագիլեան դեսպանատան Բ. քարտուղարը ճաշարանէ մը դուրս հանուելով, փողոց նետուեցաւ եւ ձիւնակոյտի մը վրայ ինկաւ: Պրագիլեոյ դեսպանը խիստ բողոքագիր մը ուղղեց եւ եթէ դոհացում չստանայ, յարաբերութիւնները պիտի խզուին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃԸԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ դատավարութեան մասին հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, մինչեւ հիմա 24.365 ամբաստանեալներ դատուած են Ֆրանսայի, Նորվեկիոյ, Անգլիոյ, Զեխոսլավաքիոյ, Լեհաստանի եւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Մահուան դատապարտուած են 1482 հոգի, բանտարկութեան՝ 16.413, իսկ 6520 հոգի անպարտ արձակուած են:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ճունաստան, սահմանադրութիւնի դէպքերը քննելու համար, ինչպէս առաջարկած էր Մ. Նահանգներու պատուիրակը: Խորհրդային առաջարկը մերժուեցաւ: — Անգլիոյ արտաքին նախարարը Լոնտոն վերադառնալով, յայտարարեց թէ երբեք այսքան վատահ եղած չէր Միացեալ Ազգերու յաջողութեան մասին: Բայց խոստովանեցաւ թէ մեծ փորձը պիտի կատարուի Մոսկուայի մէջ, յառաջիկայ մարտին, զերմանական հարցին քննութեան առնեն:

ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ զաքական բանտարկեալներուն ընդհ. ներում չնորհելու համար կոչ մը ուղղած էր Անգլիոյ կաթոլիկ պաշտօնաթերթը: Այս կոչին ձայնակցեցան հռչակաւոր դրագէտը՝ Պէրնըրտ Շօ, երկու ծանօթ եկեղեցականներ եւ ուրիշ երեւելիներ:

31 ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐ երեւան հանուեցան Հիթլէրի եւ Եւա Պրաունի մտերմական կեանքի մասին, Գերմանիոյ ամերիկեան չրջանին մէջ: Պատկերները զունաւոր են եւ կը ներկայացնեն զարմանազան զուարճութիւններ Պերխթէսկատէնի մէջ, մերկամարմին լոգանքներ աւազաններու մէջ կամ ջրվէժներու տակ, սիրատենչ պատյտներ եւն.:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՓՐՈՒՍԻԱՆ Ե. Մխիթեան կըցուած ըլլալով, գերմանական անունները փոխուեցան եւ ընտրական չրջանակներ կազմուեցան հետեւեալ անուններով.— Կալինկրատ (Քէօնիկսպէրկ), Սովիէտսք (Թիլսիթ), Պրաունինգ (Ֆրիշհաֆ):

ՃՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Լամ կուսակցութեան Պիւէոնի մասնաճիւղը կոչ մը ուղղեց կղերին, երեսփոխաններուն եւ աշխատաւորներուն, թելադրելով որ «հաչութեան խաչակրութիւն մը» սկսին: Աթէնքի համալնավար կիներու ընկերակցութիւնն ալ յուշագիր մը ուղղեց Դամասկինոս արք.ի, խնդրելով գլուխն անցնիլ հաչոտութեան եւ ազգին փրկութեան խաչակրութեան մը:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԳԱՂԹԸ փութացնելու համար, նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէ թէ չատ մը չոգենաւեր պիտի տրամադրուին: Այդ տարագիրները, որոնց մէջ բազմաթիւ Հրեաներ կան, անցագիր ստացած են արդէն: Տրուած արտօնութեան չնորհիւ, այս տարի 39.000 տարագիրներ Մ. Նահանգները գացած պիտի ըլլային, բայց երկրին մէջ, մինչեւ 1946 հոկտ. 21 միայն 4167 հոգի [illegible]:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտք ունին երկար ատենէ ի վեր:

Կը խնդրենք մասնաւոր ուշադրութիւն չդարձնել եւ հաշիւները փակել միւնչեւ տարեգլուխ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հայագիտական կեդրոնին բացումը

Փարիզի Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց կեդրոնի բացումը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի 23 Դեկտ. ժամը 15ին, Salle de Géographie, 184 Bld. St. Germain: Բացման խօսք՝ Հայեբէն՝ Պ. Frederic Feydit կողմէ (ընդհ. քարտուղար եւ վարիչ): Հայկական մշակոյթի մասին դասախօսութիւն ֆրանսերէն լեզուով, վեր. Հ. Louis Mariès կողմէ, նախագահ, հայերէնի նախկին ուսուցիչ Institut Catholique: Սրահին չերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱ

Ձշմարտասօղ ծիծաղներ անունով, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԱՆԻ նոր հատորը, որ Ատափազարի հայ ինքնատիպ կեանքին, կենդանի եւ երգիծական պատմուածքներ կը պարունակէ: Ամէն Ատափազարցի պէտք է օրինակ մը ունենայ այս դիրքէն:

200 էջ 150 ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46, Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ բոլոր վրավաճառներուն:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտասարդաց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը իր առաջին երիտասարդական հանդիպումը (surprise Party) պիտի ունենայ 25 Դեկտեմբերին, ժամը 3ին 84 rue de Grenelle:

ԱԿՆՑԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԱԶԱՏԵԱՆ, Ծնեալ Թամկոչեան (մօր անունը Էլմաս, հօր անունը՝ Ճակոբ) կը փնտռէ հօրեղբայրը՝ Աղէքսանդր Թամկոչեանը, որ 1926ին Մարսէյլէն անցած է Պելճիքա: Տեղեկացնել Տիկին Ազատեանի, Bld. de Valon, Impasse Deux (Borèle), St. Antoine, Marseille:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալներ եւ ընտիր ճաշ:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՆԴԱՉԻՔ ՄԸ

ԱՐԱՇԱՆի, անդաստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի: Խմբագրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Ա. հատոր (216 էջ) 100 ֆրանք, Բ. հատոր (256 էջ) 150 ֆր., Գ. հատոր (160 էջ) 100 ֆր.: Երեքը միասին՝ 300 ֆրանք, մինչեւ Յունուար 31: Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են «ՀԱՅԿԱՁԵՆ»ի Ա. եւ Բ. հատորներէն (երկուքը միասին 80 ֆր.):

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը 12 Յունուար, Կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ֆրանսուա Քօփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou:

ՔՂԻԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընտանեկան երեկոյթը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, 20 rue Puits de Chavanne, նախկին Նաւագներու զօրանոցի (rue d'Aixի քով), առաջին յարկի սրահը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի Ս. Լուի մասնաճիւղի եւ կարող ուժերու, հայկական եւ եւրոպական պարեր Ս. Չէօրէչճեանի նուագախումբի կողմէ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՑՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳՐԻ հաւաքածոյ մը, 1923-1940, ընդամէնը 189 գիրք, ծախու է 12.000 ֆր.ի (100 տոլար): Դիմել «Յառաջ»ին կամ D. TCHITOUNY, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ԿԱՐԴԱՑԵՔ

ՋԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
Գ. ՏԻՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ
Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
կը յայտարարէ որ ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յարդելի յաճախորդները ամէն օր ժամը 9էն 10 եւ 6էն 7, իր Cabinetին մէջ, 21 rue Pierre Sémard Paris (9) (anciennement Rue Baudin, métro Cadet կամ Poissonière) եւ կամ ժամադրութեամբ: Tél.Tru. 29-39 (Բացի չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերէն):

MEUBLES MODERNES

60, Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. Քիւֆէլեանի կահ-կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Այս ծանուցումով ներկայացուղին մասնաւոր գեղչ:

ԶԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԴԻՇԵՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՔ ԱՆՑԸՆԵԼ
ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
31 rue d'Alexandrie Tél. GUT. 92-65

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր դիշերներուն համար կազմակերպած է հաճելի Ռեվէյոններ ճոխ ուտելիքներով եւ խմիչքներով:

ՍԻՆՃՕՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏ· ՄԵԾ GALA

Կաթողիկոսական նուիրակ՝ Արտաւազդ արք. Միւրմէեանի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբ մը ստանձնած է հովանաւորութիւնը հայկական սէնֆոնիք երաժշտութեան մեծ ցերեկոյթին որ տեղի պիտի ունենայ յունուար 26ի կիրակի օրը Salle Gaveauի մէջ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի ղեկավարութեամբ: Կեդր. յանձնախումբի դիւանը կը կազմեն Պ. Պ. Պալըճեան, վոխ նախագահ Թօսունեան՝ գանձապահ եւ Օր. Սրապեան քարտուղար:

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. ՔԼԻՓՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ· համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը 3-5

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԻՆԷՐՃԵԱՆի

Աչխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ չէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աչխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:
Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաչիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փաթփազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲ
GARO SARIAN
ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուագախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ:

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքներու, նշանուքներու, խնջոյքներու եւ հանդիսներու համար: Մասնաւոր գին: Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-ASSOPIAN, 17 Rue Dareau - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Ամրոյս. 10 Տոլ.

Mardi 24 Décembre 1946 Երեքշաբթի 24 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4887 — Նոր շրջան թիւ 526 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԱԿԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՅՆ ՄՈՒԹ ԽԱՂԵՐԸ

Երրորդ անգամ ըլլալով կը քրքրենք հարց մը, որ սերտ կապ ունի Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մեր գաղութներուն հետ : Եւ նորէն անգլեւսաքսոն թերթերն են որ կը պարզեն անոր զանազան ծալքերը :

Այսպէս, ամերիկեան ծանօթ գործակալութիւնը, «Խօշիէյթըտ Փրէս» , կը պատմէ թէ Թուրքիա լրջօրէն գործի ձեռնարկած է, համաձայնութիւն մը կնքելու համար արաբական պետութիւնները զայրանդնելէ Ա. Լէքսանտրէթի սանճաքը (նոր անունով՝ Հաթայ) : Անդարա բոլորովին փակուած կը նկատէ այս հարցը, մինչդեռ Սուրիոյ համար ոչ միայն արժանապատուութեան, այլեւ կեանքի տարածութեան խնդիր մըն է Սանճաքին վերստացումը :

Գաղտնիք չէ թէ Թուրքերը ի՛նչպէս տիրացան անոր, օգտուելով Ֆրանսայի տկարութենէն եւ Անգլիոյ մեղսակցութենէն : Իրրեւ թէ փոխադարձաբար պիտի օգնէին Դաշնակիցներուն, բայց լման չորս տարի անոնց քթին խնդացին, ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ :

Այս թանկագին պատառը հանդիստ մարսած ըլլարով, Անդարա այլեւս չուզեր որ եւ է խօսք լսել այդ մասին : Շատ չատ կը բարեհաճի դիւրութիւններ ընծայել հարեւան պետութեանց, օգտուելու համար Ալէքսանտրէթի նաւահանգիստէն :

Ուրեմն, եթէ այս խնդիրը մէկդի դնեն, ճամբան հարթուած պիտի ըլլայ Թուրքեւարաբական համաձայնութեան մը համար :

Թուրքերը այնքան կապուած են այս ծրագրին որ, վերջերս եռանդուն ճիգեր կը թափեն, զեղչ չահելու համար : Դեռ նոր Անդրյորդանանէն վերադարձաւ արտաքին գործերու նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը, ճէմալ Էրքին, որ միեւնոյն ատեն պաշտօն ստացած էր Անգարա հրաւիրելու Ապտուլլահ թագաւորը :

Վերջին լուրերու համաձայն, էմիր Ապտուլլահ ընդունած է հրաւէրը : Թուրքերը այս առթիւ անոր բարեխօսութեան պիտի դիմեն, որպէսզի համոզէ Սուրիան եւ Արաբական Դաշնակցութիւնը, միանգամ ընդ միշտ հրաժարելու համար Սանճաքէն :

Ի՞նչ կը թելադրէ Թուրքական ծրագիրը :

Սերտ համաձայնութիւն եւ գործակցութիւն— ոչ թէ դինակցութիւն — հաստատել Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի, Անդրյորդանանի , Պաղեստինի, Սէուտ Արաբիոյ, Եգիպտոսի, Իրանի եւ Աֆղանիստանի միջեւ :

Ուրեմն ճակատ Մ. Միութեան դէմ, ինչպէս պատերազմէն առաջ, երբ կը փորձէին պալքանեան խմբակցութիւն մը կազմել :

Ամերիկեան գործակալութեան քաղած տեղեկութեանց համաձայն, այս անգամուան ձեռնարկը Մոսկուայի դէմ ուղղուած չէ :

Ընդհակառակն, «Թուրքիա սիրով պիտի ողջունէ Մ. Միութեան մասնակցութիւնը Միջին Արեւելքի իսլամական աղգերու այս միութեան մէջ : Միայն մէկ միլիոն Թուրք զինուորներ դրօշի տակ պահելու տնտեսական ճնշումը բաւական է որ Թուրքիա մղուի իր բոլոր ճիգերը լարելու, որպէս զի Ռուսիա չահագրգռուի այս հարցով» :

Կարելի՞ է հաւատալ թէ Մոսկուա պիտի ուղէր խրախուսել այսպիսի արկածախնդրութիւն մը : Մանաւանդ որ, այդ իսլամական միութեան եռին կեցած է Մեծն Բրիտանիա :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Մ. Միութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի ան ցուդարձին :

Գալով բուն չահակիցներուն, դեռ վերջերս հրատարակեր էինք ականաւոր արաբ գրագէտի մը, Թահա Հիւսէյնի մերկացումները՝ Թրքական խաղերուն դէմ : Եզրակացութիւնը.— «Մեր բարիքին համար իսկ, պէտք չէ դաշինք կնքել Թուրքերուն հետ» : Եթէ հարկ ըլլայ, պիտի կ'ըլլայ «իբրեւ տէր, ոչ թէ իբրեւ ծառայ եւ հետեւակ» :

Եւ այս ձայնը կը հնչէր Եգիպտոսէն :

Ցաջորդով՝ ակնարկ մը եւս, աւելի լուսաբանելու համար խնդիրը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Նորագիր մը դողցայ «Ցառաջ»էն , ոչ թէ ա-նոր աշխատակցի գլխուն եկած «տաք կամ պաղ» դէպքի մը համար, այլ իսկապէս սա զարհուրելի պաղին առթիւ, որ մեզ չաթաթէ ի վեր ըլատեր է ամէն բան :

Պաղ էր արդէն բարոյական չրջապատը : Պաղեր են բարեկամութիւնները : Պաղեր են չատ մը մտերմութիւններ : Պաղ են գործերը : Բացի հանդէսներու «ջերմ», «տաքուկ», «խանդավառ» եւն. եւն. մթնոլորտէն, չատ բաներ պաղած են առենէ մը ի վեր :

Ասիկա չէր բաւեր, առ քեզի ղերոյէն վար 10-12 աստիճան ցուրտ մը ղոր ոչ մէկ հանդէսի ջերմութիւն կրնայ հալեցնել :

Ժամանակին սրտառուչ կռիւներ կը հրատարակուէին, երբ այսպիսի ձմեռներ կը ծանրացնէին բազմանդամ եւ կարօտ ընտանիքներու վիճակը : Հիմա սիրտերն ալ պաղած են եւ ղրամը կուտան , օգնութիւնը կ'ընեն երբ պարը կամ չամփանեան տաքցնէ զիրենք :

Մինչ ածուխի պայքարը կը չարունակուի մի-ջազգային ճակատի վրայ, հազարաւոր ընտանիքներ զրկուած են անոր... սեւ երեսէն անգամ :

Տակաւին ի՛նչ տագնապներ այս չարաչուք պատճէն երեսէն : Երանի՛ անոնց ալ կարելի ըլլար դարման մը գտնել, եթէ ոչ չամփանեայով, գոնէ ժողովներու տաք վիճաբանութիւններով : Պաշտօնական թէչյասեղաններու սառնամանիքը, սակայն ի՞նչպէս տաքցնել տասը կամ տասնըհինգ հոգիով, հակառակ օրակարգի հարցերու հրատապ հանդամանքին :

Սառեր են ձեռքերը սա խեղճ բանուորին : Մեքենան ըմբոստացեր է եւ հանդիստ նստած՝ չի չարժիր :

Ի՞նչպէս տաքցնել մէկն ու միւսը : Խոստում մը մէկուն, երրորդին չիշ մը դինի եւ կաթիլ մը իւղ միւսին կը յաղթեն սառին :

Բայց ի՞նչպէս եւ ի՞նչով հալեցնել, այն սառը որ քարի պէս նստած է «յառաջդիմական» միտքերու եւ սիրտերու մէջ :

ՍՕՍԻ

Տեղեկութիւններ Հայաստան գացողներու մասին

«Սովետական Հայաստան » ամսագրի 1946 Օգոստոս - Սեպտեմբերի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

*Իրանէն Օգոստոս 1էն մինչեւ Սեպտ. 15 ներգաղթած են 2760 ընտանիք, բաղկացած 15.114 անձէ : Պուլկարիայէն՝ 795 ընտանիք, 3211 անձ : Ռումանիայէն՝ **517** ընտանիք , **1736** անձ : Յունաստանէն՝ 815 ընտանիք, 2587 անձ : Սուրիա-Լիբանանէն՝ 206 ընտանիք՝ 1029 անձ : Ընդամէնը 7300 ընտանիք, 34.000 անձ :*

Բոլոր ներգաղթողները տեղաւորուած են քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ իրենց համար յատկացուած բնակարաններուն մէջ : Շատեր ուզելով իրենց սեփական բնակարաններն ունենալ, առած են հողեր եւ կառավարութեան նիւթական լայն օժանդակութեան շնորհիւ, ձեռնարկած են բնակարաններու կառուցման :

Այս ներգաղթողներէն անոնք որ աշխատանքի ընդունակ են, 14.300 հոգի, արդէն կ'աշխատին Հայաստանի քաղաքներուն ու չրջաններուն մէջ, իբրեւ բանուոր, արհեստաւոր, ուսուցիչ, մտաւորական եւն. :

*ՄՄԲ.— Ներգաղթը շարունակուեցաւ մինչեւ հոկտեմբեր, այնպէս որ վերի թիւերը պակասաւոր են : Վերադարձողներուն թիւը շատոնց անցած է **50.000**ը, ինչպէս հաղորդեց Մոսկուայի Ֆրանսական Լրատուական Գրասենեակը :*

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ դիմադրական ճակատին ներկայացուցիչներէն Զիֆ յայտարարեց թէ 20.000 մարդուած ռազմիկներ պատրաստ են կռուելու, յանուն ազատութեան : Շատ չանցած 50.000ի պիտի բարձրանայ անոնց թիւը» : Պ. Զիֆ հեղինակն է դրքի մը, «Պաղեստինի յափշտակումը», որ մեծ աղմուկ հանեց Մ. Նահանգներուն մէջ :

«ՆՈՒՄԱՆՏԻ», Ֆրանսայի ամէնէն չքեղ նաւը որ բազմաթիւ արկածներ անցուց պատերազմի չրջանին, եւ որուն չինութիւնը վեց տարի տեւած էր, պիտի քանդուի ճօթը ամիսէն : Ջրգիւնքը պիտի ձգայ 40.000 թոն երկաթ :

ՄԱՐՇԱԼՆԵՐՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը հեւ ի հեւ կը քննէ ելմտական նախարարին ծրագիրը, որ խիստ խնայողութիւններ եւ կրճատումներ կը թելադրէ : Նախարարը, Պ. Անտրէ Թիլիփ, այս առթիւ ազդարարեց թէ 50 հազար պետական պաշտօնեաներու արձակումր պարզապէս սկզբնաւորութիւն մըն է : Պարենաւորման նախարարութիւնը ջնջուելով, կապուած է ազգ. տնտեսութեան նախարարութեան հետ, իսկ տեղեկատու նախարարութիւնը՝ վարչապետական դիւանին հետ : Նախարարը այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Ֆրանսան չատ հետ մնացած է ելմտական բարենորոգման տեսակէտով :

Բաւական տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ծրագրին չուրջը, մանաւանդ որ անոր գործադրութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ դիւներու յաւերման, ինչպէս դրած էինք կիրակի օր : Ամէնէն սուր դիտողութիւնները ըրաւ համայնավար ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլո, միեւնոյն ատեն հարկային բարեկարգութեան ծրագիր մը ներկայացնելով : Փաստերով հաստատեց թէ հազարաւոր պետական պաշտօնեաներ նպատակի չեն ծառայեր, թէ սրճարաններու մէջ հաստատուած ձայնագիրներու տուրքէն գանձուած է ... 57 Ֆրանք եւն. :

Վիճաբանութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ չափէն աւելի քաղաքացիներ նոր գործեր, խանութներ բանալ եւ առեւտուր ընել կ'ուզեն, բայց չատ քիչեր մտքէ կ'անցընեն արհեստանոցներ կամ գործարաններ բանալ, օգտակար բաներ չինելու համար :

Ազգ. ժողովը երէկ լրացուց 1947ի առաջին եռամսեակի նախահաշիւին քննութիւնը : Այսօր, երեքշաբթի, պիտի կատարուի Հանրապետութեան Նորհուրդին բացումը : Այս երրորդ ժողովը պիտի բաղկանայ 315 անդամներէ, բայց ընտրուած կամ նշանակուած են միայն 272ը : Իր դումարումով կր սկսի Դ. Հանրապետութեան սահմանադրութեան գործադրութիւնը : Պիտի նախագահէ երիցագոյն անդամը, Փիլ Կասէ, 81 տարեկան, արմատական անդամ Հանգուցեալ Ժերակոյտին որուն վերջին նիստը տեղի ունեցաւ 1940 Մայիս 20ին :

Հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի յունուար 16ին, երկու ժողովներուն համագումար նիստին մէջ :

Ներքին կրիւներ Հնդկաչինի մէջ

Տեղական թերթերը վրդովիչ մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Հնդկաչինի մասին, ուր բնիկները զլուխ վերցուցած՝ կը կռուին ֆրանսական զօրքին դէմ (մեծ մասով Ստար Լեգէոնի զինուորներ) : Գլխաւոր կռիւը կը մղուի Այնամի Հանոյ քաղաքին մէջ : Մայրաքաղաքին գլխաւոր պողոտաները անճանաչելի դարձած են պատնէշներով եւ խրամներով : Վերջին հեռագիրներու համաձայն, հրացանակռիւներու եւ զնդացիրներու, ինչպէս եւ ֆրանսական զրահապատ կառքերու ձայները կը լսուին ամէն կողմ եւ երկինքը կարմրած է հրկիզեալ տուներու բոցերէն : Ֆրանսական զօրքը մեծ կորուստներ կրելով յառաջ կը խաղայ երկու ճակատներու վրայ, բայց կորնչուցած է պահակազօրք մը, ինչպէս կը հաղորդէ ընդհ. սպայակոյտը : Նոյն դէկոյցին համաձայն ֆրանսական զօրամաս մը խիղախելով տանիքներէն արձակուած կրակին դէմ, ետ առած է Հանոյի հիւանդանոցը : Թուրանի մէջ ֆրանսական պահակազօրքը յանկարծ յարձակում կրեց չաթաթ առտու : Կատաղի կռիւներէ վերջ, որոնք ծայր կորուստներ պատճառեցին երկու կողմերուն ալ, Ֆրանսացիները կրցան պահել օդակայանը եւ մաքրել շրջակաները :

Հաղորդակցութիւնները խզուած են զանազան քաղաքներու միջեւ : Աննամի մայրաքաղաքին մէջ Ֆրանսական հպատակները թաքստոցներու մէջ ապաստանած են : Ցայտնի չէ թէ տեղացիները ո՛րքան զինուոր ունին : Ֆրանսական կառավարութեան հետ կնքուած համաձայնութեամբ միայն տասը հազար կրնան ունենալ, բայց կը կարծուի թէ չատ աւելի է :

Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսացիները զրաւած են կառավարական չէնքը եւ թէ նախագահը փախած է :

Գաղթային նախարարը, Պ. Մութէ, օդանաւով պիտի մեկնէր չաթաթ օր, բայց թանձր մշուշի մը հետեւանքով ստիպուեցաւ կիրակի օր ճամբայ ելլել : Ազգ. ժողովին մէջ հարցումներ եղան Հնդկաչինի կացութեան մասին, բայց նախարարը խնդրեց երկու չաթաթ սպասել, որպէսզի կարենայ տեղին վրայ ուսումնասիրել ամէն բան : Այսաթաթիւ յայտարարեց թէ ոչ Ֆրանսայի պատմական իրաւունքներէն պիտի հրաժարին, ոչ ալ բռնութեան պիտի դիմեն : Նախարարը կ'ուզէ նանգին ալ հանդիպիլ, խորհրդակցելու համար Զինաստանի նախագահին՝ Զանկայ Չէքի հետ :

Թերթերը հակասական կարծիքներ կը յայտնեն բուն կացութեան մասին : Ազակողմեան մամուլը չատ ծանր կը ցուցնէ կացութիւնը, հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԽԱՐԱՒՈՒԹԻՒՆ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Ցառագի»)

Թերեւս կ'անդիմանաք, թէ ամէն տարի, Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսներուն՝ Թուրքիոյ մեծափարթամ կուսակցութիւնը, «Հալք», պարտականութիւն կը նկատէ իր մասնաճիւղերուն մէջ սարքել «ընտանեկան» ղրոյցներ: Ղեկավար եւ հօտ, կուգան քով քովի, իրենց սիրտը բանալու, մէկզմէկու բակերակ չօշափելու եւ համարաւոռութիւնը կատարելու համար տարուան մը ընթացքին իրադործուած աշխատանքներուն:

Աւանդական նոյն սովորութեամբ, երկու յաջորդական համաժողովները տեղի ունեցած են Իզմին Իօնիւի եւ Առնավուտքէօյի (Վոսիոր) մէջ, ուր խաւտուտիկ բանախօսներ, պատասխանատու եւ անպատասխանատու, բուռն կերպով քննադատած են կուսակցութիւնը՝ անոր տնավարի դործունէութեան պատճառով:

Շահեկան բաներ կ'ըսեն:

Պէչիկթաշէն ներկայացուցիչ մը, Իզմէթ Պայքան, խօսք առնելով Նոյեմբեր 17ի համադումարի ընթացքին, հետեւեալ տրտունջները ներկայացուցած է.

— « Երբեմ չեմ կրնար հաւատալ, թէ օրուան իշխանաւորութեան տէր կուսակցութիւնը անհատական օժանդակութիւններու պէտք ունենայ: Հալէի ռեւէ կուսակից, իր անհատական հարստութենէն աւելի պէտք է վստահի իր մտքի ուժին եւ բարոյական առաքինութիւններուն: Իրենց անձնական բարեկեցութիւնը ազդեցութեան միջոց ծառայեցնողներ՝ ո՛չ թէ օգուտ, այլ վնաս կը պատճառեն Կուսակցութեան: Իրենց համար փայլուն դիրք եւ աթոռ ապահովելէ վերջ Հալէի մէջ, այսպիսիները կթան կով կը դարձնեն ժողովուրդը եւ հանրային հաստատութիւնները: Ե՛ս ալ եթէ **500,000** ոսկի կարենամ իւրացնել պաշտօնիս կամ դիրքիս բերումով, ի վիճակի կը դառնամ բանի մը հազարը նուիրելու Կուսակցութեան, եւ խիղճս հանդարտեցնելու: Պէտք չէ երբեմ մոռնալ, թէ հակառակորդ կուսակցութիւնը օրէ օր կ'ուռճանայ, եւ կրնայ պատահիլ՝ որ վաղը միւս օր, արշաւի լծուի մեր կողմին: Ահա թէ ինչո՛ւ, հարստութենէ աւելի՝ մտքի եւ կորովի պէտք ունիմ»: (*Թասվիր*, 18 Նոյ. 1946):

*Ցայտնի է, թէ որո՛ւ ուղղուած է սլաքը: Ամբողջ քսան տարի, նախկին վարչապետ Սարաճօղլուէն եւ ելմտական գործակալ Ֆուատ Աղրալըէն մինչեւ մեր օրերու չնորհազուրկ Մենաշնորհներու Գործակալը՝ Սուաթ Հայրի Իւրկիւփլիւ, կեղեքեցին ժողովուրդը եւ հանրային հաստատութիւնները, իրենց դրպանները պարարտացնելու համար: Ու երեւակայեցէք, որ ասոնք դլխաւոր դէմքերն են: Մի՛ւսները նուազ ընչաքաղց չեն: Իւրաքանչիւրը ի՛ր աթոռին վրայ, իր գոյնզգոյն արբանեակներով, հարստութիւն դիզելու հետամուտ է: Ամբողջ հինդ տարի, Սերթիչներու օրկանը, «Թան», քովնտի ակնարկութիւններով թէ հրապարակային մեղադրանքներով պահանջեց կառավարութենէն՝ հաշուետուութեան հրաւիրել հարիւրաւոր պաշտօնատարներ, հարցնելու համար թէ ուրկէ՞ ձեռք ձգեցին ներկայի իրենց փայլուն վիճակը՝ երբ յայտնի է թէ հօրենական ո՛չ մէկ ժառանդ ունէին, ու գործավարութեան իրենց պաշտօնը ձեռնտու չէր այսքան չոչղողուն բարեկեցութեան տիրանալու: Անցեալ տարի, ու 1946ի սկիզբը, նախկին վարչապետ Սարաճօղլու, լրագրողներու հետ իր տեսակցութեան ընթացքին զդացուց քանիցս, թէ պետութիւնը միջոցներ կը խորհի « ճշդելու հաւմար աղբիւրը զանազաններու հարստութեան», եւ սակայն ձայն ծպտուն չհմացանք մինչեւ այսօր: Վրայ հասան կուսակցական հակամարտութեանց յուշեալ օրերը, ու խնդիրը դարձաւ բարձի թողի:

Աւարառութիւնը կը չարունակուի, անշուշտ, այսօր եւս: Բայց վայրկեանը ձեռնտու չէ՝ կիրքեր հրահրելու: Դեմոկրատները տեղեակ են բոլոր մանրամասնութիւններուն, բայց անոնք եւս խոհեմութիւն կը նկատեն լռել առայժմ, սպասելով լաւագոյն օրերու: Ո՛չ ոք կը խորհի դարման մը դտնել համատարած թշուառութեան, որուն մատնուած է ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղացի զանգուածը:

Էմինէօնիւի համադումարին մէջ, «հաւատաւոր» կուսակցական մը կը հալի այս դղայուն կէտին.

— Ես կը հաւատամ, թէ կուսակցութիւնը դաւանանք մըն է: Բայց ի՞նչ ցաւ՝ որ մեզի համար հասարակ զրպդում դարձած է այսօր: Ընդդիմադիրները կորո՛վ կը դնեն իրենց աշխատանքներուն մէջ, մինչ մենք՝ կը տապլտկինք անստուգութեան եւ եսասիրական ցոնիմ պայքարներու մէջ: Երկրին կացութիւնը, իր բովանդակ խեղճութեամբ՝ մեր աչքերուն առջեւ է: կարելի է չօշափել ցաւը: Շողշողուն բառերը չեն բաւեր փրկելու կացութիւնը: Կուսակցութի՛ւնը դեկավարողներ, իրենց անձնական շահերը միայն կը ներկայացնեն»: (*Թասվիր*, 20 Նոյմ. 1946):

Ահա՛ եւ երրորդ մը, որ կ'ամբողջացնէ ողբերդութեան չրջադիծը.

— « Գիւղացին հացէ կը վազէ՝ խոփն ու աքորը ձգած: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, ո՛չ միայն գործիք չեմ տար, այլեւ պատճառ կը հանդիսանամ, որ սատկին իր եզները՝ անօթութենէ: Ոչխարներու հօտի պէս՝ իշմիր, Անգարա եւ Իսթանպուլ կը խուժեն: Մէկ կողմէ արտերը կը պարպուին աշխատող ձեռքերէ, միւս կողմէ հացի քաղաքները կը խըճողուին: Ու, տնտեսական եւ ընկերային ամբողջ կարգուսարք մը տակնուվրայ կ'ըլլայ: Ընկերա՛ծ, բանանք մեր աչքերը, ու չօրօրուինք շողշողուն նախադասութիւններով: Ժողովուրդը հարց կուտայ՝ թէ ֆաթի՞ ղրուշի իջաւ հացին ֆիյօն: Գահավէժ կը սուրանա՛ք. ժամը **12**ն է»: (*Թասվիր*, 18 Նոյմ. 1946):

Ի՞նչ բանի կը պարտինք ինքնադատապարտութեան այս չքեղ ցուցադրութիւնը: Կ'ենթադրենք, թէ վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին կեղրոնը հրահանգած է զեղումներուն աչք խլել, ու թողել որ դառնացողները պարպուին: Այսքան թոյլտուութիւն, սլիտի խափանէ այլ չարիքներ: Առանայի ու Հաթայի (Իսքէնտէրուն) մէջ, խուռնեռամ Դեմոկրատներու կողմէ անցան, Իզմիրի մէջ եւս « Հալք »ը կը տատանի: Բաղմութեամբ կը նաւեն դէպի հանդիպակաց եղերք, ուր մենաշնորհութեան քամին չատ աւելի մեղմ է···: Կառավարութեան կը մնայ, ուրեմն, անուարդելը թոյլ բռնել, կեցնել սլաքը՝ « 12ի վրայ » ···:

ԱՐՄԻՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Երիտասարդ գրողներ

(Հատուած խորհրդային թերթերէն)

1941ի սկիզբները, երբ նոր էր տպուած իմ «Անահիտ» վէպը, որ 1936ին լոյս տեսած «Զգերուած օրէնք» գրքի երկրորդ վերամշակուած հրատարակութիւնն էր, կը պատրաստուէի տպագրութեան յանձնել պատմուածքներուս ժողովածոն: Սկսաւ հայրենական մեծ պատերազմը, ընդհատելով գրական աշխատանքներս՝ մտայ կարմիր բանակի չարքերը եւ չորսուկէս տարուան ընթացքին կարդ մը ճակատամարտներու մասնակցեցայ, ուր ականատես եղայ շատ մը բաներու, հանդիպեցայ շատ ու շատ փորձութիւններու:

Այժմ վերադարձած եմ ստեղծադործ աշխատանքի: Հրատարակութեան եմ յանձնած »Հայր եւ Որդի» խորագրով վիպակներու, պատմուածքներու, ւսանդալէպերու ժողովածոն: Ժողովածոյին մէջ զետեղուած երկերու նիւթը բաղմազան է: Այդտեղ ամեւաբնդարձակ վիպակը կ'ընդդրկէ հայրենական պատերազմին մէկ չրջանը: Բազմաթիւ հայ ռազմիկներ կային մեր առանձին զօրամասերուն մէջ: Ահա այդ տեսակ ռազմիկի մը կեանքն է պատկերացուած այդ վիպակին մէջ: Հերոսը՝ Սուրէն Նահապետեան, հանդէս կուգայ իբրեւ հայ ժողովուրդի լաւագոյն աւանդներու արտայայտիչ: Ժողովածոյին մէջկարեւոր մաս մը տրուածէ ւսանդալէպերու բաժին: Ես մասնաւոր կարեւորութիւն կուտամ այդ բաժնին մէջ զետեղուած երկերուն, որովհետեւ, անոնք գաղափար կուտան, թէ ես ինչպէս կ'ըմբռնեմ ժողովրդական բանահիւսութիւնը եւ ինչպէս կը մշակեմ զայն: Պէտք է ըսեմ, որ բանահիւսութեան սովորական մշակումը զիս չի գոհացներ, ես առնելով միայն աւտղէը, բոլորովին նոր գոյն ու կերպարանք կուտայ նիւթին: Այդպէս է իմ «Անառուն աղջիկը», որ այդ բաժնին ամենաընդարձակ գործն է:

Այդ երկրին մէջ զիս յատկապէս էր մարդուն անսահման ձգտումը՝ դէպի բարձրը, դէպի կատարեալը, դէպի ճշմարտութիւնը: Թէ որքան յաջողած եմ տալ բանահիւսութեան այդ տդին, այդ մասին կը դատէ անաչառ ընթերցողը, երբ երկը հրապարակ ելլէ: Ես առանձին հաճոյքով եմ աշխատած այս ժողովածոյին վրայ, որովհետեւ անկա ընթերցող հասարակութեան գաղափար կուտայ՝ ցարդ իմ ստեղծած փոքրածաւալ երկերու մասին:

Հայրենական պատերազմի բոցերուն մէջ ծնաւ իմ միւս երկի, նոր վէպի նիւթը: Ես այդ երկը անուաներ եմ «Արարատ»: Անոր առանձին դըրուագները ուղեղիս մէջ սաղմնաւորուեցան պատերազմի առաջին իսկ օրերուն, երբ եղբայրներս, հարազատներս ու դրչի ընկերներս ճամբու կը դնէի դէպի ռազմաճակատ, վերջն ալ ես հետեւեցայ անոնց: Այդ վէպին էջերը դրած եմ խրամատներու, չոգեկառքերու մէջ, զինուորներուն հետ ճակատ գացած միջոցիս եւ կամ դաշտային հիւանդանոցներու մէջ:

Այդ բոլոր առանձին էջերը, տպաւորութիւնները սկսայ կարդի դնել 1945 Մայիս 9էն սկսեալ, երբ որոտացին յաղթանակի ողջոյնները: Այժմ բոլոր եռանդով նուիրուած եմ այդ վէպի աշխատանքներուն: Վէպը պիտի պատկերացնէ հայ մարտիկներու ռազմաճակատային կեանքը եւ թիկունքը աշխատողներուն գործերը: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը, ինչպէս ամբողջ աշխարհի ժողովուրդներուն, նոյնպէս եւ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ՝ աննախընթաց իրադարձութիւն էր: Շրջան մըն էր այդ, երբ մեր ժողովուրդի գոյութեան խնդիրը դրուած էր պատմութեան նժարին մէջ: Մարդոց հոդին լեցուն էր ծանր ու բարդ ապրումներով: Իմ նպատակս է տալ մեր ժողովուրդի այդ չրջանի կեանքի հիմնական պատկերը:

Կոմիտասեան հանգերգ
Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Ցառագ). — *Դիւրին չեղաւ ճամբայ բանալ խուռներամ ժողովուրդին մէջէն որ եկած էր լեցնելու նախկին իտալական ընդարձակ թատրոնը, սրահին պարունակութեան կրկնապատիկ թիւով: Անդամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ժողովուրդը իսկապէս ծարաւի է մայրենի երգին եւ դիտէ դնահատել վաստակը բարեխիղճ դեկավարներու: Երբ դեկավար մը կրցած է վստահութիւն ներչնչել, ժողովուրդը միչտ խանդավառ է անոր անձին եւ թէ վարած խումբին հանդէպ: Դեկավարի մը չնորհն ու ճարտարութիւնը ամենէն աւելի երեւան կուգան այն ատեն, երբ կը դտնուի տակաւին թերավարժ խումբի մը դլուխը: Այս եղաւ առաջին տպաւորութիւնս:*

Ինչպէս միտքս չանցնիր վէճի տակ դնել Սարդիսեանի դեկավարութեան արժանիքը, նոյնպէս աւելորդ կը սեպեմ դովեստներ հիւսել: Եւ ինչ որ պիտի ըսեմ երգեցողութիւններուն մէջ մէկ երկու տեղ նչմարուած թուլացումներու մասին, որոնք դրեթէ աննչմար կամ անվնաս անցան, պէտք չէ համարել քննադատութիւն մը, նկատելով որ արդէն չատ բծախնդիր է ինքը եւ այդ թերիները չէին կրնար վրիպած ըլլալ իր աչքէն: Մեղի այնպէս թուեցաւ սակայն որ այդ ներելի թուլացումներէն ալ կրնար խուսափիլ, եթէ ուղէր միայն իր խումբին կարողութեան սահմանէն անդին չանցնիլ եւ կարմել աւելի դիւրամարս յայտադիր մը: Իր ինքնավստահութիւնը թոյլ տուած էր իրեն կազմել ճոխ ու փարթամ յայտադիր մը, դրեթէ ամբողջութեամբ բաղկացած խմբերգներէ, 3էն 6 ձայնով, երբեմն երկու սեռերը անջատաբար քառաձայն: Կը հասկնամ որ ուղած ըլլայ մէկ կողմէն իր անձնական վարպետին առաւելադոյն չարժանքը ընծայել, անոր ծննդեան 75երորդ տարելիցին առթիւ ու մէւս կողմէն կչտացնող խնջոյք մը հրամցընել իր ունկնդիրներուն: Բայց պարզ է որ իր ծանօթ պահանջկոտութիւնը չէր կրնար լիովին գոհացում տտանալ նորափետուր խումբէ մը:

Այս եղաւ իմ երկրորդ տպաւորութիւնը:

Ֆրանսական ռատիօի երգչախումբին դեկավարը որ չատ ոգեւորուած կ'երեւայ մեր ժողովրդական երգերով եւ որ ներկայ եղեր է «Արմենիա»ի վերջին զոյգ փորձերուն, կ'ըսէր թէ չատ աւելի չայող էր խումբը այդ փորձերուն մէջ, եւ համերգի պահուն նչմարուած volumeի տկարութիւնը կամ քանի մը անցքերու մէջ երեւան եկած հաւասարակչռութեան պակասը կը վերագրէր բեմին հսկայական տարածութեան, թատրոնի չատուկ իր կառուցուածքով աննպաստ՝ սկսնակ խումբի մը համար որ կ'երդէ առանց դոյզն նուազարանի օդնութեան: Արձանագրելով այս հեղինակաւոր կարծիքը, ըսենք թէ խումբը պատուով դուրս եկաւ ընդհանրապէս եւ բոլոր կտորներուն մէջ արժանացաւ խանդավառ ծափերու:

Կարեւոր տեղ մը տրուած էր եկեղեցական երաժշտութեան: Անտիպ կտորներ չայողապէս կապուած իրարու միջանկեալ մեներգներու չղթայով: Երկարաչունչ ամբողջութեան մը տպաւորութիւնը

եթէ երկու խօսքով ըսեմ «Արարատ» վէպի նիւթը, ան հայ ժողովուրդի բոլորանուէր մասնակցութիւնն է հայրենական մեծ պատերազմին, մնացածը ընթերցողը ինքը կ'իմանայ, երբ հրատարակուի վէպը, որ կը յուսամ տպագրութեան չանձնել, մինչեւ այս տարուան վերջը:

«Արարատ» վէպին վերջ, նախնական ծրագրիս համաձայն, պիտի ձեռնարկեմ ուրիշ ընդարձակ վէպի մը, որուն նիւթերը չատունց հաւաքուած՝ սկսած էի գրել պատերազմէն առաջ: Այդ վէպին նիւթը կ'ընդդրկէ հայ ժողովուրդի այն մեծ ողբերդութիւնը, որուն ան ենթարկուեցաւ 1914 — 18ի պատերազմի ընթացքին եւ անկէց վերջ չարունակուող տառապալից ժամանակաչրջանին՝ մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը: Այս ամբողջ մտքիս միչտ իմ ուշադրութեանս կեդրոնական առարկան է դարձած: Մեր սերունդը պարտական է մեր միլիոնաւոր անմեղ զոհերուն առջեւ, պարտական է հայ ժողովուրդի հերոսական դաւակներուն առջեւ, որոնք սրբազան նահատակներ եղան հայրենիքի ազատութեան սրբազան սեղանին: Եւ եթէ մեր սերունդը չտայ այդ բանը մեր ժողովուրդին, յետագայ սերունդներու գրողներուն համար չատ դժուար կ'ըլլայ, անոնք ստիպուած պիտի ըլլան ուսումնասիրել «արխիւ»ները, իսկ ինձի հասակակից դրական սերունդը եւ ես՝ անձամբ տեսած ենք այդ ողբերդութիւնը եւ չատ բան կըրնանք վերարտադրել իբրեւ ականատես: Ես կ'ուզեմ այդ պարտքը հատուցանել իմ ժողովուրդին: Վէպը պիտի ըլլայ երկու հատոր եւ եթէ ուրիչ արգելիչ հանդամանքներ չպատահին, այս գործդ կ'աւարտեմ յառաջիկայ երկու, երեք տարիներու ընթացքին:

Ահ այժմ այսքան, իմ յառաջիկայ գրական ստեղծագործական աշխատանքներուս մասին:

ՀՄԱՑԵԱԿ ՄԻՒՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

(ԹՈՒՂԹՈՂ ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ)

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՄ ԱՅԴՊԷՍ ԱՆ

— Ընդդէմ իլէգալ արտադրութեան արդիւնքի գինուց բարձրացման, Հայկական Հարց. Ընկերակցութեան Ատենապետ Ա. Ա. Ճ. Ա. Ա. Ա

կցնելով թէ է վերջոյ հարկ պիտի ըլլայ մինչեւ 250.000 զինուոր ղրկել, այդ հեռաւոր ղաղթա – վայրը պահելու համար, իսկ ձախակողմեան թեր– թերը եւ մասնաւորապէս «Իմանիթէ»ն աւելի լա– ւատես կ'երեւան :

Առողջ երկաշարժ ճափոնի մէջ

1500 ՄԵՌԵԱԼ, 10.000 ՎԻՐԱՒՈՐ

Շաբաթ օր ահռելի երկրաշարժ մը սարսեց վեց կարեւոր քաղաքներ ճափոնի հարաւային ա – փերուն վրայ : Ծնցումները չարունակուեցան կէս՝ ժամուան ընդհատումներով, մինչեւ 14 ժամ : Մի– եւնոյն ատեն ծովային հսկայական ալիքներ խու– ժեցին ցամաքին վրայ, մինչեւ երեք – չորս մեթր բարձրութեամբ :

Առաջին յուերուն համաձայն, մեռած են ա – ւելի քան 1500 հոգի, որոնց մէջ անգլիացի պին – ուրներ ալ կան : Վէրաւորներուն թիւը տասը հա– զարը կ'անցնի : Փլած են 2414 տուներ, իսկ 11.000 չենքեր ալ ծանրապէս վնասուած : Խան հազար բնակիչներ անպատսպար կը մնան : Շարժի շրջա – նին մէջ կը գտնուէր նաեւ Հիրոշիմա քաղաքը, որ քարուքանդ եղաւ առաջին հիւլէական ռումբէն : Ամենէն ծանր ցնցումը կրեց Ֆուչի քաղաքը որ ունի 100.000 բնակիչ : Կը կարծուի թէ աւելի քան հա– զար հոգի մեռած են միայն քաղաքին մէջ : Տաս – ներեք գործարաններ քանդուած են : Դիւղ մը մա– սամբ վառած է, իսկ ամբողջ շրջանը ջուրերու տակ թաղուած : Շատեր խեղդուեր են, իրենց տու– ները ալիքներէն քշուած ըլլալով : Մառեր արմա – տախիլ եղած, նաւակներ ցամաք նետուած են :

Մասնագէտներու կարծիքով, երկրաշարժը ա– մէնէն զօրաւորն էր, բայց հետեւանքը այնքան ալ ծանր չեղաւ, որովհետեւ ծովուն մէջ տեղի ու – նեցաւ :

Ճափոնի ամէնէն մեծ աղէտը տեղի ունեցաւ 1923ին, երբ Թոքիոյի 3)5ը քանդուեցաւ երկրա – շարժէն, 98.000 բնակիչներ մեռան եւ 103.000 հոգի վիրաւորուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ հիւլէական ուժի յանձ – նաժողովը Օի դէմ 10 ձայնով քուէարկեց Մ. Նա – հանգներու ծրագիրը՝ հսկողութեան մասին : Մոր– հրդային պատուիրակը, Կրոմիքօ, յայտարարեց թէ կը քաշուի յանձնաժողովէն, երբ մերժուեցաւ իր առաջարկը, որ կը թելադրէր յետաձգել ամե – րիկեան ծրագիրը :

ԶԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ պատերազմական նախա – րարութիւնը մասնաւոր հրահանգ մը ուղղեց բա – նակի եւ օդատորմիղի բոլոր սպաներուն, պատուի– րելով որ չմտերմանան օտարներու հետ, իսկ եթէ մերձեցումը անխուսափելի դառնայ, հաղորդեն ի– րենց բոլոր խօսակցութիւնները : Կը կարծուի թէ հրամանը կը վերաբերի արեւմտեան պետութեանց հպատակներուն :

ԱԹԷՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ արեւելեան Մա– կեդոնիոյ մէջ բռնուեցան երկու խորհրդային օդա– չուներ եւ Սէրեզ փոխադրուեցան, քննութեան հա– մար : Կալանաւորները կ'ըսեն թէ իրենց ուղղու – թիւնը կորնցուցած էին, բայց յունական թերթե– րը կը պնդեն թէ խորհրդային սաւառնակը հետա– զօտութիւններ կը կատարէր մօտ երեք ժամէ ի վեր : Երեք զօրավարներ պիտի հարցաքննեն երկու օդաչուները :— Փոխ վարչապետը, զօր. Կոնա – թաս, հիւսիսային Եուճաստան դնաց, կառավա – րութեան հեղինակութիւնը զօրացնելու համար :— Զինուորական իշխանութիւնը կը հաղորդէ թէ առ նուազն 40 ըմբոստներ սպաննուեցան դիրքերդ – խառն կռիւի մը մէջ, Խասխա լեռներուն մէջ :

ԱԼՊԱՆԻԱ վերջնագիր մը ստացաւ անգլ. կա– ռավարութենէն, որ հատուցում եւ ներողութիւն կը պահանջէ Քորֆուի նեղուցին մէջ վնասուած անգլիական մարտանաւերու համար : Գայմանա – ժամը վերջացաւ Բշ. կէս դիշերին : Թերթերը կ'ը – սեն թէ Լոնտոն անմիջական գործողութեան պիտի ձեռնարկէ, եթէ գոհացուցիչ պատասխան չըս – տանայ :

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան 67րդ տարեդարձին առ – թիւ, շնորհաւորական հեռագիրներ հասած են Մոսկուա, աշխարհի բոլոր մասերէն : Լէոն Պլում եւս հեռագիր մը ուղղեց, յանուն Ֆրանսայի, ջեր– մագին բարեմաղթութիւններով :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ, Համպուրգի մէջ, գերման դատարանի մը կողմէ, Տոքթ. Հեն– նէքէ, որ ամբաստանուած էր թէ պատճառ եղած է 10—40.000 գերման խելագարներու սպանութեան, ուրիշ բժիշկներու եւ հիւանդապահներու հետ : Ու– րիշ բժիշկ մը ցկեանս թիապարտութեան դատա– պարտուեցաւ, իսկ երկու հոգի ալ պարզ բանտար– կութեան :

ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏԻ մէկ երրորդը վերաշինուած է եւ ամբողջ ընտանիքներ նոր բնակարաններու մէջ կը տեղաւորուին օրական 40 : Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ մինչեւ հիմա չինուած են 600.000 քառ. մեթր տարածութեամբ տուներ եւ 1.000.300 ալ պիտի չինուին յառաջիկայ հինգ տարիներու ըն– թացքին : Արդէն դործածուած 600.000 քառ. մեթ. րը հաստատար է 60.000 սենեակի :

ՄԵԾ ԴԻՏՆԱԿԱՆ եւ յեղափոխական Փօլ Լան– ժըվէնի ազգ. յուղարկաւորութիւնը կատարուե – ցաւ շաբաթ օր : Ներկայ էին կառավարութեան բո– լոր անդամները եւ բազմաթիւ պաշտօնական ներ– կայացուցիչներ : Ճառուն Ֆրանսական գիտութեան դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Ժոլիօ Քիւրի, յա– նուն համալսարանի՝ Պ. Ժոռժ Քո– նեօ, իսկ կառավարութեան կողմէ՝ կրթական նախարարը, որ մասնաւորապէս չեշտեց.— «Փօլ Լանժըվէնն հաւասար յաջողութեամբ կատարեց իր դիտունի առաքելութիւնը, դաստիարակի պաշտօ– նը եւ մարդու պարտականութիւնը» : Զինուորա – կան պատիւներէ վերջ դագաղը Քոլէժ տը Ֆրան – սէն փոխադրուեցաւ Փէռ Լաշէզի դերեզմանատու– նը : «Իմանիթէ» 100.000 կը հաշուէ յուղարկա – տրներուն թիւը :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆի դէպքերուն առթիւ, դիւանա – դիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Մոս– կուա բողոքագիր մը պիտի ներկայացնէ, մասնա – ւանդ որ թերթերը կը գրեն թէ յարձակումներ կա– տարուած են նաեւ խորհրդային հաստատութեանց վրայ :

120 ԿՐԱՄ ՍԱՌԱՅ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Դեկ– տեմբերի DD կտրօնով, 100 կրամ խոշորէն DP կտ– րօնով :— Ցաւելուածական ծխախոտ պիտի չբաժ – նուի Մնունդի առթիւ :

ՄԱՏՐԻՏԻ անգլ. դեսպանը եւս կանչուեցաւ, համաձայն Միացեալ Ազգերու վերջին որոշման : Ուրիշ պետութիւններ ալ պիտի հետեւին այս օ – րինակին :

ՄԵԹՐՈՑԻ շաբաթական տոմսակը 15 ֆրան – քէն 30ի պիտի բարձրանայ եւ այսուհետեւ պէտք է դործածուի ժամը 9էն առաջ, մեկնումի աւեն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Տէսթուր» կուսակցութեան նա– խագահը, Հապիպ Պուրկիպա, որ Ամերիկա կը գտնուի, յայտարարեց Ֆրանսական թերթի մը թղթակցին թէ հաւատարիմ կը մնայ համաբաա– կան ծրագրին : «Մինչեւ 1945 Հոկտեմբեր մենք պատրաստ էինք համաձայնութիւն մը կնքելու Ֆրանսայի հետ, ռազմագիտական դիրքեր ապա – հովելով անոր : Մենք պէտք ունինք Ֆրանսայի օդ– նութեան, Ֆրանսան ալ պէտք ունի մեր հարստու– թեանց : Բայց կացութիւնը կը փոխուի ամէն օր եւ կը վախնամ որ այսուհետեւ չկարենանք բանակցիլ մի եւնոյն հիմերով, եթէ Ֆրանսական կառավա – րութիւնը չատ ուշ արթննայ : Արաբները հակա – ռակ չեն Ֆրանսայի, իրրեւ ազգ. բայց մենք վճռ– ռապէս կ'ընդդիմանանք Ֆրանսայի դաղթային տի– րապետութեան եւ նուաստացումներուն եւ աւելի քան երբեք որոշած ենք թօթափիլ այդ լուծը » :

ԵՐԹԵԻԵԿի ԱՐԿԱԾՆԵՐը բազմացած են փա– րիզի մէջ եւ արդէն 59.417ի հասած են 1946ին (172 հոգի մեռած, 14.165 վիրաւոր եւն.) :

ԾՆՈՒՆԴի ԱՒԹԻ Ռուսերը 900.000 չիլ վոտ– կա պիտի ճարեն Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ, իսկ Ֆրանսացիները 100.000 չիլ չամփանյը եւ 3000 հէքթոլիտր գինի՝ իրենց շրջանին համար :

Պ. Աչոտ Ֆրէնկեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Ֆրէնկեան եւ զաւակները, Պ. Ժի– բայր Ֆրէնկեան, Ինչպէս նաեւ Ֆրէնկեան, Մդեր– եան, Փափազեան, Տէյիրմէնճեան եւ Մինասեան ընտանիքները, եւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք անձամբ դրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակ– ցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ զաւկին, եղ – բօր եւ աղդականին՝ վաղամեռիկ

ՇԱՀԱՆ Ա. ՖՐԷՆԿԵԱՆի

կսկծալի մահուան առթիւ :

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտք ունին եր– կար ատենէ ի վեր :

Կը խնդրենք մասնաւոր ուշադրութիւն չդարձնել եւ հաշիւները փակել մինչեւ տարեգլուխ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտասարդաց Մի– ութեան Փարիզի մասնաճիւղը իր առաջին երիտա– սարդական հանդիպումը (surprise Party) պիտի ու– նենայ 25 Դեկտեմբերին, ժամը 3ին 84 rue de Grenelle :

Ֆ. Կ. ԽԱԶԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը 12 Յունուար, կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ֆրանսուա Քօփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou :

Ֆր. Կ. ԽԱԶԻ ՊՕՄՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱ– ՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՒԱՀԱՆԴԷՍԸ 24 Դեկտ. ժամը 9էն մին– չեւ լոյս, դպրոցի նորակառոյց սրահին մէջ : Դե– ղարուեստական ճոխ բաժին, սիրուն անակնկալ – ներ եւ ընտիր ճաշ :

ՊՈՒՏՕ.— Տէր եւ Տիկին Մ. Յակոբեան եւ զաւակը խորունկ կսկիծով՝ ցաւակցութիւն կը յայտնեն իրենց անմոռանալի հայրենակցին՝ Պ. ՅՈՐԻՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆի դառնագէտ եւ անակնկալ մահուան առթիւ :

ՔՐ. Կ. ԽԱԶԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ. ՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէս

Տեղի կ'ունենայ, շաբաթ երեկոյ, 28 Դեկտ. ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy : Դեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաշ եւ պիւֆէ : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Երգահանդէս

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օպերայէն)

2 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ Կա– վոյի մէջ : Կը խնդրուի չխաչաճեւել :

Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ տօնին առթիւ՝ Դեկտեմբեր 25ին Դշ. օր տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ եւ պիտի կատար – ուի Հոգեհանգստեան պաշտօն Նիկոմիդիոյ վաս – տակաւոր առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմ– եանի յիշատակին :

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Շահան Ֆրէնկ– եանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հե– տեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Գամեր Պաղտատլեան, Վահէ Թօսունեան 2000ական, Մարտիկ Պէրպէր – եան, Ռուտոլֆ Փափազեան, Գարլօ Սիրաքեան, Բիէռ Սագոեան, Հ. Աղասիկեան, Գառնիկ Պախ – թիարեան 1000ական ֆրանք, Զալըքեան եւ Եդ. Մըսըրեան մէկտեղ 1000 ֆրանք, Ֆէրումեան եւ Միքայէլեան 100 ական ֆրանք, Լեւոն Մօնթիան 200 ֆրանք : (Կնիք)

ՄԱՐՍԻԳԼԻ ԵՐԱԺՇՏԱՍԻՐՆԵՐՈՒՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ երկսեռ երդչախումբը հաստատած է սոլֆէժի դործնական դասընթացք մը, Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի առաջնորդութեամբ, 26 Դեկտեմ– բեր, հինդշաբթի օրէն սկսեալ, իրիկուան ժամը 6.45ին, Salle Mazenod մէջ : Դասերուն հետեւիլ փափաքողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ նոյն օրը, ժամը 6.15էն 6.45 :

ՁԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՔ ԱՆՁԸՆԵԼ

ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆ Ը

31 rue d'Alexandrie Tél. GUT. 92-65

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր դիշերներուն համար կազ– մակերպած է հաճելի Ռէվէյոններ ճոխ ուտելիք – ներով եւ խմիչքներով :

Ուղղութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Ե. Գ. Փա– փազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18. գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղոր– դակցութիւն՝ métro : **Tolbiac. Place d'Italie. Glacière**

ԱՆՈՒՇԱՀՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՄՈՒՇԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème – poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը դրկուի : Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին :

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն ֆնտէ– ֆրիղոպլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօլօրասիօն եւ միղ–ան–փլի : Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 25 Décembre 1946 Չորեքշաբթի 25 Դեկտ.

ՀԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4888-Նոր շրջան թիւ 527 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՆԴԻՍՏ ՉԳԵՑԷՔ ՄԵԶ»

Ուրիմն, Թուրքիա կը շարունակէ չոյել արա-բական աշխարհը, միացեալ ճակատ հաստատելու համար հաւանական թշնամիներու դէմ :

Ի՞նչ կը խորհին Սուրիա եւ Լիբանան, այս չողչողուն ծրագրին հանդէպ, որ կը ձգտի համախմբել նախկին Օսմ. կայսրութենէն բաժնուած երկիրներն ու ժողովուրդները :

Ինչպէս Եգիպտոսի, նոյնպէս Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ պզտիկ թիւ մը չեն կազմեր չէզոքութեան կուսակիցները, թրքական ծրագիրներուն հանդէպ : Եւ յաճախ կը կարդանք իրենց մամուլին մէջ,— «Կը խնդրենք Թուրքերէն հանդիստ ձգել մեզ» : Իսկ Այֆքսանտրէթի Սանճաքի խնդիրը միշտ ալ կ'արծարծուի :

Բայց եւ այնպէս, պէտք չէ խաբուիլ երեւոյթներէն : Մանաւանդ Արեւելքի մէջ :

Սուրիա եւ Լիբանան վերջերս առեւտրական համաձայնութիւններ կնքեցին Թուրքիոյ հետ, եւ շատ դոհ կ'երեւան արդիւնքէն : Նոյն սերտ կապերը Իրաքի եւ Անդրյորդանանի հետ :

Միւս կողմէ, Թուրքիա միշտ կառչած կը մնայ Սաատապատի դաշինքին, զոր ստորագրած են Իրաք, Իրան եւ Աֆղանիստան : Եւ այժմ կը փորձէ ապահովութեան նոր գօտիներ հաստատել իր անմիջական սահմաններուն վրայ, միշտ աչքի առջեւ ունենալով Խ. Միութեան պահանջները :

Նշանակալից պարագայ մը, այս առթիւ :

« Փրաւտա » , Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, կիրակի օր կը ձաղկէր Թուրքիոյ «արաբասիրական տարօրինակ գործունէութիւնը» : Եւ վերլուծելով ճախակողմեան տարրերու դէմ բացուած պայքարը — լուծում ընկերվարական կուսակցութեանց եւ խափանում ութ լրագիրներու — դիտել կուտար թէ «փորձեր կ'ըլլան այս վտանգաւոր գործունէութիւնը տարածելու մինչեւ հարեւան երկիրներ » :

Աւելորդ է բացատրել թէ Թրքական այս մութ խաղերուն մէջ ալ իրար կը խաչաձեւեն Խ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ ազդեցութեան պայքարները,— մրցակցութիւն քաղաքական եւ տնտեսական :

Թողո՞ւնք այդ «մեծ դաղտնիքները», եւ ամփոփուինք մեր հոգերուն վրայ :

Հայկական պատկառելի բազմութիւն մը կը ընէէ Միջին Արեւելքի այն երկիրներուն մէջ ուր Թրքական նոր խաղեր կը սարքուին : Այդ բազմութեան հիմնական ուղեգիծն եղած է չխառնուիլ հիւրընկալ երկրի ներքին գործերուն :

Լման քսանըհինգ տարի, այդ համբանքը դարձաւ չինարար տարր մը իր բնակած երկիրներուն մէջ : Եւ այսօր, երբ Հայաստան կը վերադառնայ մաս - մաս, իր եռին կը ձգէ անգնահատելի հարստութիւններ,— ամբողջ դիւղեր, արհեստներ եւ ճարտարագործութիւններ :

Անշուշտ դանդուած մը պիտի մնայ տակաւին, արաբական աշխարհին մէջ : Այդ մնացողներուն ապահովութեան տարրական պայմանն է ոչ միայն արթուն կենալ, այլեւ արթուն պահել տեղացիները, հարեւան պետութեան խաղերուն դէմ :

Մեր արաբ կամ արաբախօս բարեկամները արդէն դատ են փրկարար բանաձեւը,— «Հանգիստ ձգեցէք մեզ» :

Մենք ալ կրնայինք նոյն բանաձեւը արժեցնել, եթէ փորձէին մոլորեցնել մեզ, այս փափուկ օրերուն ուր ամէն ինչ պղտոր է :

Երբեք տրամադրութիւն չունինք խրատներ տալու : Կ'ուզէինք պարզապէս ուշադրութիւն հրաւիրել ներքին թէ արտաքին խաղերու վրայ : Ձիշդ այն պահուն երբ խռովայոյզ վիճակ մը կը ներկայացնէ Սուրիա-Լիբանանի հոծ դաղութը, իբրեւ հետեւանք թերեայ մարզանքներու :

Ուշադրութիւն, մանաւանդ, այս եղանակին, երբ ներդաղը առժամապէս դադրած է, եւ ցուրտը, անգործութիւնը, թշուառութիւնը լուրջ մտահոդութիւն կը պատճառեն աղդ. իշխանութեանց :

Ձմռան ալ որ հարեան երկրէն լրագրողներ, գործակալներ ճախարակի պէս կը բանին սահմաններուն վրայ : Ոչ միայն ջուրերը պղտորելու, այլեւ ձուկ որսալու համար, ի վնաս իրենց երբեմնի «վարձատուներուն » :

Ամէն տեղ ալ, մեր հիմնական ուղղութիւնը պիտի բլլայ ամրապնդել կապերը արաբ ժողովուրդին հետ, հաղթելով ամէն թիւրիմացութիւն :

Շ.

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ԼԻԱԶՕՐՆ ԱԼ ՓՈՂՈՑ ԻԶԱԻ ...

Սուրիա - Լիբանանի ներգաղթի լիազօրը, Պ. Գառնիկ Նազարեան, վերադարձին իր տպաւորութիւնները հրատարակած է «Սովետական Հայաստան» ամսագրին մէջ (1946 Օգոստ.-Սեպտեմբեր) :

Գէշ - աղէկ նկարագրութիւններէ վերջ, Պ. լիազօրը հետեւեալ տողերը կը սահեցնէ.

— « Հայ հասարակութիւնը շատ խիստ եւ սուր վերաբերմունքով է պատասխանատու ռէակցիոն տարրերի հակասովետական ելոյթներուն : Վերջերս Օշական անունով մի դաշնակ թափթփուկ, որն իբրեն անուանում է հրապարակախօս, Դաշնակցական ամսագրում հանդէս եկաւ հակասովետական յօդուածով, որն ամբողջովին ուղղուած էր Սովետական Հայաստանի դրականութեան, դրական դործիչների դէմ : Այդ յօդուածը դայրոյթ առաջացրեց հայկական ամբողջ գաղութում : Ժողովներում եւ մամուլում Հայերը սիստեմատիկ եւ սուր ելոյթներ էին ունենում այդ ռէակցիոնէրի դէմ, անուանելով նրան էշական, դաւաճան եւ հայ ժողովրդի թշնամի : Բազմաթիւ ժողովներում ընդունուեցին բողոքի բանաձեւեր ընդդէմ Օշականի ղրպարտիչ ելոյթների, պահանջելով հետացնել նրան հայկական դպրոցների դասատուի պաշտօնից » :

Ամբողջ պատմութիւնը այնքան պերճախօս է որ, աւելորդ կը սեպենք որ եւ է խորհրդածութիւն :

Օշական, էշական, «մի դաշնակ թափթփուկ»...

Շարունակեցէք, շարունակեցէք մինչեւ որ բառարանի բոլոր ածականները իրենց ամօքէն կարմրին : ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉպԷս ԿԸ ԹուԱւուրեն

Պոլսոյ Սօն Փոստա թերթին դրքակիցը հետեւեալ ճնաթեր հէֆեաթը կը պատմէ Դեկտ. 10 թուականով, իբրեւ էրած սրտի մխիթարանք.—

« Թուրքեւսուրիական սահմանագլխին վրայ պտոյտիս պահուն դիւղի մը հանդիպեցայ, տեսակցեցայ դիւղացիներուն հետ, որոնք ըսին. — Հիմա հազիւ 700 հոդի կայ դիւղին մէջ. նախապէս 4000 հոդի կար : Հոս ապրող 3000 Հայերը կը բաւան առ կարաւան Ռուսիա գացին : Սակայն հոս մնացողները այլեւս հրաժարած են ներդաղթէն, որովհետեւ Ռուսիա գացողները դէշ նամակներով կը հաղորդեն թէ հոն ամէն ինչ դէշ է : Այտեղի նման Սուրիոյ բոլոր Հայերն ալ այլեւս ետ կեցած են Ռուսիա երթալէ :

Դիւղին մէջ պտտած աուենս հինդ տարեկան հայ տղեկ մը աղճատ թուրքերէնով մը ըսաւ ինծի. — Ես պոլշեւիկ եմ :

Բայց մայրը կը չանար զայն տարհամոզել » :

ԱԼՊԱՆԻԱ պատասխանելով Անգլիոյ վերջնագրին, կը մերժէ հատուցում տալ վնասուած երեք մարտանաւերուն համար : Անգլիա Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի դիմէ :

ԻՐԱՆի Շահը ծանրապէն հիւանդացած է, 39.5 աստիճան ջերմութեամբ, ինչպէս կը հաղորդեն թէհրանէն :

ՍՈՖԻԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը լրտեսական ցանց մը երեւան հանեց, որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր դրացի երկրի մը, Պուլկարիոյ դինուորական չաժումներու մասին :

ՍԱՐի ՇՐՋԱՆԸ տնտեսապէս Ֆրանսայի կապելու առաջին քայլը առնուած է արդէն, ինչպէս յայտարարեց դօր. Քէօնիկ, անձամբ Սարպրուքէն երթալով : Հաղար երկու հարիւր Ֆրանսացի պաշտօնեաներ մաքսային գօտի մը հաստատեցին Սարի շրջանին եւ Գերմանիոյ մնացեալ մասին միջեւ : Այս կարգադրութիւնը դարմանք պատճառեց Մ. Նահանգներուն մէջ : Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին փոխ - հրամանատարը, դօր. Քլէյ յայտարարեց թէ «Ֆրանսա բոլորովին միակողմանի դործողութիւն մը կատարած է, առանց դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովին դիմելու» : Թերթերը կը դրեն թէ Անգլիա համաձայն է եղած կարդադրութեան :

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ նամակատուներն եւ կրպակները փակ ըլլալով, «Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը կը տեսնէ ուրբաթ օր :

ԳԱՏԵՐԱԶՄԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վարչապետը ծանր կը գտնէ կացութիւնը

Հնդկաչինի կռիւները իրական պատերազմի մը հանդամանքն ստացած են, համաձայն վերջին լուրերու : Արդարեւ, կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, վարչապետը անհրաժեշտ գտաւ դիմել ազգ. ժողովին առջեւ, պահ մը ընդհատելով ելմտացոյցի վիճաբանութիւնները : Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը .

— « Ուրբաթ օր յոյս կը յայտնէի թէ պիտի կրնամ ապահովիչ տեղեկութիւններ հաղորդել : Ցուսախաբ եղայ : Կացութիւնը երկիւղալի է, պէտք է պաղարիւնով դիտել, բայց լուրջ է : Ես ուղեցի անձամբ լսել բոլոր հեռադիրները : Միւս կողմէ, Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը տեղեկատու մը հաստատած է : Ահաւասիկ օրուան կացութիւնը .— Թոնքինի, Հանոյի մէջ Ֆրանսական եւ չինական թաղերը ազատուած, երթեւեկը ապահովուած է : Փասթէօրեան հիւրանդանոցը ետ առնուած է : Խաղաքին հարաւակողմը դիմադրութեան քանի մը կեդրոններ կը մնան : Շատ մը քանդումներ կատարուած են Աննամացիներու կողմէ : Վինի մէջ պահակաշօրքը հարկադրուած է ընդունիլ Աննամի կառավարութեան վերջնագիրը : Հիւսէի մէջ Ֆրանսական թաղը մեր ձեռքն է, բայց քաղաքին ապահովութիւնը կատարեալ չէ : Թուրանի մէջ օդակայանը մեր ձեռքը չէ տակաւին» :

Ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ հաղորդելէ վերջ, Պ. Լէոն Պլում յայտարարեց թէ անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են «առանց տատանումի եւ յապաղումի : Զօր. Լըքլէրց չորեքշաբթի առտու ճամբայ կ'ելլէ դէպի Հնդկաչին, քննական պաշտօն մը կատարելու համար : Ինչ ալ ըլլայ ձեռք առնուած միջոցներուն լայնութիւնը, կարելի չէ յուսալ անմիջական վերահաստատում կացութեան : Դժուարութիւնները կրնան աւելնալ յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին, բայց մենք յամառօրէն եւ յարատեւօրէն պիտի կրնանք սահմանափակել, յետոյ հարթել զանոնք : Որեւէ բան չէր խնայուած վերահաստատելու համար համաձայնութիւնը տեղական իշխանութեանց հետ : Մեր պարտականութիւնն է ամէն բան փորձել պահպանելու համար Ֆրանսացիներու կեանքը եւ չահերը, արիւնը մեր զաւակներուն, ինչպէս եւ ժողովուրդի մը որուն քաղաքական ազատութեան իրաւունքը ճանչցեր էինք քանի մը ամիս առաջ եւ որ պէտք է պահէ իր տեղը Ֆրանսայի դաշնակից ժողովուրդներու միութեան մէջ : Մենք հարկադրուեցանք դիմադրաւել բռնութեան : Այս տժգանելի պարագան երբեք պիտի չայլափոխէ մեր վարդապետութեան վարիչ սկզբունքները : Այլեւս անցած է ժամանակը դաղթային հին դրութեան (ծափեր ձախէն) : Մեր հանրապետական վարդապետութեան մէջ, դաղթային ստացուածքը իր նպատակին կը հասնի միայն այն ատեն երբ կը դադրի այն օրը ուր դաղթային ժողովուրդը կրնայ կառավարել ինքզինքը : Այս տագնապը անցընելէ վերջ, մեր նպատակը պիտի մնայ միեւնոյնը,— ոչ մանաւանդ չահեր գոհացնել, ոչ այ ետ առնել մեր յանձնառութիւնները, պէտք է հաստատել ազատ Վիէթ Նամ մը (Աննամ) Ֆրանսական Միութեան շրջանին մէջ : Բայց, ամէն բանէ առաջ պէտք է վերահաստատել խաղաղութիւնը» :

Այս յայտարարութիւններէն վերջ բեմ բարձրացաւ պահպանողական երեսփոխան մը, Միթէր, որուն մէկ որդին կը կռուի Հնդկաչինի մէջ : Երեսփոխանը մատնանշելով «կարգ մը թերթերու դարչելի պայքարին», խնդրեց վերջ տալ : Ցետոյ պատմեց թէ Աննամցիները երկու տախտակներու մէջ դնելով սղոցեր են Ֆրանսացի սպայ մը : Եւ զրակացուց .— «Կր վստահինք ձեզի . ձեզի կը յանձնեմ զաւակս որ կը կռուի հոն» : Ժողովին նախադահը կ'ուզէր փակել վիճաբանութիւնները, բայց երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններ յայտարարեցին թէ հարցապնդումներ պիտի ուղղեն : Ասոր վրայ վարչապետը անմիջապէս միջամտեց .

— « Ձեզի տուի ժողովին սպասած հաւաստիքները : Ոչ իսկ մէկ ժամ կորսուած է եւ պիտի չկորսուի : Երբ ծովակալ տ'Արժանլիէօն տեսայ, գրեթէ բառ առ բառ ըսի այն ինչ որ այս բեմէն եւ պատասխանեց թէ համամիտ է ինծի առաջին բառէն մինչեւ վերջինը : Պիտի չընենք որ եւ է բան, որ կատարուած իրողութեան առջեւ դնէ խորհրդարանը » :

★ Վերջին լուրերու համաձայն, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Թոնքինի եւ Հիւսիսային Աննամի մէջ : Միեւնոյն ատեն ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղուած Աննամցիներուն, որպէսզի անձնատուր ըլլան : «Ով որ կը բռնուի առանց համազգեստի եւ դէն ի ձեռին, պիտի գնդակահարուի : Պիտի խուզարկուին այն տուները որ սպիտակ դրօշ չեն պարդեր : Ցարձակման պիտի ենթարկուի որեւէ տուն ուրկէ գնդակ կ'արձակուի Ֆրանսացիներու վրայ » :

Ֆրանսական ծանր հրետանին եւ օդանաւերը չարժման մէջ դրուած են Հնդկաչինի գլխաւոր կեդրոններուն մէջ : Օդանաւերը կը փորձեն աչքընչացնել տեղացիներու թնդանօթները որոնք իրենց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ

Երեւանի Աշտարակի քաղաքապետարանի ֆինանսական վարչության պետ Ռուբեն Ղազարյանը ներկայացրել է 1946 թվականի պետական բյուջեի նախագիծը։ Ըստ նախագծի՝ տարվա ընթացքում քաղաքի տարածքում կառուցվելու է 32,5 կմ երկարությամբ ասֆալտապատ ճանապարհ։ Նախատեսվում է նաեւ ջրագիծ անցկացնել Աշտարակ գյուղ։ Ջրագծի երկարությունը 6,5 կմ է։ Ծրագրի համաձայն՝ 1946 թվականին կառուցվելու է 3 դպրոց։ Ֆինանսական տարվա ընթացքում նախատեսվում է նաեւ ավտոբուսների երթուղիների ընդլայնում։

Ծրագիր

	1946 թվական	1938 թվական
Ֆինանսական ռեսուրսներ	412.981.880.377	
Ընդամենը	173.289.508.266	
Հաշվարկային տարեկան աշխատավարձ	372.552.492.000	586.271.388.643
Ընդամենը	213.718.896.643	

Ըստ ստացված նյութերի այս բոլոր միջոցառումները «Ժայռային հիմնադրամ» (70 միլիոն), ու պատասխանատու հիմնադրամ (61 միլիոն) եւ գիտական ինստիտուտ (152 միլիոն), ընդհանուր ծախսը 869 միլիոն ռուբլի է կազմում։ Ծրագրի համաձայն՝ այդ գումարի 2/3-ը տրամադրվելու է Երեւանի քաղաքային խորհրդի կողմից։

Ծրագրի համաձայն՝ 1946 թվականին 3 ամսվա ընթացքում կառուցվելու է 2,7 կմ երկարությամբ ու 1,5 մետր լայնությամբ ասֆալտապատ ճանապարհ։ Ընդհանուր ծախսը 0,3 միլիոն ռուբլի է։ Ըստ ծրագրի՝ 1946 թվականին կառուցվելու է նաեւ 1938 թվականին կառուցված ճանապարհի 3 կմ հատվածը։ Ծրագրի համաձայն՝ 1946 թվականին կառուցվելու է նաեւ 1938 թվականին կառուցված ճանապարհի 3 կմ հատվածը։ Ծրագրի համաձայն՝ 1946 թվականին կառուցվելու է նաեւ 1938 թվականին կառուցված ճանապարհի 3 կմ հատվածը։

Ըստ ստացված նյութերի այս բոլոր միջոցառումները «Ժայռային հիմնադրամ» (70 միլիոն), ու պատասխանատու հիմնադրամ (61 միլիոն) եւ գիտական ինստիտուտ (152 միլիոն), ընդհանուր ծախսը 869 միլիոն ռուբլի է կազմում։ Ծրագրի համաձայն՝ այդ գումարի 2/3-ը տրամադրվելու է Երեւանի քաղաքային խորհրդի կողմից

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆ

(ՊՈԼԻՏԻԿԱԿԱՆ ՈՒՏԱՎՈՐ ԹԵՐԹԻՆ)

Գլխավոր խմբագիր ԱՐՄԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀԱՍՑԵ՝ ԵՐԵՎԱՆ, ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍԻ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՎ 1

Հեռ. 2-38-70, 2-38-71, 2-38-72, 2-38-73

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ—Ընդունվել է արտադրության 27.8.1941 թ., ստորագրվել տպագրության 28.8.1941 թ., թուղթ 60×92 1/8, 4 մամուլ, 32 հազար նշան, պատվեր 1941, ՀՍՍՀ ՆԿԺ տպարան, Երևան, Կարլ Մարքսի փող., 1:

ՀՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԻ —

Երկրորդ դաս շորթ ընկած փետրվար 7ին։ Հայ ընթերցողների ուշադրությանն է ներկայացվում 270 էջանոց հատորը, որի մեջ տեղ են գտել Ֆրանսիայի ազատագրական պայքարի հերոսների կենսագրությունները, նրանց ոգեշնչված նամակները։ Գիրքը կազմել և խմբագրել է Լ. Ռեյնալը։ Ներածական հոդվածում նա պատմում է ֆրանսիական ժողովրդի հերոսական պայքարի մասին։ Ապա տրված են հերոսների կենսագրությունները և նրանց նամակները։ Գրքի վերջում տրված են ֆրանսիական ազգային հերոսների անունների ցանկը։

Երկրորդ դաս շորթ ընկած փետրվար 7ին։ Հայ ընթերցողների ուշադրությանն է ներկայացվում 270 էջանոց հատորը, որի մեջ տեղ են գտել ֆրանսիական ազատագրական պայքարի հերոսների, զոհված հերոսների նամակները։ Գիրքը կազմել և խմբագրել է Լ. Ռեյնալը։ Ներածական հոդվածում նա պատմում է ֆրանսիական ժողովրդի հերոսական պայքարի մասին։ Ապա տրված են հերոսների կենսագրությունները և նրանց նամակները։ Գրքի վերջում տրված են ֆրանսիական ազգային հերոսների անունների ցանկը։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հայկական հավաքածոներ հավաքող ընկերները կարող են ձեռք բերել հետևյալ նամականիշերը։ Ընկերները, որոնք ունեն հայկական նամականիշեր, կարող են դրանք փոխանակել ուրիշ նամականիշերի հետ։ Հայկական նամականիշերի ցանկը ուղարկել հետևյալ հասցեով։

Ереван, Почтамт, Коллекционеру

Ընկերները, որոնք ունեն հայկական նամականիշեր, կարող են դրանք փոխանակել ուրիշ նամականիշերի հետ։ Հայկական նամականիշերի ցանկը ուղարկել հետևյալ հասցեով։

Ереван, Почтамт, Коллекционеру

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

Հայրենասիրության դաշնակցության Երևանի կոմիտեն հայտնում է, որ Ռուսաստանի Ֆեդերատիվ Սովետական Հանրապետության Հայրենասիրության դաշնակցության կենտրոնական կոմիտեի նախագահության որոշմամբ Հայրենասիրության դաշնակցության Երևանի կոմիտեն ստեղծել է Հայրենասիրության դաշնակցության Երևանի կոմիտեի կից

ըը դեր ունեցան այս ահաւոր ոճիրներու մէջ: Կըրնամ վկայել, ընդհակառակն, թէ շատ շատեր նղովք միայն կարդացին ոճրագործներու հասցէին: Բայց շատ շատեր ալ ոչ միայն հովանաւորեցին Ջարդարարները, այլեւ քաջալերեցին զիրենք՝ իրենց վատ արարքներուն մէջ:

Ջարդերու կողմնակից մեծամասնութիւնը պատրաստած էր սեւ ցանկեր ու անոնց մէջ կ'արձանագրէր անունները բոլոր այն ողջմիտ Հայերուն, որոնք կը թելադրէին վերջ տալ անմարդկային չարչարանքներուն եւ հաւաքական սպանութիւններուն: Կար դասակարգ մըն ալ, որ երեւութապէս դէմ էր ձեռք առնուած միջոցներուն, բայց յարդի տակէ ուժ կուտար ջարդերու կազմակերպիչներուն:

Բոլոր մեղադրանքներուն դէմ, Հայերը կը դիմէին ինքնարդարացման հետեւեալ խօսքերուն.— «Դուք Ռուսեր էք ու չէք կրնար ըմբռնել Հայերու դաղափարախոսութիւնները»: Եւ կամ՝ «Թուրքերը ինչո՞վ աւելի մարդկային եղան Հայերու հանդէպ, մեր ըրածր վրիժառութիւն մըն է միայն»:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

(Վերջ)

ձեռքը մնացած են 1945 Մարտ 9ի ճափոնական արշաւանքին օրերէն:

Քոչինչինի մէջ ալ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան: Թուրքնէն ֆրանսական յածանաւ մը առնուեցան: Թուրքնէն ֆրանսական յածանաւ մը ճամբայ ելաւ դէպի Սայկոն, օդնական ուժերով: Հօ Շի Մին, Հնդկաչինի հանրապետութեան նախագահը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի դաղթային մեթոտներն են որ կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի դաղթային մեթոտներն են որ կալութիւնները կը կատարեն եւ ահռելարտափ կը տարածեն հիւսիսային եւ հարաւային Հնդկաչինի մէջ, զրահապատ կառքեր կը գործածեն, ռումբեր կ'արձակեն կիներու եւ մանուկներու վրայ: Մենք կը նախընտրենք մեռնիլ քան թէ գերի մնալ: Մենք կը նախընտրենք մեռնիլ քան թէ գերի մնալ: Կռիւը շատ երկար պիտի տեւէ, բայց մենք վստահ ենք թէ 20 միլիոն Վեթ-Նամցիներ ի վերջոյ պիտի յաղթեն 100.000 յետադիմականներու: Սրբազան պատերազմ է պաշտպանել հայրենիքը»:

Տուրքերը կը ծանրանան

Ազգ. ժողովը հինգ օր անընդհատ, դիշեր ցերեկ նիստ դումարելով, վաւերացուց 1947ի առաջին եռամսեակին քաղաքային վարկերը, որոնց դումարը կը հասնի 91 միլիառ 368 միլիոն ֆր.ի: Միեւնոյն առեն քուէարկեց դինուորական վարկերը, 41 միլիառ ֆրանք, առանց որ եւ է կրճատու-մի, ինչպէս նաեւ վերաշինութեան վարկերը, 35 միլիառ: Ելմտական նախարարը չեմք կուսակից էր կրճատելու դինուորական վարկերը, բայց յետադդեց գալնան, նկատի առնելով Հնդկաչինի կացութիւնը:

Առ այժմ եկմտացոյցը հաւասարակշռուած կը համարուի, գոնէ յառաջիկայ երեք ամիսներու համար, չնորհիւ զանազան կրճատումներու, 50000 պաշտօնեաներու արձակման, երկու նախարարութեանց բարձման, եւ մանաւանդ տուրքերու ծանրացման:

Գաղափար մը տալու համար տուրքերու ծանրութեան մասին, մասնագէտ մը կը հաշուէ թէ մուռնացած եւ երկու զաւակի տէր քաղաքացի մը, որ տարին 600.000 ֆրանք կը չահի, 1947ին պիտի վճարէ 116.600 ֆրանք տուրք, փոխան այս տարուան 57.000 ֆրանքին: Եթէ իր եկամուտը 900.000 ֆրանք է, պիտի վճարէ 201.600 ֆրանք, փոխան 147.600ի:

Քուէարկուած օրէնքով, եկամուտի տուրքի սահմանը 60 առ հարիւր, որ պիտի դանձուի հետեւեալ ձեւով.— 20 առ հարիւր տուրքի ենթակայ համարել 40.000էն 200.000 ֆր. եկամուտի համար: Օրինակ, եթէ բոլոր դեղչերը հաշուելով, ձեր եկամուտն է 100.000 ֆրանք, տուրքի ենթակայ 60.000 ֆրանքը պիտի վճարէ 20 առ հարիւրի, այսինքն 12 հազար ֆրանքի որուն վրայ պիտի վճարէք 60 առ հարիւր, այսինքն 7200 ֆրանք: 50 առ հարիւր 200 հազարէն 500 հազար ֆրանքի համար: Օրինակ, եթէ ձեր յայտարարած տուրքը 300 հազար ֆրանք է, 7200 ֆրանք պիտի վճարէք առաջին մասին, 30 հազար ֆրանք՝ երկրորդին համար, ուրեմն համազումար 37.200 ֆրանք: (ՄՄՒ.— Մեր տնտեսական բաժնի աշխատակիցը պիտի լուսաբանէ այս բոլոր խնդիրները):

Վերաքննուած են նաեւ գործառնութեանց տուրքերը եւ «Ֆոռֆէ»ները, որոնց չնորհիւ կը յուսան 10—20 միլիառ ֆր. ճարել: Աւելցած են առեւտրական ճամբորդներու ինքնութեան թուղթի տուրքերը (100 ֆրանք փոխանակ 20ի), 15—50 ուրիշ ամէն տեսակ տոմսերու համար: Կրկնապատկուած են սակարանի գործառնութեանց տուրքերը, որոնցմէ հասոյթը կը նախատեսուի 900 միլիոն ֆրանք: Մասնաւորներու ձիերու (ռասիօ) համար պիտի վճարեն 500 ֆր. փոխան 300ի եւն.:

Ազգ. ժողովը քուէարկեց նաեւ հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքը, ինչպէս պահանջած էր Ա.խատանքի Դաշնակցութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՑ արտաքին նախարարը, Պեվին, Նիւ Եորքէն, վերադարձին ճամբասիրուած ճառ մը խօսելով, յառաջաբանութիւն յայտնեց միջազգային կա-

Մանուկներու Օր

Կը տօնէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի չրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Յունուար 2ին, հինդշաբթի օր ժամը 3.30-6, Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը՝ այս հինդշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantes սրահը: Հայերէնի դասէն վերջ:

ԱՆԻԼՒՈՒ ՊՈՒԱ ԲՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը Պուա քոլոմպի կայարանին դէմի սրճարանը, այս հինդշաբթի ժամը 8.30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՊՈՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 27 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՍԷՆ ԺԸՆԻ ԼԱՎԱԼԷՆ Տիկին Մարի Ղազարեան հազար Ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՆ ընթացքին հայրենակից - ներուս, ընկերներուս եւ բարեկամներուս ինձ հանդէպ ցոյց տուած համակրանքէն եւ զուրգուրանքէն խորապէս զգածուած, բոլորին կը յայտնեմ իմ ջերմ չնորհակալութիւնները:

Երուանդ Յարութիւնեան

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ԹԻՎԼԻՓԼԻԵԱՆ, Օր. Յասմիկ Թիվլիփլեան, Տիկին Ծնունդ Պետրոսեան, Օր. Ժաքլին Պետրոսեան եւ պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Պ. ԻՍՐԱՑԻԼ ԹԻՎԼԻՓԼԻԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՀԱՆԴԻՍ ՏՕՆԱԺԱՌ

Մանուկներու օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին Սէնթըլը Կաթոլիկի սրահին մէջ: Պզտիկներու կողմէն կը ներկայացուի «Երեք Քաջերը» եւ «Մխամոլը»: Դեղչկական պարեր, երգեր եւ արտիսանութիւններ: Կաղանդ պապան, մասնաւոր ուտելիքներ պիտի բաշխէ բոլոր պզտիկներուն:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Առաքել Թաթուլեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Փոստոյեան ընտանիքին Պ. ՅՈՐԻՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆի արկածալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Յանկ Սիմոնեանի եւ 250ական ֆրանք Կարմիր Եւ Կապոյտ Խաչերուն: Ստացող «Ցառաջ»էն:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆ եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ հանրային հաստատութեանց նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅՈՐԻՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆի մահուան առթիւ:

ցութեան եւ Զորս Մեծերու գործակցութեան մասին: «Շատ փորձութիւններու ենթակայ էր Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, բայց եւ այնպէս եալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, բայց եւ այնպէս համբերութիւնը յաղթեց: Ես բացարձակապէս համոզուած եմ թէ համաձայնութիւնը հետզհետէ պիտի ընդարձակուի: «Մենք պէտք է այնպիսի քաղաքական պայմաններ ստեղծենք որ այլեւս պէտք չմնայ սպառազինութեանց, մարդկութիւնը պիտի ազատենք երկիւղէն եւ թոյլ պիտի տանք որ բոլոր ժողովուրդները օգտուին աշխարհի բնական հարստութիւններէ»: Ցետոյ անցնելով զերմանական հարցին, որ պիտի քննուի Մոսկուայի մէջ, Մարտ 10ին, Պեվին յայտարարեց.— «Պէտք է զգուշանանք Եւրոպայի կեդրոնին մէջ հաստատել խոր-վիրապ մը ուր պիտի կծկուէր միջակ եւ տկար քանութիւն մը: Միեւնոյն առեն պէտք չէ թոյլ տանք որ Գերմանիան սպառնալիք մը դառնայ Դաշնակիցներուն համար որոնք հարկադրուեցան երկու անգամ կռուիլ 25 տարուան մէջ»:

ՃԱՓՈՆԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ մասին հաստած վերջին տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ մեռած են 1171 հոգի, վիրաւորուած՝ 1035, անպատսպար կրճման հարիւր հազար բնակիչներ: Քանդուած կամ վնասուած են 40.000 տուներ:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ «մահր» Նագլներ ընդհ. ներում պիտի ստանան Գերմանիոյ ամերիկեան չրջանին մէջ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ուժգին ծանուցագիր մը ուղղեց Անգլիոյ, գանգատելով թէ չէ յարգած իր յանձնառութիւնները, հակառակ նալթայի եւ փոցտամի պայմանագիրներուն եւ թէ իրաւունք չունի ուղիղներուն յիշեցնելու իր պարտաւորութիւնները:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԿԱՆ որոնք պարտք ունին հրկար ատենէ ի վեր:

Կը խնդրենք մասնաւոր ճամակի չսպասել եւ հաշիւները փակել մինչեւ տարեգլուխ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ երիտասարդաց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը իր առաջին երիտասարդական հանդիպումը (surprise Party) պիտի ունենայ 25 Դեկտեմբերին, ժամը 3ին 84 rue de Grenelle:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵՂՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը

Տեղի կ'ունենայ, չաբաթ երեկոյ, 28 Դեկտ. ժամը 8ին մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաղ եւ պիւֆէ: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Ս. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍի տօնին առթիւ՝ Դեկտեմբեր 25ին Դշ. օր տեղի պիտի ունենայ Ս. Պատարագ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ եւ պիտի կատարուի առաջնորդ Սուրբ. Յովակիմեանի յիշատակին:

Այրի Տիկին Հայկանուշ Քուչիճեան եւ չորս զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գօնտրաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Տինկճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Անանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ պզտկանին՝

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՓՈՒՇԻՃԵԱՆԻ

(75 տարեկան, Չերմուկցի)

որ մեռաւ Փարիզ Hôpital St. Antoine: Թաղումը պիտի կատարուի հինդշաբթի ժամը 9ին, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Thiaisի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս նկատել իբր այդ:

ՁԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ԿՐՆԱՔ ԱՆՁԸՆԵԼ

ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

31 rue d'Alexandrie Tél. GUT. 92-65

որ 24 եւ 31 Դեկտեմբեր գիշերներուն համար կազմակերպած է հաճելի ՌԵՎԷՅՈՆներ ճոխ ուտելիքներով եւ խմիչքներով:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie:** *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք* **8 · Փ · Փագեան** *վաճառատունը,* **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝* **métro : Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՇԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non·

Փափաքողներուն ծանոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի:

Աբտաստահանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն չնորհ-Քրիսպալ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօրատիօն եւ միք-ան-փլի:

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 27 Décembre 1946 Ուրբաթ 27 Դեկտեմբեր

ԻԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4889 — Նոր շրջան թիւ 528 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գինը՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ, ՏԺԳՈՑՆ...

Ահաւասիկ տարի մը եւս տժգոյն եւ միօրի - նակ : Եթէ չհաշուենք մէկ - երկու կաղդուրիչ պա - րագաներ եւ ժամանակակից պատմութեան ամե - նամեծ դէպքը,— Հայրենադարձ :

Տժգոյն անոր համար որ, Հայկական Դատը մնաց առաջ :

Առաջին Մեծ Պատերազմի զինադադարէն ի վեր, ոչ մէկ տարի այսքան ճիգ թափուած էր, արժեցնելու համար մեր պահանջները : Թէեւ թե - ւերու բաժնուած, բայց եւ այնպէս համադրային էր շարժումը :

Աշխարհի ամէնէն հեռաւոր կէտին վրայ իսկ, չմնաց հայկական համրանք մը որ ձայն չբարձրա - ցնէր յանուն տարրական արդարութեան : Հեռա - դիրները, ուղերձները, յուշագիրները, ղրքոյկները, ժողովներ ազգային թէ միջազգային,— լման մէկ տարի իրար հրմշտիկելին այս բոլորը : Պահանջները ձեւակերպուեցան յաղթականներու լեզուներով : Զարնուեցան բոլոր դուռները,— Մոսկուա, Լոն - տոն, Ուաշինկթըն, Փարիզ : Մինչեւ անգամ չինա - կանը : (Հինգերորդ Մեծ) :

Զանց չառնուեցաւ որ եւ է միջազգային ժո - ղով, Սան Ֆրանչիսկոյէն մինչեւ Փարիզ եւ ապա Նիւ Եորք,— յիշելու համար միայն դէմաւորները :

Եւ սակայն, կը սպասենք տակաւին...

Սպասած ենք սպասել, մինչեւ որ մարդիկ յաջողին լուծել, քակել ուրիշ ահաւոր թնճուկ - ներ : Մինչեւ որ կարգը մեզի գայ :

Ինչպէս ամեներայ կեանքի մէջ, քաղաքա - կան - դիւանագիտական ճակատին վրայ եւս ժո - ղովուրդները հարկադրուած են կարգի սպասել : Օրուան բառով՝ «պոչ կապել» :

Հաբիւրապատիկ աւելի մեծ ժողովուրդներ մատնուած են նոյն անատանելի կացութեան,— սպասել եւ յուսալ :

Սպասել եւ յուսալ ոչ թէ յօրանջելով, հառա - չելով, բազկատարած աղօթելով կամ անէծքներ տեղալով, այլ գործելով անընդհատ եւ անվհատ : Ցարատեւօրէն արծարծելով, տարածելով, հետա - պնդելով մեր արիւնաղանդ եւ արդար Դատը :

1945 Մայիս 7ին է տը, Նիւ Եորքի մէջ կազ - մուած յանձնախումբ մը, Հայկ. Դատի Կոմիտէ — այն որ Դաշնակցական կը կոչուի — առաջին ան - գամ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին ներկա - յացուց կուռ յուշագիր մը : Պահա՞նջը,— Ներկայ Հայաստանին կցել Թրքահայ հողերը, համաձայն Ուիլսընի գծած սահմաններուն :

Ուրիշներ աւելորդ, մինչեւ անգամ վնասակար կը գտնէին այս ձեռնարկը : Բայց, ամիս մը չան - ցած, 1945 Յունիս 4ին իրենց կարգին կը ղրկեին նոյն դուռները, նոյն պահանջները դնելով :

Երկրորդ յուշագրին «առաւելութիւն»ն այն էր որ կը փայլէր թղուա՛ռ անգերբնով եւ «հայրենասիրական» եղոյթով մը,— Փաշական ներկայացնել Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, յիսուն ազ - գերու առջեւ ...

Նոյն օրերուն ուրիշ յուշագիր մը կ'ուղղուէր Հինգ Մեծերուն, Փարիզէն, նախաձեռնութեամբ Գաղթ. Ժողովուրդի եւ Գաղթ. կեդր. Յանձնաժո - ղովի նախագահներուն :

Մնացեալը գիտէք : Քննացողները արթնցան : Փարիզի մէջ ալ հալածեալով կազմուեցաւ Թրքահայ Դատի Յանձնաժողով մը : Լոնտոնի մէջ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը փութաց ղրկել երկու յուշագիրներ, յանուն կուսակցութեան : Եւ շարժումը ծաւալեցաւ ամէն ուղղութեամբ : Մին - չեւ յետին գաղութը :

Այստեղ՝ մէկ տարուան աշխատանքին պատ - կերը չէ որ պիտի դծենք : Ուզեցինք պարզապէս արձանագրել ամէնէն մխիթարական իրողութիւ - նը,— բոլոր ձայները միացած էին մէկ բանաձեւի վրայ : Այն ինչ որ յիշեցինք արդէն :

Այնուհետեւ միեւնոյն բանաձեւը պիտի մնայ ու - ղեցոյց՝ 1947ին ալ, բոլոր անոնց համար որ դոր - ծելու կամք եւ ուժ ունին :

Ինչ անակնկալներ ալ վերապահուած ըլլան, կէս ճամբան պիտի չմնանք : Մխացեալ ճակատ՝ բարոյապէս : Միշտ պատրաստ՝ նիւթական տեսա - կէտով : (Ցիշեցնէ՞նք թէ Հայկ. Դատի անունով հաւաքուած բոլոր դրամարկղերը պէտք է մնան ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԵՍ ԱՆՁԵՌՆՄԽԵԼԻ : Ներելի չէ նոյնիսկ որ եւ է փոխառութիւն կամ վարկ՝ արեւէ անունով) :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ, ԹԱՑԵ ...

Բարեկամ, ընթերցող, դէմդ ելլողը կը հարցնէ. — Ինչո՞ւ բան մը չպրուեցաւ Թերթին մէջ Կոմի - տաս վարդապետի ծննդեան 75ամեակին առթիւ տրուած համերգի մասին, — Ինչո՞ւ առիթ առաջ ալ բան մը չդրեցիք Հայկանոյշ Թորոսեանին ե - դահանդէսին մասին :

Պիտի պատասխանես, պիտի բացատրես մէկ - կին մխիսին թէ դժուար է դառնալ երաժշտական քննադատ մը որ ընդհանուր տպաւորութենէ զատ բան մը կարենար ըսել :

Վերջը վերջը միօրինակ կը դառնայ քանի տա - րի նոյն բաները կրկնել այս կամ այն երգչուհիին, երգիչին, երգահանդէսին թողած տպաւորութեան, խլած ծափերուն, առացած փունջերուն մասին :

Մէկը չեզաւ, «հասկցող»ներէն որ իր ստորա - դրութեան տակ, անվերապահ երկու տող դրէր, գնահատական կամ քննադատական, ուր կարենա - յիր բուն արուեստին նուիրուած, լուրջ մտածում մը գտնել :

Մի ըսէք թէ չունինք : Ճիշդ է, քիչ են, բայց կան ջութակէ, դաշնակէ, երգէ կամ նուագախում - բէ հասկցող, իրենց կարդին սորված եւ ճիշդն ու սխալը, գէշն ու աղէկը զանազանել գիտցողները, սակայն, ամէնքն ալ կը վարանին իրենց գիտցածը գրի առնել եւ տակն ալ ստորագրել :

Մանաւանդ հիմա մարդիկ առ հասարակ կը խուսափին, «դէշ մարդ չըլլալու» մտավախու - թեամբ : «Ինչո՞ւս պէտքը» ի պատուի է առաւել քան երբեք :

Ըստ իս բանի չի ծառայեր այդ «զգուշու - թիւնը», ոչ միայն կը տուժէ մեր մշակոյթը այդ - պիսի նկատումներէ, այլեւս կը տուժէ հանրային բարոյականը, որ մարդի մը թելով կախուած է ար - դէն գաղթաշխարհի այսպէս կոչուած մարքի մշակ - ներու մեծամասնութեան լամբակէն : Մշակնե՛ր, — որոնք քաղաքականութիւն խաղալով խաղալով, սկսած են իրենց պուտ մը խելքին հետ ալ խաղալ :

ՍՕՍԻ

Աւելի ուշադրութիւն ներգաղթողներուն

ՄՄԲ.— «Սովետական Հայաստան»ի Նոյ. 17ի թիւէն կ'արտագրենք հետեւեալ տեղեկութիւնը, իրենց հայերէնով .—

« Հայաստանի Կ (բ) Պ. Կենտկոմը քննարկեց Երեւանի Քաղսովետի գործկոմի Մեխանիկական գործարանում աշխատող արտասահմանից վերա - դարձած Հայերի աշխատանքային ու կենցաղային վիճակի վերաբերեալ յայտարարութիւնը :

Պարզուեց որ գործարանի դիրեկտոր Համկ (բ) Պի անդամ Վ. Գիւդրեանը անհրաժեշտ պայման - ներ չի ստեղծել ժամանակների նորմալ աշխատան - քի համար, չի ապահովել նոր իրեր թողարկող ցե - խի ժամանակին կազմակերպումը որտեղ պէտք է աշխատէին վերադարձած Հայերը, ինչպէս նաեւ կոպիտ, անհոգի վերաբերմունք է ցուցաբերել նոր ժամանած բանուորների նկատմամբ :

Հայաստանի Կ (բ) Պ. Կենդկոմը աշխատան - քից հանեց գործարանի դիրեկտոր ընկեր Վ. Գրի - գորեանին եւ նրան նկատողութիւն յայտարարեց արտասահմանից վերադարձած Հայերին ամէն կերպ օգնութիւն ցոյց տալու վերաբերեալ պար - տաւորի ու կառավարութեան տիրեկտիվները չկա - տարելու համար :

Հայաստանի Կ (բ) Պ. Կենդկոմը մի շարք կոնկրետ միջոցառումներ ձեռնարկեց գործարա - նում յայտաբերուած թերութիւնները վերացնելու համար » :

ՅՈՒՐՏԸ ՄԵՂՄԱՑԱՒ Փարիզի մէջ եւ կը կար - ծուի թէ աւելի պիտի մեղմանայ : Ձմեռը նոյն առաջարկութեամբ կը շարունակուի դաւառի, մաս - նաւորապէս լեռնային շրջաններուն մէջ : Կրընդ - լէն կը հաղորդեն թէ գայլեր երեւցած են շրջակայ գիւղերու մէջ :

ԻՐԱՆի կառավարութիւնը օրէնք մը հրատա - րակեց որով պարտաւորիչ կրթութիւն կը հաս - տատուի, 7 եւ 11 տարեկաններէն սկսեալ :

Չորրորդ Համրապետութիւնը սկսաւ Դեկտ. 24ին

Երեքշաբթի օր, 24 Դեկտեմբեր տեղի ունեցաւ նորահաստատ Հանրապետութեան Ժողովուրդին բացումը, Լիւքսէնպուրգի պալատին մէջ (նախկին Ծերակոյտ) : Առաջ կը սկսի Չորրորդ Հանրապե - տութեան Սահմանադրութեան գործադրութիւնը : Ազգ. ժողովը եւ այս Ժողովուրդը կը կազմեն Ֆը - րանսայի նոր խորհրդարանը :

Նիստին կը նախագահէր Պ. Կասէ, Օրանի ներ - կայացուցիչը, իբրեւ երիցագոյն անդամ (80 տա - րեկան է) : Ըլլալով նախկին ծերակուտական, Պ. Կասէ գնահատեց անոր կատարած դերը 65 տա - ուան ընթացքին, երեսփ. ժողովին հետ : «Քանի քանի անդամներ, Գ. Հանրապետութեան ամէնէն ծանր տագնապներուն առեն, ծերակոյտը գիտցաւ օգնութեան հասնիլ, փրկելու համար վտանգուած նաւը : Դ. Հանրապետութեան Ժողովուրդը ծուռ չարժած պիտի չըլլայ, եթէ յիշէ անցեալին դա - սերը : Այս նոր ժողովը պէտք է օգտակար դեր կա - տարէ իր խորհուրդներուն եւ խորհրդածութեան հեղինակութիւնը բերելով Ազգ. ժողովին : Ժողո - վրդականի այդ դերը կը համապատասխանէ խորունկ եւ մարդկային պէտքի մը » :

Նախագահը օրինակներ յիշելով հին Աթէնքի պատմութենէն, երբ Դեմոսթենէս մը այնքան փրկարար դեր կը կատարէին, եզրա - կացուց .— «Եթէ կ'ուզենք ոչ թէ դառնալ միայն ցոլացիկ հայելի մը, այլ իրապէս խորհրդածու - թեան ժողով մը, պարտինք յաճախ բարձրանալ բանականութեան պայծառութեան, անոր գերիչ - խան անչահախնդրութեան, առժամապէս լռեցնելով մեր կուսակցական նախասիրութիւնները » :

Վերջացնելէ առաջ, մեծարանք մը տուղեց զօր. տը Կօլի եւ Դիմադրական ճակատի ռազմիկ - ներուն, ապա Հնդկաչինի զինուորներուն : Այս վերջին յայտարարութեան վրայ, ազակոմեան ժողովականները տաքի եկան, նոյն հրաւէրը ուղղե - լով համապատասխաններուն, որոնք պահ մը վարանե - լէ վերջ, կանգնեցան :

★ Հանրապետութեան նախագահին ընտրու - թիւնը պիտի կատարուի յունուար 16ին : Ամէնէն հաւանական թեկնածուն կը համարուի Վէնսան Օրիոլ, Ազգ. ժողովին նախագահը (ընկերվարա - կան, 62 տարեկան) :

Կռիւներ կը շարունակուին Հնդկաչինի մէջ

Հինգ օր անընդհատ կռուելէ վերջ, Ֆրանսա - կան հրասայլերը եւ զինուորները յաջողեցան վերջնապէս դրաւել Թոնքինի մայրաքաղաքը՝ Հա - նոյ : Ֆրանսացի պահակները չէնք չէնք խոյա - ցան, խորտակելու համար դիմադրութեան վերջին բոյները, մինչ հրասայլերը կը շրջէին ամայի փո - ղոցներուն մէջ : Հանոյի հարաւակողմը, Ֆրանսա - կան զօրամասեր յառաջ կը խաղան դէպի Հիւէ, 300 մղոն հարաւ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հնդկաչինի բանակին միացած ճափոնցիներ անճասանալի կ'ըլ - լան, երբ ապստամբները կը նահանջեն : Շատեր ալ սպաննուած են կռիւներու պահուն : Կը կար - ծուի թէ ճափոնցի սպաներ օգնած են ամրութիւն - ները կազմակերպելու համար : Ֆրանսական սպա - յակոյտին զեկոյցը կ'ըսէ թէ ապստամբները վար - պետօրէն սարքուած ականներ եւ թակարդներ կը գործածէին : Հանոյի հարաւակողմը, Նամ Տինի մէջ Ֆրանսացիները գրաւեցին քաղաքապետարա - նը, նամակատունը եւ ոստիկանատունը : Մեծ հրդեհներ ծագեցան Անամացիներու թաղերուն մէջ :

Զօր. Լըքլէր Դ. օր ճամբայ ելաւ դէպի Հնդկաչին : Թերթերը կը դրեն թէ իրաւասութիւն տրուած է ուժգնօրէն գործելու : Օդնական զօրք ճամբայ հանուած է հիւս. Ափրիկէէն, երկու վաչտ ալ օտար լեգէոնի զինուորներէն :

Ծովակալ տ'Արժանլիէօ, Հնդկաչինի Ֆրանսա - կան մարզպանը, Մնունդի առթիւ ճառ մը խօսե - ցաւ Սայկոնի մէջ, պարզելով Ֆրանսայի քաղաքա - կանութիւնը : Ահաւասիկ հիմնական մասերը .— «Ֆրանս. կառավարութիւնը նախ եւ առաջ կ'ուզէ պատասխանատուութեան հրաւիրել Հանոյի կա - ռավարութիւնը, բարեկարգութիւնը պահպանելու եւ տարօրէն կնքուած համաձայնութիւնները ուղղամտութեամբ գործադրելու համար : Ֆրան - սական կառավարութիւնը Հնդկաչինի ժողովուրդ - ներու ներկայ վիճակին մէջ, տրամադիր չէ ա - ռանց պայմանի եւ ամբողջական անկախութիւն շնորհելու » :

★ Պոռտոյի, Մուլէնի եւ Թուրուզի Հնդկաչի - նի գաղթականները ցոյցեր կատարեցին փողոց - ներու մէջ, պահանջելով անկախութիւն շնորհել, ետ կանչել ծովակալ տ'Արժանլիէօն եւ Ֆրանսա - կան զօրքը : Պոռտոյի ցոյցին կը մասնակցէին 1500 հոգի որոնք հրաւիրեցին նահանգիստի բան - տուորները զօրք եւ ռազմանիւթ չբեռնել Հնդկա - չինի համար :

Սպայակոյտը կը հերքէ այն ղրոյցները թէ 2300 Ֆրանսացիներ անճատուր եղած են :— Հնդ - կաչինի Ֆրանսական զօրքին թիւը կը հաշուէն 82 հազար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՄԷՆԻ ԹՒՓԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Ձիշդ քառասուն օր էր, որ Արմէն հիւսիսէն հարաւ՝ հարիւրաւոր քիլոմէթր ոտաոտ մը ընե – լով, իր հայրենի գեղին՝ արեւին ու վճիտ օդին մօտաւորապէս նմանող անկիւն մը ինկած էր:

Ու օրերէ ի վեր կը թափառէր ան, արեգի ճամբաներուն ու դաշտերուն վրայ, հոգին խռով – քով լեցուն ...:

Ժամերով կեցած այգիներու ու ճամբաներու եզերքը, կարօտով դիտած էր գեղական արդար, մաքուր ու յաւիտենական հոգին աշխատանքները միամիտ, տաքուկ հոգիներով եւ տոհմիկ սուր – բութիւններով չինականներուն:

Երբ ինքը դէպի հարաւ եկաւ, արդէն այգե – կութքը վերջացած էր գրեթէ: Սակայն, քանի քա – նի անգամներ, այդեկութքէն եռքի աշխատանքնե – րը զմայլանքով դիտեց ու յուզումով վերյիշեց ի – րենց անցեալը ...:

Օր մը գնաց, կեցաւ ճակատը արեւին ու կըռ – նակը ձիթենիի մը բունին՝ դիտեց որթատունկերու յարդուիլը, ուր տարէշ երկու այգեպաններ ան – հաւատալի տոկունութեամբ, առանց իրենց մէջ – քերը շահելու, շուրջ երկու հարիւր մեթր երկա – րութեամբ շարքը մէկ ծայրէ միւսը կը տանէին:

Ինքը կեցած ու կրծնած ձիթենիին, մտիկ տուած էր անոնց սուր մկրատներու արագ – արագ քըթքըթին, ջարդին, ինչպէս չերմանները թթենու մատղաշ ու փափուկ տերեւներուն վրայ:

Արմէն, նոյնիսկ զրոյց ունեցած էր անոնց հետ: Պատասխանած էր անոնց հարցումներուն, թէ՝ իրենք իրենց հայրենիքին մէջ, խաղող ուտե – լու ատեն իրենց շրթունքները եւ մատները իրար կը փակչէին անոնց քաղցրութենէն:

Երկրորդ անգամ մը ուշադրութեամբ ու եր – կար դիտած էր ուրիշ աշխատանք մը, թէ՝ ինչպէս կը փետտէին ծերացած որթատունկերը:— Չիա – կառք մը, երկու բարձր ու լայն – շրջանակ անիւ – ներով, որուն լծակներէն զատ մնացեալ մասերը ամբողջութեամբ երկաթեղէն էին: Մէկ կողքին վրայ «հողմաղացաձեւ» անիւ մը, բռնակներով: Տակէն հաստ շղթայէ մը առկախ ժանիքաւոր եր – կու ճանկեր երկաթէ, որոնք որթին կոկորդը կը ճանկէին ու ամուր կը սեղմէին: Եւ, ահա, հուժ – կու գեղջկուհին կը նետուէր հողմաղացաձեւ անի – ւին բռնակներուն վրայ, ուժեղ վար քաշելով ու դարձնելով անիւը: Որթը քանի մը երկվայրկեանի մէջ արմատախիլ կ'ըլլար, ինչպէս բուռ մը խոտ եւ կամ թոյլ տունկ մը ձեռքով քաշուած հողէն: Արմէն, երկար դիտեց ու մտածեց աշխատանքի դիւրութեան մասին ...:

Երրորդ անգամ մը, անիկա դարձեալ հաճոյ – քով դիտած էր, թէ՝ ինչպէս կը հերկուէր այդին, ձի մը լծուած երկաթ ու թեթեւ արօրին: Ան նոյ – նիսկ մօտեցած էր ու արօրը ձեռք առած, երիտա – սարդ լծվարին ըսելով· «աշխատանքիդ լեզուէն կը հասկնամ, սակայն ձիուդ լեզուէն ոչ» ...: Ու զար – մացուցած էր երիտասարդ հերկուորը, որ ինքն ալ կրնար հերկել:

Չորրորդ անգամ մը մտած էր ձիթենեայ պար – տէզները ու դիտած դեղջկուհիներու ձիթապտուղ քաղելը, ու դարձեալ զրոյց ունեցած անոնց հետ:

Ան նոյնիսկ, մէկէ աւելի անգամներ դնաց, բարձրացաւ մինչեւ հեռաւոր կաղնեթփուտ բլուր – ները, այցելեց հովիւներուն, ոչխարի, այծերու խումբերուն:

Մտերմաբար խօսեցաւ անոնց հետ: Հարցուց թէ՝ ինչո՞ւ սրինգ չունէին: Առանց սրինգի հովի՞ւ կ'ըլլար: Պատմեց իրենց երկրի հովիւներուն կեան – քէն որ իրենն ալ եղած էր առեն մը... ու հար – ցուց նաեւ թէ՝ ինչու փոխանակ խոշոր դամբան – ուս այդ պտղիկ շներները կը պահէին ու կը պտըտ – ցնէին իրենց հետը ...:

Արմէն հովիւներէն բաժնուելէ ետք, քիչ ան – դին, հատիկէկ կաղնիի մը առած էր կռնակը ու նստած:

Նայեցաւ, դիտեց հորիզոնը ամբողջ՝ արեւելքէն արեւմուտք ու դէպի հարաւ: Այդիներ, պարտէզ – ներ, բանջարանոցներ ու թիթուռ բլուրներ ու եր – բեմն ալ մայրիները ցանցառ անտառներ, տու – ներ, տուներ՝ բռնած էին տարածութիւնը:

Տեղը արեգի էր ու արեւը զաղջ: Կոպերը տաք – ցան ու խոխոջալ սկսան: Ակամայ, թարթիչները իրար եկան ու աչքերը խփուեցան: Աչքերուն առ – ջեւ կանանչ-կապոյտ շղարշներ փարատեցին, թօթ – ուեցին, ու յանկարծ, Արմէն, ինքզինքը շատ հա – րազատ տեղ մը գտաւ... Աչքերը խուփ էին թէեւ, սակայն, ան այդպէս աւելի լաւ կը տեսնէր հիմա քան թէ բաց եղած առենը: Անիկա անմիջապէս զգաց, որ հորիզոնը, ամբողջ տարածութիւնը քիչ առաջուանը չէր երբ աչքերը բաց էին: Ան հիմակ կը գտնուէր իր այնքան կարօտցած ու տենչացած հայրենիքին մէջ, ու շատ բարձր լերան մը վրայ: Սակայն, չէր կրնար որոշել, ճանչնալ, թէ՝ Մըն – ձուրի՞ թէ Տաւրոսի զագաթներէն մէկուն վրայ էր այդ երջանիկ պահուն:

Դարձեալ, երկար նայեցաւ, դիտեց հարազատ հորիզոնը: Լեռնե՛ր, լեռնե՛ր հսկայ, երկար կըռ – նակներով ու ամանք անտառատարած: Լեռնե՛ր, կոչտ – կոյտ, դանդուած՝ դանդուածի վրայ գիզուած: Հովիտներ՝ մէկը միւսին զուգընթաց, դարձ – դարձիկ: Գետե՛ր՝ ամէն դի, տլորապտոյտ կ'ան – ցնէին, տեղ – տեղ երեւալով ու արեւին տակ փայ – լատալով արծաթի պէս:

Կատարեալ լեռներու, հովիտներու ու գետերու սքանչելի աշխարհ մը:

Արմէն որքա՜ն ուրախ էր ու կը հրճուէր հո – գիին խորունկէն:

Թիւ մը ըրաւ ու բարձրացաւ այդ տեղէն, որ – պէս արծիւ մը ու իջաւ, այս անգամ Աւետքի դա – դաթը:

Նայեցա՛ւ, նայեցա՛ւ մինչեւ որ աչքերը խո – նաւցան ու սրբազան Տարօնի Աշխարհը մշուշա – պատ դարձաւ աչուըներուն առջեւ...: Թեթեւ ոս – տիւն մը ընելով բարձրացաւ ու գնաց կամք առաւ, Աստղկայ փլփլկած ու հեթանոսաբոյր բերդին առ – ջեւ, համբուրելով անոր հնամեայ քարերը, ծնկ – ւար ելած ու երկիւղած:

Շարունակեց ճամբան, Հանդիպեցաւ Վարա – դին: Նայեցաւ Բղնունեաց Ծովուն ծիծղուն ու ծըփ – ծըփուն: Արմէնի սիրտը սկսաւ թրթռալ, թալ – տալ կարօտեալի կուրծքին տակ: Աչքերը բարձրա – ցուց ու նետեց Նեմրութի, Բիւրակնի ու Սիփանայ սարերուն անոնց:

Ինքզինքը այնքան թեթեւ կը զգար որ բաղէի մը պէս սուրաց, կտրեց հեռաւոր տարածութիւն – ները մէկ ակնթարթի մէջ: Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ՝ միայն քանի մը անգամ թեւ բացաւ ու ծալլեց եւ, ահա Հայոց Սրբազան լերան» Արարատի սիպտակ ու սառնապատ գագաթին վրայ Տապան չինեց ...:

Այնքա՛ն կարօտով, յուզումով ու մորմոքով երկար դիտեց չքնաղ Նայիրիին, Դեղարքունեաց լեռներուն ու պարերուն, իրենց անուշ ու կապու – տակ ծովակին՝ երկինքի կտոր:

Արագածի գագաթները աչուըներուն մէջ թաղ – ուեցան, խեղդուեցան իրենց կանթեղներովը մխա – սին: Իրիկուն եղած էր: Արեւը ի՞նչպէս՝ եւ ո՞ւր – կէ դէպի մայրամուտ սահած էր՝ չէր կրցած զգալ:

Անզգալաբար դիւերը հասած ու մութը նստած էր ամէն կողմ: Հիմակ, միայն իր առջեւ կ'երեւար լայն տարածութեամբ Աւան մը, իր բազմահազար ջահերովը վառ: Արմէնի յիշողութիւնը հոս սահե – ցաւ ու ինկաւ մանկական աշխարհին մէջ: Երեւցող Աւանը իր բազմահազար վառ ջահերովը իրեն յի – շեցուց ու մտաբերել տուաւ իրենց գեղին Ծննդեան դիւերուան ժամը..., երբ ողջ գեղը իր մեծով ու պզտիկով հոն կ'ըլլային ու իրաքանչիւրին ձեռքը մէկական վառ մոմ՝ ու լոյսերու ծովի մը վերա – ծած եկեղեցին:

Ճակատը դարձուց դէպի լուսաճաճանչ Աւա – նը: Թեւերը բացաւ ու կանչեց թռքերուն ամբողջ ուժովը·

— Երեւա՛ւ, երուա՛ւ, դո՛ւն մեր ցեղին նո՛ր Տապա՛ն... :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՀԱԿԱՀԱՐԵԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ հակահրէական զգացումները Գերմանիոյ մէջ ոչ միայն չեն անհե – տացած կամ մեղմացած, այլ ընդհակառակն օրէ օր կը զօրանան: Հրէասէր համարուած Գերմանա – կիները, մասնաւորաբար պետական պաշտօնեաներ, անստորագիր նամակներ կը ստանան, լեցուն մահ – ուան սպառնալիքներով եւ անարգական բառերով: Ասոնցմէ մէկն է Գերլինի ձայնասփիւռի կայանին վարիչը, որ նոյն վարչաձեւին կարգ մը մեղքերը թուելուն համար, ամէն օր կը ստանայ բազմաթիւ սպառնալից նամակներ, ուր կ'երեւան « Հրեայի աղտոտ լակոտ, դիակդ կտոր կտոր պիտի ընենք » եւ նման բառեր:

Այդ վարիչը կը պատմէ թէ գրողներ կան որոնց համաձայն Հիթլերը եթէ յաջողէր բնաջնջել Հրեա – ները, Գերմանիա պատերազմը պիտի չկորսնցնէր, եւ հարուստ ու երջանիկ պիտի ըլլար: « Ան շատ մարդկային վերաբերում ցոյց տուաւ Հրեաներուն հանդէպ· նոյն նոր վարչաձեւ մը Հիթլերի չյաջո – ղածը պիտի գործադրէ, բնաջնջելու համար հրէ – ութիւնը »: Նոյն պրիւքլին համաձայն նոյեակա – նութիւնը արմատ ձգած է ժողովուրդին խաւերուն մէջ, երբեմն անգիտակցաբար, չնորհիւ տասներ – կու տարուան երկար քարոզութեանց:

Հրեաները կը դանդատին թէ գերման քաղաք – պետական իշխանութիւնները լաւ վերաբերումցոյց չեն տար իրենց հանդէպ: Հակառակ նոյեականու – թիւնը բառնալու օրէնքին, Գերլինի մէջ օրէնք մը չէ հրատարակուած տակաւին, որ վերադարձնէր նոյինեերուն կողմէ բռնագրաւուած կամ զողցուած հրէական սոացուածքները:

Նոյեականութենէն առաջ Գերլինի Հրեաներուն թիւը 186,000ի կը հասնէր· անոնցմէ միայն չորս հազար վերադարձած են այսօր եւ ոչ մէկը կրցաւ իր տունը վերստանալ, յայտարարած է, Հրեայ հասարակութեան պետը: Իր ըսածին համաձայն, Հրեաներն ալ սպառնալից նամակներ կը ստանան, ինչպէս նաեւ այն գերմանացի փաստաբանները, որոնք կը յանդգնին Հրեայի մը դատը պաշտպանել դատարանին մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայ ռազմիկներու յաջողութիւնները

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԳԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՄԷՋ

ՄՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» ամսագրի Օգոստոս Սեպտեմբեր թիւէն· մեր հայերէնով·

Ճափոնի դէմ մղուած վճռական ճակատա – մարտներու ժամանակ, հայ սպաներու եւ մար – տիկներու կատարած սխրագործութիւնները, հայ – րենական պատերազմին փայլուն էջերէն մէկը կը կազմեն: Այդ կռիւները վարող զօրավարներուն մէջ կային եօթը հայ զօրավարներ, որոնք յայտնի են ամբողջ Ս· Միութեան ժողովուրդներուն: Ա – տոնցմէ մէկն է Հեռաւոր Արեւելեան ռազմաճա – կատի հրամանատարը, Ս· Միութեան հերոս՝ զօր· Միխայէլ Բարսեղովը, որ արդէն այդ համբաւին տիրացած էր 1939 — 40ին, Ֆինլան – տայի կռիւներու ժամանակ: Անոր հռչակը ալ ա – ւելի տարածուեցաւ, մասնաւորաբար հայրենական պատերազմի ընթացքին, Մոսկուայի պաշտպանու – թեան ծանր կռիւներու օրերուն: Բարսեղով պատ – ասուար մասնակցութիւն ունեցաւ զօր· Կուտեբեանի հրամայակային բանակի ջախջախման գործին մէջ:

Պատերազմի ամենածանր օրերուն, երբ Ճա – փոնցիները կըպատրաստուէին յարձակիլմերկրի վրայ, զօր· Բարսեղովը կը նշանակուի Հեռաւոր Արեւելեան ճակատի հրամանատար: Ան հոն մեծ աշխատանք կը կատարէ կարմիր բա – նակի մարտունակութիւնը բարձրացնելու համար: 1945 Օգոստոսին Մանչուրիայի եւ Քորէայի կռիւ – ներուն կը յայտնաբերէ կոփուած հրամանատարի եւ ռազմագէտի փայլուն ընդունակութիւններ: Կը վարձատրուի «Կուտուզովի» առաջին աստիճանի շքանշանով:

Հայ ժողովուրդը հպարտութեամբ կ'արտա – սանէ հրասայլային բանակի զին· խորհուրդին ան – դամ զօրավար Հայկ Թումանեանի անունը: Պատե – րազմի ամբողջ ընթացքին իր ռազմական տաղան – դով, յայտնի դէմք մըն է ան: Մասնակցած է Լէ – նինկրատի եւ Սթալինկրատի հերոսական պաշտ – պանութեան, իր կուրծքը զարդարուած է Լէնինի, «Սուվորովի» երկրորդ աստիճանի, «Կուտուզով»ի երկրորդ աստիճանի եւ «Կարմիր Դրօշ»ի շքանշան – ներով: Առաջիններէն էր որ մտնելով Փոթթ – Ար – թիւր, յաղթական զրօշը բարձրացուց քաղաքին եւ նաւահանգիստին վրայ:

Հայ ժողովուրդի ուրիշ մէկ փառապանծ զա – ւակը զօր· Անդրանիկ Ղազարեան, Ս· Միութեան հերոս, որ ապատարելով բազմաթիւ քաղաքներ ու հարիւրաւոր գիւղեր, Սթալինկրատէն հերոսական կռիւներով հասած է մինչեւ Քէօնիկսպէրկ: Անոր հրամանատարութեան տակ գործող զօրաբաժինը, 1945 Օգոստոս 9ին առաւն, առաջիններէն էր որ մտաւ Մանչուրիոյ սահմանը, անցաւ Ուսսուռի գետը եւ ճեղքեց Ճափոնցիներու խիտ ամրացած դիրքերը: Կուտով հինգ հարիւր քիլոմէթր ճամբայ կտրած են եւ մտնակցած Միչան, Գիրին, Ցանցղի եւ Խարպին քաղաքներու գրաւման:

Թղթակցական հրամանատար զօր· Գէորգ Զայլախեան, որ գինուորական փայլուն գործուղու – թիւններ է ղեկավարեր Արեւմտեան եւ Անդրկով – կասեան ռազմադաշտերուն վրայ, վարձատրուած է «Կարմիր Դրօշ»ի, հայրենական պատերազմի առա – ջին աստիճանի ու կարմիր աստղի շքանշաններով:

Ճափոնական ճակատին վրայ ցոյց տուած հմտու – թեան, քաջութեան եւ խիզախութեան համար Ս· կառավարութիւնը գինքը վարձատրած է Կուտուզո – վի երկրորդ աստիճանի շքանշանով:

Զօր· Տիմոֆէյ Տէտէօղլեան, անցնելով Ճա – փոնցիներու ամրացած զօտին, կը բարձրանայ Հինգանի մեծ լեռնադագաթը: Անոր հնձելագօրքը կը գրաւէ Սոլուն, Վանեմաք, Լինսի եւ ուրիշ քա – ղաքներ:

Ճափոնական կռիւներուն նշանաւոր հանդիսա – ցան նաեւ Անդրպալթեան ճակատի առողջապահա – կան ծառայութեան պետ, զօր· Աւետիք Բուրկազ – եան եւ արեւելեան երկրորդ ռազմաճակատի օրա – նաւային զօր· Գրիգոր Տոլմաճեան:

Արեւելքի կռիւներուն մասնակցած հայ հերոս – ներու մէջ կը գտնուին, բազմաթիւ գնդապետներ, փոխ-գնդապետներ, հազարապետներ, սպաներ եւ հարիւրաւոր մարտիկներ:

ՅՈՒՆԻՆԴԻ ԱՒԹԻԻ Գերմանիոյ ամերիկեան

չրջանին հրամանատարը ճառ մը խօսելով, բարե – մաղթութիւններ ուղղեց գերման ժո – ղովուրդին: «Ջերմապէս կը մաղթեմ որ աշխարհի մէջ վերահաստատուի «ի մարդիկ հաճութիւնը»: Մենք, ամերիկեան գրաւման բանակի անդամներս եւ դուք, Գերմաններ, բոլորս ալ խաղաղութեան այս կամքը ունեցած ենք քրիստոնէական քաղա – քակրթութեան սկիզբէն իսկ եւ կը կրկնենք տար – ուան այս ժամանակաշրջանին »:

Նեղուցներու կարգադրութեան Մօս. Արեւելքի տեսակէտէն

ՄՄՐ.— Մեր աշխատակից Հր. Ն. Թորոսեան հետեւեալ գրութիւնը հրատարակած է La Vie Française մէջ.—

Վոսփոր, Ոսկեղջիւր... մոգական անուններ, դիւթական բնաւայր, համայիլ դիրք: Պոլիս, հազարաւոր մզկիթներով՝ թագուհին Արեւելքի, բայց նաեւ եռուն նաւահանգիստը, ուր զարերէ ի վեր աշխարհի չորս կողմէն նաւեր, վաճառականներ ժամադրութիւն կուտան, փոխանակելու այլազան տեսակի արտադրութիւններ միջազգային մեծ շուկաներուն վրայ...

Մինչեւ իսկ Բարեյուսոյ հրուանդանին ծովային ճամբուն դիւտէն վերջ, Սուէզի ջրանցքին բացումէն վերջն ալ, Պոլիսը, երկկիւղանդին, այսօր Իսթանպուլ, պահեց իր առանձնաշնորհները: Եւ պէտք եղաւ 1914ի պատերազմը, որպէսզի անոնք լռդրոյ առարկայ ըլլային:

Այն քանի մը հարիւր Ֆրանսացիները որոնք զօրաշարժի չէին ենթարկուած, եւ որոնք երիտասարդ Թուրքերու ճարպիկ եւ բացառիկ թոյլտուութեամբ, հակառակ իրենց պատերազմիկի հանդամանքին արտօնութիւն ունեցան Պոլիս մնալու առանց նեղութեան, մեղի հետ պէտք է յիշեն այս նաւահանգիստին այն առենուան տխուր երեւոյթը:

Անկէ ի վեր Պոլիս չէ կրցած վերագտնել իր հին փառքը: Առեւտրական նոր հոսանքներուն, յետպատերազմեայ հոգային փոփոխութիւնները, քաղաքային պատերազմի հետեւանքով ռուսական առեւտուրին անհետացումը, Թուրքիոյ մայրաքաղաքին Անգարա փոխադրութիւնը, զայն տնտեսապէս ծիւրեցին:

Օսմանցիները 1356ին Տարտանէլը անցնելէ վերջ, Սուլթաններուն երազն էր Բիւզանդիոնը գրաւել: Երազ մը՝ զոր իրականացուց Մուհամմէտ Ֆաթիհ (յաղթողը) մէկ դար յետոյ: Սակայն վերջ Ռուսիան էր որ Պոլիսը անհրաժեշտ նկատեց իր ծաւալման համար: Մեծն Պետրոս Պալթիկ հասաւ, Մեծն Կատարինէ գրաւելով Օտեսան եւ Սեւ փոստապօրը, Սեւ Ծովու եւ Նեղուցներուն վրայ ելք մը բացաւ իրեն համար: Ահա այս թուականէն է որ կը սկսի անդուլեւուսական մրցակցութիւնը:

Ռուսական քաղաքականութիւնը ժամանակի պահանջին համաձայն փոխուած է, 1841ին ձեռք ձգեց Նեղուցներու փակումը, յուսալով որ կը հեռացնէ անգլեֆրանսական սպառնալիքը: Զո՛ւր նախզգուշութիւն, զոր Ղրիմի պատերազմը ի դերեւ հանեց: Սեւ Ծովը չէզոք հռչակուեցաւ, Թուրքերուն արգիլուեցաւ հոն նաւատորմ պահել, բայց Թուրքիան յաջողեցաւ վերցնելու այս արգիլքը Ֆրանսեւպերման պատերազմին (1871):

1914ին երբ Թուրքիան կեդրոնական Եւրոպայի կայսրութեանց կողմը անցաւ, Նիքոլա Բ., համախորհուրդ Դաշնակիցներուն հետ, Նեղուցներուն եւ մինչեւ իսկ Պոլսոյ վրայ իր իրաւունքներն ճանչցնել տուաւ: Ցայտնի է թէ ինչպէս այս համաձայնութիւնը մեռեալ տառ մնաց ռուսական կայսրութեան քայքայումին հետեւանքով:

1923ին Նեղուցներուն հարցը վերստին արծարծուեցաւ Լոզանի խորհրդաժողովին մէջ: Բոլոր պատուիրակներն ալ բացի Չիչերինէ, համաձայն էին որ Նեղուցները բաց մնան: Ի վերջոյ անցքի ազատութիւնը ընդունուեցաւ, բայց Թուրքիոյ վերահսկեսական իրաւունքներուն սահմանափակումով միայն,— երկու զօտիները, մէկը Անատոլուի եղերքը, միւսը Ռումելիի եղերքը, ապաղինուեցան, եւ արգիլուեցաւ Թուրքիոյ 12.000էն աւելի պահակազօրք պահել... Թուրքիա ակամայ համակերպուեցաւ այս կարգադրութեան: Բայց, 1936ին իր ցանկութիւնները բացէ ի բաց յայտնեց ան: Մոնթրէօյի պայմանագրութիւնը (1936 Յուլիս 20) ընդունեց Նեղուցներուն մէջ նաւարկելու եւ անոնցմէ ազատօրէն անցնելու իրաւունքը, բացի պատերազմի պարագայէ, երբ այս իրաւունքին գործադրութիւնը սահմանափակուեցաւ: Քէմալական յաղթութիւնն մըն էր այս քանի որ Թուրքիան կը վերստանար Նեղուցները ամրացնելու իր վեհապետական իրաւունքները:

Այսօր Մ. Միութիւնը Մոնթրէօյի դաշնագրին վերանայնութիւնը կը պահանջէ, իր նաւատորմին համար ազատ անցք ձեռք ունենալու դիտաւորութեամբ: Ան 1925ին կնքած Թուրքեւսովետական բարեկամութեան դաշինքը մերժեց վերանորոգել 1945 Մարտին: Ան կը պահանջէ հիմա որ կարեւ եւ Արտահանը իրեն վերադարձուին, եւ դինուորական խարիսխներ հաստատուին Նեղուցներու պաշտպանութեան համար, սովետական գործակցութեամբ: Թուրքիոյ մէջ մեծ եղաւ զայրոյթը: Իսկ մէկը ինչօրինակ յայտարարեց թէ պատրաստ է անհաւասար պատերազմի մը մէջ մտնել, քան թէ Մ. Միութեան պահանջներուն տեղի տալ:

Տասնեակ մը ծանուցագիրներ եւ յուշագիրներ փոխանակուեցան Անգարայի եւ Մոսկուայի մէջ, Անգլեւսաքսոններու եւ Սովետներու միջեւ: Անգլեւսաքսոնները Թուրքերուն հետ կը մերժեն սովետական տեսակէտը, անոնք չեն ընդունիր որ Նեղուցներու կարգադրութիւնը միայն Սեւ Ծովու պետութեանց պատկանի: Անոնց համար հարցը կը շահագրգռէ Մոնթրէօյի պայմանագիրին ստորագրող բոլոր պետութիւնները, պայմանագրութիւն՝ զոր միջազգային խորհրդաժողովով մը միայն կրնայ վերաքննել:

Անկախ իրենց ռազմավարական արժէքէն, Նեղուցները տնտեսական տեսակէտով ալ առանձնակարգ կարեւորութիւն ունին: Անոնց չնորհիւ է որ Պոլիսը կը բացուի թէ՛ Եգէական եւ թէ Սեւ Ծովու վրայ: Բազմաթիւ երկիրներ (Ռուսիա, Ռումանիա, Պուլկարիա այս նաւահանգիստէն կախում ունին: Որոշ չափով Իրանն ալ, որուն հիւսիսային մասի երթեւեկը միշտ ալ Տրապիզոնէն եւ էր զրամէն եղած է, կարաւաններու աւանդական ճամբայէն:

1939ին պուլկարական նաւահանգիստներէն մուտք եւ ելք ունեցած են 9311 նաւեր 1776600 թոն տարողութեամբ, ռումանական նաւահանգիստներէն 2392 նաւ (4574600 թոն), Սեւ Ծովու սովետական նաւահանգիստներէն 717 նաւ (1315800 թոն):

Արդ, այս նաւերուն մեծ մասը Նեղուցներէն կ'անցնի: 1938ին Տարտանէլէն անցած են, 9025 նաւեր ամէն ազգութենէ, 13.239.000 թոն տարողութեամբ, Վոսփորէն անցած են 15.041 նաւ 13.059.000 թոն տարողութեամբ:

Այս բոլորին մէջ Ռումանիոյ բաժինն է 339 նաւ (690.322 թոն), Պուլկարիայինը՝ 106 նաւ (154.900 թոն) եւ Ռուսիայինը 347 նաւ (760.000 թոն):

Անտարակոյս, այս թիւերը անկարեւոր են բախտաւորմամբ նաւերու թիւին այն ազգերուն՝ որոնք Սեւ Ծովու եզերքը չեն գտնուիր (Անգլիան՝ 1259 նաւ 2.927.843 թոն տարողութեամբ), Իտալիան՝ 797 նաւ (1.556.728 թոն), Յունաստան 1322 նաւ (1.962.606 թոն): Բայց Ռուսիան որ ներկայիս գործնապէս կը հակակշռէ Դանուբեան պետութիւնները, կը յուսայ աւելցնել այս պետութեանց տնտեսական գործունէութիւնը իսկ այն ատեն միայն պիտի կրնայ այս նպատակին հասնիլ, երբ Նեղուցներուն հակակշռին մէջ զերակշիռ մասնակցութիւն ձեռք ձգէ:

Միայն Ռումանիոյ մասին խօսելով, 1945 Մարտիս 8ի համաձայնութեամբ, որ կը նախատեսէ սովետ-ռումէն նաւարկութեան ընկերութեան մը կազմութիւնը, ռումանական կառավարութիւնը Սովետներուն յանձնած է նաւահանգիստներու վրայ — Քոնսթանցա, Պրայլա, Կալաց, եւ Ձուրճիլօ — ունեցած իր բացարձակ իրաւունքները, ինչպէս նաեւ արտօնած որ Ռումանիոյ մէջ հաստատուի Մ. Միութեան ծովային տոմարը (Registre maritime) Մ. Միութիւնը Տարտանէլը կը նկատէ ան հրաժեշտ պայմանը իր դործերու աղատութեան: Փակուած արդէն պալթիկի մէջ, ան չուզեր այլեւս բանտարկուիլ նաեւ Սեւ Ծովու մէջ:

ՀՐԱՆՏ Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գիտական ատուիս

Ռուս գիտնական Բրօֆ. Փ. Խուքիրսքի հիւլէի անջատման նոր մեթոտ մը հնարած է, որուն մանրամասնութիւնները դաղտնի կը պահուին:

Այսուհանդերձ, ռուս գիտական շրջանակներու մէջ չատ կը խօսուի ծանր օդընկէցներու դոյութեան մասին: Մ. Ռուսիոյ Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ Փրօֆ. Վավիլով ակնարկելով յիշեալ մեթոտին, կ'ըսէ թէ Փրոֆ. Խուքիրսքիի գնուածքին եւ ձեռք բերած արդիւնքին չնորհիւ, հիւլէներու տարանջատման հարցը բոլորովին նոր փուլի մը մէջ պիտի մտնէ:

Փրոֆ. Խուքիրսքի թէեւ անծանօթ է գիտական օտար շրջանակներուն, սակայն Մ. Միութեան բնագէտներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ եւ մասնագէտ է հիւլէական հարցերու:

★ Մահը դործարանաւոր էակներու կեանքի դադարումն է: Մահը սովորաբար մարմինի մէջ ընդհանուր է, կրնայ ըլլալ նաեւ մասնակի, երբ մարմինի մը որոշ մէկ մասին մէջ կեանքը դադրի դոյութիւն ունենալէ: Բնական մահը յառաջացած կեանքի սովորական վախճանն է, իսկ չանկարծադէպ մահը կրնայ կեանքի բոլոր շրջաններուն մէջ պատահիլ: Մահը կրնայ ըլլալ նաեւ երեւութական: Շնչահեղձութիւնը, քնաթմութիւնը, նուաղումը, ընդարմացումը, լուսնոտութիւնը եւ ուրիշ բազմաթիւ ջղային հիւանդութիւններ կրնան յաճախ կեղծել մահուան առաջ բերած երեւոյթները եւ ծնունդ տալ երեւութական մահերու:

Բազմաթիւ են երեւութական մահուան պատճառաւ ողջ թաղուած մարդոց դէպքերը: Տեղի անձկութեան պատճառով, տանք միայն քանի մը վաւերական օրինակներ.—

Կարոլոս Թ.ի արքունի պալատականներէն ազնուական Ֆրանսուա Սիվիլ իր պաշտօնական թուղթերուն մէջ կը ստորագրէր իր անունին կցելով հետեւեալ բառերը. «երեք անդամ մեռած, երեք անդամ թաղուած եւ երեք անդամ յարութիւն առած, չնորհիւ Աստուծոյ»:

Ուինսլօ անուն նշանաւոր բժիշկ մը երկու անդամ թաղուած է, երեւութական մահուան հետեւանքով:

Փէրրիկօ անունով դինեմոլ մուրացիկ մը Նանթի եւ Վաննի ճամբուն վրայ կիսամեռ վիճակի մէջ խորունկ քունով կը քնանար: Զայն մեռած կարծելով, պատգարակի մը վրայ կը դնեն եւ թաղելու համար 24 ժամ կը սպասեն: Օրէնական պայմանաժամը աւարտելուն պէս, երբ մեռելաթաղերը կուզան զայն գերեզմանատուն տանելու համար, մուրացիկը յանկարծ կ'արթննայ քունէն եւ կը հարցնէ թէ ինչ կ'ուզեն իրմէ:

Նմանօրինակ պարագաներու մէջ անհրաժեշտ է դիտնալ թէ ո՞րոնք են իսկական մահուան նշանները:

Իրական մահուան պարագային շնչառութիւնը եւ սրտին բաբախումները կը դադրին, դէմքը մեռելի գոյն կ'առնէ, աչքին գունատը կը ծռի եւ անոր մակերեսին վրայ ճարպային հիւթ մը կը դոյանայ, մարմինը կը պաղի, մորթը կը կապուտնայ, մատները կը կարկամին, անդամները կը փայտանան, վերջապէս կը սկսի նեխումը:

Կասկածելի պարագաներու տակ, պէտք է ասեղ մը խօթել մեռեալ կարծուած ենթակային մորթին մէջ: Եթէ ասեղին պատճառած ծակը բաց մնայ, այնպէս ինչպէս պիտի ըլլար եթէ զայն կաշիի մը մէջ խօթէինք, այն ատեն մահը պէտք է իրական նկատել, իսկ եթէ ծակը դոցուի, կը նշանակէ թէ կեանքը տակաւին կը չարունակուի:

Բժիշկին համար մահը իրական է, երբ սիրտը այլեւս կը դադրի բաբախելէ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՊԱՄՊՈՒԹԻՆՆ ԱԼ ՆՈՑՆ ԳԻՇՕՎ

Գերմանիոյ խորհրդային շրջանի զինուորական իշխանութիւնը բոլոր գերման վրաժարաններուն պարտադրած է պատմութեան դասին համար ուղղափառ մարքսեան վարդապետութեան ուսուցումը: Այսպէս իր շրջանին 17 միլիոն բնակչութեան երկու միլիոն ուսանողները պատմութիւնը պիտի սորվին այնպէս ինչպէս Մ. Միութեան մէջ:

Այդ դասագիրքերուն մէջ ըսուած է թէ՝ Քարլ Մարքսի եւ Էնկէլսի վարդապետութիւնը Մ. Միութեան մէջ «յաւաջդիմական ժողովրդապետութեան դաղաթնակէտը կը հանդիսանայ»: Սակայն անցեալի ժողովրդապետական մեծ չարժումները ըսուած ատեն, բոլորովին զանց կ'առնեն յիշել ամերիկեան յեղափոխութիւնը: Ֆրանսական յեղափոխութեան ակնարկելով, կ'ընդունին թէ ան ջնջեց աւատապետական բռնակալ դրութիւնը, բայց լայն բացաւ «կատարեալ դրամատիրութեան ճամբան»:

Գերման երիտասարդութիւնը պիտի սորվի թէ ռուսական յեղափոխութիւնը «առաջին անդամ ընկալով երկրին մէջ, ցոյց տուաւ ճամբան խաղաղութեան եւ ժողովրդավարութեան»: Թէ 1914-18ի պատերազմը աշխարհակալութեան կռիւ մըն էր, իսկ վերջին մեծ պատերազմը՝ կռիւ Փաշականութեան դէմ, իբրեւ արդիւնք նացիական արշաւանքին՝ Մ. Միութեան դէմ:

Դարձեալ ըստ այդ դասագիրքերուն, Մ. Նահանգներն ու Անգլիա իսկական ժողովրդավար ղարձան Մ. Միութեան կողքին կռուելով:

ԲԱՄՊԱԿԻ ԲԵՐՔԸ ԱՒԵԼՑԱՒ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն.— Մ. Միութեան երկրաչափական նախարարի տեղեկագրին համաձայն, երկրին բամպակի բերքը այս տարի քանառ հարիւր աւելի եղած է: Ուզպէքիստանի, Տաճկաստանի, Ազրբէյճանի, Թիւրքմէնիստանի եւ Վրաստանի բամպակի բերքը նախատեսուած ժամանակէն չատ կանուխ հաւաքուած է: Անցեալ տարուան բերքին հետ բաղդատելով, իւրաքանչիւր հեքթար 20 առ հարիւր աւելի արտադրած է: Պետական ադարակները արդէն յանձնած են 401000 թոն բամպակ, ինչ որ կ'ընէ աւելի քան 1945 ամբողջ տարուան ընթացքին հաւաքուած բերքը: Այս պարագան կը հաստատէ որ Մ. Միութեան բամպակամշակութիւնը յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ կը դտնուի:

Սակայն տակաւին կը դտնուին կարգ մը շրջաններ, որոնք իրենց բերքը որոշ ժամկէտին չեն հասցուցած: Ետ մնացած են Բըրկըզ եւ խազախ հանրապետութիւնները: Տեղեկագիրը կը հրահանգէ այս հանրապետութեանց կուսակցական կազմակերպութիւններու՝ ամէն միջոց գործադրել, ամբողջացնելու համար ծրագիրը:

Բամպակամշակութեան շրջանները պէտք է մեծ ճիգ ի գործ դնեն 1947ին, մշակումի արտերը բազմացնելու եւ հունձքը աւելցնելու համար: Գլխաւոր արտադրիչը՝ Ուզպէկիստան, յառաջիկայ տարի պարտի հասնիլ իր նախապատերազմեան արտադրութենէն աւելիին, բերքը պէտք է ըլլայ, հեքթարէն 7100 լիտրա, բազդատութեամբ 1940ի 1500 լիտրային հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ միջեւ վիզան պիտի ջնջուի յունուար 1էն սկսեալ, երկու պետութեանց հպատակներուն համար :

ՍԱՐի ՇՐՋԱՆԸ անհետապէս Ֆրանսայի կապելու համար, մաքսային գօտի մը հաստատուած էր այդ շրջանին եւ Գերմանիոյ մէջեւ : Այս տնօրէնութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Գերմանիոյ մէջ : Միացեալ ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի ռուսական շրջանին մէջ եւ քրիստոնեայ ընկերվարականները հրապարակաւ կը բողոքեն այս կարգադրութեան դէմ, դիտել տալով թէ «Սարի շրջանին անդամատումը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ Գերմանիոյ համար» :

ԼԻԲԱՆԱՆի վերջին ֆրանսական դիւանագործերը մեկնեցան դեկտեմբեր 23ին, համաձայն կնքուած պայմանագրութեան :

ՀԱՑԹԱՑԻ մէջ սպանուեցաւ արաբ ցեղապետ մը, Էմիր Մուհամմէտ Զէյնաթի, որ ամբաստանուած էր թէ հող ծախած է Հրեաներուն :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ վարչապետին դիմելով, պահանջեցին առժամեայ փոխարինու – թիւն մը վճարել յունուարի վերջը, մինչեւ որ կարգադրուի իրենց թոշակի խնդիրը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ յայտնած են դիտիլը ծակել մինչեւ 32 քիլոմեթր խորութեամբ : Մինչեւ հիմա ելեկտրական հոտանքով խորութիւնը հասած էր 16 քիլոմեթրի :

800.000 «*ՄԱՆՐ*» ՆԱՅԻՆԵՐ ներում ստացան Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին սպարապետու – թեան հրամանով, լատինական ծնունդի խթումին (24 Դեկտ.) : Այս ներումէն պիտի օգտուին անոնք որ ամբաստանուած չեն ազդային – ընկերվարու – թեան եւ զինապաշտութեան օրէնքով, իբրեւ մեծ յանցագործներ, կամ եթէ յանցաւոր են, իրենց եկամուտը 3600 մարքէն աւելի եղած չէ 1943ին եւ 1945ին : Այս ընդհ. ներումէն առաջ, հաշիւ եղած էր թէ առնուազն ութ տարի պիտի տեւէ նայիսկան ազդեցութենէ փրկելու աշխատանքը, միայն ամերիկեան շրջանին մէջ : Նախապէս ալ Ամերիկացիները ներում չնորհած էին այն գերման երիտասարդներուն որոնք ծնած են 1919 Յունուար 1էն վերջը, եւ ծանր յանցանքներ չեն գործած, իբրեւ անդամ հիթլէրական երիտասարդութեան : Վերջին ընդհ. ներումով երկու միլիոնի կ'ընծեայ թիւը այն Գերմանիներուն որ կրնան պատժուիլ, իբրեւ դրժօն անդամներ հիթլէրականկազմակերպութեանց :

ԾՆՈՒՆԴի ԱՌԹիի յոռետես ճառ մը խօսեցաւ Պիոս ԺԲ. պապը, բացորոշապէս հասկցնելով թէ Եւրոպան կը գտնուի նոր պատերազմի ծանր վտանգին առջեւ : Շեշտեց թէ անհրաժեշտ է արդար եւ վերջնական խաղաղութիւն մը կնքել օր առաջ, «այլապէս Եւրոպայի ժողովուրդներուն տեւական խռովումները, պատերազմէն վերջ ծագած յուսախաբութիւնը եւ դժգոհութիւնը կրնան տեղի տալ նոր ընդհարումներու բոցերուն» : Մորագէս յուզուած, Պիոս ԺԲ. հրաւիրեց աշխարհի վարիչները «բառնալ միջազգային վտանգաւոր ձգտումները և վերջ տալ անստուգութեան ներկայ անհանդուրժելի վիճակին, վերջնական խաղաղութիւն հաստատելով պետութեանց միջեւ» : Այս առթիւ բացատրեց թէ հաշտութեան դաշնագիրները պէտք է այնպէս մը խմբագրուին որ կարելի ըլլայ ի հարկին վերաքննել : Ցեղով յիշելով Ալզանտեանի դաւիճը, որուն չնորհիւ բոլոր ժողովուրդները վերջապէս պիտի կրնային շնչել, հարցուց.— «Ի՞նչ մնացած է այդ ուխտէն, չուք մը, կեղծիք մը դրեթէ կեղծ փաստաթուղթ մը » :

ԱԳՐՈՒՍՏի «ՆՈՒԱԶԱԴՈՑՆ ԿԵՆՍԱԿԱՆԸ» գտներու համար, Աչխատանքի Դաշնակցութեան տնտեսական յանձնախումբը լրացնելով իր քննութիւնները, առաջարկած է տարեկան 103.800 Ֆր. նկատի առնելով երկրին տնտեսական կացութիւնը եւ արտադրութեան ներկայ վիճակը, Աչխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը հաշուած է ո՛րքան կարելի է կրճատել այս գումարը, առանց վտանգելու աշխատաւորներու առողջութիւնը եւ արտադրելու կարողութիւնը եւ հետեւեալ նախահաշիւը կազմած է (ամսական եւ մարդ գլուխ).— Սնունդ՝ 61.4 առ հարիւր 4500 Ֆրանք, բնակարանի վարձք՝ 3-4 առ հարիւր, 250 Ֆրանք, լոյս, ջերմութիւն եւն. 6.1 առ հարիւր — 450 Ֆրանք, հագուստ՝ 10.1 առ հարիւր — 750 Ֆրանք, ուրիշ ծախքեր՝ 19 առ հարիւր — 1400 Ֆրանք, գումար 7350 : Հետեւաբար իրեւ նուազագոյն գումար պիտի առաջարկէ տարեկան 84.000 Ֆրանք, հիմնուելով 1946 Նոյեմբերի դիներուն վրայ :

ՍԻՄՆԱԿԱՆ 22ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ որ տեղի կ'ունենար Պաղէսի մէջ (Զուիցերիա), իր աչխատանքները վերջացուց պաշտօնէ արձակելով 30 տարուան զեկավարը, Տօքթ. Ուայզման, հակառակ անոր գործօն ծառայութեան (ինքն էր որ ապահովեց Պաղեստինի հրէական տան յայտարարութիւնը) : Համագումարը միեւնոյն ատեն որոշեց ուժգնօրէն շարունակել պայքարը բրիտանական իշխանութեան դէմ, բայց աբգիլել ահաբեկչական գործունէութիւնը :

ԱՆԳԱՐԱՑի մէջ մեծ պարտաստութիւններ կը տեսնուին ընդունելու համար *Անդրյորդանանի Թագաւորը*, որ Թուրքիոյ մայրաքաղաքը պիտի հասնի յունուար 7ին : Արքայական հիւրը կայարանէն պիտի ընդունուի նախագահ Իսմէնիւի եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու կողմէ :

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութեան որոշումով, արգելեալ գօտիներ հաստատուած են թուրքեստուրիական եւ իրաքեստուրիական սահմանադրութիւններուն վրայ : Որեւէ օտար հիւպատոսարան պիտի չկրնայ հաստատուիլ այդ շրջաններուն մէջ (Լաթաքիէ, Ճէղիրէ եւ Եփրատեան նահանգները) : Ամէն օտարական մտանուր արտօնութիւն մը պէտք է ստանայ, այս շրջանները այցելելու համար :

ԱՀՍ. ՁԵՋի ԿԱՂԱՆԴԷՒ.— Յունուար 2էն սկսեալ Փարիզի փապուղին (մեթրօ) միայն մէկ կարգ պիտի ունենայ, գինը՝ 5 Ֆրանք, հաշման – դամներու համար՝ 2ուկէս : Շաբաթական տոմսակը պիտի արժէ 35 Ֆրանք վոխանակ 15ի : Հանրակառքերու շաբաթական տոմսակներու տերը՝ 50 Ֆրանք, հաշմանդամներու համար՝ 25 Ֆր. : Արուարձաններու երկաթուղիներու տոմսակները եւ բաժանորդագրութիւնները ալ նոյն յատկութիւնները պիտի կրեն : Առ այժմ անվոփոխ պիտի մնան մեծ գիծերու ճամբորդի տոմսակները, իսկ ապրանքի վոխադրութեան գիները 15 առ հարիւր պիտի աւելնան յունուար 1էն սկսեալ :

ԾՆՈՒՆԴի ԶԱՐԹՕՆԸ (Réveillon) տօնուեցաւ աւանդական չքեղութեամբ եւ չռայլութեամբ : Թերթերը կը գրեն թէ բան չէր վոխուած բացի գիներէն, — մարդ գլուխ հազարէն մինչեւ 15.000 Ֆրանք, առանց հաշուելու գիները : Գիշերային բոյներու մէջ (fապառէ) սեղանները վարձուած էին մէկ չաբաթ առաջ :— Անգլիոյ Թագաւորը Ծնունդի աւանդական ճառը խօսելով, յորդորեց արիաբար վերաչխել պատերազմէն քանդուած աչխարհը, «վերահաստատել քաղաքակրթութեան ոգին» : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ քանի մի լիոն Գերմաններ անօթութեամբ անցուցին Ծնունդը հարաւային Գերմանիոյ մէջ (Միւնխէն, Մանհայմ, Ֆրանկֆուրթ, Մայնց, Քասել եւ Շեմնիցկատ. այս վերջին քաղաքին մէջ հայ տարագիրներ ալ կը գտնուին, մօտ 2000 հոգի) : Ամերիկացիները հիւրասիրեցին իրենց գերման պաշտօնեաները : Ամերիկացին նուէրներ բերուած էին մանուկներու համար :

ՍՕՖիՍԱՑի ընդհ. մարդիմադիր թերթերէն «Ջմամէ» խափանուեցաւ, աննպատակ բուրեր եւ տեսութիւններ հրատարակած ըլլալով Ս. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ մասին :

Մանուկներու Օրը

Կը տօնէ Ֆր. կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերուն հետ միասին, Յունուար 2ին, հինգշաբթի օր ժամը 3.30-6, Sociétés Savantes-ի մեծ սրահին մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՑԼ - ՊՈՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Հրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 27 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու ընկերները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, Վալանսի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, 27 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը : 11 Ave. Gambetta :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Հրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին Café Noailles-ի ներքնասրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ՀԱՆԴԻՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիճակի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին Սէրքըլը Կաթոլիկի սրահին մէջ : Պզտիկներու կողմէն կը ներկայացուի «Երեք Քաջերը» եւ «Մխամոլը» : Գեղջկական պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ : Կաղանդ պապան, մաս – նաւոր ուտելիքները պիտի բաչխէ բոլոր պզտիկներուն :

Ֆ. Կ. Խաչի կարտաւի մասնաճիւղս չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ա. Առաքելեանէ 500 Ֆրանք իր երիտասարդ զաւկի տարելիցի առթիւ :

ՄԱՐՍԷՑԼի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Սէնթ Ամի սկաուտներու հանդէսը, պատուոյ նախագահութեամբ Արտաւազդ Աբէ-ի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին Սայոն Մաղընոյի մէջ (88, rue d'Odessa), Մարսէյլ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը խօսի՝ Մ. Խրալեան

Պ. Կարապետ Եսիպեարտաչեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եսիպեարտաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ց. Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօտուքեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայրապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Տիգրանուհի Եսիպեարտաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սանթուրճեան եւ զաւակները (Գրազիլիա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Քիւչէկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Աճէմեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սանթուրճեան (Պէյրութ), Այրի Տիկին Սանթուրճեան (Պէյրութ) խորին կսկիծով կը ծանուցանեն զաւակնաղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծմօր, ղոքանջմօր, քրոջ եւ աղգականին՝

ՀԱՃի ՆԱՋԻԿ ԵՏԻԳԱՐՏԱՇԵՆԱՆ

(62 տարեկան, ծննդ. Սանթուրճեան, Գոնիա)

որ մեռաւ իր բնակարանին մէջ, Ալֆորվիլ, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 6ին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ, վաղը, չաբաթ առաւօտեան ժամը 10.30ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Հաղորդակցութեան միջոցները.— Մեթրօ Charanton Ecole-ին առնել 103 թիւ օմնիպիւսը եւ իջնել Place des Petits Ponts :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել իբրեւ այդ :

Պատանեկան գերեզման

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12ին, ԺԱՄԸ 15—24, 137bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort : Գեղարուեստական բաժին, պաւէշտ, անակնկալներ : Մատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Ecole Charanton, հանրակառք թիւ 81, իջնել վերջնաւորութեան :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉի ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի Մ.-ՁԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը

Տեղի կ'ունենայ, չաբաթ երեկոյ, 28 Դեկտ. ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաղ եւ պիւֆէ : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** *եւ* **Tannerie**: *Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափագեան վաճառատունը,* **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղորդակցութիւն՝ métro : Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:*

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՇԵՄԵՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը զրկուի : *Արտասահմանի համար ներկայացուիչներ կ'ուզուին :*

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն հնոտֆրիզալլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօրասիօն եւ միզ-ան-փլի : Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie ORA-GEORIAN, 17 Rue Chevreul - 1e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 28 Décembre 1946 Շաբաթ 28 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4890-Նոր շրջան թիւ 529 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ՖՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՑՐԵՆԻ ՀՈՂԻՆ ՀԱՄԱՆ ՈՒ ՀՈՏԸ

Երկու պատմական դէպքեր, Հայկ. Դատ եւ Հայրենադարձ, նոր տպի ներշնչեցին Արտասահմանի արմատախիլ եւ ցիրուցան բազմութեանց, 1947ի ընթացքին :

Այդ նոյն դէպքերը վարակեցին նաեւ Խ. Հայաստանի ժողովուրդը, որ լեզու ելաւ, իր կարգին արձարծելու համար հայկական պահանջները :

Տեղի ունեցան հրապարակային ժողովներ, ելոյթներ եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Ծանօթ եւ անծանօթ դրոշներ սկսան չօչափել այնպիսի հարցեր որոնց մօտենալն անգամ յանցանք էր, պատերազմէն առաջ : Բարիզալուստի ուղերձներ հրատարակուեցան մայրաքաղաքի եւ էջմիածնի թերթերուն մէջ :

Իսկ երբ առաջին կարաւանները Սեւ Ծովը ճեղքելով նետուեցան կովկաս եւ յետոյ Երեւան, իսկապէս աննախընթաց էր խանդավառութիւնը :

Օտարներն անգամ ափ ի բերան մնացին :

Անգլիացի եպիսկոպոս մը չէ՞ր որ կը պատմէր, Լոնտոնի մէջ .

— « Կեանքիս մէջ երբեմ պիտի չմոռնամ այն յուզիչ տեսարանը, որուն ականատես եղայ Երեւանի կայարանին մէջ : Շոգեկառքը Պաթումէն առաջին ներգաղթողները բերած էր Երեւան : Երբ բաղաբին կայարանը հասաւ, բոլոր ներգաղթողները, մեծ ու պզտիկ, իրենց վակոններէն դուրս ցատկեցին, յանկարծ ծունկի եկան եւ սկսան արտասուալի աչքերով համբուրել հայրենի հողը» :

Այսպիսի պատկերներ աւիշ կը հոսեցնեն ոչ միայն զացողներուն, այլեւ մնացեալ բազմութեանց երակներուն մէջ :

Եւ մենք տեսանք որ, ամէնէն թմրած զաղութը անգամ խլրտեցաւ : Ամէն տեղ ալ բարոյական կորովը բարձրացաւ : Հայրենասիրական աշխատանքի, ողոջոյնի տեղ մը ճեղքեց վհատութեան, նահանջականութեան ամպերը :

Ի՞նչ խօսք որ տասնապատիկ աւելի կազդուրիչ պիտի ըլլար պատկերը, եթէ մոլեռանդ նորընծաներ չպղտորէին ջուրերը :

Ամէն պարագայի մէջ, երկու պատմական դէպքերը խոր հետքեր ձգեցին Հայկական Արտասահմանի կեանքին մէջ :

Հողի պահանջը եւ Ներգաղթը այլեւս դարձած են կենդանի նշանախօսք՝ տարագիր բազմութեանց, ինչպէս հայրենիքին համար :

Այլեւս մշուշապատ, անմատչելի տեսիլք մը չէ որ կը պարզուի մեր աչքերուն առջեւ, այլ իրականութիւն մը .—

Ափ մը հող ունինք անդին, ուր կը ծաղկի հայ ժողովուրդին ստեղծագործ հանճարը : Իսկ ապրին՝ անսահման եւ ամայի տարածութիւններ, որոնք նոյն չինարար բազուկներուն կը սպասեն :

Ո՞վ պիտի համարձակէր փարախներու բաժնել տարագիր բազմութիւնները՝ այս նուիրական ճակատին վրայ :

Այդ պայծառ դիտակցութիւնը բաւական է, որպէսզի զաղութները մնան միշտ խանդավառ եւ անսասան՝ իրենց հաւատքին մէջ :

Այս ընդհանուր տեսութենէն վերջ, այլեւս աւելորդ պիտի ըլլար խօսիլ իւրաքանչիւր զաղութի ներքին թէ արտաքին գործունէութեան մասին :

Երկու հիմնական խնդիրները, Հայրենադարձ եւ Հայկ. Դատ լուսաղբիւրներ են, ամէն մէկուն աշխատանքի ճամբան ցուցնելու համար :

Ճամբան դտնուած է արդէն : Կը մնայ «ծաղկաղարդել» զայն, զարձնել աւելի բանուկ, որպէսզի յետին համրանքն ալ իր բաժինը բերած ըլլայ պատմական երկունքին :

Մենք դժգոհ չենք հայրենասիրութեան եւ զոհաբերութեան այն ճիգերէն որ կատարուեցան 1947ի ընթացքին : Եւ դիտակցաբար կ'անտեսենք բոլոր դռեհիկ ելոյթները, որպէսզի այս ժողովուրդի ոգին միշտ պայծառ մնայ, իր պարտականութեան ճամբուն վրայ :

Եթէ մաղթանքները որեւէ արժէք ունենային, պիտի ուղէինք որ մինոլորտը աւելի պայծառանար 1947ին : Մանաւանդ այս զաղութին մէջ ուր ներգաղթի առաջին կարաւանները պիտի կազմուին զարնան կամ ամրան :

Ինչ որ ալ ըլլայ, բոլոր ներքին պատակտումներն ու չարաբաստութիւնները ուրիշ բանի չեն ծառայեր, եթէ ոչ խնդացնել թշնամին, որ զարանակալ կը սպասէ մեր ճամբուն վրայ : Այստեղ եւ ամէն տեղ :

Ե.

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

(Ամփոփուած երեւաքի թերթերէն)

ՑԱԽՃԱՊԱԿԻՒ գործարանին չինութիւնները աւարտած ըլլալով, առաջին յախճապակիները արտադրուած է արդէն :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ հաստատած է արդիւնաբերութեան նախարարութիւն մը : Նախարարն է Գուրգէն Արզումանեան :

ԵՂՋԵՐԱՀԻՈՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ 1946ի ծրագիրը կատարուած է յաջողութեամբ : Այսպէս՝ խոշոր եղջիւրաւորներու աճումը եղած է 102 առ հարիւր, մանր եղջիւրաւորներունը՝ 115, ձիերունը՝ հարիւր առ հարիւր : Գոմերը նորոգուած են եւ ամբարուած՝ անհրաժեշտ կերը :

ԱՐԱԳԱԾԻ ՇՐՋԱՆԻ ոչխարաբուծական աշխատաւորները, ծրագրով նախատեսուած 8100 ոչխարի դէմ, աւելցուցած են 8500 գլուխ : 1440 կենդինար կաթի դէմ 2200 կենդինար : Կաթնատուութիւնը կատարուած է 145.9 տոկոսով, նախորդ տարուան ատացուածին կրկին անգամը : 192 կենդինար բուրդ, նախատեսուածէն քսան կենդինար աւելի : 941 «կարակուլի» մորթ, 41 աւելի : 515 ոչխարէն ատացուած է 576 զառ : Իւրաքանչիւր ոչխարէն՝ 48.5 լիթր կաթ, փոխան 36ի : 3.14 քիլոգրուբդ՝ փոխան 2.2 քիլոյի եան . :

ԲԱՄՊԱԿԻ մթերումը կատարուած է, մինչեւ 22 Նոյեմբեր, 68.42 առ հարիւր : Առաջին կարգը կը գրաւէ Արտաշատի շրջանը, որուն արտադրութիւնը եղած է 88.85 առ հարիւր :

ՇԻՆԱՆԻՒԹԵՐՈՒ աշխատանքները բաւարար արդիւնք չեն տուած : Այդ ճիւղին մէջ դեռ լուրջ թերութիւններ կան : Հետեւանքը այն եղած է որ արդիւնաբերութեան նախարարութեան ձեռնարկները թերի մնացած են : Թերակատար գործարաններէն են Արթիկ Տուֆը, Անի Պեմզան, Երեւանի եւ Կիրովականի աղիւսի եւ կղմինդրի գործարանները եւայլն : Թերութիւններ եւ չոյչրութիւններ տեղի ունեցած են նաեւ առեւտրական հաստատութեանց աշխատանքներուն մէջ : Անփութութեան հետեւանքով անպիղծի խոնաւանութիւններուն մէջ գտնուող ապրանքներուն զգալի մասը իր նպատակին չէ ծառայած : Ապօրինի կերպով հացի տեղակներ բաշխուած են : Նոյն զեղծումները կիրուվի փայտամշակման եւ դարբնոցի գործարաններուն մէջ :

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐԻՆ չատեր գործի մտած են Ղափանի հանքերուն եւ «Կիրովի» հանածոներու գման գործարանին մէջ, ուր կ'աշխատին մեծ խանդավառութեամբ : Մատթէոս Բալասանը հրդամեայ ծրագիրը իրագործած է 142.5 առ հարիւր : Ցուվհաննէս Գրիգորեան՝ 130 առ հարիւր : Լաւ գործ արտադրած են, նաեւ հիւսներ Մկրտիչ Սարգսեան եւ Միշա Հայրիկեան :

ԾԽԱՀՈՏԻ գործարանը կ'արտադրէ օրական չորս միլիոն զլանիկ (սիկառէթ) :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԵՏ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան կից կազմուած են զրականութեան, ժողովրդական առողջապահութեան եւ արուեստի բաժիններ : Ասոնց զերը պիտի ըլլայ մշակութային կապ հաստատելարտասահմանի յառաջդիմական ընկերութիւններու համապատասխան բաժիններուն հետ : Գրականութեան ցանցին նախագիծը կը կազմեն Ա. Իսահակեան, Դ. Դեմիրճեան . Ստ. Զօրեան, Ն. Զարեան, Գ. Սարեան, Գ. Ա. Բով, Հ. Քոչար եւն. : Նախագահն է Դ. Դեմիրճեան, փոխ նախագահը՝ Գ. Արով եւ Ստ. Զօրեան, Առողջապահական յանձնախումբ.— Ա. Մելիք - Ադամեան, Ռ. Եղեան, Գ. Ղեւոնդեան, Ա. Ցակոբեան, Բ. Ֆանարճեան եւ ուրիշներ : Նախագահ՝ Գ. Ղեւոնդեան, փոխ նախագահներ՝ Ա. Մելիք Ադամեան եւ Ռ. Եղեան : Արուեստի յանձնախումբ՝ Մ. Սարեան, Դանիէլեան, Գ. Զանիբէկեան, Ա. Գուլակեան, Վ. Վաղարշեան, Բեկնազարեան, Ա. Սարգսեան, Ք. Քուշնարեան, եւն. : Նախագահն է Հ. Դանիէլեան, փոխ նախագահներ՝ Գ. Զանիբեկեան եւ Ա. Սարգսեան :

ՄԵԹՐՈՑԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌԲԵՐՈՒ գիներուն նոր յաւելման առթիւ, թերթերը դիտել կուտան թէ բարձրացումը եղած է 150 առ հարիւր համեմատութեամբ, բաղդատելով 1919ի հետ : 1900էն մինչեւ 1918 Ա. կարգի գինն էր 25 սանթիմ, Բ.ը՝ 15, երթուղարձը՝ 20 : Ցետոյ 1919ին կարգով ե զաղաւ 30, 20 եւ 25, 1924ին, 1926ին, 1937ին ալ բարձրանալով, զարձաւ 1.60, 1.10 եւ 1.35 եւն. :

ԿԱՏԱՂԻ ԿՕԻՆԵՐ ՀՆԴԿԱՋԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական ապայակոյտի վերջին զեկոյցին համաձայն, կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ : Ֆրանսական զօրամասերը յառաջ կը խաղան աստիճանաբար, բայց թշնամին կը դիմադրէ ուժգնօրէն, զանազան կէտերու վրայ : Այս մէջոցին բուռն ճակատամարտ մը կը մղուի Պաք - Նինի մէջ : Ֆրանսական հրամանատարութիւնը ատր է կացութեան : Տեղացիները կառավարութեան կեդրոնը փոխադրած են Հատոնկ, Հանոյէն 10 քիլոմեթր դէպի հարաւ - արեւմուտք

Գաղթային նախարարը, Պ. Մուրէթ որ Սայկոն կը զտնուէր, ճամբայ ելած է դէպի Հանոյ, ուսումնասիրելու համար կացութիւնը նախարարը հարկադրուած է փարիզ վերադառնալ անյապաղ, ներկայ ըլլալու համար հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան :

Հոչինչինի հանրապետութեան նախագահը կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, յորդորելով որ պահէ իր պաղարիւնը եւ թոյլ չտայ որ խաղաղութիւնը խանգարուի :

Սայկոնէն նաեւ նոտան 250 քաղաքացիներ, Ֆրանսա վերադառնալու համար :

★ Հնդկաչին ունի 740.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 24 միլիոն բնակիչ : Ֆրանսացի - ներուն թիւն էր 22.000 որոնց 2000ը վերադարձած են ազատագրութենէն ի վեր : Ֆրանսական զօրքին թիւը կը հաշուեն 80.000 : Առաջին անգամ Լուի Ժ.ի կառավարութիւնն էր որ հետաքրքրուեցաւ այս երկրամասով եւ իր դիւանակալութիւնը առաջարկեց Աննամի կայսեր (1662) : Ցետոյ, 1787ին, Աննամ Ֆրանսայի ձգեց Թուրանը : 1862էն 1893 Ֆրանսայկները յաջորդաբար հաստատուեցան Քոչինչինի, Քամպոճի, Աննամի, Թոնքինի եւ Լաոսի մէջ : 1887ին Հնդկաչինի կառավարութիւն մը կազմուեցաւ, Թոնքինը եւ Քոչինչինը զարձան գաղթավայրեր, իսկ Աննամը, Լաոսը եւ Քամպոճը՝ հովանաւորեալ երկիրներ :

1940 Յունիս 21ին, զօր. Քաթրու, Հնդկաչինի ընդհ. կառավարիչը ստիպուեցաւ ընդունիլ ճապոնիներուն վերջնագիրը : Ճափոն յետոյ ուրիշ պահանջներ դրաւ, Թոնքին արշաւելով : Դրացի Սիամը օգտուեցաւ տուիքէն, 70.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն կորզելու համար Հնդկաչինէն : Զօր. Քաթրուի յաջորդը, Ծովակալ Տէքրու, համաձայնեցաւ ճափոնիներուն հետ, պահելով Ֆրանսական վերահսկութեան սկզբունքը մինչեւ 1945 մարտ 9, երբ ճափոնցիները նոր հարուած մը տալով ձեռք առին ամբողջ իշխանութիւնը : 1945 Օգոստոս 25ին Աննամ հանրապետութիւն հռչակեց եւ կայսրը հրաժարեցաւ : Հոկտ. 25ին գաղթականները Ֆրանսական առաջին զօրամասերը : 1946 Մարտ 6ին Ծովակալ տ'Արժանլիէօ եւ Հնդկաչինի նախագահը պայմանագիր մը կնքեցին : Ցունիս 10ին Ֆրանսա ճանչցաւ Քոչինչինի կառավարութիւնը : Սեպտեմբերին նոր պայմանագիր մը կնքուեցաւ, Նոյեմբերին Սիամ վերադարձուց իր գրաւած հողերը : Դեկտեմբեր 1ին Ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքից կարգ մը դէպքերու դէմ : Դեկտեմբեր 19ին վիրաւորուեցաւ Ֆրանսական ներկայացուցիչը, եւ կռիւները կը շարունակուին այդ օրէն ի վեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ պարզ նամակներու գինը 3 Ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 5 Ֆրանքի, նոյնպէս հեռաձայնը : Հեռագրին մէկ բառը պիտի արժէ 3 Ֆրանք (2 Ֆրանք էր) :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ամերիկեան շրջանին հրամանատարութիւնը ներում շնորհեց 800.000 «մարդ» Նացիներու, ինչպէս զրած էինք : Այս առթիւ, խոր - հրդային շրջանի հինգ երկիրներու եւ նահանգներու երեսփ. ժողովներուն քրիստոնեայ ռամկավար խմբակցութիւնները առաջարկեցին արձակել հիթլէրական կուսակցութեան անդամ բոլոր երիտասարդները : Բանաձեւը կ'ըսէ թէ ո եւ է երիտասարդ կամ երիտասարդուհի պէտք չէ յանցաւոր յայտարարուի, եթէ, 18 տարեկան ըլլալէ վերջ, անգամ եղած է ինքնակամ, անհատապէս, կամ հաւաքաբար արձանագրուելով : Միւս կողմէ, ռուսական շրջանին բոլոր կուսակցութիւնները դիմած են խորհրդային զինուորական վչխանութեանց, խնդրելով բարեխոսել այն հրամանը որուն համաձայն արհեստից վարժարաններու 34.000 ուսանողները եւ աշկերտներ պէտք է յանձնուին 1947 յունուար 1ին, մետաղագործութեան մէջ աշխատելու համար :

ՑՈՒՆՍԱՏԱՆի փոխ - վարչապետը, զօր. Կոնաթաս, Աթէնք վերադարձաւ հինգ օրուան քննական պտոյտ մը կատարելով հիւսիսային նահանգներու մէջ : Իր զեկուցման համաձայն, կացութիւնը զգալապէս բարւոքած է : Բայց եւ այնպէս զանազան ընդհարումներ պատահած են չորեքշաբթի օր, Սուֆլիի մէջ, Մարիցա գետին վրայ, Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանագլուխին միջեւ : Սպաննուած են 50 ըմբոստներ, 7 ոստիկան զինուորներ եւ 3 զինուորներ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՄԷՆԻ ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Ու այսպէս, Արմէն, կաղնիին կրծնած ու աչքերը փակ, վայրկեաններով թափառած էր իր եւ բաղած ու քառորդ դարու կարօտովը մրրկած աշխահին մէջ: Ու երբ աչքերը բացուեցան ինքնաբերաբար, արեւը բլուրին եռեւը դարձած էր ու արեգին՝ ծմակի վերածուած :

Երբ աչքերը բացուեցան, դարձեալ նայեցաւ հորիզոնին, տարածութեանը: Խորունկ տխրութիւն մը պատեց հոգին:

Քանի մը վայրկեան առաջ երբ աչուին խուփ էին, գիշեր էր ու մութ ամէն դի: Մինակ ճակատին ուղղութեամբ՝ դէպի հիւսիս, գիշերուան խաւարին մէջ, լայն տարածութեամբ եւ լուսավառ Աւան մը կը տեսնուէր :

Այժմ լոյս էր, ցերեկ՝ ու արեւ կար տակաւին հեռուոր բլուրներուն վրայ

Թախիծով լեցուած էր Արմէնի սիրտը: Ոտքի ելաւ ու դեղեւկոտ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի դեղ :

Իրիկունը մօտալուտ էր: Քայլերը արագացուց արեւմարէն առաջ տուն հասնելու :

Այդ միջոցին, Արմէն հանդիպեցաւ գեղացի, երկար պեխերով որսորդի մը, որ ողջ աղուէս մը բռնած՝ բերնին կապ զարհած ու ոտքերն ալ զոյգ զոյգ կապած՝ դեղ կը վերադառնար գոհ եւ ուրախ:

Արմէն մօտեաւ այդեպան – որսորդին ու բարեւելէ ետք հարցուց, քիչ մը ուրախացած, աղուէսին գլուխն ու կռնակը չոյելով.

— Որսորդներուն հազուադէպ կը պատահի ողջ աղուէս բռնելը: Բախտաւոր էք եղած դուք : Կ'երեւի վարպետ որսորդ մըն էք: Ի՞նչպէս ողջ ձեռքդ անցաւ :

— Թակարդ լարած էի: Վիղէն բռնուած էր՝ թէեւ, բայց տակաւին ողջ էր երբ հասայ··· պատսխանած էր որսորդը հպարտութեամբ :

— Լաւ դին տուի աղուէսին մուշտակը : Քանի մը հազար կը զարնէք, աւելցուցած էր Արմէն :

— Այս իրիկուն իսկ կը քերթեմ ու դալ շաբաթ քաղաք կը տանիմ : Թող այսուհետեւ ալ տիկնոջ մը կամ օրիորդի մը ուսերուն վրայ այդ կուրք ընէ : Աղուէսները մեծ վնաս կը հասցնեն այդիներուն, վերջացուցած էր որսորդը ծիծաղելով :

Ու այսպէս, քանի մը վայրկեան միասին քալելէ ու զրոյց ընելէ ետք բաժնուած էին իրարմէ:

×

« Քաղաք », կրկնեց ու մտածեց Արմէն : Օրեր ի վեր միտքը զրած էր անդամ մը երթալ:

Աւելի քան քառասուն օր էր, որ հարաւի դեղցիկ քաղաքներէն մէկուն մօտիկը՝ անկիւն մը ինկած էր ու տակաւին չէր կրցած այցելել անգամ մը :

«Գալ շաբաթ օր ես ալ պիտի երթամ», վճռեց Արմէն :

Սակայն, մտածեց իր օրուան վաստակի մասին: Օրական միայն յիսուն Ֆրանք ունէր սնունդիս համար: Բացառիկ ծախք մը կրնա՞մ ընել՝ երթալ՝ քաղաքը պտտիլ անգամ մը: Երթուղարձ քառասուն Ֆրանք: Սկսաւ հաշուել Արմէն : Շատ շատ տասը Ֆրանք ալ չնախատեսուած բացառիկ ծախք մը պիտի ըլլայ ու դումարը բարձրանայ՝ յիսունի: Էհ, ուսերը վեր նետելով վճռած էր Արմէն: Հինգ օր տասնական Ֆրանքի խնայողութիւնով մը բացը կը զոցուի ու ես ալ քաղաքը տեսած կ'ըլլամ »:

Ցաջորդ շաբթու որոշումը դործադրեց: Գեղէն անցնող մարդատար ինքնաշարժը նետուելով քաղաքին ճամբան ձեռք առաւ, միայն յիսուն Ֆրանք յատկացնելով այս բացառիկ «հաճոյք»ին համար :

×

Շաբաթ՝ ճիշդ ժամը մկկուկէսն էր, երբ լայն ճամբու մը եզերքը՝ ասֆիներու շարքի մը տակ վար իջաւ քաղաքին առջեւ :

Երկինքը պայծառ էր ու արեգակը տաքուկ: Արմէն, բաղդատութեան դրաւ հարաւի՝ նոյեմբերեան արեւը՝ հիւսիսի մայիս – յունիսեան արեւին հետ :

Անցաւ լայն հրապարակէ մը: Անցորդները այնքան խիտ էին, ու սրճարաններուն առջեւ սեղաններուն բոլորտիքը ժողովուրդը իրարու վրայ դիզուածի երեւոյթ առած էր :

Վառ ծխիկ մը շրթունքին, Արմէն անհոգ մկկուկ մը երեւոյթով, լայն ու երկար, հարուստ շէնքերով ու վաճառատուններով պողոտայի մը ալ մայթին սկսաւ քալել, ձեռքերը դրպանը ու աչքերը՝ ամէն դի :

Անցաւ բազմաթիւ վաճառատուններու առջեւէն ակնարկ մը նետելէ ետք՝ միայն Անոնք լեցուն էին ամէն կարգի իրերով:

Բայց, բոլորն ալ կրակի գին ունէին ու իրեն համար բոլորովին անմատչելի :

Հանդիպեցաւ նաեւ ու ակնարկ մըն ալ հոն նետեց՝ ապակիներէն ներս՝ հարուստ ճաշարանի մը ճոխ սեղաններուն :

Այնտեղ՝ բազմողները առանց բացառութեան կռնակը տաք, դրպանը ճայնաւոր յաճախորդներ ըլլալու էին: Ուսերը թօթուելով անցաւ ինքնիրեն ժպտելով ու խորհրդածելով « Կրնաք դուք շատ իշտա խորտիկներ ու ճոխ անուշեղէններ ուտել: Ցանկութիւն չունիմ : Ես, կէս օրուան ճաշս ըրած եմ արդէն մէկ ժամ առաջ ու փորս կուշտ է: Կրնաք դուք բազմազան ճաշեր ընել ամէն անգամ : փո՛ղթս : Կէս օրուան իմ ճաշս հետեւեալն էր.— Մէկ շերեփ բանջարապուր, թեթեւ պնակ մը կարոս: Մատ մը «թօմ» պանիր եւ, այս բոլորին հետ համեստ չերտ մը հաց: Վրայէն ալ իբրեւ պտուղ՝ երկու ճենապնակոր»:

«Ինդիրը ճոխ ու այլազան ճաշելուն մէջ չէ : Ինդիրը աղքատ կամ հարուստ ըլլալուն մէջ ալ չէ : Ինդիրը գոհունակութեան մէջ է :Կրնայ մարդ շատ հարուստ ըլլալ ու միշտ ալ ճոխ ուտել, ապրիլ: Սակայն, միշտ ալ դժգոհ ըլլալ ու երբեք գոհունակութիւն չունենալ: Ես իմ բախտէս, կեանքէս ու կերածէս գոհ եմ եղած միշտ ու գոհունակութիւնը երբեք ինձմէն չէ բաժնուած՝ ակղբունք դարձած ըլլալով: Միայն մէկ դժգոհութիւն ունեցած եմ: Այդ ալ՝ հայրենիքէս հեռու ըլլալս է»:

Արմէն , այսպէս խորհրդածելով ու բարձրիկ շէնքերն ու հարուստ վաճառանոցները, անցորդները դիտելով անցած էր քաղաքին նոր մասի այդ երկար ու լայն պողոտան :

Ցետոյ, մտաւ քաղաքին հին մասը: Թէեւ այս մասին մէջ շէնքերը ճոխ ու բարձր չէին, ու փողոցներն ալ չուտ – չուտ գլխ-զակ ընող, բայց շատ կանխիկ եւ մաքուր կ'երեւէին ամէն կողմ: Արմէն շատ սիրած էր կանխիկութիւնն ու պարզութիւնը : Ու աւելի երկար թափառեցաւ քաղաքին այս մասերուն մէջ: Հին քաղաքասրը պարապատ կ'երեւար ու դարեր անցած էին անոր վրայէն ու կանգուն էր ան, տակաւին ցոյց տալով անցեալին կորովը ··· :

Արմէն պարիսպին քանի մը դուռներէն ելք ու մուտք ըրաւ: Դարձաւ, շրջեցաւ, երբեմն ալ կանգ առնելով հնութիւններու առջեւ: Բայց , միայն մէկ ակնարկ նետելէ ետք կ'անցնէր, մտածելով, «ես ոչ հնադէտ եմ, ոչ բանասէր եւ ոչ ալ գիտնական: Ինչո՞ւս պէտք երկար – բարակ դիտելը: Մանաւանդ որ օտար ալ են ու սրտիս չեն խօսիր : Ես եկած եմ քաղաքը տեսնելու ու պտոյտ մը ընելու: Ահա այսքան »:

Աւելի քան մէկուկէս ժամ էր որ կը թափառէր քաղաքին մէջ:

Արմէնի աչքերուն մէկ հատիկ գործարանի ծխնելոյդ չէր հանդիպած: Ցայտնի էր, որ այդ քաղաքին մէջ ճարտարարուեստ չկար ու բանուորական քաղաք մը չէր ··· :

Ցոգնած էր ու պարպուած ստամոքսը: Աւելի քան երեք ժամ անցած էր իր թեթեւիկ ու համեստ կէսօրուան ճաշին վրայէն: Արմէնի կերածը առհէ աւելի չէր կրնար դիմանալ: Ժամը երեքը անցած էր երբ հասաւ հանրային պարտէզը՝ նոր քաղաքասմասին մէջ: Ինկաւ նստարանի մը վրայ, քիչ մը հանգստանալու համար :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Լաւ թարգմանութեան էական պայմանները

Երբեք մարդկութիւնը այնքան թարգմանական դործերով ղբաղած չէր որքան ներկայ դարուս : Միջազգային խանդավառութիւն բոլոր երկիրներու մէջ· ամէն լեզուներով թարգմանութիւններ տեղատարափ կը թափին մատենադարաններու մէջ: Նշա՞ն մըն է արդեօք թէ ազգերը ինքնաբաւութեան զգացումէն դուրս ելլելով, կը փափաքին հասկնալ, սորվիլ թէ ի՛նչ կ'ըսեն ու ի՛նչ կը զդան միւս ազգերը : Մեծ ու քաղաքակիրթ ազգերն իսկ, չդոհանալով իրենց բարձր ու ընդարձակ ազգային մշակոյթով, կը փարին բազդատական ուսումնասիրութեանց բոլոր ճիւղերուն : Մենք ալ, իբրեւ փոքր ազգ, անհրաժեշտ պէտք ունինք օտար մշակոյթի թարգմանական աշխատութեանց :

Արեւմուտքի մշակոյթին ազդեցութիւնը վատառողջ չէ· պէտք չէ՛ ունենանք անոր դէմ արհամարհանք, անարդար ու անխմաստ: Թարգմանութիւնները, հեռու բիւզանդական վէճեր յարուցանելէ, յոյժ կարեւոր, շինիչ եւ արդիւնաբեր են, պատրանքներ չսնուցանենք· հայութիւնը՝ նման միւս ազգերու, պէտք ունի աշխարհի իմացական ակերէն ջուր լեցնելու իր ազգային սափորին մէջ: Ինչո՞ւ օտարատեաց զգացումով լարուինք երբ մըշակոյթի հարց է· մեր շովինիզմը պէտք չէ մեզ կուրացնէ· ափիոնով չթմրինք, չենք կրնար ուրանալ օտար մտքի չքեղութիւնները : Հետեւաբար, այս խանդավառ շրջանին, դիտնանք պահել մեր պաշարը ու գործածել մեր դատողութիւնը, որդեգրել ինչ որ կը սատարէ մտքի զարգացման, հայ ազդին յառաջդիմութեան, իւրացնել օտար դանձերը, պահպանելով հայ հոգիին հարազատութիւնը եւ իր ինքնատիպ հանդամանքը, հակառակ պարագային, տուժողը մենք կ'ըլլանք: Շատ բան ուսումնասիրելը, մատենադարաններ թափառիլը եւ աշխարհի իմաստուններուն գործերը պրպտելը եթէ իսկապէս աւելորդ են, փակենք ուրեմն դպրոցները, համալսարանները, մատենադարանները, թանգարանները եւ միայն ներշնչուինք կեանքէն ու իրականութենէն : Ո՞ւր պիտի դտնուէր այսօր մարդկութիւնը եթէ այս ծուռ ճամբուն հետեւած ըլլար :

իւղոտ խորտիկներ ու ճոխ անուշեղէններ ուտել: Ցանկութիւն չունիմ : Ես, կէս օրուան ճաշս ըրած եմ արդէն մէկ ժամ առաջ ու փորս կուշտ է: Կրնաք դուք բազմազան ճաշեր ընել ամէն անգամ : փո՛ղթս : Կէս օրուան իմ ճաշս հետեւեալն էր.— Մէկ շերեփ բանջարապուր, թեթեւ պնակ մը կարոս: Մատ մը «թօմ» պանիր եւ, այս բոլորին հետ համեստ չերտ մը հաց: Վրայէն ալ իբրեւ պտուղ՝ երկու ճենապնակոր»:

«Ինդիրը ճոխ ու այլազան ճաշելուն մէջ չէ : Ինդիրը աղքատ կամ հարուստ ըլլալուն մէջ ալ չէ : Ինդիրը գոհունակութեան մէջ է :Կրնայ մարդ շատ հարուստ ըլլալ ու միշտ ալ ճոխ ուտել, ապրիլ: Սակայն, միշտ ալ դժգոհ ըլլալ ու երբեք գոհունակութիւն չունենալ: Ես իմ բախտէս, կեանքէս ու կերածէս գոհ եմ եղած միշտ ու գոհունակութիւնը երբեք ինձմէն չէ բաժնուած՝ ակղբունք դարձած ըլլալով: Միայն մէկ դժգոհութիւն ունեցած եմ: Այդ ալ՝ հայրենիքէս հեռու ըլլալս է»:

Արմէն , այսպէս խորհրդածելով ու բարձրիկ շէնքերն ու հարուստ վաճառանոցները, անցորդները դիտելով անցած էր քաղաքին նոր մասի այդ երկար ու լայն պողոտան :

Ցետոյ, մտաւ քաղաքին հին մասը: Թէեւ այս մասին մէջ շէնքերը ճոխ ու բարձր չէին, ու փողոցներն ալ չուտ – չուտ գլխ-զակ ընող, բայց շատ կանխիկ եւ մաքուր կ'երեւէին ամէն կողմ: Արմէն շատ սիրած էր կանխիկութիւնն ու պարզութիւնը : Ու աւելի երկար թափառեցաւ քաղաքին այս մասերուն մէջ: Հին քաղաքասրը պարապատ կ'երեւար ու դարեր անցած էին անոր վրայէն ու կանգուն էր ան, տակաւին ցոյց տալով անցեալին կորովը ··· :

Արմէն պարիսպին քանի մը դուռներէն ելք ու մուտք ըրաւ: Դարձաւ, շրջեցաւ, երբեմն ալ կանգ առնելով հնութիւններու առջեւ: Բայց , միայն մէկ ակնարկ նետելէ ետք կ'անցնէր, մտածելով, «ես ոչ հնադէտ եմ, ոչ բանասէր եւ ոչ ալ գիտնական: Ինչո՞ւս պէտք երկար – բարակ դիտելը: Մանաւանդ որ օտար ալ են ու սրտիս չեն խօսիր : Ես եկած եմ քաղաքը տեսնելու ու պտոյտ մը ընելու: Ահա այսքան »:

Աւելի քան մէկուկէս ժամ էր որ կը թափառէր քաղաքին մէջ:

Արմէնի աչքերուն մէկ հատիկ գործարանի ծխնելոյդ չէր հանդիպած: Ցայտնի էր, որ այդ քաղաքին մէջ ճարտարարուեստ չկար ու բանուորական քաղաք մը չէր ··· :

Ցոգնած էր ու պարպուած ստամոքսը: Աւելի քան երեք ժամ անցած էր իր թեթեւիկ ու համեստ կէսօրուան ճաշին վրայէն: Արմէնի կերածը առհէ աւելի չէր կրնար դիմանալ: Ժամը երեքը անցած էր երբ հասաւ հանրային պարտէզը՝ նոր քաղաքասմասին մէջ: Ինկաւ նստարանի մը վրայ, քիչ մը հանգստանալու համար :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Ծառը մշակոյթի, միջազգային հարաստութեանց թարգմանական աշխատութիւնները անհրաժեշտ են, միայն թէ թարգմանութիւնները պէտք է ըլլան լաւ ու յաջող: Թարգմանիչը պէտք է համարձակ դործէ, «եթէ նոյնիսկ ազդային հանճարին հակառակ ըլլայ», պիտի աւելցնէր Կ. Տ'Անունցիօ:

1.— Առեւի պէս պայծառ ճշմարտութիւն է ըսել, թէ թարգմանութեան մը առաջին պայմանն է, լեզուագիտութիւնը :Թարգմանիչը երկու լեզուներն ալ լաւ պիտնալու է : Ուրիշ լեզուներ ալ գիտնալը միանգամայն, մեծապէս կը ծառայէ թարգմանութեան: Աւելին կայ, ինչպէս բանասիրական ու լեզուագիտ· ուսումնասիրութեանց մէջ օգտակար ու մանաւանդ անհրաժեշտ է յատիներէնը, որ թարգմանական աշխատութիւններն ալ լայնօրէն կը դիւրացնէ :

2.— Անհրաժեշտ է ընդհանուր զարգացումը : Թարգմանութեանց մէջ պիտի հանդիպինք յաճախ այնպիսի բառերու, նախադասութիւններու, զադափարներու, վարդապետութիւններու, անուններու, ամէն տեսակ դիւթերու եւ ամէն զարու հին թէ ժամանակակից ,զրոս հասկնալը անկարելի պիտի ըլլար, եթէ չունենայինք որոշ ծանօթութիւններ, ընդարձակ համոզութիւն ,և սխալ պիտի թարգմանէինք, եթէ մէջբերումներու, ակնարկութեանց տեղեակ չըլլայինք, որոնք անխուսափելիօրէն պիտի ստեղծեն չփոթութիւն եւ տեղի պիտի տան թիւրիմացութեանց :

3.— Ա՛լ աւելի կարեւոր է նաեւ եւ մանաւանդ տեղեակ ըլլալ այն դիտութեան ու դեղարուեստին զոր կը թարգմանենք մէկ լեզուէն միւսը : Բացառաբար օրինակով մը: Վերջերս, «Droit international»ի պրօֆէսէօր, թարգմանուած էր «Միջազգային իրաւունքի» ուսուցիչ: Թարգմանիչը թէ՛ հայադէտ է թէ՛ Ֆրանսադէտ, բայց droitի դիտութիւն չունենալուն, սխալ թարգմանած է, ինչ որ բնական է : Պէտք էր ըսել «Միջազգային իրաւաբանութեան» ուսուցիչ: Ֆրանսերէն droit բառը շատ աւելի խորունկ ու փիլիսոփայական իմաստ ունի, քան միւս լեզուներուն բառերը :Անգլիացիները կ'ըսեն «International law», որ բոլորովին նոյնը չէ, lawին Ֆրանսերէն համապատասխան բառը loi է, օրէնք, եւ ո՛չ իրաւագիտութիւն: Իրաւաբանութիւն եւ օրէնսգիտութիւն նոյն բառերը չեն, դրեթէ բոլոր հին ու նոր փիլիսոփաները զրաղած են իրաւաբանութեամբ ,բայց ո՛չ օրէնսգիտութեամբ: Հռոմէացիք ալ իրաւաբանութեան կ'ըսեն jus, եւ օրէնքին «lex»: Այդ պատճառաւ զանազան ազդերու ներկայացուցիչները երբ կը հրաւիրուին միջազգային քաղաքական ժողովի մը, իրարու երկիներու օրէնքներուն յաճախ տեղեակ չեն, բայց բոլորն ալ իրաւաբաններ են (մերինը միչտ բացառութիւն կը կազմէ), իրար լաւ կը հասկնան, մասնաւոր մտայնութիւն մը կայ եւ այդ ըմբռնելու համար անպայման իրաւաբանական հնոցէն պէտք է անցնիլ:

Հակառակ քէչ թէ շատ լեզուագէտ ըլլալուս , պիտի չհամարձակէի թարգմանել մաթեմաթիքական, քիմիապիտական, բնաղիտական, բուսաբանական երկասիրութիւն մը· պիտի մերժէի, ոչ թէ թեմինիք բառերուն դժուարութեան պատճառաւ զորս կարելի է դտնել ու ի հարկին յարմարցնել, այլ՝ պարզապէս այդ դիտութեանց ծանօթութիւնս տարրական ըլլալուն համար :

4.— Երբեմն բառերուն բառական իմաստր պէտք է թողուլ եւ նախադասութեան իմաստր հասկնալ· բառական թարգմանութեան տեղ ազատ թարգմանութիւն պէտք է ընել: Ճշդիւր իմաստը տալու ենք, հոդ չէ թէ ուրիշ բառերով: Ատենէ մը ի վեր նշանաւոր դարձած դերմաններէն «քլուկ» բառը շատ նշանակութիւններ ունի: Ցարդ եղած «Փաուստ»ի թարգմանութիւնները ընդհանուր առումով յաջող չեն: Այդ նախադասութիւնը ոճ մըն է եւ որպէսզի ըմբռնումի սխալին մէջ չիյնանք, պարզ բառական թարգմանութեամբ պէտք չէ արտայայտուինք: Հետեւաբար դերմաներէն «Ուն՛ւտ պին զօ էյուկ այս վի ցուփօր» նախադասութիւնը պէտք է թարգմանել ֆրանսերէն լեզուով· — «Je ne suis pas plus avancé»: Այս է բուն իմաստը :

5.— Ի լրումն ամենեցուն, ամբողջ թարգմանութեան ընթացքին միշտ աչքի առջեւ ունենալու ենք հեղինակը : Ինչ մըն ալ կենսագրութիւն օգտակար է :Ուսում ,բառերուն կառչելէ առաջ, պէտք է թափանցենք հեղինակին մտքին ու ոգիին: Գալով զարձեալ վերոյիշեալ օրինակին, իրականութիւնը սա՛ է որ հակառակ իր ամբարած բոլոր դիտութեանց պաշարին զոր կը յիշէ, չկարողանալով խորը թափանցել բնութեան զաղտնիքին, խելակորոյս՝ անհուն տիեզերքին մշտնջենական առեղծուածին առջեւ, ամէն բանի ունայնութեան գիտակցութեամբը, երջանկութեան ուղին գտնելու ապարդիւն ձիգին մէջ յուսահատ՝ հոգեկան տագնապքի մէջ եղերական ճիչ մըն է որ կ'արձակէ կէօթէ ի խորոց սրտի եւ վերիվերոյ ըսել կ'ուզէ, ազատ թարգմանութեամբ.— «Ի՞նչ բանի կը ծառայեն այս բոլորը, քանի որ է՛ս, հէք արարած՝ ուր որ էի, դարձեալ հոն եմ, քայլ մը յառաջ չեմ գացած»: Այս է հեղինակին ոգին:

Ա.Հաւասի՛կ, ասոնք են, ըստ իս, հարազատ, շնորհալի եւ մանաւանդ յաջող թարգմանութեանց էական պայմանները:

Ա. ՍԱԼՄԱՍԼԵԱՆ

Ծուշեր անցեալէն

Ամէն անդամ երբ տարեկան տօն մը կը մօտենայ, սիրտս կը սկսի արիւնոտիլ մեր անցեալի վառ յուշերով: Հայը աւանդապաշտ ժողովուրդ է եղած միշտ, որեւէ տօն սրբութիւն մըն էր մեր նախնիքներուն համար, սկսած հեթանոսական օրերէն: Ամէն ազգի ժողովուրդ, հակառակ անոր որ դարեր շարունակ բռնատեսակ չարչարանքներ էր կրած, չարիքի մասին զգալիօրէն չէ ունեցած: Կ'ապրէր խաղաղ վիճակի մէջ իր չինարար աշխատանքով: Տարուան այս եղանակին, երբ հանդիսաւոր տօները կը սկսէին, ուր հայ չինականը այլեւս դադրած կ'ըլլար դաշտային աշխատանքէն, մեծ եռ ու զեռ մը կը տիրէր գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ: Նոր Տարին եւ Ծնունդը մեծ ուրախութեան օրեր էին ամէնուն համար, մեծէն մինչեւ պզտիկը չարժման մէջ էին: Մեր հեզ եւ աղաւնիի նման անմեղուն աղջիկները կը պատրաստէին իրենց հեղհեղուկն պարերը մասնաւոր հպարտանքով: Հարս ու փեսայ կը պատրաստուէին հանդիսաւոր այցելութիւններ տալու իրենց ծնողքներուն, կնքահայրը եւ կնքամայրը, աւանդական նուէրներով բեռնաւորուած այցելութեան կ'երթային իրենց սանիկներուն, փոխադարձաբար սանիկները՝ իրենց կնքահօր:

Տանտիկինը չարաբներ առաջ պատրաստութիւններ կը տեսնէր իր հիւրերը ընդունելու: Տունին փոքրիկները գիշերները անգուն կ'անցընէին, անհամբեր սպասելով Կաղանդի աւանդական արարողութեանց: Բոլորն ալ գիտէին որ իրենք զանազան նուէրներ պիտի ստանան իրենց ծնողներէն ու մօտաւոր աղգականներէն:

Կաղանդի առաջին իրիկունը տանտիկինը կը պատրաստէր այդ օրուան պատշաճ աւանդական կերակուրները, մանաւանդ եօթը տեսակէ չինուած (խորոված) գնդիկը, նոր մրգեղէններ ու ուրիշ բազմաթիւ ուտելիքներ: Երբ մութը կոխէր, ջոտեկախը կր սկսէր տափարակ տանիքներու կլորակ երդիքներէն վար: Այդ ջոտիներուն ծայրերէն կապուած կ'ըլլային բաւական մեծակշտ տոպրակներ, իրրեւ Աւետիսի նշան: Տանտիկինը խնդրուելու, մի ուրախութեամբ, սիրով կը լեցնէր կախուած տոպրակներուն մէջ զանազան մրգեղէններ, ընկոյզ, չամիչ, թուզ, եւն: Կէս գիշերին ամէն մարդ կը քաշուէր իր տունը, տան մեծը հաւաքելով իր տան անդամները: Կաղանդի օրուան համար մասնաւոր պատրաստուած հացերով եւ խարկուած հատիկներով, կը հաւաքուէին գիւղի աղբիւրին աղեզը: Հոն էին բոլոր գիւղացիները: Հակառակ եղանակի խստութեան: Հոն էին գիւղին քահանան, վարդապետը: Ամէն մէկը բաղձանք մը ունէր յառաջիկայ տարուան համար: Կը լուացուէին Նոր Տարուան Ջուրով, կը թրջէին հացերը, խարկուած հատիկները կը թափէին աղբիւրին ջուրջը, դղռահարները կը լողնային Նոր Տարուան Ջուրով, իբրեւ բուժում իրենց հիւանդութեանց: Թափուած հատիկներով ու թրջուած հացերով կազանդած կ'ըլլային աղբիւրը, որպէսզի աւելի առատ հոսի ջուրը յառաջիկայ տարեշրջանին:

Հողագործները եօթը տեսակ հատեղէններ իրար խառնելով կը կազանդէին նաեւ իրենց ախոռին կենդանիները, եւ այսպէս բազմաթիւ աւանդութիւններ կը կատարէին այդ օրը: Ո՞վ կը մտածէր չարիքի մասին: Գիւղացին այլեւս հոգ չունէր: տարուան եղանակին համեմատ իր տքնաջան աշխատանքով ապահոված էր ապրուստը:

Ձմեռը հանգստի եւ ուրախութեան եղանակ մըն էր: Այսօր երազ են դարձած այդ դեղեցիկ օրերը: Տարագիր ենք, զրկուած ափ մը հողէ, պատառ մը տունէ, միշտ մտահոգ օրուան ապրուստի մասին: Ո՛չ Ծնունդը, ո՛չ Նոր Տարին կամ Զատիկը չեն ուրախացներ մեզ: Քար ու քանդ են մեր երբեմնի գիւղերն ու քաղաքները: Ոտքան են մեր ծաղկաւէտ դաշտերը: Վայրի գազաններն ու բուերն են բոյն դրած հոն: Դարաւոր ու նախիմ թշնամի Թուրքն է անցած այդ բոլորին վրայէն: Անթաղ են մեր բիւրաւոր նահատակներու ոսկորները: Առանց մեր սեփական հողին ու հայրենիքին, ո՛չ Ծնունդը կ'ուրախացնէ մեզ, ոչ ալ Նոր Տարին: Մենք կ'ուրախանանք այն ժամանակ, երբ դարձեալ կը հաւաքուինք մեր հայրենի հողերուն վրայ, ու կը չինենք մեր քանդուած քաղաքներն ու գիւղերու Հայու չինարար բազուկով:

Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԿԱՊՈՑԻ ԽԱՉԻ ԱՑՍՕՐՈՒԱՆ ԵՐԵԿՈՑԸ

Բարեգործութիւնը քրիստոնէութեան հիմնական սկզբունքներից մէկն է, եւ մարդկային փրկագործութեան առաքինութիւնը:

Մեր խնկելի նախնիք այս առաքինութիւնը դարգացրել եւ անուշել են իրենց մէջ քրիստոնէութեան առաջին դարերից: Բարեգործութեան հիմնադիրը Հայաստանում եւ աւազդարձն ներկայացուցիչն եղած է մեր մէջ մեր հայրապետներից Ներսէս Մեծը:

Այս մարդասէր Հայրապետի ուղին բռնեցին մեր պապերն ու հայրերը: Խաչերը հանդիսացան այն նշանաբանը, որուն չուրջն իրենց ազգային ու հանրային գործունէութիւնը կենդրոնացրին մարդասէրը, աղնիւ հոգիները: կարմիր խաչ, կապոյտ խաչ, կարմիր բաղաբական խաչ եւայլն — բոլոր կարօտեալներուն եւ անոքներուն օգնելու, սատարելու նպատակով ... Սրբազան, գովելի նպատակ՝ որն իրենց ամուր ձեռքերի մէջ են պահում պատուով եւ հպարտութեամբ մեր առաքինի մայրերն ու համեստափայլ օրիորդները Սփիւռքի հայութեան բոլոր անկիւններում եւ ծայրերում ...

Այսօր, չաբաթ իրիկուն, այդպիսի խաչերից մէկի, Պանէօ Քաշանի կապոյտ Խաչի երեկոյթն է տեղի ունենալու, եւ հայ հասարակութիւնն իր սրբազան պարտքը պիտի համարէ ներկայ գտնուիլ եւ կենդանի մասնակցութեամբ խրախուսել մեր տիկնանց այդ ձեռնարկը:

Այդ ընկերութիւնն անցեալին մէջ ունեցած է շատ սաներ եւ սանուհիներ դպրոցներուն մէջ: Պատերազմի ընթացքում օգնած է հայ գերիներուն թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյական միջոցներով: Իսկ ներկայիս նրա խնամքի տակ են Պրեվանի հիւանդանոցին հայ հիւանդները, բոլորն ալ անոթ եւ անօգնական: Մօտաւորապէս մէկ տարի առաջ այդ հիւանդանոցի հայ հիւանդներից մէկը — համարեա երիտասարդ հասակում իր մահկանացուն կնքեց, եւ ես այնտեղ անձամբ լսեցի, հայ հիւանդներն անխնամ վիճակի մէջ էին գտնուում: Այդ հիւանդանոցում կան նաեւ ռուս հիւանդներ, եւ մինչդեռ Ռուսներին խնամող եւ այցելող բարի հոգիներ կային, հայ հիւանդները միանգամայն անտէրունչ վիճակի մէջ էին, եւ մէկը չկար, որ նրանց նպաստներով, ուտելիքով եւ բարոյապէս միխիթարութիւն պատճառէր: Պանէօ Քաշանի կապոյտ Խաչի ընկերութեան կանանցից ոմանք մասնակցում էին հայ երիտասարդի յուղարկաւորութեանը և որոշեցին հետագրգրուել հայ հիւանդների վիճակով, եւ ահա այդ օրից նրանք իրենց խնամքի ներքոյ առին Պրեվանի հիւանդանոցի հայ հիւանդները: Երկու չաբաթը մի անգամ այցելում են Խաչուհիները այդ հիւանդներին, որովհետեւ նոքա գուրկ են յաւ սնունդից՝ տանում են նրանց ամէն կարգի ննդեղէն...Քրիստոնէական եւ մարդասիրական մի բարի, սուրբ գործ, որ պատիւ է բերում նրանց — այդ տիկիններուն, եւ մանաւանդ հայ նուիրատու բարի, քրիստոնեայ անձերուն ...

Օրհնեալ լինի հայ ժողովուրդը: Նա միշտ բարի եւ վեհանձն է հանդիսացած ոչ միայն դէպի իւր արեւնակիցը, հարազատը, այլեւ դէպի օտարը մինչեւ անգամ իր թշնամին... Թող այդ բարու թեան եւ վեհանձնութեան ոգին միշտ ապրի եւ ջերմացնէ նաեւ մեր նոր սերունդի ներկայացուցիչներին սրտերը, որպէսզի նրանք եւս իրրեւ աւանդ այդ բարի, առաքինի յատկութիւնը ժառանգաբար թողնեն միւս սերունդներուն:

Յարխուսենք եւ չարունակենք նոյն ուղղութեամբ եւ նոյն ոգով:

Աբգէն Ա. Քեշիշեան

ՀԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՎԱԼԱՆՆ (Ցառաջ). — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած էր «Մանուկներու Օրը» որ տեղի ունեցաւ 21 Դեկտ. չաբաթ երեկոյ, ընկ. Ց. Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Ինչպէս ամէն տարի եւ ամէն տեղ, Վալանսի Խաչուհիները այս տարի եւս չանք չէին խնայած մեր փոքրիկները ուրախացնելու համար: Ժամը 8.30ին սրահը արդէն լեցուած էր եւ հետզհետէ հեռաւոր չրջաններէ, հակառակ սաստիկ ցուրտին, հայրենակիցներ կուգային լսելու Կապ. Խաչի խօսքը եւ տեսնելու համար անոր մայրական դուրգուրանքը մեր մատաղ սերունդին հանդէպ:

Կ. Խաչի առենապետուհի Տիկին Կօշկակարեանի բացման խօսքէն վերջ, Կ. Խաչի Սանուհիները թնդացուցին իրենց քայլերգը: Տիկիներ ցաւ յայտնեց որ Տէսինէն Տիկ. Մ. Փափազեան հեռագրով վմացուցած է թէ պիտի չկրնայ գալ մեր հանդիսին խօսելու: Այս առթիւ համառօտակի ներկայացուց Վալանսի Կ. Խաչի մէկ տարուան գործունէութիւնը: Հարիւր տասը հազար ֆրանքի մուտք ունեցած են, որուն իննսուն հազարը ծախսած են կրթական գործի, աղքատի, հիւանդի, դերիներու, հիւանդանոցներու եւն.:

Գեղարուեստական բաժինը չատ ճոխ էր: Խաչուհիները իրենց Սաներով եւ հայկական տարազներով խումբ առ խումբ, զանազան երգերով եւ պարերով ինչպէս եւ արտասանութիւններով կ'ուրախացնէին ներկաները:

Հանդիսին առաջին մասը լրացաւ: Ժողովուրդը սկսաւ կեր ու խումին որ նոյնպէս առատ էր: 15 վայրկեան դադարէ վերջ, սկսաւ երկրորդ մասը: Տիկին Կօշկակարեան կրկին բեմին վրայ. այս անգամ խօսքը տուաւ Կ. Խաչի քարտուղարուհի Տիկին Պ. Մաղաքեանի որ դրաւոր դեղեցիկ ճառով մը վեր հանեց հայ կնոջ պարտականութիւնը հանդէպ մեր բազմաչարչար ժողովուրդի զժբախտ բեկորներուն: Կ. Խաչը նոր կազմակերպութիւն մը է. ան երկար տարիներ աշխատած է եւ տակաւին պիտի աշխատի աւելի զօտեպնդուած, մինչեւ իր նպատակի իրագործումը, ցոլշալի մեր փոքրիկներ ...

Ներկայ մը

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Համաքղեցիական Միութեան ընտանեկան երեկոյթը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 14ին: Սրահը լեցուած էր Քղեցիներով: Շատ չեն անոնք, յիսնեակ մը բանուոր եւ արհեստաւոր ընտանիքներ, մեծ մասով բազմանդամ, մինչեւ եօթ զաւակներու ծնողներ՝ ծանրաբեռնուած բնտանեկան չատ մը հոգերով: Փոխն ի փոխ, աճէքթոտներ, արտասանութիւններ եւ երգեր իրարու կը յաջորդեն: Հաճելի էր տեսնել հոս հասակ նետածմերը երիտասարդ-երիտասարդուհիներուն չուրջպարը, իրական Քղեցիներու չափ ճկուն եւ վայելուչ: Եւ որքա՜ն ոգեւորիչ էին անոնց բերաններէն լսուած երգերը. — «Լեռները լեռները, պաղ պաղ ջուրերը,— Առնեմ սիրած եարս ելլեմ լեռները»:

Քովընտի խօսակցութիւններով կ'առաջարկուի Ներդաղթի ի նպաստ հանգանակութեան ձեռնարկել: Խօսք կը տրուի Համաքղեցիականի քարտուղարին, որ ամփոփ գծերով կը ներկայացնէ Միութեան գործունէութիւնը, թուելով «Նոր Քղի»ի հիմնարկման, «Սասունցի Դաւիթ» հրասայլերու (11.000 տոլար) եւ կարգ մը կարօտ հայրենակիցներու նիւթական օժանդակութիւնները, եւ Ամերիկայի մէջ մեծ հանգանակութեան մը ձեռնարկելու մտադրութիւնը: Հաճոյքով կը յայտնէ նոյնպէս Քղիի Հայր. քոյր Միութեան Ներդաղթի բերած օժանդակութիւնը, 7.500 տոլար: Զոհողութեամբ եւ գործունէութեամբ երկու Միութիւններուն ալ հետապնդած նպատակները գտնելով նոյնանման եւ պատուաբեր բոլոր Քղեցիներուն, անոնց անջատ գործունէութիւնը կը նկատէ աւելորդ, ու կը մաղթէ որ, 1947 տարին ըլլայ Քղեցիներու համագործակցութեան եւ միացումին տարի:

Մինչ այդ Համաքղեցիականի Մարսէյլի մասնաճիւղը արագ խորհրդակցութեամբ մը կը յայտնէ իր մասնակցութեան չափը, 20,000 ֆր., գրեթէ իր ունեցածը ամբողջութեամբ: Ոգեւորութիւնը անսահման է. քառորդ ժամուան մէջ 74.000ի կը բարձրանայ դումարը: Կը մասնակցին բոլորը անխտիր. բանուոր, արհեստաւոր, բարեկեցիկ եւ աղքատ, անդամ երեխաները իրենց գանձանակներու խնայողութեամբ Օշնիէլիէի ներկայացուցիչ, պ. Վահրամ Ալօեան, 1000 ֆրանքի մասնակցութեամբ կը յայտնէ թէ, այնտեղի Քղեցիները նոյնպէս Նոր Տարուան առթիւ նման հաւաքոյթով իրենց օժանդակութիւնը պիտի հասցնեն Համաքղեցիականի կեդրոնին: Կարդացուեցաւ հարենակից Սարգիս Վարդանեանի նամակը, Փարիզէն, որ միացման մաղթանքներով կը յայտնէր, թէ Փարիզի Քղեցիները կը սպասեն Մարսէյլի օժանդակութեան արդիւնքին: Լուռ էին Սէնթ Էթիէն եւ ուրիշ չրջաններու հայրենակիցները, որոնցմէ կը սպասուին համանման կարդադրութիւններ:

Խօսք առին կարգ մը քոյր Միութիւններու ներկայացուցիչներ, որոնք յաջողութեան եւ չնորհաւորութեան մաղթանքներով դրուատեցին Համաքղեց. Միութեան գործունէութիւնը:— Ռոնցի

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇԻ մը հետեւանքով, երեք չի - նախան օդանաւեր վար իյնալով Չախչախուեցան Շանհայի շրջանին մէջ, իսկ չորրորդ մը անհետա- ցաւ: Կը կարծուի թէ 62 հոգի մեռած են այս ար - կածներուն հետեւանքով :

ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎԸ հետզհետէ կը ցամքի, ինչպէս կը հաւաստեն խորհրդային գիտնականներ: Իրենց հետեւանք ջուրերու քաշուելուն, 700 տարուան բերդ մը երեւան հանուած է Մոսկուայի դիմաց - թեամբ Ակադեմիային կարդ մը անդամներուն կող- մէ որոնք կ'ուսումնասիրեն ծովուն ցամքիլը : Պրոֆ. Ապրով կը յայտարարէ թէ Կասպից ծովուն մակերեսը 168 սանթիմեթր իջած է 1932էն 1942: Հոն ուր ապահով կ'երեւար նաւարկութիւնը, այժմ վտանգաւոր խութեր կ'երեւան: Ջուրերու ցամքի- լը կը վերագրուի բարձր շոգիացման: Բաղուէն ոչ շատ հեռու, կղզի մը կայ որ դեռ վերջերս թող - ուած էր ջուրերուն տակ: Այժմ հոն կ'երեւան 1235ին շինուած բերդի մը աւերակները: Գիտնա - կանները այս իրողութենէն կ'եզրակացնեն թէ 600—700 տարի առաջ, ծովուն մակերեսը շատ ա- ւելի ցած էր քան այսօր :

ՔԱՆԱՏԱՑԻ կառավարութիւնը դիւրութիւն - ներ պիտի ընծայէ, Եւրոպայէն գացող գաղթա - կաններու համար: Ծունուար 1ին դրասենեակներ պիտի բացուին Փարիզի , Պրիւսէլի եւ Լահէի մէջ: Ա.ւելորդ է ըսել թէ անցագիր պիտի տրուի անոնց որ կրնան ապացուցանել թէ ազգականներ ունին Քանատայի մէջ եւ բեռ պիտի չբլլան հանրութեան վրայ: Առաջին տարի պիտի ընդունուին 4000 լեհ ռազմիկներ կամ փախստականներ :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ թերթերը կը գրեն թէ նոր-ֆաշա- կաններու յարաճուն գործունէութիւնը մեծ մտա - հոգութիւն կը պատճառէ ոստիկանութեան: Ամէ- նէն վրդովիչ երեւոյթը այն է որ, կ'ըսէ Հռոմի ոս- տիկանապետը, այս գործունէութիւնը բարոյապէս եւ նիւթապէս կը քաջալերեն որոշհոսանքներ: Մաս- նաւոր մարդիկ թոռլիկներ կը ցրուեն մութ սի - նեմաներու մէջ, պատերը կը փակցնեն դիչերը ետեւ.: Այս գործունէութիւնը ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ հարաւային Իտալիոյ մէջ: Ֆաշակա - նութեան օրրանը, Միլան չատ կը յոգնեցնէ ոստի- կանութիւնը որ կը կարծէ թէ նոր կազմակերպու - թիւնը հազար անդամներ ունի միայն այդ քա - ղաքին մէջ:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ ձերբակալուեցաւ խորհրդատր կոմսուհի մը, Մարգա տ'Անտուբէն, որ արկածալի կեանք մը ունեցած է Մօտաւոր Արեւելքի մէջ : Թերթերը կը գրեն թէ արաբ ցեղապետի մը հետ ամուսնացած, յետոյ զայն սպաննել տալով կա - խաղանի դատապարտուած, սակայն փախած է: Ուրիչ ոճիրներ ալ կը վերագրուին: Այժմ Փարիզ փոխադրուած է եւ պիտի դատուի նախ եւ յետոյ Նիս :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ առթիւ, որ պիտի գումարուի Մարտ 10ին, գերման ժողովուր- դը կը յուսայ թէ Դաշնակիցները պիտի վերահաս- տատեն Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը, ջնջելով չրջանային բաժանումը: Այս յոյսը բացորոշապէս կ'երեւայ գերման թերթերու հրատարակութիւններէն: Մինչեւ անդամ հաւա - տացողներ կան թէ կարելի պիտի ըլլայ սրբագրել Գերմանիոյ արեւելեան սահմանները որոնք առ - ժամայ կը համարուին: Ականաւոր հրապարակա- գիր մը կը գրէ իր ընկերվարական թերթին մէջ.— «Երբ մարտ 10ին Դաշնակիցները ժողով գումարեն Մոսկուայի մէջ, գերմանական հարցը քննելու հա- մար, ամբողջ գերման ժողովուրդին աղօթքները եւ իղձերը պիտի ընկերանան իրենց: Աչքի առջեւ բերէք մեր միլիոնաւոր փախստականներուն թշըւ- ուառութիւնը: Ճար մը գտէք որ անոնք կարենան աշխատիլ մեզի եւ Եւրոպայի համար: Արեւելքի մէջ գծեցէք այն սահմանագիծը որ պիտի նպաս- տէ Եւրոպայի խաղաղեցման »:

Երգահանդէս

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփերայէն)

2 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ կա- վոյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաճեւել :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Ճշմարտասէր ծիծաղներ անունով, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԱՆԻ նոր հատորը, որ Ատափազարի հայ ինքնատիպ կեանքէն, կենդանի եւ երգիծական պատմուածքներ կը պարունակէ: Ամէն Ատափա - զարցի պէտք է օրինակ մը ունենայ այս դիրքէն :

200 էջ 150 ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐ - ՍԱՄԵԱՆ, 46 , Rue Richer, Paris (9) , ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն :

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

կը յայտարարէ որ ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յարգելի յաճախորդները ամէն օր ժամը 9էն 10 եւ 6էն 7, իր Cabinetին մէջ, **21 rue Pierre Sémard Paris (9) (anciennement Rue Baudin, métro Cadet** կամ Poissonière) և կամ ժամադրութեամբ :Tél.Tru. 29-39 *(Բացի չարաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերէն)* :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը

Տեղի կ'ունենայ , չարաթ երեկոյ, 28 Դեկտ. ժամը 8էն մինչեւ լոյս, 51 rue de Clichy, métro Trinité — Pl. Clichy: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ճաղ եւ պիւֆէ : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. Վառամեան հիմնակոմի- տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբե- րու ընկերները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորա- կան հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Աննի Հ. Ը. Դ. Նոր Սե- րունդ «Բեռի» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին: Դասախօս՝ ըն - կեր Ստեփան Միլտոնեան: Նիւթը՝ Ցեղափոխու - թիւն եւ ռամկավարութիւն :

ՄԱԼԱԹԻՈՑ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑԻ ՎԱՀԱՆԻ մաս - նաճիւղին ճոխ թէյասեղանը, գեղարուեստական յայտագրով, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Հայ երիտասարդներու սրահին մէջ, rue Bayard, Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾՕՒՌ

Մանուկներու օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիէ- նի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին Սէնթքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ: Պզտիկներու կողմէն կը ներկայացուի «Երեք Քա- ջերը» եւ «Մխամոլը»: Գեղջկական պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ: Կաղանդ պապան, մաս - նաւոր ուսուիչներ պիտի բաչխէ բոլոր պզտիկ - ներուն :

ՑԱՌԱՋԻ մէջոցաւ վիատուած Ալեքսանտր Ժամկոչեանի մասին Պրիւքսէլէն մեզի կը տեղեկա- ցնեն թէ երեք տարիէ ի վեր մեռած է նոյն քաղա- քին մէջ :

ԾՆՈՒՆԴԻ ԾԱՒ.— Հ. Բ. Ընդհ. Միութիւնը, կամիր Խաչը ու Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւ- նը միասնաբար կազմակերպած են ծնանդառ մը, զպրոցական բախտաւորուկ մանուկներուն համար, այս երկուշաբթի, ժամը 3—5, Փարիզի Հայոց Ե- կեղեցիին վերի սրահը :

Հ. Կ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լիլլայի մասնաճիւղի 15 Դեկտեմբերիսարքած դիմնասեղանէն գոյացաւ 32401 Ֆրանք զուտ շահ, ի նպաստ Ներգաղթի Ֆոնտին :

ՔԱՐԶՈՒԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍը Galerie Drouant - David, 52 rue du Faubourg Saint. Honoré, Paris: Բաց է մինչեւ Դեկտեմբեր 28 :

Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ բոլոր չրջաններէն անմի- ջապէս փակել ԴՈՑԱՄԱՐՏ ՕՐԱՅՈՑՅԻ հաչիւները եւ վերադարձնել չսպառածները կեդր. հասցէին. Tzerikiantz Bantoucht, 13 rue des Dominicaines Marseille ;

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաչանի մասնա- ճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է ոճնական օրերու առթիւ Պ. Հրաչեմարգիսեանէ ղեղեցիկ ժա- մացոյց մը չբմինէի վրայ դրուելիք, Տիկին Մե - րանկիւլեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Խանչերեանէ 500 Ֆրանք, Տիկին Զրուանդեանէ 500 ֆրանք, իսկ Տիկին Տէր Սիմոնեան 300 ֆրանք կը նուիրէ ՀՈ - ՐԵՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

Հանդէս տօնածառ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՏԷՍԻՆԻ մաս- նաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ Ազգ. վար - ժարանի կրթական մարմնին, 29 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Հ. Ը. Դ. Տան մէջ : Երգ, արտասանութիւն, պարեր եւն.:

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(Տնօրէն Պ. ԿՐԻԿՈՒԱՌ)
28, rue St. Séverin, Paris (V)
Métro: St. Michel **Tél. Odé. 34-83**

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու ճոխ զանազանութիւն: Արե - ւելեան առաջնակարգ նուագախումբ: Կ'երգէ Փա- րիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի **Mme. SONIA KARAKACHE**: Նախընտրելի է նախա- պէս գրաւել սեղանը :

Պարահանդէսի ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, ԾՈՒՆՈՒԱՐ 12ին, ԺԱՄԸ 15—24, 137bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գե - ղարուեստական բաժին, զուեչտ, անակնկալներ : Մաուչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Ecole Charanton, հանրակառք թիւ 81, իջնել վերջաւո- րութեան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը
12 Ծունուար, կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին , Սալ Ֆրանսուա Քոփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou :

MEUBLES MODERNES

60, Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՓԻՓԼԼԵԱՆի կահ - կարա- սիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մաս- նաւոր գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի ար - դիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները : Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ :

Այս ծանուցումով ներկայացողին մասնա- ւոր գեղչ:

Ուշադրութիւն կոշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փա- փագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ չարաթ օրերը : Հասցէ- գակցութիւն՝ métro : **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière**:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938 , Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը ղրկուի: *Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին :*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

«ԹԷՐԵՊԻԱ»

5, Rue Bergère, Paris (9)

Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65

Պօղոս Գուլումճեան (խանճիստ) որուն անց եալ Ծունուարին կազմակերպած արեւելեան ցերե- կոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս ան- գամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները *ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ*, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրի- կուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի ճոխ աղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցու- թեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու: *Բաց է ամէն օր :*

ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. **ՔԼԷՓԷՐ**

Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէֆ հիւան- դանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբա - նական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damoye - 12e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 29 Décembre 1946 կիրակի 29 Դեկտեմբեր

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4891-Նոր Դրաման թիւ 530 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՆԷ ԱՑՍ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՑ

— « Դրսի եւ ներսի հայութիւնը նոյն մշակոյթի ժառանգորդներն են եւ նոյն անցեալի զաւակներք· պատմականօրէն լինելով ժառանգակից՝ գործնապէս եւ ներկայիս պէտք է լինին գործակից եւ միասնաբար պահեն ու շահեցնեն ժառանգութիւնը: Հայրենիքի դերը պէտք է լինի պահել ու շէշտել իր ինքնութիւնը Ռուսաց հզօր ազդեցութեան դէմ, կրելով բայց եւ մարսելով զայն· դրսի հայութեան պարտականութիւնն է՝ նպաստել ներսի հայութեան ինքնութեան շէշտումին, փոխանցելով ներս արեւմտեան ազդեցութիւնները, որ կրած ու մարսած է ինք »:

Այս խօսքերը կ'արտասանէր մեր բազմավաստակ ընկերը, Նիկոլ Աղբալեան, երբ Մշակոյթի Օրը կը տօնէին Պէյրութի մէջ, Նոյեմբեր 24ին, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի :

Երեկոյթին ներկայ էր նաեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Գարեգին արք· Յովսէփեան, որուն կարգադրութեամբ Մշակոյթի Օր հռչակուած է Հոկտեմբեր ամիսը: (Մենք դեռ 1928—29ին հռչակած էինք զայն, Փարիզի մէջ, եւ ամէն տարի խանդավառութեամբ տօնուելէ վերջ, հետզհետէ դարձաւ տեսակ մը յիշատակ):

Ո՛րքան վրդովիչ թիւրիմացութիւններ ինքնին պիտի վարատէին, եթէ կարենայինք իրար հասկնալ, այս ճակատին վրայ :

Այո, դոնէ այս ճակատին վրայ :

Դժբախտաբար Հայկական Արտասահմանը վարանիներու, մտուրներու բաժնուած է նաեւ այս տարրական հարցին մէջ :

Օրինակ, ի՞նչ է մեր միտքը, երբ, տարիներէ ի վեր այն քանի՛ ուժգնօրէն կը պայքարինք երեւանի ըղեղական այլանդակութեանց դէմ:

Շատ պարզ, — « Մխանարար պահել եւ չհեղնել ժառանգութիւնը»: Մանաւանդ, արժեւորել, տարածել մեր դարաւոր մշակոյթը: Օգնել որ «ներսի հայութիւնն» ալ բան մը աւելի սորվի:

Ո՞վ պիտի համարձակէր ժխտել մեր այս տարրական իրաւունքը ճիշդ այն պահուն, երբ Հայաստանի լրագրական եւ քաղաքական լեզուն զարմեր է ոչ միայն անհանդուրժելի, այլեւ անճանաչելի:

Մենք տարիներէ ի վեր է որ կը թարգմանենք այդ խառնիճաղանճը: Ծանր աւելի դժուար քան Ֆրանսերէն կամ անգլերէն նախադասութիւն մը:

Ինչո՞ւ այս աւելորդ չարչարանքը, երբ ժողովուրդին երկու հատուածները իրար կը խառնուին չնորհիւ ներդաղթի :

Ինչո՞ւ թոյլ չեն տար որ լեզուն զարգանայ իր բնական ընթացքով: Իր տարազատ աղբիւրներով: Իր սեփական դանճարանով :

Ինչո՞ւ օգնութեան չեն կանչեր Հայկական Արտասահմանը, իր անսպառ եւ յարաճուն կարողութիւններով: Իր բառերով ու բառարաններով որոնք լոյս պիտի ցանէին իրենց վրայ :

Զարիքը չարիք ըլլալէ չի դադրիր, եթէ փըսփսան թէ կարգ մը Դաշնակցականներ ալ օտար բառեր կը դործածէին:

Մենք այդ մեղքն ալ չենք ծածկած :

Բայց, թող բարեհաճին բաղդատել այն ինչ որ պատահաբար տեղի կ'ունենար, եւ այն ահաւոր խաչելութիւնը որ կը կատարուի գիտակցաբար, պետական բոլոր միջոցներով:

Ինքնութեան, ինքնապաշտպանութեան պայքար մըն ալ այս: Ինչո՞ւ կը բաժնուին ճակատէն :

Հայրենիքը ինչո՞վ կը տուժէ, երբ կը մատնանշենք չարիքը:

Ինչո՞ւ քաղաքական - կուսակցական նկատումներ վնասեն, այսքան տարրական պարտականութեան մը մէջ :

Լեզուն վարչական կարգադասքը չէ, որպէսզի անոր բարեփոխման սպասէք ժամանակի ընթացքին :

Աւերը օրըստօրէն կը սկսի: Դպրոցէն, կոլխոզէն, ժուռնալէն (ինչպէս կ'ըսեն):

Տղան կամ բանուորը այսօր պիտի սորվին — պիտի մոռնան հարազատը — եւ վաղը անդարմանելի պիտի դառնայ խաթարումը:

Ո՞ր դերագոյն բարիքին համար :

Եթէ արտասահմանի տարագիր բազմութիւնները դատապարտուած են լուծուելու, օր առաջ առէք, իւրացուցէք, մարսեցէք անոնց մտաւոր հարստութիւնները, անոնց հասոյն եւ հոսուն, ճոխ եւ ճկուն լեզուն —ծիրա՛նը— եւ լեցուցէք հայրենի դանճարանը:

Շ·

Խ· ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայրենիք

... Ախ, ամէն անգամ ,
Երբ հայրենիքի մասին են խօսում ,
Իմ միտն է գալիս առուն մեր դրան ,
Որ մանկութեանս հէքեաթն է ասում .
Իմ միտն է գալիս բարդիս մենաւոր ,
Եւ արագիլը՝ վրան գարնան ձիւն ,
Եւ բլրի շուրջին գերեզմանն իմ հօր՝
Որպէս խարացած անէծք աստծուն ...
Եւ մեր խրճիթը բարդու տակ մենակ ,
Ուր անուշ ծուխով օճախն էր վառւում ,
Եւ օրօրոցս՝ այն սուրբ ծխի տակ ,
Որ այնպէս խաղցր մայրս էր օրօրում .
Եւ Արագածն է իմ միտը գալիս ,
Հեզ ու նագելի , մօրս պէս վսեմ ,
Եւ այն ադաւնիէ , որ կարծես՝ բախտիս
Աստղն էին՝ երկինք եղած որոնում .
Մէկ էլ մեր դռնից իր սկիզբն առած
Այն սուրբ ճամբէն է միշտ միտս գալիս .
Որ մի օր մանուկ ձեռիցս բռնած
Ինձ տարաւ դէպի գիրկն երազներիս ,
Տարաւ դէպի վեր՝ բարձունքը խօսքի ,
Դէպի ծիր կաթին , դէպի ծիածան ,
Դէպի կրեմլի աստղերը ոսկի ,
Որ ահա՝ բախտիս աստղերը դարձան :

ՅՈՎՀ· ՇԻՐԱԶ

Հ.Մ.Ը Մ.Ի Համագումարը

ԶՈՐՍ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ ԲՈՂՈՔԵԼՈՎ

*ԽՄԲ.—*Հ· Մ· Ը· Մ·ի Պատգմ· ժողովին գումարման առթիւ ստացած ենք հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ· Մ· Ը· Մ·ի Ֆր· Շրջ· Պատգամաւորական ժողովը բացուելու 26 Դեկտեմբեր 1946, հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10ին, Մխիթարեանի Գ· սրահին մէջ:

Ցանուն Հ· Մ· Ը· Մ·ի ժողովը բացուած յայտարարեց Առժամեայ Կեդրոնական վարչութեան նախագահը՝ Պ· Գ· Շահինեան որ ողջունեց բոլոր մասնաճիւղերու պատգամաւորները: Ցետոյ տեղի ունեցան լիազօրագրերու ստուգման գործողութիւնները :

Այդ պահուն Մարսէյլի, Վիէնի, Լիոն - Տէսլնի, Փոն որ Շէրիւի Հ· Մ· Ը· Մ·ի հին մասնաճիւղերու պատգամաւորները տեսնելով որ նորաբոյս Հ· Մ· Ը· Մ·ի մասնաճիւղեր ւսպօրինաբար կը մասնակցին եւ Պատգմ· ժողովը քաղաքական դոյն կը ստանայ , առաջարկեցին·

1. Որ պատգամաւորական ժողովին մասնակցին մի միայն հին եւ օրինաւոր Հ· Մ· Ը· Մ·ի մասնաճիւղեր·— 2. Նոր Հ· Մ· Ը· Մ·ական ձեռնարկներ եւ կամ ուրիշ հայ մարզական միութեանց ներկայացուցիչները մասնակցին խորհրդակցական ձայնով :

Երբ այս օրինաւոր առաջարկները անլսելի մնացին, վերոյիշեալ մասնաճիւղերու 9 պատգամաւորներս (15 ձայնով) հեռացանք ժողովէն , բոլոր պատասխանատուութիւնը ձգելով Առժամ· կեդր· վարչութեան վրայ :

Փարիզ, 27 Դեկտ· 1946

Ի դիմաց բողոքողներու լիազօր Հ· Կ· Վ· Տէր - Մոյեան, Գ· Փիլիկեան

Անդրանիկի յուշարձանին համար

Երէկ բարեկամի մը միջոցաւ ստացանք 15.300 Ֆրանք, որ ժամանակին հաւաքուած է եղեր Թէհրանի մէջ, Անդրանիկի յուշարձանին շինութեան համար :

Կը խնդրենք Շէրիմի Շինութեան Յանձնախումբէն ստանալ համապատասխան ընկալագրով :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ, երկու տեղ տարեթիւը տպուած է 1947, փոխանակ 1946ի :

ՊԼՅՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ անգլիացի զօր· Ֆլէյմըն, Ինթէլիճընսի ներկայացուցիչը , քննական պատյտ մը կը կատարէ Լիբանանի մէջ:

Ցախերը կը հալածուին Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, բրբական կառավարութիւնը ապացեալ շարքու լուծեց կարգ մը ձախակողմեան կազմակերպութիւններ, խափանելով անոնց թերթերը եւ ձերբակալելով 45 հոգի: Պոլսոյ վերջին թղթակիրներն կը հաղեցնէ հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Պաշտպան վիճակի հրամանատարութեան պաշտօնական դեկոյցը·

— Հրամանատարութիւնս որ պաշտօն եւ պատասխանատուութիւն ունի ամրապնդելու ընդհ· ապահովութիւնը պաշտպան վիճակի գօտիներուն մէջ, պէտք տեսաւ հետեւեալ կարգադրութիւնները ընելու իր հրամանատարութեան ենթակայ վայրերուն մէջ :

1.— Հաստատուած է թէ «Թիւրքիյէ Սօսիալիսթ Էմէքչի» ,եւ «Քէօյլիւ Փարթիսի» կուսակցութիւնները քօղարկուած ձեւով մը հիմնուած են դաստակերտելու համայնավարներու եւ կամ անհատապէս համայնավար դաղափարի տէր մարդոց կողմէ, եւ կը չանան երկրին մէջ ընկերային դասակարդի մը տիրապետութիւնը հաստատել միւսներուն վրայ, խանդարել երկրին տնտեսական եւ ընկերային իրաւակարդը : Հետեւաբար կը վակուին այդ կուսակցութիւնները իրենց կեդրոններով եւ մասնաճիւղերով , ինչպէս կը վակուին այն սէնտիքաները որոնք այդ կուսակցութիւններէն եւ կամ անոնց ղեկավարներէն հրահանդ ստանալով հիմնուած են, եւ կը գործեն ու կը ղեկավարուին անոնց նպատակներուն համաձայն :

Կը վակուին «Իսթանպուլ Իշճի Սէնտիքալարը» Միութիւնը եւ «Իսթանպուլ Իշճի Քլիւպի»ն :

2.— Փակուած են հետեւեալ թերթերը եւ հանդէսները, որոնք այս կուսակցութիւններուն գաղափարները կը տարածէին.— Սէնտիքա, Սէս, Նոր Օր, Կիւն, Երդըն եւ Տօսթ :Փակուած են նաեւ անոնց տպարանները :

3.— Զորս ամսուան համար վակուած է նաեւ Եարըն թերթը իր տպարանով : Ինչպէս չեշտած էր 9 Դեկտ· 1946ի իր թիւով, քարոզութիւնները կը կատարէր խանդարելու համար երկրին քաղաքական եւ իրաւական կանոնները :

4.— Զորս ամսուան համար իր տպարանով միասին գոցուած է նաեւ «Պիւյիւք Տօղու» պարբերաթերթը, որ յեղափոխական հրատարակութիւններով վնասակար կը համդիսանար :

5.— Պաշտպան վիճակի ենթակայ բոլոր վայրերուն մէջ, արգիլուած է մուտքը բոլոր համայնավարական հրատարակութիւններուն, արգիլուած է նաեւ դանոնք տպել ու ծախել :

«Ճիմհուրիյէթ» կը տեղեկանայ թէ ձերբակալուած են բազմաթիւ ծանօթ համայնավարներ, ինչպէս Լօսաս Աթիլ եւ Շէֆիք Հիւսնիւ, որոնք ղեկավարներն էին փակուած կուսակցութիւններուն : Խուզարկութիւններ կատարուեցան այդ կուսակցութեանց կեդրոններուն մէջ եւ գտնուեցան շատ մը կարեւոր փաստաթուղթեր :Պաշտպան վիճակի դատական իշխանութիւնը ձեռնարկած է դէպքին քննութեան եւ փաստաթուղթերն ալ ստանձնապէս կը քննուին :

Հնդկաչինի կռիւները

Վերջին լուրերու համաձայն Ֆրանսացիները դեռեւս կը չհաւնին բոլոր ճակատներուն վրայ: Գաղթային նախարարը Պ· Մութէ լաւատես կ'երեւայ : Ըմբոստները յամառօրէն կը դիմադրեն Հանոյի բնիկ թաղերուն մէջ: Եւրոպական թաղը եւ օգակայանը ամբողջովին մաքրուած են: Աննամի մէջ Ֆրանսացիներու յառաջխաղացութիւնը կը դանդաղի դլխաւորաբար անոր համար որ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նիւթական վնասներէ, կարելի եղածին չափ: Քաղաքին հիւսիսակողմը, Աննամցիներու թաղը բոլորովին պաշարուած է : Ուսեւիքը պակաս ըլլալով կը կարծուի թէ ըմբոստները պիտի չկրնան դիմանալ: Սպայակոյտին զեկոյցը կ'ըսէ թէ շատ մը ձախողցիները կ'օգնեն ապստամբներուն :

Հակասական լուրեր կը շրջին զինուորական ուժերու մասին: Կարդ մը թերթեր Ֆրանսական զօրքին թիւը կը հաշուեն 35.000, ուրիշներ 75000, իսկ Հնդկաչինի բանակը՝ 80.000 հոգի:

Գաղթային նախարարը հաղիւ Սայկոն հասած , յայտարարեց, հաղկերոյթի մը պահուն . — «Ես եկած եմ իբրեւ պատգամաբեր խաղաղութեան, թիւրիմացութիւնները փարատելու եւ համաձայնութիւնը դիւրացնելու համար, առանց սակայն տեղի տալու կարգ մը յատակնութեանց: Տեղի ունեցած բոլոր յարձակումներէն վերջը, կարելի չէ խօսիլ ազատ համաձայնութեան մասին: Կը յուսանք թէ պիտի յաղթենք բոլոր դժուարութիւններուն, որովհետեւ ժողովուրդը պիտի հասկնայ թէ Ֆրանսայի չհաւերը պաշտպանած ատեն Հնդկաչինի բնակչութեանց շահերն է որ կը պաշտպանենք»:

★ «Իլ տը Ֆրանս», Ֆրանսայի ամենամեծ չոգենաւը, Թուլոնէն համբայ պիտի ելլէ 9000 զինուորներով :

★ Մ· Նահանդներու եւ Չինաստանի հիւպատոսները կը հաստատեն բնիկներու կողմէ զործուած վայրագութիւնները: Անոնք Ֆրանսական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Ցօսքը առեւտրական անանկութեան մասին չէ։

Ցօսքը գրական անանկութեան մասին է. այսինքն՝ աւելի ծանր, աւելի աղէտալի անանկութեան մը, քան առեւտրական կամ տնտեսական որեւէ անանկութիւն։

Առեւտուրի աշխարհին մէջ՝ դժուար չէ լուծումը։ Կը բանաք քննութիւն մը. կը հաշուէք, կը չափէք ուկրձեւէք. յետոյկըսիակէք տոմարները, խանութին կամ ձեռնարկին եւ կը կրէք հետեւանքները, ըստ օրինի։ Կը վճարէք բացը կա՛մ դրամով կամ ձեր պատիւովը։ Ի՛նչ կերպով ալ վճարէք տակաւին, աղէտը կը հարուածէ միայն մէկ հոգի կամ քանի մը հոգի, սահմանափակ շրջանակ մը, կարճ ժամանակաշրջանի մը համար, որմէ ետք, խանգարուած գործերը կը շտկուին եւ պղտորած ջուրերը կը յստականան։ Կեանքը կը շարունակէ իր ընթացքը։

Բարոյական դետնի վրայ, մտքի կամ գրականութեան կալուածէն ներս, այսպէս չէ պարագան։ Աւերը կը հարուածէ տ՛չ միայն անմիջականները, այլեւ բոլոր ժամանակակիցները մօտաւոր թէ հեռաւոր։

Աւելին՝ ոչ միայն ժամանակակիցները այլեւ անոնք որ պիտի գան դեռ։

Զենք ուզեր խնդիրը ողբերգականութեան տանիլ։

Այս խորհրդածութեան մղուեցանք, կարդալով Հայաստանի «Սովիէթ. Գրողներու Բ. համագումար»էն վերադարձող սիւնուքի «պատգամաւոր»ներու զեկոյցները, յայտարարութիւնները եւ տպաւորութիւնները։

Ըսելիք չունինք բոլորի մասին, ոչ ալ եղած յայտարարութիւններուն։ Մարդիկ իրաւունք ունին իրենց զգացած կամ ուզած կերպով տպաւորութիւն պատմելու, գնահատութիւնը ձգելով ընթերցողին կամ լսողին։

Մեզ կը հետաքրքրեն մանաւանդ՝ այն զեկոյցները, զոր ըրած են այս «պատգամաւոր»ները Համագումարին մէջ, յանուն գաղութահայութեան, ինքնակոչ կերպով «պատգամաւոր» բառը վակցնելով իրենց ճակտին. բռնադրաւելով դրեթէ, քանի որ իրենք ոչ ոքի կողմէ «պատգամաւոր» ընտրուած կամ ղրկուած են։

Մանաւանդ է թէ 8—10 հոգի են ընդամէնը այս «պատգամաւոր»ները, որոնք իրենց զեկոյցները ըրած են ողջունելով նախ ներկանները, Սովիէթ Հայաստանը, Լենին Սթալինի գաղափարաբանութիւնը եւ Սթալինը, իբրեւ «աշխարհի մեծագոյն իմաստունն ու ուսուցիչը», ծածկելով Ս. Միութեան Առաջնորդին անունը մինչեւ այժմ չլսուած ու պերճաչուք տիտղոսներով։ Զենք գիտեր թէ որչա՛փ հաճելի պիտի ըլլային այս խայտաճամուկ եւ պսպղուն տիտղոսները ժողովրդավար յայտարարուած երկրի մը վարիչին համար, բայց մեզ կը թուի՝ թէ յարդանքի պարզ ու զուսպ երկու բառը, գրական հաւաքոյթի մը մէջ, միշտ աւելի կ՛արժէ, քան նման լորձնաշուրթն ու անմիտ վառաբանութիւնները, որոնք հին ու տխուր ունկութիւններէ վերջմնացութիւններ են պարզապէս։ Արձագանգներ՝ որոնք Սպարապետի փառքին վրայ ոչինչ կ՛աւելցնեն, բայց կը վիրաւորեն «պատգամաւոր»ներու թութակ հոգիներու արժէքը։

Պիտի չյիշէինք այս պարագան, իրենց պերճախօսութեան մէջ ազատ ձգելով զիրենք, եթէ նոյն այդ անհակակշիռ, նոյն այդ տխուր ու դետնատարած հոգիով մօտեցած չըլլային անոնք Սփիւռքի գրականութեան, և, առհասարակ, մտաւոր շարժումին։ Սփիւռքի պարոն «պատուիրակ»ները Հայաստան հրաւիրուեցան անշուշտ, ոչ միայն իրագեկ դառնալու համար հայրենիքի գրական վերելքին, այլ իրագեկ դարձնելու համար Հայաստանի գրողները՝ արտասահմանի գրական շարժումին ու գրական նուաճումներուն։ Կրնանք ըսել, արտասահմանի «պատգամաւոր»ներուն պարտքն էր աւելի՝ երկրո՛րդ պարագան, քան առաջինը, որովհետեւ արտասահմանը ունի բաւականաչափ ծանօթութիւն Հայաստանի գրականութեան ու մշակոյթի մասին, բայց Հայաստան հազիւ լուր ունի Սփիւռքի մասին։ Արտասահմանի ոչ միայն գրական շրջանակները, այլեւ ժողովրդական շրջանակները, պատանիներէն սկսած, տեղեակ են Հայաստանի բանաստեղծներու եւ այլ գրողներու գործերուն, հին ու նոր, բայց յայտնի է, թէ Հայաստանի գրական շրջանակներն իսկ հազիւ ծանօթ են Սփիւռքի ամենաչքաւոր գրողներու գործերուն։ Վկայ՝ Համագումարի զեկուցաբեր՝ եղ. Թումչեանի խեղճ տեսութիւնը, արտասահմանի գրականութեան մասին...

Սփիւռքի ներկայացուցիչները — մէկ-երկու բացառութեամբ — թերացած են իրենց այս կեանսական գործին մէջ, որ կրնար առաքելութիւն մը դառնալ, մինչ դարձած է կատարեալ արկածախնդրութիւն։ Անոնք ոչ միայն կարծիք չունին կամ չեն ունեցած Հայաստանի գրողներու եւ գրականութեան մասին, ոչ միայն բերանաբաց հիացումով վաւերացուցած են ինչ որ գրուած է ու կարդացուած, այլեւ վարկաբեկած են արտասահմանի գրականութիւնը, զայն ներկայացնելով աղքատ, «ազգայնական», հայ հոգիին «անհարազատ», դէպի «ապառնի եւ անկումի» դիմող։ Այս «պատգամաւոր»ներուն ամէնէն տխուրներէն մէկը, այն վկայութիւնը կուտայ, թէ Ֆրանսահայ գրական - նութիւնը եղած է «խորթ հայ հոգեբանութեան ու արուեստին»։ Եւ իբր «արդիւնք» ունեցեր ենք «հանելուկային լեզուով բանաստեղծութիւն, կամ երկարապատում եւ անթափանցելի դատողութիւններով ծանրաբեռնուած արձակ բառակոյտ»։

Ցետոյ, իբր վկայութիւն դետ Սփիւռքի գրականութեան դժբախտութեան, այն՝ թէ «Շահան Շահնուրի արժէքաւոր վէպը՝ Նահանջը առանց երկդի,75 գնորդ միայն գտաւ եւ անմիջապէս մնաց միւս գաղութներու ընթերցող զանգուածին։ Նոյնը կարելի է ըսել Լասի եւ ուրիշներու համար»։ («Ժողովուրդ» 13 Նոյ.)։

Կրնանք ըսել թէ հասարակ, դետեղի բան մըն է ըսուածը, որովհետեւ կրնանք վկայել, որ միա՛յն Եգիպտոսի մէջ այդ թիւէն շատ աւելի ապառում ունեցած է ակնարկուած գիրքը։

Նոյն «պատգամաւորը», երեւոյթը իբր թէ բացատրելու համար, ցաւ յայտներ է՝ որ «Սփիւռքի գրողի չար բախտէն ոչ մէկ լուրջ քննադատութիւն, իր դէրին մեծութեանը գիտակից քննադատական նիւղին պատրաստուած ոչ մէկ քննադատ — պակաս մը որ արդէն միշտ տկար կողմն էր Ա-րեւմտահայ գրականութեան»։

Կրնա՞ք երեւակայել որ չուրջ կէս դար գրիչ շարժող մէկն է այս տողերուն հեղինակը, մէկը՝ որուն գրականութիւնը թշուառութի՛ւնը ունեցած է անտեսուելու արդարօրէն, իբրեւ հասարակ տեղիք. մէկը՝ որ մասալը վէպին հետ չիրթած է, ուսանաւորը՝ քերթուածին ու չաղափաղիանքը՝ քննադատութեան հետ։

Մէկը՝ քանի մը «պատգամաւոր»ներէն, որոնցմէ ոմանք գրող իսկ չեն, բլլալով հասարակ լրագրող. կամ եթէ բանաստեղծ են, չհաղորդելու համար միայն ժողովրդական հէքեաթները եւ կամ առօրեայ նշանախօսքերը...

Տխուր զեկուցումներ եւ անբարեխիղճ պատգամաւորներ, որոնք չեն իսկ փորձած Սփիւռքը ներկայացնել, ինչպէս որ արժանի էր ան։

Անոնք չեն տեսած կամ չեն ուզած տեսնել, Ֆրանսայի մէջ իսկ՝ իրենց նուաճումներուն մէջ՝ Շահնուրը, Նարդունին, Զարդարեանը, Պէշիկթաշլեանը, Ահարոնը, Զօպանեանը, եւ ողբացեալ Սեմային եւ Լասին հետ՝ նաեւ Շուշանեանը, Օհան Կարօն, Վահրամ Թաթուլը, բոլորն ալ աշխոյժ, կենսալից ու հայադրոշմ իրենց ղրականութեամբ։ Չեն տեսած կամ չեն ուզած տեսնել քննադատներէն՝ բազմավաստակ Օշականն ու Զօպանեանը, Նարդունին, Բ. Թաշեանը, Ծառուկեանը։ Չեն տեսած դետ Համաստեղը, Զարեանը, Վ. Հայկը, Նուրիկեանը, Արամ Հայկազը եւ ուրիշներ։ Չեն յիշած իսկ Շանթն ու Ադրալեանը, որոնց ներկայութիւնը ցնծութեամբ պիտի ողջունուէր Հայաստանի մէջ։ Չեն տեսած դետ ուրիշներու կարդին՝ մտքի ու մշակոյթի, ղրական ու բանասիրական այն հսկայ ճիղը, որ կը թափուի երուսաղէմէն Վիեննա ու Վենետիկ։ Այս բոլորը անտեսած են պիտակցօրէն, բայց լաւագոյն սերտած... Արեւելքի բարքերը ու երկրպագութեան ձեւերը։

Ներկայացած են դժբախտ հոգիով ու մտքով եւ ներկայացուցած են Սփիւռքը թշուառ՝ իր ղրականութեամբ ու մշակոյթով. այնքան թշուառ, որ Հայաստանի Սովետ Գրողներու Բ. Համագումարի պատասխանատու քարտուղարը՝ Հմայեակ Սիրաս, կարեկցական խօսք ըրած է եւ յայտարարած. «Մենք հաւատացած ենք, որ արտասահմանեան հայ գրողները տեղւոյն վրայ (Հայաստանի մէջ «Ց»։) տեսնելով ու հաղորդակից լինելով, թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը մայր հայրենիքում լծուած է իր ստեղծագործական աշխատանքին, աւելի բեղմնաւոր կը դարձնեն իրենց ստեղծագործութիւնները»։

Օ՜հ, սիրելի Սիրաս, ի՛նչ բառերով պիտի ողջունէինք արտասահմանի հայ գրողները, եթէ անոնք հարազատ պատկերը ըլլային արտասահմանի ղրականութեան, որ աղքատ ազգական մը չէ եւ կը բիւր հայ ժողովուրդի տառապանքէն, անոր եռանդներէն եւ մանաւանդ ազատասէր հոգիէն։

Ի՛նչ դժբախտութիւն, որ այսպէ՛ս կազմակերպուեցաւ Համագումարը, եւ ի՛նչ ողբերգութիւն, որ այդպէս ներկայացուեցաւ Սփիւռքը՝ իր ղրական նուաճումներուն մէջ։

Բախտաւորութիւն է Սփիւռքի համար, որ հայրենիքէն գիր ու չունչ կը հասնի. ի՛նչ բախտաւորութիւն պիտի ըլլար հայրենիքին համար, եթէ Սփիւռքէն հայրենիք հասնի տարագիր հայութեան հոգին, իր բազմերանգ ճոխութեամբ, իր մեծաշուք հարստութեամբ,— իր դիրով ու ղրականութեամբ, իր արուեստով, իր մշակուած լեզուով։

Ի՛նչ օգուտ կրնայ ըլլալ Հայաստանի համար, եթէ Սփիւռքի արհեստաւորը, մեքենագործը, մասնագէտը, ճարտարապետը Հայաստան երթան, հրաժարելով իրենց ունեցածէն ու գիտցածէն։

Կրնայ օգուտ ունենալ Հայաստան, եթէ մեր գրողներն ու մտաւորները հայրենիք երթան, հրաժարելով ամէն բանէ, ուրանալով ամէն բան. — լեզուին հետ ղրականութիւնը, արուեստին հետ բարոյականը։

Ձյուսահատինք սակայն։

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԵՐԷՆ

Ան որո՞ւն համար է...

Սէրը ծաղիկ մըն է։ Ծաղիկը կը մանի ամէն բանով։ Ծաղիկները կ՛աճին ու կը մեռնին կեանքին պէս։ Կը ժպտին արեւին, շատեր կը խամրին անկէ։ Կը տխրին, կը փտին անձրեւէն, ուրիշներ կը փթթին, յաղեցնելով իրենց պապակը։ Թաղամի մէջ աճողներ կան՝ որոնք կը մնանին անբաւարար նիւթերով, եւ անոնք լաւագոյնները կը համարուին։ Ոմանկոխուածնե՞ր ալ որոնք միշտ կ՛ոչնչանան, եւ նմաններ կը յաւերժացնեն անոնց կենալու գոյութիւնը։ Դեռ քնաբեր-թունաւորներ։ Ոսոր անտառի մթութեան մէջ ծնած ծաղիկները շա՞տ, որոնք իրար փնտռելով աղաղակուն ցօղուններ կ՛արձակեն, ու լուսնի շեղբին տակ կ՛լիմանան, ինչպէս՝ տատրակը խոհարարի մը անութին տակ կ՛անչնչանայ առանց կաթիլ մը արիւն կորնցնելու՝ ի խնդիր պարարտութեան։

Այսպէս է սէրը եւ այսպէս Լիլան, երբ զգայ թէ բան մը կ՛արթննայ մտքին մէջ, ու կը տարածուի երակ առ երակ, արեան մէջ, դուրս պոռթկալով ինչպէս ճաթած ծորակէ մը։

Լիլան երբ իր հաշմանդամ մայրը խնամելէ դադրեցաւ, նոր յենարանի մը միտքն ալ արթընցաւ, ու այս երկու միտքերը աչքերուն մէջ՝ մեթրոյի մէկ անկիւնը էլիայի դիրկը խնկաւ։

Երջանիկ էին անոնք, ամուսինը թեթեւ-թեթեւ կ՛աշխատէր, ու Լիլան էրէվի կը պատրաստէր ամէն չաբաթ իրիկուն։ Տան վարձքը գրոցին մէջ միշտ պատրաստ է, ինչպէս գինիին չիշը սեղանին վրայ։ Էլիան գոհ էր մանաւանդ՝ երբ Լիլան չէր դիրնար երթեք։ Կեանքը որքան հե՛շտ էր։ Վարդի չորս թերթի չափ պտտուն կտուով հագուստը, կը բաւէր Լիլային. ու չաղանակի գոյն մազերուն կարմիր ժապաւէնը արեւին մէջ պարիկի կը փոխէր գինքը։

Ու յանկարծ անծանօթ հսկայ մը ձեռքը երկնցուց, ու իր ափին մէջ սեղմեց գայն։ Շիլ աչքերով նայեցաւ Էլիան հսկայի ճակտին, ու հեզելով կարդաց կրակէ դիրերը.— Հայ-բե-նիք։

Ո՞վ է այս բռնակալը. զօրանոցին մէջ ու ճամբուն չատ բաներ սորվեցուցին անոր մասին, մոռցնելով նոյնիսկ Լիլայի համեղ էրէվը։ Լիլան սակայն կորնցուց իր երկրորդ յենարանը, եւ սան վարձքը չկրցաւ ժամանակին վճարել. նոյն իսկ սրունքները մերկ քալեց, ու պտտուն կտաւը կարճցաւ։

Մի՞ամիտ ու մինակո՛ւկ Լիլա՛։

Երեք անդամ գործ փոխեց. մերկ սրունքները կամքի հետքերը չատցան։ Ու ճիշտ աւետին անձանօթ հսկան թուղթ մը ղրկեց իրեն, եւ տան վարձքը չնչուեցաւ։ Նոր ապաւէն մը ունէր հիմա, աներեւոյթ ու ամենակարող։

Նստաւ տանը պատուհանին առջեւ կտոր մը երկնքի տակ. ու հանգիստ սրտով նորոգեց, իր մէկ հատիկ զոյգ դուլպան. նարգիսի մը պէս ժպտելով ինքն իրեն, կոտրած հայելիին մէջ։ Ինչպէս չէր մտածած մինչեւ հիմա, ինչպէս չէր մտածած։

Համբուրե՛մ քեզ, Լիլա՛, այսպէ՞ս ալ չնորհք։ Երկու քայլ ալ չկար իր աշխատած տեղը։ Ապակիէ փեղկին առջեւ օրնիբուն գուլպայ կը նորոգէր Լիլան՝ գոհունակ ժպիտը երեսին։ Անցորդնե՞ր, անցորդնե՞ր, կը զգար որ գինքը կը դիտեն, բայց այլեւս անհանդիստ չէր, ու գլխիկոր, կորաքամակ, մտիկ արձանի մը պէս անշարժ՝ անհատնում վախած կուտերը կը լեցնէր՝ երկու բարակ մատներովը, անշարժ արագութեամբ։ Անցորդներէն ոչ ոք կրցաւ տեսնել անոր աչքերուն գոյնը։

Պարզ ու սահուն օրե՛ր։

Երբ Էլիան ճանչցաւ՝ մօրմէն նոյոյ մը չիշատակ իսկ չէր մնացեր մտքին մէջ, ու սիրտը այլեւս կուրծքին տակ չէր։ Հաղիւ քանի մը ամիս, եւ ահա Էլիան ալ հալած ու կորսուած էր խոր լճակի մը յատակին, որ իր ակամայ արցունքներէն կազմուած էր։

Վարդագոյն եղունգներով այս աղջիկը՝ ինքն իրեն սիրահարուած էր հիմա։ Թիթեռնիկ մը. տունէն գործի, գործէն տուն։ Ամիսներ անցան, եւ ահա օր մըն ալ՝ անծանօթ գրերով տոմօրինակ պահարան մը ստացաւ։

Էլիան էր, գերութեան սպասկին տուելիք կ՛ուզէր իրմէն, ու քիչ մըն ալ ծխախո՛տ։

Իրիկունը, սեղանին վրայ աչքերն ու ապուրը իրարու նայելով պաղեցան, ու կիսատ թերնով. քնացաւ։ Առտուն երկու բթամատով երը աչքերը բացաւ, մեծ հարցական մը ինկաւ գիմացի պատին վրայ, ու չրջանակ առ չրջանակ լուսաւորեց իր սենեակը։

Ուրիշն հայրենիքը Էլիան ուրիշ երկիր դրկեց։

Սփիւռքը պատուով ու հարստութեամբ կրնայ ներկայանալ իր հայրենիքին, հակառակ իր «պատգամաւոր»ներուն նկուն կեցուածքին։

Ոչ միայն հարստութեամբ, այլեւ փառքով, իրաւ ու արժանավայել՝ Հայոց պատմութեան։

Սփիւռքը պատգամաւոր չունեցաւ Երեւանի Գրողներու Համագումարին մէջ։

Ո՛չ, ունեցաւ, բայց անանկ կամ անանկութեան թեկնածուներ։

(Խմբագրական «ՑՈՒՍԱՐԵՐ»ից)

լաւ համա՞ր խլեց իրմէն: Ինչ կը նշանակէր երկար ամիսներու լռութենէ վերջ ա՛յս. որմէ՞ն հասկնար այս բոլորը: Ու կեանքին մէջ մէկ անգամ ըլլալով յիշեց մօրը պատմութիւնը հօրը մասին, այսինքն այն մարդը, որ զինք ստեղծեր էր, ու չտեսած ինկած էր սահմանին վրայ: Նորէն եր – ջանիկ զգաց որ Էլիան ողջ է, հեռու է ու անօթի, բայց ո՛ղջ է:

Ճիշդ մօրը արցունքները, եւ կուրծքին տակ չարժում մը սկսաւ թեւաւորուիլ, ոսկրուտ մատներով ուզեց բռնել թռչունը, եւ տեսա՛ւ սրտին վերադարձը իր վանդակին մէջ: Այլեւս մինակ չէր քոյն կամ արթուն, նոր թռչունին հետ կը խօսէր:

Ինչ ըրաւ Էլիան իրեն, ինչ. ինչո՞ւ այսքան համբերատարութիւն: Դեռ կը սիրէ՞ զինք արդեօք, ուրեմն ինչո՞ւ չի վերադառնար. ինչո՞ւ, ինչո՞ւ:

Ահաւոր, դաժան իրականութիւնը՝ տուաւ պատասխանը, այս բոլոր ինչուներուն, երբ՝ օր մը թշնամին ձիերը թրիքով ծեփեցին իր թաղի պողոտաները, եւ զբօսանքի պարտէզը ճակնդեղ ու չողգամ մշակելը օրէնք դարձաւ, գոյնզգոյն ծաղիկներու տեղ: Փլաւ չաորուանը եւ յատակի տիղմին վրայ աշխարհի նոր քարտէսը գծուեցաւ, լայն ծուն ու թնճուկ: Այլեւս քաղցին առաջին անգամ միայն հասկցաւ որ՝ նոյն աղբով կ'աճին ծաղիկն ու չողգամը:

Երբ յաղթական թշնամին եկաւ՝ Լիլան աւելի կծկուեցաւ ինքն իր մէջ, ու չորցած թիթեռնիկի մը պէս փակաւ պատին, անհամար գնդասեղներ կուրծքին: Ոչ լո՛յս, ոչ կրա՛կ, ո՛չ ալ նոյնիսկ՝ առատ չոր հաց: Քուրը խնայեցէք, գրեցին օրուան խայտարղէտ թերթերը, երբ դեռ անայլայլ քաղաքը կր ճեղքէր ու կ'անցնէր ինչպէս միշտ:

Հաղարաւոր պոչեր բռնեց Լիլան, ու ամիսր երկու անգամ ուտելիք ու հագուստ ղրկեց: Էլիան հետզհետէ պահանջկոտ կը դառնար:

«Ախ, Լիլա՛, եւեթ էրէփներդ յիշելով մա – ղերս ճերմկեցան», կը գրէր ան, ու Լիլան ..էրէփ այ ղրկեց ու առատ ծխախոտ:

Ամիսները տարիներ դարձան, թշնամին ինչպէս եկաւ, անանկ ալ փախաւ:

Սրտհատնում օրեր:

Նորութիւն էր հիմա «մեր սիրելի բացակաները» հոլովել, երբ դասալիքներ կ'անուանէին զանոնք: Շատ բան չէր հասկնար սակայն վաղաթառամ ծաղիկ-Լիլան: Անխօս ու անցո՛ղ կապտորակ աչքերդ, համբուրեմ Լիլա՛, ինչպէս ալ դուար կարմիր Ֆաչի կարճ ճամբան: Ցնծութեան օրերը հասան, իրը. նոր հարսանիք ու նոր պսակ. ան ի՞նչ էր որ, երկու վկայ, չորս չիշ դինի, առանց քողի պսա՞կ կ'ըլլայ, ու քանի մը ամսուան փեսա՛յ:

Էլիան երբ որ գայ... Ու ահա «հեռադիր – նամակը, ճեպընթաց ինչպէս չորցած տերեւ մը կը զատուի միւսներէն, ու հովին առջեւ առագաստ կը բանայ, սեղանին վրայ է: Լիլան թեւ առեր իր թռչունին հետ պար կուգայ:

Դուռ դրացի իրենց մեղքը կ'ուզեն քաւել: Մսավաճառը կտոր մը միս «կը ճարէ» մութ գնով, գինեպանը չիշ մը կարմիր չուր, քսան անգամ սուղ գնով կը չնորհէ: Ամէնքն ալ զոհողութիւն – ներ! կ'ընեն, իրենց թաղի « սիրելի բացական », Էլիան կուգայ, ու խղճի բոլոր վաճառորդ փերեզակները կ'ուզեն քաւել իրենց մեղքերը» Էլիայի սեղանին պատրաստութեան համար:

Ծաղկավաճառը լքուած պարտէզներէն, ջար – դուած փունջ մը լիլա կը ծախէ « խիստ ժամն» գնով, մէկ ճիւղ ալ աւելի :

Ո՛վ չի ճանչնար Լիլան, այդ սրբակեաց բա – ցառութիւնը :

Գոյներու խանութպանը հապա զոյգ մը մոմ ծախած է անոր, իր զոհացածներէն: Մեր ժամանակին ծախելը չնորհել ըսել է, եւ ի՞նչ գիներով, ժա՛մն ժա՛մն...:

Լիլան աննւութացած է. ոչ մէկ թերութիւն սենեակին մէջ: Վերջին անգամ կ'աղաչէ յամառ ճանճի մը, որ զինք մինակ թողու, ու սեւ վարադոյրը արագօրէն կ'ըլլնէ ազդարար տուլիչի աղ – մուկով :

Լիլան հագած է իր նոր շրջազգեստը, կարմիր ժապաւէնը չագանակէ մազերուն մէջ, որուն չուքը ինկեր է իր դալուկ շրթներուն վրայ: Սիրուն է Լիլան խնայուած աղուորութեամն: Պար է բռներ կլոր սեղանին չուրջը: Ծաղիկին հետ կը համբուրուի, եւ անոր հետ կը նոյնանայ յանկարծ: Ամէն ինչ պատրաստ է, նոյնիսկ էրէփը զոր այնքան կը սիրէր Էլիան: Ճիշդ ու ճիշդ հարսանիքի սեղան, ու կը սպասէ իր փեսին, աւետիս – հեռադիրն ալ ծաղկեփունջին կախ :

Ո՜ւր Լիլա՛:

Ո՞վ է ան որ ներս կը սողոսկի, որ իր ծիա – ծան աչքերուն մէջ կ'երկարէ տասը նիհարկներով ձեռքերը: Ո՞վ է այս թիապարտը, աչքերը լայն բացած, մահուան անհուն ճերմակով: Իրեն կը մօտենայ, քայլերը հաշուած, բիրտ, անձայն, տատանումով , ու ինք որ կը սպասէր Էլիային, իր մեկ Էլիային: — Էլիա՛, կը պոռայ օդնութեան կանչի պէս :

Հաղարաւոր ջրվէժներ կը խափանեն իր աղա – ղակը, փոթորիկներ կը պայթին ու իր ճիչը կը խառնուի կը լուծուի անոնց մէջ: Դժոխային եզա –

ՊՈՒՏՄ ԾԻՍԱՂ

Հայուն Կաղանդը

Ամէն ժամանակաշրջան իր կրօնքը ունի եւ պիտի ունենայ: Մարդիկ, տիտիկ ընել չեն դի – տեր: Կրօնքէ կրօնք կը ցատկուանն: Այսօր քրիս – տոնէութիւն, վաղը մարքսականութիւն ,միւս օր..

Բայց կրօնքները, իրենց հետ կը քաշեն կը բե – րեն իրենց սուրբերու կարաւանը, իրենց տօները, որ կը պարտադրուին հետեւորդներուն ,իրրեւ սըր – բազան դործ :

Ամրան տօները բարով են եկեր, բայց՛ սա ցուրտ – ձմեռին հանդիպողները, քիչ մը անհամ են: Չէ՞ք կարծեր:

Տարեգլուխ է: Քրիստոսի ծննդեան տարե – դարձը: Ուրախութի՜ւն մեծ՝ բոլոր մանուկնե – րուն, իսկ տխրութիւն հայրիկներուն: Կաղանդի ծառ կ'ուզեն: Ծաղալիկ կ'ուզեն :Մրդեղէն կ'ուզեն: կ'ուզեն ու կ'ուզեն...

Հապա՛ սա միւսները: Նշանած, նախկին սի – րուհիներ, պաշտօնական կնիկը եւ անոր անպաշ – տօն փոխանորդուհին: Այս բոլորը պէտք է գոհա – ցնել: Սա ցուրտին – հովին, խանութներու առջեւ դողալէն – դողդողալէն հերթի սպասել, պոչ բռնել:

Սովորութիւն է: Եթէ չես ուղեր ընկերութե – նէն կապէ խզել, պատիւդ բարձր պահել, հայրա – կան կամ սիրոդի իրաւունքդ ոտքի տակ չռալ, պէտք է կաշառել բոլորը: Այ – ձախ բաժնել նուէր ու մաղթանք: Թպիտ եւ ձեռքի սեղմում: «Սիրադ տխուր, երեսդ ժպիտ»: Այսպէս կը պահանջէ ըն – կերական, հանրային օրէնքը: Մարդկութեան զըլ – խուն մեծ բռնակալը, փաշիատը... Աստուած իսկ կը վախնայ «հանրային կարծիքի»էն :

«Այսպէս կը պահանջէ ընկերութեան օրէնքը, սովորութիւնը» որ ըսին, ամէն ջաղացք կը լռէ:

Օգտակար են տօները: Լաւ է ուրախանալ, զուարճանալ, պարել – ցատքել: Բայց դոնէ ամրան

նակներ, բազմազան ճաշեր կը լեցուին սեղեակը:

Ափսո՛ս, խեղճ Լիլա: Էլիան կերպարանափո – խուած է թիապարտի մը:

— Էլիա, իմ սէրս:

Քայլ մը միայն կը բաժնէ զիրենք. բայց ան չատ հեռու կը կարծէ ինքզինք, փշաթելերով սթա – լակին մէջն է դեռ կարծես:

Ականջին մէջ պիծակի պարսեր կան, ծեծ, ա – նարգանք, տաժանակիր աշխատանք, նուաստու – թիւն, սով, հիւանդութիւն, եւ անհամար մեռել – ներու հոտ: Լքուած քաղաքակրթութենէն , լքուած ու մոռցուած, նոյնիսկ իր Լիլայէն, ու հի – մա ալ շղթայակապ, անկարող քայլ մը յառաջա – նալու անմեղ Լիլային: Դեռ կը մտրակեն զինք անգթօրէն, ինք որ նշոյլ մը կարեկցութեան կա – րօտ մնաց տարիներով, այժմ «աղատած» են զինք, բայց ինչո՞ւ չեն քանդեր բազմազան շղթաները , որոնց ցանցին մէջ կաշկանդած, ու կերպարանա – փոխ ըրած են զինքը :

Ոչ ոք կը ճանչնայ զինքը, ոչ իսկ իր Լիլան: Ահա իր առջեւն է ան, հագուած ու զարդարուած, փափուկ ու դեղադէմ, կեղծ ու նենգատոր: Ան ին – չո՞ւ իրեն պէս չէ եւ չէր սպասեր իր անակնկալ ե – րեւալուն, այնպէս չէ՞... — Ա՛ս որո՞ւն համար է, բոզ, կը պոռթկայ յանկարծ Էլիան ու կը խոյա – նայ իր ամբողջ ծանրութեամբ Լիլայի կոկորդին, ու զոհունակ դաժանութիւնով մը երբ դուրս կը խոյանայ, զինք անուցանող երկու խոշոր կոշտ դիրեր դեռ կը հետապնդեն կռնակէն :

Խորհուրդի սեղանը շրջուած է, էրէփները ան – տէր՝ թափուած զինիին հետ վէմի են բռնուեր, ու ծաղիկներու ճիւղերը ինկած են Լիլայի կարմիր ժապաւէնին վրայ, ու խառնուելով պտպտուն կտաւէ հագուստին ածու են կազմեր :

Դուրսը. բայց ո՞ւր է հոս, աւելի դաժան քան հեռուոր փշաթելերը: Էլիան փողոցէ փողոց կը թափառի, եւ կարօտը կը զգայ դերութեան: Ահա շուքը, բայց եւ այնպէս նոյն մարդիկն են, հին օրերու պէս եւ աւելի ուրախ ու գոհունակ: Ահա մսավաճառը զիրցած ու փքացած: Ազնուազարմ Տիկին մը լողացող տիկի պէս իր շան հետ, գնումի կ'երթայ, զրկուածներու մխիթը անոր երբեք չեն մերժուիր, օրէնք է: Կ'անցնի կլասիկ ծալքերով մրզավաճառին առջեւէն՝կը զիտէ նպարածախն ու իր կինը որոնց երեսներէն կարապի սուղ կաթիլներ կը ծորան: Այս պղտիկ մանրավաճառները, խղճի անանկները, ամէնքը կը ճանչնան զինքը, նոր օրե – րը կը մօտենան եւ նոր կլիմայի օդ կը փնտռեն, ամէն մէկը իրական գովասանք մը ունի Լիլայի հասցէին, ու ամէն գովասանք սուին մը կ'ըլլայ Էլիայի սրտին մէջ: Անոնք մասնաւոր նկատումով Էլիայի «ընդունելութեան սեղանին» համար տըր – ուած «նուէրները» կը յիշեցնեն, բաժակ առ բա – ժակ թունաւորելով Էլիայի բզկտուած սիրտը:

Դէպի տուն կը փոթորկի կերպարանափոխ – ուած կիսամերկ Էլիան, ու նոր կը տեսնէ, իր ժա – մանումը աւետող «հեռադիր–նամակը՝ ինկած, ճիշդ Լիլայի սրտին վրայ:

Ան է, Էլիան, օրն ի բուն կատղած, կը գոռայ բռնաշապիկին մէջ, յիմարանոցի մութ նկուղէն :

— Ա՛ս որո՞ւն համար է, որո՞ւն ...:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

եղանակին հրամմէին անոնք: Աբեւին չնորհաքաշ – խութեան շրջանին :

Հիւղ սիրեմ, Լուսաւորիչ հայրիկ, ինչ կ'ըլ – լար, գոնէ սա կաղանդն ու Ծնունդը տաք օրերուն մէջ նշանակէիր, ինչպէս ըրած ես Վարդավառը՝ ի պատիւ մեր Նաւասարդեան տօներուն:

Որքա՜ն խմաստուն եղած են մեր նախինքը , որ իրենց ստեղծած աստուածները կր պատուէին գարնան բողբոջին կամ ամրան պտղաբերին: Ձոխ ու հարուստ եղանակին: Իբրեւ մարդ մարդոց վիճակէն կը հասկնային անոնք:

Հրէածին մեծակեաց Եհովան եկաւ, դաժան եւ լրջադէմ, ամէն ինչ տակնուվրայ ըրաւ: Մարեց գուարթութիւնը դէմքերէն: Իր որդին, Քրիստոսն ալ հետեւեցաւ իր հօրը: Աչխարհ եկաւ անյարմար եղանակի մը մէջ, Մեծ Պահքի սեւ վարադոյրն ալ հետը: Թերեւս քրիստոնեայ հայրապետները այն – պէս որոշեցին: Աստնք ածուխի, կաղի խնդիր չու – նենալէ զատ, կնիկ եւ երախաներ կաղընտրու մտահոգութիւնն ալ չունէին: Գոնէ մեզքնային նո – րածին աղքատիկ Քիսուսին, որ մսուրի մէջ ծնաւ եւ մանաւանդ չքաւոր երախաներուն, որոնք ներ – կուած փայտէ խաղալիկի մը սիրոյն կը տոկան չատ մը դրկանքներու:

Սիրուելիք բան չեն ձմրան տօները: Ինչ լաւ են Զատիկն ու Վարդավառը :Ինութիւնն իսկ քրիս – տոնեայ կը դառնայ այդ տօներուն՝ ծիծղուն ու խայտուն՝ մասնակցելով մարդոց ուրախութեան :

Ուրախութեան օրեր էին, թէեւ, մեզի համար կաղանդն ու Ծնունդը: Մեր քաղաքը, խաղալիկի սովորութիւն չէար: Եթէ պէտք ըլլար, մենք կը հնարէինք , կը շինէինք մեր խաղալիկները:

Հիմրկուան տղաքը, ամէն ինչ պատրաստ կը դտնեն: Աժեմ – չաժեմ խաղալիկներն ալ իրենց քթին չեն տանիր :

Կաղանդին մենք ունէինք ստամոքսը պատուղ նիւթեր միայն: Մրդեղէն, խմորեղէն կամ անու – չեղէն: Խաղալիկի դրա՞մ կը տրուէր:

Մեր ամենամեծ հաճոյքն էր ժամ երթալ, կաղանդի եւ Ծնունդի դիչերները, մեր իսկ չինած դունաւոր թուղթի լապտերները վառելով: Ձիւնը կճռտացնելով մեր նոր կօշիկներուն տակ: Հոն չա – պիկ հաղնիլ, մոմ բռնել եւ կամ երգել:

Մանաւանդ Ծնունդ դիչերին, մոմեղինօք լու – սաղարդեալ, «խորհուրդ մեծ» եւ «Քրիստոս ծնաւ»ը երգելէն՝ երկինքի հրեշտակներն իսկ նա – խանձի կը բերէինք:

Ո՛չ սինէմա ունէինք ո՛չ սիւրփրիզ – փարթի: Մեվլէվի տէրվիշներու պէս, մինչեւ լոյս, փոչե – պատ սրահներու մէջ խեւօրէն դառնալէ վերջ, հե – տեւեալ առտուն , լխկած լոլիկի պէս հանրակառ – քին մէջ քնանալով տուն չէինք վերադառնար...

Պարզ եւ երջանիկ էր մեր կեանքը: Ընտանե – կան եւ հայ էր մեր «շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Ս. Ծնունդ»ը :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՅՈՄՏԱՆ

Հայրենասէր ուսուցչութիւնը

(Ամփոփուած խորհրդային թերթերէ)

Հայ ուսուցիչը իր ժողովուրդի հարազատ զա – ւակն է: Ան իր ուժերը ի սպաս է դրած յանուն ժողովուրդի զարգացման: Իր գիտցածը սորվե – ցուցեր է սրտանց, համակուած հայրենասիրու – թեան վեհ զաղափարներով, ձգտեր է դաստիարա – կել մեր մանուկ սերունդը նոյն ոգիով եւ զգա – ցումով: Անցեալին մէջ չունենալով հանդերձ ինք – նուրոյն պետականութիւն եւ երկար դարեր տա – ռապելով օտար պետութիւններու լուծին տակ, հայ ժողովուրդը միշտ պահեր ու զարգացուցեր է իր դրականութիւնն ու մշակոյթը:

Հայ մտաւորականութիւնը գործունէութեան միակ ասպարէզ ունեցած է դպրոցը, ուր հանդի – սացեր է ո՛չ թէ իբրեւ պարզ դաստատու կամ պաշ – տօնեայ, այլեւ տոգորուած է վեհ զաղափարնե – րով եւ ունկնդրելով բարոյական պարտքի իր ներ – քին ձայնին, նուիրուած է մատաղ սերունդի կր – թութեան գործին: Հայ գործիչներու մեծ մասր մանկավարժական աչխատանքով է սկսած իր գոր – ծունէութիւնը, համբաւ չահած է կրթական ասպա – րէզին մէջ, ինչպէս — Ալամդարեան, Խ. Աբով – եան, Ստ. Նազարեան, Ռ. Պատկանեան, Պ. Շան – չեան, Պ. Պռօչեան, Ղ. Աղայեան, Ս. Պալասան – եան, Մ. Մամուրեան, Գ. Բարխուդարեան եւն.: Այդ գործիչները կրած են մեծ դժուարութիւններ, նոյնիսկ զրկանքներ, սակայն անոնք անտրտունջ տարած են բոլոր դառնութիւնները: Անոնք մոռ – ցած անձնական երջանկութիւնը ,մէկ կողմ թողած բարեկեցիկ կեանքի մտահոգութիւնը, ամբողջո – վին ապրեր են հայ հանրային կեանքով, մեր երիտասարդութեան յառաջդիմութեան հեռա – նկարներով:

Այդ ուսուցչութեան չախչախիչ մեծամասնու – թիւնը, ծանր զոհողութիւններով գործեր է խու – ու մունջ գիւղական վայրերուն մէջ, ներկայացնե – լով ապրուստի նուազագոյն պահանջներ, որոնք չատ յաճախ զոհացում չեն ստացած: Ան միչտ կախուած է եղեր զարրոցական հոգաբարձութենէն, կամ զանազան աղաներէն, որոնք օգտուելով ու –

սուջչի նիւթական խեղճութենէն եւ իրաւազուրկ վիճակէն, զայն քահանոյքի կամ արհամարհանքի առարկայ են դարձուցած:

Այսպէս էր հայ ուսուցիչը Հայաստանի մէջ, մինչեւ խորհրդային կարգերու հաստատումը: Դարաւոր ճնշումներէն, տարկութենէն վերջ հա, ուսուցչութիւնը զգաց հարազատ պետականու - թեան արժէքը, ժողովրդականութեան ոգին: Եւ լեցուած իր ազատագրուած ժողովուրդինպատարկելու, խորհրդային հայրենիքի բարգաւաճման գործ տալու վճռակամութեամբ, անիկա ընդառաջեց իր մշակութային - կրթական գործունէութիւնը:

Հին ուսուցիչներու կողքին սկսան երեւնալ նորերը: Ցարական վարչաձեւը խորհրդային նորաստեղծ իշխանութեան թողուց չատ սխուր ժառանգութիւն մը,— բազմալեզու բնակչութեան անդրպետութիւնը: Եւ միայն երկու տասնամեակի ընթացքին, շնորհիւ մեր պետութեան նիւթական օժանդակութեան եւ կազմակերպական լայն ձեռնարկներուն, շնորհիւ նաեւ մեր հայրենակէր ուսուցչութեան անձնուրաց ջանքերուն, Հայաստան դարձաւ համատարած գրագիտութեան երկիր:

Պատերազմի ընթացքին, մեր ազատասէր ժողովուրդի հետ միասին, ուսուցչութիւնը հայրենասիրական մեծ խանդավառութեամբ դիմեց խորհ. հայրենիքի պաշտպանութեան գործին. ամբողջ կրթական աշխատանքը կատարուեցաւ հայրենասիրութեան դաստիարակման եւ հայրենիքի պաշտպանութեան նշանաբանքերով: Բազմաթիւ ուսուցիչներ զիրքն ու գրիչը փոխարինեցին մարտական զէնքով եւ կռուի ճակատ մեկնելով, խիզախաբար պաշտպանեցին մայր հայրենիքի աղատութիւնը, անկախութիւնն ու պատիւը:

Ռազմադաշտերուն վրայ իրենց քաջագործութիւններով նշանաւոր հանդիսացան եւ չքանչանները արժանացան ուսուցիչներ Իսահակեան, Աւագեան, Խաչատրեան, Ամատունի, Թունեան, Ցարութիւնեան, Մալարեան եւ ուրիշներ. եղան ուսուցիչներ որոնք կռուի դաշտին վրայ ինկան քաջաբար:

Նոյն շրջանին ուսուցչութիւնն ու աշակերտութիւնը թիկունքի աշխատանքներու մէջ ալ կարեւոր դործեր կատարեցին, հաստատեցին պատնէշներ, թաքստոցներ, հակօդային եւ հակահրասայլի կազմակերպութիւններ եւն: Անոնք նիւթական ու բարոյական բոլոր միջոցներով օգնեցին կարօտ բանակին, զանազան նուիրատուութիւններով: Էջմիանի շրջանի «Միկոյեան» միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչներու նախաձեռնութեամբ գոյացաւ հէս միլիոն րուբլի, յատկացուելու հայմար հրասայլերու շինութեան: Սպիտակի շրջանի ուսուցիչներն ու աշակերտները, իրենց միջոցներով հերոսական Լենինկրատի վերականգնումին համար, նուիրեցին աւելի քան 100.000 րուբլի: Տուին տաք հագուստներ, նուէրներ, ռազմաճակատ դրկեցին ծրարներ, եւն.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Բ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու ընկերները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷԼ.— Սէնթ Աննի Հ. Բ. Դ. Նոր Սերունդ «Քեռի» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին: Դասախօս՝ ընկեր Ստեփան Միքայէլեան: Նիւթը՝ Բեզափոխութիւն եւ ռամկավարութիւն:

Հ. Բ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ բոլոր շրջաններէն անմիջապէս փակել ԴՈՇԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՑԻ հաշիւները եւ վերադարձնել չսպառածները կեդր. հասցէին. Tzerikiantz Bantoucht, 13 rue des Dominicaines Marseille:

MEUBLES MODERNES

60, Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ - կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Այս ծանուցումով ներկայացողին մասնաւոր զեղչ:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ա. Ը. Մ.— Ամէն օր կէսօրէ առաջ եւ վերջ: 9 Pl. de la Madeleine (8):

ԲԱՏ.— Ամէն օր կէսօրէ առաջ եւ վերջ, 8 rue Maubeuge, Paris (9):

14րդ թաղամաս.— Կիր. օրեր՝ ժամը **10-12.30** Պ.Լ. Կառաբեանին՝ 171 Av. du Maine, Paris (14):

ՊԷվիվ.— Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, կիրակի օրերը ժամը 10—12, 7 rue Vaucouleurs:

ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐ.— Ալֆորվիլ՝ Բշ. Գշ. Դշ. եւ Եշ օրերը ժամը 19ին Պ. Պօղոս Մասիսեանի, 11 Place de l'Eure. Գշ. եւ Դշ. ժամը 14—17 նաեւ Պ. Հրանտ Ցակոբեանի, 33 rue de Choisy, կիրակիները ժամը 14—18 Աղդ. Տան մէջ:

Արժանթէօյ.— Կիրակի օրերը ժամը 14—17, հայկական դպրոց, 99 rue de la Tour Billy:

Առնուվիլ.— Կիրակի օրերը կէսօրէ վերջ՝ Պ. Ս. Նիկողոսեանի, 2bis, rue du Parc:

Պանէէօ - Քաշան.— Կիրակի օրերը ժամը 9էն 12 եւ 15—17, հայկ. դպրոց, 24 rue Haik Tbirian:

Պիսէթր ժանթիյի.— Ամէն երեկոյ ժամը 18էն 22, 1 rue Curie:

Շավիլ.— Կիրակի օրերը ժամը 9—11, հայկ. դպրոց, իսկ երեկոները՝ Պ. Արամ Տէրեանին՝ 13 rue Alfred Fournier եւ Տ. Տօղրամաճեանին՝ 6 Sente des Mouchets:

Իսի լէ Մուլիւօ.— Կիրակի օրեր ժամը 9—12 եւ 14—18, 20bis rue de la Défense:

Սարսէլ.— Կիրակի օրերը ժամը 14—18 Պ. Քրքքպէչեանին, 42 rue Moulin à Vent:

Սեվռան.— Կիրակի օրերը ժամը 10—12 հայկ. դպրոց եւ Պ. Քէպապճեանի տունը՝ 42 rue Michelet: Վերկալանի, Վիլ Փարիզիի, Օլնէյ սու Պուայի, Պլան Մէնիլի եւ Լիվրի Կարկանի յարդելի հայ հասարակութիւնը արձանագրուելու համար կրնայ դիմել՝ Փարիզի Հ. Ա. Ը. Մ.եան կեդրոնը, ինչպէս եւ Սեվռանի ենթակոմիտէին:

ԳԱԻԱՌ.— Պօռտօ՝ կիրակի օրերը ժամը 15էն 17, Հ. Ա. Ը. Մ. դպրոցին մէջ՝ 74 rue du Loup:

SALON GHAMBERIAN

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն հնոտֆրիզալլ (տաք եւ պաղ) օնտիւլասիօն ներկ, տէքօլօրասիօն եւ միգ-ան-փլի:

Այս կտրոնը ներկայացնող յաճախորդներուն հարիւրին **20** զեղչ

24, Place Hôtel de Poste, 24

Villeurbanne Tél. 68-74 V.

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Վիճնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ: Պզտիկներու կողմէն կը ներկայացուի «Երեք Քաջերը» եւ «Մխամոլը»: Գեղջկական պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ: Կաղանդ պապան, մասնաւոր ուտելիքներ պիտի բաշխէ բոլոր պզտիկներուն:

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

կը յայտարարէ որ ըստ առաջնոյն կ'ընդունի իր յարդելի յաճախորդները ամէն օր ժամը 9էն 10 եւ 6էն 7, իր Cabinetին մէջ, **21 rue Pierre Sémard Paris (9) (anciennement Rue Baudin, métro Cadet** կամ Poissonière) *եւ կամ ժամադրութեամբ:* Tél.Tru. 29-39 *(Բացի շաբաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերէն):*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթլէնրի հեռագրական դործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ որոշ ծրագրի մը համաձայն, զինեալ հրոսախումբերը պիտի հեռանան, Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնաժողովին ժամանումէն առաջ: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Տրամայի զինուորական հրամանատարը յայտներ է պուլկարական իշխանութեանց թէ ի հարկին մինչեւ սահմանագլուխ պիտի հետապնդէ ըմբոստները: Դեռ ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ թագաւորը Ցալտարիսի փոխարէն վարչապետ պիտի նշանակէ նախկին խնամակալը, Դամասկինոս արք., որպէսզի խառն դահլիճ մը կազմէ, ինչպէս կը պահանջեն Անգլիացիները: Մէկ խօսքով շփոթ կացութիւն:

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՆՆԴԻՐԸ կը զբաղեցնէ Ամերիկան, որ կը դանդաղի թէ Ֆրանսա միակողմանի քայլ մը առած է, մաքսային պատնէշ հաստատելով այդ շրջանին եւ Գերմանիոյ մէջբեր: Միեւնոյն առեն Ամերիկացիները բացատրութիւն պահանջած են այն լուրերու մասին որոնց համաձայն Ֆրանսացիները իրենց զրաւման մէջ գործարաններ քանդելով Սար փոխադրած են:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻՆ կր հեռագրեն թէ տասը արաբ հարուստներ փախած են Պաղեստինէն, օգտուելով Ծնունդի տօներէն, իբրեւ հետեւանք էմիր Մուհամմէտ Զէնաթիի սպանութեան: Այս վերջինը ամբաստանուած էր թէ հաղարաւոր արտավար հող ծախած է Հրեաներուն: Նախապէս ալ երկու մահափորձ կատարուած էր իրեն դէմ: Փախստականները ապաստանած են Թուրքիա, Կիպրոս եւ Ցունաստան:

ԾՆՈՒՆԴԻ ԶԱՐԹՕՆՔԻՆ առթիւ, կառավարութիւնը 500 դաղտնի ոստիկաններ նշանակած էր, որպէսզի պատին Փարիզի դիչերային ակումբները, մանաւանդ պատէ 100 նշանաւոր բապառէներ եւ ճաշարաններ, կերուխումի նուիրուած ունեւորներու ցանկը պատրաստելու եւ տուրքերու վճարման առեն նկատի առնելու համար: Այս հետապնդումները կատարուեցան առանց ազդարարութեան: Պաշտօնեաները ներս մտնելով ինքնութեան թուղթերը հարցուցին եւ արձանագրեցին բոլորին անունները եւ հասցէները: Նոյն ձեւով հետապնդումներ պիտի կատարուին տարբեր առպարէզներու մէջ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ կը հեռագրեն թէ 216 հոգի մեռած են Ծնունդի օրը, Մ. Նահանգներու զանազան մասերուն մէջ, իբրեւ հետեւանք ինքնաշարժի արկածներու եւն.: Շատ մը ծանր վիրաւորներ յուսահատական վիճակ ունին. այնպէս որ մեռելներու թիւը կրնայ 300ի հասնիլ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ դատական նախարարը լրացուց քաղաքային օրինագրքին վերաքննութիւնը: Նոր օրէնքին համաձայն, միայն քաղաքային ամուսնութիւնը օրինական պիտի համարուի այսուհետեւ:

300 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.ի հարիւրնոց կեղծ թղթադրամներ հրապարակ հանուած էին եւ կը ծախուէին հատը 35—40 ֆրանքի, Մոնթմարթրի զանազան սրճարաններուն մէջ: Կեղծարարներէն մէկը, Ռիթօն, 400.000 ֆրանքի թղթադրամ ծախած էր գործարանատէրի մը, որ հատը 36 Ֆր.էն գնելով, բանուորներուն օրականը վճարած էր Դեկտ. 15ին: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ծուղակը ձգել Ռիթօնը, քանի մը մեղսակիցներու հետ: Աղջկան մը բնակարանին մէջ գտնուեցաւ չորս միլիոն Ֆր.ի կեղծ թղթադրամ:

Ուշադրութի՛ւն կօշկավաճառներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր դնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փա. փագեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: *Բաց է ամէն օր ժամը* 8—12 *եւ* 14—18, *գոց է* ուրբաթ *եւ* շաբաթ *օրերը:* Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:**

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՑԱԿՈԲ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique

JAC-MOT

136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն նմոյշներ եւ Catalogue կը դրկուի: *Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

«ԹԷՐԵԶԻԱ»

5, Rue Bergère, Paris (9)

Métro: Bonne Nouvelle — Tél. PRO. 20 - 65

Պօղոս Գույումճեան (խանճիստ) որուն անց եալ Ցունուարին կազմակերպած արեւելեան ցերեկոյթը այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ, այս անգամ կը հրաւիրէ իր բարեկամ եւ համակիրները *ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ*, ուր պիտի գտնեն կէսօր թէ իրիկուն ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներ, ընտիր օղի ճոխ սաղանդերներով, ինչպէս նաեւ հրաշալի արեւելեան եւ հայկական նուագ, մասնակցութեամբ Պ. Հայկի եւ երգչուհի եւ պարուհիներու: *Բաց է ամէն օր:*

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. ՔԼԷՓՓԷՐ

Փարիզի Բժիշկ. համալսարանէն վկայուած Ռոչիլտ ակնաբուժարանի նախկին ներքին բժիշկ եւ օգնական բժիշկ Լայէնէք հիւանդանոցին, անդամ փրանսական Ակնաբանական ընկերութեան

61, Rue Chardon - Lagache, PARIS (16)

Métro Michel - Ange Molitor, Tél. Jasmin 82–68

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր ժամը **3-5**

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-HAGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 31 Décembre 1946 Երեքշաբթի 31 Դեկտեմբեր

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année № 4892–Նոր շրջան թիւ 531 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Քաղաքական տեսակէտով ալ մոայլ թուական մը պիտի կազմէ 1946ը: Ոչ թէ անոր համար որ ա-բիւնալի դէպքեր պատահեցան, այլ իր պարզած երեւոյթներով :

Ի՞նչքան ժողովներ, ճառեր, բանաձեւեր, պա-նելու համար վերջնական խաղաղութեան ճամբա-ները: Ի՞նչքան անուշբերան հաւաստիքներ, յետոյ աղի-լեղի խօսքեր՝ մեծ զինակիցներուն միջեւ:

Ամէնէն աննշան հարցերուն մէջ անդամ, երե-ւան կուգար երեք – չորս Զօրերու հակամարտու-թիւնը: Տնտեսական, քաղաքական թէ վարդապե-տական :

Առաջին ճեղքերը Լոնտոնի մէջ բացուած էին արդէն, 1945 Սեպտեմբերին, երբ չորս արտաքին նախարարները կը խորհրդակցէին հինգպարտուած պետութեանց դաշնագիրներու մասին :

Աւելի պերճախօս պատկերներ պարզուեցան Փարիզի մէջ, Զորսերու Խորհուրդին դումարման առթիւ, (1946 Մայիս եւ Յունիս) : Յարաբերու-թիւնները այնքան լարուած էին որ, Մ. Նահանգ-ներու արտաքին նախարարը քիչ մնաց պիտի ձգէր հեռանար : Ի վերջոյ կարելի եղաւ միջին բանաձեւ մը գտնել եւ որոշել հաշտութեան խորհրդաժողո-վին գումարման թուականը ,— 29 Յուլիս :

Հրաւիրուած էին 21 պզտիկ, քննելու համար Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիրները, ու-րիշ խօսքով, 85 միլիոն ժողովուրդի ճակատագի-րը: Նորէն եւ նորէն բուռն վէճեր, թէ տեղեկա-տուութեան, քուէարկութեան եւ ուրիշ ձեւակերպու-թեանց, եւ թէ օրակարգի խնդիրներու մասին :

Միշտ ալ երեւան կուգար միեւնոյն տխուր ի-րականութիւնը,— արեւելքը արեւմուտքի դէմ եւ հակառակարձակներ: Այս անգամ Ս. Մոլոթովն էր որ կը ներկայացնէր Արեւելքը, իր ուղեկիցներով , Ուկրայնա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկո-սլաւիա : Իսկ ոչ- ժողովականներէն՝ Ռումանիա , Պուլկարիա եւն. :

Ուրիշ վէրքեր, փոխադարձ կիրքեր ալ պար-զուեցան, երբ կը լսուէին հինգ պարտեալ պետու-թեանց ներկայացուցիչները: Փոքրերը նոյնքան լարուած էին իրարու դէմ, որքան մեծերը :

Ամէն պարագայի մէջ, դաշնագիրները պատ-րաստ էին արդէն, եւ բոլոր տեսակէտները, տըր-տունջները, աղաչանքները լսելէ վերջ, խորհրդա-ժողովը Զորս Մեծերուն յանձնեց անոնց վերջնա-կան քննութիւնը :

Այս ձեւակերպութիւնն ալ կատարուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ , զուգընթաց՝ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին հետ (Հոկտ. Նոյ.) :

Շատ աւելի կարեւոր էր այս վերջին ժողովը, եւ մթնոլորտը յաճախ պղտորեցաւ արտասահմանի մէջ եղած օտար դիւանագիտներու, սպառազինու-թեանց կրճատման եւն. հարցերու առթիւ: Եւ նո-րէն չարը խափանուեցաւ միջին բանաձեւերով :

Տարուան ամէնէն ղղրդադին դէպքն եղաւ Գերմանիոյ պատերազմի ոճրագործներու դատա-վճիռը, — աննախընթաց պարագայ մը՝ ազ-գերու պատմութեան մէջ: Կախաղանի դատապար-տուեցան 11 երեւելիներ, որոնց գլխաւորը՝ Կէօ-րինկ, յաջողած էր անձնասպան ըլլալ: Եթէ իրա-ւագիտութեան այս նոր սկզբունքը հաստատուած ըլլար 1914—18ին...

Ուրիշ հիմնական խնդիր մը, որ քանիցս ար-ծարծուեցաւ առանց վերջնական ելքի մը յանգե-լու,— Ս. Միութեան պահանջները Նեղուցներու մասին :

Մոսկուա մշտեղ դրած է երկու նոր տեսա-կէտներ ,— 1. Վոսփորի եւ Տարտանէլի պաշտպա-նութիւնը կատարել Թուրքիոյ հետ միասին .— 2. Նոր կարգադրութիւնին պէտք է մասնակցին միայն Սեւ ծովեան պետութիւնները:

Թուրքիա մերժած է այս երկու տեսակէտները եւ ուրիշ պահանջներ, կռնակը տուած Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, որոնք նոյնքան հակառակ են ռուսական առաջարկներուն :

Աւելորդ է ըսել թէ այս հարցին հետ կապ-ուած է Կարս-Արտահանի խնդիրը, որու մասին խօսք չկայ Ս. Միութեան վերջին ծանուցագիրնե-րուն մէջ :

Անցնող տարուան ընթացքին, Ֆրանսա տա-ժանելի երկունքէ մը վերջ ծնեցաւ իր Նոր Սահ-մանադրութիւնը, որով հիմը կը դրուի Չորրորդ Հանրապետութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԶՐՈՑԱՑ»ՆԵՐԸ

Շատցան, ամբան ճանճերուն պէս բզզաձայն: Զմրան կաղամբներուն նման անհամ ու անբովան-դակ :

« Զրոյց»՝ ամէնուն կողմէ ամէնուն հետ ամէն մարդի մէջ: Ու սարքղղները՝ նպարավաճառը բժիշկին, կօշկակարը երաժշտագէտին, բեռնա-կիրը երկրաչափին հետ :

Ամէնէն դիւրամատչելի զբօսակերպը՝ Աղքատ Ղազարոսներուն համար, որ կրնան դէմ-դիմի խօսե-ցնել աւելի, իրենք խօսիլ փակ իրենց վրայ: Շատ անգամ ալ պարտկել իրենց մերկու-թիւնը, ուրիշին լաթերով :

Նորագրին կնքահայրութիւնը «Ցառաջ»ինն է, իսկ կապկողները՝ ուրիշին հաւկիթին վրայ նստող թխահաւեր :

Ի՞նչ կ'ըսէք, զրուցասէր ճուտիկներ, խմբա-գրապետի մը խորագիրը իւրացնել, անոր տակը փուշիլ, լայնքին ու երկայնքին, համաղօ՞ր չէ հա-սարակ բանագողութեան : Նոյնպէս Նարդունիին «Դիրք մը զոր...»ը առնել ու ուրիշ կտոր մը կար-կտել, նման չէ՞ ուրիշին նախատիպին վրայ զրա-կանութիւն փորձելու ...:

Բայց ո՞վ է լսողը... : Զաղացքը իր ջախ-ջախն է կորուսեր ու ամօթը՝ իր կարմիրը խսկա-կան... :

ՉԻԱՅՆԻԿ

Ներգաղթի հանգանակութիւնը

Ներգաղթի Հանգանակութեան կեդր. Ցանձ-նաժողովէն ստացած ենք հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը, Դեկտ. 27 թուականով .—

Ներգաղթի Հանգանակութեան կեդր. Ցանձ-նաժողովը իր այսօրուան լիագումար նիստին մէջ նկատի ունենալով ժողովուրդին խանդավառ տրա-մադրութիւնները ի նպաստ ներգաղթի հանգանա-կութեան, եւ ընդ առաջ երթալով ներկայացուած խնդրանքներուն, որոշեց, անփոփոխ պահելով հանդերձ իր առաջին պաշտօնական յայտարարու-թեան բոլոր տրամադրութիւնները, իրաւասու-թիւն տալ նաեւ բոլոր հայրենակցական, արհեստակ-ցական եւայլն) կատարելու հանգանակութիւն ի-րենց շրջանակներուն մէջ, նախապէս դիմելով Փարիզի Ներգաղթի կեդր. Ցանձնաժողովին, Բա-րեգործականի կեդրոնատեղին, 11 Սքուար Ալպո-նի, Փարիզ (16), առանալու համար լիազօրագիր, պաշտօնական ցանկեր եւ ի հարկին հրահանգներ:

Գաւառներու Միութիւնները պարտին իրենց վաւերացումը ձեռք բերել իրենց պատկանած Շըր-ջանային Հանգանակիչ Ցանձնախումբին միջոցաւ:

Կը խնդրուի կեդրոն ղրկուած գումարներուն հետ ղրկել նաեւ նուիրատուներուն լիակատար ցանկերը:

Կեդր. Ցանձնաժողովս կը սիրէ յուսալ թէ Ֆրանսահայ Միութիւնները պիտի փութան ամէն հայրենասիրական ձեռնարկին վեհութեան համա-պատասխան եռանդով եւ նախանձախնդրութեամբ բերել իրենց դրական մասնակցութիւնը հանգա-նակութեան կատարեալ յաջողութեան :

Ի դիմաց Ներգաղթի Հանգանակութեան Կեդր. Ցանձնաժողովի՝ ատենապետ՝ Ե. Պարկիրեան, ատենադպիր՝ Վ. Եսմէրեան, գանձապետ՝ Վահէ Ֆրէնկեան :

★ Հ. Բ. Ը. Միութեան դիւանէն կը հաղոր-դեն.— Ներգաղթի Հանգանակութեան Կեդր. Ցանձնաժողովը գնահատելի չնորհակալութեամբ ստացած եւ Պանք Մօրկան փոխադրած է 200.000 Ֆրանքի նոր դումար մը ի նպաստ ներգաղթի, հան-գանակուած Իսի լէ Մուլինոյի հայ գաղութին մէջ, որով 700000ի բարձրացաւ նոյն շրջանի հանգանա-կութիւնը որ կըշարունակուի սկզբնական թափով:

ՓԱՐԻԶ - ՆԻՒ ԵՈՐՔ օդանաւը չարդուփչուր եղաւ Իրլանտայի մէջ, շաբաթ առաւ: Բոլոր ներք ուղեւորներէն 13ը մեռան, միւս բոլորը ծանրա-պէս վիրաւորուեցան: Զոհերէն մէկը փարիզեան ծանօթ հրատարակիչ մըն է, Ֆ. Սալանպէռ, մէ-կը՝ հռչակաւոր Տրէյֆիւսի տղան:

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆ Ալ կարդ մը տուրքեր աւելցուց, հաւասարակշռելու համար իր ելմտացոյցը,— կ'ըսուի թէ ծխախոտի դիներն ալ պիտի աւելնան :

Հնդկաչինի կռիւները պիտի դադրի՞ն

Սայկոնէն կը հեռագրեն թէ հարաւային Հնդկաչինի զաղանի կազմակերպութիւնը հրահան-գած է զադրեցնել կռիւը, չխանգարելու համար Ֆրանսայի զաղթային նախարարին՝ Պ. Մութէի զործը: Ուազմիկներուն յանձնարարուած է պահել իրենց զիրքերը, բայց թշնամական զործողութիւն-ներ չկատարել: Ուրիշ աղբիւրներէ ալ կը հաղոր-դեն թէ ձեռնարկներ կը կատարուին, զինադադար կնքելու համար :Կարդ մը թերթեր, որոնք Սայկոնի մէջ կը հրատարակուին անկամերէն, չաբաթ օր մանաւանդ խմբագրականներով կը թելադրէին վե-րադառնալ հոկտ. 31ի կացութեան եւ կ'առաջար-կէին որ Պ. Մութէ առժամեայ համաձայնութիւն մը կնքէ, Փարիզ վերադառնալէ առաջ: Նոյն աղ-բիւրին համաձայն Հնդկաչինի անթելը հաշտարար լեզու մը զործածել սկսած է :

Զօր. Լըքլէռ Սայկոն հասաւ չաբաթ օր եւ ան-միջապէս զործի ձեռնարկեց, կացութիւնը քննելու համար: Մինչ այս մինչ այն, Ֆրանսական զօրա-մասերը կը չարունակեն յառաջ խաղալ Թոնքինի մէջ: Ֆրանսական ծրագիրն է միացնել բոլոր վին-ուորական կայանները եւ յենարանները, բնդհա-նուր յարձակողականի ձեռնարկելէ առաջ, մինչեւ որ բաւարար օդնական ուժ հասնի : Միեւնոյն ա-տեն կը չարունակուի Հանոյի շրջանին մաքրադոր-ծումը: Ուտելիքի նեղութիւն կը տիրէ քաղաքին մէջ: Կարդ մը շրջաններու մէջ Ֆրանսացիները կարեւոր յաջողութիւններ չհեցան չնորհիւ բնիկ-ներու աջակցութեան: Պաք Նիմի ամրոցը եւս առ-նուեցաւ, ուրիշ վայրերու մէջ ալ յարձակումները եւս մղուեցան: Փարիզ հասած պաշտօնական հե-ռագիրներ կ'ըսեն թէ բնիկները Դեկտ. 21ին վայ-րկեանօրէն չարդած են 29 քաղաքացիներ, որոնց 11ը կիներ: Կ'ըսուի թէ Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժը այժմ կը հասնի 100000ի, մէջն ըլլալով նաեւ պետնի զօրքին թիւն ալ նոյնքան կը հաշուեն, մարզուած՝ աւելի չատ հրոսակային կռիւներուն հա-մար: Ֆրանսացիները կը չարունակեն օդնական զօրք ղրկել, ի հարկին փու-թացնելու համար ընդհ. յարձակողականը: Երկու մեծ փոխադրանաւեր ճամբան են արդէն : Օդանա-ւային ուժն ալ մեապէս պիտի աւելնայ :

Զօր. տը Կոլ թեկնածու չէ

Հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան առթիւ ուղղուած հարցումի մը պատասխանելով , Զօր. տը Կոլ յայտարարեց թէ ինք թեկնածու չէ: Ա-նաւասիկ իր խօսքերը·

— « Ըմբռնելով իմ պարտականութիւնս Ֆը-րանսայի հանդէպ եւ ի չարգանս Հանրապետու-թեան, ես ժամանակին յայտնեցի թէ իմ կարծի-քով՝ այլամերժ կարգադարը կուսակցութեանց այնպէս ինչպէս որ են, մեր ժողովուրդին մէջ այնպէս ինչպէս որ է, չի կրնար լուծել այն չատ ծանրակչիռ խնդիրները, ներքին, կայսերական, արտաքին որոնցմէ կախում ունի նոյնիսկ մեր կեանքը: Հետեւաբար, ես խղճով չեմ հաւատար թէ պիտի կրնամ լաւ ծառայել երկրին յանկնելով դառնալ երաշխաւորը Սահմանադրութեան մը որ կը նուիրագործէ այդ կարգադարքը եւ անկարո-ղութեան մէջ նախագահել պետութեան անկարո-ղութեան : Ընդհակառակն, իմ համոզումն այն է թէ այն մարդիկը որ Ֆրանսական հանրապետու-թիւնը պիտի առաջնորդեն դէպի փրկութիւն եւ վերանորոգում՝ կրնան յաջողիլ միայն այն ատեն երբ մեր ազգ. հաստատութիւնները յաղթելով մեր պառակտումներուն, պետութիւնը կը կազմակեր-պեն ի սպաս հասարակաց չահուն» :

Այս երրորդ անգամն է որ զօր. տը Կոլ հրա-պարակաւ կ'արտայայտուի նոր Սահմանադրու-թեան մասին: Հոկտ. 9ին, ազգ. Սահմանադրու-թեան ժողովրդական քուէարկութենէն չորս օր ա-ռաջ, կ'ազդարարէր թէ առաջարկուած սահմանա-դրութիւնը կրնայ առաջնորդել «անկարողութեան, յետոյ անիշխանութեան եւ վերջապէս դիկտատո-րութեան» : Նոյեմբեր 1ին, երեսփ. ընտրութիւն-ներէն մէկ չաբաթ առաջ, կը հրաւիրէր ազգը քուէ տալ այնպիսի ներկայացուցիչներու որոնք յանձն կ'առնեն վերաքննել Հոկտ. 13ին քուէարկուած Սահմանադրութիւնը: Եւ ահաւասիկ երրորդը :

Իր հրաժարումով, Դ. Հանրապետութեան նա-խագահին ընտրութեան խնդիրը կը մնայ նոյն անստուգութեան մէջ: Ա.ռ այժմ կան միայն երկու թեկնածուներ,— Պ. Վէնսան Օրիոլ (ընկերվարա-կան) եւ Պ. Խոիօ (արմատական) : Խորհրդարանին մէջ, ոչ մէկ կուսակցութիւն, նոյնիսկ 2 կուսակ-ցութիւններ միանալով չեն կրնար ապահովել 451 քուէներու մեծամասնութիւնը, որ անհրաժեշտ է նախագահին ընտրութեան համար: Ընկերվարա-կան – համամիտներ ճակատը ունի մօտ 422 քուէ (երկու ժողովներով), ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) իր ուղեկիցներվ 360, արմատական կու-սակցութիւնը իր հետեւորդներով 103:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆի նոր նահանգապետ նշանակ-ուեցաւ Ալի Մանսուր էլ Միլք, որ Իրանի վարչա-պետ էր երբ Դաշնակիցները այդ երկիրը մտան 1941ին :

Քրտական շարժումները

Վերջերս Թեհրանի մէջ լոյս տեսաւ դրքոյկ մը, «Քիւրտիստան եւ քիւրտ ցեղախոսական շարժումները» խորագրով : Հեղինակը՝ գնդապետ Ապտ-իւլ-Ազիզ Եա Միւլքի, որդին է հանգուցեալ քիւրտ Մուսթաֆա վեզիրի, որ Իթթիհատականները դատող պատերազմական առեանին նախագահն էր Պոլսոյ մէջ, առաջին զինադադարի ընթացքին : Եղած է Իրաքի դեսպանատան ընդհ. քարտուղար՝ Թեհրանի մէջ :

Դժբախտաբար անխնամ է տպագրութիւնը, լեզուն՝ խրթին, արաբական տառերով : Համբերութեամբ կը թղթատեմ, կարեւորն ու պիտանին քաղելու եւ հրամցնելու համար «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն :

Գիրքը պիտի բաղկանայ երկու հատորէ : Մեր տրամադրութեան տակ դնուածը առաջին հատորն է, հետեւեալ բաժանումներով .—

Ա.— Քիւրտը, իր ակնճռալը, հայրենիքը եւ ցեղային սահմանները.

Բ.— Քիւրտերէնայ բնակչութեանց թիւը : Քիւրտերէնայ բարեկամութիւն :

Գ.— Իսլամի երեսունմէն միջեր երկրորդ համաշխարհային պատերազմ տեղի ունեցած բրտական ապստամբութիւնները :

Այս վերջին գլուխը ունի բազմաթիւ ստորաբաժանումներ, որոնց վրայ կ'աւելցնան Սեւրի դաշնագրին Քիւրտիստանի վերաբերեալ յօդուածները, եւ կոչ մը՝ հեղինակին կողմէ՝ «իր քիւրտ եղբայրներուն» :

Երկրորդ հատորը պէտք է բովանդակէ քրտական շարժումները Իրանի եւ Իրաքի մէջ : Շէյխ Մահմուտի եւ Պարզանի ապստամբութիւնները եւ անոնց պատճառները : Իրաքի դինուորական շարժումները : Քիւրտ քաղաքականութեան վարիչները Մէջլաղետքի մէջ, եւ ընդհ. տեղեկութիւններ քիւրտ ցեղախումբերու (աշիրէթ) մասին :

Նախաբանը հետեւեալ ձեւով կը պարզէ հրատարակութեան նպատակը,—

«Ազգերը եւ համայն մարդկութիւնը դերութեան լուծէն ազատելու ձգտող «Երեք Մեծերը» պիտի ուզե՞ն արդեօք քիւրտ ժողովուրդին ցաւերով ալ հետաքրքրուիլ, եւ դարման մը փնտռել : Կուտակուած ցաւերուն իրրեւ հետեւանք, զանազան ժամանակաշրջաններու ընթացքին պայթած ապստամբութիւններուն համառօտ պատմութիւնը դրելով, եւ այս առթիւ հայկեքիւրտ բարեկամութեան անհրաժեշտութիւնը շահադրդռուղին բուն նկատառման յանձնելով, կ'ուզեմ ճշմարտութեան մը ծառայել» :

Հեղինակին յայտարարութեան համաձայն, դիրքը մօտերս լոյս պիտի տեսնէ բազմաթիւ լուսանկարներով :

Այն պահուն, երբ աշխարհի հզօրները ժողովուրդներու ճակատագիրը՝ կը տնօրինեն, Աղիզ պէյ կ'աշխատի քրտական հարցը ներկայացնել համաշխարհային կարծիքին, եւ նպաստաւոր դեպքին պատրաստել այդ դատին լուծման համար :

Ուշագրաւ է որ հեղինակը անհրաժեշտ կը դատէ հայկեքիւրտ բարեկամութիւնը, եւ այս «ճշմարտութիւն»ը բազմաթիւ առիթներով կը կրկնէ իր երկասիրութեան ընթացքին :

Քիւրտին ծագումը.— Հեղինակը կը ճգնի աշխարհին հին կուցնել իր ցեղին ծագումը : Եւ ըստ աւանդական պատմութեան, Զրհեղեղով կը սկսի եւ Նոյի տապանէն դուրս կուգայ : «Զրհեղեղէն վերջ կազմուած մարդկային խմբաւորումներու շարքին կը պատկանի նաեւ արիական ծագումով Քիւրտը, որ պատմութեան խաւարակուռ շրջաններէն սկսեալ, մինչեւ այսօր, իրեն բնակավայր ընտրած է Քիւրտիստան կոչուած հողամասը : Անկէ վերջ, ո՛չ ցեղերու տարերային դաղթը, ո՛չ զինք պաշարող հզօր պետութեանց յարձակումները, ո՛չ ասորական, քաղդէական, բիւզանդական եւ արաբական արշաւանքները, եւ ո՛չ ալ աշխարհը հուրի եւ սուրի մատնող մոնկոլեան հոսանքները կրցած են այս ժողովուրդը վանել իր հողէն, ուր պատմութիւնը զետեղած է զինք վեց հազար տարիէ ի վեր» :

Եւ որքէսզի տարակուսանքը երկար կանգ չառնէ այս թիւին վրայ, անմիջապէս կ'աւելցնէ. — «Այսուհանդերձ ո՛չ մէկ արեւելագէտ կրցած է երեք հազար տարիէն պակաս ցոյց տալ անոր գոյութիւնը» :

Այս հաստատումին կը յաջորդէ շարքը վկայութեանց : Պատմագիր Փերտուսին կը յիշատակէ Քիւրտերու պարսկական ծագումը : Քսենեֆոնի արշաւանքի ընթացքին Քիւրտերը արդէն զօրծի վրայ են.— կիրճերու վրայ իշխող բարձունքներէն ժայռեր կ'արձակեն նահանջող բանակին վրայ : Մակեդոնացի Մեծն Ալեքսանդրին կ'օժանդակեն վեց հազարնոց բանակով մը : Եւ տակաւին մէջբերումներ եւ վկայութիւններ դերման, աւստրիացի, ռուս, անգլիացի եւ Փրանսացի պիտուններէ, հաստատելու համար թէ՝ Քիւրտը աշխարհի հնագոյն ժողովուրդներէն մէկն է, ռազմունակ, ուժեղ եւ ընդունակ : Իրեն վերագրուած «առաքինաբարոյ եւ վայրենի» բնաղդները իրականութեան անհամապատասխան առասպելներ են, թէ ան ազատ եւ անկախ կեանքը սիրող տղամարդ մըն է : «Արեւելքի մէջ ո՛չ մէկ ժողովուրդ այնքան արժանի է անկախութեան, որքան Քիւրտը» :

Աչխարհի ամենահին քաղաքակրթութիւններէն րէն Բաբելոնը հիմնայատակ կործանող ամեհի բանակները : առաւելապէս Քիւրտերէ կը բաղկանային : Ասորեստանի հողերուն վրայ դարերով պատերազմ եւ պայքար մղելով, Քիւրտը աստիճանաբար այդ ցեղը լուծած եւ եղած է անոր ներկայացուցիչը : «Հետեւաբար տգիտութեան եւ սկարամտութեան պէտք է վերագրել արաբական (Իրաքի) կարգ մը տարրերու այն պնդումը թէ՝ Քիւրտերը կը ձերին Հաղրէթ-ի-Խալիլի չառաւիղէն : Նոյնքան եւ աւելի անհեթեթ են Թուրքերու բանագատեալ ձեռնարկները մեղ Թուրանական մկրտելու : Այս բոլորը կը ձգտին մեր ցեղային դոյութիւնը վերցնել եւ իրենց մէջ լուծել : Պատմութիւնը կը վկայէ թէ մեր նախահայրերն էին Մարերը, իրրեւ մայրաքաղաք ունենալով Եկբատանը : Քիւրտը ցեղային նմանութիւններ ունեցած է պատմական Պարսկաստանի Պահլաւունիներուն հետ, եւ Աւղաններու հետ դրեթէ միեւնոյն ցեղը կը կազմեն » :

Այսուհանդերձ Աղիզ պէյ անուղղակի կը հաստատէ թէ՝ իր երկարատեւ դոյութեան ընթացքին, «աչխարհին կարգ մը արդարադատ վեհապետներ պարգեւած ըլլալով հանդերձ», Քիւրտը չէ կրցած ոչ ազգ. միութիւն եւ ոչ ալ պետականութիւն ստեղծել : Պատմականօրէն իւրայատուկ առանձնայատկութիւններ ունենալով հանդերձ, չէ կրցած ո՛չ քաղաքականապէս, ո՛չ տնտեսապէս եւ ոչ ալ ընկերային տեսակէտով զարգանալ, այլ մեծ մասով մնացած է հաւատարիմ աչիրէթական կեանքին, Պատճա՞ռ : Երկաթուղիներու, ճամբաներու, ուսման, արդարութեան եւ տնտեսութեան բացակայութիւնը : Նաեւ յոռի վարչութիւն : Այլապէս, «ամէն անգամ որ շրջապատի պայմանները փոխուած են, Քիւրտը զարձած է չափազանց ղործունեայ տարր մը, եւ ընդունակ յառաջդիմութեան : Աւոր ապացոյց կարելի է ցոյց տալ քառորդ դար առաջ Թուրքիայէն Միացեալ Նահանգները զաղթած հազարաւոր քիւրտ աչխատաւորութիւնը :

«Պարագան նոյնն է նաեւ մասնագրականութեան համար, որ Եգիպտոսին, Թուրքիոյ, Պարսկաստանին եւ Իրաքին տուած է հզօր արքաներ, մեծանուն նախարարներ, բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ արժէքաւոր դրագէտներ» :

Աղիզ պէյ չատ կը տառապի իր պատկանած ժողովուրդին տգիտութեան եւ յետամնացութեան համար, եւ բազմաթիւ առիթներով կը չեշտէ տգիտութեան, թշուառութեան եւ ումանց անհրաժեշտութիւնը : Կարծէք մտավախութիւն ունի որ իր ցեղին քաղաքական դատը համակրանք չգտնէ աչխարհի կարծիքին առջեւ, իրրեւ մշակոյթի ցած մակարդակի վրայ գտնուող տարր, եւ հետեւաբար՝ անարժան ազատ եւ անկախ պետականութեան : Արդարեւ, դրքի ընթերցման պահուն, չէք կրնար հանդիպել Քիւրտին անցեալ մշակութային եւ պատմական արժէքի մասին մէկ հատիկ փաստի :

Այս բացակայութիւնը, անտարակոյս, չատ բան կը պակսեցնէ քարոզչական նպատակով գրուած դրքի մը արժէքէն :

«Քիւրտը տգիտութեան մէջ մնաց, որովհետեւ իր փիզիքական գոյութեան պահպանումէն դատ ուրիշ բանի մասին չկրցաւ մտածել», կը յարէ հեղինակը, անշուշտ քիչ մը թերահաւատութեամբ : Ցետոյ, «տգէտներու կողմէ կառավարուող իր երկիրը տնտեսական, քաղաքական եւ վարչական դժբախտ վիճակի մը մատնուեցաւ : Քիւրտը մոռցուեցաւ աչխարհէն, եւ կամ խեղդուեցաւ Թուրքերու կողմէ խողխողուած Հայերուն արեան մէջ : Իր անդիմութիւնները ծածկելու մտքով, մեզ եւրոպայի հանրային կարծիքին ներկայացուց, իրրեւ նմանը չտեսնուած արեան ծարաւի ոճրագործ ցեղ մը : Ահա այս է պատճառը որ Քիւրտիստանէն բարձրացած ամէն մէկ կանչ կամ օդնութեան աղաղակ, տարբեր արձագանգ գտած է Եւրոպայի մէջ» :

Ինչքան գառն եւ արիւնոտ խորհրդածութեանց կը մղեն մեզ այս բոլորը : Սակայն անցնինք :

Հ. ՎՌԱՄ

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ մետրոպոլիտը Կրիկորիյ արքեպիսկոպոսը եղած է Գահիրէի Ազգ. առաջնորդարանը եւ եկեղեցին, ուր տեղի ունեցած է գոհաբանական արարողութիւն : Առաջնորդարանի սրահին մէջ կատարուած ընդունելութեան միջոցին, ուս մետրոպոլիտը կարճ ճառով մը շեշտած է երկու ժողովուրդներուն բարեկամական զգացումները : Մամբրէ արքեպիսկոպոսի նոյնիսկ յայտարարութիւններ ըրած է :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ներքին գործոց նախարար Մամբրէ արքեպիսկոպոսին համար պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը հաղորդէ թէ՝ Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ ներքին արձանագրութիւնները վերջնապէս փակուած են Դեկտ. 15ին : Ներքին գործոց Եգիպտոսէն պիտի սկսի 1947ի դարնան :

ԱՐՄԷՆԻ ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Այսպէս, կռնակը տուած արեւին, Արմէն կը դիտէր երջանիկ բազմութիւնը, որ եկած ու լեցուած էր հոն՝ խիստ գաղջ արեւին տակ :

Կիներ խիտ ու չարք – չարք բռնած էին նաստրանները ու կը չաչփաղփէին անդադրում : Հարեւցի ծիծաղկոտ աղջիկները բոյլ – բոյլ, խօսելով խնդալով՝ թեւանցիկ կը դառնային պարտէզին շուրջը : Մանուկները՝ ուրախ, դուարթ, աղաւնիներուն խառնուած էին ու կը նետելով կը հրճուէին, անոնց եռեւէն վազվզելով ու զանոնք բռնելու փորձեր ընելով :

Տեսարանը հաճելի էր : Արմէն, գամուած իր տեղը՝ կը դիտէր շուրջը : «Ելեմ հացադործ մը դնեմ ու երկու «լոնկէ» դնեմ,— մտածեց : Չէ՞ որ տասը ֆրանք ալ չնախատեսուած ծախք մը քուէարկած էր :

Դուրս ելաւ հանրային պարտէզէն : Կարեց, անցաւ քանի մը փողոցներ : Ըրաւ չշրանները ու վերջապէս գտաւ հացադործի խանութ մը : Սակայն, փակ էր դժբախտաբար : Դիտեց ապակի – փեղկերէն ներս՝ ճերմակ հացերն ու լոնկէները : Ժամը երեքն էր արդէն : «Ինչո՞ւ չեն բացած, խօսեցաւ ինքնիրեն : Չէ՞ որ իմ նախկին բնակավայրիս հացադործները կէս օրէն առաջ ժամը երեքին բաց կ'ըլլային արդէն :

Դարձեալ գնաց ու բազմեցաւ պարտէզին նստարաններէն մէկուն վրայ : Նայեցաւ շուրջը : Մարիկ ըրաւ կիներու զրոյցը, աղջիկներու խնդուքը : Դիտեց պարտէզին մէջ սագի մը բերնէն վար՝ քարէ գուռին մէջ գլգլալով վազող յստակ աղբիւրը ...:

Կէս ժամ եռք նորէն գնաց ու զարկաւ հացադործին դուռը : Դարձեալ փակ էր : Երրորդ անգամ մըն ալ հանդիպեցաւ : Տակաւին չէր բացուած ու ժամը հինդին կը մօտիկնար : Մեկնելու կէս ժամ մնացած էր : Իր հարցումին պատասխանած էին թէ՝ ժամը հինգէն առաջ չի բացուիր :

Ցոյսը կտրած՝ «լոնկէ»ներէն, ճամբուն վրայ մտաւ պողպատճառի մը խանութը, դուրսէն խոչոր ու կէս մասերը կարմրուն խնձորներ տեսնելով : «Տասը ֆրանքը հոս կը պահկեցնեմ ու խնձոր մը կ'առնեմ» որոշեց, ու խանութէն ներս սահեցաւ :

— Կրնա՞մ խնձոր մը դնել, օրիորդ :

— Ընտրեցէք, որն որ կ'ուզէք, պարոն :

Ընտրեց հատ մը՝ միջակներէն ու ձեռքովը տեղաւորեց կշիռին վրայ :

— Տասնըեօթը ֆրանք,— յայտարարեց սիրուն աղջիկը :

— Եօթը ֆրանք եւս աւելցաւ բացս, բարձր ու մեկուսի խօսեցաւ Արմէն, խնձորը վերցնելով կշիռքին վրայէն : Եւ ցնծաց խնձորին գինը : Օր : Իորդը չնորհակալութեամբ ու բուռ մը ծիծաղով ընդունեց :

Արմէն ածապարեց ու հասաւ պարտէզ :

Ճամբան՝ քանի մը երկվայրկեանի մէջ կլլած էր կարմրուն խնձորը, բայց տարբերութիւն մը չէր գտած պարպուած, անօթութենէն բողոքող ստամոքսին մէջ :

Հոն՝ հանրային պարտէզին մէջ, սպիտակ գոգնոցով աղջիկ մը չաքանակ կը խորովէր ու կը ծախէր : Աչքերը սուզուեցան մինչեւ հոն : Ստամոքսը ճայնեց ներսէն ու գինքը հրեց՝ չաքանակ ծախող օրիորդին կողմը :

Գրպանն ու ստամոքսը բանավէճի մէջ էին տակաւին, երբ Արմէն քսան ֆրանքնոց մը երկընցուց աղջկան ու չաքանակի պզտիկ ծրարներէն հատ մը վերցուց :

Բացաւ անհամբեր : Հաչուեց : Ճիչտ տասր հատ էին : Արմէն ճիչ մը արձակեց աղջկան երեսին ու խօսեցաւ ժպտալից .

— Ա՛հ, օրիորդ, այս ծրարին մէջ միայն տասը հատ չաքանակ կայ ... : Արդեօք սխալած չէ՞ք :

— Ո՛չ, պարոն, բոլոր ծրարներն ալ միեւնոյն չափով են : Տո՞ւղ է տասը չաքանակը քսան ֆրանքի,— պատասխանեց օրիորդը, աչքերով, դէմքով, շրթունքներով ու դէմքին մնացեալ բոլոր մասերովը փունջ – փունջ ծիծաղ ցանելով Արմէնի երեսին :

Արմէն գլուխը կախեց ու հեռացաւ մինչեւ «Սպաղրիւր»ին մօտի նստարանները ու բազմեցաւ մէկուն վրայ :

Գոհունակութեամբ ճաչակեց խորոված չաքանակները ու «կուց-կուց» ըմպեր գլգլան վճիտ աղբիւրէն :

Քսանըհինգ վայրկեանէն մեկնելու ժամն էր :

Տասնըհինգ վայրկեանէն կրնար ոտքով կտրել պարտէզէն մինչեւ կայարանին հեռաւորութիւնը :

Ծխիկ մը վառեց ու ճամբան ձեռք առաւ հիւսիսային դուռնէն դուրս նետուելով :

Բայց, ահա, կրկին ճերմակ գոգնոցով աղջիկ մը ձեռնակառքի մը վրայ կը վաճառէր՝ նուկա, պիստակ, չաքարեղէն ու լոնկէներ ...:

— Ա՛յ, թշուառական, մրմռաց Արմէն ինքն իրմէ ելած, ի՞նչ կ'ըլլար որ քանի մը բոպէ առաջ հանդիպէիր ...:

Գո՞հ էր թէ՝ դժգոհ այս հանդիպումին հա –

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեք նշանաւոր խաչեր

ՄՄԲ.— «Սովետ. Հայաստան» ամսաթերթին Օգոստոս-Սեպտեմբեր թիւէն, մեր հայերէնով.—

Փոխ - դնդապետ Նելսոն Ստեփանեան ծնած է 1913ին Ղարաբաղի Շուշի քաղաքը: Մէկ տարեկանին կը տեղափոխուի Երեւան: 1927ին աւարտելով Երեւանի «Մաքսիմ Կորքի» դպրոցը, Նելսոն կը մտնէ Բադուի հետեւակային վարժարանը: 1932ին կը ղրկուի Բաթայսկ՝ օդանաւորդային վարժարանը, զոր կ'աւարտէ: Շատ մը պատասխանատու պաշտօններ կը վարէ օդանաւային դպրոցներու մէջ եւ Թուիչքի մէջ մեծ համբաւին ձեռք կը բերէ:

Հայրենական պատերազմի առաջին օրէն իսկ, Ստեփանեան իբրեւ դրոհային օդաչու, զօրաւոր հարուածներ կը հասցնէ գերման ֆաշական զօրքերուն՝ Օտեսայի եւ Լենինկրատի մէջ: Մասնակցած է Կովկասի, Ղրիմի, Պալթիկի աղատագրման համար մղուած ճակատամարտներուն: Հարիւրապատուիրակ կը բարձրանայ փոխ-գնդապետի աստիճանին եւ կը նշանակուի դրոհային օդագունդի հրամանատար: Իր գունդը կը կատարէ 1454 մարտական թռիչք եւ նշանաւոր կը հանդիսանայ մասնաւորապէս Թէոդոսիայի, Սեւաստապոլի եւ Վիտրոկի կռիւներուն մէջ: Վարձատրուեցաւ «Կարմիր Դրօշ» շքանշանով եւ ստացաւ Ա. Մխուեեան հերոսի կոչում:

1941 Յունիսէն մինչեւ 1944 Օգոստոս, Ստեփանեան խորտակած է մէկ ականաբարձ, երկու պահականաւ, մէկ ականորս, հինգ փոխադրանաւ. ոչնչացուցած է աւելի քան 5.000 գերման զինուոր ու սպայ, ութ հրասայլ, 600 ինքնաշարժ, 40 երկաթուղիի կառք, մէկ չոգեշարժ մեքենայ, 149 տարբեր չափի թնդանօթներ, 139 գնդացիրի կէտ, 4 «անցարան», 27 «եռանքը 88» օդանաւ, յառաջ բերած է 150 հրդեհներ զանազան դիրքերու վրայ: վրայ:

ՍՍՌՄ Գերագոյն Սովետի նախագահութիւնը

մար: Ներքնապէս զայրացաւ, սակայն, զոհունակութեան երեւոյթ մը առաւ դէմքը:

Սառմո՞քը բողոքեց թէ՝ ղրկանը: Արմէն պրեթէ չղջաց այս անգամ: Գնումի գործողութիւնը շատ արագ կատարուած էր: Ցնծաց եօթը «պայտ»ը (Ֆրանք), երկու լոնկէներուն գինը:

Թրեց ու քալեց: Քալեց ու կլլեց հացիկները քանի մը րոպէի մէջ: Կը քալէր՝ կ'անցնէր արագ: Ա'լ չէր նայեր ոչ մէկ կողմը: Մեկնելու ժամին չուրջ տասը վայրկեան առաջ հասաւ ինքնաշարժին կայարանը:

●

— Մօտեցէ՛ք, մօտեցէք, բարեկամներ: Պատրոնները, տիկիններ եւ օրիորդներ, մօտեցէ՛ք, ի՞նչ խաղեր, հրաշալի խաղեր պիտի տեսնէք: Պիտի զարմանաք, տեսնելով թէ ինչպէս սա յախճապակեայ պնակները՝ սա՛ ճպռտիս ծայրին ափիս մէջ, տնկուած՝ կզակիս ու ճակտիս վրայ պիտի դառնան հոլի մը հանդոյն:

Կը պռոշտար, կը կանչուռտէր փայլուն դանկով ճպպարար մը հրապարակին վրայ յաճախորդ հաւաքելով:

Արմէն, հետաքրքրութեանը զոհացում տալու համար ինքն ալ մօտեցաւ ու մտաւ բազմութեան շարքին մէջ, քանի որ դեռ ինքնաշարժը առեն ունէր մեկնելու:

Ճպպարարը արագ-արագ կը կատարէր խաղերը: Նախ՝ ափին մէջ, փայտիկին ծայրին վրայ, դարձնելով պնակը, յետոյ, կղակին՝ եաքէն ու ճակտին վրայ:

Արմէն կեցած էր ու յափշտակութեամբ կը դիտէր արագ դարձող պնակը...:

Աւելի արագ դարձողը իր աչքերուն առջեւի պնա՞կն էր, թէ գանկին մէջ այդ օրուան «հաճոյք»ին համար ծախսուած ֆրանքները որոնք դլխուն մէջ սրընթաց դառնալով կուգային եւ կէտի մը վրայ տակէ տակ չարուելով ուրթսունը չորս դարձը կը ցոյց կուտային:

Քանի մը րոպէի մէջ խաղերը վերջացան:

Ճպպարարը պնակը ձեռքը կարզով դիմեց բազմութեան, խնդրելով իր կատարած «հրաշալի» խաղերուն վարձատրութիւնը:

Բազմութիւնը մէկ ակնթարթի մէջ ցրուեցաւ, պնակը դէպի իրենց երկննալուն պէս: Հազիւ քանի մը հոգի՝ հետուէն մէկական թեթեւ ֆրանքներ նետած էին:

Ու երբ պնակը Արմէնի առջեւ կանգ առաւ, ղայրացած՝ մարդուն երեսին ճչաց ան.

— Գնա՛ բանդ, բարեկամ: Ես արդէն ութսունըչորս ֆրանք բաց ունիմ այսօր: Այդ դումարին վրայ չեմ կրնար նոյնիսկ մէկ առ աւելցնել:

Կռնակը դարձուց· քայլերն ուղղեց դէպի ինքնաշարժը, որ կը կանչէր արդէն այդ միջոցին իր մարած ճպռտիվը, մեկնելուն հինգ ու կէս վայրկեանը հասած ըլլալով:

Ն. ՇԻՆԱՆԱՆ

1945 *Մարտ 6ի հրամանագրով անոր կը շնորհէ Ա. Մխուեեան կրկնակի հերոսի կոչում:*

Պալթիկի աղատագրութեան օրերուն Քէօնիկսպէրկի վրայ յաղթական դրոհներուն, անիկա ինկաւ օդային կռուի ընթացքին:

Նահատակի Ծովակալ Իսակով՝ Ստեփանեանի մասին կը գրէ· «Այդ երեւելի մարդու մասին շատ գրքեր կարելի է գրել եւ պէտք է գրել· այնքան շատ ուսանելի բան կապուած է անոր փառաւոր անուան հետ»:

Փոխ-գնդապետ Գեդէոն Միքայէլեան ծնած է 1907ին Նոր Բայազէտի մէջ: Ուսումը ստացած է Երեւանի հայկ· զինուորական վարժարանին մէջ:

Հայրենական պատերազմի սկիզբէն գունդի գլուխն անցած կը մեկնի ռազմաճակատ եւ կը մասնակցի Պելոռուսկայի կռիւներուն: 1942ին կը ղրկուի Մոսկուայի զին· ակադեմիան: 1943ին կատարելագործելով իր ռազմական գիտելիքները կը վերադառնայ ճակատ եւ կը մասնակցի Տոնի աղատագրման կռիւներուն, յետոյ միշտ կռուելով կը հասնի Տնիեպեր: Հրահանգ կը ստանայ գիշերը անցնիլ Տնիեպերի արեւմտեան ափը ու այնտեղ դիրք բռնել:

Մի քայէլեան գետը կ'անցնի առանձին· հազորդակցութիւն կը հաստատէ արձակադէններուն հետ եւ թշնամիին ուժգին կրակին տակ, ձկնորսի նաւակով մը՝ ամբողջ գունդը կը փոխադրէ ձախ ափը: Թշնամին ուշքի գալով, մեծ ուժեր կը ղրկէ դէմին անցնիլը կանխելու համար· հայ քաջերը, արհամարհելով դժուարին պայմանները, Մի քայէլեանի ղեկավարութեամբ, յամառ դիմադրեցին եւ թեամբ ետ կը մղեն թշնամիին բոլոր դրոհներն ու կը պահեն դիրքը:

1943 Սեպտեմբերին ինքն ու իր եօթը մարտիկները կ'արժանանան Ա. Մխուեեան հերոսի կոչման, իրբեւ Տնիեպերն անցնող առաջին քաջեր:

Փոխ-գնդապետ Ղուկաս Մատոյեան ծնած է 1906ին Կաղզուանի Քերս գիւղին մէջ: Պատերազմի առաջին օրէն կը մեկնի ռազմադաշտ եւ իր դիմարտակով կը մասնակցի Ուկրանիոյ, ապա Սթալինկրատի պաշտպանութեան կռիւներուն: 1943 Փետրուարին Հիւսիսային Կովկասի համար մղուած ծանր կռիւներու օրերուն, Մատոյեան հրաման կը ստանայ ղրաւել Ռոստովի կայարանը: Հակառակ ամենազժուար պայմաններուն, մեծ յաղթութեամբ կը կատարէ հրամանը: Վեց օր ու գիշեր հրդեհի ու ծուխի մէջ, թշնամի հրասայլերուն, հրետանիին եւ օդանաւերու բացարձակ գերազանց ուժերու դիմադրելով, ետ կը մղէ հարիւրէ աւելի թշնամի կատաղի յարձակումները· կ'ոչնչացնէ երեք հարիւր գերման զինուոր ու սպայ, հրասայլեր, մեքենաներ եւ ուժեղ կերպով իր ձեռքին մէջ կը պահէ Ռոստովի կայարանը, մինչեւ մեր զինուորներու հասնիլը:

Վարձատրուած է Ա. Մխուեեան հերոսի կոչումով:

ՆՈՐ ՀՈՍԱՆՔ ՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի նորակազմ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը տասնըմէկ կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը մշակած է, որ կը կարծուի թէ յառաջիկայ քանի տարիներու ընթացքին, վճռական դեր պիտի կատարէ Եգիպտոսի քաղաքական կեանքին մէջ:

Ծրագիրը կը նախատեսէ պարտաւորիչ զինուորական ծառայութիւն բոլոր Եգիպտացիներուն համար, բարելաւում ժողովուրդի կենցաղին՝ հասնելու համար երկրին կատարեալ քաղաքական ու տնտեսական ազատութեան, ընկերային հաւասարութեան, տեղծել նպաստաւոր պայմաններ աշխատաւոր դասակարգին համար, պետական հողերը բաժնել հողազուրկներու եւ ստեղծել ընկերային ապահովութիւն են·:

Այս ծրագրին գործադրութեան համար նորակազմ կուսակցութիւնը ընտրած է «Գերագոյն Խորհուրդ» մը, բաղկացած չորս անդամներէ, որոնց մէջ կը գտնուին քսան ձեռային աշխատաւորներ, քսան մտաւորականներ եւ տասնեւչորս շրջաններէն մէկական ներկայացուցիչ:

Կուսակցութեան գլխաւոր վարիչն է, փաստաբան Ալտիւլրահման էլ Պիալի, նախորդ կառավարութեան ելմտական նախարարը: Հարուստ կալուածատէր մը արդիական դաղափարներով, որ խորապէս ուսումնասիրած է Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը եւ ջերմ պաշտպանէ ազդայնացման ծրագրին: Թէեւ առայժմ խորհրդարանին մէջ իրենց թիւը 11 է, հինգ ներկայացուցիչ երեսփ· ժողովին եւ վեց ծերակոյտին մէջ, բայց էլ Պիալի կը կը հաւատայ թէ՝ շատ մը աշխատաւորներ փոխանակ Վաֆտի՝ Աշխատաւորական կուսակցութեան պիտի քուէարկեն:

Նոր կուսակցութեան մղիչ ուժը կր հանդիսանայ Նասի, Ապպաս Հավիմ, Ֆարուք թագաւորին հօրեղբայրը: Անոր չանքերուն շնորհիւ էր որ, Եգիպտոսի արհեստակցական ընկերակցութիւնները ճանչցուեցան 1942ին, առաջին անդամ ըլլալով:

Աւրտաքին խնդիրներուն մէջ կուսակցութիւնը կանդնած է հետեւեալ դիրքին վրայ,— «Ընդոսի հովիտին միութիւնը երկու ժողովուրդներու հաւասարակաց չահերու հիման վրայ», այսինքն Եգիպտոսի եւ Սուտանի եւ միջազգային ճանաչումը Ա-

Որո՞ւմէ ևս զացող, որուն մնացող

— Բարեւ, Պ. Ամբակում, բաւական առեն է քեզ տեսած չունինք...:

— Ասկէ վերջ շատ կը տեսնուինք, դործս եղաւ, Ցրանսացի դարձայ, չկարդացի՞ր Ցառաջին մէջ, ինձի պէս հարիւրներով...:

— Ընելու, ըլլալու չէիր, մանաւանդ հիմա որ ամէնուն աչքը դէպի Հայրենիք սեւեռած է:

— Իրաւունք ունիս, բարեկամս, բայց ի՞նչ օդուտ, Հանրիէթը շատ ստիպեց, լոլոզեց, համոզեց, ես ալ տեղի տուի...:

— Շատ լաւ, հիմա Ներդաղթի մասին ի՞նչ կը խորհիս, քիչ մը դժուարաւ պիտի կրնաս մէջէն ելլել...:

— Հա՛, մոռցայ ըսելու, Փարիզէն յիսուն քիլոմէթր հեռու, պղտիկ փավիյոն մը առի, կահաւորեցի, կոկիկ պարտէդ մը ունի, պիտի մշակեմ, ա'լ բանջարեղէնի դժուարութիւն չունիս, ես պէտք եղածը կը ղրկեմ...:

Այս կարճ խօսակցութիւնը կը յուսամ թէ բաւական համոզիչ դաղափար մը պիտի կրնայ տալ, մեր դաղութին 50, 70%ին վրայ թէ ի՛նչ կը խորհին սա երկու կարեւորագոյն պարտականութիւններուն վրայ՝ «Հայը հայ պահել եւ ներդաղթ»:

Դուք գերաշնորհ եկեղեցականներ, դուք հայ հովիւները, ձեր կարողութեան չափով, ձեր ուղածի չափ քարոզեցէք, համոզեցէք, խրատեցէք եւ պարտադրեցէք որպէսզի Հայը հայ մնայ ու պահէ իր ազդութիւնը, տոհմիկ սովորութիւնները եւ լինքն իր մէջ բազմանայ նոյնացեղ ամուսնութիւններով եւս:

Եւ դուք պատուարժան խմբագիրներ, պարտականութեանը մէջ անթերի դինուորի մը պէս ղրիչ ի ձեռին յառաջ նետուեցէք ձեր խմբագրականն սիւնակներով համոզելու համար հայ ժողովուրդը, որ պահէ իր տոհմիկ ազդութիւնը, պահէ իր նուիրական Հայ անունը եւ կարելին ընէ չինելու համար իր բոյնը իր ազգակիցովը, իր լեզուակիցովը եւ իր սրտակիցովը եւ երբեք չանսայ աչքին խարկական ու ժամանակաւոր շլացումներուն եւ խարեպատիր զգացումներուն:

Դուք կոյր մարդկութեան լուսատու փռոժէքթէօններ, ձեր պատշաճ գրութիւններով լուսաւորեցէք խաւարեալ մտքերը մեր դաղութին որպէսզի տեսնեն Հայաստանի երկնակամարին վրայ փայլփլող հայրենի աստղը եւ պատրաստուին Բնդղեմի հովիւներուն պէս, երթալ ողջունել Նորածնի հայրենիքը՝ Հայաստանը:

Բայց որո՞նց համար կը գրուին այս տողերը:

Վաղը հպատակութեան փոխանցման չղթային թերեւս հարիւր օղակ եւս պիտի աւելնայ եւ արուարձաններուն մէջ Հայ տուները չարան չարան պիտի տնկուին, քանի որ առածը կ'ըսէ՝ կոյրը ճրագն ինչ ընէ, խեղդը խրատն ինչ ընէ ...:

Բայց եւ այնպէս լրագրութիւնը իր պարտականութիւնը պէտք է կատարէ առանց վարանումի:

Լուսահոդի Օրմանեան պատրիարք իրաւամբ կ'ըսէր բարեկամներուն.— «Լրագիրներուն մէջ դրուածներուն կարեւորութիւնը եւ ազդեցութիւնը քսանըչորս ժամը չանցնիր, յետոյ կը մոռցուի..»:

Սակայն եւ այնպէս, սխալը մատնանիշ ընել, ուղիղը ցոյց տալը կրօնաբեմէն տրուած քարոզներէն աւելի, թերթերու մէջ երեւցած ու անոնց աչխարհական քարոզներն են որոնք քիչ մը կրնան դարձի բերել մեր կարդ մը «անառակ որդիները»:

Իրաւ է թէ փարիզը հրապուրիչ է, իր իսկական սեռը աւելի մարդու մօտ, արուարձանները շատ դեղեցիկ են եւ գիւղերը բնակելի, բայց իրը քրիստոնեայ, պէտք է հետեւինք պսակի արարողութեան պահուն կրկնուած խրատին, քիչ մը բարեփոխելով, որ կ'ըսէ, «Թողցես օտար կողակից քոյ եւ օտար տուն ու հող, եւ երթիցես դհետ ներդաղթողաց»:

ԼԻԼԱ

Բ· Գ·— Այս նիւթին վրայ մասնաւոր յօդուած մը յառաջիկային: Կը խնդրուի չխաչաձեւել ???:

րարական Դաշնակցութեան: Բացի պարտաւորիչ զինուորագրութենէ, պաշտպանութեան ծրագիրը կը նախատեսէ՝ բարելաւել բանակին եւ ոստիկանական սպասարկութիւնները, «ստեղծելու համար ուրիշ ազդերու յարգանք պարտադրող զօրաւոր բանակ մը»: Ծրագրած են նաեւ, պայքար անգրագիտութեան դէմ, նախնական ուսուցումը պարտադրիչ դարձնելով բոլորին, ուժ տալ ոռոգման աշխատանքներուն եւ օգտագործում անապատի երկրագործական աղբիւրներուն, պետութեան ծախքերու խիստ կրճատում· ստեղծել աշխատանքի եւ քարոզութեան նախարարութիւններ, քաջալերել Արհեստակցական ընկերութիւնները եւ պարտադրիչ արձանագրութիւն աշխատաւորութեան՝ սէնտիքաներուն մէջ:

Կուսակցութեան անդամագրուելու համար «Թեկնածուն պէտք է վարչէ քաղաքային եւ քաղաքական կատարեալ ազատութիւն» եւ հաւանի աշխատիլ ծրագրին պարտադրած սկզբունքներուն համաձայն:

Դէպի Ուրալ եւ Սիպերիա

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Դեկտ. 28 թուակա-
նով.— «Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, խմբագրականով մը կը հասկնայ թէ բազմաթիւ ռուս աշխատաւորները, մասնաւո-
րապէս մասնագէտները եւրոպական Ռուսիայէն պի-
տի փոխադրուին դէպի Ուրալ, Սիպերիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի ճարտարագործական շրջանները: Պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին վերջին մէկ որոշումը, որ կը ջատագովէ այս միջոցը, բարելաւելու համար բան-
ուորութեան օգտագործումը Խ. Միութեան մէջ: Ա-
կէ զատ, կեդր. կոմիտէն դիտել կուտայ թէ չատ մը պարագաներու մէջ պատկանելիարարութեանց բարձր պաշտօնատարները նկատի չեն առած ճար-
տարագործութեան նոր խնդիրները եւ թոյլ տուած են որ անկանոն բաշխում կատարուի մասնագէտ պաշտօնէութեան մէջ: «Բազմաթիւ մասնագէտներ կը գործածուին Խ. Միութեան կեդրոնին մէջ, մինչդեռ մասնագէտներ կը պակսին Ուրալի եւ Սի-
պերիոյ մէջ»:

Եզրակացնելով, «Փրավտա» կ'ըսէ թէ անճնա-
կան – ընտանեկան պարագաները պէտք չէ նկատի առնել, երբ աշխատաւորներ պիտի բաշխուին եւ տեղափոխուին այն վայրերը ուր անհրաժեշտ են, հնդամեայ ծրագրին գործադրութիւնը յառաջ տա-
նելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան Խոր-
հուրդին նախագահը, Կրոմիքօ Դեկտեմբեր 27 թուակիր նամակով մը առաջարկեց անմիջապէս յանձնաժողով մը կազմել, որպէսզի սպառազինութեանց կրճատման ծրագիր մը պատ-
րաստէ երեք ամիսէն:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳԵՐԱԳՈՑՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ նա-
խագահը, Ճէյմալ Հիւսէյնի, որ Գահիրէ գացած էր մասնաւոր առաքելութեամբ, Երուսաղէմ վերա-
դառնալով, յայտարարեց.—«Պաղեստինի խնդիրը չի կրնար լուծուիլ ժողովներով, խորհրդակցու-
թիւններով կամ բանաձեւերով, այլ կազմակեր-
պուած ճիգերով եւ զերադոյն զոհողութեամբ: Մեր ազգային չարժումը այսուհետեւ պիտի հիմ-
նուի զործքի վրայ ուր ամէն Արաբ իր տեղը պէտք է գրաւէ: Մենք երկու թշնամիներ ունինք,— աչ-
խարհակալութիւն եւ սիոնական արշաւանք: Մէկ թշնամին մեր առջեւն է, միւսը մեր ետեւը: Ցի-
սուն միլիոն Արաբներ ի սիրտս աշխարհի մեր կռնակն են բարոյապէս, իսկ նիւթապէս մեր պա-
հանջն է անմիջական գործ: Այսօր ամէն Արաբ պէտք է ինքզինքը նկատէ զինուոր մը առաջին գծին վրայ: Կացութիւնը այնպիսի կէտի մը հա-
սած է որ այլեւս անտանելի է»:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՕԴԱՏՈՐՄԻՂԻՆ հիմը դրուեցաւ չաբաթ օր, երբ խումբ մը օդանաւեր սաւառնե-
ցան Դամասկոսի վրայ, ղեկավարութեամբ տուա-
ջին օդաչուին: Դրամ հաւաքուած է, 20 օդանա-
ւեր գնելու համար, մեծ մասով անգլիական: Ար-
դողութեան միջոցին նախագահ Շիւքրի Քուաթլի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իրենք հան-
րապետական վարչաձեւն ընտրած են, իբրեւ յար-
մարագոյնը Սուրիացիներուն համար: Դէմ են Մեծն Սուրիոյ ծրագրին, որ կը տրամադրէ միա-
պետութիւն հաստատել Անգլոյորդանանի հետ:— Նոր գահլիճը կազմեց Ճէմիլ Մէրտամ պէյ:

200 ԿՐԱՄ ԽՈՋԻ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Դեկտ. 30էն Յունուար 5, յունուարի DE կտրօնով:— Դեկտեմբեր 31էն սկսեալ 500 կրամ մանրուած ո-
լոռն (փուա քասէ) եւ 500 կրամ ոսպ Հնկտ.ի DF կտրօնով: Գինն՝ 56 ֆրանք ոսպը, 38 Ֆր. միսը:

ՊԵՏՐՈՍ ՍԻՍԼԵԱՆ անուն Հայ մը, 45 տարե-
կան, մեռած գտնուեցաւ ուրբաթ առտու, Օփերա-
յին առջեւ: Ներկայացուցիչն էր Universal Films ըն-
կերութեան, որուն վարիչը, Տէքոմարէ, հետեւ-
եալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Պ. Սիսլեան բծախնդիր մարդ մըն էր, չատ յարգուած՝ ամբողջ պաշտօնէութեան կողմէ: Սակայն երեք չաբաթէ ի վեր թեթեւապէս մթագնած էր, կ'ըսէր թէ հի-
ւանդ է»: Ցաճախ կը ճամբորդէր եւ վերջին ան-
դամ Պելժիա եւ Իտալիա գացած էր: Կարդ մը թերթեր գրած էին թէ ինքնասպժի մը տակ մնա-
ցած է: Ուրիշներ կը կարծեն թէ Կռանտ Օթէլի ե. յարկի 806 սենեակէն վար ներքուած եւ անձ-
նասպան եղած է եւկամ դաւադիրներ վար նետած են զինքը: Քննութիւնները կը շարունակուին:

ՍԹՕԼԻՆի հրաւէրին պատասխանելով, մարէ-
շալ Մոնթկոմըրի, Անգլիոյ սպարապետը, Մոս-
կուա պիտի երթայ մօտերս, ծանօթանալու հա-
մար կարմիր բանակի կեանքին հետ:

ՊԱԼ ԹԱՊՈՒՐԻՆ, Փարիզի հոչակաւոր պարա-
սրահը փակուեցաւ ոստիկանական վերատեսուչին հրամանով: Թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր ոս-
տիկաններ գացած էին քննութիւն կատարելու, բայց սրահին տնօրէնը ճամբած էր, դիտել տալով թէ չի կրնար դադրեցնել ներկայացումները, հար-
ցաքննելու համար հարիւրաւոր տեղացի եւ օտար հիւրեր:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ նախա-
գահ ընտրուեցաւ նախկին նախարար մը, Շանփը-
թիէ տը Ռիփ, անդամ ժողովրդական Շարժումի, 124 ձայնով: Երեք անգամ քուէարկութիւն կա-
տարուեցաւ: Իր մրցակիցն էր Պ. Ժոռժ Մառան, համամասնաւար, որ չահեցաւ 119 ձայն եւ որուն քուէ տուած էին նաեւ ընկերվարականները: Այս պաշտօնն ալ պիտի տեւէ մինչեւ հանրապետու-
թեան նախագահին ընտրութիւնը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆի հրէական գաղտնի կազմակեր-
պութիւնը, Իրկուն Զվայ Լէումի (Ազգ. զինուորա-
կան կազմ.) մասնաւոր թռուցիկներով ազդարա-
րեց թէ ահաբեկումները պիտի չարունակուին, «մինչեւ որ անգլիացի հարստահարիչները անհե-
տանան մեր հայրենիքէն»: Միւս գաղտնի կոմի-
տէն, Սթէրն, 200 ահաբեկիչներ եւ 5000 հետե-
ւորդներ ունի, համաձայն ոստիկանութեան տեղե-
կութեանց: Իրկուն Զվայի անդամները կը հաւ-
ատան 12—15.000, 3000 գործօն ահաբեկիչներով:

« ՑԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէսինէն Տիկին Եղսանուշ Պառաւեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Նիք Պուրնութեանի, Ամերիկա:

Մարսէյլէն Պ. Կարապետ Աճէմեան մէկ տա-
րեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր հօրեղբօր՝ Պ. Վա-
հան Կարապետեանի, Ամերիկա:

Մարսէյլէն Տիկին Սաթենիկ Թումէյեան նոր Տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուի-
րէ իր հօրեղբօր՝ Պ. Մելքոն Նաւարեանի, Ամե-
րիկա:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէսինի Վասպուրական-
ցիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Մկրտիչ Մանուկին (Խաչիկեան, Ս. Մօրիս) իր կնոջ ՍԻՐՈՒՀիին մահուան առթիւ (չոգեկառքի տակ մնացած) եւ փոխան ծաղկե-
պսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Ս. Մօրիսի հայկական դպրոցին: Նոյն նպատակով հազար ֆր. կը նուիրէ Պ. Արմենակ Հիւսեան (Մարսէյլէն): Ստանալ Վ. Հիւսեանէն (Տէսին):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Կապոյտ Խաչի մասնա-
ճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Յունուար 3ին, ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ շրջանի դերձակներու արտէլի վար-
չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, Հայաստան մեկնումի նախօրեակին, կատարուած նախապատրաստական աշխատանքներու չուրջկիմ-
նական որոշումներ տալու համար, այս կիրակի, ժամը 2.30ին Մանուչեան ակումբի մէջ, 8 rue Mau-
beuge, métro Cadet: Սոյն չաբաթ կարեւոր ժողովին որուած որոշումներէն վերջ, վարչութիւնը որեւէ պատասխանատուութիւն չստանձներ քացականեր հանդէպ:

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ԿՐԸՆՈՂԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի, 1 Յուն-
ուար ժամը 3էն կէս գիշեր, Expositionի սրահին մէջ: Ցիսունէ աւելի մանուկներ բեմին վրայ, մեծ պատրաստութեամբ: Կաղանդի ծառ եւ կաղանդ պապա: Կը հրաւիրուին գաղութին բոլոր երա-
խաները: Եւրոպական պար, հաճելի անակնկալ-
ներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԱԺՇՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

ԱՐՄԵՆԻԱ երկսեռ երդչախումբը հաստատած է սոլֆէժի դործնական դասընթացք մը, Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի առաջնորդութեամբ, 26 Դեկտեմ-
բեր, հինդշաբթի օրէն սկսեալ, իրիկուան ժամը 6.45ին, Salle Mazenodի մէջ: Դասերուն հետեւիլ փափաքողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ նոյն օրը, ժամը 6.15էն 6.45:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԱՍՆԱ-
ՃԻՒՂԻՆ երեկոյթ - պարահանդէսը, 11 Յունուար չաբաթ երեկոյ, 7 rue Saulnier: Մանրամասնու-
թիւնները յայտնուած:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Ձշմարտասէզ ծիծաղներ անունով, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆի նոր հատորը, որ Ատափազարի հայ ինքնատիպ կեանքէն, կենդանի եւ երգիծական պատմուածքներ կը պարունակէ: Ամէն Ատափա-
զարցի պէտք է օրինակ մը ունենայ այս դիրքէն:

200 էջ 150 ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐ-
ՍԱՄԵԱՆ, 46, Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ բոլոր դրավաճառներուն:

ԿԱՐԴԱՑԻՔ

ԶՅԵՑԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Mlle VERTHEIM TORAMANIAN
ՀԱՑԿ ԱՂԱՊԿԵԱՆ
Ամուսնացած
Փարիզ, 29 Դեկտ. 1946 Մարէյլ

ՏԻԿԻՆ ՊԱՑԹԱՌ ՏԱԿԱՌԵԱՆ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին, հիւանդներու համար, ԽՈՐԻՆ ՓՈՍՏՈՑԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկե-
պսակի:

Պարագիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, ՑՈՒՆՈՒԱՐ 12ին, ԺԱՄԸ 15—24, 137bis, rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գե-
ղարուեստական բաժին, զաւեշտ, անակնկալներ: Մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Ecole Charenton, հանրակառք թիւ 81, իջնել վերջաւո-
րութեան:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը
12 Յունուար, Կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին, Սա-
ֆրանսուա Քօփէի սրահը, 8 rue Victorien Sardou:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՆԴԱՒՕ ՄԸ

ԱՐԱՇԱՆի, անդաստան ազգային եւ միջազ-
գային մշակոյթի: Խմբագրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ-
ԵԱՆ: Ա. հատոր (216 էջ) 100 ֆրանք, Բ. հատոր (256 էջ) 150 ֆր., Գ. հատոր (160 էջ) 100 ֆր.: Երեքը միասին՝ 300 ֆրանք, մինչեւ Յունուար 31: Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են «ՀԱՑԿԱՇԷՆ»ի Ա. եւ Բ. հատորներէն (երկուքը միասին 80 ֆր.):

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր պէտքերու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փա-
փազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղոր-
դակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Glacière**:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ՑԵԿՈՐ ՄՈՒՐԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie et cosmetique
JAC-MOT
136 rue Boileau, Lyon France, Fondée en 1938, Eau de Cologne, parfums Crème - poudre, brillantine parfumée ou non.

Փափաքողներուն ձրի նմոյշներ եւ **Catalogue** կը ղրկուի:
Արտասահմանի համար ներկայացուցիչներ կ'ուզուին:

ՁԵՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ
ԿՐՆԱՔ ԱՆՑԸՆԵԼ
ՍԱՍՈՒՆԻ ՁԱՇԱՐԱՆԸ
31 rue d'Alexandrie Tél. GUT. 92-65
որ 31 Դեկտեմբեր ղիշերուան համար կազմակեր-
պած է հաճելի ՌԵՎԵՅՈՆ ճոխ ուտելիք-
ներով եւ խմիչքներով:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
GARO SARIAN
ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Կը վերսկսի իր ներկայացումները նոր նուա-
գախումբով մը որ այնքան յաջողութիւն ունեցաւ Cercle Militaireի եւ հիմա Hotel Windsorի մէջ:

Նուագախումբը տրամադրելի է հարսնիքնե-
րու, նշանառութիւններու, խնջոյքներու եւ հանդէսնե-
րու համար: Մասնաւոր դին: Դիմել՝ G. Sarian, 33 rue Bayen, Paris (17): Tél. Gal. 67-61:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e